Olje- og energidepartementet
Vedlegg til St. prp. nr. 1, 1983—84.
Vassdrags- og elektrisitetsvesenet

MEDDELTE VASSDRAGSKONSESJONER

(ERVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIEKONSESJONER)

TILLATELSER MEDDELT I 1982

Innholdsfortegnelse.

Side

1. Frydenlund Schous Bryggeri A/S. Konsesjon på leie av inntil 10 000 kW tilfeldig kraft fra Oslo Lysverker i forbindelse med flytting av elektrokjele til nytt produksjonssted. Kongelig resolusjon 19. februar 1982 5
2. Vest-Agder Elektrisitetsverk. Tillatelse til erverv og overføring m. v. for utbygging av Smeland kraftverk i Mandalsvassdraget. Kongelig resolusjon 5. mars 1982 8
3. I/S Lofotkraft. Regulering av Krokvatn og Tennesvatn i Tennesvassdraget. Olje- og energidepartementets samtykke 15. mars 1982 69
4. Statsregulering av Maurangervassdragene. Endring av manøvreringsreglement. Kronprinsregentens resolusjon 26. mars 1982 69
5. Orkla Industrier A/S. Konsesjon på erverv av aksjer i A/S Follum Fabrikker. Olje- og energidepartementets samtykke 28. april 1982 92
6. Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering. Tillatelse til planendring og fristforlengelse for Lyas overføring til Nes kraftverk. Reguleringstillatelse av 5. juli 1968. Kronprinsregentens resolusjon 14. mai 1982 92
7. Kraftverkene i Orkla. Orkla-Granavassdraget. Tillatelse til planendring ved Svorkmo Kraftverk. Kronprinsregentens resolusjon 14. mai 1982 124
8. Saugbrugsforeningen. Konsesjon på leie av inntil 18 MW/100 GWh pr. år fra Østfold Kraftforsyning til modernisering og utvidelse av produksjonsanlegget. Kongelig resolusjon 21. mai 1982 127
9. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen. Alta Kraftverk. Tillatelse til ekspropriasjon etter vassdragslovens § 62. Olje- og energidepartementets tillatelse 24. mai 1982 132
10. Otteraaens Brugseierforening. Planendring vedr. overføring av avløpet fra Hartevasstjønn til Hartevatn. Kongelig resolusjon 11. juni 1982 133
11. L/L Firdakraft. Regulering og overføring i Øksendalselv og Sagelv i Bremanger kommune. Fristlenging. Kongelig resolusjon 11. juni 1982 141
12. Statsregulering av Tyssovassdraget. Ytterligere senking av Ringedalsvatnet. Kongelig resolusjon 25. juni 1982 143
13. L/L Tussa Kraft. Tillatelse vedr. overføring av Kårdøla til Tussevatn. Kongelig resolusjon 25. juni 1982 156
14. Norsk Hydro Produksjon A/S. Tillatelse til erverv av 45,21 pst. av fallrettigheter m. v. i Røldal-Suldal Kraft A/S fra staten og overføring av reguleringstillatelse. Kongelig resolusjon 25. juni 1982 168
15. Kraftverkene i Orkla. Planendring for overføring av Bekkedalsbekken. Olje- og energidepartementets samtykke 16. juli 1982 182
16. Årdal og Sunndal Verk A/S — Høyanger Verk. Konsesjon på leie av inntil 75 MW/150 GWh fastkraft pr. år fra A/S Sognekraft. Kongelig resolusjon 23. juli 1982 182
17. A/S Follum Fabrikker. Konsesjon på leie av ytterligere inntil 20 MW fra Buskerud Kraftverker til drift av termomekanisk anlegg for papirmaskin ved bedriftens anlegg i Ringerike kommune. Kongelig resolusjon 23. juli 1982 187
18. Løkken Gruber A/S & Co. m. fl. gis tillatelse til å leie inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap og Løkken Gruber A/S & Co. gis tillatelse til å leie inntil 6 500 kW fra Chr. Salvesen & Chr. Tham's Communications Aktieselskab. Kongelig resolusjon 23. juli 1982 .. 192
19. Otteraaens Brugseierforening. Endring av manøvreringsreglement — Regulering av Skarjesvatn i Otravassdraget. Olje- og energidepartementets samtykke 1. september 1982 197
20. A/S Ila og Lilleby Smelteverker, avd. Trolla Brug. Konsesjon på leie av inntil 1 200 kW fra Røros Elektrisitetsverk A/S. Kongelig resolusjon 20. august 1982 198

Side

21. Buskerud Kraftverker. Tillatelse til erverv av fallrettigheter i forbindelse med overtagelse av Geithusfoss kraftverk. Kongelig resolusjon 10. september 1982 201
22. A/S Nordkraft. Endring av manøvreringsreglement for Sørfjord kraftverk. Olje- og energidepartementets samtykke 4. oktober 1982 211
23. NVE. Direktoratet for Statskraftverkene. Frafall av reguleringstillatelse for Torbuvatn i Lilledalselva. (Aura kraftverk.) Olje- og energidepartementets samtykke 18. oktober 1982 .. 211
24. Norsk Wallboard A/S. Fornyet konsesjon på leie av inntil 7 000 kW fastkraft fra Gjøvik Elektrisitetsverk, fornyet og utvidet konsesjon på leie av inntil 7 000 kW fastkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og fornyet konsesjon på leie av inntil 30 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og Kristiansand Elektrisitetsverk. Kongelig resolusjon 3. desember 1982 211
25. A/S Nordkraft. Tillatelse til overføring av vann fra øvre del av Austerdalsvassdraget til Sørfjord Kraftverk i Tysfjord. Kongelig resolusjon 3. desember 1982 218
26. K/S Orkla Metal A/S & Co. Konsesjon på leie av ialt inntil 55 MW/410 GWh pr. år fra Statskraftverkene. Kongelig resolusjon 17. desember 1982 224

1. Frydenlund Schous Bryggeri A/S.

(Konsesjon på leie av inntil 10 000 kW tilfeldig kraft fra Oslo Lysverker i forbindelse med flytting av elektrokjele til nytt produksjonssted.

Kongelig resolusjon 19. februar 1982.

Ved NVE's brev av 19. mars 1980 fikk Frydenlund Schous Bryggeri A/S konsesjon på leie fra Oslo Lysverker av inntil 1 000 kW fastkraft og 10 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele til drift av Schous Bryggeris produksjonsanlegg i Trondheimsveien 2.

Ved kongelig resolusjon av 5. juni 1981 har Frydenlund Schous Bryggeri A/S fått konsesjon på leie av inntil 3 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele til drift av selskapets produksjonsanlegg i Pilestredet 56.

I brever av henholdsvis 29. april 1981 og 23. juni 1981 er meddelt at elektrokjelen til drift av Schous Bryggeris produksjonsanlegg i Trondheimsveien 2 aktes flyttet til Frydenlunds Bryggeri i Pilestredet 56. I brevet av 23. juni 1981 er samtidig søkt om konsesjon på leieforholdet.

Departementets tilråding er i samsvar mer NVE's innstilling. Konsesjonen foreslås gitt på vesentlig samme vilkår som tidligere.

Brevene av henholdsvis 29. april 1981 og 23. juni 1981 lyder slik:

«*Søknad om endring av konsesjon for elektrodekjeler.*

Frydenlund Schous Bryggeri A/S har to elektrokjeler på hver 10 MW med spenning 10 kV.

Den ene kjelen er plassert på Frydenlund, Pilestredet 52, den andre er plassert på Schou, Trondheimsveien 2.

I løpet av høsten skal all produksjon nedlegges på Schous Bryggeri, og produksjonen skal overføres til Frydelunds Bryggeri. Vi ønsker derfor å flytte elektrokjelen på Schou til Frydenlund spesielt fordi den nuværende kjel på Frydenlund har for liten kapasitet i forholdt til den økede produksjon.

Vi kan kjøre vår oljefyrte dampkjel parallellt med elektrokjelen for å få nok kapasitet. Dette er imidlertid ikke en god energiøkonomisk løsning, og miljømessig er det heller ikke gunstig. Vi ønsker å kjøre bare elektrodekjeler i de tider hvor vi får tilfeldig kraft (spillkraft).

Det ligger meget godt tilrette for plassering av Schous elektrodekjel i samme bygning som den nuværende på Frydenlund. Vi har forelagt saken for Arbeidstilsynets Kjelkontroll, som opplyser at det neppe er noe i veien for en slik plassering.

Det ligger allerede to sett tilførselskabler fra transformatorstasjon til to stk. skillebrytere og videre til effektbryterne. Disse kabler er så langt vi vet helt inntakte.

Vi hører gjerne fra Dem om hvilke ytterligere opplysninger De ønsker.»

«*Vedr. konsesjon på leie av kraft.*

Vi søker herved om konsesjon på leie av kraft til 10 MW — 10 kV EGA elektrodekjel som aktes flyttet fra Schous Bryggeri, Trondheimsveien 2 til Frydelunds Bryggeri, Pilestredet 56.

Vi har mottatt konsesjon av 27. mai 1981, jnr. 2427E-81 til å sette opp og drive kjelen.

Saken er forelagt Arbeidstilsynets Kjelkontroll og Bygningskontrollen.»

Avgitte uttalelser.

Oslo Lysverker har i påtegning av 3. august 1981 til Oslo formannskap uttalt:

«Frydenlund Schous Bryggeri A/S søker om konsesjon på leie av 20 MW tilfeldig kraft til 10 kV EGA elektrodekjel. Elektrodekjelen er nå i drift ved Frydenlund Schous Bryggeri A/S i Trondheimsveien 2, men aktes flyttet til Pilestredet 56.

Det er gitt konsesjon av 27. mai 1981, jnr. 2427 E-81 for montering og drift av kjelen.

Tidligere er gitt konsesjon på kraftleie av 7. februar 1975 til Frydelunds Bryggeri som er fornyet, se vårt følgebrev til Oslo formannskap av 7. mai 1980. Fornyelsen lyder på Frydelund Schous Bryggeri A/S.

Tidligere konsesjon er gitt for:

Pilestredet 52 3 MW primakraft og 10 MW spillkraft

Trondheimsveien 2 1 MW primakraft og 10 MW spillkraft.

Oslo Lysverker har tariffmessig levering av primakraft og spillkraft til Frydenlund Schous Bryggeri A/S. Søknaden innebærer ingen utvidet kraftleveranse fra Oslo Lysverker.

Jeg innstiller på at søknaden godkjennes. Saken skal i henhold til lov nr. 16 av 14. desember 1917 med endring av 19. juni 1969, jfr. kongelig resolusjon av 20. august 1971, behandles i Oslo formannskap og bystyre.»

Oslo bystyre har i møte 26. august 1981 etter innstilling fra formannskapet en-

stemmig vedtatt innstillingen fra Oslo Lysverker.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i brev til NVE av 11. november 1981 meddelt at han ikke har noen merknader til saken.

NVE har i brev av 25. november 1981 avgitt følgende uttalelse:

«NVE vil etter dette anbefale at Frydenlund Schous Bryggeri A/S gis konsesjon på leie av ytterligere inntil 10 000 kW tilfeldig kraft fra Oslo Lysverker til en elektrokjele som aktes flyttet fra Trondheimsveien 2 til Frydenlunds Bryggeri i Pilestredet 56.

Konsesjonen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som konsesjonen av 5. juni 1981, nemlig til 1. januar 1990.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt på samme vilkår som konsesjonen av 5. juni 1981, herunder vilkår om helt norsk styre. Vilkår om en årlig avgift til staten og om 10 pst. kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

Det vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Det er opplyst at all produksjon ved Schous Bryggeri ved Trondheimsveien 2 i løpet av høsten 1981 skal nedlegges og overføres til Frydenlunds Bryggeri i Pilestredet 56, jfr. vedlagte kopi av brev av 29. april 1981 til NVE. Vi går derfor ut fra at konsesjonen av 19. mars 1980 vil kunne bortfalle i helhet.»

NVE's innstilling er for øvrig oversendt Industridepartementet til orientering.

Departementet skal bemerke:

Ved kongelig resolusjon av 5. juni 1981 har Frydenlund Schous Bryggeri fått konsesjon på leie av inntil 3 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele til drift av selskapets produksjonsanlegg i Pilestredet 56. Denne konsesjonen gjelder fram til 1. januar 1990 og erstatter konsesjonen til Frydenlunds Bryggeri gitt ved kongelig resolusjon av 7. februar 1975. Da Frydenlunds-Bryggeri nå er en del av Frydelund Schous Bryggeri, ble selskapet derfor i brev av 20. mars 1980 fra NVE bedt om å søke nye kraftleiekonsesjon.

Ved NVE's brev av 19. mars 1980 fikk Frydenlund Schous Bryggeri A/S konsesjon på leie fra Oslo Lysverker av inntil 1 000 kW fastkraft og 10 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele til drift av Schous Bryggeris produksjonsanlegg i Trondheimsveien 2.

I brever av henholdsvis 29. april 1981 og 23. juni 1981 er det opplyst at elektrokjelen aktes flyttet fra Trondheimsveien 2 til Frydenlunds Bryggeri i Pilestredet 56. I løpet av høsten 1981 skal all produksjon ved Schous Bryggeri i Trondheimsveien 2 nedlegges og overføres til Frydenlunds Bryggeri i Pilestredet 56, jfr. brev av 29. april 1981 til NVE. Konsesjonen av 19. mars 1980 vil derfor bortfalle i sin helhet.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at Frydenlund Schous Bryggeri A/S gis konsesjon på leie av inntil 10 000 kW tilfeldig kraft fra Oslo Lysverker etter flytting av elektrokjele. Søknaden innebærer ingen utvidet kraftleveranse fra Oslo Lysverker.

Konsesjonen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som konsesjonen av 5. juni 1981, dvs. til 1. januar 1990.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt på samme vilkår som konsesjonen av 5. juni 1981, herunder vilkår om helt norsk styre. Vilkår om årlig avgift til staten og kraftavståelse foreslås sløyfet i samsvar med vanlig praksis.

Når det gjelder energiøkonomiseringstiltak ved bedriften, vises til redegjørelse gitt i kongelig resolusjon av 5. juni 1981.

Vilkårene som foreslås gitt er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Oslo Lysverker måtte bestå, dog ikke lengre enn til 1. januar 1990.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger med enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal forthrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelser av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 6 av 14. desember 1917 kap. IV gis Frydenlund Schous Bryggeri A/S konsesjon på leie av inntil 10 000 kW tilfeldig kraft fra Oslo Lysverker.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 19. februar 1982.

2. Vest-Agder Elektrisitetsverk.

(Tillatelse til erverv og overføring m. v. for utbygging av Smeland Kraftverk i Mandalsvassdraget.)

Kongelig resolusjon 5. mars 1982.

Den foreliggende sak gjelder en søknad fra Vest-Agder Elektrisitetsverk om tillatelse til overføring, erverv og ekspropriasjon for utbygging av Smeland kraftverk i Mandalsvassdraget i Åseral kommune i Vest-Agder.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 14. september 1981 avgitt følgende innstilling i saken:

«Vest-Agder Elektrisitetsverk har sendt inn følgende søknad datert 23. oktober 1978:

«Vest-Agder Elektrisitetsverk søker med dette om de nødvendige tillatelser for å bygge Smeland kraftverk i Logna i Mandalsvassdraget.

1.0 *Beskrivelse av kraftverket.*

Smeland kraftverk skal utnytte fallet mellom Lognavatn og Smeland, en strekning langs Logna på ca. 10 km med brutto fall ca. 95 m. Logna, som er Mandalselvas østre tilløp, ligger i Åseral kommune. Smeland ligger ca. 6 km fra Åseral sentrum og ca. 76 km fra Mandalselvas utløp i havet. Anleggets lokalisering fremgår av Vest-Agder Elektrisitetsverks tegning nr. 16338-1, Mandalsvassdraget, oversikt, som følger vedlagt.

Forskjellige alternativer for utbygging av Smeland kraftverk har vært vurdert i en utredning datert 10. mai 1978 som vedligger. Utredningen konkluderer med å anbefale det alternativ som er vist på vedlagte tegning nr. 2302—005, Smeland kraftverk, oversikt. Inntaket til kraftverket er plassert 1,6 km nedenfor utløpsosen i Lognavatn hvor det bygges en dam. Vannstanden i Lognavatn holdes innenfor de naturlige variasjoner slik disse er bestemt av avløpsforholdene i dag, HRV legges til kote 358 og LRV til kote 357. Dette gir et magasin i Lognavatn på ca. 2 mill. m^3.

Fra inntaket fører en ca. 20 m^2 stor og 7 900 m lang tilløpstunnel frem til kraftstasjonen som ligger i fjell like ovenfor Smelandsgårdene. Fra kraftstasjonen fører en ca. 250 m lang avløpstunnel med tverrsnitt ca. 20 m^2 ut i Logna.

I tilløpstunnelen tas det inn tre mindre nedbørfelt i bekkeinntak, et ved Eikild, et ved Rosseland og et ved Hodne. Videre overføres Monnvassdraget til tilløpstunnelen med en ca. 2,5 km lang overføringstunnel.

I kraftstasjonen forutsettes installert 1 aggregat med maksimal ytelse på ca. 22 MW og med slukeevne på 28,8 m^3/sek. Størrelse på tunneler og aggregat vil bli endelig bestemt i forbindelse med bestillingene.

I henhold til Vest-Agder Elektrisitetsverks prognoser for kraftbehovet, bør anlegget være i drift høsten 1983. Energiprognose ajourført pr. desember 1977 vedlegges.

2.0 *Nedbørfelt, magasiner og vannføring.*

Smeland kraftverk vil utnytte avløpet fra et samlet nedbørfelt på ca. 411 km^2. Nedbørfeltet består av følgende delfelt:

Juvatn	214,0	km^2	Logna kraftverk
Lognavatn	108,0	»	
Eikild	18,5	»	Bekkeinntak
Rosseland	3,5	»	Bekkeinntak
Hodne	4,0	»	Bekkeinntak
Monn	63,0	»	Overført felt, vest-vassdraget
	411,0	km^2	

I feltet er følgende magasin:

Juvatn	142,3	mill. m^3	Regulert 1959
Lognavatn ...	2,0	» »	Nytt
Samlet mag. ..	144,3	mill. m^3	

Magasinet i Lognavatn oppnås ved regulering innenfor den normale vanstandsvariasjonen man har i dag. HRV på kote 358 er vannstanden ved Lognavatn vannmerke ved en vannføring på 15 m^3/sek., mens LRV tilsvarer minimumsvannføringen.

For å sikre driftsvannføringen i Smeland kraftverk ved LRV i Lognavatn, må det grunne parti i utløpsosen utdypes (jfr. pkt. 5.1).

Det mest representantive vannmerket i området er VM 549 Austerhus som ligger ca. 5 km nedstrøms Smeland og har et spesifikt avløp på 47,6 l/sek./km^2. Om en antar samme spesifikke avløp for det overførte (uregulerte) felt fra Monn, gir dette for Smeland kraftverk en midlere vannføring på 19,58 m^3/sek. tilsvarende et midlere årlig avløp på 617 mill. m^3.

Det totale magasin til Smeland kraftverk blir som angitt ovenfor 144,3 mill. m^3 tilsvarende 23,4 pst. av midlere årlig avløp.

Regulert vannføring i et bestemmende år, når man benytter Kjølemo vannmerke, blir 14,88 m^3/sek. eller 76 pst. av midlere år.

Nedbørfeltene er vist på vedlagte tegning nr. 2302—002, Smeland kraftverk, oversiktskart nedbørfelt.

3.0 *Fallrettigheter.*

Kraftverket skal utnytte fallet i Logna mellom kote 358 og kote 262,7 som gir et brutto

fall på 95,3 m. Dette fallet er fordelt på en rekke grunneiere, og i bilag nr. 1 er gitt en fortegnelse over falleierne.

Til orientering vedlegges også tegning nr. 4023—08 fra A/S Geoteam der de enkelte eierne og fallstrekninger i Logna er inntegnet.

I tillegg til fallene i Logna utnyttes vannet fra tre mindre sidefelt til Logna. Bekkene fra de tre feltene som renner ut i Logna ved Eikild, Rosseland og Hodne tas inn i driftstunnelen i bekkeinntak på ca. kote 370. Rettighetshaverne langs de tørrlagte bekkestrekninger er angitt i bilag nr. 2.

Kraftverket skal også utnytte vann fra Monn som er mandalselvas vestre tilløp. Den vesentligste del av vannet i Monnvassdraget ble ved reguleringen av Langevatn/Kvernevatn m. v. i 1950 overført til Skjerkafeltet, og fallrettighetene i Monn ble da erverve av Vest-Agder Elektrisitetsverk.

Vannet fra det gjenværende uregulerte feltet ovenfor Røyseland overføres til Smeland kraftverk gjennom en tunnel med inntak i Monn på ca. kote 402. Rettighetshavere langs Monn fra inntaket med Røyseland og ned til samløpet med Logna er oppført i bilag nr. 3.

Med en regulert vannføring på 76 pst. av midlere avløp vil fallene gi følgende naturhestekrefter:

Logna	14 830	natur	Hk
Eikild	1 000	»	»
Rosseland	170	»	»
Hodne	200	»	»
Monn	4 300	»	»
Tilsammen	20 500	natur	Hk

Av dette er 18 900 natur Hk utnyttet i kraftstasjonen, mens ca. 1 600 natur Hk er tapt fall i bekkeinntak og i Monn.

4.0 *Kraftproduksjon og kraftpris.*

Kraftproduksjon i Smeland kraftverk er av EFI og Vest-Agder Elektrisitetsverk beregnet til 107 GWh/år i et midlere år.

Samlet investeringer er beregnet til 135,0 mill. kroner, kfr. bilag 4. Dette tilsvarer en utbyggingskostnad på ca. 126 øre/kWh (midlere årsproduksjon).

5.0 *Inngrep i elveløpene.*

Utbyggingen av Smeland kraftverk vil p. g. a. regulerings- og overføringstiltak medføre endringer i Lognavassdraget fra Lognavatn til Smeland og i Monn fra Røyseland til Kyrkjebygda. Oppgave over berørte eiendommer og grunneiere er gitt i bilag 1, 2, 3 og 5.

5.1 Logna vil bli oppdemt i en lengde av ca. 1,6 km fra utløpsosen i Lognavatn og ned til inntaksdammen. Videre vil elveløpet fra utløpsosen og ca. 300 m nedover bli utdypet med opptil 1,5 m.

Dette berører 13 eiendommer med 8 grunneiere. Beregnet på HRV blir det neddemt ca. 66 da som i det vesentlige består av veiskråninger, lauvskog, utmark og kulturbeite.

Arealet mellom HRV og flomvannspeil ved stipulert maksimalflom på 300 m³/sek. utgjør ca. 30 da nedenfor nåværende utløpsos.

Rundt selve Lognavatn er det 28 eiendommer med 14 forskjellige grunneiere. Samlet strandlinje er ca. 13,7 km.

Inntaksdammen kan medføre mindre endringer i tidsperiodene for høy sommer- eller vintervannstand, men vannstanden i Lognavatn vil med normale vannføringer holde seg innenfor de grenser de gjør i dag. P.g.a. kanaliseringen i utløpsosen blir imidlertid flomvannstanden lavere enn før, og ved maksimalflommen 300 m³/sek. vil vannstanden ligge ca. 1,4 m lavere. Dette fremgår av Andresen & Grøner's tegning nr. 2302—009 som viser beregnet vannstand for Lognavatn vannmerke ca. kote 361,7 med flomvannføring 300 m³/sek. før kanalisering, og Andresen & Grøner's tegning nr. 2302—010 som viser beregnet vannstand i Lognavatn ca. kote 360,3 etter kanalisering.

5.2 Logna vil få sterkt redusert vannføring på en lengde av ca. 8,5 km fra inntaksdammen og ned til avløpstunnelens utløp ved Smeland.

5.3 Bekkene som renner ut i Logna ved Eikild, Rosseland og Hodne vil fra bekkeinntakene og ned til Logna til tider bli helt tørrlagt på henholdsvis 0,76 km, 0,55 km og 0,50 km lengde.

5.4 Vestvassdraget Monn vil få ytterligere redusert vannføring på en ca. 8,0 km lang strekning fra inntaket ved Røyseland og ned til samløpet med Logna.

I vassdraget er tidligere foretatt inngrep, idet den vesentligste del av feltet ved reguleringen i 1959 av Langevatn/Kvernevat m. v. er overført til Skjerkavassdraget.

Når det gjelder minstevannføring og bygging av terskler vises til eget avsnitt pkt. 7.0.

Resipientforhold og fiske er omtalt i avsnitt 8.0 og 10.0.

6.0 *Eiendomsinngrep.*

For gjennomføring av reguleringsinngrep og anleggsarbeider blir det nødvendig å erverve endel arealer til eiendom, samt ytterligere endel arealer til bruk i anleggstiden. Liste over berørte eiendommer og grunneiere er gitt i bilag nr. 5.

6.1 Oppdemmingen av øvre del av Logna medfører at FV 455 må legges om på en ca. 1,5 km lang strekning. Veien blir liggende i utmark og berører 8 eiendommer.

6.2 For anlegg av dam og inntak er det nødvendig å erverve til eiendom ca. 6 da utmark fra 2 grunneiere.

6.3 For anlegg av bekkeinntak ved Eikild erverves ca. 1,5 da utmark fra 2 grunneiere.

6.4 For anlegg av bekkeinntak ved Rosseland erverves til eiendom ca. 1,0 da utmark fra 2 grunneiere. Det erverves likeledes rett til å benytte bestående gårds- og driftsvei frem til anlegget i byggetiden og for fremtidige vedlikeholdsarbeider.

6.5 For anlegg av bekkeinntak ved Hodne erverves ca. 1,0 da utmark fra 2 grunneiere. Det erverves likeledes rett til adkomst frem til anlegget i byggetiden og for fremtidige vedlikeholdsarbeider.

6.6 For anlegg av tverrslag, tipp for tunnelmasser og adkomstvei til denne ved Solli, må erverves til eiendom ca. 40 da utmark fra 3 grunneiere.

6.7 For anlegg av tverrslag, tipp for tunnelmasser, adkomstveier, avløpstunnel etc. ved kraftstasjonsområdet på Smeland, må erverves til eiendom ca. 110 da utmark fra 5 grunneiere.

6.8 For anlegg av inntak av Monn ved

Røyseland, må det erverves til eiendom ca. 8 da fra grunneiere.

6.9 For anlegg av terskler som Vest-Agder Elektrisitetsverk måtte bli pålagt å bygge, må det erverves rett til anlegg og vedlikehold av disse samt rett til adkomst i anleggstiden og for senere vedlikehold.

7.0 *Minstevannføring og terskler.*

Spørsmålet om bygging av terskler for å opprettholde en viss vannstand i de tørrlagte elvestrekninger har vært inngående vurdert, og Vest-Agder Elektrisitetsverk er innstilt på å imøtekomme rimelige ønsker i den anledning.

I det følgende er omtalt de steder som synes å gi en mulighet for terskelbygging, selv om nytteverdien av tersklene tildels er begrenset p. g. a. fallforholdene i elva. For å unngå neddemming av mark må tersklene heller ikke gjøres for høye.

7.1 Logna.

Den aktuelle elvestrekningen fra inntaket til avløpskanalen fra kraftstasjonen er ca. 8,5 km. Der er over denne strekning et lokalt nedbørfelt til elven på ca. 35 km² som ikke inngår i kraftverket, men terrenget er stort sett bratt og uten særlig selvregulering. Som redegjort for i utredning av mai 1978 er det regnet med at det bør avgis en viss minstevannføring fra inntaksdammen, og en tillater seg å foreslå 100 l/sek.

Følgende lokaliteter for terskler er nærmere undersøkt i terrenget og kan synes aktuelle:

1. Ved Storlie samløpet med liten bekk fra øst, ca. 3 km fra inntaket.
2. Rosseland, ca. 4,8 km fra inntaket.
3. Hodne, ca. 6 km fra inntaket.
4. Ved Eikemoen, ca. 7,6 km fra inntaket.

Samtlige terskler må anlegges av løsmasser.

7.2 Monn.

Elvestrekningen fra inntaket nedover til Kyrkjebygda er ca. 6 km. Bare på de nederste 1,5—2 km har elva vesentlig fall ,forøvrig er der flere naturlige loner med vannstand også i tørkeperioder.

Det kan synes naturlig å søke å sikre vannstanden i disse lonene ved 1 eller 2 terskler 3,5—4,0 km fra inntaket. Tersklene bør anlegges av betong.

Videre foreslås det å støpe en terskel i betong over stryket ved Forgard bro like før utløpet i Ørevatn slik at en bevarer og utvider den naturlige lonen som finnes der og som benyttes til bading.

Inntaksarrangementet ved Røyseland forutsettes utført slik at det slippes 100 l/sek. i Monn, dog ikke mer enn naturlig tilsig.

8.0 *Forhold vedrørende fiske.*

Det er ikke utført spesielle undersøkelser når det gjelder fiske på de tørrlagte elvestrekninger i Logna og Monn. Vest-Agder Elektrisitetsverk regner med at søknaden blir forelagt Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og at der i forbindelse med erstatningsskjønnet vil bli oppnevnt sakkyndig.

I Logna har det vært og er fortsatt lokale bestander av elveaure. I den nedre del av elven (ved gården Smeland og Torsland) utnytter grunneierne disse forekomster bl. a. ved garnfiske. Størrelsen på fisken varierer fra smått til ca. 2 hekto. I den del av vassdraget hvor dette garnfiske foregår, vil forholdene etter utbyggingen stort sett bli som før.

I elven forøvrig er det sporadisk noe stangfiske. En kjenner ikke til at rettighetshaverne selger fiskekort til sportfiskere o. l.

9.0 *Fløtning.*

Det har aldri vært noen organisert fløtning i Logna, men frem til Juvassreguleringen (1956—1959) ble elvestrekningen benyttet for privat fløtning frem til Ørevatn.

I forbindelse med reguleringen av Juvann ble for noen grunneiere fløtningsspørsmålet løst ved erstatning. Med de fleste grunneiere ble det inngått en frivillig avtale hvor Vest-Agder Elektrisitetsverk påtok seg å overta alt tømmer som ble drevet frem til elvebredd (østsiden av elven) eller bilvei (vestsiden av elven).

10.0 *Vannforsyning og forurensningssituasjonen i tørrlagte elvestrekninger.*

På den ca. 8,5 km lange elvestrekningen i Logna fra inntaksdammen til utløpet fra kraftstasjonen er der i alt 24 gårdsbruk med fast bosetting. Av disse er 6 lokalisert på Eikild 0,9 km nedenfor inntaksdammen. Ved Eikildsbekkens innføring i driftstunnelen antar vi at det kan oppstå problemer med vannforsyning for enkelte bruk som må avhjelpes ved tiltak eller erstatning til ny brønn.

Dersom det nå eller i fremtiden skulle være aktuelt med jordbruksvanning, mener vi at dette enkelt lar seg løse fra hovedvassdraget der det regnes med en viss minstevannføring, jfr. pkt. 7.1.

Når det gjelder forurensningssituasjonen p. g. a. spillvannsavløp fra husholdning, fjøs o. l., antar vi at denne ikke bli vesentlig forverret og i alle fall ikke kritisk. Bosettingen er spredt, og der er meget små spillvannsmengder som avledes ved infiltrasjon i grunnen uten påviselig å belaste vassdraget.

Lenger nedover i Lognavassdraget er det bosetting på Rosseland med 11 og på Hodne med 7 gårdsbruk. Forholdene for vannforsyningen og kloakkavløp vil være noenlunde tilsvarende som angitt for Eikild.

I Monnvassdraget er det på den tørrlagte elvestrekningen bare bosetting på 6 gårder fordelt på den 6 km lange strekningen fra Røyseland ned til tettstedet Kyrkjebygda.

Vi kjenner ikke til at der foreligger planer for boligfelt e. l. for de berørte elvestrekninger.

11.0 *Manøvreringsreglement.*

Utkast til manøvreringsreglement vedligger som bilag nr. 8.

12.0 *Søknad.*

For å få gjennomført utbyggingen av Smeland kraftverk i Lognavassdraget, tillater Vest-Agder Elektrisitetsverk seg å søke om:

1. Tillatelse til å erverve fallrettighetene i Logna mellom kote 358 og kote 262,7.
2. Tillatelse til å ta inn tre bekker i bekkeinntak og erverve fallrettighetene i disse. Bekkene har utløp i Logna ved Eikild, Rosseland og Hodne.
3. Tillatelse til å overføre vann fra Monn til kraftstasjonen ved Logna.

4. Tillatelse til å bygge en inntaksdam i Logna ca. 1,6 km nedenfor utløpsosen fra Lognavatn med overløp på kote 358, og å føre vannet i tunnel fra inntaksdammen til utløpet av avløpstunnelen ved Smeland.
5. Tillatelse til å ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive Smeland kraftverk.
   Ekspropriasjonsinngrepene gjelder:
   5.1 Dam i Logna og inntak med nødvendige innretninger og adkomstveier.
   5.2 Omlegging av FV 455 over en lengde på 1,5 km.
   5.3 Utdyping av elveleie i Logna fra utløpsosen og 300 m nedover.
   5.4 Anlegg av tverrslag med tippområde ved Solli.
   5.5 Anlegg av bekkeinntak ved Eikild, Rosseland og Hodne.
   5.6 Kraftstasjonsområde med tverrslag, tipp, avløpstunnel, adkomstveier og nødvendige innretninger ved Smeland.
   5.7 Anlegg av inntak i Monn ved Røyseland.
   5.8 Anlegg er terskler som VAE måtte bli pålagt å bygge.
   5.9 Nødvendige hjelpeanlegg som linjer for strøm, telefon etc. med innretninger i forbindelse med bygging og drift av kraftverket.»

Med søknaden fulgte:

1. «Vurdering av alternativer» datert mai 1978.
2. Fortegnelse over falleiere og andre grunneiere.
3. Kostnadsoverslag av 1978 på 135 mill. kroner.
4. Forslag til manøvreringsreglement.
5. 42 blad energiprognoser datert 1977.
6. Kart og tegninger.

Fra vedlegg 1 siteres:

«1. *Introduksjon.*
I herværende utredning er nærmere undersøkt 3 planalternativer for utbygning i nedre del av Lognavassdraget som er skissert i VAE's tegninger nr. 19620, 19621 og 19622 datert 1. august 1976.
I tillegg til disse forslagene er undersøkt alternativ plassering av inntaket ved å flytte dette fra elven nedenfor Røynli bro og opp i Lognavatn.
Utredningen tar sikte på å finne den planløsning som ut fra en teknisk/økonomisk vurdering er den gunstigste for utbygning. Det er her tatt utgangspunkt i kraftproduksjonen i et midlere år etter nærmere definerte forutsetninger for kjøring av det ovenforliggende Logna kraftanlegg.
Den årlige produksjon i Smeland kraftverk i det anbefalte alternativ utgjør ca. 100 GWh i et midlere år.

2. *Beskrivelse av alternativene.*
De undersøkte alternativ er skissert på vedlagte tegning nr. 2302—001 og omfatter:

Vest I a.
Anlegg på vestsiden av Lognavassdraget med inntak fra dam i elven ca. 1 600 m nedenfor utløpsosen av Lognavatn. Driftstunnelen med lengde ca. 7,6 km opptar i bekkeinntak 3 mindre nedbørfelt. Videre blir Monnsvassdraget, nedbørfeltet nedenfor Langevann, overført ved tunnel fra Røyseland. Kraftstasjonen er plassert i øvre område av Smelandgårdene og blir trolig liggende i fjell.

Vest I b.
Alternativet adskiller seg fra I a ved at inntaket er flyttet opp i Lognavatn. Dermed unngår man å bygge dam og legge om fylkesveien over en strekning på ca. 1,7 km, til gjengjeld blir driftstunnelen tilsvarende lenger og nedbørfeltet litt mindre. Videre får man et dykket inntak i vannet, mens inntaket i alternativ I a kan utføres og ettersees på det tørre.

Vest II.
Her er kraftstasjonen plassert nedenfor Smeland med tilsvarende forskyvning sydover av overføringen fra Monn. Dette gir en økning i det overførte felt, men medfører på den annen side at Logna blir tørrlagt forbi Smelandsgårdene. Videre blir det en betydelig økning av anleggsomkostningene p. g. a. lengre driftstunnel.

Øst I.
Inntak i Logna tilsvarende alternativ I a, men med driftstunnelen og kraftstasjonen på østsiden av vassdraget. Plasseringen medfører at Monnsvassdraget ikke kan overføres til anlegget.

Øst II.
Her er inntaket plassert i sydenden av Lognavatn med tilsvarende fordeler og ulemper som angitt under alternativ Vest I b.

Tunneltverrsnitt.
For samtlige alternativ er regnet med et tverrsnitt i driftstunnelen på ca. 18 m^2 mens overføringstunnelen fra Monn kan ha minimumstverrsnitt.
Nedbørfelt og vannføringer i de forskjellige alternativer fremgår av bilag 1.

3. *Beregning av kraftproduksjonen.*
Det totale nedbørfeltet utgjør i de vestre alternativene ca. 410 km^2 og i de østre ca. 340 km^2. Av dette er bare vel halvparten, 214 km^2, regulert i Juvatn, mens resten er uregulert.
Det er regnet med at vannstanden i Lognavatn skal holdes innenfor de naturlige variasjoner slik disse blir bestemt av avløpsforholdene i utløpsosen. Det synes da naturlig at høyeste regulerte vannstand (HRV) velges lik vannstanden ved en vannføring på 15 m^3/s, mens laveste regulerte vannstand (LRV) settes 1 meter under dette.
Reguleringen i Lognavatn er med dette så beskjeden at den ikke får nevneverdig betydning for den nyttbare vannføringen i Smeland kraftverk som for Juvatnfeltets del da blir direkte bestemt av kjøringen av Logna kraftstasjon. Det er etter oppgave fra VAE regnet med at Logna kjøres med 10 m^3/s i vinterhalvåret og 8 m^3/s sommerhalvåret.
Under denne forutsetning er i bilag 2 beregnet at man i et midlere år kan utnytte 79 pst. av middelavløpet fra de uregulerte feltene.

Ved beregning av nyttbar vannføring fra disse felt er benyttet varighetskurver (sommer/vinter) for nedbørfeltet mellom Juvatn og Austerhus i årene 1962—69. Årsavløpene i denne periode tilsvarte nokså nær et normalår.

Maskininstallasjonen i Smeland kraftstasjon er forutsatt valgt slik at den kan utnytte vannføringer mellom ca. 8 og 25 m^3/s.

Netto fallhøyde blir i samtlige alternativ ca. 85 m.

4. *Omkostningsoverslag, utbygningspris.*

Der er foretatt en grov vurdering av de totale utbygningsomkostningene for et alternativ, Vest I a, og på basis av dette beregnet omkostningene i de andre alternativene ved tillegg eller fradrag. For de 2 østlige alternativene er det tatt hensyn til at selve kraftstasjonen blir mindre, for øvrig er der benyttet samme enhetspriser for de enkelte anleggsdeler uten hensyn til lokale forhold som der i dag ikke er grunnlagsmateriale for å vurdere detaljert. Når det gjelder utbygningspriser vil likevel tunnelprisen og den aktuelle kraftproduksjon være de mest avgjørende faktorer.

I omkostningsanslagene er for tunneler benyttet anbudspriser fra 1977 sammenholdt med nyere oppgaver fra entreprenører. Inntaksdammen er som i Grøners overslag fra januar 1977. For omlegging av fylkesvei 455 har vegvesenet gitt visse opplysninger, men det er fortsatt uklart hvor stor belastningene for VAE blir. Vi har antageligvis lagt oss på den sikre siden.

Resultatet av beregningene og utbygningsprisen er gitt i bilag 3—7.

5. *Naturinngrep, minstevannføring.*

For de østlige alternativ blir Lognavassdraget tørrlagt mellom Lognavatn, respektive inntak i elven, og Smelandgårdene, en strekning på 10 respektive 8,5 km. Tørrleggingen berører også den vestlige del av Smeland.

I de vestre alternativ I a og I b er den tørrlagte elvestrekning ca. 1 km kortere, idet kraftstasjonen er plassert ovenfor Smeland.

I alternativ Vest II tørrlegges elven forbi Smeland og sydover mot Torsland.

I Monnsvassdraget er den øvre del av nedbørfeltet tidligere overført til Skjerkamagasinene fra Langevatn. Ved overføring til Logna av det nedenforliggende, uregulerte felt blir vannføringen fra det nye inntaket og nedover til Kirkebygda ytterligere redusert over en strekning på ca. 6 km, alternativ 2 km.

Virkningene av inngrepet foreslås redusert ved terskelbygging på egnede steder og ved at overføringen til Smeland kraftverk opphører når vannføringen i Monn går under en viss grense, f. eks. minstevannføringen i dag.

«Hydrologiske undersøkelser» angir for perioden 1911—1950 og hele nedbørfeltet på 329 km^2 gjennomsnittlig minste vannføring til 1,3 m^3/s og absolutt minste vannføring til 0,3 m^3/s. Om en reduserer forholdsmessig for feltet nedenfor Langevatn = 62,7 km^2 blir minstevannføringene tilsvarende 248 l/s som gjennomsnittlig og 57 l/s som absolutt minste vannføring. Ved beregning av kraftproduksjonen i Smeland kraftverk har vi antatt at eventuelt pålegg om minstevannføring ikke vil overstige 100 l/s. Dette skulle også være nok for fornyelse av vannmassene i terskeldammene.

I Lognavassdraget er for Austerhus vannmerke med et nedbørfelt på 405 km^2 for perioden 1922—1950 (før Juvannsreguleringen) angitt gjennomsnittlig minste vannføring 1,3 m^3/s og absolutt minste vannføring 0,6 m^3/s. For feltet mellom Juvann og inntaket til Smeland kraftverk (Alt. Vest I a) = 126,8 km^2 blir minstevannføringene da henholdsvis 407 l/s og 188 l/s som en reduserer forholdsvis med feltstørrelsen.

Ved beregning av kraftproduksjonen har vi antatt minstevannføringen i Logna maksimert til 200 l/s.

De antydede minstevannføringer på 100 l/s i Monn og 200 l/s i Logna representerer et produksjonstap i et mldiere år på ca. 1,5 GWh eller ca. 1,5 pst. av totalproduksjonen.

6. *Konklusjon.*

De beregninger som er utført for kraftproduksjon og utbygningsomkostninger viser at alternativ Vest I a med inntak i elven og kraftstasjon ovenfor Smeland gir den laveste kraftpris. Årsproduksjonen er bare uvesentlig mindre enn i det mest omfattende alternativ (Vest II). Da naturinngrepene også synes minst for alternativ Vest I a, peker dette seg ut som det mest aktuelle utbyggingsprosjekt.

Totale utbygningsomkostninger er anslått til 125 mill. kroner og kraftproduksjonen i et gjennomsnittlig år beregnet til 101 GWh som tilsvarer en utbygningspris på 124 øre pr. kWh.»

Fra vedlegg 5 hitsettes:

Balanse i GWh
Sira-Kvina V/S = 80/20 pst. ved vinter + sommer = 6 + 6 mndr.

År	Vinter 7 mndr.			År			
	Tilgang	Forbruk	Balanse	Tilgang	Forbruk	Balanse	
1976—77	1 269	1 261	8	2 049	1 959	90	
	1 287	1 277	10	2 067	1 990	77	Svartevann
78—	1 427	1 310	117	2 134	2 020	114	Duge
	1 449	1 343	106	2 156	2 030	126	Roskrepp
80—81	1 502	1 378	124	2 272	2 085	187	Laudal
	1 516	1 427	89	2 286	2 120	116	Kvinen
82—	1 530	1 494	36	2 300	2 250	50	Kvinen
	1 580	1 530	50	2 350	2 300	50	Smedland
84—	1 580	1 566	14	2 400	2 352	48	
	1 620	1 590	30	2 440	2 391	49	Finså
86—	1 660	1 616	44	2 510	2 425	85	Optedal
	1 660	1 635	25	2 540	2 455	85	
88—	1 760	1 654	106	2 640	2 478	162	Hekkfjell
	1 760	1 667	93	2 710	2 505	205	
90—91	1 760	1 680	80	2 710	2 520	190	
	1 760	1 695	65	2 710	2 540	170	
93—	1 760	1 712	42	2 710	2 562	148	
	1 760	1 722	38	2 710	2 585	125	
94—	1 760	1 722	28	2 710	2 605	105	
95—96	1 760	1 750	10	2 710	2 626	84	

Etter anmodning fra Vassdragsdirektoratet har søkeren i brev datert 14. februar 1979 gitt følgende tilleggsopplysninger:

«1. *Fisket.*
Det er ikke foranlediget avgitt noen sakkyndig utredning om fiskeforholdene på de berørte elvestrekninger og om prosjektets innvirkning på fisket. Som angitt i søknaden (side 6, pkt. 8.0) finnes det i Logna lokale bestander av elveaure. I den nedre del av elven, nedstrøms utløpet fra det planlagte kraftverk, utnyttes disse forekomstene blant annet ved garnfiske. Fiskeforekomstene og det fisket som her drives vil ikke bli påvirket av den planlagte utbygging.

I Logna for øvrig har det sporadisk vært drevet noe fiske. Som nevnt i søknaden kjenner man ikke til at grunneierne har utnyttet fisket ved utleie av fiskeretter e. l. Langs den del av Logna som berøres av utbyggingen (mellom inntak og utløp avløpstunnel) vil fisket bli totalskadd bortsett fra i de terskelbassenger som etableres.

I Monn kjenner en ikke til at det har vært drevet noe fiske på den elvestrekning som berøres av utbyggingen etterat øvre del av Monn ble overført til Skjerka i 1953.

Hvis Vassdragsdirektoratet mener at det bør foreligge en sakkyndig utredning om fiskeforholdene i Monn og Logna før søknaden om tillatelse til utbygging av Smelandsanlegget avgjøres, vil vi naturligvis sørge for at en slik vil foreligge så snart som mulig. Da det er vanskelig å få en sakkyndig til å vurdere disse forholdene på denne årstid, ber vi om at saken nå legges ut til offentlig ettersyn og at eventuell sakkyndig uttalelse ettersendes direktoratet før saken fremlegges for Hovedstyret.

For at direktoratet skal få et begrep om størrelsesorden av problemet, kan nevnes at for gården Torsland (gnr. 26) (som nå etter vår mening ikke berøres) ble ved reguleringen av Juvannsmagasinet i 1956 skaden på fisket av skjønnsretten anslått til kr. 159 pr. år. For gården Rosseland (gnr. 22) (som ligger til den berørte strekning av elven) ble årlig erstatning for fiske, is- og jordskader tilsammen anslått til kr. 72 pr. år.

2. *Forurensende utslipp.*
På vedlagte tegning nr. 2302-011 fra Andresen & Grøner er avmerket forurensningskildene langs Logna fra inntaket og til Smeland. På strekningen er det 12 bebodde gårdsbruk, 7 med vannklosett, 5 med utedo. På gårdsbrukene bor det i alt 43 fastboende. Av dyr er der for tiden 24 storfe og 266 sauer.

Når det gjelder Monn er det på Røyseland 3 gårdsbruk, alle med vannklosett og utledning av spillvannet i grunnen via synkekummer. Gårdsbrukene har 6 fastboende og disse har for tiden 4 storfe og 60 sauer.

I Åseral kyrkjebygd er alle hus og bruk tilknyttet biologisk renseanlegg, med unntagelse av 3 bruk som vil få pålegg om det. Utløpet fra renseanlegget er i vassdraget nedstrøms samløpet Monn—Logna.

3. *Grunnvannsendringer etc.*
I hvilken grad vannstandsvariasjonene på de berørte elvestrekningene kan forårsake vesentlige grunnvannsendringer langs elveløpene vil avhenge av vannstandsvariasjonenes størrelse og varighet, arealenes nivå i for-

hold til elven og av jordmonnets beskaffenhet m. h. t. kapillarvirkning og permeabilitet.

Såvel i Logna som i Monn er det tidligere foretatt betydelige reguleringsinngrep i nedbørfeltene slik at de reguleringer og overføringer som det nå søkes om ikke vil medføre vesentlige endringer i vannstandsnivåene i elveløpene. Terrenget langs de berørte elvestrekninger og bekkestrekninger er slik at de arealer der grunnvannstanden påvirkes av vannstanden i elvene, er forholdsvis små.

Kapillarvirkning og permeabilitet i løsmassene er ikke undersøkt.

4. *Endringer i vannføringen i Logna ved Smeland, erosjonsproblemer.*

Det er forutsetningen at Smeland kraftverk skal samkjøres med det ovenforliggende Logna kraftverk og slik at vannstandsvariasjonene i Lognavatn holdes innenfor de naturlige variasjoner man har i dag.

Feltet mellom Lognavatn og Smeland er uregulert. Dette fører til at den del av vannføringen som kommer fra Lognas nedbørfelt vil bli som i dag. Vannføringsendringene i Lognavassdraget nedenfor Smeland i forhold til dagens situasjon vil derfor bare skyldes den vannmengde som til enhver tid overføres fra Monn gjennom kraftverket. Denne vannmengde vil i gjennomsnitt være i størrelsesorden 3 m^3/s eller ca. 15 pst. av gjennomsnittlig vannforbruk for kraftverket. Ved stor nedbør kan overføringen i ekstreme tilfeller stige til ca. 15 m^3/s eller ca. 50 pst. av aggregatets slukeevne, men under disse forhold vil vannføringen være stor i hele vassdraget og overføringen relativt ubetydelig.

Til sammenlikning kan nevnes at gjennomsnittlig vannføring ved Smeland fra Lognafeltet er ca. 19 m^3/s og vanlig stor flom ca. 130 m^3/s.

Såvidt en kjenner til har det ikke vært vesentlige erosjonsproblemer i Logna nedenfor Smeland, og det er lite sannsynlig at en økning i vannføringen på 15 pst. og mindre vil medføre problemer i så henseende.

5. *Traséer for kraft- og telefonlinjer.*

I anleggstiden vil anlegget bli forsynt med kraft fra den bestående 20 kV linjen som går gjennom dalen på østsiden av elven ,kfr. vedlagte tegning nr. 2302-012 fra Andresen & Grøner. Fra denne vil det bli bygget 2 avgreninger, en frem til kraftstasjonsområdet ved Smeland og en frem til tverrslaget på tilløpstunnelen slik det fremgår av tegningen. Videre er det nødvendig å legge om 20 kV linjen på en strekning fra inntaksdammen og fremtil Røynli bro. Ved inntaket for Monn ved Røyseland går bestående 20 kV linje nær inntil inntaksstedet. Det vil her bli nødvendig å bygge en avgrening på ca. 100 m hvis det blir aktuelt med elektrisk kraft ved dette anleggsstedet.

Televerkets telefonkurs går langs fylkesveien gjennom dalen. Det blir derfor helt ubetydelige inngrep som må til for å få telefonkursen frem til anleggsstedene.

6. *Fallrettigheter.*

En forutsetter at fallettighetene i Logna eksproprieres.

7. *Fylkesvei.*

I søknaden av 23. oktober 1978 er det angitt at det er F.V. 455 som må legges om (kfr. pkt. 12.5.2 side 7). Riktig betegnelse på denne veien er FV-K351.»

Videre siteres siste avsnitt i søkerens notat av 26. februar 1979 vedrørende elektriske anlegg:

«På vedlagte tegning nr. 2302—008 fra Andresen & Grøner A/S er vist en oversikt over kraftstasjonsområdet. Det fremgår av denne plasseringen av kraftstasjonen som ligger i fjell umiddelbart vest for fylkesveien. Fra transformatoren som plasseres i kraftstasjonshallen fører en 110 kV kabel frem til et utendørs koblingsanlegg som er plassert som vist på tegningen. Koblingsanlegget som får en bredde på ca. 10 m og en lengde på ca. 25 m inneholder en effektbryter og tre skillebrytere. I tillegg skal det stilles opp strømtransformatorer og spenningstransformator for måling av strømstyrke og spenning. Det tilhørende registreringsutstyr forutsettes plassert i kraftstasjonen. Det er ikke forutsatt bygget noe eget bygg for dette i tilslutning til koblingsanlegget.

Fra koblingsanlegget fører en 110 kV luftlinje frem til nåværende 110 kV linje Logna —Skjerka. Denne nye linjen blir en ren T-avgrening. Vi gjør oppmerksom på at konsesjonssøknaden for elektriske anlegg ikke omfatter linjen fra koblingsanlegget frem til 110 kV linjen Logna—Skjerka.»

Zoologisk Museum ved Universitetet i Oslo har på søkerens vegne foretatt fiskeribiologiske undersøkelser i Logna og Monn. Sammendraget i rapport av juli 1980 siteres:

«I forbindelse med Vest-Agder Elektrisitetsverks planer om bygging av Smeland kraftverk i Åseral kommune, Vest-Agder, er det foretatt en undersøkelse av fiskefaunaen i de berørte elevene Logna og Monn. I tilknytning til undersøkelsen av fiskens ernæring, ble bunndyr innsamlet både fra Logna og Monn. Bunnfaunaen er også undersøkt i Lognavatn.

Elvene Logna og Monn er begge influert av surt vann. pH varierte mellom 4,8 og 5,4. Vannet hadde en meget liten spesifikk ledningsevne (K_{18} 14—19.4). Innholdet av løste salter var lavt. Kalsium var dominerende kation (0.56—2.9 Mg Ca/1), mens klorid var anion i størst konsentrasjon (2.9—3.5 Mg C1/1). De undersøkte tilløpsbekkene til Logna var surere enn elva, og i enkelte ble pH funnet 0,1—0,6 enheter lavere.

Ørret var eneste påviste fiskeart i vassdraget. I Monn synes bestanden å være meget liten, og ørreten var her mellom 3 og 5 år gammel. Ørret ble ikke påvist i Logna ovenfor Lognavatn, og den manglet også i en rekke tilløpsbekker til Logna. Logna mellom Lognavatn og Kyrkjebygda synes fremdeles å ha en relativt god bestand av ørret, med alder mellom 3 og 6 år. Yngre fisk var tilstede i fåtall, og bare to årsyngel ble påvist. Ørreten var i meget god kondisjon (kondisjonsfaktor større enn 1,0), og den i Logna vokste fram til 23 cm på fire år.

I Monn drives det svært lite fiske. I Logna fiskes det en god del med garn, med et relativt godt utbytte.

Utbygging av Smeland kraftverk vil trolig medføre at fisket i Monn og i Logna på strekningen Lognavatn—Smeland må avskrives, selv i de terskler som eventuelt blir bygget.»

Forundersøkelse av viltforholdene i området er utført av konservator Peter Valeur ved Kristnansand Museum. Konklusjonen i rapport av desember 1980 siteres:

«Innledningsvis ble nevnt at det ifølge Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesens oppfatning ville innebære forholdsvis beskjedne inngrep i de naturlige forhold å gjennomføre prosjektet Smeland Kraftverk. Det ble derfor ansett tilstrekkelig med et forenklet opplegg for undersøkelsen med hensyn til områdets viltinteresser.

Etter å ha gjennomført oppdraget etter disse retningslinjer, kan jeg delvis si meg enig i dette.

Lognavassdraget og Monnvassdraget i Åseral er Mandalselvas østlige og vestlige tilløp. Utbyggingen av Smeland Kraftverk og overføringen fra Monnvassdraget til dette markerer siste trinn i den fulle utnytting av Mandalselva og dens kilder til elektrisk energi. Naturinngrepene som må foretaes for gjennomføring av prosjektet skjer således i et vassdrag som allerede bærer preg av maksimal kraftutbygging og regulering, og hvor man må forutsette at dyrelivets tilpasninger til endrede livsvilkår har skjedd i hele den tid kraftutbyggingen har pågått. Sett i relasjon til disse inngrepene er jeg enig i at inngrepene i de naturlige forhold for gjennomføring av utbyggingens siste fase blir beskjedne. De kan isolert sett ikke tenkes å medføre vesentlige skadelige endringer for viltet.

Prosjektet har tvert om på lengre sikt visse positive aspekter for viltbestanden, dersom Vest-Agder Elektrisitetsverk lar inngå i utbyggingsplanene:

I. Planering og tilrettelegging av tippområdene som beitefelt.
II. Anlegg av terskeldammer på strekningen fra damstedet til Smeland.
III. Tilføring av finmasser og jord og tilsåing/beplantning av tørrlagte elvebredder nedenfor damstedet.»

Vassdragsdirektoratets Grunnvannskontor har etter befaring i området gitt følgende vurdering datert 18. oktober 1979:

«Som grunnlag for vår vurdering er brukt:

1. Søknad om utbygningstillatelse for Smeland Kraftverk i Åseral Kommune med bilag. Søknad datert 23. oktober 1978.
2. Befaring i området av statshydrolog E. Berg sammen med Dalan ved Åseral jordstyre. Uttalelse fra Skogrådet og Jordstyret i Åseral, datert 26. juni 1979, sak 31/39 og uttalelse fra Fylkeslandbrukksstyret i Vest-Agder 27. september 1979, sak 345 samt innhentede opplysninger fra Vest-Agder Elektrisitetsverk.

Rapport fra Norges geologiske undersøkelser om grunnvannsforsyning til Kjerkebygda i Åseral.

1. *Monn fra samløpet med Logna til det planlagte inntak ved Røysland.*

Overføringen av vann fra Monn til Logna vil gjennomgående bare føre til endret grunnvannstand på meget små arealer langs elva i det terrenget over det meste av strekningen faller relativt sterkt ned mot eleveløpet.

I nedre del av Monn er det etablert en grunnvannsbrønn som vannforsyning til kommunen. Brønnen ligger på Prestøya ca. 100 m ovenfor samløpet med Logna, og er beregnet for en kapasitet på 27 m^3 pr. time. Den er 15 m dyp og har filter mellom kote 246,5—253,5. Terrenghøyden ved brønn er ca. kote 261,0.

På grunnlag av foreliggende opplysninger vil også vannstandsforholdene i Logna og Ørevatn trolig også ha betydning for grunnvannstanden i det området hvor brønnen er plassert, men den planlagte reguleringen kan redusere brønnens kapasitet noe. For å kunne uttale seg nærmere eksakt trenger en mer detaljerte opplysninger om grunnforholdene. En vil ellers nevne at det trolig finnes flere muligheter for vannkilder i området.

2. *Logna nedenfor utløpet fra det planlagte kraftverket ved Smeland.*

På denne strekningen er det noen lavtliggende jorder — spesielt ved Torsland hvor det tildels har vært flomskader. Grunnvannstand på disse arealer vil sannsynlig være relativ sterkt påvirket av elevevannstanden og en forholdsvis jevn vannføring i elva er trolig gunstig. Høy elevevannstand (flom) medfører forsumping og lave vannstander, f. eks. ved lengre stans i kraftverkene, medfører trolig relativ rask senking av grunnvannstanden.

I brev datert 14. februar 1979 til NVE, Vassdragsavdelingen fra Vest-Agder Elektrisitetsverk er det under pkt. 3 anført at de reguleringer og overføringer som det søkes om ikke medfører vesentlige endringer i vannstandsnivåene i elveløpene. En antar at dette må gjelde bl. a. elevestrekningen nedenfor Smeland, og reguleringen må anses å være gunstig for grunnvannsforholdene i forhold til naturlig tilstand i elva.

3. *Logna ovenfor utløpet av det planlagte kraftverk ved Smeland.*

Vannføringen i denne delen av elva vil bli sterkt redusert. Det er imidlertid relativt små jordbruksarealer hvor en senket grunnvannstand eventuelt vil medføre nedsatte avlinger. Det er foreslått bygget flere terskler i vassdraget, men elva har en del fall og grunnvannforholdene kan være slike at et hevet vannspeil ved tersklene ikke behøver å ha nevneverdig virkning på grunnvannsforholdene i tørre perioder. En må derfor regne med at det blir et øket behov for vanning av de lavest liggende jorder ved elva. Videre må en regne med at mulighetene for vannforsyning basert på grunnvann kan bli redusert. Det skulle likevel være gode muligheter for å finne gode vannkilder som dekker behovet.

4. *Lognavatn.*

Lognavatn er foreslått regulert med HRV på kote 357,0 og LRV på kote 358,0. Dette vatnet ble senket ca. 1,5 m i 1940-årene. En kjenner ikke til at det foreligger systematiske målinger av vannstanden. I de siste årene er det imidlertid i forbindelse med oppmåling av vannføringskurve registrert vannstander mellom ca. kote 357,3 og 358,7 og under noen høyvannsperioder er det målt vannstander opptil ca. kote 359,3.

Med nåværende utløpsforhold fra Lognavatn vil vannstanden bli påvirket av kjøringen av Logna Kraftverk som ligger lenger opp i vassdraget. Under kjøring av dette kraftverket vil vannstanden i Lognavatn ligge mellom kote 357,7 og 358,3 ved et tilsig fra det uregulerte feltet på 20 l/s/km^2.

Under befaringen ble det påvist arealer ved Austveg og i Fiskårdalen hvor det var ønskelig med en lav vannstand. Ved Åknesset som ligger mellom Lognavatn og ytre del av utløpet fra Svartevatn var det ønskelig med noe høyere vannstand. Det var foreslått en terskel ved Åknesset. Hvilken virkning en slik terskel vil ha vil i stor grad bero på grunnforholdene, ved Austegard vil det for de lavtliggende arealer være fordelaktig med en lav vannstand i Lognavassdraget og det samme er tilfelle i Fiskårdalen da grunnvannstanden er for høy i dag.

For de lavtliggende arealer ved Austveg og arealene i Fiskårdalen vil reguleringen være gunstig da flommen reduseres. En senkning av HRV til 357,5 vil øke bruksverdien for en del av arealene. Hvor store arealer som eventuelt vil forbedres, kan en ikke uttale seg eksakt om uten at det foretas undersøkelser av terrenghøyder, grunnvannstand og grunnforhold.

Konklusjon.

Langs elevene Monn og Logna vil den foreslåtte reguleringen totalt sett medføre relativt små ulemper. Det kan vesentlig bli tørkeskader på lavtliggende arealer langs elva og noe reduserte muligheter for vannforsyning fra grunnvannmagasiner. En reduksjon av flommen vil trolig i de fleste tilfellene være en fordel. De foreslåtte minstevannføringer på 100 l/s er såvidt lave at de trolig har relativt liten innvirkning på grunnvannstanden langs elvene. De foreslåtte tersklene kan i noen grad medføre høyere grunnvannstand, men der elva har endel fall vil denne virkningen trolig være relativ liten. På de lave arealene ved Austveg og i Fiskårdalen ved Lognavatn vil den foreslåtte reguleringen fra Vest-Agder Elektrisitetsverk med HRV på kote 358,0, være gunstig ut fra dagens situasjon med en reduksjon av flomvannstanden. En reduksjon med HRV på kote 357,5 vil trolig øke dyrkingsverdien på endel av de lavtliggende arealer. Hvis en skal vurdere disse forslagene nærmere mot hverandre, må det til mer detaljerte undersøkelser.»

Mer detaljerte undersøkelser — som nevnt — er foretatt av Grunnvannskontoret etter oppdrag fra søkeren. Rapport om grunnvannsforholdene ved Lognavatnet datert 1. september 1980 siteres:

«*Innledning.*

I forbindelse med søknad om konsesjon for Smeland Kraftverk har Grunnvannskontoret ved Hydrologisk avdeling i Vassdragsvesenet foretatt undersøkelser av grunnforholdene og grunnvannsforholdene på enkelte områder rundt Lognavatn.

I Fiskårdalen har en nivellert vannstanden og elveløpet samt terrenget langs elva fra utløpet og vel 2 km oppover dalen. Jordbunnsforholdene er undersøkt ved at jordprøver er tatt ut for mekaniske analyser samt ved uttak av enkeltprøver for vurdering på stedet. I tillegg er det gitt en kort vurdering av Fiskårdalsåni nedslagsfelt.

På Åkneset er det foretatt nivellement mellom Kilen og Lognavatn samt foretatt jordundersøkelser.

For arealene innerst i Lognavatn er det på tilsvarende måte foretatt nivellement og jordundersøkelser.

For alle arealene har en videre spesielt vurdert den naturlige dreneringsintensiteten og mulighetene for grøfting for å uttale seg om effekten av en regulere vannstand i Lognavatn på kote 358,0 i forhold til kote 357,0.

Hydrologiske forhold.

Nedslagsfeltet til Lognavatnet er ca. 322 km^2. Av dette er nedslagsfeltet til Juvatn ca. 214 km^2, regulert, mens ca. 108 km^2 er uregulert. Avløpet fra det regulerte feltet for Logna Kraftverk kommer ut i Svartevatn som er forbundet med Lognavatn. Avløpet fra Logna Kraftverk ligger under drift mellom 8—16 m^3/s. Vannstanden i Lognavatn vil således bli relativ sterkt påvirket av driften av Logna Kraftverk.

Det foreligger ikke observasjoner av vannstanden i Lognavatn for en lengre periode. Det foreligger endel avlesninger i endel høyvannsperioder bl. a. 1.—11. november 1977 da vannstanden varierte mellom kotene 358,54 og 359,28. Det foreligger en vannføringskurve for utløpet fra Lognavatn for vannføringer opptil 50 m^3/s.

Vannføringer i m^3/s	0	10	20	30	40	50
Vannstander i kotehøyde i m	357,3	357,9	358,2	358,6	358,6	358,7

Hvis en antar et tilsig på 0,020 m^3/sek/km^2 vil vannstanden i Lognavatnet variere mellom kote 357,7 og kote 358,3 avhengig av driften av Logna Kraftverk.

Vurdering av forholdene i Fiskårdalen.

Elva Fiskårdalsåni, som renner ut i sydenden av Lognavatnet, har et nedslagsfelt på ca. 32 km^2. Nedslagsfeltets form og topografi medfører rask avrenning av nedbør Elva har relativt lite fall nederst i dalen i ca. 6 km lengde fra Lognavatnet. Spesielt er fallet lite fra Lognavatnet og ca. 1 km oppover. Dette har sammenheng med tidligere senkningsarbeider i Lognavatnet.

For å beskrive Fiskårdalsånis hydrologiske forhold, har en delt nedre elvestrekning opp i 3 områder; I, II og II. Området I strekker

seg fra Lognavatnet og ca. 750 m oppover, området II videre fra ca. 750 til ca. 1 400 m fra utløpet mens området III går fra ca. 1400 til ca. 2 500 m regnet fra elveutløpet, jfr. fig. 1 som viser utsnitt fra økonomisk kartverk.

Elvestrekning I.

Elvevannstanden har lite fall fra utløpet og ca. 750 m oppover — bare 0,15 ‰ eller totalt 12 cm ved normal sommervannføring. Vanndybden ved denne vannføringen varierer noe langs elvestrekningen, men er gjennomgående mellom 30—60 cm. Elveløpets bunn ligger på kote 357,2 til 357,6.

Elvebunnen består av grus og sand. Bunnen er ikke helt stabil og sandbanker er lagt opp på visse strekninger. Langs elvekantene er det tydelige vannmerker opp til ca. kote 358,3. Ved store flommer vil vannstaten gå betydelig høyere.

Elvestrekning II.

På strekningen fra 750—1 400 m, regnet fra utløpet, er fallet noe større enn lengre nede idet vannstandens helning er 1,1 ‰ i gjennomsnitt. På dette området faller elva totalt 75 cm. Fallene er konsentrert til små stryk ved mindre vannføringer. Bunnforholdene i strykene består av grus og småstein og virker relativt stabile . Mellom strykene er massene på elvebunnen finere og mindre stabile. Vanndybden ved vanlig sommervannføring er ca. 15—20 cm i strykene. Elvesidene er på enkelte partier utsatt for erosjon.

Elvestrekning III.

Denne elvestrekningen, som strekker seg fra ca. 1 400 til 2 500 m fra utløpet, har også mange små stryk med relativt stabil elvebotn. Fallet er 1,1 ‰ i gjennomsnitt ved vanlig sommervannføring. Også på denne elvestrekningen er det erosjon langs elvekanten på enkelte partier.

Arealene langs elva.

Elvesidene er i overveiende grad bygget opp av vannavsatte masser, men med noe organisk jord (myrjord og tildels fetjord) på enkelte partier. For å karakterisere arealene langs elva er det nødvendig å foreta noe sterkere oppdeling enn for elveløpet sin del, jfr. fig. 1 der arealene er delt opp i 5 områder og betegnet med bokstavene A til F.

Området A.

Dette området ligger ned mot Lognavatnet og går ca. 350 m oppover. Det vesentligste av området ligger på elvas vestre side. Arealene nærmest Lognavatnet er idag sterkt forsumpet og er bygget opp av fine jordpartikler (leir og silt) med innslag av organisk jord (myrjord). Det arealet som er sterkt forsumpet strekker seg opptil ca. 70 m innover fra vannet og har en terrenghøyde på kote 358,0 til kote 358,3. Jordsmonnet har liten gjennomgang for vatn og den naturlige drenering av området vil være relativt lite avhengig av varierende vannstand i Logna mellom kote 357,5 og kote 358,0. Mye av nedbøren som faller på området renner av som overflatevatn. Lav vannstand i Lognavatn vil imidlertid gi mulighet for en viss grøfting (åpne grøfter) av området. Det forsumpete arealet er ca. 10 dekar. Resten av området A er vesentlig bygget opp av sand av middels og fine fraksjoner. Området kan karakteriseres som selvdrenerende ved normal sommervannføring, men under flommer vil deler av området bli oversvømt.

Terrenghøyden på området vareierer mellom 358,5 til 359,3, og arealet er på ca. 40 dekar. En kan vente at grunnvannsforholdene på stedet i stor grad blir dirigert av elva slik at grunnvannstanden i stor grad varierer i takt med elvevannstanden. De tettere massene på det forsumpete arealet ned mot Lognavatnet vil trolig dempe en direkte utdrenering til Lognavatnet.

Arealet bærer preg av å være tørrlagt i den seinere tid, idet bl. a. humuslaget er meget tynt eller tildels mangler. Arealet er idag tildels bevokst med skog med vesentlig innslag av furu. For skogproduksjon er det grunn til å anta at grunnvannstanden vil være lav nok og selvdreneringen tilstrekkelig for det meste av området ved en vannstand i Logna på kote 358,0, men ved bruk av arealet til jordbruksproduksjon vil det være fordelaktig med lavere grunnvannstand for de laveste partiene langs elva. En regulering av vannstanden i Lognavatnet til kote 357,7—357,8 vil ha umiddelbar effekt på grunnvannstanden på området. Virkningen av en videre senkning av grunnvannstanden vil trolig være relativt liten da elvebunnen ligger på kote 357,3—kote 357,6. For å kunne dra nytte av en lavere vannstand i Lognavatnet må også elveløpet for nedre del av Fiskårdalsåni senkes.

Området B.

Dette området har terrengnivået liggende mellom kote 359,0 og kote 359,8. Arealet har relativt høyt innhold av organisk jord i det øvre laget på ca. 1 m tykkelse. Under dette laget består jordsmonnet av vesentlig sand. Det øvre jordlaget synes å være noe tett til at arealet kan sies å være selvdrenerende. Området er på ca. 40 dekar. Terrenghøyden er noe ujevn, men har en middelhøyde på 359,5.

Ved normal sommervannføring vil elvevannstanden ligge 5—10 cm over vannstanden i Lognavatnet. En vannstand på kote 358,0 i Logna, vil medføre en vannstand på ca. kote 358,05—358,10 i elva ved området B. En vannstand i Lognavatnet på kote 357,5 vil med nåværende elveprofil medføre vannstander på ca. kote 357,7—357,9 ut for området. For vekstperioder med relativt liten nedbør vil en vannstand i Lognavatnet på kote 358,0 således føre til en hevet grunnvannstand på ca. 20—25 cm på området i forhold til en vannstand regulert til kote 357,5 i Lognavatnet.

Den naturlige dreneringen av området vil bli relativt lite påvirket. I perioder med mye nedbør vil nedbørsforholdene være dominerende med hensyn til fuktighetsforholdene i det øvre jordsmonnet.

Ved grøfting av arealet er det gunstig med lavest mulig elvevannstand fordi det er nødvendig med fall på grøtesystemet samt et viss grøftedjup innerst på jordet. Hvis en forutsetter en grøftelengde på 100—120 m, vil det medføre minimum 50—60 cm fall i grøtesystemet. Et grøftedjup på 100 cm vil resultere i at en gunstig nivåforskjell på terrenget og elvevannstanden vil måtte være minst

160—170 cm. En senkning av elvevannstanden ned mot kote 357,7—357,8 vil derfor øke arealets dyrkningsverdi som jordbruksproduksjon.

Til skogbruk vil en kunne akseptere noe høyere grunnvannstand og svakere drenering slik at de forelåtte vannstandene på kote 357,5 og 358,0 neppe vil bety særlig forskjell.

Området C.

Området C består av myrjord med noe innblanding av mineraljord. Terrengivået ligger mellom kote 359,7 og 360,6. Ved nedre del av området har elva et lite stryk på ca. 12 cm ved normal sommervannføring. For dette arealet vil det neppe være særlig forskjell på de foreslåtte reguleringsgrensene under forutstning av at elveløpet ikke senkes.

Ved oppdyrking av området må en regne med at terrhengnivået vil senkes (myrsvinn) slik at det på noe sikt vil være gunstig med noe lavere elvevannstand. Arealet er ca. 15 dekar.

Området D.

Terrengnivået for dette området ligger mellom kote 359,2—kote 359,9. Elva har flere små stryk som medfører at elvevannstanden ved normal sommervannføring ligger mellom kote 358,15 til kote 358,50. Vannstander i Lognavatn på kote 357,5 eller 358,0 vil således ikke ha nevneverdig betydning for elvevannstanden ut fra dette området ved nåværende fall på elveløpet. Området D er på ca. 50 dekar og terrenghøyden er i middel på kote 359,4. Det ville trolig være en fordel med noe større forskjell på terrengnivet og elvevannstanden. For å oppnå det må elveløpet senkes.

Området E.

Området E har terrenghøyder gjennomgående over kote 360,0 og elvevannstanden ved normal sommervannføring er mellom kote 358,5 og kote 360,0. Vannstandsvariasjoner på 0,5 m i Lognavatnet, dvs. fra kote 357,5 til kote 358,0 vil ikke virke inn på denne elvestrekningen. Nedre del av området består vesentlig av forsumpet mark (myr) med terrenghøyde på vel 360,0. Grunnvannsforholdene på området E er betinget av nedbør, tilsig fra dalsidene, elvevannstanden og grunnforholdene. Dersom det skulle være ønskelig å senke elveløpet lavere enn dagens forhold, vil det være mulig selv om vannstanden i Lognavatn reguleres til kote 358,0.

Arealene ovenfor området E vil ikke bli berørt av en regulering av Lognavatnet til kote 358,0.

Åkneset.

Nivellement ble foretatt fra Kilen til Lognavatnet omlag midt mellom kapellet og gardstunet. Det er foretatt mekanisk analyse av jordarten i sjiktet 0—60 cm under bakken. Fra 0,60—150 cm under terrenget er jordsmonnet vurdert skjønnsmessig. Det øvre jordlaget består vesentlig av grov og middels fin sand med innslag av noe grus ca. 8 pst. Massene under 60 cm er av noe grovere karakter med større innslag av grus og stein. Tilførselen av vann til grunnvannsmagasinet kommer fra nedbøren og fra Kilen ved gjennomstrømning når vannstander der er høyere enn i Lognavatnet.

Vannstanden i Lognavatnet ble under befaringen målt til 357,95 og i Kilen til 358,07. Terrenghøyden for det dyrka arealet er vesentlig mellom 361,5 til 361,8, dvs. ca. 3,5 til 3,8 over grunnvannstanden.

En heving av vannstanden i Kilen vil medføre en hevet grunnvannstand på Åkneset, men hevingen i grunnvannstanden vil være mindre enn den økte elvevannstanden. En kan trolig regne med at grunnvannstanden vil heves opptil ca. 50—80 pst. av stigningen i vannstanden, dvs. en oppdemning på 1 m i Kilen vil heve grunnvannstanden med ca. 50—80 cm. En gjør oppmerksom på at disse antagelsene kan være noe usikre da det på området kan forekomme grove lag med god vannledningsevne. Slike lag kan være vanskelige å påvise ved enkle sonderinger i løsmassene.

På grunn av at vannstanden ligger såvidt langt under baken, 3,5—3,8 m, ved vannstanden i Logna og Tjaldalsåni på omlag kote 358,0, kan en neppe regne med særlig virkning på vannforsyningen til plantevekster i tørre perioder. For å oppnå effekt av en kapillær ledningsevne under slike jordbunnsforhold, må grunnvannstanden ligge bare 1—1,5 m under bakken. Vannstanden i Tjaldalsåni måtte således demmes opp til kote ca. 360,5—361,0 eller ca. 3—3,5 m over vannstanden i Lognavatnet. Dette er en såvidt stor vannstandsforskjell at det må grundige jordbunnsundersøkelser før en eventuelt kan anbefale et slikt tiltak. En vil i denne forbindelse nevne at tørkeproblemer på det dyrka arealet sannsynligvis kan løses enklere med vatningsanlegg. Arealene er også relativt små, anslagsvis 25—30 dekar. En vil således ikke anbefale terskel ved utløpet av Tjaldalsåni ut fra formålet å hindre tørkeskader på arealene i Åkneset. Når det gjelder vannforsyninger fra grunnvannet i løsmassene rundt Tjaldalsåni og Kilen, vil en moderat heving av vannstanden kunne ha betydning for å øke brønnenes kapasitet.

Arealene innerst ved Lognavatn.

Arealet merket S på fig. 7 er bevokst med ung furuskog. Arealet består av såvidt grov sand at det synes å ha tilstrekkelig selvdrenering for skog for vannstander opp til kote 358,0 i Lognavatn.

Arealet merket T på ca. 15 dekar er tydelig forsumpet mark og er delvis bevokst med lauvskog. Det øvre jordlaget har såvidt liten gjennomtrengelighet for vann at en ikke kan regne med at arealet blir tilstrekkelig tørrlagt selv om vannstanden i Lognavatnet senkes. Arealet må således grøftes for å bli tilstrekkelig tørrlagt. Terrenget ligger vesentlig mellom kote 358,0 til kote 358,6, og det er såvidt lågt at selv ikke en vannstand på kote 357,5 neppe vil gjøre arealet fullt skikket til dyrkingsjord. En regulert vannstand på 357,5 vil trolig kunne gi muligheter for en viss skogproduksjon på arealet.

Arealet merket U ligger mellom Toddemoen og Sundet. Arealene langs vatnet er idag dyrket opp så langt det synes mulig med hensyn til fuktighetsforholdene ned mot vatnet. Det dyrka arealet på det lavest liggende området ligger ned mot kote 358,4. Dette er såvidt lågt at det under dagens vannstandsforhold i Lognavatn er noe begrensende

for jordbruksdrift. En må regne med at en regulering til kote 358,0 vil endre situasjonen relativt lite i forhold til dagens situasjon, mens en senkning til kote 357,5 vil kunne medføre en viss forbedring for ca. 10—15 dekar.

Arealene, som ligger nærmest Lognavatnet og som ikke er oppdyrket, er bygget opp av noe finere masser. Selv om vannstanden i Lognavatnet reguleres til kote 357,5, vil disse arealene trolig fortsatt være for svakt drenert. Arealene kan grøftes, men terrenget vil ligge for lavt over Lognavatnet til at en kan regne med full dyrkingsverdi av arealene.

Sammendrag.

Det foreligger ikke systematiske målinger av vannstanden i Lognavatnet for en lengre periode. Ut fra vannføringskurven ved utløpet til Logna elv, kan en regne seg til at vannstanden i Lognavatnet synes å variere mellom ca. kotene 357,7 og 358,3 i perioder med lav tilrenning fra det uregulerte feltet. Vannstanden i Lognavatnet er imidlertid sterkt påvirket av driften av Logna Kraftverk som har sitt utløp til Lognavatnet.

For å utnytte arealene i Fiskårdalen til jordbruk vil det for arealene i nedre del være gunstig å regulere Lognavatnet til en lavere vannstand enn kote 358,0. Elva har imidlertid endel fall, og elvebunn ligger opp mot kote 357,6 i nedre del slik at en regulert høyeste vannstand på kote 357,5 vil ha effekt bare på et mindre område ned mot Lognavatnet. Dette arealet har imidlertid relativt god naturlig drenering slik at HRV (høyeste regulerte vannstand) på kote 357,7—357,8 trolig kan aksepteres i forbindelse med oppdyrking av arealene. Arealet utgjør ca. 40 dekar.

Lenger oppover har Fiskardalsåni noe stigning konsentrert til små stryk slik at regulerte vannstander lavere enn ca. kote 357,8 i Lognavatn har liten effekt. Hvis HRV på kote 357,8 vurderes i forhold til kote 358,0 vil det berøre ytterligere ca. 60 dekar, eller tilsammen 100 dekar. Videre oppover i dalen har elva såvidt mange små stryk at det neppe vil være særlig forskjell på de to alternativene for høyeste regulerte vannstand. Fiskardalsåni's nedslagsfelt er av en slik karakter at en må regne med at vannstanden raskt endres. En høyeste regulert vannstand på kote 357,5 i Lognavatn gir den fordel at Fiskardalsåni enklere eventuelt kan utdypes slik at elveslettene kan gjøres mer flomsikre. Hvis en vurderer Fiskardalsåni ut fra dagens tilstand, må konklusjonen være at en redusert høyeste regulert vannstand på ca. kote 357,75 er noe gunstigere enn HRV på kote 358,0 som vil berøre ca. 100 dekar.

På Åkneset ligger det dyrka arealet såvidt høyt at det neppe vil være aktuelt å heve grunnvannstanden for å bedre vekstenes vanntilgang i tørre perioder. En moderat heving med terskel i utløpet av Tjaldalsåni vil kunne ha positiv virkning på grunnvannsforsyning basert på brønner rundt Kilen samt gi et bedre estetisk inntrykk.

Innerst i Lognavatnet vil en HRV på kote 357,5 forbedre dyrkingsverdien av de lavtliggende dyrka arealene, ca. 10—15 dekar. De udyrka arealene langs strandkanten vil kunne øke noe i dyrkingsverdi, men de vil neppe bli fullverdige.»

Søknaden er blitt kunngjort i Norsk lysingsblad og lokalpressen, og har vært lagt fram for distriktet på vanlig måte. Følgende uttalelser er innkommet:

Åseral kommune, vedtak av 15. desember 1980:

«I. *Åseral kommune.*

Åseral kommune ligger i indre Vest-Agder, og har et innbyggertall på 831 pr. 1. januar 1980. Kommunen omfatter et areal på ca. 880 km².

Åseral kommune er en typisk «utkant-kommune», og kommunens næringsliv er dominert av primærnæringen Jordbruk. Det er en svært lav industrisysselsetting i kommunen — således var det kun 6 personer beskjeftiget i industri i 1970. Dette tallet har neppe økt siden 1970, men det finnes ikke nyere statistikk. Åseral kommune har således et meget stort behov for flere og sikrere arbeidsplasser.

Vest-Agder Elektrisitetsverk (VAE) har en vesentlig del av sin kraftproduksjon innen Åseral kommune, idet det i dag er installert maskiner på Skjerka, Logna og Håverstad Kraftstasjoner på tilsammen 138 000 kW. Til tross for dette er det kun sysselsatt 21 personer på VAE's anlegg i kommunen. Dette er lite når det tas hensyn til at VAE også har ansvaret for detaljforsyningen i kommunen og distriktet.

Åseral kommune har også fått lite igjen for VAE's utnyttelse av kommunens naturressurser fram til idag. Utbyggingen som ble påbegynt med Skjerka Kraftstasjon i 1932 og avsluttet med Håvorstad og Logna i 1961, gir f. eks. kun kr. 465 661 pr. år (1979) i konsesjonsavgifter, — men disse vil bli justert i 1980 etter statskraftverkene. I tillegg kommer selvsagt skatter.

Dette er svært dårlig kompensasjon for kraftutbyggingens utnyttelse av kommunale ressurser. Spesielt gjelder dette fordi de eksisterende reguleringer har reguleringsreglementer som er meget uheldige, og det er også svært lite gunstige bestemmelser for kraftverksdriften innen kommunen. De eksisterende utbygginger har også virket svært uheldig på bosettingen innen kommunen, idet denne stimulerte utflytting p. g. a. det høye lønnsnivået som anleggsvirksomheten førte inn. Disse ulempene er ikke kompensert av VAE — som hele tiden har vært utbygger — frem til idag.

Nå krever Åseral kommune at VAE må gi kompensasjon til kommunen for de tidligere utbygginger og Smelandsutbyggingen. Åseral kommune krever derfor at NVE ved behandlingen av søknaden om utbygging av Smeland Kraftverk legger til grunn følgende prinsipper:

1. Alle regulerings- og driftsmessige sider ved VAE's samlede anlegg i Åseral tas opp til ny behandling og vurdering i den utstrekning det er nødvendig for at kommunens krav til minstevannsføring, manøvreringsreglement m. m. skal kunne oppfylles.

   Dette punktet vart vedtatt med 15 mot 1 røyst.

Framlegg til pkt. 1 frå Albert Ellingsen:

Ein utelet punkt 1 under punkt (romertall) I og startar med pkt. 2. «Sakevirkningene av alle anlegg i kommunen osv.»

Dette framlegget fekk 1 røyst.

Jørgen Åsland kravde dette tilført protokollen:

«Mindretalet som utgjer ein stemme, er ansatt innen VAE.»

2. Skadevirkningene av alle anlegg i kommunen tillegges vekt ved fastsettelsen av konsesjonsbetingelsene.
3. Vannstandsforholdene i Lognevatnet må forbedres, spesielt gjelder dette i forhold til VAE's forslag om Lognevatnet som magasin ved Smelandsutbyggingen.
   a. Åseral kommune kan ikke akseptere at høyeste regulerte vannstand i Lognevatnet settes så høyt som til kote 358,0. Dette kan etter kommunens oppfatning medføre at store arealer med lavtliggende dyrkbar mark rundt vannet, kan bli vanskelig å dyrke. Dette vannet er tidligere senket med statstilskudd, og kommunen er av den oppfatning at vannstanden i Lognavatn fortsatt bør senkes noe for å få bedre dyrkningsmuligheter. Dette gjelder særlig Fiskårdalen der flere hundre da. dyrkbar jord ligger så lavt at drenering vil bli vanskeliggjort hvis vannstanden ikke senkes.

      Åseral kommune krever derfor at HRV settes til maksimalt 357,7. Laveste regulerte vannstand kan settes til 357,0.

      Dette framlegget til pkt. 3. a. siste avsnitt fekk 1 røyst.

      Åseral kommune mener denne senkingen må gjennomføres ved utbyggingen av Smeland Kraftverk. Kommunen vil derfor prinsipalt gå inn for at HRV blir sett til kote 357,50. Kommunen kan ikke under noen omstendigheter akseptere at HRV settes høyere enn kote 357,0.

      Dette framlegget til pkt. 3. a. fekk 15 røyster, 1 røysta mot.
   b. Kommunen krever videre at det blir anordnet et bjelkestengsel ved Røynlid bru for å hindre at vannstanden synker under LRV ved reparasjoner etc. ved inntaksdammen.
   c. Det kreves også inntatt i manøvreringsreglementet at vannstanden i Lognevatnet ikke må overstige HRV før vannføringen ut av vannet blir større enn 60 m^3/s.
   d. VAE pålegges å erosjonssikre tilløpsbekkene til Lognevatnet i samråd med forbygningsavdelingen i NVE. Dette må gjøres for å hindre utrastninger i forbindelse med reguleringen av Lognevatnet, som med de reguleringsgrenser kommunen krever, får en senking av de nåværende naturlige vannstander.
   e. Overføringstunnelen fra Monn må utstyres med ventil/luke som stenges når vannstanden i Lognevatnet overstiger HRV.
4. Eksisterende arbeidsplasser i Åseral må garanteres. VAE har idag 21 arbeidsplasser innen Åseral kommune. Da kommunen frykter for at det kan bli aktuelt å redusere antall ansatte i Åseral, f. eks. ved etablering av en driftssentral for kraftverkene ,krever Åseral kommune klare garantier om at de nåværende arbeidsplasser skal opprettholdes. Eventuell driftssentral for VAE må etableres innen Åseral kommune.

   Disse kravene er absolutte fra Åseral kommune, og kommunen vil motsette seg enhver ytterligere kraftutbygging innen kommunens grenser hvis dette ikke aksepteres.

   Ved avrøystinga fekk dette avsnittet (understreka) 14 røyster, 2 røysta mot.

   Framlegg frå Albert Ellingsen om å slutte av dette punktet ved første komma, fekk 2 røyster, 14 mot.

II. *Krav om arbeidsplasser.*

Åseral kommune har på et tidlig tidspunkt i denne utbyggingssaken (jfr. f. eks. kommunestyrevedtak av 13. februar 1979, sak 18/79) meddelt VAE at det er en betingelse for at kommunen skal gå med på en ytterligere kraftutbygging at VAE etablerer minimum 8—10 nye varige arbeidsplasser i kommunen.

Åseral kommune viser her til VAE's representantskaps vedtak av 23. november 1979 hvor det ble vedtatt følgende:

«Helt konkret vil representantskapet gå inn for at det etableres permanent verksted i Åseral med oppstart i forbindelse med Smelandsanlegget. Hvilke arbeidsoppgaver som kan tillegges dette verkstedet etter at anleggsdriften er slutt bør utredes nærmere før representantskapet fatter endelig vedtak om dette.»

Arbeidsplasser er en nødvendig betingelse for å opprettholde bosettingen i kommunen, og en absolutt nødvendig kompensasjon for de naturressurser som utnyttes og føres ut av kommunen i form av elektrisk kraft. Totalt sett har kraftutbyggingen også medført så store ulemper i Åseral i form av ødeleggelse av naturressurser, ødeleggelse av fiske, neddemming av jord- og skogbruksarealer m. v., at arbeidsplasser er et ufravikelig krav.

Framlegg frå Bill Abusland:

Avsnittet «Disse kravene er absolutte fra Åseral kommune, og kommunen vil motsette seg ytterligere kraftutbygging innen kommunens grenser his ikke dette aksepteres.» blir flytt etter pkt. II (Krav om arbeidsplassar). Dermed vil det koma meir tydeleg fram at det også er eit absolutt krav at VAE's representantskaps vedtak av 23. november 1979 blir oppfylt.

Dette framlegget fekk 2 røyster, 14 mot.

III.

Dersom kommunens krav under pkt. I og II ovenfor blir oppfylt, kan Åseral kommune gå inn for utbygging. Det vil da i tillegg bli krevd at VAE pålegges følgende betingelser:

1. *Næringsfond.*

Ved fastsettelsen av næringsfondet krever kommunen at det også tas hensyn til de øvrige reguleringene innen Åseral hvor næringsfond ikke er pålagt.

Åseral kommune krever at VAE pålegges å innbetale et næringsfond på 2,0 mill. kroner til avhjelping av utbyggingenes skadevirkninger for næringslivet i kommunen. Det vises her til at reguleringene medfører ødeleggelser av sentrale områder for turisme i Åseral, og elvene og neddemmede områder blir for alltid ødelagt for næringsutnyttelse i kommunen.

Åseral kommune krever dessuten at det fastsettes årlige innbetalinger til næringsfondet med kr. 200 000. Beløpet må indeksreguleres etter konsumprisindeksen. En slik årlig innbetaling er nødvendig for at næringsfondet ikke skal bli redusert med fallet i kroneverdien.

Dersom det ikke fastsettes årlige innbetalinger, må næringsfondet forhøyes betydelig.

Næringsfondet må utbetales før utbyggingen igangsettes.

2. *Konsesjonsavgifter.*

Åseral kommune krever at det fastsettes årlige avgifter på kr. 10 pr. innvunnet naturhestekraft. I tillegg kreves det at avgiftsbestemmelsen i konsesjonen ois følgende tillegg:

> «Hvis det blir vedtatt endringer i Vassdragsreguleringslovens bestemmelser om konsesjonsavgifter, skal avgiften fra lovendringens ikrafttredelse beregnes etter de nye regler.»

Man viser i den forbindelse til at det ovennevnte tillegg er tatt med i reguleringsbestemmelsene for Ulla-Førre, fastsatt ved kgl. res. av 13. september 1974.

Åseral kommune viser her også til at det er aktuelle planer om å endre konsesjonsavgiftsreglene, og kommunen kan ikke akseptere å bli bundet til dagens lave avgiftsnivå.

3. *Fiskefond — tiltak.*

Fisket i øvre del av Mandalsvassdraget er betydelig redusert bl. a. på grunn av VAE's kraftutbygginger. Ved utbygging av Smeland Kraftverk vil fisket bli ytterligere svekket, og det kreves at VAE blir pålagt å utføre tiltak, herunder utsetting av settefisk, for — om mulig — å avhjelpe skadevirkningene på fisket p. g. a. utbyggingen.

I tillegg kreves opprettet et fiskefond på kr. 100 000 som kan nyttes til tiltak i grunneiernes regi for opphjelping av fisket etter reguleringen.

Vedteke med 15 mot 1 røyst.

Framlegg frå Bill Abusland:

Orda «i grunneiernes regi» blir sløyfa.

Dette framlegget fekk 1 røyst.

4. *Minstevannføring.*

Åseral kommune krever at det slippes en minstevannføring på minst 0,5 m³/sek. i Monn og minst 1,0 m³/sek. i Logna. Det vises her til Hydroconsult's utredning av 15. januar 1980, spesielt side 9—12 (vedlagt). Dette må være minstevannføringen både ved utløpet av Lognevatnet og rett ovenfor kraftstasjonen på Smeland (for Logna), og ved utløpet i Ørevatnet (for Monn). Hvis nødvendig må denne minstevannføringen oppnås ved slipping av vann fra ovenforliggende magasiner. En slik minstevannsføring er absolutt nødvendig for å:

Dette framlegget vart vedteke med 13 mot 3 røyster.

Framlegg frå Albert Ellingsen:

Minstevannføring.

«Åseral kommune finn de påkravd at det slippes en minstevannføring i Monn på minst 150 liter/sek. dog ikke mer enn naturlig tilsig.

I Logna slippes en minstevannføring på 300 liter/sek. Dette må være minstevannføringen både ved utløpet dam Lognevann og ved samløp avløp kraftstasjon Smeland (for Logna) og ved overføringssted Røysland og samløp med Logna for Monn.

I de tilfeller Smeland Kraftverk står slippes 1 m³ vann ved dam Lognavatn.

En slik minstevannføring er absolutt nødvendig osv.

Dette framlegget fekk 3 røyster.

a. opprettholde en rimelig minimumsvannføring i vassdraget for vannforsyning, jordvanning, brannvann m. v.,
b gi elvene mulighet til å fungere som resipient,
c. hindre total ødeleggelse av elvenes utseende og hindre bunnfrysing av elvene om vinteren,
d. gi mulighet for fortsatt fiske i elvene,
e. opprettholde et visst grunnvannspeil.

Kravet til minstevannføring er absolutt nødvendig for at Monn- og Logna-vassdragene ikke skal bli helt ødelagt, og kommunen frykter for at jordbruket ved vassdraget kan opphøre hvis ikke vannforsyningen og grunnvannsspeilet sikres på denne måten. Den minstevannføring som VAE har foreslått er så minimal at kommunen vanskelig kan betegne den som annet enn utbytting av Åseral kommunes naturressurser til kraftutbyggingsformål.

Dette kan ikke aksepteres.

For øvrig vises til Hydroconsult's forslag til manøvreringsreglement som kreves gjennomført med de endrede reguleringsgrenser og flomtappingsrestriksjoner som er krevet i pkt. 6, (jfr. vedlegg).

5. *Terskler.*

I tillegg til minstevannføring, krever Åseral kommune at det bygges flest mulig terskler i vassdraget. Kommunen krever at det utarbeides en samlet terskelplan som kan være gjenstand for vurdering av kommunen. Det kreves i denne sammenheng at det bygges terskel ved Kyrkjeodden i Lognevatnet i tillegg til terskler i Monn og Logna. Disse tersklene må være tjenelig jordbruksmessig, miljømessig til brannslukking.

6. *Andre tiltak.*

a. Utbyggingene i Logna vil medføre at det blir svært vanskelig å drive skogen på østsiden av bassenget. Åseral kommune krever derfor at VAE pålegges å bygge skogsbilveg på østsiden av Logna i samsvar med krav fra jordstyret/skogrådet i Åseral og fylkeslandbruksstyret. I tillegg til dette må VAE pålegges å bygge veier hvor utbyggingen medfører ulemper for skogsdriften.

b. Endret manøvreringsreglement — Ørevatnet.
Ørevatnet ligger ved Kyrkjebygda i Åseral. Dette vannet er i dag regulert med en reguleringshøyde på 3,12 m. Reguleringen av dette vannet har til i dag blitt utnyttet på en måte som har vært svært ugunstig for Åseral. Det har således vært meget skjemmende at vannet har vært tappet ned, og de store vannstandsvariasjoner er svært lite gunstig for området rundt vannet, særlig landbruksmessig og miljømessig. Åseral kommune vil derfor kreve at Ørevatnet i framtida får en endret regulering med en vesentlig mindre reguleringshøyde. I et så sentralt område innen kommunen mener en at både landbruksmessige og miljømessige hensyn må tale for dette.

c. Administrasjonsbygg.
VAE har behov for forsamlingslokale og overnattingsmuligheter til anleggsvirksomheten. Åseral kommune krever at disse lokalene bygges i samråd med kommunen som permanente bygg, og overlates kommunen vederlagsfritt etter anleggsperiodens slutt.
Åseral kommune bemerker at det pågår forhandlinger med VAE om bygging av et bygg til de nevnte formål uten at det til nå er inngått avtale. Kommunen krever derfor at dette inntas som et konsesjonsvilkår dersom avtale ikke oppnås.

d. Vannforsyning.
Åseral kommunes vannforsyning til Kyrkjebygda og grunneiernes vannforsyning er i dag i det vesentlige knyttet til Monn og Lognavassdraget. Dersom reguleringen medfører skader på slik vannforsyning til vanlig forbruk og vanningsanlegg må VAE pålegges å til enhver tid sørge for tilfredsstillende vannforsyning.

e. Billig strøm.
Åseral kommune uttar i dag ikke konsesjonskraft fra noen utbygginger i Åseral. Årsaken til dette er bl. a. at VAE har detaljforsyning av kraft innen kommunen. Åseral kommune krever at VAE på legges å levere rimelig strøm innen Åseral kommune. Kommunen har i dag ingen forsyningsmessige fordeler ved at VAE's vesentlige kraftkilder er innen kommunen, og dette må nå endres. VAE har dessuten hatt en betydelig økonomisk fordel av at Åseral kommune ikke har tatt ut konsesjonskraft til nå. Åseral kommune krever derfor at VAE pålegges å levere billig kraft til forbrukerne i kommunen for å styrke næringslivet.

7. *Utbedring av fylkesveg K — 351.*
Den delen av fylkesveg K — 351 mellom Eikild og Røynlid bru som VAE skal omlegge i forbindelse med kraftutbyggingen, krever Åseral kommune må få en bredde på 6 m (klasse II E). Dette er nødvendig for at veien skal få samme bredde som mellom Kyrkjebygda og Smeland, der veien på det nærmeste er ferdig utbedret.

8. *Tippmasser.*
Alle tippmasser må plasseres i samråd med bygningsrådet i Åseral kommune, og tillates benyttet vederlagsfritt av kommunen i og etter anleggsperioden.
Tippmasser som eventuelt tas ut i Ljoslandsdalen, må benyttes til utbedring av fylkesveg K — 352. Slik utbedring må foretas av VAE og vegvesenet i samarbeid. Tippmasser som tas ut til Smeland må nyttes til oppfylling av elvebunn ved planlagt utløp kraftstasjon. VAE må pålegges å foreta oppfylling med tippmasse og tilkjøre matjord, slik at dyrkbar mark kan innvinnes og kompensere neddemmet areal.

9. *Særlige spørsmål.*
Åseral kommune krever at VAE forelegger alle utslippsspørsmål fra anlegget, plassering av anleggsleir; verksteder m. v., vegplaner, fremføring av kraftledninger m. v. for relevante kommunale organer før arbeid settes igang.

10. Åseral kommune forutsetter å komme tilbake med ytterligere krav.»

Med kommunens uttalele fulgte en utredning datert 15. januar 1980 fra Hydroconsult, sivilingeniør Erik Ræstad A/S. Utredningen var korrigert 18. november 1980. Den beskriver innledningsvis bl. a. bydrologiske forhold, og fortsetter:

«4. *Reguleringsgrenser.*
Det er foreslått at reguleringsgrensene for Lognavatn skal være HRV k 358,0 og LRV k 357,0.
I og med at inntaksdammen blir liggende ca. 1,6 km nedenfor Lognavatn, er det åpenbart at det vil bli et visst falltap fra det nåværende utløpsos og ned til dammen. Ved en vassføring på 300 m^3/s, som vil være en meget stor flom, er fallet på strekningen beregnet til 1,0 m. Også ved mindre vassføringer vil falltapet kunne bli betydelig.
Dette gjør at det må presiseres at vannstanden skal måles i selve Lognavatn. I søknadens bilag 6, «Forslag til manøvreringsreglement for luker i inntaksdam», er det sagt at øvre og nedre reguleringsgrense er kote 358,0 respektive kote 357,0. Dette kunne tyde på at vannstandene er referert til inntaksdammen.
I brev til oss fra VAE av 24. september 1979 gjøres det klart at reguleringsgrensene gjelder for selve Lognavatn. Dette bør presiseres bedre i forslaget til manøvreringsreglement.
Når det gjelder å begrunne valget av reguleringsgrenser, uttales det i «Vurdering av Alternativer» datert 10. mai 1978, som følger søknaden som vedlegg:

> Det er regnet med at vannstanden i Lognavatn skal holdes innenfor de naturlige variasjoner slik disse blir bestemt av avløpsforholdene i utløpsosen. Det synes da naturlig at høyeste regulerte vannstand (HRV) velges lik vannstanden ved en vannføring på 15 m^3/s, mens laveste regulerte vannstand (LRV) settes 1 meter under dette.

Av den vassføringskurve for Lognavatn vannmerke, som følger søknaden, går det frem at vannstanden ved 15 m³/s er k 358,0. Imidlertid viser den samme kurven null vassføring med k 357,30. De foreslåtte reguleringsgrenser ligger altså ikke innenfor sjøens naturlige vannstandsvariasjoner.

Dersom LRV i Lognavatn fastsettes til k 357,0 betyr dette i realiteten en senking av vannet.

Det går ikke frem av det materialet som følger søknaden hvor stor vassføring som maksimalt kan avledes med sjøen på LRV. Tilsendte stuvningsberegninger viser at man i hvert fall kan avlede 20 m³/s ved denne vannstanden, men det kan godt tenkes at maksimal avledningsevne ved LRV er betydelig større.

Faren for skadelig erosjon og utrasinger, spesielt ved innløpselvene, må sies å være til stede. Det går ikke frem av søknadsdokumentene at dette problemet har vært vurdert.

I brev av 24. september 1979 til oss, uttaler VAE: «Vi har vurdert forholdene, men mener at det ikke vil oppstå problemer med erosjon i tilløpselvene.» Som vedlegg til dette brevet fulgte tegninger fra A/S Geoteam som viser innløpselvene til Lognavatn med profiler opptatt i djupålene.

Vi kan ikke si oss enige i denne vurderingen. Tegningen viser at Fiskånis djupål ligger på ca. k. 357,20 helt ut til marbakken i Lognavatn. Det er ikke angitt hva slags materiale bunnsubstratet i bekken består av.

Logna ved innløpet i Lognavatn har bunn på ca. k. 357,40 og Tjaldalsåni har bunn på ca. k. 357,0.

I alle disse tre elvene mener vi det kan være fare for skadelig erosjon dersom Lognavatn holdes på LRV mens tilsiget er stort. Mulige sikringstiltak ved disse innløpene bør derfor vurderes. Dette har også sammenheng med at grunneierne i området har interesse av at Lognavatn holdes så lavt som mulig i flomperioder.

Lognavatn har tidligere blitt senket ca. 1,5 m for å innvinne jordbruksarealer. Dersom flomvannstanden i vatnet kan reduseres ytterligere som følge av den planlagte utbygging må dette betraktes som en fordel. Dette vil imidlertid, som nevnt, etter vår oppfatning kreve at tilløpselvene blir sikret mot erosjon. Vi vil komme tilbake til dette forhold når vi diskuterer hvordan et fremtidig manøvreringsreglement for Lognavatn bør se ut.

Logna kraftverk har sitt utløp i Svartevatn, som korresponderer med Lognavatn gjennom et smalt sund/kanal. Kraftverket har en maksimal vassføring på 16 m³/s.

I og med at kraftverket har utløp direkte inn i Smeland Kraftverks inntaksmagasin, kan disse to kraftverkene kjøre fullstendig i takt gjennom døgnet, også dersom det er behov for døgnregulering.

I og med at de to kraftverkene kan kjøres fullstendig i takt, er det ikke nødvendig med noe stort reguleringsmagasin i Lognavatn.

Et magasin på 1 mill. m³, det vil si halvparten av det som er foreslått i Lognavatn, vil gi Smeland kraftverk mulighet til å variere vassføringen meget fritt over døgnet, innenfor rammen av kraftverkets slukevne på 28,8 m³/s.

For at dette magasinet skal være effektivt, må man kunne avlede full driftsvassføring 28,8 m³/s når magasinet er på LRV.

Stuvningsbergninger vi har foretatt med de omsøkte kanaliseringsarbeider ved utløpet av Lognavatn, viser at dette ikke er mulig når LRV = k. 357,0.

Beregningene viser at vannstanden i vatnet vil være på ca. k. 357,20 når vassføringen ut er 30 m³/s. Med andre ord, de nederste ca. 20 cm av magasinet kan ikke nyttes dersom kraftverket skal kjøres maksimalt.

Hvis HRV skulle reduseres til k. 357,5, slik kommunen primært ønsker, ville man bare ha ca. 30 cm effektiv reguleringshøyde. Dette synes å være i snaueste laget.

For at regulanten skal få et magasin på 1 mill. m³ som er effektivt for alle driftsvassføringer må reguleringshøyden være 0,5 m, det vil si HRV = k. 357,7. Denne høyden mener vi kommunen vil kunne leve med.

Vår konklusjon er følgelig at kommunen bør kreve at HRV settes til k. 357,7. LRV kan settes til k. 357,0.

Som tidligere nevnt vil disse reguleringsgrensene resultere i en reell senking av de nåværende naturlige vannstander i Lognavatn. De omtalte sikringsarbeidene i tilløpselvene til Lognavatn synes således svært aktuelt å få gjennomført. Dette bør kreves av kommunen.

I Andresen og Grøners utredning av mai 1978 er det i bilag 4 uttalt at inntaket til kraftstasjonen kan tørrlegges. Tørrleggingen vil kunne skje ved at vannet tappes ut gjennom bunnluken i dammen.

I et slikt tilfelle vil vannstanden i Lognavatn synke under LRV. For å unngå dette bør det anlegges et bjelkestengsel i kanalen ved Røinli bru. Det bør også presiseres i manøvreringsreglementet at vannstanden ikke under noen omstendighet tillates å synke under LRV.

VAE har som nevnt fått gjort en del stuvningsberegninger for elvestrekningen fra Lognavatn ned til dammen og krafstasjonsinntaket. Resultatene er gitt i Andersen og Grøner A/S tegning 2302—015.

Vi har gjennomført egne stuvningsberegninger for å undersøke hvordan vannstanden ved dammen må senkes med voksende vassføring for at vannstanden i Lognavatn skal holdes konstant på HRV k. 357,70. Vi vil bemerke at de falltapene som vi har beregnet ned til dammen, er ubetydelig mindre enn det Andersen og Grøner A/S er kommet frem til.

Resultatet viste at man maksimalt kan avlede ca. 60 m³/s fra vannet uten at vannstanden stiger over HRV, k. 357,7. Falltapet ned til inntaksdammen blir da ca. 0,5 m slik at vannstanden her er ca. k. 357,2.

Inntaksdammen er tenkt utstyrt med bunnluke med dimensjon B × H = 3,5 m × 2,5 m. Denne bunnluke vil kunne ta unna alt vann inntil minst 60 m³/s uten at vannstanden ved dammen overstiger k. 357,2.

I og med at denne mulighet foreligger bør kommunen kreve at vannstanden i Lognavatn ikke skal stige over HRV k. 357,7 før vassføringen ut av vannet overstiger 60 m³s.

Normalt vil forøvrig inntil 28,8 m³/s av denne vassføringen kunne kjøres gjennom kraftverket, slik at det bare blir nødvendig

å slippe i overkant av 30 m³/s gjennom bunnluken.

Et slikt flomtappingsreglement vil føre til en vesentlig reduksjon av de vanligst forekommende flomvannstander i Lognavatn. Det vil således bedre forholdene for de som driver jordbruk på lavtliggende områder rundt vatnet i stor grad.

5. *Minstevassføringer.*

Ovenfor Smeland er som tidligere nevnt fallet i Logna mellom Juvatn og Lognavatn utbygget, ved konsesjon av 9. desember 1955. Det er ikke pålagt sluppet noen minstevassføring fra Juvvatn. Heller ikke i Monn ved Langevatn, der de øvre deler av nedbørfeltet blir overført for utnyttelse i Skjerka kraftverk, er det pålagt sluppet noen minstevassføring. Denne konsesjon er av 26. mai 1950.

I nåværende søknad er det foreslått sluppet en minstevassføring i Monn på 100 l/s, dog ikke mer enn naturlig tilsig. Dette er foreslått på grunnlag av undersøkelser gjort av VAE's konsulent Andresen og Grøner, som har funnet at gjennomsnittlig minstevassføring fra det uregulerte restfeltet nedenfor Langevatn er 248 l/s og at absolutt minstevassføring er 57 l/s. Vi mener 100 l/s i Monn er for lite. Kommunen bør kreve en minstevassføring på minst 0,5 m³/s og at denne blir opprettholdt til enhver tid, eventuelt ved tapping fra ovenforliggende magasiner.

Grunnen til at det blir behov for en høyere minsteslipping enn den lavvassføring man faktisk har hatt etter overføringen til Nåvatn, er at vassføringen i fremtiden vil bli jevnt lav, mens den tidligere varierte en del. Slik jevnt lav vassføring er mye ugunstigere enn varierende vassføring, fordi en mister den utspyling av vassdraget som flommene gir.

Dersom minstevassføringen i Monn blir satt svært lavt, slik som foreslått av VAE, vil det være aktuelt å kombinere bestemmelsen om størrelsen på slippingen fra overføringsstedet, med at vassføringen skal være minst like stor ved samløpet med Logna. Man vil da være gardert mot at vannet forsvinner i grunnen eller at det blir brukt opp til jordvatning i tørkeperioder. Krav om minstevassføring bør også sees i sammenheng med bygging av terskler i vassdraget. VAE har uttalt at det kan bli aktuelt å anlegge 2—3 terskler av betong i elven. Virkningen av tersklene vil imidlertid gjøre seg gjeldende bare på en del av elvestrekningen, og vil ikke redusere behovet for vannslipping. Vi nevner at også inntaket til Åserals vannforsyninger ligger i Monnsvassdraget.

Imidlertid har VAE tidligere fått tillatelse til å overføre alt vannet fra Monns øvre felter for utnyttelse i Skjerka og det kan by på juridiske vanskeligheter å endre vilkårene for denne konsesjonen. Vi vil derfor anbefale at kommunen opptar direkte forhandlinger med VAE om minsteslippingen slik at denne kan reguleres med en avtale mellom kommunen og VAE. Forbi inntaksdammen i Lognavatn er det i søknaden foreslått sluppet 100 l/s.

VAE's konsulent sier om dette:

> I Lognavassdraget for Austerhus vannmerke med et nedbørfelt på 405 km² for perioden 1922—1950 (før Juvannsreguleringen) angitt gjennomsnittlig minste vannføring 1,3 m³/s og absolutt minste vannføring 0,6 m³/s. For feltet mellom Juvann og inntaket til Smeland kraftverk (Alt. vest a) = 126,8 km² blir minstevannføringene da henholdsvis 407 l/s og 188 l/s som en reduserer forholdsvis med feltstørrelsen.
>
> Ved beregning av kraftproduksjonen har vi antatt minstevannføringen i Logna maksimert til 200 l/s.

Man ser at den minstevassføring som VAE foreslår er lik ca. halvparten av den absolutt minste vassføringen fra det uregulerte restfeltet nedenfor Juvatn. Dette er ikke akseptabelt. På strekningen fra inntaksdammen til utløpet fra kraftverket er det i dag 12 bebodde gårdsbruk. 7 av brukene er oppgitt å ha vannklosett og 5 har utedo. Av dyr er det for tiden 24 storfe og 266 sauer.

Flere av brukene ligger kloss ved hovedelven, mens andre ligger til mindre sidevassdrag kort fra hovedelven.

Det synes umiddelbart klart at 100 l/s vil være alt for lite dersom Logna skal kunne virke tilfredsstillende som resipient i fremtiden, selv om lokalfeltet nedenfor inntaksdammen vil bidra med tilskudd til vassføringen nedetter.

Det kan også være aktuelt å benytte elven som kilde for jordbruksvatning. Det er ikke mange som skal benytte eventuelle vatningsanlegg samtidig, før det vil bli for liten tilgang på vann med den foreslåtte minstevassføring.

Det vil også kunne by på problemer å få tak i vannet utenom de stedene der det eventuelt bygges terskler. En så liten vassføring som 100 l/s vil «forsvinne» i et elveleie som naturlig har en middelvassføring på nær 20 m³/s.

Vanskeligheter med å få tak i vannet kan også bli påtrengende når det er snakk om å skaffe tilstrekkelig brannvann. Problemet med brannvann er kanskje størst om vinteren. Med bare 100 l/s i det store elveleiet, er mulighetene for bunnfrysing til stede i stor grad.

Vi mener at et rimelig krav bør være at det slippes minst 1,0 m³/s forbi inntaksdammen til enhver tid og at det om nødvendig tappes fra ovenforliggende magasiner for å opprettholde kravet. 1 m³/s er mindre enn den naturlige alminnelige lavvassføring. Også når det gjelder dette kravet er det mulig at spørsmålet enklest lar seg løse ved forhandlinger mellom kommunen og VAE. Elven bør også sikres en viss minstevassføring nedenfor utløpet fra kraftverket.

Om kjøringen av Smeland kraftverk uttaler VAE i brev av 24. september 1979, blant annet:

> I perioder hvor Logna står og tilsiget til Smeland er mindre enn Q min. er intermitterende drift eneste mulighet. Man vil da søke å utnytte lokaltilsiget best mulig, og man vil få perioder hvor stasjonen vekselvis står og går avhengig av lokaltilsigets størrelse. I perioder med lite tilsig vil det være rimelig å tro at i den tiden kraftverket er i drift, vil driftsvannføringen bli holdt på et minimum.

Slik kjøring vil resultere i at vassføringen nedenfor kraftverket vil bli redusert til det som slippes over inntaksdammen pluss eventuelt lokaltilsig, når kraftverket står.

Dersom minsteslippingen over dammen blir tilstrekkelig stor 1 m³/s til enhver tid, vil ikke slik kjøring av kraftverket gjøre forholdene verre enn de har vært til nå. Slik forholdene er nå har man tidvis hatt meget små vassføringer når Logna kraftverk har stått.

Hvis kommunen ikke får medhold i sitt krav om minsteslipping over dammen, vil det også kunne bli aktuelt å kreve en viss garantert minimumsvassføring nedenfor utløpet fra kraftverket. Vi mener denne i tilfelle ikke bør være mindre enn naturlig alminnelig lavvassføring.

VAE har undersøkt 4 mulige steder langs tørrleggingstrekningen i Logna der det kan være aktuelt å anlegge terskler. Det bør vurderes nøyere om det ikke vil være mulig å anlegge flere terskler enn dette, spesielt i nærheten av bebyggelsen. Foruten den estetiske virkningen vil terskler i nærheten av bebyggelsen kunne virke som «kummer» og gjøre det enklere og sikrere å få tak i eventuelt brannvann og jordvatningsvann.

6. *Forslag til manøvreringsreglement.*

Følgende bestemmelser foreslåes inntatt i manøvreringsreglementet:

1. Lognavatn kan reguleres mellom grensene HRV k. 357,7 og LRV k. 357,0. Reguleringsgrensene skal betegnes ved tydelige vannstandsmerker i Lognavatn.
2. Forbi inntaksdammen nedenfor Lognavatn skal det til enhver tid slippes en minstevassføring på 1, 0 m³ / s. Om nødvendig tappes fra ovenforliggende magasiner for opprettholdelse av denne vassføring.

   Forbi inntaket i Monn skal det til enhver tid slippes en minstevassføring på 0,5 m³ / s, om nødvendig må det tappes tilskuddsvann fra ovenforliggende magasiner.
3. Vannstanden i Lognavatn skal ikke stige over HRV før vassføringen ut av vatnet overstiger 60 m³/s. Når denne vassføring overskrides skal fortsatt manøvrering gjennomføres med det for øye å oppnå så langsom vannstigning over HRV som mulig, samt at de naturlige flomvassføringer i Logna ikke forhøyes.

   Forøvrig kan manøvreres etter Smeland kraftverks behov.

Vi går ut i fra at det fullstendige reglement vil inneholde de vanlige bestemmelser om damvokter, aktsomhet, vedlikehold, flomkontroll og om endringer.»

Utredningen omhandler videre sannsynlige skatter og avgifter fra kraftverket, og avslutter med følgende betraktninger vedrørende Ørevatn:

«9. *Vannstander i Ørevatn.*

Ørevatn er regulert mellom grensene HRV k. 259,62 og LRV k. 256,50.

Kommunen er interessert i å få vite hvordan reguleringen av vatnet har foregått i de senere år.

Fra NVE — hydrologisk avdeling har vi fått plottet daglige observerte vannstander i Ørevatn for årene 1967—77. Plottingene er gjengitt i bilag A.

Vannmerket i Ørevatn har sitt nullpunkt på k. 255,64. Dette betyr at HRV svarer til en avlesning 3,98 m på vannmerket, mens LRV svarer til en avlesning på 0,86 m. På diagrammene i bilag A er HRV og LRV tegnet inn.

På diagrammene er også varighetskurver for de enkelte år tegnet inn. Dette er kurver som viser i hvor stor del av året vannstanden har vært større enn en gitt vannstand.

Av diagrammene fremgår at magasinet kun unntaksvis blir helt fylt. Det synes som at man søker å unngå at vannstanden stiger over ca. HRV — 0,6 m. De gangene den har gjort det, har gjerne vært i forbindelse med flommer. Vannstanden har da nemlig ofte steget betydelig over HRV slik at man har hatt overløp, og derved flomtap over dammen.

Med unntak av årene 1971, 72 og 73 viser vannstandene store variasjoner over året. Det synes som at magasinet har vært manøvrert mer aktivt i den siste delen av undersøkelsesperioden enn i tiden før 1974.

Om vinteren, frem til midten av mars, har vannstanden gjerne vært holdt på ca. k 259,0 for så å bli senket ned mot LRV i løpet av april. I første del av mai fylles magasinet opp mot HRV igjen, men i flere av årene har vannstanden blitt senket ned mot LRV igjen etter denne første fyllingen.

Utover høsten har vannstandene variert mye, med hyppige flomoverløp. I fire av de ti undersøkte år, har vannstanden i kortere perioder vært lavere enn LRV.

Av det foregående fremgår at man søker å unngå å holde vannstanden konstant nær HRV. Normalt holdes vannstanden ca. 0,6 m under HRV for å kunne fange opp eventuelle kortvarige regnflommer. Dersom dette er i strid med de forutsetninger man mener lå til grunn da tillatelsen til regulering ble gitt, kan det være grunn til å ta praktiseringen av gjeldende manøvreringsreglement opp til diskusjon med VAE, eventuelt med tanke på å få endret reglementet.

Vi kjenner ikke i øyeblikket til hvilke vurderinger overskjønnsretten la til grunn da erstatninger i forbindelse med Ørevass-reguleringen ble fastsatt. Dette bør klarlegges av kommunens advokat før man eventuelt foretar seg noe overfor myndighetene. Vi kan nevne at siv.ing. Erik Ræstad, som sakkyndig for overskjønnet, i en redegjørelse av 8. april 1957 stiller spørsmålet: «Vil det være lønnsomt å operere med senket sommervannstand i Ørevatn for å kunne nytte de kortvarige regnflommer på det uregulerte felt?.»

Spørsmålet besvares slik:

«Selv om lønnsomheten av nedtapping av Ørevatn blir redusert ved at Juvatn tilgodesees ved hel stengning under flom nedenfor, viser det seg at gjenfylling av inntil 2,3 mill. m³ (0,5 m nedtapping) innen lønnsomhetsintervallet finner sted i 8 av 10 år. Selv gjenfylling av helt uttappet magasin innen intervallet finner sted i 7 av 10 år.»

Om vannstandene generelt sies i konklusjonen:

«Vannstanden i Ørevatn kan ventes å variere i sommer — høstmånedene juli—november innenfor reguleringsgrensene uten at en kan angi noen regularitet for disse variasjoner. — — — — — — — —»

Som man vil se er denne beskrivelsen av forholdene helt i overensstemmelse med det som har vært observert i årene 1967—77.»

Med kommunens ekspedisjon fulgte dessuten uttalelser fra kommunale styrer og råd:

Jordstyret og skogrådet i møte den 26. juni 1979:

«I første delen av 30-åra søkte Vest-Agder Elektrisitetsverk konsesjon på dei første vassdragsreguleringane i Åseral. Frå den tida og utover er største delen av vassdraga i kommunen regulert, milelange elvestrekningar turrlagde, og mange tusen dekar sett under vatn. Dette har betydd ei næringsmessig påkjenning for ei fjellbygd, der hovudnæringa frå gamal tid har vore jord- og skogbruk. I denne samanhengen finn jordstyret grunn til å retta søkeljoset mot den mangel på balanse det er millom det bygda har ytt av kraftressursar og den kompensasjon ein har fått i form av erstatningar og næringsfond.

Dei årlege erstatningane for alle inngrepa som er gjort i bygda ved alle tidlegare reguleringar utgjer bare ca. kr. 25 000. I tillegg til dette er det utbetalt nokre eingongserstatningar. Når denne summen skal delast på eit 100-tals bruk sier det seg sjølv at det bare er snakk om småpengar.

Det same gjeld for det næringsfond som regulanten er pålagd å oppretta i kommunen. Også storleiken på det må reknast som reint symbolsk, kr. 50 000 for alle reguleringane.

Det må difor vera på høg tid at Åseral på dette området blir jamstilt med andre kraftutbyggingskommunar og bli tilført eit næringsfond som er til verkeleg hjelp. Ein meiner det må vera feil å belasta ein fjellkommune så sterkt utan rimeleg tilbakeføring.

Jordstyret er betenkt på ei ny regulering av Logna og Monsvassdraget, med dei fylgjene dette vil skapa. Midt i Lognavatnsbygda ligg Lognavatnet med busetnaden spreid kring vatnet, naturmessig litt av ei perle.

I 1940-åra vart det gjennomført ei senking av Lognavatn på ca. 1,5 m etter planar utarbeidde av landbruksselskapet og med offentleg tilskot. Der var fleire grunnar for dette senkingsarbeidet.

Først og fremst var det i jordbruksmessige omsyn.

Relativt store areal i Fiskårdalen med for det meste svært god jord vart gjort dyrkbare, og verknaden av flaumane sterkt redusert. Den same verknaden fekk ein også i indre delar av vatnet, serleg ved Austegard, der ein i tillegg fekk dyrkbare areal av tidlegare grunne parti i vatnet.

Senkinga av vatnet gjorde det også lettare og billegare å byggja veg og bru til Austegard. Og for det tredje løyste senkinga det problemet ein tidlegare hadde med kyrkjegarden der nye graver kunne stå halvfulle av vatn og der ein på grunn av den høge grunnvannstanden ikkje torde grava oppat gamle graver.

Reguleringa av Juvatn og utbygging av Logna Kraftverk førde til at store flaumar vart sjeldne og høgda på Lognavatn vart avhengig av om verket var i drift eller ikkje. Skilnaden kan her vera ca. 30 cm.

VAE søker nå om løyve til å regulere Lognavatn 1 m mellom kote 357 og 358. Når dette spørsmålet skal vurderast, må ein ta omsyn til at vatnet nå er sårbart for nye inngrep. Den tidlegare senkinga førde med seg at strandlina stort sett fylgjer kanten på marbakken, som dei fleste stader er svært høg og bratt, då vatnet er djupt. Grunnen langs strendene er stort sett laus og sandaktig og toler lite av vannstandsvariasjonar før fare for utrasing melder seg. Dette viste seg sumaren 1977 då den harde tørken gjorde at vatnet var uvanleg lågt. Ein hadde då utrasingar, trass i at endringa i vannstandet gjekk svært seint. Dette tyder på at raske endringar ved nedtapping kan få alvorlege fylgjer. I tillegg kjem så faren for utgraving i tilløpselvar og bekker. Særleg i Fiskårdalen er faren for graving stor, men også i Kilen og andre stader må ein rekna med skadeverknader. Ein har for det meste finkorna lausmassar som ikkje har evne til å motstå graving.

Dei direkte berørte grunneigarane og andre oppsitjarar kring Lognavatn har gitt uttrykk for at dei er sterkt imot at VAE får løyve til å regulera vatnet så mykje som 1 m. Erfaringane frå VAE's regulering av Ørevatn i Åseral blir framhalde som eit skræmande døme på dei skader og ulemper ei slik regulering kan medføra. Ein har inntrykk av at det er eit sterkt ynske frå folket i Lognavassbygda at VAE's regulering blir avgrensa til det som er absolutt nødvendig for drifta av det prosjekterte Smeland Kraftverk. Det synest vera semje om at ei lita regulering — opptil ein halv meter — lyt tolast, men då på vilkår av at både øvre og nedre reguleringsgrense blir justert. Kravet er at HRV blir sett til kote 357,50 og LRV til kote 357.

Ein ser det slik at dersom reguleringa kan haldast innafor dei ovanfor nemnde kotehøgder vil dette vera til stor vinning for jordbruket. Det er i dag oppdyrka areal langs vatnet som ligg så lågt at jorda ikkje kan grøftast, og der vatnet går innover den dyrka marka ved ein vannstand bare litt over kote 358. I tillegg er der heller store areal som ikkje er dyrka, men som i framtida kan nyttast både til eng og beite dersom HRV blir sett til omlag kote 357,50.

I tillegg har ein store sandflater fleire stader kring vatnet som bare så vidt er turrlagde. Desse gror etter kvart til med skog og det vil med tida kunne bli fine furumoar dersom vannstanden ikkje er for høg. For bruka i Åknes er det viktig at ikkje grunnvannstanden blir for låg, men for å motvirka dette meiner jordstyret at det bør setjast opp ein terskel i Kilen. Ein slik terskel meiner ein og vil motvirka den utgravinga som nå foregår på Kyrkjeodden i Åknes, miljømessig meiner ein og dette vil verta ein betydelig føremun.

For å halda oppe eit levedyktig lokalsamfunn i Lognavassbygda er det viktig at naturgrunnlaget ikkje vert redusert. Tvertimot ser ein det som nødvendig at tilhøva vert

lagt mest mogeleg til rette slik at ikkje talet på bruk i drift går ned endå meir. Ein vil peika på at alle dei berørte bruka treng å utvida det dyrka arealet. Inngrep som forringar eller reduserar framtidig nyttbare areal må ein difor unngå så langt råd er. Ein ser det slik at med litt godvilje frå regulanten si sida vil reguleringa kunna gjennomførast slik at det lokale næringsgrunnlaget ikkje vert skadelidande, samstundes som VAE får utnytta kraftressursane på ein nær optimal måte.

På den ca. 8,5 km lange elvestrekninga i Longa frå inntaksdammen til utløpet av kraftstasjonen er det i alt 24 gardsbruk med fast busetnad. Av desse er 6 lokalisert til Eikild 0,9 km nedanfor inntaksdammen. Lenger nede i Lognavassdraget er det busetnad med gardsbruk på Rosseland og Hodne.

Fleire av oppsitjarane er avhengige av vannføringa som kjem i bekkane som renn ut i Logna ved Eikild og Rosseland. Her hentast det drikkevatn til husbehov, fjøs, samt vannforsyning frå bekkane eller sikre grunnvatningsanlegg til gardsbruka. Ei sikker vatnsbrønnar er livsviktig for desse bruka.

Dei inngrepa som er planlagt aust for Logna ved Røynlid er av ein slik art at produksjonsmulighetane på bruka vert skada. For å kompensera ein del av skaden bør VAE påleggjart å byggja skogsbilveg fram til kote 450, der det bør lagast snuplass mellom bekk frå Hesthommen og bekk som renn ut ved inntaksdammen.

Grunngjeving for dette tiltaket er vanskar med tømmerdrifta i lia og neddemming av veg og landbruksareal der inntaksdammen skal byggjast. I tillegg til dette kjem 20 kW linja.

I lia står det mykje tømmer på høg bonitet, som var grei å driva med taubane. På grunn av denne linja er ein nå avskåren frå vinsj og taubanedrift i lia.

Desse inngrepa tilsaman er så store at skogsbilveg kl. 3 bør byggjast som kompensasjon. Dette meiner ein bør takast med i konsesjonsvilkåra, då eit skjønn truleg ikkje har hjemmel for å retta opp dei skadevirkningane som 20 kW linja har for aktiv skogproduksjon i den bratte lia. 20 kW linja vart anlagt og erstatta ut frå at tømmeret vart barka og køyrd med hest.

Utviklinga har ført med seg nye driftsformer som denne linja hindrar. Dette kan hjelpast på om denne vegen vert bygd. Reint genrelt meiner jordstyre og skogråd at det bør byggjast veg på austsia av Logna, frå Thorsland bru til Østerhus bru som kompensasjon for dei ulempene som reguleringa påfører skogsdrifta i området.

Ein vil og peika på veganlegget Hodne—Smeland som for kort tid sia vart bygdt av grunneigarar og kommunen for ca. kr. 800 000. Med dei interessane VAE har i området meiner ein dei bør betala eit betydeleg tilskudd til dette anlegget.

Vassforsyninga til Kyrkjebygd vert pompa opp frå grunnvatnet i utløpet av Mons vassdraget. Ei låg minstevassføring her kan skapa ein usikker vannsituasjon for sentrum av Åseral.

Jordbruksmessig er ein og rett for at ei senking av grunnvatnet her kan få katastrofale fylgjer for store areal dyrka mark kring Ørevatnet.

Kommunen har dessutan planar om byggefelt fra Kyrkjebygda og oppover Monsvassdraget.

Jordstyret og skogrådet bed om at kommunen og grunneigarane må koma sentralt inn i biletet når det gjeld bygging og plassering av tersklar i vassdraga.

Ein vil alt nå peika på at i tillegg til dei tersklane som er nemnt i planutkastet bør det byggjast ein eller fleire tersklar ved garden Eikild, og at tersklane vert bygde av betong. Ellers vil ein peika på at dette med ei sikker minstevannsføring i Logna og Monsvassdraget ser ein svært viktig med omsyn til drikkevatn, jordbruksvatning, forurensing, brannsløkjing og miljømessige omsyn, og at minstevannsføringa må vera tilstrekkelig sikra nederst i dei regulerte vassdraga for turre årstider. Målepunkt for Logna bør liggja ved Eikemoen og for Monsvassdraget ved utløpet av Mon.

Ved utløpet av Logna og Mons-vassdraget ligg Ørevatnet, rett i sentrum av Åseral, vatnet er frå før regulert med ei tillatt regulering på 3,12 meter.

Det er fleire ting som lagar problem med så stor tillat regulering mitt i sentrum av bygda. Jordbruksmessig er nok flomvatnet det verste kring Ørevatnet. Dammen i utløpet av Ørevatnet stu opp vannføringa så sterkt i flomtider at store dyrka areal vert ståande unødig lenge under vatn.

Elles vil ein nemna dei store utgravingane i nedre del av tilløpselvane Logna og Mon, som lagar store problem. Ein vil peika på at med den reguleringspraksis som Vest-Agder Elektrisitetsverk til sine tider har nytta seg av, mitt i sentrum av Åseral, vil jordstyret be om ei endra regulering her. Ein meiner at både miljømessige og jordbruksmessige omsyn talar for det.

Med dei store samfunnsmessige interessane som knyter seg til ei reguleringssak som denne, meiner jordstyre og skogråd at ein reint prinsipielt ikkje kan gå mot utbygging. Dette under føresetnad av at det vert vist tilstrekkelig hensyn til dei ting som jordstyre og skogråd har peika på, og at dei inngrep som nødvendigvis må gjerast skal utførast så skånsomt som mogeleg. Og at regulanten vert pålagt å utføra tiltak som kompensasjon for dei skader og inngrep som vert gjort.»

Jordstyret sier dessuten i møte den 5. september 1980:

«Den planlagte kraftstasjonen ved Smeland vil få sitt avløp ut i ei stor vik litt nord for Smeland. Masser frå avløpstunnelen, adkomsttunnelen, kraftstasjon og trykksjakta er planlagt kjørt på ein tipp like sør for denne vika. Dette er ei heller dårleg løysing sett ut ifrå ein jordbruksmessig synstad. Den planlagte tippen vil koma til å øydeleggja areal som elles kan dyrkast, og dessutan vil den vera direkte skjemmande i naturbildet.

Ein vil derfor foreslå at tunnelmassen blir lagt utover vika i passande høgde, og at det bare blir sett att ein kanal for å ta vatnet frå avløpstunnelen. Oppå, og til dels nedi steinfyllinga må det så fyllast med sand og jord.

Det ligg store sandmengder i sandryggen like vest for vika. Ein del av sanden må

allikevel fjernast for å komma inn til avløpstunnelen. Ved å fjerna sanden, vil ein kunna dyrka arealet heilt inn til riksvegen i same høgde som vika. Anslagsvis bør det i alt kunna vinnast inn ca. 100 dekar jord ved dette prosjektet.

Begge grunneigarane, Ludvik Smeland og Olav H. Reiersdal, har vore kontakta angåande denne planen. Dei er begge samde i at disponeringa av tunnelmassen blir foretatt på denne måten. Det vil bety ei styrking av næringsgrunnlaget på dei to bruka, ettersom dei begge har behov for tilleggsjord.

Når det gjeld planleggjinga av det foreslåtte prosjektet, må landbruksselskapet koma inn med si faglege ekspertise.»

Friluftsnemnda i møte den 10. mai 1979:

«Det vert eit sterk inngrep i naturen og det vil verka skjemmande for fastbuande langs vassdraget.

Det er og stor trafikk med turistar og friluftsinteresserte, og dette vil berre auka etter som hotell og hytteområda vedt bygde ut.

Vegen går her langs elva opp gjennom dalen. Det er elva med sine små fossar og stryk som gjer naturen vakker.

Det må vera ein føresetnad for utbygging at det vert gjort med minst mogeleg synlege sår i naturen, at til dømes steintippar og liknande vert tildekka slik at det kan gro til.

Det bør og kunna sleppast eindel vatn i elva slik at den ikkje vert heilt turrlagd, og det bør byggast tersklar der det er høve til det og grunneigarane finn det tenleg.

Det må takast omsyn til at denne utbyginga og reguleringa ligg midt i dalen der det bur fastbuande folk, og dessutan må reknast med stor trafikk. :Dette gjeld og overføringa av Monselva som vert turrlagd frå ovanfor Røysland til Kyrkjebygd.»

Innlandsfiskenemnda, brev av 6. juni 1979:

«1. *Virkningen på Lognavatn:*
Med regulering vil fiskebestanden lida sterkt ang. matforhold, og ikkje minst yngelplassane vil bli øydelagde.

2. *Virkning i Hylja:*
Den noverande Hylja vil bli ned-demt og fiskebestanden sannsynligvis forsvinne. Der vil ikkje bli mulighet for foring, noko som sporadisk er blitt gjort av oppsitjarane rundt.

3. *Virkningen i elva nedenfor inntaket.*
Då den anbefalte minstevannsføringen på 100 l/s er svært liten, vil vannføringen etter kvart nedover bli minimal. Dette vil skada fiskebestanden betraktelig sjølv om det blir bygd tersklar langs elva der det er naturlig, vil det på ingen måte erstatta den noverande bestand. Dette vil også omfatta Monnvassdrag fra inntaket og ned til Øre.

Då fallet i elva er nokså stor, vil dei påtenkte tersklane romma forholdsvis lite vatn. Dette vil igjen gje utslag i små mengder fisk pr. terskel.

I Monn blir det fiska kvart år i den berørte strekn., av oppsitjarane. Fiske i elva i samband med utleigehvtter, vil bli totalskadd.

Fiskebestanden i dei påtenkte tersklar bør fores for å holde god standard.

4. *Virkningen nedenfor kraftstasjonen.*
Temperaturen i vannet vil nedenfor kraftstasjonens utløp vera varmare vinterstid, og kaldare sommarstid, sammenlignet med normal årstemperatur.

Muligens vil dette ha innflytelse på yngel, gyting og matforhold.

Konklusjon.
Stort sett så vil utbyggingen skada på alle felt. Eit nert samarbeid med dei tilstøytande oppsitjarane om problema, må drøftast for best å bota på skaden. Ein vil oppmoda VAE om å setta ut 2-årig settefisk i områda m/kalking og muligens tilskuddsfor.

Minstevannføringen må aukast betraktelig frå det som VAE har foreslått.

Bygningsrådet, i møte den 25. juni 1979:

«1. Vassforsyning i områda som mister naturleg vasstilførsel ved regulering av vassdraga må sikrast tilstrekkeleg mengder både når det gjeld kvalitet og kvantititet.
Dette vil gjelde spesielt for gardane Eikild, Rosseland, Hodne og Røyseland. Dessuten kjem vassverket for Kyrkjebygd med ein kapasitet på max. timeforbruk på 24 m^3.
Søkeren må stilles fullt ansvarleg for at vassforsyninga blir minst like god som tidlegare.
2. Kloakkforholda langs vassdraga som får mindre vassgjennomstrøyming vil bli dårlegare og kan føre til dyrare og meir kompliserte renseanlegg ved redusert vassforhyning i elvane. Dette har ein godt eksempel på langs Monn i Kyrkjebygd. For Logna vil det resultere i ein reduksjon i nedslagsfeltet med 348 km^2 (ca. 16 m^3/s) slik at den naturlege avrenning blir minimal frå Eikild til Smeland.
3. Med hensyn til utforming av steinfyllinger, skråninger, avslutning av arbeidene o. l. går bygningsrådet ut frå at det får uttale seg om dette seinare.
4. Når det gjelder sikring av vatn til brannsløkking, vil ein gå ut frå at brannstyret vil vurdere dette.»

Brannstyret i møte den 3. mars 1980:

«Brannstyret meiner at reguleringa av Logna og Monn vil svekke muligheten for tilstrekkelig brannvatn på dei tørrlagde strekningane — særlig ved evt. skogbranner.

Minstevassføringa som er foreslåt vil forsvinne i elvebunnen og ein antek at denne vil få liten betydning for brannvatnet. Minstevassføringa må aukast betrakteleg.

Etter brannstyrets meining må det også lagast kulpar av tilstrekkelig størrelse i elvane for minst kvar 500 meter. I dag kan ein finna vatn mest kvar som helst langs vassdraga, men i tørkeperiodar kan dette også vera vanskeleg i dag. Ved at endå meir

vatn blir tatt bort, vil situasjonen bli endå vanskelgare.

Brannstyret vil også gjera formannskapet merksam på pumpestasjonen for brannvatn på Austrudsmonen. Inntaket ligg ute i elva, og ved ytterligare redusering av vassføringa her (noko som vil skje ved tørkeperiodar og stopp i Smeland kraftverk) vil inntaket få tilført for lite vatn med dei konsekvensar det vil få for brannsikringa av industribygga på Austrudsmonen. Brannstyret fryktar for at dette kan skje ofte, og meiner difor det må bli laga til ordningar slik at inntaket blir sikra tilstrekkelige vannmengder (ca. 6 550 l/min.).»

Kommunen sendte dessuten med en rapport fra Distriktenes utbyggingsfond vedrørende besøk i Åseral 16.—19. juni 1980. Avsnitt nr. V siteres:

«Fiskårdalen ligger mellom 360 og 380 m o. h., og strekker seg ca. 6 km mot sørøst fra Lognavannet til Håvestøl. Fylkesveien Lognavannet—Hornnes går gjennom dalen. Bortsett fra ett bruk ved Havestøl er det ikke fast bosetting i dalen. Utenom Håvestøl hører det meste av dalen til gårdene ved Lognavannet.

Dalbunnen er flat, og består av sand og myr. Løst anslått bør det kunne dyrkes ca. 1 000 da. En grunneier har dyrket opp noe. For at dyrking av hele dalen skal kunne gjennomføres rasjonelt, er det nødvendig med et samarbeid mellom grunneierne. For å få med alle arealer, er det nødvendig å senke og rette ut elva. De nedre arealene vil få fordel av Smelandsanlegget, idet flomvannstanden i Lognavannet blir senket ca. 1,5 m.

Rypestøl, Lindeland og Bjørkvik var på befaring til Fiskårdalen 18. juni 1980. Ut fra denne raske befaringen må en kunne si at slettene langs elva er velegnet for grasdyrking. I de myrene som ligger litt høyere enn dalbunnen, er det noe fjell, men neppe mer enn at det også her bør kunne vinnes inn noe jord. Hvordan arealene skal utnyttes, må bli opp til grunneierne. For å få diskutert og belyst saken best mulig, ble det bestemt at Lindeland innkaller grunneierne til et møte på Lognatun mandag 29. juli kl. 10.00.

Av mulige utnyttingsformer kan nevnes:
1) Tilleggsjord,
2) fellesbeite,
3) fordyrkingslag,
4) bureising.»

Fylkesmannen i Vest-Agder, brev av 8. april 1981:

«Søknaden har vært forelagt Vest-Agder fylkeskommune, Vest-Agder fylkesfriluftsnemnd og Vest-Agder landbrukskontor/jordbruks- og skogbruksetaten til uttalelse. Åseral kommunestyre har gitt sin uttalelse etter å ha mottatt søknaden fra Dem.

Høringsinstansene har blant annet festet seg ved den minstevannføringen i elvene Logna og Monn som er angitt i søknaden. Det er samstemmighet om at 0,1 km her er for lite. Fylkesfriluftsnemnda anser en slik minstevannføring som tilnærmet lik tørrlegging av elvene. Jeg viser når det gjelder spørsmålet om minstevannføring til de nedenfor nevnte kommentarene fra VAE.

Grunnvannivå, drikkevannskilder og fiskebestanden er blant de områder som antas å måtte bli skadelidende. Fylkeskommunen peker også på de estetiske sidene ved saken, spesielt aktuelle i Åseral som søker å markedsføre seg som turistkommune.

Åseral kommunestyre har gitt en svært omfattende uttalelse, og jeg har innhentet VAE's kommentarer til denne. Kommentarene, datert 23. februar 1981 og vedlagt brev hertil av 5. mars 1981, vedlegges. Blant de kravene Åseral kommunestyre har satt fram som absolutte, er kravet om en HRV i Lognavatn på maksimalt 357,7. VAE har delvis imøtekommet dette ved i styremøte 26. februar 1981 å vedta HRV 357,7 for månedene april—september.

Jeg viser ellers til de vedlagte uttalelsene.

Jeg anbefaler at konsesjon blir gitt. Som NVE sikkert er oppmerksom på er det ønskelig med en snarlig avgjørelse.»

Vest-Agder fylkesutvalg, vedtak av 26. juni 1979:

«1. Kraftverket bør kunne bygges, imidlertid må det legges stor vekt på å redusere naturinngrepene mest mulig. Åseral søkes markedsført som en turistkommune med naturen som viktigste attraksjon. Det er derfor av vesentlig betydning at det ikke er skjemmende naturinngrep.

2. Ved fastsettelse av minstevannføring må det tas hensyn til landskapsmessige og estetiske forhold, grunnvannsnivå, forsyning til drikkevann og vanning av landbruksarealer, bading og fiskeinteresser. I begge elvene er det forholdsvis lange strekninger med stryk slik at terskler gir meget begrenset vannspeil. Konsekvensene av liten minstevannføring kan derfor i begrenset grad rettes på ved bygging av terskler.

Fylktsutvalget finner det vanskelig å foreslå en bestemt minstevannføring, men vil som et utgangspunkt antyde at en minstevannføring som er lavere enn registrert absolutt minstevannføring før regulering under ingen omstendighet bør aksepteres.

3. Forskjellen i kraftproduksjon og pris mellom alternativene Vest I a og I b synes ikke å være så store at det bør bli helt utslagsgivende for valg av alternativ. Fylkesutvalget kan ikke se at dette spørsmålet er av spesiell betydning i fylkeskommunal sammenheng, men ved valg av alternativ bør det legges vekt på at naturinngrepene blir minst mulige, samt kommunens syn.»

Vest-Agder fylkesfriluftsnemnd, utskrift fra møte den 15. juni 1979:

«*Merknader:*

Smeland kraftverk forutsettes å utnytte en del av et vassdrag som allerede er regulert. Utbyggingsplanene er i samsvar med så vel regionplanen for Mandalsregionen som fylkesplanen. En er ikke kjent med frilufts- eller naturverninteresser av en slik karakter at utbygging som sådan bør fraråds. Det er imidlertid viktig å understreke Åserals betydning

og muligheter som turistkommune. I denne sammenheng er det av vesentlig betydning at naturen langs de viktigste ferdselsårene er minst mulig skjemmet av naturinngrep.

Fylkesfriluftsnemndas oppmerksomhet bør derfor etter min mening konsentreres om hva som kan gjøres for å redusere utbyggingens skadevirkninger på landskap og naturmiljø.

Naturinngrepene som følger av den omsøkte regulering vil i første rekke merkes på elvestrekningen fra Lognavatn til kraftstasjonen ved Smeland (ca. 8,5 km), samt i den del av Monselva som ligger nedenfor inntaket for overføringstunnelen ved Røysland (strekningen Røysland—Kyrkjebygd, ca. 6 km). I begge elvene er det forutsatt en minstevannføring på 100 l/sek. målt ved inntaksarrangementene. Videre er det i søknaden antydet bygging av 4 terskler i Logna og 2—3 i Monn. I begge elvene er det forholdsvis lange strekninger med stryk der de nevnte terskler gir et meget begrenset vannspeil. For at landskapet langs den regulerte del av de to elvene ikke skal bli altfor sterkt skjemmet er det derfor avgjørende at minstevannføringen økes vesentlig samtidig som det bør anlegges flere terskler. Den forutsatte minstevannføring vil i tørre perioder være å sammenligne med tilnærmet tørrlegging av elveleiene med unntak av de beskjedne arealer med vannspeil som tersklene kan gi. I tillegg til de landskapsmessige betenkelighetene ved dette kommer hensynet til grunnvannsnivået i tilstøtende landbruksarealer, vannforsyning, bading og fiskeinteresser. En minstevannføring under 1—1,5 m^3/sek. i Logna synes uakseptabel ut fra de nevnte hensyn. Dette vil ikke utgjøre mer enn 6—9 pst. av årsmiddelvannføringen i dag. De store mengder rullestein i elva tilsier en forholdsvis stor minstevannføring for å gi en merkbar synseffekt. Også i Monselva bør minstevannføringen nedenfor vanninntaket prosentvis økes på tilsvarende måte som i Logna.

Utbyggingssøknaden forutsetter at vannstanden i Lognavatn ikke skal reguleres mer enn det som ligger innenfor naturlige vannstandsvariasjoner i dag. En vil her understreke at vannstanden i Lognavatn bør holdes mest mulig konstant og lik dagens middelvannstand. Hyppige nivåendringer bør unngås for å minske erosjonsfaren.

Nedenfor utløpet av Lognavaten er det forutsatt oppdemning av Logna i en strekning av 1,6 km og med en ca. 17 m høy demning (iflg. kart). Denne oppdemningen nede i Logna synes unødvendig all den stund vannstanden i Lognavatn ikke skal endres i forhold til dagens nivå. En dam ved selve utløpet vil i følge kostnadsberegningene gi et noe dyrere alternativ (alt. I b), men synes langt mer miljøvennlig forutsatt en tilfredsstillende minstevannføring. Ved et slikt alternativ vil en dessuten unngå neddemning av produktive jord- og skogbruksarealer. Det omsøkte alternativ forutsetter dessuten omlegging av riksvegen med derav følgende naturinngrep i en forholdsvis steil dalside.

Det foreligger ingen sakkyndig utredning om fiskeforholdene i de berørte elvestrekningene og prosjektets innvirkning på fisket. En forutsetter at disse interessene blir vurdert nærmere av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

Mot ovenstående bakgrunn vil jeg rå nemnda til å gjøre slikt

v e d t a k :

Vest-Agder fylkesfriluftsnemnd viser til merknadene og vil med de reservasjoner som fremgår av disse gi sin tilslutning til utbyggingsplanene for Smeland kraftverk. Nemnda vil spesielt henstille om at minste vannføringen samt antall terskler nedenfor vanninntakene i Logna og Monn økes vesentlig i forhold til det som er forutsatt i søknaden. For øvrig vil nemnda gi sin tilslutning til uttalelsene fra Åseral friluftsnemnd.»

V e s t - A g d e r f y l k e s s k o g r å d i møte den 27 .august 1979:

«Fylkesskogrådet er enig i uttalelsen fra Åseral jordstyre og skogråd. Reguleringshøyde på 1 m i Lognavatn som anført i søknaden vil føre til skader på ungskog som vokser på låge partier rundt vannet.

Mellom Lognavatn og planlagt dam — et stykke nedenfor vannet — vil 60—70 dekar bli neddemt. Det brukes videre en del arealer til steinfylling.

Det skogarealet som blir lagt beslag på som følge av reguleringa, er relativt lite.

Driftsforholdene.

Avstanden fra Lognavatn til Ørevatn er ca. 16 km.

Skogeierne langs vassdraget har fløtningsrett. Reguleringa medfører at elva normalt bare får minstevannføring mellom Lognavatn og Smeland. Mellom Smeland og Ørevatn blir det jevn vannføring, men det kommer neppe på tale å slippe så mye vann som fløtning krever. Eventuell terskelbygging mellom Smeland og Lognavatn vil gjøre fløtning helt umulig. Så fløtningsretten mellom Ørevatn og Lognavatn må innløses.

På vestsida av Logna går fylkesveg. Tømmer drives til denne vegen, og det vil ikke oppstå problemer med tømmerlevering.

På østsida av elva vokser det mye skog, og her er på lange strekninger ingen veg. Tømmeret drives til elva. Vassdraget er delvis regulert tidligere. Med noen skogeiere er det avtale om at VAE skal kjøpe tømmeret på elvebakken. Disse avtalene er av eldre dato og forutsetter barket tømmer og trekk for fløtningsutgifter. Med forandringer som har skjedd i måten å drive tømmer på er avtalen, sett fra skogeiers hold, i dag ikke brukbar, og VAE har ikke vært villige til å forandre avtalene slik at de svarer til aktuelle driftsmåter.

Når nå vassdraget går helt ut som fløtningselv, vil fylkesskogrådet sterkt tilrå at fløtningsretten blir erstattet med tiltak. Gamle avtaler om at VAE skal opptre som tømmerkjøper må avvikles.

Det er bygd ny veg fra Hodne til Smeland med bru over Logna — kostnad *kr. 800 000.* Vegen er betalt av grunneierne, statskraftverkene, kommunen og statstilskott.

Forhandlinger om å få VAE til å delta førte ikke fram. VAE bør under skjønnet tilpliktes å ta en del av disse utgiftene når verket blir fritatt fra sine plikter til å kjøpe tømmer på elvebakken.»

Vest-Agder fylkeslandbruksstyre i møte den 27. september 1979:

«Fylkeslandbruksstyret sluttar seg i hovudsaka til synet jordstyret og skogrådet gjev uttrykk for i fråsegna si av 26. juni 1979. Dei landbruksmessige ulempene ved ei utbygging slik det er skissert i konsesjonssøknaden synes ikkje å vera så stor at ein prisipielt vil gå mot utbygginga. Ein vil imidlertid peika på sider ved utbyggingsforslaget som bør endrast.

1. Regulering av Lognavatn i samsvar med forslag frå jordstyret/skogrådet i Åseral med eit manøvreringsreglement som er i samsvar med ei slik regulering.
2. Minstevassføringa i Logna og Mons bør bør vera atskilleg høgare enn utbyggingssøknaden foreslår. Ikkje minst for jordbruksvatning på dei berørte gardane vil dette vera av stor verd.
3. Anlegg av tersklar ved Kyrkjeodden i Åksnes og Fiskådalsåna for å hindra erosjon og sikra grunnvasstanden. Ellers føreset ein at terkslar vert fastsett ved skjønnet.
4. Setja i verk tiltak for å sikra framdrifta av tømmer på austsida av Logna i samsvar med forslaga frå fylkesskogrådet og jordstyret/skogrådet.
5. Sikra dei jordbruksareala på Thorsland som nå er utsette for flaum p. g. a. auka vassføring i Logna etter reguleringa. Jordstyret/skogrådet har peika på vanskane med vassforsyninga for gardane Eikild, Rosseland og Hodne. Fylkeslandbruksstyret meiner at desse problema bør løysast av regulanten.
6. På grunn av endra regulering i vassdraget må spørsmålet om endring av overløpet og manøvreringsreglementet av Ørevassmagasinet takast opp til ny vurdering.»

Dreng Sverre Byklum har sendt inn følgende brev av 29. august 1979 med underskrifter av 16 grunneiere:

«Vi som har eigedomar mellom Smeland og Røylid kjenner sterk uro for VAE's utbyggingsplaner i Lognadalen. Erfaringer frå tidlegare utbygginger i kommunen viser at skader og ulemper blir betydeleg verre enn det som kan forutses føre utbygginga. Framtidsutsikter og trivsel blir dårlig og kan ikkje kompenseres med vanlig skjønnsmessig erstatning.

Om utbygging skal skje etter VAE's planer datert 23. oktober 1978 henstiller vi derfor om avslag på konsesjonssøknaden. Årsakene til vårt standpunkt er fylgjande:

Tap av vann for jordbruk og husholdning.

På Rosseland får 3 gardsbruk, forsamlingshuset og 2 planerte fritidshus på Byklums eigedom sitt drikke- og jordbruksvann frå Kvernhusbekken.

På Eikild får 4 gardsbruk heilt eller delvis sitt vann frå Hamkollåna.

Større delen av vår beitesmark ligg ved elva. Vi må ha brukbart drikkevann her om det fortsatt skal kunne drivast med husdyr i framtida. Vi må ha vannforsyninga sikra for branndsløkkjing av skog og bebyggelse og for bevatning. Vi vil understreke den alt større betydelsen jordbruksvatninga har fått for gardsdrifta.

Dei som no tek sitt drikkevann frå brunnar ved elva får problem med vannforsyninga når elva tidvis blir tørrlagd.

Vi mister også muligheten at med små billige bekkekraftverk klare vårt eget behov av elstrøm i framtida. Som eksempel kan nemnast eit tilbud til Byklum frå TURAB Turbin & Regulatirservice AB, Nässjö, om eit komplett mikrokraftverk for kr. 63 000. Dette kraftverket skal, iflg. fabrikanten, ved installasjon i Byklums sagfall nord for Rosseland gje ein gjennomsnittsproduksjon på 12—14 kW.

Grunnvannssenking.

Som vi forstår VAE planen har ingen sakkyndig bedømmelse blitt gjort om grunnvannsforandring.

Så lenge eksperter på området ikkje har bevist det motsatte, utgår vi derfor frå at vi får grunnvannsnivået senkt om elva tørrlegges og at vi i framtida får aukande skader på jordbruksmarka.

Fiske, turisme, etc.

Næringsgrunnlaget er svakt i denne trakten og ekstrainntekter behøvs for å kunne halde ein brukbar levestandard. Vi vil behalde mulighetene til inntektsforsterkning ved fiskeoppdrett og frå turisme.

For fastbuande og feriefolk er nærheten til eit levande vassdrag av stor betydelse for trivselen.

Landskapsstell.

I VAE's planer finns ingenting nemnt om tilplanting og innpassing av tippmassene i landskapet. Vi vil ikkje ha desse veldige og skjemmande steinrøysene tett inntil riksvegen.

Ingenting har heller nemnts om sikring av nye strandpartier mellom damsted og Røynli bru.

Kommentarer til VAE's brev datert 14. februar 1979 vedr. fiske, jordskader, etc.

Skader og ulemper ved vassdragsreguleringa 1956 bedømdes ved overskjønn 1958 som relativt ubetydelige og vart, som VAE nemner i sitt brev, taksert til kr. 72 årlig for Rosselands 6 grunneigarar.

Vår erfaring etter desse 20 åra er: Vannføringa er ofte unormalt låg sumarstid. Under dei siste åra har elva til visse tider vore nestan tørrlagd. Variasjonen i vannføringa er stor, og forandring frå låg til høg vannføring kan skje over natta. Ved slike tilfeller når elva går breddfull med bassengvann er vanntemperaturen så lång at bading er nestan utenkbar.

For større delen av vår beitesmark var elva før i tida ei naturleg grense. Vannstandsvariasjonene no gjer det svært vanskeleg å få stengt inn buskapen i sine rette beiteshager med vanlege gjerder.

Fisket i elva var fram til 70-talet temmeleg bra, men no er det praktisk talt fisketomt.»

Tre grunneiere på Røyseland i brev av 22. oktober 1979:

«Vi gjer merksam på at Monnelva er regulert frå før. Vi ser på dam ovafor Røysland og det dette vil føra med seg for bruka våre som ei ny regulering, og meiner ut i frå dette at vi har krav på ny erstatning.

Etter at Monnelva blei regulert fyrste gongen har det for grunneigarane på Røysland vore problem p. g a. vassføringa i elva.

Mange somrar har elva tørka inn slik at det har virka inn på grunnvatnet.

Som gardane våre ligg til er det heilt nødvendig at grunnvatnet ikkje blir redusert det aller minste frå nåverande nivå.

I denne samanhang vil Ånund N. Smeland og Nils Ljosdal gjera merksam på at vi har brunnar på sletta med elektriske pumper som vassforsyning til bruka våre, då det mest er uråd å få trykkvatn hos oss.

Vi meiner at om elva på ny blir regulert slik at situasjonen når det gjeld grunnvatnet og vassforsyninga til bruka blir endra må VAE finna ei brukbar ordning slik at vi kan bu på gardane våre.

Etter at Monnelva blei regulert fyrste gongen har oppsitjarane på Røysland også hatt problem p. g. a. stor flaum i elva fleire gonger.

Dette er mest om våren når snøsmeltinga i heia kjem samstundes som det er regn. Ein god del av jorda vår ligge då under vatn og vi blir isolert då vegen oppover dalen blir stengd p. g. a. flaumen.

Siste gongen dette hende var våren 1978.

Då reiste der fleire tusen kilo gjødsel som var sådd ut, gjerdene blei nedbrotne og jordene så tilgrisa at dei måtte ryddast for rekved osv. etterpå.

Då denne flaumen var fekk vi vita at hovudbassenget (Skjerva) ikkje var fullt, men at Kvernevatn og Lngevatn i Ljoslandsheia var overfylte.

Difor trur vi at tunnelen mellom desse vatna og Skjerkabassenget delvis er stengd p. g. a. ras, rekved osv., eller at den er alt for liten. Dersom den nye reguleringa av elva vil virke slik at vi får ein større flaum enn vi hadde i 1978 — meiner vi det blir uråd å bu på Røysland.

Vi meiner at ei ny regulering ikkje på nokon måte må gjera tilhøva for oss som bur på Røysland verre enn dei er no.

Dei momenta vi har kome med her meiner vi det må leggjast stor vekt på om ny regulering blir aktuell.»

Nils Ljosdal sier i en tilleggsuttalelse av samme dato som ovenfor siterte brev:

«Viser til brev frå grunneigarane på garden Røysland med merknader til ny regulering av Monnelva.

I tillegg til det som blei sagt der vil eg personleg gjera merksam på at eg har ei hytte som er særleg utsett om det blir stor flaum i elva.

Skulle tilhøva etter ei ny regulering bli forverra slik at vatnet går opp i hytta, og den kanskje blir øydelagd, vil eg ha full erstatning for hytta.»

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo, brev av 27. juni 1979:

«Det foreligger i denne sak ingen utredning om hvilke natur-faglige forhold som vil berøres ved eventuell utbygging. Planene innebærer imidlertid relativt beskjedne inngrep i et vassdrag som fra før er regulert både opp- og nedstrøms. Sett i sammenheng med mer generell kjennskap til området, er det derfor neppe trolig at iverksetting av foreliggende planer vil komme i konflikt med vesentlige naturvitenskaplige interesser.»

Universitetets Oldsaksamling, brev av 6. desember 1979:

«Universitetets Oldsaksamling foretok registrering av fornminner i utbyggingsområdet for Smeland kraftverk i juni—september 1979.

Før selve registreringsarbeidet ble satt i gang, ble de fleste berørte grunneiere intervjuet. Det framkom da interessante opplysninger som særlig er knyttet til området rundt Lognavatn. Deretter ble hele utbyggingsområdet systematisk registrert. Det ble tatt omkring 600 prøvestikk med spade for å oppdage fornminner som ikke er synlige på markoverflaten.

Området rundt Lognavatn.

En gang i begynnelsen av 1600-tallet gikk det ras i utfallsosen av Lognavatn. Raset forårsaket en demning som økte normalvannstanden i vannet med 1—2 m. Dette har sannsynligvis ført til at eventuelle fornminner i det opprinnelige strandbeltet er blitt vasket ut.

Ifølge tradisjonen skal det på Åkernes ha stått en liten katolsk kirke. Da jorden ble ryddet i forrige århundre, framkom grunnmuren til kirken og flere graver. Området vil trolig ikke bli berørt av utbyggingen.

Vest for Lognas innløp til Nordre Lognavatn er det tidligere funnet en del slagg på en traktorvei som går opp til den gamle saga ved Hagelandshylen. Ved vår undersøkelse framkom spredte slaggklumper, men ingen blester ble oppdaget.

Sør for den nåværende brua over sundet (mellom Lognavatn og Nordre Lognavatn) skal det være rester etter en gammel bru. Den ligger så lavt at den må være fra tiden før raset i osen på 1600-tallet. Men det er usikkert om det er de gamle steinene en kan se i dag.

Alle prøvestikkene som ble tatt med spade i området rundt Lognavatn, ga negativt resultat.

Vassdragene Logna og Monn.

Fra Eikild foreligger et gravfunn fra vikingtiden. Det består av 2 ovale spenner av bronse, 1 øks, 1 vevskjei og 1 saks av jern.

Ifølge opplysninger skal det har vært en jernvinningsplass på Smeland, men den er nå fjernet. Det ble ikke funnet slagg der ved vår registrering.

I flere prøvestikk på begge sider av Logna, Monn og i kraftstasjonsområdet framkom trekull, noen steder sammen med skjørbrente steiner. Det dreier seg neppe om fornminner, men trolig om spor etter skogbranner.

Konklusjon.
I utbyggingsområdet ble det ikke funnet fornminner som Oldsaksamlingen på nåværende tidspunkt finner grunn til å foreta nærmere undersøkelser av. Vi vil imidlertid understreke at hvis vannstanden blir senket så mye at den gamle brua over Sundet blir tørrlagt, ber vi om å bli underrettet slik at vi kan foreta nødvendige undersøkelser.
Oldsaksamlingen har for øvrig ingen merknader til de foreliggende utbyggingsplaner for Smeland kraftverk. Hvis planene blir endret, ber vi om å bli varslet.»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk skriver i brev av 11. april 1981 bl. a.:

«*Lognavatn.*
De foreslåtte vannstandsvariasjoner er små, og vil neppe påvirke produksjonen av fisk og næringsdyr i vesentlig grad. Utløpsosen vil falle bort som gyteplass. Imidlertid synes dette stedet å ha liten betydning for rekrutteringen til Lognavatn. Døgnreguleringen kan imidlertid føre med seg en utvasking i munningene av innløpselvene og ha en negativ effekt på rekrutteringen. Lognavatn er surt, pH 4,8 i 1979, og et aktuelt fiskestelltiltak ville være kalking av tilløpsbekkene.

Logna.
De foreslåtte tiltak i Logna går ut på bygging av 4 terskler på strekningen mellom magasinet og Smeland. Vest-Agder Elektrisitetsverk har foreslått en minstevannføring i Logna på 0,1 m³/sek. I sin beregning har firmaet Andresen & Grøner antatt en minstevannføring i Logna på 0,2 m³/sek. I perioden 1922—1950 var gjennomsnittlig minste vannføring i Logna ved Austerhus vannmerke 1,3 m³/sek. Hvis en reduserer dette til å gjelde den aktuelle feltstørrelsen, blir den tilsvarende gjennomsnittlige minste vannføring ca. 0,4 m³/sek. For å opprettholde muligheten for fiskeproduksjon i Logna, vil det være nødvendig med en viss vanngjennomstrømning. I forhold til størrelsen på elva og substratet synes 0,1 m³/sek. lite. Direktoratet vil derfor gå inn for 0,2 m³/sek. som minstevannføring i Logna.
Erfaringene hittil med terskler i vassdrag med bare innlandsfisk synes positive. Fisken reproduserer på strykstrekningene mellom tersklene. Selve terskelbassenget med en viss vanngjennomstrømning virker som en næringsfelle og blir benyttet som oppvekstområde og vinteroppholdssted av fisken.
Nedenfor Smeland kraftverk vil dagens garnfiske bli ytterligere vanskeliggjort på grunn av økte døgnvariasjoner i vannstanden. Muligheten for stopp i vanntilførselen fra kraftverket er også tilstede.

Monn.
I Monn drives det ikke fiske i vesentlig grad. Fiskeproduksjonen synes også minimal. Overføringen til Skjerka etter kgl. res. av 26. mai 1950 har sannsynligvis sterkt bidratt til denne situasjonen. For å bøte på disse ulemper og ytterligere skader ved den nye overføringen til Smeland kraftverk, har Vest-Agder Elektrisitetsverk foreslått å bygge tre terskler og opprettholde en minstevannføring i Monn på 0,1 m³/sek. Vannføringen skal imidlertid ikke overstige naturlig tilsig. «Hydrologiske undersøkelser» angir for perioden 1911—1950 forholdsmessig for feltet nedenfor Langevatn ca. 0,25 m³/sek. som gjennomsnittlig minstevannføring. Av samme årsaker som nevnt for Logna må direktoratet gå inn for minimum 0,1 m³/sek. i minstevannføring selv når naturlig tilsig er mindre enn dette.
Fisket i Monn som i de senere år har vært minimalt, vil bli ytterligere skadelidende ved den nye overføringen. Etter direktoratets vurdering vil imidlertid den planlagte terskelbygging både i Monn og Logna innebære muligheten for delvis å kunne avbøte noen av skadevirkningene hvis det samtidig blir igangsatt tiltak for å avsyre vassdraget. På grunn av sviktende rekrutteringsmuligheter som følge av reguleringene vil det også bli nødvendig å sette ut fisk i vassdraget.

Konklusjon.
Mandalsvassdraget er fra før utsatt for en rekke inngrep for kraftproduksjonsformål. De fleste av vassdragets potensielle utbyggingsmuligheter er allerede utnyttet. De foreliggende planer med tilhørende naturinngrep kommer derfor i et vassdrag som allerede bærer preg av maksimal kraftutbygging og regulering.
Sett på bakgrunn av de tidligere inngrep, synes virkningene på viltet av utbyggingen av Smeland kraftverk beskjedne. Isolert sett synes ikke disse inngrepene å medføre vesentlige skadelige endringer på viltet, særlig dersom de foreslåtte biotopforberedende tiltak blir gjennomført.
Interessen for innlandsfisket i reguleringsområdet er for tiden liten. Det er imidlertid klart at dette delvis skyldes tidligere reguleringer for kraftutbyggingsformål. Vassdragets verdi som fiskeobjekt vil bli ytterligere redusert ved utbyggingen av Smeland kraftverk.
Ved de tidligere reguleringer er det ikke opprettet fiskefond. Sett på bakgrunn av den skade disse reguleringer har påført fisket, samtidig som den aktuelle utbygging ytterligere vil skade fisket, er det etter direktoratets vurdering riktig i denne situasjon å pålegge Vest-Agder Elektrisitetsverk å opprette et fiskefond til opphjelp av fisket i de få områder av kommunen dette fremdeles er mulig.
På grunnlag av de foreliggende opplysninger om vilt- og fiskeinteressene i området finner direktoratet ikke å kunne gå imot den omsøkte regulering. Dersom søknaden blir godkjent, foreslår vi følgende vilkår med hensyn til vilt og fiske:

Forslag til konsesjonsvilkår.
I.
Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste tiltak i Logna- og Monn-vassdraget for å sikre oppgang og fremme av fiske av f. eks. laks, sjøaure, sjørøye og innenlandsfisk, herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m. m., for å redusere skadevirkninger på fisket,
d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området, bl. a. ved planering, jordtilføring og tilsåing/beplantning av tipper og tørrlagte elvebredder,
e. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløp av kraftstasjonene,
f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
g. å bekoste installasjoner for avsyring av vann dersom reguleringen av et forsurnet vassdrag har medført, eller forventes å medføre, en forverring av vannkvaliteten.

III.

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å avsette et fond til Åseral kommune på kr. 350 000. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av fiske i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

IV.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V.

Konsesjonæren plikter av hensyn til fisket å slippe fra dammen i Lognavatn en minstevannføring på ikke under 0,2 m³/sek. Fra overføringsstedet på Røyseland skal det i Monnelva slippes en minstevannføring på 0,1 m³/sek.

Alle endringer i vannføringen skal skje med myke overganger. Ovennevnte vannslippingsbestemmelser kan tas opp til revisjon etter 10 år fra igangsetting av Smeland kraftverk.

VI.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Statens forurensningstilsyn sier i brev av 20. november 1980 bl. a.:

«Rundt Lognavatn er det spredt bebyggelse med en del gårdsbruk. SFT antar at reguleringen av Lognavatn ikke vil medføre vesentlige forurensningsmessige ulemper. SFT forutsetter at magasinet ikke vil bli nyttet til «skvalpekjøring» av kraftverket, men slik at det til enhver tid går vann i Logna nedstrøms kraftverket.

Logna vil som nevnt få sterkt redusert vannføring mellom inntak og utløpet av kraftverket. På denne strekningen er det tilsammen 12 gårdsbruk med 43 bosatte, ca. 25 storfe og ca. 250 sauer. Dette tilsvarer utslipp fra ca. 230 p. e. I tillegg kommer avrenning av næringssalter fra dyrket mark. Avløpene fra bebyggelsen blir ledet til grunnen. En antar at en stor del av næringssaltene blir holdt tilbake i grunnen. Avrenning fra dyrket mark og den del av avløpene som når vassdraget antas likevel å kunne føre til forurensningsmessige ulemper som uønsket begroing i elveleiet. Minstevannføringen bør derfor være høyere enn 0,6 m³/sek. om sommeren fra inntaket i Logna og 0,2 m³/sek. om vinteren.

Monn vil også få sterkt redusert vannføring nedenfor inntaket. Langs Monn er det 3 gårdsbruk med 6 bosatte, ca. 5 storfe og ca. 60 sauer. Dette tilsvarer utslipp fra ca. 40 p. e. Avløpene fra bebyggelsen blir ledet til grunnen. Ved Forgård bru i Kyrkjebygda er det en badeplass i Monn. Søkeren har som nevnt foreslått å slippe 0,1 m³/sek. til Monn etter eventuell overføring. På grunn av interessene knyttet til Monn foreslår SFT at det slippes 0,2 m³/sek. fra inntaksarrangementet om sommeren og 0,1 m³/sek. om vinteren. SFT foreslår også at ved eventuell utbygging skal konsesjonæren utbedre de avløpsmessige forhold som blir dårligere som følge av utbyggingen. Det bør derfor også tas med et vilkår om undersøkelser av de to berørte vassdrag.

Under henvisning til det ovennevnte tilrår SFT at følgende vilkår etter lov om vern mot vannforurensning (§§ 4 og 10) tas med i en eventuell tillatelse til utbygging.

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

— å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m. v. i de berørte kommuner, alt som følge av utbyggingen.
— å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
— helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.

Til Logna skal det i perioden 15. mai—30. september slippes 0,6 m³/sek., og i perioden 1. oktober—14. mai 0,2 m³/sek.

Til Monn skal det i perioden 15. mai—30. september slippes 0,2 m³/sek., og i perioden 1. oktober—14. mai 0,1 m³/sek.»

De innkomne uttalelser har vært forelagt søkeren. Hans merknader til kommunens uttalelser er datert 23. februar 1981:

«Åseral kommune har i sak nr. 140/80 behandlet Vest-Agder Elektrisitetsverks søknad om tillatelse til utbygging av Smeland kraftverk i Åseral kommune.

Uttalelsen er formet i 3 hovedpunkter mrk. I—III, hvor pkt. I gir en kortfattet beskrivelse av kommunen og de virkninger den tidligere kraftutbygging har fått for kommunen. Avsnittet avsluttes med de prinsipper kommunen mener må legges til grunn for behandlingen av søknaden. I pkt. II er spesielt behandlet kommunens krav om arbeidsplasser, mens det i pkt. III er angitt de spesielle pålegg som kommunen mener vilkårene må inneholre hvis tillatelse gis.

I forbindelse med de økonomiske konsekvenser de tidligere kraftutbygginger har ført til for Åseral kommune, kan bemerkes at konsesjonsavgiftene for de tidligere kraftutbygginger i Åseral ble justert etter Statskraftverkenes modell i 1977. Dette førte til en engangsutbetaling på ca. 2,1 mill. kroner, samtidig som satsene for de årlige avgifter ble justert. Pr. 1981 er årsavgiften til Åseral kommune på ca. kr. 960 000. I tillegg betaler VAE inntekts-, formue- og eiendomsskatt til kommunen på tilsammen ca. 2 mill. kroner.

Under pkt. I har Åseral kommune stilt opp 4 konkrete krav som må oppfylles for at kommunen i det hele tatt skal kunne vurdere videre kraftutbygging i kommunen.

1. «Alle regulerings- og driftsmessige sider ved VAE's samlede anlegg i Åseral tas opp til ny behandling og vurdering i den utstrekning det er nødvendig for at kommunens krav til minstevannføring, manøvreringsreglement m. m. skal kunne oppfylles.»

   VAE mener at man ikke generelt kan vurdere tidligere gitte konsesjoner i forbindelse med en ny utbyggingssøknad.

   De gitte konsesjonsvilkår er endelige og driften av de enkelte anlegg skjer i henhold til de forskjellige manøvreringsreglement. Hvis man finner at disse fører til skade og ulemper for almennheten, har man anledning til å ta opp reglementet til ny vurdering. Dette må etter VAE's oppfatning skje med henvisning til helt konkrete skadevirkninger.
2. «Skadevirkningene av alle anlegg i kommunen tillegges vekt ved fastsetting av konsesjonsbetingelsene.»

   Hadde utbyggingen av Mandalsvassdraget startet i dag, hadde hele vassdraget blitt behandlet under ett (kfr. Sira-Kvina, Tovdalsvassdraget etc.). Men da utbyggingen startet i begynnelsen av 30-tallet, var forholdene svært anderledes. Det var naturligvis laget skissemessige planer og overslag for hva vassdraget totalt kunne gi, men da man søkte om tillatelse til å starte utbyggingen av Skjerka, var forholdene så usikre at man visste svært lite om den fremtidige utvikling. Moderne prognoser f. eks. var et ukjent begrep. Det ble derfor til at for dette vassdraget er det søkt og gitt konsesjon for en og en utbygging. At dette skal ha ført til at skadevirkningene ikke er blitt skikkelig vurdert og tatt hensyn til ved fastsettelsen av bl. a. konsesjonsvilkårene, kan man vanskelig tro.

   VAE mener derfor at det ikke er noen grunn til å trekke inn de tidligere anlegg ved behandlingen av søknaden om utbygging av Smeland kraftverk.
3. «Vannstandsforholdene i Lognavatn må forbedres.»

   Dette punktet er nærmere behandlet senere (se side 3). Man har her forsøkt å prissette den reduksjon av reguleringshøyden som Åseral kommune forlanger.
4. «Eksisterende arbeidsplasser i Åseral må garanteres.»

   VAE har i dag 19 fast ansatte ved sine kraftverk i Åseral. (17 heltidsansatte og 4 i halv stilling.) De fleste av disse er knyttet til Skjerka kraftstasion som har kontinuerlig vakt. Herfra styres alle VAE's anlegg i Mandalsvassdraget. I tillegg til betjeningen ved Skjerka, Logna og Håverstad er det også et fast arbeidslag med fremmøtested i kommunen i Åseral og omkringliggende distrikter. Arbeidsoppgavene for dette er ikke så store i Åseral kommune at de er fullt beskjeftiget der.

   For vedlikehold av alle bygningstekniske og maskintekniske anlegg i forbindelse med kraftverkene (dammer, luker, rørledninger, veier etc.) forsøker man fortrinnsvist å benytte innenbygds arbeidskraft. Disse arbeidene er dog noe sesongbetont, men de siste 5 år har det normalt vært beskjeftiget ca. 5 mann til slike arbeider i en stor del av året.

   Det foreligger ingen aktuelle planer om å redusere antall ansatte i Åseral kommune.

Under pkt. II tar Åseral kommune opp kravet om opprettelse av varige arbeidsplasser innen kommunen med henvisning til VAE's representantskaps vedtak 23. november 1979. Denne saken ble drøftet nøye og inngående i møte mellom Åseral formannskap og VAE's styre i møte 18. mars 1980. Referat fra møtet foreligger som bilag til Åseral kommunes uttalelse. Fra VAE's politiske og administrative ledelse ble det klart gitt uttrykk for at representantskapets vedtak ikke innebar at det konkret skulle opprettes verksted og arbeidsplasser fra VAE's side alene. Det ble derfor også på ovennevnte møte etter initiativ fra fylkesmannen etablert et utvalg som fikk som mandat å forsøke å etablere permanente arbeidsplasser i kommunen. Utvalget fikk representanter fra Åseral kommune, fylkeskommunen (utbyggingsavdelingen), tiltaksfondet for de indre bygder og VAE med fylkesmannen i Vest-Agder som formann.

VAE mener at det ikke kan pålegges kraftselskapet å opprette arbeidsplasser utover det som er nødvendig for driften av kraftverkene. VAE har liten kompetanse for annen virksomhet. Verksteddrift (mek. verksted e. l.) er for VAE en ukjent virksomhet. Man mener at forholdene heller må legges til rette med næringsfond etc. slik at primærnæringer kan utvikles, evt. at bedrifter som finner det naturlig å knytte sin virksomhet til kommunen, kan etablere seg. Man vil i denne forbindelse, som også nevnt senere, peke på at VAE for å støtte opp under det tilbud Åseral kommune har for ny virksomhet, går inn

for å leie kommunens industirhall, som nå står tom, i anleggsperioden for Smeland kraftverk, hvis ikke annen virksomhet melder seg.

I pkt. III har kommunen så tatt opp diverse enkeltkrav og betingelser som må oppfylles hvis pkt. I og II blir oppfylt. Disse betingelsene er nærmere kommentert nedenfor. Disse kommentarene innledes forøvrig med VAE's orientering om reguleringsgrensene for Lognavann og spørsmålet om minstevannføring.

Regulering av Lognavann.

I VAE's søknad er det angitt at «Magasinet i Lognavatn oppnås ved regulering innenfor den normale vanstandsvariasjon man har i dag. HRV på k. 358 er vannstanden ved Lognavatn vannmerke ved en vannføring på 15 m³/sek., mens LRV tilsvarer minimumsvannføringen.»

Åseral kommune angir i sin uttalelse side 2 pkt. 3:

> «Vannstandsforholdene i Lognavatn må forbedres, spesielt gjelder dette i forhold til VAE's forslag om Lognavatnet som magasin ved Smelandsutbyggingen.
>
> a) Åseral kommune kan ikke akseptere at høyeste regulerte vannstand i Lognavatnet settes så høyt som til k. 358,0. Dette kan etter kommunens oppfatning medføre at store arealer med lavtliggende dyrkbar mark rundt vannet, kan bli vanskelig å dyrke. Dette vannet er tidligere senket med statstilskudd, og kommunen er av den oppfatning at vannstanden i Lognavatnet fortsatt bør senkes noe for å få bedre dyrkningsmuligheter. Dette gjelder særlig Fiskårdalen der flere hundre da dyrkbar jord ligger så lavt at drenering vil bli vanskeliggjort hvis vannstanden ikke senkes.
>
> Åseral kommune mener denne senkningen må gjennomføres ved utbyggingen av Smeland kraftverk. Kommunen vil derfor prinsipalt gå inn for at HRV blir satt til k. 357,50. Kommunen kan ikke under noen omstendighet akseptere at HRV settes høyere enn k. 357,70. Laveste regulerte vannstand kan settes til k. 357,0.
>
> b) Kommunen krever videre at det blir anordnet et bjelkestengsel ved Røynlid bru for å hindre at vannstanden synker under LRV ved reparasjoner etc. ved inntaksdammen.
>
> c) Det kreves også inntatt i manøvreringsreglementet at vannstanden i Lognavatnet ikke må overstige HRV før vannføringen ut av vannet blir større enn 60 m³/s.
>
> d) VAE pålegges å erosjonssikre tilløpsbekkene til Lognavatnet i samråd med forbygningsavdelingen i NVE. Dette må gjøres for å hindre utrasinger i forbindelse med reguleringen av Lognavatnet, som med de reguleringsgrenser kommunen krever, får en senking av de nåværende naturlige vannstander.
>
> e) Overføringstunnelen fra Monn må utstyres med ventil/luke som stenges når vannstanden i Lognavatnet overstiger HRV.»

Fra og med medio februar 1980 er vannstanden i Lognavann registrert ved hjelp av limnigraf. Resultatene av registreringen fremgår av vedlagte 11 kurvblad merk. bilag 1. Vannstanden er her satt av i det høydesystem som er benyttet i søknaden og HRV (k. 358) og LRV (k. 357) er markert. Videre er også tegnet inn kjøringen av Logna kraftverk (i middel over døgnet).

Av disse kurvene fremgår det at ved vanlig last ved Logna kraftverk (omkring 15 MW) pendler vannstanden i Lognavann omkring k. 358,0. Laveste vannstand er i 1980 registrert i juni måned til ca. k. 357,45 (1,5 m³/sek.) og høyeste vannstand er registrert i november måned til k. 358,49 (38,5 m³/sek.). Det fremgår også tydelig av kurvene at det er kjøringen av Logna kraftverk som er bestemmende for vannstanden i Lognavann utenom flomperiodene.

I 1980 ville det bare vært en kortere periode i mai og juni (med ingen produksjon i Logna) hvor vannstanden i Lognavann er lavere enn den omsøkte HRV. For å få en oversikt over hvorledes kjøringen av Logna kraftverk har vært tidligere i sommermånedene mai—september, har man gått gjennom belastningen ved Logna kraftverk for disse månedene for årene 1971—1980.

De mest karakteristiske trekk ved kjøringen av Logna kraftverk i denne perioden er en lav belastning i mai måned. Dette har sammenheng med de nedenforliggende kraftverk (Håverstad og Bjelland) som i denne perioden har stort tilsig fra det lokale nedslagsfelt p. g. a. snesmelting. For de øvrige undersøkte måneder er det 22 hvor belastningen er større enn 10 MW ($Q > 9$ m³/sek.) og 18 måneder hvor den er mindre enn 10 MW.

Midlere vannføring fra Logna kraftverk for månedene juni, juli, august og september for 10-årsperioden 1971—80 er 10,0, 8,9, 8,5 og 7,8 m³/sek.

Åseral kommunes krav om at HRV skal settes til k. 357,5 subsidiært k. 357,7 betyr i realiteten en senkning av Lognavann i forhold til nåværende situasjon.

De jordbruksarealer dette kan ha betydning for er angitt i Grunnvannskontoret v/NVE's utredning av september 1980. Det er spesielt langs det østre tilløp til Lognavann, Fiskårdalsåni, at det er arealer som kan utnyttes til jordbruk. På sidene 1—5 er forholdene detaljert beskrevet med hensyn til høyder, arealer etc. I hovedkonklusjonen på side 7 heter det:

> «Hvis en vurderer Fiskårdalsåni ut fra dagens tilstand, må konklusjonen være at en redusert høyeste regulert vannstand på ca. k. 357,75 er noe gunstigere enn HRV på k. 358,0 som vil berøre 100 da.»

Når Grunnvannskontoret ikke vurderer en reduksjon av HRV til k. 357,50 har dette sammenheng med at for å utnytte en slik senkning av Lognavann må det utføres betydelige kanaliseringsarbeider for Fiskardalsåni.

Betydningen av reguleringsmagasinet i Longnavann for Smeland kraftverk kan oppsummeres i følgende:

a) Ved en reduksjon av HRV får man en reduksjon av netto fallhøyde. Forutsetter man at anlegget kjøres med ⅔ av driftstiden med overvann lik HRV, vil en reduk-

sjon av reguleringshøyden i Lognavann med 25 cm redusere årsproduksjonen med $\frac{2}{3} \cdot \frac{107}{90} \cdot 0{,}25 = 0{,}20$ GWh.

Etter en pris av 20 øre/kWh utgjør dette et årlig inntektstap på kr. 40 000.

b) En reduksjon av reguleringshøyden med 25 cm tilsvarer en reduksjon av magasinet på 500 000 m³. Hvis man antar at dette magasinet kunne vært benyttet 4 ganger pr. år i forbindelse med sneløsing, regnflommer etc., vil dette utgjøre en produksjonsgevinst på
$4 \cdot 500\,000 \cdot 0{,}20 = 0{,}40$ GWh eller kr. 80.000 i Smeland kraftverk alene. Man vil også få en økt produksjon i anleggene Håverstad, Bjelland og Laudal, men effekten vil bli redusert jo lenger ned i vassdraget man kommer.

c) Inntaksmagasinet i Lognavann muliggjør en døgn- og ukeregulering ved Smeland kraftverk. Om dette skriver den tekniske sakkyndige for Åseral kommune, Hydroconsult, siv.ing. Erik Ræstad A/S, i sin utredning, sist korrigert 18. november 1980, på side 6:

> «I og med at kraftverket (Logna) har utløp direkte inn i Smeland kraftverks inntaksmagasin, kan disse to kraftverkene kjøres fullstendig i takt gjennom døgnet, også dersom det er behov for døgnregulering. I og med at de to kraftverkene kan kjøres i fullstendig takt, er det ikke nødvendig med noe stort reguleringsmagasin i Lognavatn. Et magasin på 1 mill. m³, det vil si halvparten av det som er foreslått i Lognavann, vil gi Smeland kraftverk mulighet til å variere vassføringen meget fritt over døgnet, innenfor rammen av kraftverkets slukeevne på 28,8 m³/sek.»

Etter vår mening er det noe forenklet å si at når Logna og Smeland kraftverker kan kjøre i takt så er det unødvendig med noe stort reguleringsmagasin i Lognavann. Aggregatet i Logna kraftverk har en max. ytelse på ca. 17 MW med slukeevne på 16 m³/sek. Aggregatet i Smeland kraftverk er forutsatt med max. ytelse på 22 MW og slukeevne på ca. 29 m³/sek. I perioder med lite lokaltilsig, vil kjøringen av Smeland kraftverk være helt avhengig av driftsvannføringen fra Logna. Hvis denne gjøres med beste virkningsgrad (last 80—90 pst. av full-last), vil vannføringen fra Logna ligge på ca. 14—15 m³/sek. Skal Smeland kjøre med denne vannmengde alene, vil man ligge med en virkningsgrad på turbinen på 85 pst. eller ca. 8 pst. under beste virkningsgrad. En bedre kjøring vil da være å ukeregulere Lognavann slik at Smeland kjører med et tillegg fra Lognavannmagasinet på 5 m³sek. i 5 døgn. Deretter står anlegget i 2 døgn (helgedøgn) mens Logna fyller magasinet opp. Ved en slik kjøring vil man benytte seg av hele det omsøkte magasin, det kunne også med fordel vært noe større. Hvis man skal forsøke å prissette dette, kan følgende betraktning benyttes:

25 cm reduksjon utgjør 500 000 m³. Med en tapping på 5 m³/sek. utgjør dette en kjøretid på ca. 28 t. Produksjonen av driftsvannet fra Logna ville i denne tiden utgjøre ca.
$15 \cdot 3600 \cdot 28 \cdot 0{,}2 = 0{,}30$ GWh.

En forbedring av virkningsgraden kan utgjøre ca. 6 pst. (se bilag 2). Forutsetter man at denne driftssituasjonen kan opptre 10 uker i året, vil det utgjøre:

$$\text{kr. } 0{,}30 \cdot \frac{6}{100} \cdot 10 \cdot 0{,}20 \cong \text{kr. } 36\,000 \text{ pr. år.}$$

Etter vår oppfatning betyr 0,5 mill. m³ magasin i Lognavann for VAE minst kr. 156 000 pr. år. Dette beløpet må vurderes mot de muligheter som en senking på 25 cm gir for oppdyrking av jordbruksarealer på ca. 100 da.

Når det gjelder spørsmålet om bjelkestengsel e. l. i utløpsosen for Lognavann, er VAE innforstått med at dette anordnes.

Åseral kommune krever at HRV ikke må overstiges før vannføringen ut av vannet blir større enn 60 m³/sek. Med HRV ved 357,70 vil dette bety en reell senking på ca. 120 cm, ved HRV k. 358,0 ca. 90 cm. På vedlagte bilag 3 er vist hvorledes vannstanden i Lognavann vil stille seg ved varierende vannføringer med max. drift av kraftverket og uten bruk av bunnluke, men med all flomvannføring utover driftsvannføringen som overløp over inntaksdammen. Selv ved denne manøvrering får man en betydelig senking av vannstanden i forhold til dagens forhold. For driften av kraftverket får man enkle og oversiktlige forhold og det kan ikke oppstå misforståelser m. h. t. manøvreringen. Vi mener derfor at man ikke bør imøtekomme kommunens ønske. Ved eventuell driftsstopp ved kraftverket under flom, vil vi foreslå at vannmengden tilsvarende driftsvannføringen slippes gjennom dammens bunnløp.

LRV i Lognavann er i konsesjonssøknaden foreslått lagt til k. 357,0, og Åseral kommune har ingen spesielle innsigelser mot dette.

I søknaden er det angitt at LRV tilsvarer minimumsvannføringen fra Lognavann. Senere målinger viser at vannføringskurven for Lognavann har 0-punkt ved k. 357,14. Den omsøkte LRV tilsvarer derfor en senking av nåværende laveste vannstand med 14 cm.

VAE har ingen innvendinger mot at det i konsesjonsvilkårene tas inn bestemmelse om plikt til å sikre tilløpsbekkenes innløpsoser i samråd med NVE, Forbygningsavdelingen.

Det er forutsatt at overføringen fra Monn ikke er i virksomhet når det er tilstrekkelig driftsvann i Logna's nedslagsfelt.

Minstevannføring.

I VAE's søknad om utbygging av Smeland kraftverk er det forutsatt en minstevannføring i Logna på 100 l/sek. For Monn nedstrøms overføringsstedet ved Røyseland er det også forutsatt 100 l/sek. dog begrenset til naturlig tilsig.

Åseral kommune krever at minstevannføringen skal være minst 1,0 m³/sek. i Logna og 0,5 m³/sek. i Monn.

Når det gjelder Monn, så har VAE ved konsesjon av 26. mai 1950 fått tillatelse til å overføre alt vann fra øvre del av Monn til Skjerkafeltet og ved konsesjon av 24. januar 1964 er nok et sidevassdrag, Faråni, også overført til Skjerka. For delfeltet til overføringsstedet ved Røyseland er gjennomsnittlig minstevannføring funnet å være 248 l/sek. og absolutt laveste minstevannføring 57 l/sek.

Bakgrunnen for kommunens krav om en minstevannføring på 0,5 m³/sek. er angitt i Hydroconsult, siv. ing. Erik Ræstad A/S' redegjørelse av 15. januar 1980 side 9. Det heter her:

> «Grunnen til at det blir behov for en høyere minsteslipping enn den lavvassføring man faktisk har hatt etter overføringen til Nåvatn, er at vassføringen i fremtiden blir jevnt lav, mens den tidligere varierte en del. Slik jevn lav vassføring er mye ugunstigere enn varierende vassføring, fordi en mister den utspyling av vassdraget som flommene gir.»

Det er nå forutsatt at den vannmengden som føres over til Smeland kraftverk begrenses til 15 m³/sek. dog slik at overføringen også tilpasses tilsiget i hovedvassdraget slik at overføringen er 0 når hovedvassdragets tilsig er lik eller større enn aggregatets slukeevne. De fleste flommene i Monn beholdes derfor og den vesentligste innvending bortfaller.

Man kan heller ikke se at det er anledning til å gripe inn i de tidligere konsesjoner slik at minstevannføringen må i alle tilfelle være begrenset av det naturlige tilsig.

Åseral kommunes vannforsyningsanlegg for tettstedet Kirkebygda er en grunnvannsbrønn som står i forbindelse med Monn straks oppstrøms samløpet med Logna. VAE har ingen innvendinger mot å påta seg den vannslipping som er nødvendig for å sikre nåværende anleggs kapasitet. Dette spørsmålet har tidligere blitt løst i en lavvannsperiode ved at VAE frivillig har imøtekommet kommunens ønske om tapping fra Langevann.

Økningen av minstevannføringen fra 100 til 500 l/sek. utgjør i Smeland kraftverk ialt 0,4 · 31,5 · 0,2 = 2,52 GWh eller etter 20 øre pr. kWh årlig kr. 504 000. I tillegg kommer produksjonstapet i Skjerka p. g. a. vannslippingen fra Langevann.

I Logna krever Åseral kommune en minstevannføring på 1,0 m³/sek. I forhold til det som er foreslått i søknaden gir dette en reduksjon av produksjonen i Smeland kraftverk på ca. 5 GWh pr. år eller omregnet etter 20 øre pr. kWh en reduksjon i inntjeningen på 1,0 mill. kroner. Noe av kapitalutgiftene kan reduseres i det vannveiens dimensjoner og aggregatets størrelse kan reduseres. Dette oppveies dog av at anleggets årsproduksjon ytterligere reduseres på grunn av mindre aggregatstørrelse og dermed dårligere utnyttelse av vannrike perioder.

I tillegg kommer produksjonstapet i Logna kraftverk når det må tappes fra Juvann i lavvannsperioder.

Åseral kommune har i pkt. a—e på side 5 begrunnet nærmere bakgrunnen for kravet om 1,0 m³/sek. minstevannføring i Logna.

a) «Opprettholde en rimelig minimumsvannføring i vassdraget for vannforsyning, jordvanning, brannvann m. v.»

Vannforsyningen til bosettingen langs elvestrekningen som berøres av utbyggingen ordnes i dag ved hjelp av brønner for hver enkelt. VAE anser det som sin forpliktelse å avhjelpe eventuell skade på disse som skyldes utbyggingen, ved tiltak eller ved erstatning etter skjønn. Det er en forutsetning at ingen skal få dårligere vannforsyning etter utbyggingen enn den de har i dag.

Vi vil anslå de arealer som kan være aktuelle for jordbruksvanning på den berørte elvestrekning til max. 350 da. Vest-Agder Landbruksselskap angir at normal jordbruksvanning utgjør ca. 30 m³/da/uke. Omregnet til gjennomsnittlig vannføring vil disse arealene kreve ca. 17 l/sek. Mesteparten av jordvanningen vil skje fra terskelbassengene, og etter vår oppfatning vil da den foreslåtte minstevannføring dekke behovet for jordbruksvanning. Hvis dette skulle vise seg å slå feil, har VAE ingen innvendinger mot at det slippes ytterligere vann etter behov f. eks. i samråd med landbruksselskapet e. l.

Når det gjelder spørsmålet om brannvann, så innsees det at forholdene blir endret, bortsett fra terskelbassengene hvor tilstanden blir bedre.

b) «Gi elvene mulighet til å fungere som resipient.»

I VAE's brev av 14. februar 1979 og tegn. nr. 2302—011 er gitt oppgave over bosetting etc. langs den del av vassdraget som berøres. Det er også her angitt toalettsystem for hvert enkelt bruk. De fleste bruk med innlagt vannklosett har synkekum med utledning i grunnen, dvs. et slags infiltrasjonssystem selv om de ikke oppfyller de krav som i dag stilles til utslipp fra spredt bebyggelse.

Kommunens tekniske sakkyndige skriver i sitt notat av 15. januar 1980 om dette:

> «Det synes umiddelbart klart at 100 l/s vil være altfor lite dersom Logna skal kunne virke tilfredsstillende som resipient i fremtiden, selv om lokalfeltet nedenfor inntaksdammen vil bidra med tilskudd til vassføringen nedetter.»

Vi går ut fra at saken forelegges Statens Forurensningstilsyn som sakkyndige og at de kan uttale seg om resipientkvaliteten ved forskjellige vannføringer. Saken har vært drøftet ved Utbyggingsavdelingen ved Vest-Agder Fylkeskommune (som er fylkesmannens sakkyndige i utslippssaker), og de vil ikke ha noen spesielle betenkeligheter med 100 l/sek. som minstevannføring når man ser på elven som resipient for de angitte utslipp fra bosetting og næringsvirksomhet.

c) «Hindre total ødeleggsel av elvas utseende og hindre bunnfrysing av elven om vinteren.»

Et elveleie uten vannføring er unaturlig. Med den struktur Logna har, med forholdsvis grov stein i elveleiet, vil utseendet stort sett bli det samme enten vannføringen er 100 eller 1 000 l/sek.

d) «Gi mulighet for fortsatt fiske i elvene.»

Fisket vil bli ødelagt på de berørte strekninger. Den fiskerisakkyndige, S. J. Saltveit, skriver om dette i sin utredning på side 32 således:

«Etter en utbygging av Smeland kraftverk må trolig fisket i Monn nedenfor overføringsstedet og i Logna mellom Logna-

vann og Smeland avskrives fullstendig, selv i terskelbassengene. Det vil fremdeles være mulighet for å opprettholde en ørretbestand i Logna nedenfor Smeland, som kan gi grunnlag for garnfiske. Imidlertid vil døgnvariasjonene nå blir mer utpreget enn de er i dag, og faren for fullstendig stopp i kraftverket vil være til stede. Virkningene på fisket vil være avhengig av når og hvor ofte slike stopp vil inntreffe.»

VAE har ingen spesielle kommentarer til dette. Ødelagt fiske på de berørte strekninger vil være en av skadevirkningene ved en utbygging av Smeland kraftverk.

Den fiskerisakkyndige mener at en økning av minstevannføringen har liten virkning på vannkvaliteten i terskelbassengene. Det heter på side 31:

«Ørreten i vassdraget er i dag i kraftig tilbakegang både i innsjøene og på elvestrekningene, grunnet surt vann og en liten økning 1—2 m³/sek.) av minstevannføringen inn i tersklene vil neppe bedre vannkvaliteten i disse. Uten påvirkning av surt vann, ville imidlertid en slik økning være av meget stor betydning for produksjonen av fisk i terskelbassengene.»

Terskler.

Åseral kommune krever at det bygges flest mulig terskler i vassdraget. VAE har i sin søknad angitt 4 terskler i Logna (nær bosettingen i dalen) og antydet 2—3 terskler i Monn. Vi går ut fra at det ved fastleggingen av tersklene benyttes samme fremgangsmåte som f. eks. ved Laudal. Det ble her utarbeidet en terskelplan av NVE, Natur- og landskapsavd., sammen med utbyggeren. Denne ble så fremlagt for grunneierne, kommunen og andre interesserte og med basis i planen og bemerkningene ble det endelige terskelpålegg utarbeidet av departementet.

Næringsfond.

I forbindelse med Åseral kommunes krav om næringsfond, vil man gjøre oppmerksom på at VAE har gått med på å leie Åseral kommunes industrihall, som nå står tom, for en årlig leie på kr. 395 400 fra det tidspunkt anleggsarbeidene starter ved Smeland kraftverk og i et tidsrom av 2—3 år. Hallen som har en grunnflate på 2 000 m² er tenkt benyttet som lager i anleggstiden.

Forøvrig går man ut fra at næringsfondets størrelse blir sett i sammenheng med de skadevirkninger utbyggingen fører med seg.

Fiskefond.

Spesielt i Logna er det i dag ifølge den fiskerisakkyndiges uttalelse en levedyktig fiskebestand. Han sier om dette på side 29 i utredningen bl. a.:

«Vannet i Logna og Monn er svært surt. Imidlertid synes fremdeles Logna å ha en relativ stor ørretbestand av meget god kvalitet og med rask vekst.»

Som nevnt ovenfor regner den sakkyndige med total skade på fisket på den berørte elvestrekningen. Hvis man ved midler fra et fiskefond kan avhjelpe noe av denne skaden,, er VAE enig i at et slikt fond bør opprettes.

Skogsbilveier.

Åseral kommune krever at det skal bygges skogsbilvei på østsiden av Logna i inntaksområdet og ellers hvor utbyggingen medfører ulempe for skogsdriften. VAE vil finne det rimelig at dette spørsmålet overlates til retten i forbindelse med det erstatningsskjønn som må holdes for å vurdere alle skader og ulemper i forbindelse med utbyggingen. Som nevnt i søknaden er det for et stort antall grunneiere inngått avtale om kjøp av tømmer ved elvebredd.

Endret manøvreringsreglement Ørevann.

VAE er av den oppfatning at spørsmålet om endrede reguleringsgrenser for Ørevann ikke kan være gjenstand for diskusjon i forbindelse med spørsmålet om utbygging av Smeland kraftverk. Ørevann har vært regulert og blir regulert etter det reguleringsreglement og etter de forutsetninger som er gitt for magasinet.

Hvis denne manøvreringen fører til skader og ulemper som ikke har vært klarlagt tidligere, eller medfører skadevirkninger av omfang for almene interesser, må Åseral kommune kunne ta opp denne saken når som helst ifølge pkt. 6 i manøvreringsreglementet.

Administrasjonsbygg.

De behov som VAE vil få for innkvartering av montører etc. ved utbyggingen av Smeland kraftverk dreier seg om ca. 15 hybler (enkeltrom) med kjøkken, spiserom, oppholdsrom, garderober etc.

Ved et fellesmøte 18. mars 1980 mellom Åseral formannskap og VAE's styre hvor Smelandsutbyggingen ble diskutert, ble denne saken også berørt. Det ble på møtet «enighet om at VAE skulle planlegge et inkvarteringssted med en 15—20 senger i Kirkebygda som kunne bli permanent». Ordfører Kylland pekte i den forbindelse på at «tiltaket burde etableres i sammenheng med bygging av nytt kommunehus».

I henhold til dette tok VAE kontakt med Åseral kommune. Kommunen ønsket at VAE's innkvarteringsbehov skulle vurderes i sammenheng med det fremtidige kommunehus, og slik at det bygg som VAE måtte trenge gikk inn som en del av dette. Det ble deretter enighet om at VAE skulle dekke kostnadene ved en idéskisse for kommunehuset, og kommunen satte ned en plankomité som skulle utarbeide forslag til romprogram etc. Man har nå kommet frem til en skisse som i prinsippet er godkjent av de enkelte etater, og som skulle være et godt grunnlag for å utarbeide et forprosjekt for bygget. VAE's del av dette er på vedlagte bilag 4 sirklet inn med blåfarge. I brev av 26. november 1980 fra VAE til Åseral kommune heter det:

«Når det gjelder den forlegningsmulighet VAE må ha i anleggstiden i forbindelse med bygging av kraftverket, ser det ut til at dette ordner seg slik at de lokaliteter VAE trenger i anleggstiden kan overlates Åseral kommune når anlegget er ferdig.»

VAE finner det nokså unødvendig at dette samarbeidet tas inn som konsesjonsvilkår.

Vannforsyning.
VAE er som nevnt under spørsmål om minstevannføring, beredt til å utføre de tiltak eller erstatte enhver ulempe for nåværende vannforsyningsanlegg etter skjønn. Når det gjelder det kommunale vannverk som betjener Kirkebygda, har VAE ingen innvendinger mot å påta seg den vannslipping som er nødvendig for å sikre nåværende anleggskapasitet.

Billig strøm.
Åseral kommune krever at VAE pålegges å levere rimelig strøm innen Åseral kommune. Bakgrunnen for dette krav er at kommunen ønsker å styrke næringslivet ved at VAE pålegges å levere forbrukerne i kommunen billig kraft. Kommunen ønsker at dette spørsmålet også sees i sammenheng med at kommunen ikke har tatt ut konsesjonskraft i forbindelse med de utbygginger VAE har foretatt i Åseral.
VAE's kraftutbygginger berører kommunene Åseral, Marnardal, Audnedal, Lindesnes og Sirdal i Vest-Agder fylke. Ingen av de berørte kommuner har forlangt avgitt konsesjonskraft og dette har bl. a. sammenheng med at VAE har detaljforsyningen i disse kommunene, en forsyning som er forholdsvis kostbar idet kommunene er tynt befolket og forsyningsnettet er omfattene i forhold til kraftforbruket, og dermed inntjeningen.
I forbindelse med utbyggingen av Sira-Kvina har kommunene Sirdal, Kvinesdal og Flekkefjord forlangt og fått avgitt konsesjonskraft. Flekkefjords andel er overlatt Flekkefjord kommunale Elektrisitetsverk som har detaljforsyningen i tidligere Flekkefjord kommune (før kommunesammenslutningen i 1965), mens Kvinesdals og Sirdals andel benyttes ved Øie Smelteverk i Kvinesdal. Sirdal kommune får en godtgjørelse pr. kWh for dette, mens Kvinesdal kommune har stilt sin andel fritt til disposisjon for Smelteverket mot at dette dekker kostnadene vis á vis Sira-Kvina kraftselskap.
VAE kan vanskelig se at det kan være en hensiktsmessig løsning å støtte næringslivet i Åseral ved å levere denne billig kraft. Dette må også være i strid med de forutsetninger bl. a. energimeldingen legger til grunn, hvor man prinsipielt går inn for at kraftprisen skal heves opp mot langtidsgrensekostnad. Støtte til næringslivet bør etter VAE's oppfatning fortrinnsvis gå gjennom et eventuelt næringsfond.

Utbedring av fylkesvei K-351.
VAE forutsetter at den veistrekningen som må legges om i forbindelse med utbyggingen, får den standard som Vegsjefen finner nødvendig.

Tippmasser.
VAE ønsker et best mulig samarbeid med kommunen og de fylkeskommunale veimyndigheter om anvendelsen av tippmassene fra anlegget.
Man gjør oppmerksom på at det ikke er forutsatt tatt ut noen masser i Ljoslandsdalen.
Ved Smeland kraftverk er det forutsatt at masser fra adkomstunnelen, kraftstasjon, trykksjakt og avløpstunnel benyttes til planlagt oppfylling ved utløpet fra kraftstasjonen.
Massene fra tilløpstunnelen og overføringstunnelen fra Monn forutsettes lagt i tipp og benyttet av vegmyndighetene og evt. av Åseral kommune.»

I brev av 4. mars 1981 gjør søkeren følgende merknader:

«1. *Brev av 24. august 1979 fra Vegsjefen i Vest-Agder.*
Når det gjelder spørsmålet om masseuttak på ialt 65 000 m³ for opprustning og omlegging avc fylkesvegen så har man ingen bemerkninger til dette. VAE forutsetter at masseuttaket skjer etter vår anvisning slik at anleggsdriften hindres så lite som mulig. Med hensyn til masseuttak utover anleggsperioden, har VAE ingen motforestillinger til dette. Det forutsettes at også kommunen godkjenner en slik ordning.
VAE forutsetter at det er nettokostnadene ved opparbeidelse av ny vei i inntaksområdet som skal dekkes av kraftselskapet. Nåværende vei i området står foran opprusting, og kostnadene ved denne planlagte opprusting forutsettes trukket fra anleggskostnadene for ny vei.

2. *Brev av 22. oktober 1979 fra Nils Ljosdal.*
Innledningsvis peker Nils Ljosdal på at dette inngrepet må ses på som en ny regulering og krever derfor nytt erstatningsskjønn.
VAE er enig i at det må holdes nytt skjønn for å vurdere skader og ulemper som overføringen av Monn til Logna fører med seg. Dette skjønnet må også vurdere eventuelle erstatninger/tiltak når det gjelder vannforsyningen.
Når det gjelder spørsmålet om flomrisikoen er VAE's oppfatning den at den blir for store flommer som før, mindre flommer blir redusert med fra 0 til 15 m³/sek. avhengig av tilsiget i hovedfeltet, idet det forutsettes at overføringen er 0 når tilsiget i Logna's felt dekker aggregatets slukeevne.

3. *Brev av 15. og 29. august 1979 fra Dreng S. Byklum m. fl.*
Tap av vann for jordbruk og husholdning.
VAE forutsetter at ingen grunneier skal få dårligere vannforsyning etter utbyggingen enn han hadde fra før. Eventuelle tiltak eller erstatninger forutsettes oppgjort ved skjønn.

Grunnvannssenkning.
Byklum skriver her at «vi reknar med senkt grunnvannivå ved utbygging og med aukande tørkeskader på jordbruksmerka i framtida.»
Hydrologisk avdeling har i sin rapport av 18. oktober 1979 behandlet dette spørsmålet, og på side 2 pkt. 3 heter det:

«Logna ovenfor utløpet av det planlagte kraftverket ved Smeland.
Vannføringen i denne delen av elva blir sterkt redusert. Det er imidlertid relativt små jordbruksarealer hvor en senket grunnvannstand eventuelt vil medføre nedsatte avlinger. Det er foreslått bygget flere terskler i vassdraget, men elva har en del fall og grunnvannforholdene kan være slike at et hevet vannspeil ved tersklene ikke be-

høver å ha nevneverdig virkning på grunnvannforholdene i tørre perioder.

En må derfor regne med at det blir et øket behov for vanning av de lavest liggende jorder ved elva. Videre må en regne med at mulighetene for vannforsyning basert på grunnvann kan bli redusert. Det skulle likevel være gode muligheter for å finne gode vannkilder som dekker behovet.»

Etter VAE's mening gir dette et godt bilde av forholdene langs den delen av Logna som berøres av utbyggingen.

Fiske, turisme, bad.

Fisket vil etter fiskerisakkyndiges mening totalødelegges på de berørte elvestrekninger.

Bademulighetene vil i terskelbassengene bli bedre enn før.

Et tørrlagt elveleie er ikke innbydende, og kan virke negativt på turismen. Bygging av terskler vil avhjelpe dette noe. Forøvrig er det VAE's oppfatning at ofte er det andre fasiliteter som er tiltrekkende for turismen, de største hytteutbyggingene i Åseral foregår tross alt med VAE's reguleringsanlegg som naboskap.

Landskapsstell.

VAE er innforstått med at tippmassene enten benyttes til veiformål o. l. eller til oppfylling av lavtliggende arealer (Smeland). Overskuddsmasser ut over dette forutsettes behandlet etter nærmere pålegg fra NVE, Natur- og Landskapsavdelingen og Åseral kommune.

Man kan ikke se at den nye strandsonen som blir dannet mellom dammen og Røynlid bro kan føre til fare for utrasing.

VAE anbefaler likevel at det tas med i vilkårene det ansvar utbyggeren har hvis uforutsette situasjoner skulle inntreffe.

Beite.

Hvis utbyggingen fører til at elva ikke lenger blir naturlig grense for beitemark, mener VAE spørsmålet må vurderes av det skjønn som må avholdes i forbindelse med utbyggingen.»

I brev av 9. mars 1981 meddeler søkeren at han har endret sitt forslag til manøvreringsreglement. Dessuten har han utarbeidet nytt kostnadsoverslag for prosjektet fordi sonderinger har vist at fundamenteringsforholdene ved inntaksdammen er svært kompliserte. De nye forslag til manøvreringsreglement er følgende:

«1.

Øvre reguleringsgrense for Lognavatn (HRV) settes til k. 358,0, dog skal for månedene april—september HRV ikke overskride k. 357,70.

Nedre reguleringsgrense (LRV) settes til k. 357,0.

De tillatte reguleringsgrenser skal markeres med faste og tydelige vasstandsmerker som godkjennes av NVE.

2.

Manøvreringen skal foregå slik at den naturlige flomstigning i Lognavann (slik den var før utbyggingen) ikke forhøyes.

3.

Overføringen fra Mon begrenses til maksimalt 15 m³/sek. Overføringen fra Mon skal tilpasses slik at overført vannmengde er 0 når tilløpet i Logna's nedslagsfelt dekker Smeland kraftverk's vannforbruk.

4.

Minstevannføringen nedenfor dammen i Logna skal være 100 l/sek. målt ved dammen. Minstevannføringen nedenfor overføringsstedet i Mon skal være 100 l/sek. målt ved dammen, dog ikke mer enn naturlig tilsig fra det overførte felt.

5.

Det føres protokoll over manøvreringen og over avleste vannstander. Avskrift av protokollen skal på oppfordring sendes Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen.

6.

Viser det seg at manøvreringen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almeninteresser, kan Kongen uten erstatning til utbyggeren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for 3. mann, fastsette de endringer i reglementet som man finner nødvendig.»

Det nye kostnadsoverslaget, som er basert på priser pr. 1. januar 1980, er følgende:

		Beløp i mill. kr.	
«1.0	*Fellesanlegg, anleggskraft m. v.*		
1.1	Provisoriske bygninger	0,3	
1.2	20 kV-linjer, lavspent, telefon	0,5	
1.3	Drift av fellesanlegg, anleggskraft	0,9	
1.4	Omlegging av fylkesvei FV 351, VAE's andel	2,3	
		——	4,0
2.0	*Bygningstekniske arbeider*		
2.1	Anleggsveier	0,4	
2.2	Inntaksdam i Logna	12,0	
2.3	Inntak, tilløpstunnel med tverrslag, svingesjakt og bekkeinntak	38,1	
2.4	Overføringstunnel og inntak i Monn	9,8	
2.5	Kraftstasjon med trykksjakt og adkomst	6,6	
2.6	Avløpstunnel og kulvert ..	4,3	
2.7	Sikringsarbeid i tunneler og kraftstasjon	7,4	
2.8	Kanaliseringsarbeid i Logna	0,5	
2.9	Utendørs koblingsanlegg i Logna	0,4	
2.10	Terskler i Logna (4 stk.) og Monn (3 stk.)	1,0	
2.11	Varegrinder, luker og tverrslagsporter	2,0	
2.12	Tilrigging, fellesutgifter	7,5	
2.13	Diverse uspesifisert	4,0	
2.14	Investeringsavgift	12,0	
		——	106,2

		Beløp i mill. kr.	
3.0	*Maskin- og elektroteknisk utstyr*		
3.1	Turbin 23 MW	10,6	
3.2	Generator 25 MVA	10,4	
3.3	Transformator 25 MVA	1,5	
3.4	Apparat- og kontrollanlegg .	6,6	
3.5	Hjelpemaskineri og diverse .	3,8	
3.6	Rådgivende ingeniør, maskin	0,6	
3.7	110 kV-linje	0,5	
		——	34,0
4.0	*Planlegging, administrasjon, finansiering*		
4.1	Administrasjon, prosjektering, oppmåling, byggekontroll	8,8	
4.2	Fallrettigheter, erstatninger skjønn	4,0	
4,3	Renter i byggetiden	18,0	
		——	30,8
		Sum	175,0»

I brev av 4. mai 1981 fortsetter søkeren sine merknader til innkomne uttalelser:

«Uttalelser fra:
Fylkesmannen i Vest-Agder
Vest-Agder fylkeskommune
Fylkeslandbruksstyret
Fylkesskogrådet
Fylkesfriluftsnemnda
Åseral friluftsnemnd
Åseral brannstyre
Åseral innlandsfiskenemnd
Åseral jordstyre og friluftsråd
Åseral helseråd
Oldsaksamlingen
Statens forurensingstilsyn
Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk
Dreng Sverre Byklum

Ingen av uttalelsene tar opp saker som ikke er besvart i VAE's kommentarer til Åseral kommunes uttalelse, kfr. VAE's redegjørelse av 23. februar 1981, sendt Dem med kopi av brev til fylkesmannen i Vest-Agder av 5. mars 1981.

Nedenfor vil vi dog utdype noen av de saker som tas opp:

Minstevannføring:

I VAE's redegjørelse av 23. februar 1981, side 7, 8 og 9, er verdier av vannet som produksjonsvann i Smeland beregnet. Som det fremgår her er det av stor betydning for kraftverkets økonomi at minstevannføringen på de berørte elvestrekninger blir satt lavt. VAE er innforstått med at det er nødvendig med en minstevannføring, men vil finne det naturlig at denne blir sett i sammenheng med de faktiske konsekvenser både for vassdragene og for kraftverket. VAE vil derfor anbefale at minstevannføringen blir satt så lavt som mulig, men at manøvreringsreglementet gir mulighet for å øke denne hvis de endringer man får, tilsier at en økning vil være ønskelig.

Fløtningsforhold:

Ved reguleringen av Juvann (kronprinsregentens resolusjon av 9. desember 1955) ble fløtningsforholdene i Logna mellom Lognavatn og Ørevatn vanskeliggjort. Denne saken ble tatt opp i ekspropriasjonsskjønnet. Endel av grunneierne godtok underskjønnet og har fått erstatning for fløtningsvanskene i forbindelse med Juvannsreguleringen. Noen grunneiere anket til overskjønn, mens den største gruppen gikk inn på en avtale med VAE som i hovedsak gikk ut på at VAE overtok til vassdragspris det tømmer som ble levert til elvebredd på østsiden av Logna og til bilvei forøvrig. Kopi av overenskomsten vedlegges.

Tømmeret som skulle leveres til elvebredd er av VAE forlangt barket (det er fløtet videre) og det er gjort fradrag for fløtningsutgifter med kr. 5,60 pr. m^3. På vedlagt tegn. nr. 21507 er angitt grunneierne og de alternativer som de har valgt.

Alternative utbygginger:

Dreng Sverre Byklum tar opp i sitt brev av 16. oktober 1980 til Åseral kommune spørsmålet om utredning av andre alternative utbyggingsalternativer, f. eks. ved mindre elvekraftverk.

Kommunens tekniske sakkyndige, Hydroconsulent, sivilingeniør Erik Ræstad A/S, har i brev av 19. november 1980 kommentert dette, hvor han konkluderer med at de stiller seg svært skeptisk til de alternativer Byklum foreslår.

Med de fallforhold som er Logna på denne strekningen med ingen spesielle konsentrasjoner av fall, men med et jevnt stryk over større strekninger, vil inngrepene etter VAE's oppfatning bli langt større hvis man skal utnytte noenlunde samme fallhøyde ved å bygge flere elvekraftverk med inntaksarrangement og kraftstasjon som hver for seg utnytter ca. 10—15 m fallhøyde.»

Den ovenfor nevnte overenskomst siteres:

«*Overenskomst.*

Mellom Vest-Agder Elektrisitetsverk og nedennevnte grunneiere på Tveitestøl, Røynelid, Eikild, Røyland, Rosseland, Hodne, Smeland, Torsland og Austerud er inngått slik overenskomst:

1. VAE har plikt til å overta til den vassdragspris som blir fastsatt mellom kjøperens og selgerens organisasjoner:
   a. det tømmer som drives frem til elvebredd på østsiden av Logna, og
   b. det tømmer som drives frem til bilvei.

   Tømmeret overtas ved elvebredd og/eller bilvei.
2. Det tømmerkvantum som aktes drevet frem av den enkelte grunneier i vedkommende driftsår må det gis melding om til VAE innen 31. januar i driftsåret. Meldingen skal gis skriftlig. Tømmeret må være drevet frem til vassdraget eller bilvei innen 15. juni s. å.
3. Grunneieren frafaller på sin side krav om fløtingsvann samt andre tiltak av hensyn til fløting i vassdraget, jfr. Konsesjonsvilkårenes § 24 og manøvreringsreglementets § 2. Likeledes frafelles krav på andre tiltak i henhold til reguleringslo-

vens § 19 og konsesjonsbetingelsenes pkt. 13.

4. Skader og ulemper som måtte bli påført grunneierne som følge av reguleringen og som ikke avhjelpes ved de foranstaltninger som er nevnt ovenfor erstattes på vanlig måte.
5. For å kunne motta tømmeret erverver Vest-Agder Elektrisitetsverk fornødne opplagsplasser etter nærmere påvisning under befaringen.
   Grunneiernes erstatning for opplagsplassen fastsettes av overskjønnet på vanlig måte.
6. Såfremt det etter krav fra andre enn de saksøkte ved endelig dom eller skjønn skulle bli fastslått at VAE til tross for den ordning som er truffet forsåvidt angår bl. a. de saksøkte, er pliktig til å avgi fløtingsvann eller foreta andre tiltak av hensyn til fløtingen (jfr. vassdragsreguleringslovens § 19, konsesjonsvilkårenes §§ 13 og 24 samt manøvreringsreglementets § 2, har VAE rett til å oppsi denne overenskomst med 6 — seks — måneders varsel i rekommandert brev til de saksøkte som har godtatt overenskomsten. I tilfelle oppsigelse er VAE forpliktet til å påstevne skjønn overfor disse saksøkte til fastsettelse av eventuelle tiltak og tilleggserstatning. Overenskomsten blir imidlertid gjeldende inntil eventuelt skjønn er holdt.»

Under sakens sluttbehandling har en mottatt følgende tilleggsuttalelser av 29. april 1981 fra Åseral formannskap:

«Åseral kommune er gjort kjend med VAE's uttale av 23. februar 1981 til kommunestyrets vedtak i sak 140/80 om VAE's søknad om utbygging av Smeland kraftverk.

Formannskapet vil bemerka følgende:

1. *Konsesjoner.*

Åseral kommune er innforstått at de gitte konsesjoner normalt er å betrakte som endelige slik at VAE ikke uten videre kan pålegges å endre de reguleringS- og driftsmessige sidene av VAE's øvrige utbyggingskonsesjoner i Åseral kommune.

Åseral kommune finner det imidlertid naturlig at konsesjonsmyndighetene setter som betingelse at VAE frivillig går med på å endre tidligere konsesjoner slik at forholdene i Mandalsvassdraget kan bli best mulig.

2. *Konsesjonsbetingelser generelt.*

Det er alminnelig kjent at konsesjonsmyndighetenes muligheter for å fastsette betingelser ved kraftutbygging, er endret siden begynnelsen av 30-tallet. Det samme gjelder myndighetenes og skjønnsrettens praksis bl. a. med hensyn til tildeling av næringsfond, utmåling av erstatninger o. l.

Åseral kommune betviler ikke at de forskjellige konsesjoner og andre avgjørelser virket riktige den gang de ble vedtatt, men samfunnets krav har endret seg, og ikke minst prisnivået. Dette innebærer at Åseral kommune må be om at samtlige konsesjoner i kommunen vurderes, når det skal fastsettes konsesjonsbetingelser for Smelandsanlegget. En slik vurdering er nødvendig for at VAE's betaling for utnyttelsen av Åseral kommunens naturressurser til enhver tid er rimelig og riktig. I dag vil det dessuten være mulig å vurdere både skadevirkningene av utbyggingene innen kommunen, og — ikke minst — hvilke verdier disse naturressursene medfører for resten av fylket.

5. *Lognevatnet.*

Åseral kommune finner det positivt at VAE har gått med på å sette HRV i Lognevatnet til kote 357,70 i perioden april—september.

Kommunen må imidlertid opprettholde sitt prinsipale krav om at HRV settes til kote 357,50 og at denne vannstanden holdes gjennom hele året.

Kommunen kan ikke under noen omstendigheter akseptere at HRV settes høyere enn kote 357,70.

Kommunen må imidlertid fortsatt kreve denne vannstanden hele året, idet dette er nødvendig for å skape best mulig forhold for jordbruket på hele 170 da dyrkbar mark rundt Lognevatnet, samt 100 da i Fiskårdalen som blir berørt av fastsettelsen av HRV.

Dette er betydelige jordbruksressurser som må sikres for å styrke næringslivet i området.

Kommunen anser det forøvrig som helt klart at de «tap» som VAE angir ved senking av HRV til kote 357,70 ikke kan forsvare at ca. 270 da dyrkbar jord ikke kan anvendes. VAE får muligens noe redusert inntekt, men dette vil til gjengjeld styrke et næringssvakt samfunn. For Åseral kommune er det derfor en absolutt forutsetning at de manøvreringsbetingelser som er foreslått av Hydroconsult blir fulgt.

Dette gjelder også kravet om at HRV ikke må overstiges før vannføringen ut av Lognevatnet blir større enn 60 m^3/sek. En slik bestemmelse må fastsettes for at HRV skal bli reell.

En viser og til VAE's kommentarer under punktet «Vannforsyning» der en mener en må være sikret nåværende og framtidig anleggskapasitet.

Formannskapet syner forøvrig til tidligere uttale om VAE's søknad om utbygging av Smeland Kraftverk.»

Til dette bemerket søkeren i brev av 13. mai s. å.:

«Når det gjelder spørsmålet om tidligere konsesjoner sier formannskapet:

> «Åseral kommune finner det imidlertid naturlig at konsesjonsmyndighetene setter som betingelse at VAE frivillig går med på å endre tidligere konsesjoner slik at forholdene i Mandalsvassdraget kan bli best mulig.»

VAE kan ikke se at det er grunnlag for å endre tidligere gitte konsesjoner.

I forbindelse med reguleringen av Lognavatn heter det:

> «Kommunen må imidlertid fortsatt kreve denne vannstanden hele året, idet dette er nødvendig for å skape best mulig forhold for jordbruket på hele 170 da dyrkbar mark rundt Lognevatnet, samt 100 da i Fiskårdalen som blir berørt av fastsettelsen av HRV.
>
> Dette er betydelige jordbruksressurser

som må sikres for å styrke næringslivet i området.»

Vi er enig i at det i Fiskårdalen er 100 da dyrkbar mark som får gunstigere forhold ved HRV k. 357,70 enn k. 358,0 (kfr. uttalelse fra Grunnvannskontoret, side 7). Når det gjelder for arealer mot Lognavatn forøvrig kan ikke vi se at det er så store arealer som 170 da som blir påvirket av HRV. Grunnvannskontoret angir at det er ca. 10—15 da som er så lavtliggende at en senket HRV vil forbedre dyrkingsverdien.

Når det gjelder spørsmålet om manøvrering av Lognavatn i forbindelse med vannføringer større enn driftsframføringen, gir VAE's forslag til manøvreringsreglement en betydelig senkning av flomvannstandene i forhold til dagens situasjon. Samtidig som det gir en enkel og lett kontrollerbar manøvrering, ønsker vi derfor at VAE's forslag legges til grunn for manøvreringsreglement.»

Videre har Vassdragsdirektoratets iskontor uttalt seg om prosjektets innvirkning på isforholdene i vassdraget. Konklusjonen i rapport av 22. juni 1981 siteres:

«Bygging av Smeland kraktverk, der vatnet i Logna blir ført i tunnel frå eit inntaksmagasin som strekkjer seg 1,6 km nedover frå Lognavatn fram til kraftverket og der Monn blir ført i tunnel over til same kraftverket, vil ikkje føre til alvorlege isskader og isproblem i vassdragene.

I Svartevatn og Lognavatn vil ikkje utbygginga føre til merkbare endringar når Smeland kraftverk blir køyrt jamt og utan døgn- eller vekeregulering. Ved døgn- eller vekeregulering vil isen på Lognavatn kunne bli brukket opp langs land, og spesielt der strandsokna er bratt eller ujamn, kan sprekkane saman med oppvatning, hindre eller vanskeleggjera bruken av eventuelle isvegar i strandsona.

Inntaksmagasinet vil ikkje få trafikksikker is.

Logna, på strekninga inntaksmagasin—Smeland kraftverk, vil få sterkt redusert vassføring. Der elveleiet er grunt og breitt kan denne sterke reduseringen i vassføringa, føre til at elva lettare botnfrys og føre til meir oppvatning og til stadig meir kjøving særleg i strenge kuldeperioder med lite snø i området.

Innsnevring og tilpassing av elveleiet til små vassføringer, tersklar og ei passande minstevassføring, kan redusere eller hindre slike problem. Det vil vera ønskeleg med ei prøvetid for å finne fram til dei beste tiltaka og den mest fornuftige minstevassføringa.

På strekninga frå Smeland kraftverk til Ørevatn, vil det bli enda mindre is enn det er nå og bortsett frå i enkelte bukter vil det knapt kunne leggje seg is på denne strekninga når Smeland kraftverk er i drift. Det vil bli ein tendens til noko større isfritt område ved innløpsosen enn tidligare.

Når Smeland kraftverk står, vil istilhøva mellom kraftverket og Ørevatn, bli tilnærma like dei på strekninga inntaksdam Smeland. Etter ein stopp ved kraftverket med is og snø i elveleiet nedafor, bør kraftverket starte opp varsamt for å unngå avløpsvanskar nedafor.

I Monn, nedafor inntaket til overføringstunnelen ved Røyseland, blir tilhøva tilnærma like dei i Logna der størsteparten av vatnet blir teke bort frå det naturlege elveleiet. Men endringane mellom dei nåverande tilhøva og dei framtidige blir mykje mindre her.

Tersklar vil vera positive tiltak for istilhøva både i Logna, der vassføringa blir redusert, og i Monn. Mest positive vil dei verke i Monn.

I Ørevatn vil verknaden av utbygginga på istilhøva vera liten.

På elvestrekningane med redusert vassføring, kan det bli vanskeleg å få tak i vatn til brannsløkking, bl. a. p. g. a. botn-frysing. Logna nedover frå inntaksdammen til avløpet frå Smeland kraftverk, og Monn frå overføringstunnelen til samløpet med Logna, vil bli dei mest kritiske strekningane. Men når Smeland kraftverk står, kan det by på problem enkelte stader nedafor kraftverket og.

Tersklar vil ha ein positiv verknad på brannvatnsituasjonen, og det er mogeleg at graving av kunstige kulpar ytterleg vil kunne betre situasjonen.»

Søkeren har etter anmodning fra Vassdragsdirektoratet sendt inn overslag over merkostnader ved alternativt inntak i Lognavatn. Resyméet siteres:

«Oversender vedlagt til orientering 2 kopier av utredning av 12. januar 1981 for alternativ ved inntak i Lognavann.

Det er her satt opp omkostningene ved å legge inntaket i Lognavann, videre er det tatt med den verdireduksjon man får i anlegget p. g. a. økt falltap og reduksjon av nedslagsfeltet, det er også tatt med en omkostningsøkning ved eventuell forlenget byggetid p. g. a. størhre tunnellengde, og til slutt har man da tatt med den reduksjon i omkostningene man får ved at man sløyfer dammen i Logna, kanaliseringen ut av Lognavann utgår og man slipper omleggingen av fylkesvei 351.

Beregningene som er utført av Andresen & Grøner A/S viser at netto meromkostninger ved å legge inntaket i Lognavann utgjør 4,2 mill. kroner.

Den største fordelen med å legge inntaket i Logna utover økt produksjon og lavere kostnader, er de driftsmessige fordelene. Man får da et inntak som kan tørrlegges, noe som driftavdelingen ser på som en stor fordel. For flomforholdene i Lognavann blir forholdene forverret hvis inntaket legges i Lognavann idet flommene bare blir redusert med driftsvannføringen mens man ved inntaket i Logna også fikk gevinst av senkningskanalen.»

I brev av 21. august 1981 til Åseral kommune har søkeren meddelt følgende:

«I forbindelse med innkvartering av montører ved utbyggingen av Smeland Kraftverk, har styret i møte 18. august i år fattet følgende vedtak:

«VAE deltar i det planlagte kommunehus i Åseral slik som foreslått i skisseutkast fra Brantzegs Arkitektkontor når VAE har fått konsesjon på Smeland Kraftverk og har besluttet å iverksette utbyggingen. Den del som VAE benytter i byggetiden for Smeland Kraftverk, overdras senere vederlagsfritt til Åseral kommune.

Med basis i det fremlagte omkostningsoverslag datert 27. mai 1981, vil VAE's andel av de totale byggeomkostninger på 10,2 mill. kroner utgjøre kr. 3 485 000.»»

Endelig har Styringsutvalget for jordforskning, ved Bengt Rognerud, sendt inn uttalelse etter å ha befart området ved Lognavatn.

Fra uttalelsen siteres:

«Det er et nokså karakteristisk trekk i Agder-fylkene at det er begrenset tilgang på jordressurser. Store arealer har sparsomt eller manglende løsmasser. Dyrkbare og produktive arealer finnes i stor utstrekning langs elver og vann (tjern).

Ved Lognavatnet har en også slike forhold. De dyrkede og dyrkbare arealene finnes først og fremst nær vannet og langs elva i Fiskårdalen.

I følge brevet fra Jon Røynild (vedlegg 1) oppgir landbrukskontoret i Åseral det dyrkede areal på eiendommen ved Lognavatnet til:

Austegard	238 da
Åknes Nordgard	202 da
Røyvlid/Tveitstøl	65 da
Totalt	505 da

På mer perifere områder (Espelid, Tjældal og Håvestøl) er det dyrkede arealet oppgitt til noe over 300 dekar.

Ut fra et jordbrukssynspunkt er det viktig at en har utvidelsesmuligheter for brukene ved Lognavatnet. De er små og trenger større areal. Arealene som blir berørt av en høy vannstand i Lognvatnet (358,0 m og høgere) er betydelig i forhold til det areal som i dag drives som jordbruk der oppe.

Under disse forhold mener en det er særlig viktig at en prøver å ta vare på arealene rundt Lognavatnet og så godt som mulig legger forholdene til rette for å nytte de i en rasjonell jorduksproduksjon.

Av samme grunn synes det aktuelt med tiltak i Fiskårdalen sjøl om ikke alle disse arealene i samme grad er direkte berørt av HRV i Lognavatnet. Se rapport fra grunnvannskontoret, NVE.

Konklusjon.

Med en problemstilling der alternativene for HRV i Lognavatnet er 358,0 og 357,7 m finner en ut fra jordbrukets interesser å måtte tilrå en HRV på 357,7 m.

Dette vil bedre grunnvannsforholdene direkte på ca. 100 da i Fiskårdalen og legge forholdene bedre til rette for en senkning/drenering på tilgrensende arealer. En vil oppnå gunstigere grunnvannsnivå på arealene ved Sundet.

En ser det som viktig at dette lokalsamfunnet får bedre mulighet for utnytting av tilgjengelige jordressurser.»

Hovedstyret vil bemerke:

Generelt.

Vest-Agder Elektrisitetsverk er et interkommunalt andelslag bestående av samtlige av fylkets kommuner. Formålet er å forsyne deltakerne med elektrisk kraft. Kristiansand kommune driver dessuten sitt eget elekertisitetsverk med forsyningsområde etter den til enhver tid gjeldende avtale med VAE.

Sistnevnte verk utnytter flere fall i Mandalselva. Denne dannes ved sammenløpet av Logna og Monn ovenfor Ørevatnet i Åseral kommune. I Logna — som er det østlige tilløpet — utnyttes fallet mellom Gjuvvatn og Lognavatn. Verket ønsker nå å bygge ut det nedenforliggende fall i Logna.

Plan og søknad.

Planen går ut på å bygge en inntaksdam 1,6 km nedenfor utløpsoset i Lognavatn, og en 7,9 km lang tilløpstunnel på vestsiden av elva ned til planlagt kraftstasjon i fjell ved Smeland. Tre mindre bekker tenkes tatt inn på tunnelen ved henholdsvis Eikild, Rosseland og Hodne. Dessuten tenkes overført vann fra Monn gjennom en 2,5 km lang tunnel fra Røyseland til Smeland. Lognavatn skal etter planen reguleres mellom kotene 357 og 358, dvs. innenfor de nåværende naturlige vasstandsvariasjoner. Dette gir et magasin på ca. 2 mill. m^3. Fallhøyden blir ca. 95 m.

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Vest-Agder Elektrisitetsverk om:

1. Tillatelse etter konsesjonsloven av 14. desember 1917 til å erverve det fall som skal bygges ut.
2. Tillatelse i henhold til vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 til å foreta de planlagte reguleringer.
3. Tillatelser etter vassdragslovens § 148 til å kreve de nødvendige fallrettigheter avstått.
4. Tillatelse etter samme lovs § 62 til å ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter for utbyggingen.
5. Tillatelse til å bygge ut fallet i henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105 og vannforurensingslovens §§ 4 og 10.

Produksjon m. v.

En har i Vassdragsdirektoratet beregnet produksjonen for verkene i Mandalsvassdraget med og uten Smeland kraftverk. Det viser seg da at Smeland gir et årlig tilskudd på ca. 123 GWh, hvorav 48 GWh sommerkraft og 75 GWh vinterkraft. Anleggskostnaden er anslått til ca. 195 mill. kroner med priser pr. januar 1981, eller ca. 160 øre pr. kWh. Brutto nytteverdi er beregnet til ca. 340 mill. kroner, som sammenholdt med anleggskostnaden gir en nyttefaktor på 1,76. En har da ikke tatt hensyn til slipping av minstevassføringer i Logna og Monn. Prosjektet anses som økonomisk gunstig i forhold til alternativ framskaffelse av kraft.

Regulert vassføring i Smeland kraftverk

blir ca. 11,38 m^3/s beregnet etter bestemmelsene i ervervsloven. Med et fall på 95,3 m vil dette gi en kraftøkning på ca. 14 500 nat.-hk. Tallene gis med forbehold om senere justering.

Andre fordeler.

Lognavatn er tidligere blitt senket ca. 1,5 m, særlig av hensyn til lavtliggende jordområder ved vatnet. Den planlagte utbygging vil bedre disse forhold ytterligere, da den må antas å innebære en viss senking av de vasstander som opptrer under nåværende forhold. I Logna elv, mellom inntaket og kraftstasjonen, vil flommene bli redusert.

Skader og ulemper.

Utbyggingen vil føre til sterkt reduserte vassføringer i Logna og Monn og til dels tørrlegging av sidebekker til Logna. Av denne grunn kan det oppstå problemer for vassforsyning, jordvatning og brannvassforsyning. Det gjelder stort sett svært spredt bebyggelse, men også de sentrale områder i Åseral. Mindre jordbruksarealer kan bli påvirket av lavere grunnvasstand, og elvene kan stykkevis falle bort som naturlig gjerde.

Lave vassføringer gjør elvene mindre egnet som resipienter, selv om det her dreier seg om relativt beskjedne forurensingsmengder. Logna har dessuten en relativt god ørretbestand som ventes å bli betydelig redusert ved utbyggingen.

Nevnte forhold sammen med de estetiske må antas å virke uheldig inn på turistnæringens muligheter i distriktet.

Reguleringen av Lognavatn vil ventelig føre til en del erosjonsskader, særlig ved utløpene av tilløpsbekkene. Fra utløpsoset til inntaksdammen, hvor elva blir demmet opp, må fylkesvegen legges om på en strekning av ca. 1,5 km. Videre blir en del grunn beslaglagt ved kraftstasjonsområdet, inntak, tverrslag, steintipper m. v. Etter det som er opplyst, kan en del grunneiere muligens også bli skadelidende på grunn av ytterligere vansker med skogsdriften.

Behov.

Med den tilgang på kraft som er klarlagt til nå, viser elektrisitetsverkets prognoser for forsyningsområdet et underskudd i kraftbalansen fra 1985.

Konklusjon.

Grunneiere ved Logna henstiller om avslag på søknaden da de regner med å bli skadelidende på grunn av reduserte vassføringer i elva og sidebekkene.

Åseral kommune kan gå inn for utbygging dersom en rekke absolutte krav blir oppfylt. Fylkesmannen anbefaler konsesjon. Fylkesutvalget mener kraftverket kan bygges, men at naturinngrepene må reduseres mest mulig.

Naturvitenskapelige interesser og fornminner synes ikke å bli berørt i nevneverdig grad.

Generaldirektøren og vassdragsdirektøren hadde møte og befaring med Åseral formannskap samt representanter for søkeren den 15. juli 1981.

Hovedstyret finner etter en samlet vurdering at skadevirkningene for private såvel som for offentlige interesser er små i forhold til netto nytteverdi ved tiltaket.

Da det imidlertid er viktig for jordbruksinteressene ved Lognavatn å få senket vatnet, mener Hovedstyret av HRV likevel bør settes til 357,70 istedenfor 358,0 som planlagt.

Med nevnte forbehold vil Hovedstyret tilrå at de omsøkte tillatelser blir gitt på de vilkår som følger i vedlagte utkast.»

Om vilkårene for tillatelsen bemerkes:

Konsesjonstid, post 1.

Vest-Agder Elektrisitetsverk kan i henhold til ervervslovens § 4 gis konsesjon på ubegrenset tid, og dette rår en til. Posten er gitt vanlig form.

Avgifter og fond, post 2.

Prosjektet er økonomisk gunstig, og det vesentlige av kraften vil bli ført ut av kommunene. Hovedstyret rår til at årlig avgift til kommuner settes til kr. 10 pr. nat.-hk og til staten kr. 3 pr. nat.-hk.

Under henvisning til reguleringsbestemmelsene for Ulla-Førre krever kommunen inntatt en passus om at avgiftene skal beregnes etter de nye regler dersom lovens bestemmelser om konsesjonsavgifter blir endret. Den passus det siktes til er blitt brukt i forbindelse med flerårsmagasiner på grunn av de spesielle problemer en har med bestemmelse av avgifter i slike tilfelle. Den slags problemer foreligger ikke i nærværende sak.

Kommunen krever videre et næringsfond på 2 mill. kroner, som årlig skal tilføres kr. 200 000. På bakgrunn av skadevirkninger og verdier som føres ut av kommunen, har Hovedstyret forståelse for ønsket om støtte til næringslivet. Da elektrisitetsverket dessuten har små muligheter for direkte støtte i form av nye faste arbeidsplasser, er Hovedstyret enig i at det bør opprettes et fond av den størrelsesorden kommunen krever. Istedenfor et engangsbeløp med årlige tilskudd har en foreslått et beløp på 3,5 mill. kroner som innbetales når konsesjon er gitt.

Byggefrister, post 4.

Vanlige frister er foreslått. Dagmulkt for overskridelser er satt til kr. 1 000.

Forsamlingslokale og allmenndannende virksomhet, post 9.

Det samarbeides om koordinering av planer for nytt kommunehus og innkvarteringssted for anleggsperioden. VAE's styre har vedtatt å yte kr. 3 485 000 av et kostnadsoverslag på 10,2 mill. kroner for bygget, mot å få nytte en del av det i anleggsperioden. Det er tatt inn vanlige bestemmelser om midlertidig forsamlingslokale.

Det foreslås at konsesjonæren skal stille inntil kr. 20 000 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig tjeneste.

Godkjenning av planer, opprydding m. v., post 10.

Fra distriktets side er det lagt stor vekt på at de landskapsmessige inngrep må bli mest mulig begrenset. Ut fra det vanlige innhold i denne posten vil inngrepene bli planlagt og utfør i samråd med NVE's Natur- og landskapsavdeling, som også fører kontroll med oppryddingen etter at arbeidene er ferdige.

Veger, bruer m. v., post 11.

Posten er tatt inn i vanlig form.

Kommunen krever at den del av fylkesveg K 351 som må legges om forbi kraftverksinntaket skal ha en bredde på 6 m. Hovedstyret er enig med søkeren i at dette spørsmål bør avgjøres av vegmyndighetene.

Spørsmål om utnytting av eventuelle tippmasser i Ljoslandsdalen til vegformål bortfaller idet søkeren har opplyst at det ikke er forutsatt uttak av masser i Ljoslandsdalen.

Når det gjelder krav om skogsbilveger, mener Hovedstyret det er spørsmål om tiltak som best kan avgjøres av skjønnet. Hvorvidt det i denne forbindelse er riktig å trekke inn Fylkesskogrådets forslag om tilskudd til den allerede anlagte vegen mellom Hodne og Smeland, bør vel også vurderes av skjønnet.

Terskler og sikringsarbeid, post 12.

I henhold til postens vanlige bestemmelser kan konsesjonæren bl. a. pålegges å bygge terskler i de berørte elveløpene samt å erosjonssikre utsatte bekkeutløp i Lognavatn, slik kommunen har bedt om. Det er også tatt inn bestemmelse om sikring av muligheter for uttak av brannvatn.

Vasslipping, post 15.

Posten er tatt med i vanlig form, slik at vasslipping forutsettes å foregå i overensstemmelse med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter. Dersom slippingen fører til skadevirkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige. Ei viser til merknadene til reglementet.

Konsesjonskraft, post 18.

Posten er gitt vanlig form.

Vilt og fiske, post 19.

Posten er i det vesentlige overensstemmende med forslaget fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, der det bl. a. er foreslått avsatt et fond på kr. 350 000 til opphjelp av fisket i kommunen.

Minstevassføringene er som vanlig ikke anført under denne post, men ført opp i manøvreringsreglementet, og nærmere kommentert i merknadene til dette. Det skal likevel nevnes her at Hovedstyret har foreslått høyere minstevassføringer for sommerperioden enn minstekravet fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Unntatt herfra er vassføringen fra overføringsstedet i Monn i perioder da tilsiget fra det overførte felt er mindre enn de fastsatte minstevassføringer. Hovedstyret forutsetter at nåværende forhold skal bestå i nevnte perioder, slik at en unngår å gripe inn i tidligere gitte konsesjoner med påbud om slipping fra ovenforliggende magasiner.

Forurensing, post 20.

Posten er tatt inn slik Statens forurensingstilsyn har foreslått.

Usikker is, post 22.

Her er foreslått bestemmelse om at konsesjonæren ved hjelp av skilt skal orientere om usikre ispartier på Lognavatn og ved inntaket og om problemer som kan oppstå for eventuell trafikk i strandsonen.

Manøvreringsreglement.

Inntaksmagasinet i Longnavatn gir bare muligheter for døgn- eller ukeregulering, og overføringen av restfeltet i Monn har vesentlig lokal betydning. En har likevel funnet det hensiktsmessig å fastsette et manøvreringsreglement. En vil foreslå at dette foreløpig gjøres gjeldende for en prøveperiode på 5 år, og at bestemmelsene deretter tas opp til ny vurdering.

Planen forutsetter regulering av Lognavatn mellom kotene 357 og 358, som oppgis å ligge innenfor nåværende naturlige vasstandsvariasjoner. Det er ikke kommet innsigelser mot nedre reguleringsgrense. Derimot har kommunen satt som absolutt krav at øvre grense senkes minst 30 cm og helst 50 cm, av hensyn

til omliggende dyrkbar mark. Søkeren har til en viss grad imøtekommet kravet ved å foreslå at HRV på kote 357,70 for tidsperioden april—september.

Driftsmessig er det opprinnelig planlagte inntaksmagasinet for Smeland kraftverk i minste laget. En senking av HRV med 30 cm vil ytterligere redusere magasinet fra ca. 2 mill. m^3 til under 1,5 mill. m^3, og dermed øke ulempene. Samtidig vil flomtapene øke og fallhøyden reduseres. Det er vanskelig å tallfeste hva dette vil koste, men som et holdepunkt er Vassdragsdirektoratet kommet fram til et årlig inntektstap av størrelsesorden kr. 150 000, som kapitalisert skulle svare til ca. 2 mill. kroner.

Når det gjelder områdene rundt Lognavatnet har Vassdragsdirektoratets grunnvannskontor undersøkt mulighetene for drenering av disse. På bakgrunn av disse undersøkelser er Hovedstyret kommet til at fordelen ved å senke HRV blir svært dyr. Men da en seking er viktig ut fra grunneiernes og distriktets synspunkt, vil Hovedstyret likevel foreslå at HRV settes til kote 357,70.

Som nevnt ovenfor under avsnittet «Skader og ulemper» fører reduserte vassføringer i Logna og Monn til en rekke uheldige forhold. Det er derfor kommet krav fra distriktet om relativt store minstevassføringer. Kommunen krever at det skal slippes minst 0,5 m^3/s til Monn og minst 1,0 m^3/s til Logna, og at dette også skal være minstevassføringer ved henholdsvis samløpet ovenfor Ørevatn og ved Smeland ovenfor kraftstasjonen.

En har i Vassdragsdirektoratet undersøkt hva vasslipping fører til av tapt produksjon i kraftverket. Som vanlig er året forutsatt delt i sommerperioden mai—september og vinterperioden oktober—april. En er da kommet til at slipping av 0,1 m^3/s i sommerperioden gir et tap på ca. 0,29 GWh eller kr. 39 000. Kapitalisert svarer dette til ca. 0,52 mill. kroner. For samme slipping i vinterperioden blir tapet ca. 0,40 GWh, dvs. kr. 90 000, eller kapitalisert ca. 1,20 mill. kroner. Tallene gjelder uavhengig av om det slippes til Logna eller Monn.

Kommunens krav til minstevassføringer tilsvarer etter dette et produksjonstap på ca. 10,4 GWh, eller kapitalisert ca. 26 mill. kroner. Det er da ikke tatt hensyn til kravet om tilsvarende minstevassføringer ved sammenløpet og i Logna ovenfor Smeland, da dette vanskelig lar seg beregne og formentlig sjelden vil gjøre øket slipping nødvendig.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk anslår for sin del nødvendige minstevassføringer i Monn og Logna til henholdsvis 0,1 m^3/s og 0,2 m^3/s. Det samme gjør Statens forurensingstilsyn når det gjelder vinterperioden. I sommerperioden antas henholdsvis 0,2 m^3/s og 0,6 m^3/s å være nødvendig for å unngå uønsket begroing m. v. i elveleiene.

På bakgrunn av den verdi vannet har i kraftproduksjonen og den usikkerhet som knytter seg til vurderingen av ulempene ved lave vassføringer, foreslår Hovedstyret at en i første omgang følger forslaget fra Statens forurensingstilsyn. Dette vil koste ca. 3,5 GWh i produksjonstap, eller ca. 7,8 mill. kroner i kapitalisert verdi. Det er da ikke tatt hensyn til at slippingen til Monn forutsettes å være det naturlige tilsiget fra det overførte restfelt når dette tilsiget er mindre enn nevnte minstevassføring. Dette vil forekomme i ugunstige perioder, på samme måte som under nåværende forhold, om en ikke skal gripe inn i tidligere gitte konsesjoner. Etter Hovedstyrets syn er det vanskelig å endre dette forhold, og en kan heller ikke se at det er tilstrekkelig grunn til det. Det vil tidvis forekomme relativt store vassføringer i Monn også etter at den planlagte overføring har funnet sted.

I tråd med kommunens krav har Hovedstyret foreslått at de fastsatte minstevassføringer såvidt mulig også skal holdes ved elvenes sammenløp og i Logna ovenfor kraftstasjonen, for det tilfelle at vatnet under ugunstige forhold skulle bli mer eller mindre borte underveis. Dette skal gjelde også ved fremtidig øket uttak av vatn til jordbruk og alminnelig vassforsyning.

Fylkesutvalget mener at det ikke bør aksepteres lavere minstevassføringer enn registrert absolutt minstevassføring for uregulert vassdrag. På grunnlag av observasjoner ved Forgard har Vassdragsdirektoratets hydrologiske avdeling beregnet absolutt minstevassføring ved overføringsstedet i Monn til ca. 0,09 m^3/s. Gjennomsnittlig årlig minstevassføring på samme sted er beregnet til ca. 1,22 m^3/s. Tilsvarende tall etter at nåværende regulering ble gjennomført er beregnet til henholdsvis ca. 0,02 m^3/s. og ca. 0,25 m^3/s. På grunnlag av observasjoner ved Austerhus før reguleringen er absolutt minstevassføring ved det planlagte inntaket i Logna beregnet til ca. 0,15 m^3/s og gjennomsnittlig årlig minstevassføring til ca. 1,30 m^3/s.

Når det gjelder kravet om at overføringstunnelen fra Monn skal stenges når vasstanden i Lognavatn overstiger HRV, mener Hovedstyret at dette følger av reglementets øvrige bestemmelser. Kommunen krever videre at HRV ikke må overstiges før vassføringa ut er større enn 60 m^3/s, tilsvarende bunnløpets kapasitet. I den forbindelse foreslår Hovedstyret bestemmelse om at det når HRV

overstiges skal slippes vatn gjennom bunnløpet i den grad det kan gjøres uten å øke skadeflommer i vassdraget nedenfor.

Andre merknader.

Etter Hovedstyrets oppfatning har en ikke juridisk grunnlag for å etterkomme kommunens krav om ny vurdering av tidligere gitte konsesjoner og å ta hensyn til skadevirkninger fra bestående anlegg ved fastsetting av konsesjonsvilkår i nærværende sak. Når det gjelder bestemmelser om vasslipping fra magasinene er det imidlertid adgang for kommunen til å ta spørsmålet om endring av disse opp som egen sak, dersom de medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser. Forøvrig forstår Hovedstyret det slik at det er kontakt mellom partene i spørsmål vedrørende reguleringer og kraftverksdrift.

Søkeren er klar over sitt ansvar når det gjelder berørt vassforsyning. Eventuelle tiltak og erstatninger i denne forbindelse kan ordnes etter avtale eller etter skjønnets bestemmelse. Det samm gjelder jordvatning. I nevnte sammenhenger har søkeren erklært seg villig til om nødvendig å slippe ytterligere vatn etter behov. Dette er også tidligere blitt gjort i en lavvassperiode av hensyn til vassforsyninga i Kirkebygda.

Med hensyn til brannvatn kan det på sine steder tenkes problemer med å få tak i dette ved lave vassføringer. Også i denne forbindelse kan det bli aktuelt med tiltak, som f. eks. ekstra terskler, kunstige kulper og anskaffelse av egnet pumpeutstyr.

Når det gjelder skadevirkninger for jordbruket som følge av endrete grunnvassforhold, tyder foretatte undersøkelser på at disse vil bli relativt beskjedne.

Søkeren har erklært seg innforstått med at det skal bygges bjelkestengsel ved Røynild bru for å hindre at vasstanden i magasinet synker under LRV ved reparasjoner av dammen m. v.

Ifølge foretatte undersøkelser kan det være tvil om berettigelsen av en terskel i Kilen for å heve vasstanden der, slik kommunen krever. Dersom spørsmålet ikke løses ved avtale mellom partene vil det best kunne avgjøres av skjønnet.

Kommunen krever videre at søkeren skal pålegges å levere billig kraft til forbrukerne i kommunen for å styrke næringslivet. Etter Hovedstyrets syn ville det ikke være riktig å foreslå konsesjonsbestemmelser om kraftpriser utover de vanlige bestemmelser om konsesjonskraft. Hovedstyret er enig med søkeren i at han heller bør støtte næringslivet i kommunen gjennom et næringsfond, og viser til vilkårenes post 2 og merknadene til denne.

Vest-Agder fylkesfriluftsnemnd mener at en ved å legge inntaket i selve Lognavatnet ville få et mer miljøvennlig prosjekt. En ville da unngå både dammen i elveløpet og omleggingen av riksvegen.

Søkeren har undersøkt et slikt alternativ og funnet at det ville koste netto ca. 4,2 mill. kroner å gå over til dette. Av nevnte beløp skyldes ca. 4,0 mill. kroner verdien av produksjonstap på grunn av økt falltap og redusert nedbørfelt. Hertil kommer ulemper og usikkerhet som følger med et dykket inntak. Ved det valgte alternativ kan inntaket utføres og ettersees på det tørre. Dessuten antas flomforholdene i Lognavatn å bli bedre. Hovedstyret er enig med søkeren i valg av alternativ.

Fylkesskogrådet mener prosjektet vil gjøre fløtning i Logna umulig, og at gjeldende avtaler med utbyggeren vedrørende fløtning derfor må bli endret og fløtningsrettet erstattet med tiltak. Ifølge søkeren er forholdet til de fløtningsberettigede ordnet i forbindelse med Juvassreguleringen, dels ved skjønn og dels ved overenskomst. I nevnte overenskomst har elektrisitetsverket påtatt seg å overta alt tømmer som blir drevet fram til elvebredd eller bilveg. Under disse omstendigheter antar Hovedstyret at spørsmål om endring av avtalen må bli en sak mellom partene.

I tillegg til forhold som er omtalt av kommunen peker grunneiere ved Logna på tap av muligheter som fiskeoppdrett og gårdskraftverk. Sistnevnte mulighet må etter Hovedstyrets mening være av underordnet betydning i utbyggingssammenheng, og vil eventuelt bli erstattet. Når det gjelder muligheter for fiskeoppdrett, vil disse også bli vurdert av skjønnet og eventuelle tap erstattet.

Elektrisitetsdirektoratet mener prosjektet er lønsomt og har intet å bemerke til at konsesjon blir gitt.

Behandlet i Hovedstyrets møte den 7. september 1981.»

Kommunaldepartementet har ved brev av 27. oktober 1981 uttalt følgende:

«Vi viser til brev datert september 1981 fra Olje- og energidepartementet.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til at Vest-Agder Elektrisitetsverk gis tillatelse til gjennomføring av ovennevnte prosjekt på de vilkår som er foreslått av Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.»

Vest-Agder Elektrisitetsverk har ved brev av 29. oktober 1981 oversendt følgende nye kostnadsoverslag:

«Vi henviser til tlf.samtale førstekonsulent Granli/sjfsing. Haugerud og oversender vedlagt et ajourført omkostningsoverslag for

Smeland Kraftverk basert på antatte priser pr. 1. januar 1982.

Overslaget er basert på bindende anbud for de bygningstekniske arbeidene og på innhentede omkostningsoverslag for maskin- og elektroteknisk utstyr. Videre er tatt med i omkostningsoverslaget de forslag til nærings- og fiskefond som hovedstyret for NVE har foreslått, VAE's tilsagn om deltagelse i kommunehuset og leie av Åseral kommune's industrihall i byggetiden er også medtatt i omkostningsoverslaget. Den sterke økningen for post 4.3, renter i byggetiden, skyldes den store økningen i lånerenten i de siste 2 årene. Det nye overslaget er basert på en lånerente på 12,5 pst.»

Kostnadsoverslag pr. 1. janar 1982.

		Beløp i mill. kr.	
1.0	*Fellesanlegg, anleggskraft m. v.*		
1.1	Provisoriske bygninger	5,0	
1.2	20 kV-linjer, lavspent, telefon	0,5	
1.3	Drift av fellesanlegg, anleggskraft	0,9	
1.4	Omlegging av fylkesvei FV 351, VAE's andel	2,6	
		——	9,0
2.0	*Bygningstekniske arbeider*		
2.1	Anleggsveier	0,5	
2.2	Inntaksdam i Logna	10,0	
2.3	Inntak, tilløpstunnel med tverrslag, svingesjakt og bekkeinntak	38,0	
2.4	Overføringstunnel og inntak i Monn	10,0	
2.5	Kraftstasjon med trykksjakt og adkomst	7,0	
2.6	Avløpstunnel og kulvert ..	3,5	
2.7	Sikringsarbeid i tunneler og kraftstasjon	9,0	
2.8	Kanaliseringsarbeid i Logna	0,6	
2.9	Utendørs koblingsanlegg i Logna	0,6	
2.10	Terskler i Logna (4 stk.) og Monn (3 stk.)	1,5	
2.11	Varegrinder, luker og tverrslagsporter	2,5	
2.12	Tilrigging, fellesutgifter ...	10,0	
2.13	Diverse uspesifisert	9,0	
2.14	Investeringsavgift	9,8	
		——	112,0
3.0	*Maskin- og elektroteknisk utstyr*		
3.1	Turbin 23 MW	12,4	
3.2	Generator 25 MVA	12,8	
3.3	Transformator 25 MVA	1,9	
3.4	Apparat- og kontrollanlegg ..	7,7	
3.5	Hjelpemaskineri og diverse .	4,6	
3.6	Rådgivende ingeniør, maskin	0,7	
3.7	110 kV-linje	0,6	
		——	40,7
4.0	*Planlegging, administrasjon, finansiering*		
4.1	Administrasjon, prosjektering, oppmåling, byggekontroll	10,0	-
4.2	Fallrettigheter, erstatninger, skjønn	10,3	
4.3	Renter i byggetiden	30,0	
		——	50,3
		Sum	212,0»

Åseral kommune har i brev av 3. november 1981 oversendt særutskrift av møtebok for formannskapet og kommunestyret i møte 20. oktober og 29. oktober 1981 som lyder:

F-Sak 122/81.
Smeland Kraftverk — søknad om utbygging frå Vest-Agder Elektrisitetsverk.
Sjå vedlegg:

Sak 71/81.
Smeland Kraftverk — søknad om utbygging frå Vest-Agder Elektrisitetsverk.
I formannskapets fleirtalsframlegg vart følgjande endra/tilført framlegget:
I II første setning går «ufravikelige krav» ut.
I II, pkt. 2, mellom 2. og 3. avsnitt tilført side 3 a i forslag frå advokaten.
I III, tredje avsnitt går første setning ut.
Til III, tillegg til siste avsnitt (s. 4):

«Kommunen finner heller ikke forslaget til manøvreringsreglement tilfredsstillende når det gjelder tapping fra Lognavatn i flomperioder. Det vises i denne forbindelse til bemerkningene i utredningen fra Hydroconsult 18. november 1980, inntatt i innstillingen fra NVE på s. 37 ff. samt forslag til manøvreringsreglement pkt. 3 (innstillingen s. 41). Dette forslag innebærer at tapping gjennom bunnluken skal starte f ø r HRV nås, slik at det er mulig med en «myk» tapping i flomperioder. Forslaget fra NVE innebærer på sin side at HRV vil bli oversteget før tapping starter. Dette innebærer en åpenbar fare for at vannstanden selv med små flommer vil kunne gå langt over HRV. Kommunens krav til manøvreringsreglement på dette punkt vil derfor bli opprettholdt.»

Pkt. 6. Andre tiltak, avsnitt c vert endra til følgjande:

«Styret i VAE har 18. august 1981 fattet vedtak om å yte kr. 3 485 000 til det planlagte kommunehus i Åseral. Åseral kommune ser positivt på vedtaket i VAE men det må presiseres at VAE's andel må økes dersom kostnadene for bygget stiger.»

F l e i r t a l s f r a m l e g g e t f a l l m e d 7 m o t 1 0 r ø y s t e r.
M i n d r e t a l s f r a m l e g g e t f r å f o r m a n n s k a p e t v a r t v e d t e k e n m e d 1 0 m o t 7 r ø y s t e r.

Utskrift av møteboka for formannskapet i Åseral, møte 20. oktober 1981.
År 1981, den 20. oktober vart formannskapsmøte halde på formannskapskontoret. Alle medlemmane møtte. Ordførar Kristen Kylland styrde møtet.

Sak 122/81.
Smeland Kraftverk — søknad om utbygging frå Vest-Agder Elektrisitetsverk.
Det vises til innstilling fra Hovedstyret for N. V. E. av 14. september 1981 i forbindelse med den ovenfornevnte søknad.

Innstilling til kommunestyret:

I.

I uttalelsen fra Åseral kommune 15. desember 1980, samt tilleggsuttalelse av 29. april 1981 fra formannskapet har kommunen fremsatt krav i forbindelse med behandlingen av søknaden fra VAE om utbygging av Smeland kraftverk.

Kravene bygger på følgende prinsipper:

1. Åseral kommune har krav på kompensasjon fra VAE for selskapets utnyttelse av kommunens naturressurser.
2. Skader og ulemper som utbyggingen fører med seg må i størst mulig utstrekning søkes avbøtet eller redusert ved utformingen av konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement.

   Av sentral betydning i denne sammenheng er pålegg om tiltak og ytelser fra konsesjonærens side, herunder garanti for eksisterende arbeidsplasser og plassering av eventuell ny driftssentral i kommunen, samt reguleringsbestemmelsene vedrørende vannstander og minstevannføring.

Kravene framsatt i de nevnte uttalelser er etter kommunens syn ikke imøtekommet i tilstrekkelig grad i innstillingen fra NVE's Hovedstyre. Dersom departementet ved sin behandling av saken ikke tar hensyn til de grunnleggende krav som er fremmet fra kommunens side vil Åseral kommune ikke kunne gå inn for at de omsøkte tillatelser blir gitt.

II.

Kommunen finner innledningsvis grunn til å fremheve to hovedpunkter som ufravikelige krav:

1. Krav om at eksisterende arbeidsplasser i Åseral kommune garanteres, samt at eventuell driftssentral for VAE's kraftstasjoner plasseres i kommunen.

   Kravene som er av sentral betydning for kommunen, synes knapt å ha vært vurdert av Hovedstyret. VAE har på sin side ikke kunnet gi akseptable garantier for eksisterende arbeidsplasser og synes forøvrig å stille seg negativt til opprettelsen av varige arbeidsplasser, i strid med vedtaket i VAE's representantskap 23. november 1979.

   På denne bakgrunn finner kommunen det på sin plass å understreke at oppfyllelsen av kravene om arbeidsplasser er av avgjørende betydning for bosettingen i kommunen samtidig som dette ikke innebærer annet enn en nødvendig kompensasjon for utnyttelsen av kommunens naturressurser og den reduksjon av næringsgrunnlaget i primærnæringene som de tidligere utbygginger har medført.
2. Krav om at det foretas en samlet vurdering av de regulerings- og driftsmessige sider av VAE's anlegg i Åseral kommune samt at skadevirkningene av alle anlegg i kommunen tillegges vekt ved fastsettelsen av konsesjonsbetingelsene.

   Til Hovedstyrets merknader i denne forbindelse bemerkes at Hovedstyret i innstillingen vedrørende ny konsesjon for Byglandreguleringen av 23. desember 1980 har gitt uttrykk for at det e r juridisk grunnlag for å gripe inn i tidligere meddelte ikke-tidsbegrensede konsesjoner.

   Videre er det uholdbart å hevde at det ikke er juridisk grunnlag for å ta hensyn til skadevirkningene fra eksisterende anlegg ved fastsettelse av konsesjonsvilkår for nye utbygginger. Det må tvert imot være all grunn til slik kommunen har framholdt, å foreta en samlet vurdering av samtlige anlegg i de berørte vassdrag når konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglement for Smeland kraftverk skal fastsettes. I denne sammenheng må det tas hensyn til den utvikling som har funnet sted når det gjelder fastsettelse av konsesjonsvilkår generelt på bakgrunn av det endrede syn på lokalsamfunnets stilling, naturressursenes verdi samt den økte kunnskap om skadevirkningene ved kraftutbygginger.

III.

Av uttalelsen 15. desember 1980 framgår at det er et absolutt krav fra kommunens side for å gå inn for utbygging at vannstandsforholdene i Lognavatnet forbedres.

Åseral kommune ønsker prinsipalt HRV satt til kote 357,50, men vil kunne akseptere Hovedstyrets innstilling om HRV kote 357,70.

Kommunen kan ikke se at de tap som måtte kunne oppstå for VAE under noen omstendighet kan oppveie de fordeler en senket vannstand gir i form av økte dyrkningsmuligheter. Forøvrig har kommunen merket seg at det i utkastet til manøvreringsreglement er tatt hensyn til kommunens øvrige krav i forbindelse med spørsmålet om vannstanden i Lognevatnet. Videre har VAE forpliktet seg til å anordne bjelkestengsel ved Røynild bru.

Når det gjelder punktet om erosjonssikring av tilløpsbekkene, kan imidlertid ikke kommunen akseptere formuleringen av utkastet til konsesjonsvilkår post 12, 3. ledd. På bakgrunn av den store sannsynlighet for erosjonsskader som foreligger ifølge de foretatte undersøkelser, er det påkrevet at sikringsarbeider utføres i forbindelse med utbyggingen. Under enhver omstendighet må det etter kommunens syn p å l e g g e s VAE i konsesjonsvilkårene å sørge for utførelser av slike arbeider dersom utbyggingen forårsaker eller øker sannsynligheten for ersosjonsskader.

IV.

Kommunen har i sin uttalelse av 15. desember 1981 pkt. I og II stillet ufravikelige krav for å kunne gå inn for utbygging. I pkt. III er det oppstilt betingelser som kreves pålagt VAE i tillegg til de ovenfornevnte dersom utbyggingen finner sted.

Til Hovedstyrets innstilling vedrørende de enkelte punkter bemerkes:

1. *Næringsfond.*

Kommunen har ingen merknader til de foreslåtte vilkår på dette punktet.

2. *Konsesjonsavgifter.*

Kommunens krav om at årlige avgifter fastsettes til kr. 10 pr. nat.-hk er etterkommet i utkastet til konsesjonsvilkår.

Hovedstyret har under henvisning til de spesielle problemer som foreligger ved flerårsmagasiner ikke funnet å kunne gå inn for at avgiftene skal beregnes etter de nye regler dersom lovens bestemmelser om konsesjonsavgifter blir endret. Imidlertid kan ikke kommunen se at det er noe til hinder for at passus

som nevnt inntas i konsesjonsvilkårene. Det understrekes i denne forbindelse at kommunen ikke kan akseptere å være bundet til dagens lave avgiftsnivå. Videre pekes det på at det i lys av planene om endringer av reglene for konsesjonsavgifter er rimelig at den nevnte klausul inntas i konsesjonsbetingelsene.

3. *Fiskefond — tiltak.*
Kommunen har ingen bemerkninger til de foreslåtte vilkår på dette punkt. Forøvrig vises det til bemerkningene om minstevannføring nedenfor.

4. *Minstevannføring.*
Under forutsetning av at Hovedstyrets forslag om en prøveperiode på 5 år for manøvreringsreglementet blir tatt til følge, kan kommunen etter en samlet vurdering gå inn for de foreslåtte minstevannsføringer.
Hovedstyret hevder at de «i tråd med» kommunens krav har foreslått at de fastsatte minstevannsføringer såvidt mulig også skal holdes ved elvenes sammenløp og i Logna ovenfor kraftstasjonen.
Det presiseres at det fra kommunens side kreves at minstevannføringen opprettholdes i hele det berørte vassdrag og at det for å oppnå dette om nødvendig skal slippes vann fra ovenforliggende magasiner. Hovedstyrets forslag til manøvreringsreglement er etter dette ikke akseptabelt når det heter at de fastsatte minstevannsføringer s å v i d t m u l i g skal holdes. Det bemerkes at begrunnelsen for ikke å gripe inn i tidligere meddelte konsesjoner ikke er holdbar og snarere understreker berettigelsen av kommunens krav om at samtlige konsesjoner for vassdragene må undergis en helhetsvurdering i forbindelse med søknaden.

5. *Terskler.*
Kommunen krever at det i konsesjonsvilkårene pålegges VAE å bygge terskler i samsvar med en samlet terskelplan som forelegges kommunen til vurdering.
Det fastholdes at det i planen må pålegges VAE å bygge terskel ved Kyrkjeodden i Lognevatnet i tillegg til terskler i Monn og Logna.

6. *Andre tiltak.*
a) Kravene om at VAE i konsesjonsvilkårene pålegges å bygge skogsbilvei på østsiden av Kogna samt andre veger hvor utbyggingen medfører ulemper for skogsdriften opprettholdes. Det dreier seg om tiltak for å avbøte de betydelige ulemper for skogsdriften utbyggingen fører med seg. Etter kommunens prinsipielle syn er dette ulemper som i størst mulig utstrekning må søkes avhjulpet gjennom pålegg i konsesjonsbetingelsene og ikke overlates til skjønnsrettens bedømmelse.
b) Når det gjelder endring av manøvreringsreglementet for Ørevatnet, vises det til fremstillingen ovenfor under pkt. II, 2 for så vidt angår kravet om en samlet vurdering av reguleringene.
Kommunen fastholder således kravet om at manøvreringsreglementet tas opp til vurdering i forbindelse med VAE's søknad, idet det pekes på de sterke landbruksmessige og miljømessige hensyn som taler for en endring.
c) Styret i VAE har 18. august 1981 fattet vedtak om å yte kr. 3 485 000 til det planlagte kommunehus i Åseral. Imidlertid er det ikke inngått noen avtale mellom kommunen og VAE når det gjelder administrasjonsbygg. Kommunen fastholder på denne bakgrunn at det i konsesjonen inntas vilkår i samsvar med kommunens krav i denne forbindelse, dersom avtale ikke oppnås.
d) Med hensyn til krav om sikring av vannforsyning er det etter kommunens syn ikke tilstrekkelig å vise til at søkeren er klar over sitt ansvar for dette. Kommunen krever som tidligere framholdt at VAE i konsesjonen pålegges å sørge for tilfredsstillende vannforsyning til enhver tid såvel til vanlig forbruk som til jordvatning.
Kommunen har for øvrig merket seg at søkeren har erklært seg villig til om nødvendig å slippe ytterligere vann etter behov til disse formål.
e) Kommunen opprettholder sitt krav om levering av billig kraft for å styrke næringslivet og for å oppnå en rimelig kompensasjon for VAE's utnyttelse av kraftkildene innen kommunen.
Det bemerkes at det ikke er praktisk å utta konsesjonskraft slik elektrisitetsforsyningen er organisert i kommunen. Hovedstyrets henvisning til de vanlige bestemmelser om konsesjonskraft gir derfor ikke et riktig bilde av de faktiske forhold, idet kommunen ikke har praktiske muligheter for å utnytte tildeling av slik kraft.

7. *Utbedring av fylkesveg K-351.*
Hovedstyret har gått inn for at dette spørsmål bør avgjøres av vegmyndighetene. Imidlertid er det VAE som skal omlegge vegen i forbindelse med kraftutbyggingen. På denne bakgrunn finner kommunen det riktig at det fattes konsesjonsvilkår som sikrer at vegen får en tilfredsstillende standard ut fra de foreliggende trafikkmessige behov. Kommunens krav på dette punkt opprettholdes derfor.

8. *Tippmasser.*
De foreslåtte konsesjonsvilkår post 10 gir ikke kommunen tilstrekkelig innflytelse når det gjelder plassering og rådighet over tippmasser. Det understrekes at kommunen krever at massene plasseres i samråd med byggningsrådet og at de tillates benyttet vederlagsfritt av kommunen i og etter anleggsperioden. Videre fastholdes kravet om at massene skal benyttes til oppfylling av elvebunn samt til innvinning av dyrkbar mark.

9. *Særlige spørsmål.*
De krav som er framsatt under dette punkt i kommunens uttalelse er berørt i Hovedstyrets utkast til konsesjonsvilkår post 10. Kommunen fastholder sitt krav om at spørsmål av betydning innen samtlige av de områder som er nevnt forelegges de kommunale myndigheter før arbeid settes igang.

3 røysta for dette framlegget. (Asbjørn Bortelid, John Abelseth og Elling T. Eikerapen.)

Kristen Kylland sette fram dette framlegget:
Åseral kommune har mottatt innstillinga frå Hovedstyret i Norges Vassdrags- og Elek-

trisitetsvesen om erverv, overføring og utbygging av Smeland Kraftverk.

I innstillinga finn ein kommentarar til dei fleste av dei krava kommunen har sett til utbygginga.

Hovedstyrets forslag til eit næringsfond på 3,5 mill. kroner og eit fiskefond på kr. 350 000 ser ein på som svært positivt. Sjølv om ikkje næringsfondet fullt ut samstavar med kommunens krav, vil begge desse fonda på kvar sitt felt vera verdifulle for lokalsamfunnet i arbeidet med å styrka næringsgrunnlaget. Høgste regulerte vannstand i Lognavatnet vert sett til kote 357,70 heile året. Dette dekkar ikkje fullt ut kommunens ønske til HRV kote 357,50, men er likevel i samsvar med kommunens absolutte krav. Ein ser ei senking på 30 cm for svært kjærkomment for turrlegging av flat fin dyrkingsmark. Men når det gjeld punkt 2 i manøvreringsreglementet for inntaksdam i Logna er kommunen svært betenkt. Fordi det finst så store areal rundt Lognavatnet som ligg svært lågt og som difor lett vil bli ståande under vatn også ved småflaumar, stilte kommunen krav om at HRV ikkje måtte overstigast før vassføringa ut av vatnet kom over 60 M3/sek.

Hovedstyret har i prinsippet fulgt opp dette. I punkt 2 i utkast til manøvreringsreglement heiter det: «Når HRV overstiges skal det slippes vatn gjennom bunnløpet i den utstrekning det kan gjøres utan at skadelege flommer i vassdraget forøkes.»

Kommunestyret finn likevel at denne formuleringa er altfor upresis og vil kunna tolkast på ulike måtar. Kommunestyret har og vanskeleg for å forstå at utslepp av vatn gjennom botnluka i ein flaum på 60 m³/sek. kan forverra flaumen i vassdraget nedanfor. Det blir same vassmengda som går gjennom luka som elles vil gå over dammen. Skilnaden blir at ved å opna luka unngår ein flaum i Lognavatnet, der ein auke i vasstanden på bare 50 cm vil setja store areal under vatn.

Kommunestyret ser denne saka svært viktig, og vil på det sterkaste oppmoda departementet om å endra formuleringa av punkt 2 i manøvreringsreglementet i samsvar med kommunens krav.

Vidare saknar ein kommentar for reising og plassering av ein eventuell framtidig driftssentral med den bemanning som trengs. Vest-Agder Elektrisitetsverk (VAE) har det meste av sin kraftproduksjon innan Åseral kommune. Ein meiner at ein eventuell driftssentral i framtida bør plasserast i produksjonskommunen, fjellbygda Åseral som ein medverknad og sikring av bygdas arbeidsplassar og framtid. Ein torer på det sterkaste be om å få det vyrde Kongelege Olje- og Energidepartements medhald i å sikra at ovannevnte driftssentral vert lagt til Åseral. Ein må vidare be om at utbyggaren må ha plikt til å nytta mest mogeleg av ledig arbeidskraft frå distriktet i anleggstida. Det vedtaket som er gjort i styret for VAE om deltaking i reising og finansiering av det nye administrasjonsbygget i Åseral, ser ein svært positivt. VAE's del av ein samla kostnadsramme på 10,3 mill. kroner er kr. 3 485 000 og tilsvarande meir om byggekostnaden stig. VAE brukar sin del av bygget i anleggstida, men etter anleggstidas slutt overtar kommunen bygget vederlagsfritt. I tillegg til dette leiger VAE industrihallen av Åseral kommune i anleggstida for ei vanleg leige.

Samla sett finn Åseral kommune å kunna tilrå konsesjon på utbygging av Smeland Kraftverk.

For dette framlegget røysta 2.

I brev av 4. november 1981 har Landbruksdepartementet uttalt følgende om saken:

«Vest-Agder Elektrisitetsverk (VAE) har søkt om å få utnytte ca. 95 m fall langs Logna og ca. 140 m fall fra Monn til samme kraftstasjon. Logna blir da tørrlagt 8—9 km fra Lognavatn til Smeland, og Monn blir tørrlagt 6—7 km fra Røyseland til Ørevatn. I Ørevatn løper Logna og Monn sammen, og Åseral sentraum ligger mellom disse utløp.

Store deler av vassdragene — både høyere opp og lenger ned — ble bygget ut mellom 1930 og 1960. Resterende nedbørsfelt for Smeland kraftstasjon blir ca. 350 km² langs Logna og ca. 60 km² langs Monn, se kart av 27. mai 1981.

Søknaden er datert 23. oktober 1978. NVE's innstilling av 14. september 1981 gjengir deler både av søknaden og av en rekke kommentarer til søknaden. Men presentasjonen består kun av sitater, og er vanskelig tilgjengelig for folk flest. Det framgår tydelig av våre henvisninger (i parentes) til sidetall i innstillingen, se nedenfor. Vi har tidligere etterlyst oversiktlige (dvs. ajourførte, systematiserte og sammenfattede) presentasjoner av sentrale spørsmål, og vi gjentar denne etterlysing.

I det følgende gjengir vi først ulike etater og organers standpunkt til noen sentrale spørsmål. Først deretter finner vi å kunne antyde enkelte konklusjoner.

Regulering av Lognavatnet.

Lognavatnet er tidligere senket ca. 1,5 m. Det skjedde ut fra landbrukshensyn og med offentlige tilskudd i 1940-årene. Ifølge VAE (side 1) gjelder saken nå regulering «innenfor de naturlige variasjoner slik disse er bestemt av avløpsforholdene i dag, HRV legges til kote 358 og LRV til kote 357».

Landbruksetatene i kommunen (side 44) og kommunestyret (side 29) ber om at HRV senkes til 357,5, subsidiært godtar kommunen 357,7, se også side 84 og 85. NVE uttrykker forståelse for dette, og foreslår at HRV settes til kote 357,7 (side 93).

Minstevassføring i Logna og Monn.

Foruten landbruksetatene og kommunestyret, har bl. a. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF) og Statens forurensningstilsyn (SFT) uttalt seg om dette. Uttrykt i m³/sek. kan standpunktene sammenfattes slik:

	Monn	Logna
VAE (side 73)	0,1	0,1
Landbruksetatene (side 55) ..	atskilleg høgare	
Kommunestyret (side 31)	0,5	1,0
DVF (side 61 og 62)	0,1	0,2
SFT, vinter (side 66)	0,1	0,2
SFT, sommer (side 66)	0,2	0,6

NVE (side 94) slutter seg til forslaget fra SFT, og tilføyer at det også skal gjelde ved fremtidig økt uttak til jordbruk og alminnelig vassforsyning.

Terskler.

Som aktuelle lokaliteter har VAE pekt på 4 steder i Logna (side 5) og 2—3 steder i Monn (side 6). Kommunestyret (side 32) har pekt på ytterligere ett, og fylkeslandbruksstyret (side 55) ytterligere to aktuelle lokaliteter.

Landbruksetatene i kommunen (side 46) peker på nok et sted, og ber om «at kommunen og grunneigarane må koma sentralt inn i biletet når det gjeld bygging og plassering av terskl'ar i vassdraga». Kommunestyret (side 32) krever «at det utarbeides en samlet terskelp'an som kan være gjenstand for vurdering av kommunen».

NVE foreslår at «konsesjonæren bl. a. kan pålegges å bygge terskler» side 92), og forutsetter at «Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan . . .» (side 5 i utkastet til vilkår).

Flomsikring.

Fylkeslandbruksstyret (side 55) ber om sikring av «dei jordbruksareala på Thorsland som nå er utsette for flaum p. g. a. auka vassføring i Logna etter reguleringa». Her bør vel tilføyes at Thorsland ligger nedenfor planlagt kraftstasjon.

Vi har forgjeves lett etter VAE's og NVE's standpunkt til dette, men kan ikke utelukke at slike standpunkt er gjengitt i NVE's innstilling. Selv har vi ikke kommet nærmere enn post 12 i NVE's utkast til konsesjonsvilkår. Her (side 5) heter det bl. a.:

> «Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.»

Andre tiltak.

Logna ble tidligere brukt til tømmerfløtning. Etter Juvass-utbyggingen i slutten av 1950-årene ble det vanskelig. VAE erklærte seg da beredt til å overta alt tømmer drevet fram til elvebredden på østsiden av Logna eller til bilvei vest for Logna. En del av skogeierne godtok det den gang (side 83). Om dette bemerker nå fylkesskogrådet (side 54) at:

> «Disse avtalene er av eldre dato og forutsetter barket tømmer og trekk for fløtningsutgifter. Med forandringer som har skjedd i måten å drive tømmer på er avtalen, sett fra skogeieres hold, i dag ikke brukbar, og VAE har ikke vært villig til å forandre avtalene slik at de svarer til aktuelle driftsmåter.
>
> Når nå vassdraget går helt ut som fløtningselv, vil fylkesskogrådet sterkt tilrå at fløtningsretten blir erstattet med tiltak. Gamle avtaler om at VAE skal opptre som tømmerkjøper må avvikles.»

Landbruksetatene i kommunen (side 46) mener «reint generelt . . . . at det bør byggjast veg på austsida av Logna, frå Thorsland bru til Østerhus bru som kompensasjon for dei ulempene som reguleringa påfører skogsdrifta i området», se også side 45 nederst. Fylkeslandbruksstyret (side 55) og kommunestyret (side 32) er enig i det.

VAE (side 76) viser til tidligere avtaler, og foreslår at «dette spørsmål overlates til retten i forbindelse med det erstatningsskjønn som må holdes». NVE (side 96) konkluderer slik: «Under disse omstendigheter antar Hovedstyret at spørsmålet om endring av avtalen må bli en sak mellom partene.»

Regulering av Ørevatn.

Ørevatn er tidligere regulert 3,12 m fra 256,50 til 259,62 m o. h. (side 41) VAE søker visstnok å holde vannstanden mest mulig konstant omkring kote 259 (side 42).

Vi viser til uttalelser fra landbruksetatene i kommunen og i fylket, se henholdsvis side 46 nederst og side 55 nederst. Kommunestyret har gått lenger og bedt om at «VAE's samlede anlegg i Åseral tas opp til ny behandling og vurdering» (side 28).

VAE (side 76) mener at «spørsmålet om endrede reguleringsgrenser for Ørevann ikke kan være gjenstand for diskusjon i forbindelse med spørsmålet om utbygging av Smeland kraftverk». Hertil bemerker formannskapet (side 84) at «VAE ikke uten videre kan pålegges» å endre tidligere konsesjoner. Formannskapet finner det imidlertid naturlig at konsesjonsmyndighetene setter det som vilkår for ny konsesjon.

NVE (side 95) slutter seg til VAE's standpunkt, men «forstår . . . . . at det er kontakt mellom partene i spørsmål vedrørende reguleringer og kraftverksdrift».

Konklusjoner.

Vi slutter oss til uttalelsene fra landbruksetatene i kommunen (side 43—47) og i fylket (side 53—55), og tilføyer:

Vi er noe forbauset over at terskelbygging ikke søkes betydelig mer konkretisert i konsesjonsvilkårene, f. eks. 8—10 terskler etter nærmere valg av kommunen. Noe liknende gjelder for flomsikring. Ikke under noen omstendighet kan vi godta manglende eller bortgjemt diskusjon om flomsikring ved Thorsland.

Vi er enig med fylkesskogrådet i at fløtningsretten bør erstattes med tiltak, og skogsbilveier er da det som kommer nærmest. Vi kan slett ikke akseptere NVE's henvisning til avtaleretten for så vidt gjelder foreldede tømmeravtaler.

Heller ikke kan vi godta NVE's påstand om at «en ikke har juridisk grunnlag for å etterkomme kommunens krav om ny vurdering av tidligere gitte konsesjoner» (side 95). VAE erkjenner selv at «Hadde utbyggingen av Mandalsvassdraget startet i dag, hadde hele vassdraget blitt behandlet under ett» (side 67). Som anført av kommunen kan og bør konsesjonsmyndighetene da etter vårt skjønn sette som vilkår for ny konsesjon at tidligere konsesjonsvilkår endres «slik at forholdene i Mandalsvassdraget kan bli best mulig» (side 84).»

Ved brev av 6. november 1981 har Vest-Agder fylkeskommune oversendt fylkesrådmannens tilråding i saken samt følgende utskrift av møtebok for fylkesutvalget i møte 27. oktober 1981:

«Sak nr. 233.
Vest-Agder elektrisitetsverk. Smeland kraftverk — erverv, overføring og utbygging. Innstilling fra Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen av 14. september 1981.

Representanten Ringsbye fremmet slikt forslag:

«Vest-Agder fylkeskommune ser det sterkt beklagelig at Hovedstyret for Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen ikke har tatt hensyn til utbyggingskommunen Åseral's krav om kompensasjon ved varige arbeidsplasser ved utbygging.

Utbyggingskommunen yter stort samfunnsmessig tilskudd ved slike inngrep, og fylkeskommunen anser derfor garanti for varige arbeidsplasser for å være minimumskrav. Fylkeskommunen vil sterkt anmode om at slike garantier gis hvis utbygging kommer på tale. Fylkesplanen for Vest-Agder har klare målsettinger for utvikling av varige arbeidsplasser i disse områder, og omsøkte utbygging bør være et godt virkemiddel.

Fylkeskommunen anser det viktig at eventuell utbygging i størst mulig grad nytter lokale tilbud — og søker å styrke lokalsamfunnet på kort og på lang sikt best mulig.

Med vising til ovenstående, samt til fylkesutvalgets anførsler i uttalelse til saken den 26. juli 1979, har Vest-Agder fylkeskommune ikke øvrige merknader til utbygging av Smeland Kraftverk i Åseral kommune, innstilling datert 14. september 1981 fra Hovedstyret for Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen.»

Representanten Ringsbye trakk under forhandlingene, sitt forslag tilbake.

Fylkesrådmannen endret sin tilråding med å stryke ordet «vesentlige».

I samsvar med fylkesrådmannens endrede tilråding gjorde fylkesutvalget slikt

e n s t e m m i g v e d t a k :

Vest-Agder fylkeskommune har ikke merknader til de sider av utbyggingen av Smeland kraftverk i Åseral kommune som er behandlet i innstillingen datert 14. september 1981 fra Hovedstyret for Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen.

Fylkeskommunen ser det derimot som beklagelig at Hovedstyret i det minste ikke har kommentert kravet fra Åseral kommune om at eksisterende arbeidsplasser må opprettholdes og at det må etableres nye og varige arbeidsplasser i kommunen.

Selv om slike forhold kanskje ikke kan tas inn i konsesjonsvilkårene, vil fylkeskommunen sterkt framheve betydningen av at VAE opprettholder eksisterende arbeidsplasser og om mulig oppretter nye i Åseral kommune.

For å styrke det lokale servicetilbud, er det viktig at VAE og entreprenørene som skal bygge anlegget, benytter lokale tilbud så langt det lar seg gjøre.»

Fylkesrådmannens tilråding datert 19. oktober 1981 lyder:

«Vest-Agder Elektrisitetsverk (VAE) søkte den 23. oktober 1978 om nødvendige tillatelser for å bygge Smeland Kraftverk i Åseral kommune.

Fylkesutvalget behandlet søknaden den 26. juli 1979 og avga slik enstemmig uttalelse:

«Fylkeskommunen vil i forbindelse med konsesjonssøknad datert 23. oktober 1978 for bygging av Smeland kraftverk i Åseral kommune, uttale:

1. Kraftverket bør kunne bygges, imidlertid må det legges stor vekt på å redusere naturinngrepene mest mulig. Åseral søkes markedsført som en turistkommune med naturen som viktigste attraksjon. Det er derfor av vesentlig betydning at det ikke er skjemmende naturinngrep.
2. Ved fastsettelse av minstevannføring må det tas hensyn til landskapsmessige og estetiske forhold, grunnvannsnivå, forsyning til drikkevann og vanning av landbruksarealer, bading og fiskeinteresser. I begge elvene er det forholdsvis lange strekninger med stryk slik at terskler gir meget begrenset vannspeil. Konsekvensene av liten minstevannføring kan derfor i begrenset grad rettes på ved bygging av terskler.

   Fylkesutvalget finner det vanskelig å foreslå en bestemt minstevannføring, men vil som et utgangspunkt antyde at en minstevannføring som er lavere enn registrert absolutt minstevannføring før regulering under ingen omstendighet bør aksepteres.
3. Forskjellen i kraftproduksjon og pris mellom alternativene Vest I a og I b synes ikke å være så store at det bør bli helt utslagsgivende for valg av alternativ. Fylkesutvalget kan ikke se at dette spørsmålet er av spesiell betydning i fylkeskommunal sammenheng, men ved valg av alternativ bør det legges vekt på at naturinngrepene blir minst mulige, samt kommunens syn.»

Hovedstyret for Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen (NVE) har nå avgitt sin innstilling. Denne er sendt fylkeskommunen til eventuell uttalelse.

Innstillingen inneholder utkast til vilkår for tillatelse for VAE til å erverve fallrettigheter og foreta regulering. Innstillingen inneholder også utkast til foreløpig manøvringsreglement.

Fra innstillingen tar en med følgende punkter:

1. Det betales en årlig konsesjonsavgift til kommunen på kr. 10 pr. nat.-hk og til staten på kr. 3 pr. nat.-hk. Fallet er beregnet til 14 500 nat.-hk.
2. Når konsesjon er gitt, plikter anleggenes eier å innbetale til Åseral kommune et beløp på 3.5 mill. kroner som skal avsettes til næringsfond for kommunen. Konsesjonsavgiftsmidlene og næringsfond skal danne et og samme fond som etter nærmere bestemmelser av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

3. Det er tatt inn vanlige krav om at konsesjonæren er forpliktet til å skaffe arbeiderne og funksjonærene tilstrekkelig husrom, og sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene.
   Åseral kommune og VAE samarbeider om koordinering av planer for nytt kommunehus og innkvarteringssted for anleggsperioden. VAE's styre har vedtatt å yte kr. 3 485 000 av et kostnadsoverslag på 10,2 mill. kroner for bygget mot å få nytte en del av dette i anleggsperioden.
4. Det skal avsettes et fond til Åseral kommune på kr. 350 000 som skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av fiske i kommunen.
5. Reguleringsgrensene i Lognavatn er satt til kote 357,00 (LRV) og kote 357,70 (HRV).
   VAE hadde søkt om HRV på kote 358,00.
   Kommunen hadde prinsipalt gått inn for kote 357,50, og under ingen omstendigheter høyere enn kote 357,70.
6. Fra inntaksdammen i Logna skal det slippes en minstevannsføring på 0,6 m^3/sek. i perioden mai—september og 0,2 m^3/sek. i oktober—april.
   Fra overføringsstedet i Monn skal det slippes en minstevannføring på 0,2 m^3/sek. i sommerperioden og 0,1 m^3/sek. når det naturlige tilsig overstiger nevnte verdier. Ellers slippes tilsiget.

Stort sett synes det som om Hovedstyret på disse punkter i rimelig grad har tatt hensyn til uttalelsene fra fylkeskommunen og kommunen.

I sin uttalelse mener kommunestyret at kommunen har fått lite igjen for den utbygging VAE har foretatt. Kommunen krever derfor at alle reguleringS- og driftsmessige sider ved VAE's samlede anlegg i Åseral må tas opp til ny behandling.

Videre uttaler kommunestyret som en betingelse for at kommunen skal gå med på ytterligere kraftutbygging, må VAE's eksisterende arbeidsplasser opprettholdes. VAE må også etablere minimum 8—10 nye varige arbeidsplasser i kommunen.

Etter hovedstyrets oppfatning er det ikke juridisk grunnlag for å etterkomme kommunens krav om ny vurdering av tidligere gitte konsesjoner og å ta hensyn til skadevirkningene fra bestående anlegg ved fastsetting av konsesjonsvilkår i nærværende sak. Når det gjelder bestemmelser om vasslipping fra magasinene, er det imidlertid adgang for kommunen til å ta spørsmålet om endring av disse opp som egen sak.

En kan ikke se at Hovedstyret i det hele tatt har kommentert kommunens krav om nye og varige arbeidsplasser.

Nå er det vil imidlertid tvilsomt om det i konsesjonsbetingelsene kan inntas betingelser om å pålegge VAE å etablere varige arbeidsplasser ut over det som utbyggingen direkte resulterer i.

Når Smeland kraftverk er ferdigbygget, vil det ikke føre med seg etablering av nye arbeidsplasser. Dette har sammenheng med at det personell som står for driften av eksisterende kraftverk, har kapasitet til også å drive Smeland kraftverk.

Styringen av alle VAE's anlegg i Mandalsvassdraget foretas fra Skjerka kraftstasjon som har kontinuerlig vakt.

Det har vært på tale å fjernstyre anleggene i Mandalsvassdraget fra Kulia transformatorstasjon i Kristiansand. En slik løsning vil redusere antall arbeidsplasser i Åseral.

I VAE's merknader av 23. februar 1981 til kommunens uttalelse heter det:

> «Det foreligger ingen aktuelle planer om å redusere antall ansatte i Åseral kommune.»

Pr. 7. oktober 1981 hadde VAE 27 arbeidsplasser i Åseral. Dette utgjør ca. 8,3 pst. av samlet sysselsetting i kommunen. Endringer i VAE's sysselsetting har stor betydning for kommunen.

VAE's representantskap fattet den 23. november 1979 vedtak der det mellom annet heter:

> «Helt konkret vil representantskapet gå inn for at det etableres permanent verksted i Åseral med oppstarting i forbindelse med Smelandsanlegget. Hvilke arbeidsoppgaver som kan tillegges dette verkstedet etter at anleggsdriften er slutt bør utredes nærmere før representantskapet fatter endelig vedtak om dette.»

Foreløpig er ikke vedtaket nærmere konkretisert.

VAE er interessert i å leie kommunens industrihall, som nå står tom, i anleggsperioden, hvis ikke annen virksomhet melder seg.

Det er ikke VAE's primære oppgave å drive distriktsutbygging, men ved noenlunde likeverdige alternativer bør den mest distriktsvennlige løsning velges. Derfor bør VAE bestrebe seg på å finne løsninger som sikrer eksisterende arbeidsplasser og om mulig etablere nye.

Det er også viktig at VAE og entreprenørene, som skal bygge anlegget, benytter lokale servicetilbud så langt det lar seg gjøre.

Med dette rår jeg fylkesutvalget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Vest-Agder fylkeskommune har ikke vesentlige merknader til de sider av utbyggingen av Smeland kraftverk i Åseral kommune som er behandlet i innstillingen datert 14. september 1981 fra Hovedstyret for Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen.

Fylkeskommunen ser det derimot som beklagelig at Hovedstyret i det minste ikke har kommentert kravet fra Åseral kommune om at eksisterende arbeidsplasser må opprettholdes og at det må etableres nye og varige arbeidsplasser i kommunen.

Selv om slike forhold kanskje ikke kan tas inn i konsesjonsvilkårene, vil fylkeskommunen sterkt framheve betydningen av at VAE opprettholder eksisterende arbeidsplasser og om mulig oppretter nye i Åseral kommune.

For å styrke det lokale servicetilbud, er det viktig at VAE og entreprenørene som skal bygge anlegget, benytter lokale tilbud så langt det lar seg gjøre.»

Sverre Byklum på vegne av grunneierne i Lognadalen har i brev av 17. november 1981 uttalt følgende:

«Vi som har jordbruk og andre eiendommer ved Lognaelva har i brev d. 29. august 1979 protestert mot tørrlegging av elva. Vi har allerede, spesielt på Rosseland, problem med uttørking av jorbruksmarka i godværsperioder og enhver minsking av vannstanden i elva vil forverre dette.

Jeg fikk i går kopier på NVE's innstilling og på kommunestyrevedtaket om utbyggingsplanene. Jeg må dessverre konstatere at NVE i sin innstilling har bagatellisert problemene med grunnvannsforandring og tapet av husholdnings- og jordbruksvann. Heller ikke fra kommunestyret har vi fått den hjelp vi anser oss å ha rett til.

Vi ber derfor departementet vente med å ta avgjørelse i saken til vi kan komme med en mer gjennomarbeidet skrivelse.

I korthet har vi følgende kritikk mot NVE's saksbehandling:

1. Noen seriøs mark- og grunnundersøkelse er ikke blitt gjort i den del av bygda som blir mest skadelidende ved utbygging. Med en sådan undersøkelse som tas kan plan for strandkorrigering og terskelbygging utarbeides. For å beholde nåværende grunnvannsnivå behøves terskler av en helt annen omfatning enn VAE har tenkt seg. Dette må klart og nøyaktig framgå av konsesjonsvilkåra, ellers blir det hele bortfusket ved skjønnene.

2. *Forurensning.*
   NVE's forslag til minstevannføringen 600 l/s ser ut til å være basert på forurensning fra 12 bruk. I virkeligheten har vi forurensning fra 25 eiendommer (gårdsbruk, fritidshus). Under tørrperioder tar vi på Rosseland vårt husholdningsvann fra elva.
   Om det blir kraftverksutbygging vil vi da automatisk få stopp til all økning av bebyggelsen her i framtida p. g. a. forurensning?

3. Jeg har selv mange års erfaring fra vannkraftutbygging i Luleälv for Statens Vattenfallsverk og vil i det sammenhenget stille spørsmålet: Hvorfor har ikke flere utbyggingsalternativ blitt ordentlig utredet? T. ex. en redusert utnyttelse av Logneelva med 3—4 elvekraftverk. Dette skulle troligvis gi 50—75 pst. av energiutbyttet i VAE planen og man skulle slippe interessekollisjonene med jord- og skogbruket.
   Som kommentar til kommunestyrevedtak d. 26. oktober vil jeg nevne at av kommunestyrets 17 representanter er ordføreren medlem i VAE's styrelse og 3 st. ansatt på VAE. Det for VAE positive vedtaket ble antatt med 10 stemmer inkl. VAE gruppen mot 7.»

Sverre Byklum har 12. januar 1982 på vegne av grunneierne i Lognadalen avgitt følgende tilleggsuttalelse:

«Grunneierne ved Logna har i brev til NVE d. 23. august 1979 protestert mot VAE planen for utbygging. Vi har seinere ved brev og ved muntlig henvendelse til ordføreren forsøkt få forståelse for våre krav på garantier for sikker vannforsyning og at grunnvannsnivået i engs- og beitemark må beholdes som det er.

Etter at saken er blitt behandlet i kommunestyre og hos NVE ser vi at problemene for jordbruk og bebyggelse fremdeles er uløste.

Det er sammenlagt ca. 4½—5 km med slett låglendt mark langs elva som blir direkte berørt ved utbygging. I alt finns her 25 eiendommer på strekninga (jordbruk og fritidshus). Jordbruksareal 598 da, dyrkbar mark anslagsvis 350—400 da.

Vi ber Olje- og energidepartementet vente med å ta avgjørelse i saken til følgende forhold har klargjorts:

1. Mark- og grunnundersøkelse må gjøres i Lognadalen. Terskelutbygging, vannverk eller andre tiltak for å sikre grunnvann og husbehovsvann må garanteres i konsesjonsvilkåra. Se vedl. bl. I.
2. Minstevannføringa må baseres på det virkelige antallet eiendommer som forurenser vassdraget og at mange, nå og i framtida, tar sitt husbehovsvann fra brønner ved elva. Det bør vel også regnes med en rimelig økning av jordbruk og antallet fritidshus i framtida. Se vedl. bl. I.
3. Andre utbyggingsalternativ må undersøkes. Se vedl. bl. II, III, IV.
4. Om det skal bygges etter VEA planen ønsker vi i henhold til vassdrags- og reguleringsloven at saken legges fram for Stortinget, da det er så viktige ting som står på spill for kommunen og for denne del av bygda. Se vedl. bl. II.

Mark- og grunnforhold.

NVE sier i sin innstilling at foretatte undersøkelser tyder på at skadevirkningene blir relativt beskjedne for jordbruket. Man synes at det dreier seg om mindre jordbruksareal, svært spredd bebyggelse og i prinsipp ikke så mye å bry seg om.

For Lognavtns del har man imidlertid godtatt reguleringsmessige kostbare tiltak for å redde ca. 100 da jordbruksmark i Fiskårdalen.

Vi kjenner ikke til at det har gjorts undersøkelser i Lognadalen lignende t. eks. de som gjordes rundt Lognavatn høsten 1980. Fra NVE's hydr.avd. fins visstnok en uttalelse etter ett besøk i bygda høsten 1979, men beskrivelsen av Lognadalen er veldig kortfattet og vi synes ikke den overensstemmer med virkeligheten.

Uten en ordentlig kartlegging av mark-, grunn- og hydrologiske forhold før utbygging er det veldig vanskelig for oss å hevde vår rett ved prosesser med elverket i framtida.

I Lognadalen er det som nevnt ca. 1 000 da dyrka og dyrkbar mark som blir berørt ved tørrlegging av vassdraget. For Rosselands del er det bare fra Kvernhusbekken og fra elva vi har ett permanent grunnvatnstilsig. Vi antar at for å beholde grunnvatnsnivået uforandret på denne lettdrenerte marka må det bygges treskler så at det i stort sett dannes ett sammenhengende vannspeil forbi Rosseland/Honna. Lignende tiltak beøvs også på Eikild.

Våre krav på godtagbar terskelutbygging tilsammen med krav på vannverk er såpass

kostbar at de troligvis aldri blir akseptert av elverket om det ikke uttrykkelig står i konsesjonsvilkåra.

Vi tror at om utbygging får skje så som NVE foreslår blir skadene for jordbruket så store at for de fleste blir det umulig å forsørge seg på gårdsdrift. Jordbruksarealene i Lognadalen blir utmark og den innflytting vi har hatt de siste åra forvandles til avfolkning.

Minstevannføring.

Vi har oppfatningen at grundigere utredninger burde gjøres om forurensningene. Det virkelige arealet jordbruksmark og antallet eiendommer langs vassdraget synes å ha vært ukjent for NVE.

Flere av gårdene har sine siloanlegg plassert i umiddelbar nærhet til vassdraget, og flere kommer troligvis i framtida. Utlekking av nitrater fra den alt mer intensive kunstgjødslingen, giftig silosaft som iblant kan gå nesten urenset ut i elva samt avløpsvann fra husholdning og fjøs krever nok betydelig større minstevannføring enn det som er foreslått for at vannet ikke skal bli helsefarligt.

Vi vil påpeke at ved lange tørrperioder når bekkene er tørre og brønnene tomme må en del av oss ta vårt husholdningsvann direkte fra elva.

Alternativ.

Med den gode krafttilgangen som finns i fylket under hele -80 årene bør man ta seg tid å utrede ett utbyggingsalternativ med elvekraftverk på t. eks. 3 av de beste fallstrekningene. I Monn skulle ett minikraftverk nedenfor fallene ved Røysland være tenkbart.

Fordelene er at nedbørsfeltene både på aust- og vestheia kan tas tilvare. Kraftverkene kan overdimensjoneres til en rimelig kostnad for å utnytte flomvannet. Interressekollisjonene med jordbruk og boende kan lett overbrygges.

VAE har dessuten en hel del å vinne ved å modernisere sine anlegg. T. eks. av Skjerkas 6 aggr. er 3 installert i årene 1933—37, de andre i årene 1944—58.

Ledningsnettet har iflg. søknaden ett tap på 17 pst. , burde være 10 pst. Hunsfoss Krstn (skal vel overtas av VAE) vil også gi ett stort krafttilskudd ved modernisering.

Stortingsbehandling.

Ruineringen av Lognadalen ved utbygging etter VAE planen kommer troligvis å forårsake avfolkning etter noen år, og dalen mister sin verdi som rekreasjonsområde for fritidsboende. Det er for stort offer for denne kraftskvetten (ca. 10,5 MW iflg. NVE beregn.). Vi vil også nevne den store uenigheten om saka i Åseral kommunestyre. Uten støtte fra de VAE ansatte i kommunestyret hadde ikke det for elverket positive vedtaket gått igjennom. Spørsmålet om ev. inhabilitet ble ikke drøftet før omrøstning.

Vi synes det er uakseptabelt at man for å bespare utbyggeren fra kostbare tiltak for å bøte skadene ved tørrlegging av vassdraget unnlater å undersøke mark- og grunnforholdene, og at problemene med skader og ulemper skal skyffles over til skjønnsretten. Vi har ved tidligere reguleringssaker blitt misshandlet av skjønnsretten og er livredde for en gjentakelse.»

Følgende utdrag av artikkel i avisen Sørlandet 2. oktober 1981:

«Slik jeg vurderer det ville det vært det mest naturlige for VAE å bygge ut Hunsfos Kraftverk først for en årlig produksjon på mellom 140 og 150 millioner kilowattimer. Men dette behøver ikke å bli noen stor affære. Om Smeland kommer først så betyr det bare at utbyggingen av Hunsfoss kommer seinere. I denne sammenheng kan faktorenes orden være nokså likegyldig, sier VAE-direktøren.»

Følgende utdrag av artikkel i avisen Fædrelandsvennen 2. juni 1980:

«Kraften fra Smeland kraftverk, som representantskapet godkjente lørdag, vil koste ca. 18 øre pr. kWh, sa Solem. Hvis VAE er litt på forskudd, kan verket kjøre tryggere, og samtidig ha det overskudd som er nødvendig dersom det skulle komme en industribedrift med større kraftforbruk. Kraften blir verd sin pris, mente VAE-direktøren.»

Miljøverndepartementet har i brev av 1. februar 1982 avgitt følgende uttalelse i anledning saken:

«Vi viser til Deres brev av 23. september 1981 og senere samtaler.

Prosjektet vil gi ca. 123 Gwh i midlere årlig produksjon (uten vannslipp). Fastkraftøkingen i samkjøringssystemet er ikke oppgitt.

I Miljøverndepartementets gruppering av vassdrag og brukerinteresser som kan være i konflikt med utbyggingen, jfr. s. 52 i Energimeldingen, er prosjektet plassert i klasse C. Det opereres med 4 klasser, A, B, C, D som samtidig angir hva som hadde vært ønskelig rekkefølge i planlegging og konsesjonsbehandling. Departementet regner med at enkelte av prosjektene i klasse C vil være så kontroversielle at de ikke bør realiseres.

Departementet har foretatt en nærmere vurdering av prosjektet bl. a. i lys av arbeidet med Samlet plan for forvaltningen av vannressursene. Vi har på denne bakgrunn kommet til at Miljøverndepartementet ikke vil fraråd konsesjon.

A. *Vilkår vedr. fisk, vilt m. v.*

Hovedstyrets uttalelse har vært forelagt Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

Departementet vil ta opp følgende punkter:

1. Hovedstyret foreslår at Åseral kommune får et fiskefond på kr. 350 000. Departementet vil, i samsvar med gjeldende praksis, foreslå at dette erstattes av årlige beløp på kr. 40 000, og at beløpet etter 10 år tas opp til ny prøvelse.
2. Hovedstyret foreslår slipp til Monn av 0,2 m^3/s om sommeren og 0,1 m^3/s om vinteren når det naturlige tilsig fra det overførte felt overstiger nevnte verdier. Hovedstyret mener at forbeholdet om slipp bare av naturlig tilsig må tas for ikke å gripe inn i tidligere gitte konsesjoner. Departementet vil peke på at vannføringene i Monn (nedenfor det planlagte inntaket) etter Hovedstyrets forslag det aller meste av året vil bli lavere enn nå. De biologiske og estetiske forhold i vassdraget vil derfor bli forverret.

Slipp utover dagens (regulerte) «naturlige» tilsig vil som omtalt av Hovedstyret berøre tidligere konsesjoner. Departementet mener til tross for dette at regulanten bør pålegges vannslipp fra inntak høyere oppe i Monn da det er samme regulant som nå søker om en ny overføring. Departementet forutsetter derfor at Hovedstyrets forslag til minstevassføringer blir gjort gjeldende uten forbehold.

Hovedstyrets forslag om at vannføringen «så vidt mulig» skal holdes vil i praksis føre til uklarhet.

Departementet støtter derfor videre kommunens krav om at minstevassføringene må holdes ved elvenes samløp og ovenfor kraftstasjonen, da dette så vidt en kan se alltid vil være teknisk mulig, (selv om dette i perioder kan føre til økt vannslipp).

B. *Vilkår vedr. kulturminner* (post 14).

Vi ber om at Hovedstyrets forslag til vilkår rettes opp i henhold til departementets brev av 13. oktober 1981 til Olje- og energidepartementet.

C. *Tillatelse etter lov om vern mot vannforurensninger.*

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning §§ 4 og 10 på følgende vilkår:

1. Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelse:
   - — å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpende rensekrav til kloakkavløp og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrister og/eller med omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m. v. i kommunen, alt som følge av utbyggingen
   - — å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen
   - — helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnittet.
2. Fra inntaksdammen skal det slippes en minstevassføring på 0,6 m³/sek. i perioden mai—september og 0,2 m³/sek. i oktober —april. Fra overføringsstedet i Monn slippes en minstevassføring på 0,2 m³/sek. i sommerperioden og 0,1 m³/sek. om vinteren når det naturlige tilsig fra det overførte restfelt overstiger nevnte verdier. Ellers slippes tilsiget.»

Departementet skal bemerke:

Vest-Agder Elektrisitetsverk har i brev av 23. oktober 1978 søkt om tillatelse til erverv, overføring og ekspropriasjon for utbygging av Smeland kraftverk i Logna i Mandalsvassdraget. Utbyggingsområdet ligger i Åseral kommune i Vest-Agder.

Utbyggingsplanen omfatter regulering av Lognavatn innenfor nåværende naturlige vannstandsvariasjoner, dvs. mellom kotene 357 og 358, noe som gir et magasin på ca. 2 mill. m³. Videre forutsettes inntak av 3 mindre bekker ved henholdsvis Eikild, Rosseland og Hodne samt overføring av Monnvassdraget til tilløpstunnelen.

Etter planen skal det bygges en inntaksdam 1,6 km nedenfor utløpsoset i Lognavatn og en 7,9 km lang tilløpstunnel på vestsiden av elva ned til kraftstasjonen som blir liggende i fjell ved Smeland.

Kraftverket vil utnytte det 95,3 m høye fallet mellom Lognavatn og Smeland. Regulert vassføring blir ca. 11,38 m³/sek. og kraftøkningen vil bli ca. 14 500 nat.-hk.

Samkjørt med de øvrige verkene i Mandalsvassdraget vil Smeland kraftverk gi et årlig tilskudd på ca. 123 GWh, hvorav 75 GWh er vinterkraft. Det er da ikke tatt hensyn til eventuelle minstevassføringer.

De totale utbyggingskostnadene er beregnet til ca. 195 mill. kroner (prisnivå pr. januar 1981), dvs. en utbyggingspris på kr. 1,60 pr. kWh. Hovedstyret peker i sin innstilling på at prosjektet må anses som økonomisk gunstig i forhold til alternativ fremskaffelse av kraft. Prosjektet ligger omtrent midt i kostnadsklasse II B, og Hovedstyrets uttalelse må sees i sammenheng med at ca. 70 pst. av det gjenværende vannkraftpotensial ligger i kostnadsklasse II B og III.

Kraften skal gå til dekning av alminnelig forbruk innen Vest-Agder Elektrisitetsverks forsyningsområde. Hovedstyret har pekt på at med den tilgang på kraft som er klarlagt til nå, viser elektrisitetsverkets prognoser for forsyningsområdet et underskudd i kraftbalansen fra 1985.

En utbygging etter den fremlagte plan vil føre til sterkt reduserte vassføringer i Logna og Monn og til dels tørrlegging av sidebekker til Logna. Dette vil kunne føre til problemer for vassforsyning, jordvanning og brannvannforsyning. Det antas imidlertid at problemene i stor grad kan avhjelpes ved tiltak. I den forbindelse kan det nevnes at departementet har foreslått pålegg om tiltak for sikring av muligheter for uttak av brannvann. Videre kan nevnes at søkeren har sagt seg villig til i en viss grad å øke vannslippet for sikring av vann til jordvanning dersom det skulle vise seg å være nødvendig.

De lave restvannføringer vil også gjøre elvene mindre egnet som resipienter. Det dreier seg imidlertid om relativt beskjedne forurensingsmengder som med de vilkår som er foreslått ikke antas å føre til forurensningsmessige ulemper av betydning.

I Logna er det en relativt god ørretbestand som ventes å bli betydelig redusert ved utbyggingen. Dette kan sammen med et noe skjemmet utseende virke uheldig inn på turistnæringens muligheter i området. For øvrig

kan mindre jordbruksarealer bli påvirket av lavere grunnvannstand, og elvene kan stykkevis falle bort som naturlig gjerde. Videre kan reguleringen av Lognavatn føre til en del erosjonsskader.

På grunn av oppdemmingen av elva fra utløpsoset til inntaksdammen må fylkesveien legges om på en strekning på ca. 1,5 km. Videre vil en del grunn bli beslaglagt ved kraftstasjonsområdet, inntak, steintipper m. v. Fra skogbrukshold er det videre hevdet at utbyggingen vil skape ytterligere vansker for skogsdriften.

Bortsett fra det som er nevnt ovenfor, regner en ikke med at nevneverdige skader vil oppstå. Det kan nevnes at NVE's iskontor har uttalt at utbyggingen ikke vil føre til alvorlige isskader og isproblemer i vassdragene. Naturvitenskapelige interesser og fornminner synes ikke å bli berørt. Utbyggingen vil for øvrig medføre fordeler for de lavtliggende jordområdene ved Lognavatn p. g. a. en viss senking av vannstanden i forhold til nåværende forhold. En kan videre regne med reduserte flommer i Logna mellom inntaket og kraftstasjonen.

Hovedstyret tilrår at tillatelse blir gitt, men peker på jordbruksinteressene ved Lognavatn og mener at HRV bør settes til 357,7 (dvs. 0,3 m under det omsøkte). Åseral kommune tilrår at konsesjon til utbygging av Smeland kraftverk blir gitt.

Vest-Agder fylkeskommune og Kommunaldepartementet har ingen innvendinger mot utbyggingen.

Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet vil ikke fraråd konsesjon, men har en del bemerkninger til vilkårene. En viser i den forbindelse til departementets bemerkninger til konsesjonsvilkårene.

Miljøverndepartementet anser at tillatelse etter lov om vern mot vannforurensing §§ 4 og 10 kan gis på vilkår som foreslått av Hovedstyret.

Grunneiere ved Logna ber om utsettelse av saken inntil nærmere undersøkelser av forskjellige forhold er foretatt.

Olje- og energidepartementet finner at skadene og ulempene er små i forhold til nytten ved tiltaket, slik at kravene i vassdragsreguleringslovens § 8 synes oppfylt. Departementet vil tilrå at søknaden om overføring imøtekommes. I tillatelsen inngår også nødvendig tillatelse etter lov om vern mot vannforurensing i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse.

Videre tilråas at det gis tillatelse etter ervervslovens § 4 til erverv av nødvendige fallrettigheter.

Endelig tilråas at det gis tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 for utbygging av fallet og korttidsregulering av Lognavatn med den endring av reguleringsgrensen som foreslått av Hovedstyret, samt tillatelse etter vassdragslovens §§ 62 og 148 til ekspropriasjon av fall og nødvendig grunn og rettigheter for utbyggingen.

Den tilrådde utbygging vil gi ca. 120 GWh når en tar hensyn til minstevassføringene. Nytt kostnadsoverslag inklusive fond m. v. lyder på 212 mill. kroner (pr. 1. januar 1982), dvs. en utbyggingspris på kr. 1,77 pr. kWh.

Tillatelsen foreslås gitt i det vesentlige på vilkår som foreslått av Hovedstyret.

Da Vest-Agder Elektrisitetsverk er enerårende i utbyggingssammenheng i vassdraget, er vilkårene for reguleringS- og ervervskonsesjonen på vanlig måte slått sammen.

En anser det for unødvendig med særskilte vilkår for ekspropriasjonstillatelsen og tillatelsen etter vassdragslovens §§ 104 og 105.

Departementets bemerkninger til vilkårene:

Post 2. *Årlige avgifter og næringsfond.*

Hovedstyret har lagt vekt på at prosjektet er økonomisk gunstig, samt at det vesentlige av kraften vil bli ført ut av kommunen og har foreslått at den årlige avgift settes til kr. 10 pr. nat.-hk til kommunen og kr. 3 pr. nat.-hk til staten. Avgiften til kommunen er i samsvar med kommunens krav.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyrets forslag til avgifter.

Hovedstyret foreslår at næringsfondet til kommunen fastsettes til 3,5 mill. kroner. Kommunen krevde opprinnelig et næringsfond på 2 mill. kroner som årlig skulle tilføres kr. 200 000. I sin uttalelse til Hovedstyrets innstilling har kommunen imidlertid ingen innvendinger mot det foreslåtte næringsfond.

Olje- og energidepartementet vil tilrå at næringsfondet til Åseral kommune fastsettes til 3,5 mill. kroner.

Post 9. *Forsamlingslokale og allmenndannende virksomhet.*

Vilkåret om forsamlingslokale er tatt inn i sin vanlige form.

Vest-Agder Elektrisitetsverk har sagt seg villig til å yte kr. 3 485 000 til et nytt administrasjonsbygg i Åseral mot å få bruke en del av bygget i anleggsperioden. Kommunen ser positivt på tilbudet.

Hovedstyret foreslår et tilskudd på kr. 20 000 til allmenndannende virksomhet og geistlig betjening. Departementet slutter seg til Hovedstyrets forslag.

Post 11. *Veier, bruer m. v.*

Posten er tatt inn i sin vanlige form.

Når det gjelder spørsmålet om omlegging av fylkesveien samt utnytting av tippmasser til veiformål, viser departementet til Hovedstyrets innstilling. I sin uttalelse til departementet har kommunen ikke kommentert dette.

Landbruksmyndighetene både i kommunen og fylket har satt fram krav om bygging av skogsbilveier, og Landbruksdepartementet støtter dette kravet.

Hovedstyret mener det er spørsmål om tiltak som best kan avgjøres av skjønnet.

Olje- og energidepartementet er av den oppfatning at spørsmålet om bygging av skogsbilveier må overlates til skjønnet, dersom ikke spørsmålet løses ved avtale mellom utbygger og grunneierne. Departementet legger vekt på at skjønnet vil ha et langt bedre grunnlag enn konsesjonsmyndighetene til å vurdere de ulempene som påføres skogsdriften, samt til å foreta en avveining mellom nytten av tiltaket og kostnadene. Det vises for øvrig til bemerkningene om fløtingen under «Øvrige merknader».

Post 12. *Terskler m. v.*

Hovedstyret har foreslått det vanlige terskelvilkåret med tillegg av en bestemmelse om sikring av muligheter for uttak av brannvann. Hovedstyret peker på at i henhold til dette kan konsesjonæren bl. a. pålegges å bygge terskler i de berørte elveløpene samt å erosjonssikre utsatte bekkeutløp i Lognavatn, slik kommunen har bedt om.

Landbruksdepartementet mener terskelbyggingen bør konkretiseres noe mer i form av antall terskler o. l. Det samme mener Landbruksdepartementet er tilfellet når det gjelder flomsikring, og peker i den forbindelse på fylkeslandbruksstyrets krav om sikring av jordbruksarealene på Thorsland.

Olje- og energidepartementet vil peke på at det ofte er ønskelig å se hvordan forholdene blir etter utbyggingen før terskelplanen utarbeides og at det derfor kan være uheldig å fastsette antall terskler samt plassering i konsesjonsvilkårene. Terskelplanen vil for øvrig bli sendt berørte parter til uttalelse før pålegg blir gitt.

Når det gjelder eventuell flomsikring ved Thorsland vil departementet bemerke at post 12 gir hjemmel for å pålegge sikringstiltak. Departementet vil for øvrig peke på at det i manøvreringsreglementet er tatt med en bestemmelse om at skadelige flommer i vassdraget ikke må forøkes.

Post 14. *Kulturminner m. v.*

Miljøverndepartementet ber om at vilkåret rettes opp i henhold til brev av 13. oktober 1981 fra Miljøverndepartementet til Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet tilrår at vilkåret endres i samsvar med dette.

Post 19. *Fiske og vilt.*

Posten er i det vesentlige i samsvar med forslaget fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF).

Bestemmelsen om minstevassføring er imidlertid ført opp i manøvreringsreglementet og vil bli nærmere kommentert i bemerkningene til dette.

I samsvar med DVF's forslag har Hovedstyret foreslått et fond på kr. 350 000 til opphjelp av fisket i kommunen.

Miljøverndepartementet foreslår at det i samsvar med gjeldende praksis avsettes årlige beløp til dette formålet og foreslår kr. 40 000 pr. år. Miljøverndepartementet foreslår at beløpet kan tas opp til ny prøvelse etter 10 år.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Miljøverndepartementets forslag om årlige beløp på kr. 40 000 til opphjelp av fisket i kommunen. I samsvar med praksis i senere saker forutsettes beløpet å forfalle til betaling første gang på konsesjonsdato og vil kunne tas opp til revisjon etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Post 20. *Forurensing m. v.*

Vilkåret er utformet i samsvar med forslaget fra Statens forurensingstilsyn.

Post 22. *Usikker is.*

Her er tatt inn bestemmelse om oppsetting av skilt med orientering om usikre ispartier på Lognavatn og ved inntaket.

Departementets bemerkninger til manøvreringsreglement.

Som tidligere nevnt går planen ut på korttidsregulering av Lognavatn mellom kotene 357 og 358.

Kommunen satte som absolutt krav at øvre grense ble senket minst 30 cm, og helst 50 cm.

Søkeren imøtekom kravet til en viss grad og foreslo HRV på kote 357,70 for tidsperioden april—september.

Hovedstyret har som nevnt foreslått at HRV settes til kote 357,70. Om den nærmere begrunnelse for dette vises til Hovedstyrets innstilling. Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyrets forslag.

Kommunen krevde opprinnelig minstevassføringer på henholdsvis 0,5 m^3/s og 1,0 m^3/s til Monn og Logna og at dette også skulle

være minstevassføringene ved henholdsvis sammenløpet ovenfor Øvrevatn og ved Smeland ovenfor kraftstasjonen.

Søkeren har foreslått 0,1 m^3/s som minstevassføring i Monn og i Logna, men slik at det i Monn ikke slippes mer enn naturlig tilsig fra det overførte felt.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF) krever minstevassføringer på 0,1 m^3/s i Monn og 0,2 m^3/s i Logna. Statens forurensningstilsyn stiller samme krav som DVF for vinterperioden, men mener det vil være nødvendig med henholdsvis 0,2 m^3/s og 0,6 m^3/s i sommerperioden for å unngå uønsket begroing m. v. i elveleiene.

Vassdragsdirektoratet har undersøkt hva vannslippingen etter de forskjellige alternativer fører til av tapt produksjon i kraftverket. Det kan nevnes at kommunens krav ville føre til et produksjonstap på ca. 10,4 GWh, for øvrig vises til Hovedstyrets innstilling.

Hovedstyret peker på den verdi vannet har i kraftproduksjonen samt den usikkerhet som knytter seg til vurderingen av ulempene ved lave vassføringer og foreslår at en i første omgang følger forslaget fra Statens forurensningstilsyn. Dette vil gi et produksjonstap på ca. 3,5 GWh. Hovedstyret tar imidlertid forbehold om at slippingen til Monn ikke skal være større enn tilsiget når dette er mindre enn nevnte minstevassføring, idet en ellers må gripe inn i tidligere gitte konsesjoner.

Hovedstyret imøtekommer kommunens krav om at minstevassføringene også skal holdes ved elvenes sammenløp og i Logna ovenfor kraftstasjonen, men med forbeholdet «så vidt mulig», og forutsetter at dette også skal gjelde ved fremtidig økt uttak av vann til jordbruk og alminnelig vannforsyning.

I sin uttalelse til departementet har kommunen ingen merknader til Hovedstyret forslag til minstevassføringer.

Miljøverndepartementet peker på at vassføringene i Monn, nedenfor det planlagte inntaket, etter Hovedstyrets forslag det aller meste av året vil bli lavere enn nå og at de biologiske og estetiske forhold i vassdraget derfor blir forverret. Miljøverndepartementet mener til tross for at slipp utover dagens (regulerte) «naturlige» tilsig til berøre tidligere konsesjoner bør konsesjonæren pålegges vannslipp fra inntak høyere oppe i Monn, idet det dreier seg om samme konsesjonær, og forutsetter at Hovedstyrets forslag til minstevassføring i Monn blir gjort gjeldende uten forbehold.

Når det gjelder kravet om at minstevassføringene må holdes ved elvenes samløp og ovenfor kraftstasjon, peker Miljøverndepartementet på at dette alltid vil være teknisk mulig og at Hovedstyrets forslag om at vassføringen «så vidt mulig» skal holdes i praksis vil føre til uklarhet. Miljøverndepartementet støtter derfor kommunens krav.

Olje- og energidepartementet finner at allmenne hensyn taler for at de foreslåtte minstevassføringene i Monn opprettholdes uansett hvor stort det naturlige tilsiget er. En kan ikke se at tidligere gitte konsesjoner kan være til hinder for et slikt pålegg. Departementet tilrår derfor at Hovedstyrets forslag til minstevassføring i Monn blir gjort gjeldende uten hensyn til det naturlige tilsiget. For øvrig slutter departementet seg til Hovedstyrets forslag til minstevassføringer.

Når det gjelder Hovedstyrets forslag om at minstevassføringene «så vidt mulig» må holdes ved elvenes samløp osv., vil departementet bemerke at det vil kunne tenkes situasjoner hvor det ikke vil være mulig å holde minstevassføringene ved elvenes samløp og ovenfor kraftstasjonen. Det kan være tilfeller hvor det må slippes vann fra ovenforliggende magasiner for å oppfylle de fastsatte minstevassføringene og p. g. a. avstanden og de forsinkelser som vil oppstå vil en da i kortere perioder kunne komme under de fastsatte grensene. Olje- og energidepartementet tilrår derfor at det nevnte forbehold opprettholdes.

Kommunen krever at HRV ikke må overstiges før vassføringen ut av Lognavatn er større enn 60 m^3/s, tilsvarende bunnløpets kapasitet. Hovedstyret foreslår at det gis pålegg om at når HRV overstiges skal det slippes vann gjennom bunnløpet i den grad det kan gjøres uten å øke skadeflommer i vassdraget nedenfor. Kommunen mener denne formuleringen er for upresis slik at den kan tolkes på ulike måter, og opprettholder derfor sitt krav.

Olje- og energidepartementet vil peke på at Hovedstyrets forslag i prinsippet oppfyller kommunens krav, men slik at det også tas hensyn til en eventuell økning av skadeflommer i vassdraget nedenfor. Dette er i samsvar med vanlig praksis, og departementet vil derfor tilrå at det i samsvar med Hovedstyrets forslag tas forbehold om at skadeflommer ikke må forøkes.

Manøvreringsreglementet forutsettes å gjøres gjeldende for en prøveperiode på 5 år, da bestemmelsene vil kunne tas opp til ny vurdering.

Øvrige merknader.

Landbruksdepartementet mener at det bør settes som vilkår for ny konsesjon at tidligere konsesjonsvilkår endres slik at forholdene i

Mandalsvassdraget kan bli best mulig. Dette kravet ble opprinnelig reist av kommunen. Hovedstyret har kommentert kravet og har ikke funnet å kunne ta det til følge. Kommunen har i sin uttalelse til departementet ingen kommentarer til Hovedstyrets innstilling på dette punkt. Olje- og energidepartementet finner ikke grunnlag for på generell basis å sette vilkår om at tidligere konsesjonsvilkår skal endres.

Fylkesskogrådet mener prosjektet vil gjøre fløtingen i Logna umulig og krever derfor at gjeldende avtaler med utbyggeren vedrørende fløtingen derfor må endres slik at fløtingsretten erstattes med tiltak.

Landbruksdepartementet støtter fylkesskogrådets krav og peker på at skogsbilveiene da er det som kommer nærmest.

Når det gjelder spørsmålet om skogsbilveier, viser Olje- og energidepartementet til bemerkningen under post 11. Departementet forutsetter for øvrig at psørsmål vedrørende fløtingsretten løses ved avtale eller ved skjønn i medhold av vassdragsreguleringslovens § 19. En viser i den forbindelse til at samme løsning ble valgt ved reguleringen av Juvatn m. v. i 1955.

Kommunen krever at Vest-Agder Elektrisitetsverk må pålegges å legge en eventuell framtidig driftssentral til Åseral.

Olje- og energidepartementet finner ikke å kunne gi noe slikt pålegg, idet Vest-Agder Elektrisitetsverk (VAE) selv må få vurdere den mest hensiktsmessige plassering av driftssentralen. Departementet vil dog bemerke at i dag styres alle VAE's anlegg i Mandalsvassdraget fra Skjerka kraftstasjon, og VAE har uttalt at det ikke foreligger noen aktuelle planer om å redusere antall ansatte i Åseral.

Fylkeskommunen uttrykker beklagelse over at Hovedstyret ikke har kommentert Åseral kommunes krav om adbeidsplasser og fremhever sterkt betydningen av at VAE opprettholder eksisterende arbeidsplasser og om mulig oppretter nye i Åseral kommune.

Olje- og energidepartementet har ikke grunnlag for å kunne pålegge VAE å opprette nye arbeidsplasser i Åseral. Det foreslåtte næringsfond kan imidlertid danne et grunnlag for etableringer i Åseral. Etter det som framgår av VAE's bemerkninger til uttalelsene, har VAE også inngått et samarbeid med kommunen og fylkeskommunen for å forsøke å etablere permanente arbeidsplasser i kommunen.

Både kommunen og fylkeskommunen har bedt om at det benyttes lokal arbeidskraft og lokale servicetilbud. Departementet forutsetter at Vest-Agder Elektrisitetsverk i størst mulig grad tar hensyn til dette.

Vest-Agder fylkesfriluftsnemnd mener at en ved å legge inntaket i selve Lognavatn ville få et mer miljøvennlig prosjekt. Søkeren har undersøkt et slikt alternativ og funnet at det vil medføre en merkostnad på ca. 4,2 mill. kroner i tillegg til en del ulemper p. g. a. dykket inntak.

Olje- og energidepartementet vil i likhet med Hovedstyret slutte seg til søkerens valg av alternativer.

Grunneiere ved Logna har som tidligere nevnt bedt om utsettelse av saken inntil nærmere undersøkelser er utført vedrørende bl. a. grunnvann, resipientforhold og eventuelle utbyggingsalternativer. Olje- og energidepartementet finner ikke grunnlag for en utsettelse av saken.

Dersom saken likevel legges fram etter Vest-Agder Elektrisitetsverks planer, ber grunneierne om at saken forelegges Stortinget.

Olje- og energidepartementet kan ikke se at det her står betydelige interesser mot hverandre slik at saken etter vassdragsreguleringslovens § 2 bør forelegges Stortinget. En vil i den anledning peke på at alle som har uttalt seg unntatt grunneierne går inn for at konsesjon gis.

Det forutsettes som vanlig at departementet kan samtykke i mindre planendringer.

Vilkårene blir etter dette sålydende:

Vilkår for tillatelse for Vest-Agder Elektrisitetsverk til å erverve fallrettigheter og å foreta regulering i øvre del av Manndalsvassdraget.

1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkåren blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vlkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 3,00 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som

de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som kongen bestemmer av kr. 10,00 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

Når konsesjonen er gitt plikter anleggenes eier å innbetale til Åseral kommune et beløp på 3,5 mill. kroner som skal avsettes til næringsfond for kommunen. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelser av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter til fondene skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 18 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra departementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 1 000.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer ,i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis

Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus .

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 20 000 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

10.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE-Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene og vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg og planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten Olje- og energidepartementets samtykke.

11.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elevkorreksjoner, opprenskinger m. v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Bl. a. skal det ut for hvert bebygget område være mulighet for uttak av brannvatn. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE-Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

13.

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner,

eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner eller fornminner fra nyere tid, som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978, nr. 50, Om kulturminner eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/ eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på kulturminner som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredje mann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE-Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000 for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

16.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18.

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningen økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,00 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

19.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til eventuell nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt- og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste tiltak i Logna- og Monn-vassdraget for å sikre oppgang og fremme fiske av f. eks. laks, sjøaure, sjørøye og innlandsfisk, herunder gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m. m., for å redusere skadevirkninger på fisket,
d. å bekoste bitotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området, bl. a. ved planering, jordtilføring og tilsåing/beplantning av tipper og tørrlagte elvebredder,
e. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløp av kraftstasjonen, hvis kostnadene står i rimelig forhold til det som oppnås,
f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
g. å bekoste installasjoner for avsyring av vann dersom reguleringen medfører en forverring av forsurningen i vassdraget og kostnadene med tiltaket står i rimelig forhold til det som oppnås.

III.

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp på kr. 40 000,00 til Åseral kommune. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av fiske i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av Direktoratet for vilt- og ferskvannsfisk. Beløpet skal justeres etter tidsintervaller loven til enhver tid fastsetter.

IV.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

20.

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelse:

— å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m. v. i kommunen, alt som følge av utbyggingen,
— å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen,
— helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.

21.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det

offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortstatte overtredelser av postene 2, 4, 15, 18 og 21 første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

22.

Regulanten skal ved hjelp av skilt satt opp lokalt orientere om usikre ispartier på Lognavatn og ved inntaket og om mulige trafikkproblemer i strandsonen.

23.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Foreløpig manøvreringsreglement for inntaksdam i Logna og overføring av restfelt fra Monn m. v.

1.

Reguleringsgrensene i Lognavatn er henholdsvis kote 357,00 og kote 357,70.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vasstandsmerker som godkjennes av NVE.

Til tunnelen fra inntaket overføres:

Bekk ved Eikild med oppgitt felt 18,5 km²
Bekk ved Rosseland med oppgitt felt 3,5 km²
Bekk ved Hodne med oppgitt felt 4,0 km²
Monn ved Røyseland med oppgitt restfelt 63,0 km²

2.

Når HRV overstiges, skal det slippes vatn gjennom bunnløpet i den utstrekning det kan gjøres uten at skadelige flommer i vassdraget forøkes.

Overføring fra Monn skal bare skje i den grad det er nødvendig for å dekke Smeland kraftverks vassforbruk utover tilløpet i Lognas eget felt. Det skal maksimalt overføres 15 m³/s.

3.

Fra inntaksdammen skal det slippes en minstevassføring på 0,6 m³/s i perioden mai—september og 0,2 m³/s i oktober—april. Fra overføringsstedet i Monn slippes en minstevassføring på 0,2 m³/s i sommerperioden og 0,1 m³/s om vinteren.

De fastsatte minstevassføringer skal så vidt mulig også holdes ved elvenes sammenløp ovenfor Ørevatn og i Logna ovenfor kraftstasjonen. Dette skal gjelde også ved fremtidig økt uttak av vatn til jordbruk og alminnelig vassforsyning.

4.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander. Avskrift av protokollen skal på oppfordring sendes NVE.

5.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

6.

Viser det seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulig skadevirkninger for tredjemann fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 og lov om konsesjon for vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av 1-4. desember 1917, gis Vest-Agder Elektrisitetsverk tillatelse til erverv av nødvendige fallrettigheter samt overføring av Monnvassdraget for utbygging av Smeland kraftverk i samsvar med Olje- og energidepartementets tilråding av 5. mars 1982 og på de vilkår som er inntatt i ovennevnte tilråding.
2. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940, §§ 62, 148, 104 og 105 og lov om vern mot vannforurensing § 4, jfr. § 10, gis Vest-Agder Elektrisitetsverk tillatelse til ekspropriasjon av nødvendige fallrettigheter, grunn og rettigheter og til utbygging av Smeland kraftverk.
3. Det fastsettes foreløpig manøvreringsreglement for inntaksdammen i Logna og overføringen av Monn i samsvar med det i ovennevnte foredrag inntatte utkast.

3. I/S Lofotkraft.

(Regulering av Krokvatn og Tennesvatn i Tennesvassdraget.)

Olje- og energidepartementets samtykke 15. mars 1982.

«Selskapets søknad av 10. januar 1980.

Ved Kronprinsregentens resolusjon av 1. mars 1957 ble Lofoten Kraftlag (nå I/S Lofotkraft) meddelt reguleringskonsesjon for Krokvatn og Tennesvatn i Tennesvassdraget. Det ble også gitt tillatelse til overføring av Lillevatn til Tennesvatn. Vannene er beliggende i Moskenes kommune i Nordland fylke.

Konsesjonen innebar for øvrig en overdragelse, med visse endringer, av de ved kongelig resolusjon av 17. juni 1955 meddelte konsesjoner for A/S Lofoten kraftlag. I Kronprinsregentens resolusjon av 1. mars 1957, pkt. 2 ble det fastsatt at manøvreringsreglementet i kongelig resolusjon av 17. juni 1955 skulle gjelde fortsatt.

I/S Lofotkraft har søkt om tillatelse til å redusere høyeste reguleringsvannstand for Krokvatn fra 350,0 m til 348,0 m, idet det utførte anlegg ikke tillater en større oppdemming. Videre er det søkt om endring av høyeste reguleringsvannstand for Tennesvatn fra 238,2 m til 239,0 m og endring av laveste reguleringsvannstand fra 232,2 m til 233,0 m for å være i samsvar med nye kontrollmålinger. Reguleringsvannstanden er fastsatt i manøvreringsreglementet av 17. juni 1955.

Hovedstyret i NVE går inn for endring av reguleringsvannstanden i de to vann slik som det søkes om. Ingen av høringsinstansene har gått imot at søknaden innvilges.

Olje- og energidepartementet samtykker i en endring av manøvreringsreglementet, fastsatt ved kongelig resolusjon av 17. juni 1955, i samsvar med søknaden.

I/S Lofotkraft har også søkt om fristforlengelse vedrørende overføring av Lillevatn til Tennesvatn.

I henhold til konsesjonsvilkårene av 1. mars 1957 skulle arbeidet med overføringen være påbegynt innen 2 år fra konsesjonens datum og være fullført innen 7 år. Hovedstyret, som for så vidt anbefaler fristforlengelse, uttaler at med dagens moderne anleggsutstyr m. v. vil det trolig være en bedre løsning å pumpe Lillevatns avløp opp i Krokvatn. I så fall vil det være nødvendig med ny tilaltelse. Ut fra dette og ut fra at det er 25 år siden tillatelse ble gitt, finner Olje- og energidepartementet ikke å kunne gi fristforlengelse. Tillatelsen til overføring av Lillevatn til Tennesvatn er således bortfalt. Dersom I/S Lofotkraft ønsker å overføre Lillevatn enten til Tennesvatn eller til Krokvatn slik Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen er inne på, må selskapet søke på nytt.

Post 1 i manøvreringsreglementet for Krokvatn og Tennesvatn vil etter dette lyde:

Reguleringsgrensene er:

Krokvatn:		
Øvre	kote	348,0
Nedre	»	340,0
Reguleringshøyde		8,0 m
Tennesvatn:		
Øvre	kote	239,0
Nedre	»	233,0
Reguleringshøyde		6,0 m

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Når det gjelder opprydding i forbindelse med Tennesvassdraget vises til selskapets brev av 27. februar 1981 til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen om at det vil kontakte dem som har uttalt seg i anledning av saken og foreta ytterligere opprydding dersom det er behov for det.»

4. Maurangervassdragene.

(Statsregulering av Maurangervassdragene. Endring av manøvreringsreglement.)

Kronprinsregentens resolusjon 26. mars 1982.

Stortinget ga 30. mai 1969 sitt samtykke til statsregulering av Maurangervassdragene m. v. og fastsettelse av reguleringsbestemmelser samt inngåelse av overenskomst med Skiensfjordens Kommunale Kraftselskap om overdragelse av fallrettigheter m. v.

I manøvreringsreglementets pkt. 2 ble det gitt følgende bestemmelse:

«Manøvreringen skal foretas slik at de naturlige flommene i vassdragene ikke økes. Vasslipping fra magasinene forhåndsvarsles ved oppslag på sentralt trafikkerte steder. For øvrig kan vasslippingen foregå etter behovet i statens kraftverker.»

Etter at samtykket var gitt, ble Statskraftverkene klar over at med den valgte planløsning ikke var mulig å oppfylle manøvreringsreglementets pkt. 2 om at flommene ikke økes. Statskraftverkene søkte derfor 6. september 1972 om dispensasjon fra pkt. 2 for enkelte reguleringer samt tillatelse til økt flomstigning i enkelte vatn.

I anledning søknaden uttalte Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen følgende i brev av 5. juni 1973:

«Direktoratet for statskraftverkene har sendt inn denne søknad dagsett 6. september 1972:

«A. *Historikk.*

1. I konsesjonssøknaden av sept. 1967 er spørsmålet om flommer omtalt som følger:

1.1. I teksten på side 8 vedr. dam Mysevatn: «Tunnelen (Svartadalsvatn—Mysevatn) får luke ved Mysevatn og vil også bli drevet derfra. Luken sammen med bjelkestengslene ved de forskjellige inntakene ved breens vestside, vil gjøre det mulig å stenge av alle overføringene til inntaksmagasinet. Dette er nødvendig for å kunne avlede maksimale flommer uten å få skader nedover i vassdragene.» På side 12: «Flommene vil bli sjeldne, men storflom vil kunne forekomme som før.»

1.2. I tegningsbilagene hvor de forskjellige dammer er vist er følgende flomdata gitt:

Tabell 1.

Dam	Flom-stign. m	Over-løpsl. m	Beregnet flom m^3/s
Mysevatn	1,0	—	—
Svartadalsvatn	1,5	—	—
Juklavatn	1,0	25	50
Dravladalsvatn	1,0	40	80
Kvanngrøvatn .	(0,5)	—	—

NB! Beregnet flom er satt til $2 \cdot L \cdot h^{3/2}$.

1.3. I «Forslag til manøvreringsreglement . . .» er flomstigningen gjentatt for alle dammene, inklusive dam Kvanngrøvatn.

I tillegg er følgende sagt: «Det skal ved manøvreringen has for øye at flommene i vassdragene nedenfor magasinene så vidt mulig ikke økes. For øvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i statens kraftverk.»

2. I St. prp. nr. 65 (1968—69) er søknaden referert. I tillegg er flommene omtalt som følger:

2.1. På side 13 i uttalelse fra Jondal herredstyre: «Serleg vil me nemna at det må takast rådgjerder som hindrar auking av naturleg flom i Jondalselvi.»

2.2. På side 16 og 17 i utredning fra Sivilingeniør Erik Ræstad A/S: «Maksimalflommene i Jondalselvi blir vanligvis redusert etter overføring. Maksimalflommer av samme størrelse som tidligere kan imidlertid forekomme, og ved uheldige omstendigheter kan en også tenke seg flommene øket.» Videre foreslås endring i manøvreringsreglementet punkt 3 til: «Punkt 3. Manøvreringen skal foretas slik at de naturlige flommer i vassdragene ikke økes . . .» I uttalelser fra distriktet (Jondal) påpekes også at flomøkninger i Jondalselva må ungås.

2.3. I Hovedstyrets merknad side 29 sier Hovedstyret seg enig i Ræstads forslag om «. . . . at det uttrykkes i manøvreringsreglementet at de naturlige flommer i vassdragene ikke økes . . . .».

3. I «Reguleringsbestemmelser for Statsregulering av Maurangervassdragene m. v.» er ovennevnte formulering nyttet: «Manøvrering skal foretas slik at de naturlige flommene i vassdragene ikke økes.»

4. Detaljplanleggings- og byggeperioden.

4.1. I samband med detaljplanleggingen ble det 20. okt. 69 sendt brev til VHO med forespørsel om beregning av maksimale flommer. I VHO's svar av 28. nov. 69 er de beregnede flommene oppgitt, noe som førte til økning av overløpslengden på dammene for å overholde flomstigningen som var oppgitt i konsesjonssøknaden.

4.2. 28. jan. 1971 ble oversendt en del korrigerte planer til VVT. Merknader til disse foreligger i brev derfra av 15. mars 71 med nye tegninger fra SBP i ekspedisjon av 27. mars. Under hele denne perioden var det flomstigning dvs. faren for overtapping av dammen og hensynet til neddemming av strendene som var viktigst.

5. Nyvurdering etter «Høyangerflommen» høsten 1971.

5.1. I samband med en større skadeflom 2. nov. 71 som spesielt gikk hardt ut over Høyanger i Sogn, ble spørsmålet om reguleringenes virkning på flommene tatt opp. I møte i Vassdragsdirektoratet 19. april 72 ble gjeldende planer gjennomgått på bakgrunn av flomberegninger utført av Hydrologisk avdeling, jfr. brev av 28. mars 72. Møtet er referert i brev til Statskraftverkene dat. 24. april 72. Det var da enighet om at flommene måtte reduseres ved å øke flomstigningen og stenge av overføringene i flom.

SBP henvendte seg til damkonsulenten, NGI, i brev av 27. juni 1972 med spørsmål om høyning av flomvannstanden 0,5 m. Svaret derfra i brev av 13. juni gikk ut på at en slik høyning var mulig ved heving av kjernen 0,5 m uten å øke damhøyden ved dam Mysevatn og Dravladalsvatn. For dammene Svartedalsvatn og Juklavatn kunne en tilsvarende høyning ikke tillates.

Vassdragsdirektoratet foretok en befaring på anlegget 5.—7. juli d. å. og sendte befaringsrapport dat. 19. juli 72 med brev av 25. juli 72. I møte på Vassdragsdirektørens kontor 15. august 72 ble hele problemkomplekset gjennomdrøftet på bakgrunn av beregninger utført av Hydrologisk avdeling og SBP. En konkluderte med:

a. Juklavatn dam bygges som forutsatt da flommene ikke økes. Det forutsettes at det ikke føres vatn inn i magasinet via tilløpssystemet når flommen antas å ville overstige naturlig flom.

b. SBP sender inn søknad om nødvendige planendringer som stort sett tilfredsstiller de krav som er forutsatt i manøvreringsreglementet, samtidig som en redegjør for de teknisk-økonomiske konsekvenser og de stedlige forhold.

B. *Søknad om planendring.*

1. Dam Dravladalsvatn.

1.1. Naturlig flom er av VH beregnet til 80 m^3/s. Etter nåværende planer har VH beregnet regulert flom til 110 m^3/s forutsatt overføring av 10 m^3/s fra Kvanngrøvatn, kfr. brev fra VHO dat. 28. november 69.

1.2. Vi søker om å heve flmvst. 0,5 m til 1,5 m over HRV k. 957 samtidig som vi forutsetter at overføringen fra Kvanngrøvatn og Skarvabotn stenges når flommen antas å ville overstige en naturlig flom. Iflg. beregninger utført av VH vil en da med en overløpslengde på 25 m få en maksimal flom på 89 m³/s, dvs. 11 pst. over en naturlig flom. For å tilfredsstille kravet på maks. flom = 80 m³/s må overløpet innskrenkes til ca. 15 m som tilsvarer en flomstigning på 2,0 m. Dette vil forutsette en høyning av dammen på 0,5 m til en merkostnad på ca. kr. 150 000.

Dette beløpet står etter vår mening ikke i noe rimelig forhold til de eventuelle skader det er meningen å hindre.

2. Dam Svartadalsvatn.

2.1. Naturlig flom er av VH beregnet til 94 m³/s. Regulert flom forutsatt 35 m³/s overført fra inntak Botnane, er 140 m³/s etter nå gjeldende planer, kfr. brev fra VHO dat. 28. november 69.

2.2. Vi søker om å beholde gjeldende flomvst. på 1,5 m over HRV k. 860, samtidig som vi forutsetter at overføringen fra Botnane stenges når flommen i overløpet antas å ville overstige en naturlig flom. Iflg. beregninger utført av VH vil en med en overløpslengde på 30 m få en maksimal flom på 105 m³/s, dvs. 12 pst. over en naturlig flom. For å tilfredsstille kravet på maks. flom = 94 m³/s må overløpet innskrenkes til 12 m som tilsvarer en flomstigning på ca. 2,6 m. Dette vil forutsette en høyning av dammen på 1,1 m til en merkostnad på ca. kr. 180 000. Dette beløpet står etter vår mening ikke i noe rimelig forhold til de eventuelle skader det er meningen å hindre.

3. Dam Mysevatn.

3.1. Naturlig flom er av VH beregnet til 91 m³/s. Regulert flom forutsatt 30 m³/s overført fra Bondhusvassdraget, er 140 m³/s etter nå gjeldende planer kfr. brev fra VHO dat. 28. november 69.

3.2. Vi søker primært om å heve flomvannstanden 0,5 m til 1,5 m over HRV k. 855, samtidig som vi forutsetter at overføringen fra Bondhus ikke stenges ved flom. Iflg. beregninger utført av VH, vil en da med en overløpslengde på 40 m få en maksimal flom 139 m³/s, dvs. 53 pst. over en naturlig flom.

Det er mulig å redusere flommen til 129 m³/s, dvs. 42 pst. over naturlig flom, ved å redusere overløpet til 13 m. Men da er flomstigningen 3,0 m og forutsetter derfor en høyning av dammen på 1,5 m. Dette vil koste ca. kr. 550 000. Det er tydelig at under de rådende forhold er det meget kostbart å redusere flommene ved å øke flomstigningen. Det kan bemerkes at en må øke damhøyden med ca. 12,5 m for å komme ned på naturlig flom.

I tilslutning til ovennevnte økning på 53 pst., kan nevnes at Statskraftverkene vil foreta en omfattende elveforbygging på nedre del av Austrepollelva, kfr. plan av 24. mai 1972 fra VF. Etter vår oppfatning vil disse arbeider som er kalkulert til ca. kr. 450 000, i stor grad bedre elvas mulighet til å ta vare på flomvatnet og derved redusere framtidige flomskader, kfr. brev fra VF datert 24. mai 1972.

3.3. Flommen kan reduseres radikalt ved å stenge overføringen fra Bondhusvassdraget. Hvis vår primære søknad ikke kan aksepteres vil vi foreslå å montere luke i overføringstunnelen ved tverrslaget i Rennedalen. Inntaket i Rennedalsbekken må da flyttes oppover slik at ikke vatnet strømmer ut her. Slik som inntakssjaktene er planlagt og for det meste ferdigsprengt, vil en vesentlig del av vatnet fra inntak Bondhusbreen og Brufossbekken, totalt ca. 20 m³/s, strømme ut gjennom inntaket i Botnabekken når luka stenges. Maksimal flom i denne bekken er bare ca. 10 m³/s, så det vil nok føre til en del utgraving i bekkeløpet ned til Bondhusvatn. Men bekken renner stort sett giennom høgfjell- og villmarkterreng slik at skadene etter vår mening vil bli små, når en ser bort fra 2 gangbruer på turiststien Bondhusdalen—Folgefonna som sannsynligvis vil bli delvis ødelagt ved en så stor vassføring.

En løsning som nevnt ovenfor vil, iflg. beregninger utført av VH, redusere flommen til 107 m³/s, 18 pst. over naturlig flom, ved en flomstigning på 1,5 m, dvs. uten å heve damkronen. Overløpet må da bygges 31 m langt. Kostnadene ved å installere en luke i overføringstunnelen inklusive nødvendige tiltak ved bekkeinntakene, vil grovt regnet bli i størrelsesorden kr. 400 000. Hvis en velger denne løsning, dvs. stengt overføring, vil det være mulig å tilfredsstille kravet på maks flom = 91 m³/s = naturlig flom ved å innskrenke overløpet til 8 m. Men dette tilsvarer en flomstigning på 3.3 m eller høyning av damkronen med 1,8 m. Kostnaden ved denne høyningen er ca. kr. 650 000. Dette beløpet står etter vår mening ikke i noe rimelig forhold til de eventuelle skader det er meningen å hindre.

4. Sammendrag.

		Dam		
		Dr.d.-vatn	Sv.d.-vatn	Mysevatn
HRV	kote	957,0	860,0	855,0
HEV, nåv. planer	»	958,0	861,5	856,0
Flomoverføring nåv. planer ...	m³/s	10	35	30
Maks. flom nåv. planer ...	»	110	140	140
Naturlig flom .	»	80	94	91
Søknad:				
Flomoverføring	m³/s	0	0	30
Heving av HFV	m	0,5	0	0,5
Ny HFV	kote	958,5	861,5	856,5
Ny overløpslengde	m	25	30	40
Ny maks. flom	m³/s	89	105	139
I pst. av naturlig flom		111	112	135
Tillegskostnad for maks flom = naturlig flom	1 000 kr.	150	180	—
D.s. for maks. flom =1,42×naturlig flom	1 000 kr.			550

Alternativ søknad for Mysevatn:

		Dam Mysevatn
Flomoverføring	m³/s	0
Heving av HFV	m	0,5
Ny overløpslengde	m	31
Ny maks. flom	m³/s	107
I pst. av naturlig flom		118
Tilleggskostnad i forhold til primær søknad	1 000 kr.	400
Ekstra tilleggskostnad for maks. flom = naturlig flom	1 000 kr.	650»

Søknaden har vore lagt fram for kommunane Kvinnherad og Jondal.

Kvinnherad formannskap har, i brev av 22. desember 1972, kome med denne utsegna:

«Kvinnherad kommune finn å kunna tilrå endring av manøvreringsreglement etter den løysing som er nemnt under pkt. 3.3 i søknaden av 6. september 72 slik at flaumen vert redusert til 107 m³/s, eller 18 pst. over naturleg flaum.

Elles har ein ingen merknader til søknaden.»

Jondal kommune hadde saka føre på møte i kommunestyret 27. desember 1972. I serutskrift av møteboka heiter det:

«Sak nr. 130/72. — Endring av manøvreringsreglement.

Ved brev av 6. september 1972 har Statskraftverkene bede om merknad til søknad om endring av manøvreringsreglementet for Folgefonnverka sine reguleringsdammar. Endringane gjeld flaummanøvrering .

Når det gjeld reguleringsdammen i Dravladal er den største pårekna avlaupsflaum 80 m³/s, og det er søkt om å få løyve til å auka flaumføringa til maksimalt 89 m³/s, etter reguleringa. Dette svarar til ein auke på 9 m³/s, eller 11 pst.

Saka har vore lagt fram for Hydroconsult Svilingeniør Erik Ræstad A/S til sakkunnig gransking og uttale.

I denne uttalen vert dei peika på at det er eit nytt prinsipp det her vert slege inn på. Det har tidlegare vore eit fast element i alle norske vassdragsreguleringar at dei «naturlige flommer i vassdragene ikke økes». Den sakkunnige uttalen konkluderar med at ein ikkje bør sjå denne søknaden isolert, men at det er naturleg at Stortinget tek ei prinsippavgjer om det er forsvarleg å tillate bevist å auka flaumane i samband med vassdragsreguleringar. Vidare at ein då samstundes bør få fastlagt korleis eventuelle krav om skadebot som seinare måtte koma som ei naturleg fylgje, skal dekkast. I si fråsegn om kraftutbygginga har Jondal kommunestyre sterkt understreka at utbygginga ikkje må føra med seg at flaumvassføringa i elvane vert auka. Med den vassføring ein har hatt i Jondalselva før reguleringa, har det førekomme storflaum som sumtid har valda stor skade. Og med ein auke av vassføringa på 11 pst., er det rimeleg å rekna med at det kan føra til katastrofetilstandar under sers uheldig omstende.

Jondal kommunestyre vil derfor gi denne fråsegn for dei vassdrag som ligg innanfor Jondal kommune:

1. Jondal kommunestyre kan ikkje rå til at det vedt føreteke endring av manøvreringsreglementet slik at det fører til auka flaumvassføring i vassdraga slik det er søkt om.
2. Jondal kommunestyre viser til firma Hydroconsult Sivilingeniør Erik Ræstad A/S si utgreiing dagsett 18. desember 1972, og ser gjerne at saka om faste reglar for finansiering og erstatning vert lagt fram for og fastlagt av Stortinget.»

Sivilingeniør Erik Ræstad A/S har 18. desember 1972 som konsulent for Jondal kommune kome med denne utgreiinga:

«Innledning.

Statskraftverkene, NVE, har i brev av 6. september 1972 søkt om endel endringer i manøvreringsreglementet for dammer i Folgefonnprosjektet. Endringene gjelder flommanøvrering.

Vårt firma er av Jondal kommune bedt om å uttale seg om denne søknaden. Vi har gjennomgått søknaden og funnet at det prinsipp for flommanøvrering som her kommer til uttrykk, stemmer dårlig med det som tidligere har vært vanlig ved vassdragsreguleringer.

Ved den manøvreringsmåten en her satser på, går en bevisst inn for at storflommer i vassdraget skal kunne økes i forhold til det en kunne påregne ved naturlig tilstand.

Vi har funnet dette såpass alvorlig at vi foreslår at denne saken bør være opptakt til en generell behandling av denne nye tendense. Rapporten består derfor av en beskrivelse av det aktuelle, omsøkte tema og en mer generell bestraktnink omkring flommanøvreringsregler i vassdrag med overføringer.

Søknadens hovedpunkter.

Statskraftverkenes søknad er såpass omfattende og oversiktlig oppsatt at vi har funnet liten grunn til å gjenta annet enn hovedpunktene og det vi mener er av spesielle interesse. Den beste oversikten over hva søknaden omfatter får en av sammendraget i tabellform bakerst i søknaden av 6. september.

Dam Mysevatn i Austrepollelvi. Naturlig, største påregnelige avløpsflom fra Mysevatn til Austrepollelvi er av NVE, Hydrologisk avdeling, beregnet til 91 m³/s, uten dam og uten overføring.

Ifølge konsesjonen anlegges dam for Mysevatn med HRV på k. 855,0 og overhøyde over flomløpet ved maks. flom på 1,0 m.

Dertil overføres max. 30 m³/s fra andre felt.

Dette gir iflg. konsesjonen et maks. avløp på 140 m³/s.

Tallene viser at det med den tekniske løsning som forelå ved konsesjonsbehandlingen iflg. St. prp. nr. 65, 1968/69 ikke var mulig å oppfylle manøvreringsreglementets pkt. 2.

Men dette faktum ble ikke kommentert i hele konsesjonsbe-

handlingen. Det kommer først til syne nå flere år senere.

Et tilsvarende forhold besto ved konsesjons behandlingen også for de øvrige regulerte vatn. Vi viser her bare til tabell s. 6 i den nye søknad.

I den nye søknaden er det primært foreslått en endring av dammen slik at maksimal flomstigning i magasinet øker fra tidligere reglementsforslag 1,0 m til 1,5 m over HRV. Dette vil resultere i at den påregnelige maksimal-flom blir 139 m³/s, mot 140 m³/s tidligere. Dette er en økning av maksimalflommen i Austrepollelvi på 48 m³/s, eller 53 pst. Økningen er forårsaket av redusert selvreguleringsevne i vatnet pluss overført flomvatn fra Bondhusvassdraget.

Denne flomreguleringen bryter med pkt. 2 i forslaget til manøvreringsreglement i St. prp. nr. 65 (68—69), der det som vanlig heter at «Manøvreringen skal foretas slik at de naturlige flommene i vassdraget ikke økes — — —».

Det er ikke fremlagt noe overslag over hva det ville koste å la være å overstige naturlig flom under dette primære alternativ. Hevningen av damhøyden ville blitt betydelig, 12,5 m, og da er det forutsatt en overløpslengde på 1,0 m som neppe er hydraulisk/teknisk realiserbar.

Det er heller ikke lagt fram noe overslag over hva overskridelsen av maksimalflommen (og andre stor-flommer) vil bety for de forskjellige deler av Austrepollelvi når det gjelder skader.

Elveforbygningsarbeider i nedre deler av elva er omtalt med kostnadsoverslag. Det hevdes at dette «— — — i stor grad vil bedre elvas mulighet til å ta vare på flomvatnet og derved redusere fremtidige flomskader — — —».

Denne runde formuleringen bør ikke skjule det faktum at det ikke er foretatt noen statistisk begrunnede overslag over hyppigheten av de forskjellige flomstørrelser. Hvor store kostnadene ved disse forbygningene er i forhold til de fordeler de fører med seg, vites ikke.

Sekundært er det for Mysevatn foreslått at overføringen fra Bondhusvassdraget stenges. Dermed vil påregnelig maksimalflom ved den samme tillatte flomstigning på 1,5 m over HRV bli 107 m³/s, 16 m³/s eller 18 pst. mer enn den naturlige. Denne økningen er betinget bare av vatnets reduserte selvregulerende evne. En får vel og merke fremdeles brudd på formuleringen av pkt. 2 i det opprinnelig foreslåtte manøvreringsreglement.

En reduksjon av flommen til naturlig flom er fullt teknisk mulig. Flomstigningen i magasinet vil bli 3,3 m. Den nødvendige hevning av dammen pluss luke i overføringstunnelene fra Bondhusvassdraget er anslått til kr. 1 050 000.

Vi etterlyser en statistisk vurdering av mulige flomskader i Austrepollelvi før det kan sies at dette beløpet ikke står i noe rimelig forhold til de skader det er meningen å hindre.

Dam Svartedalsvatn i Godalselvi-Øyreselvi. Naturlig, påregnelig høyeste avløpsflom fra Svartedalsvatn er av NVE, Hydrologisk avdeling beregnet til 94 m³/s.

Forutsettes overføringen fra Botnane stengt, vil en ved den foreslåtte, tillatte flomstigning på 1,5 m over HRV få en avløpsflom på 105 m³/s, dvs. en økning på 11 m³/s eller 12 pst. i forhold til den naturlige.

Økningen er forårsaket av redusert selvreguleringsevne i vatnet. Dette er en forbedring i forhold til de opprinnelige planer, hvor overføringene ikke var forutsatt stengt, men representerer fremdeles en økning i forhold til det naturlige.

Skal en unngå den naturlige flommen må en regne med en flomstigning på 2,6 m i magasinet ved høyeste, påregnelige flom. Kostnadene for den nødvendige økning av damhøyden er anslått til kr. 180 000.

Igjen henger påstanden om at denne utgiften ikke kan forsvares i forhold til skadene i løse luften, idet fordelene ved ikke å overskride naturlig flom ikke er utredet.

Vi har videre heftet oss ved følgende formulering fra forslaget «— — — samtidig som vi forutsetter at overføringen fra Botnane stenges når flommen i overløpet antas å ville overstige en naturlig flom». Hvilke kriterier skal ligge til grunn for denne antagelse, og hvem skal foreta vurderingen i hvert enkelt tilfelle? Det er vel å merke ikke bare maksimalflommer som skal takles. Her må det helt klare regler til om stengeplikten, og spesifiserte beregnings- og aksjonsregler for driftspersonalet.

Dam Dravlandsvatn i Flatabøelvi — Jondalselvi. Naturlige, største påregnelige avløpsflom fra Dravladalsvatn er av NVE, Hydrologisk avdeling, beregnet til 80 m³/s.

Forutsettes overføringene fra Kvangrøvatn og Skarvabotn stengt, vil en ved å øke flomstigningen fra 0,5 m til 1,5 m over HRV få en maksimal flom etter reguleringen på 89 m³/s. Dette er en økning på 9 m³/s eller 11 pst. Økningen er forårsaket av den reduserte selvreguleringsevne i vatnet. Dette er en forbedring i forhold til de opprinnelige planer hvor overføringene ikke var forutsatt stengt. Skal en unngå å øke de naturlige flommen, må en ved maksimalflommen regne med en flomstigning på 2,0 m. Den nødvendige økning av damhøyden er kostnadsberegnet til kr. 150 000. Også her savnes en kostnads-fordels betraktning.

Vi har de samme kommentarer her som til planen om å stenge overføringene til de andre damstedene. En må ikke basere seg på antagelser når det gjelder avgjørelsen om når i en flomsituasjon stengningen skal foregå.

Momenter ad endring av manøvreringsreglement i forbindelse med flomkriterier.

Flombestemmelser i reglementene hittil.

Et helt fast element i alle norske reguleringskonsesjoner har vært at «de naturlige flommer i vassdragene ikke økes».

I dette begrep har ligget at de flomavløp en vil få etter regulering ikke skal være større enn de i naturlig tilstand ville vært med det naturgitte tilløp.

I bestemmelsen har en ikke dratt inn øket flom i de innsjøer (magasiner) hvorfra avløpet kommer, idet disse som regel har fått sterke endringer (hevninger) i flomvannstand. For å dekke forholdene rundt magasinene har manøvreringsreglementene inneholdt spesifiserte vannstander eller stigningshøyder over HRV som magasinet unntaksvis kan heves

til under flom. Her har oss bekjent aldri sambandet mellom frekvens (hyppighet) av overhøyde og relasjon til naturlig tilløps størrelse vært trukket inn i reglementet.

Dette enkle reglementsmønster har vært bygget på regulering i naturlig nedbørfelt og med faste flomoverløp slik at det har vært logisk sammenheng mellom flomtilløp, magasinets overhøyde og maksimalt avløp.

I de senere års reguleringskonsesjoner har en rekke forhold komplisert dette bilde uten at reglementsmønsteret har fulgt med.

Vi har fått utstrakte overføringer som har øket flomtilløpet uten å få inn bestemmelser om stengning av overføringene. Vi har fått manøvrerbare flomløp uten faste kriterier for manøvrering av lukene. På den annen side har vi fått en generelt meget større reguleringsgrad med sjeldnere 100 pst. fylling, og vi har hatt eleveleier som i årevis ligger tørre, for så plutselig å bli utsatt for noe nær tilsigsflom uten noen selvregulering eller dempning.

I Tokke-Vinje-skjønnet vedr. Eidselven ble direkte uttalt fra NVE's talsmann at NVE Statskraftverkene var innenfor reglementet bare de ikke slapp større avløp enn det naturlige tilløp. Dette var en fortolkning hvor rettens oppfatning ennå ikke er kommet til uttrykk.

Nye prinsipper i Folgefonn-prosjektet.

På grunn av de omfattende overføringer viser de prosjekter man nå tildels har ferdig utført i Mauranger, at reglementsbestemmelsene ikke kan følges uten store økonomiske konsekvenser.

Enten må dammene økes betraktelig og nye reguleringsgrenser og flomoverhøyder fastsettes, eller en må få tillatelse til, tidldels betydelige, økninger i naturlig flomavløp ved de naturgitte tilløpsforhold under storflom.

NVE's søknad inneholder ingen økonomisk vurdering av skadevirkninger, dvs. man har beregnet de konstruktive kostnader ved hevning av dammenes overhøyder og kort konkludert at disse ikke står i noe rimelig forhold til de eventuelle (uthevet her) skader det er meningen å hindre.

Det er ikke foretatt noen statistisk undersøkelse av hvor hyppig de forskjellige flomavløpsstørrelser vil opptre og hvilke skader som vil ventes å opptre ved slike avløp. Vi er altså helt ute av stand til å vurdere hvorvidt konklusjonen er riktig.

Ansvarsbetraktninger.

Det nye prinsipp, at man bevisst konstruerer anleggene slik at naturlig flom må bli forøket, er et så avgjørende viktig avvik fra de hevdvunne prinsipper at det er grunn til å kreve en inngående analyse av den ansvarsrettslige og statistisk-økonomiske konsekvens.

Ved en aksept av selve prinsippet blir man stående igjen med spørsmålene:

Hvordan skal skaden (risikoøkningen) oppgjøres? Sakl regulanten få en skjønnsavgjørelser for en årlig skaderisiko som skal betales distriktet? Hvem vil kunne avgjøre dette beløps størrelse?

Skal regulanten innbetale et risikofond til garanti av eventuelle skaders betaling? Hvem vil i så fall verdsette risiko for tap av menneskeliv? Hvem skal fordele av midlene?

Skal regulanten få en helt fri utsettelse av sitt erstatningsansvar til skaden en dag er et faktum? Hvem vil da avgjøre hvor stor økning skaden har fått på grunn av inngrepene? Hvordan skal vi da rekonstruere hva den naturlige skaden ville vært?

Beregning av flomreguleringstiltak.

I andre land der man har alvorlige flomskader fra naturens hånd og ved tiltak ønsker å redusere disse, foretas omfattende analyse av den statistiske sannsynlighet for flommer av visse størrelser og beregning av den årlige midlere skade som disse har forvoldt og beregningsmessig vil forvolde.

Man sammenholder den gevinst (benefit) som ligger i beskyttelsestiltak som unngår disse skader med den kostnad (cost) som tiltakene innebærer.

Hvis «benefit» er større en «cost», vil flomsikringstiltaket bli anbefalt utført.

I nærværende problem går man den annen vei.

Man beregner hvilken økning man får i flomavløp som resultat av regulering, og slår fast at det koster så meget å redusere denne flom til sin naturlige størrelse at det ikke står i rimelig forhold til den beskyttelse en slik løsning fører til. Dette gjøres uten en økonomisk vurdering av flomskaden.

Sluttkommentar.

Vi er av den oppfatning at det nye prinsipp som her introduseres er for alvorlig til at det kan gis innpass som konkret løsning for Folgefonnanleggene separat sett.

Prinsippet bør forelegges de folkevalgte (Stortinget) til en generell behandling som kan danne grunnlag for en fremtidig konkret anvendelse på de enkelte prosjekter hvor problemet er oppstått eller vil oppstå.»

Ivar Kvåle, Jondal har i brev av 12. februar 1973 kome med denne merknaden:

«Dam Dravladalsvatn i Jondalselvi.

NVE Hydrologisk avdeling har rekna med største naturlege flaum frå Dravladalsvatn til 80 m³/sek. Under føresetnad av at overføringane frå Kvanngrøvatn og Skarvabotn vert stengt, vil det etter reguleringa vera ein maksimal flaum på 89 m³/sek. Dette er ein auke på 9 m³/sek. eller 11 pst.

Det er ingen ting sagt om at overføringa av Bleieelvi skal stengjast, og gå i sitt vanlege løp.

Ved målestasjonen ved Eidevatn vart det i november 1940 registrert ei vassføring på 93 m³/sek., som er den største registrerte vassføring i perioden 1908—62. Tilsvarande vassføring ved Kvåle-Baggegard (Lauvbrua) er stipulert til ca. 70 m³/sek.

NVE Forbygningsavd. har planlagt elveforbygging ved Kvåle-Baggegard. Under planlegginga vart det opplyst at vassføringa i fleire flaumar låg opp mot flaumen i 1940. Forbyggingsplanen er av 13. april 1962, og er dimensjonert for maks. ca. 90 m³/sek. Elveforbygginga er til denne tid ikkje utførd.

Dersom det vert flaumføring frå dammen ved Dravladalsvatn på 89 m³/sek. så er dette 19 m³/sek. eller 27 pst. meir enn det som vart rekna med (ca. 70 m³/sek.) ved Kvåle-

Baggegard i 1940. I tillegg kjem flaumen i nedslagsfelta nedanfor Dravladalsvatn, dessutan og flaumen i Brattabøelvi, når overføringa frå Skarvabotn er stengd.

Flaumføringa i Jondalselvi vil verta svært stor i høve til målingane i Eidevatn. Dette kan ikkje berre føra til ulemper og skader, med føra til katastrofe. Forutan at det vil gå ut over eigedomar langs elva, vil det også gå ut over vegar og bruer. Busetnaden på Jondalsøyri vil koma sterkt i fåresona, då øyri er oppbygd av sand og småstein, og er lett å grava ut.»

Ivar Kvåle hadde som vedlegg til sin merknad, kopi av brev av 2. februar 1973 frå NVE-Forbygningsavdelingen:

Ved Eidevatn ble i november 1940 registrert en vassføring på 93 m³/sek., som er den største registrerte vassføring i perioden 1908—62. Tilsvarende vassføring ved Deres eiendom (Laubrua) er stipulert til ca. 70 m³/sek.

I vår plan av 13. april 1962 er dimensjonert for en maks. vassføring på ca. 90 m³/sek.

Opplysninger om vassføringer ved de øvrige forbygningsparseller i Jondalselva foreligger ikke.»

Dei fråsegner som ligg føre har vore sendt Statskraftverka som ikkje har hatt noko å merka til dei, jfr. brev av 20. februar 1973.

Hovudstyret vil uttale:

Utgangspunktet for denne søknaden er manøvreringsreglementet for Mauranger vassdraga der det i pkt. 2 mellom anna heiter:

«Manøvreringen skal foretas slik at de naturlige flommene i vassdragene ikke økes.»

Søknaden gjeld dispensasjon frå dette vilkåret for Dravladalsvatn, Svartadalsvatn og Mysevatn, samt 0,5 m auka flomstiging i Dravladalsvatn og Mysevatn.

Etter føresetnadene i søknaden ville det kosta kr. 150 000 for Dravladalsvatn, kr. 180 000 for Svartadalsvatn og kr. 1 050 000 for Mysevatn å halda seg innanfor vilkåret i pkt. 2. Statskraftverka si grunngjeving for søknaden er at dei ikkje finn nokon rimeleg relasjon mellom kostnadene og dei eventuelle skadar det er meininga å hindre.

Flomvassføringane i eit vassdrag vil vanlegvis bli redusert ved regulering, men i enkelte høve kan flommane, også maksimalflom, bli auka. Ein flomtopp kan i nokon mon bli redusert ved å ha i reserve eit flomdempingsmagasin i tillegg til det ein får ved naturleg flomstiging, og ved å sleppe vatn gjennom tappetunnelen under første del av flommen.

For maksimal flom har Hydrologisk avdeling rekna ut den avleidde maksimalflommen ved naturlege tilhøve og ved regulering. I det siste tilfelle er det rekna med ein kombinasjon av uheldige omstende:

1. Flommen tar til på fulle magasin.
2. Tappetunnelen frå dei regulerte vatn er stengd.
3. Mauranger kraftverk med ein kapasitet på 36 m³/s står.

Dette er ein ekstrem situasjon, og det er sjeldan den vil oppstå.

På den andre sida er det rekna med at avstengingsorgan i overføringsanlegg er effektive og at dei vert stengde så snart vasstanden i magasina stig over HRV.

Dravladalsvatn.

Dravladalsvatn har avløp til Jondalselv i Jondal kommune. Dammen ved Dravladalsvatn er bygd med 25 m overløpslengd, og for ei flomstiging på 1,5 m.

Det er ein føresetnad at overføringa frå Kvanngrøvatn og Skarvebotn skal vera avstengd under flom. Overføringskanalen frå Bleieelvi ligg langt til fjells med tungvint tilkomst. Statskraftverka ville difor bygge kanalen utan avstenging slik at Bleieelvis felt blir ein del av Dravladalsvatnets felt. Maksimal flom for dette fellesfeltet er utrekna til 80 m³/sek. ved naturlege tilhøve og til 89 m³/sek. med den utførde regulering. Maksimalflommen på 80 m³/sek. er noko misvisande fordi den er utrekna for fellesfeltet på 30,8 km² og ikkje for det separate feltet på 28,0 km².

For Dravladalsvatnet separat er naturleg flom utrekna til 74 m³/sek. Ein regulerd flom på 89 m³/sek. er då 120 pst. av naturleg flom. Dette er ein prosentvis auke som er monaleg større enn det som går fram av søknaden.

Jondal kommunestyre har ikkje kunna rå til at det vert gjort endring i manøvreringsreglementet som fører til auka flomvassføring. Dette er grunna på 11 pst. auke. Under desse omstende kan Hovudstyret ikkje rå til at overføringskanalen frå Bleieelvi vert bygd utan avstengingsorgan.

Utan overføring vil regulerd maksimalflom bli 86 m³/sek. Den prosentvise auken som er 16 pst. ved Dravladalsvatn vil minke nedover i vassdraget. Ved Kvåle-Baggegard nedanfor samløpet mellom Flatabøelvi og Brattabøelvi til dømes, er auken reduserd til ca. 9 pst.

Ved Eidevatn VM i Jondalselv har det vore vassføringsmålingar sidan 1909. I tida fram til 1950 var største årsflom 53 m³/sek. i middel. Største flommen i denne perioden vart målt 26. november 1940 og var 93 m³/sek. Det svarar til ca. 41 m³/sek. ved Dravladals-

vatn. Den pårekna maksimalflommen på 74 m³/sek. er såleis 80 pst. større enn den største som hittil har vore målt. Kvart tiår har det vore flommar tett oppunder den største målte, og denne kan difor ikkje reknast som nokon ekstrem flom.

Når det gjeld elva nedanfor Dravladalsvatn kan ein risikere flomskadar.

På det slake partiet Kvåle-Baggegard nedanfor Laubrua må ein rekna med at elva fløymer over elvebredden ved flomvassføringar som er langt under halvparten av den maksimale.

I mernkad frå Ivar Kvåle heiter det mellom anna:

«Flaumføringa i Jondalselvi vil verta svært stor i høve til målingane i Eidevatn. Dette kan ikkje berre føra til ulemper og skader, men føra til katastrofe. Forutan at det vil gå ut over eigedomar langs elva, vil det også gå ut over vegar og bruer. Busetnaden på Jondalsøyri vil koma sterkt i fåresona, då øyri er oppbygd av sand og småstein, og er lett å grava ut.»

Skadeflommane vil kunne auke etter at Dravladalsvatn er regulert. På strekningen Kvåle-Baggegard vil det dreie seg om ca. 9 pst. ved maksimal flomvassføring og 12—14 pst. ved mindre skadeflommar. Skadane går mest ut over dyrka mark.

Ved elveforbygging vil skadeflommar kunne reduserast i tal og omfang. Ein forbyggingsplan som gjekk ut på å auke vassføringskapasiteten til elva til 90 m³/sek., ca. 128 pst. av største målte flom, var i 1962 kostnadsrekna til kr. 400 000. Etter oppgåvene ved forbyggingssaka rørde skadeflommane ved ca. 118 dekar kultivert jord.

Etter opplysningar som er gitt i samband med elveforbyggingssaka skulle skadeflom svara til ei vassføring på omlag 45 m³/sek., dvs. ca. 60 m³/sek. ved Eidevatn VM og ca. 26 m³/sek. ved Dravladalsvatn. Ved gjennomsyn av observasjonar i 42 år ved nemnde vassmerke syner det seg at det har vore vassføringar svarande til skadeflom i 17 år og i 13 av desse åra gjeld det haustflommar. Om hausten er det størst sjanse for å få flom på fulle magasin, noko som aukar risikoen for skadeflom i vassdraget.

Jondal kommune sin tekniske konsulent har m. a. peika på at det ikkje er samsvar mellom manøvreringsreglementet sitt krav om at det skal manøvrerast slik at «de naturlege flommene i vassdragene ikke økes» og føresegna om at maksimal flomstiging i Dravladalsvatn skal vera 1 m. Det er rett nok at det her er motstridande føresegner, og til det vil ein merka:

Grunnen til at manøvrering under flom ikkje er heilt fastlåst i reglementa, er at tilhøva kan endra seg frå den eine flommen til neste. Det bør difor vera eit visst rom for vurdering i kvart tilfelle. Ei slik vurdering har to hovudomsyn å ta: 1) omsynet til skade ved flomstiging i magasinet og 2) omsynet til skade ved auka flommar i vassdraget nedanfor. Det krevst kjennskap til mange detaljar om ein skal kunne slå fast at den eine skadeverknaden skal leggast meir vekt på enn den andre. Av denne grunn har ein opp gjennom tidene brukt meire runde formuleringar som t. d. den mest vanlege: «En skal ha for øyet at de tidligere flomvassføringer ikke økes.»

I dette tilfelle har Hovudstyret lagt meire vekt enn vanleg på at dei naturlege flomvassføringane ikkje blir auka og har gjort kravet kategorisk ved å stryka «såvidt mulig» i forslaget. Ei maksimalgrense for flomstiging i magasinet kunne ein ikkje da lenger greie å halda, så vi seier oss lei for at den føresegna ikkje blei stroken. Den tekniske kontrollen har følt seg bundet av dette pålegget i staden for å vurdere ei større flomstiging i magasinet der skadeverknadene tydelegvis var minimale. Etter dei store flommane over distriktet hausten 1971 blei det likevel lagt vekt på om mogleg ikkje å auka flommane, og dette har og på det næraste lukkast. Reglementet førte til ei kompromissløysing og til at ein skulle søkja det endra i samsvar med denne løysinga. Statskraftverka har teke konferansane med Vassdragstilsynet for avgjerande utan å vente på at denne søknaden bli realitetsbehandla. Dammen ved Dravledalsvatn var såleis på det næraste bygd ferdig då søknaden kom inn. Det er forståeleg at arbeida måtte gå kontinuerleg for å få rasjonell framdrift. Når det gjeld realiteten i denne saka vil Hovudstyret få understreke følgjande:

Under full drift har kraftverka kapasitet til å ta meire enn alt vatn som maksimal naturleg flom er rekna auka med. Ein kan og ved flom på fulle magasin køyre kraftverka berre på tilløpet til Dravladalsvatn og på den måten skape større trygd mot flom i Jondalselva. Hovudstyret rår til at det blir teke inn ei slik føresegn i reglementet. Under normale driftstilhøve blir altså flommane mindre, og dette gjeld og for ekstreme flommar.

Jondal kommune sin tekniske konsulent har vore inne på tankar om ansvarstilhøva og erstatning for auka flomrisiko. Etter Hovudstyret sitt syn må skjønnet avgjera erstatningsspørsmålet konkret. Ekstreme flommar som valdar skade må takast opp ved skjønnet særskilt. Som situasjonen ligg an her er det nærliggjande å vurdere eit tiltak

for å retta opp attt eventuelle skadar, kanskje noko tilsvarande dei forbyggingsarbeida som det er gamle planar om. Hovudstyret har kome til at det ikkje vil vera rett å gi pålegg om dette, men overlate til skjønnet å avgjera om det slik tilhøva nå er, vil vera rett å pålegga tiltak etter vassdragsreguleringslova, § 16, pkt. 3, eller om pengeerstatning er tilfredsstillande.

Til merknaden frå Jondal kommune om at Stortinget bør ta prinsippavgjerd om flomtilhøva i regulerde vassdrag og om faste reglar for erstatning, vil ein merka:

Det er etter Hovudstyret sitt syn naudsynt å vurdere konkret flomavleidingstilhøva i kvart vassdrag i den einskilde saka. Det vil ikkje vera rett å treffa noko prinsippvedtak om at flommar ikkje skal aukast. I søknadene som i tida frametter blir behandla vil ein leggja vekt på at flomavleiinga er klårlagt i detalj, og ein vil krevja at søkjaren skal legga fram grunngjeve framlegg om korleis flomavleiinga skal vera, og i denne samanheng vil ein ha gjort det klårt om det er planen å auke flommane i einskilde vassdrag, jamfør her elles saka om Ulla-Førre der flomavleiingsspørsmålet i store drag er løyst under behandlinga av reguleringssaka.

For Dravladalsvatn rår Hovudstyret difor til:

Høgste flomvasstand, HFV, vert auka med 0,5 m frå k. 958,0 til k. 958,5.

Statskraftverka blir pålagd å installere avstengingsorgan i alle overføringar, også i overføringskanal frå Bleieelvi.

Konsesjonæren må så langt det er teknisk mogleg sjå til at naturlege flommar ikkje blir auka.

Svartadalsvatn har via Godalselvi avløp til Øyreselv i Kvinnherad kommune. Naturleg maksimalflom for Svartadalsvatn separat har Hydrologisk avdeling rekna ut til 94 m³/sek. Den regulerte maksimalflom utan overføringar er utrekna til 105 m³/sek. Dette er ca. 12 pst. meir enn ved naturlege tilhøve. På den nederste slake del av Øyreselvi svarar det til ein auke på omlag 5 pst. For at regulert maksimalflom skulle bli lik naturleg flom, måtte overløpslengda reduserast frå 30 m til 12 m. Dette ville gje 1,1 m auka flomstiging og tilsvarande påbygging av dammen. Ein slik auke har Statskraftverka kostnadsrekna til kr. 180 000.

Det er liten busetnad langs Øyreselvi, og det er grunn til å tru at auken i flomskadar ved regulering blir liten. Hovudstyret vil difor rå til at dammen blir bygd i samsvar med dei planar som ligg føre. Kvinnherad kommune har ikkje kome med innvendingar mot ei slik løysing, og dette har Hovudstyret lagt vekt på i si vurdering.

Mysevatn har avløp til Austrepollelvi i Kvinnherad kommune.

Naturleg maksimalflom for Mysevatnfeltet separat har Hydrologisk avdeling rekna til 91 m³/sek. Med ei overløpslengd på 31 m er regulerd flom for same feltet utrekna til 107 m³/sek, som svarer til 118 pst. av pårekna naturleg flom. Flomstiging i Mysevatn blir 1,5 m meir einn det som er føresetnaden i manøvreringsreglementet. Ved å ta med overføringa frå Bondhusvassdraget, må ein med same flomstiging auke overløpslengda på flomoverløpet til 40 m. Maksimalflommen blir då 139 m³/sek. som er 53 pst. større enn den naturlege. Ved flommar mindre enn den maksimale vil den prosentvise auken bli endå større. Statskraftverka har tatt på seg å setje i verk bygging av større flomverk på nedre del av Austrepollelvi. Denne eleveforbygginga vil i stor mon auke elva si evne til å leia bort flomvatn. Dei er sett i verk først og framst for å verna kraftverket sitt friluftsanlegg, men dels og av naturvernomsyn. Det er såleis særlege omsyn som ligg til grunn for desse forbyggingane. Hovudstyret kan likevel ikkje rå til så stor auke i flomvassføringa som ei overføring av Bondhusvassdraget kan føra med seg. Når det gjeld Mysevatn vil Hovudstyret difor rå til:

Høgste flomvasstand, HFV, blir auka med 0,5 m frå k. 856,0 til k. 856,5 m. Overløpet blir bygd med ei lengd på maksimum 31 m. Føresetnaden er at det blir installert luke i overføringstunnelen slik som Statskraftverka har gjort framlegg om i sin alternative søknad. Dette er i samsvar med tilråding frå Kvinnherad kommune.

Luka er kostnadsrekna til kr. 400 000. Ved å redusere overløpslengda til 8 m ville regulerd flom bli lik naturleg flom. For å klare den ekstra flomstiginga måtte damhøgda aukast med 1,8 m. Dette er kostnadsrekna til ca. kr. 650 000. Hoveudstyret er av den meining at det er rett heller å gå inn for elveforbygging i nedre del av Austrepollelvi.

Ei avstenging av overføringstunnelen frå Bondhusvassdraget vil ikkje føre til nemnande skade ved endringar i flomvassføringane i Bondhuselvi nedanfor Bondhusvatnet. Den maksimale auken ein kan få her blir ca. 2,5 m³/sek. som skriv seg frå Rednedalsbekken og Trumbetjørn. Ovanfor Bondhusvatnet vil det meste av flomvassføringa frå inntaket i Bondhusbreen og Brufossbekken fløyme ut i Botnabekken. Her vil maksimalflommen auke frå 10 m³/sek til 30 m³/sek. Statskraftverka reknar ikkje med store skader av dette, men 2 gangbruer over bekken vil truleg bli øydelagde ved stor vassføring.

Hovedstyrets forslag til manøvreringsreglement for statsregulering av Maurangervassdragene m. v.:

1.

Reguleringer:

Magasin	Naturlig somervannst. m o. h.	Reguleringsgrenser		Maks. flomstign. m o. h.	Senkn. m	Oppd. m	Reg.h. m
		Øvre m o. h.	Nedre m o. h.				
Kvanngrøvatn	970,5	972,0	937,0	972,5	33,5	1,5	35,0
Dravladalsvatn	938,5	957,0	880,0	958,5	58,5	18,5	77,0
Jukladalsvatn	1 082,9	—	990,0	—	92,9	—	92,9
Heimste Revavatn	1 146,0	1 147,0	1 141,0	1 147,5	5,0	1,0	6,0
Juklavatn	1 010,4	1 060,0	950,0	1 061,0	60,4	49,6	110,0
Langavatn	962,0	—	927,0	—	35,0	—	35,0
Heimste Svartedalsvatn .	833,6	860,0	780,0	861,5	53,6	26,4	80,0
Innste Svartedalsvatn ..	837,6	860,0	780,0	861,5	57,6	22,4	80,0
Blådalsvatn	1 072,1	1 104,0	1 018,0	1 105,0	54,1	31,9	86,0
Mysevatn	814,9	855,0	775,0	856,5	39,9	40,1	80,0
Stutatjern	1 216,0	1 217,0	1 214,0	1 217,5	2,0	1,0	3,0
Holmavatn	1 132,0	1 133,0	1 127,0	1 133,5	4,1	1,9	6,0

For Dravladalsvatns og Jukladalsvatnets vedkommende refererer høydene seg til vassdragsvesenets nivellement L.nr. 523 for 1963, for Juklavatn og Svartedalsvatns vedkommende til L.nr. 535 for 1964 og for Mysevatns vedkommende til L.nr. 516 for 1960.

De øvrige vatn har høydegrunnlaget fra fotogrammetrisk kart fra 1963.

Overføringer:

a. Avløpet fra Kvanngrøvatn sammen med avløpet fra Skarvabotn — nedbørfelter oppgitt til henholdsvis 10,8 og 3,2 km² — overføres til Dravladalsvatn.
b. Avløpen fra 2,8 km² av Bleieelvis nedbørfelt overføres til Revavatn.
c. Avløpet fra 10,5 km² av Dravladalsvatns partielle nedbørfelt med tillegg av avløpet fra Langavatns og Botnans felt er på henholdsvis 2,8 og 7,7 km² samt de under a. nevnte felter ɔ: samlet avløp fra 35,0 km², overføres gjennom Jukla kraftverks tunnelsystem til Svartedalsvatn.
d. Avløpet fra Heimste Revavatns nedbørfelt på 7,5 km² med tillegg av avløpet under b. overføres til Jukladalsvatn og kan — sammen med avløpet fra dettes partielle felt på 6,4 km² og fra Jordalstjerns felt på 3,6 km² ɔ: totalt 20,3 km² — overføres til Juklavatn, eller om ønskes direkte til driftstunnelen for Jukla kraftverk.
e. Med opptagelse av avløpet fra Juklavatns partielle nedbørfelt på 15,8 km² overføres avløpet under d. —ɔ: tilsammen 36,1 km² — til Svartedalsvatn.
f. Det samlede avløp fra feltene nevnt ovenfor med tillegg av avløpet fra Svartedalsvatns partielle nedbørfelt — ɔ: 71,1 + 32,9 = 104,0 km² samt avløpet fra 23,7 km² av Bondhuselvis og fra 1,0 km² av Rednedalsbekkens nedbørfelter — overføres til Mysevatn i Austrepollelvi.

2.

Ved manøvreringen skal has for øyet at de naturlige flommene i vassdragene ikke økes. Ved overløp i magasinene skal disse ikke tilføres vatn gjennom overføringsorgan og ved overløp i Dravladalsvatn skal driftsvatn for kraftverket fortrinnsvis tas fra dette magasin. Vannslipping fra magasinene forhåndsvarsles ved oppslag på sentralt trafikkerte steder. For øvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i statens kraftverker.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, observeres og noteres regnmengder, temperatur m. v.

Protokollen oppbevares ved Maurangerverkene.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som tilsettes av Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

I brev av 20. august 1973 avga Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen følgende tilleggsuttalelse:

«Hovedstyret har i brev til Departementet dagsett 5. juni d. å. gitt fråsegn om endring i manøvreringsreglementet for einskilde magasin for Folgefonn-verka. Endringane var turvande etter ei nærare gransking ved Vassdragstilsynet av flomtilhøva. Tilsynet har no og behandla flomtilhøva ved dei andre magasina ved dette anlegget. Det synes seg ved dette at ein vil tilrå å auke maksimal flomstiging i Kvanngrø med 1,0 m til kote 973,5. Ein kan då avleida den maksimale påreknelege flommen på fullnøyande måte ved ei lengd på overlaupet på 10 m. Kvanngrøvatn får då ein samla maksimal flomstiging på 1,5 m. Vatnet ligg i goldt høgfjell slik at endringa ikkje kan tenkjast å føre med seg nemnande skade.»

Sakens avgjørelse ble stilt i bero i påvente av en avklaring av enkelte forbyggingstiltak i Jondalselva. Den 24. oktober 1978 søkte Statskraftverkene om å få endre noe på den planløsning som var lagt fram i søknaden av 6. september 1982. Hovedstyret har i anledning denne nye søknaden uttalt følgende i brev av 22. april 1980:

Ved brev av 22. april 1980 har Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen avgitt ytterligere en innstilling i saken som lyder slik:

«Direktoratet for statskraftverka har lagt fram følgjande søknad dagsett 24. oktober 1978:

«Tillegg til vår søknad dat. 6. sept. 1972 med endring i manøvreringsreglementet.

I vår søknad av 6. sept. 1972 var det forutsatt at overskuddsvatnet ville renne ut i det laveste inntaket som etter daværende planer var Botnabekken, se pkt. 3.3. i søknaden.

På det tidspunktet var imidlertid ikke planene for Bondhusinntaket endelig avklaret. Dette er nemlig et breinntak og det første i sitt slag i landet. En var derfor meget usikker på hvor en ville finne vatnet under breen og hvordan systemet for utskilling av sand og grus skulle bygges. Det eneste system en da hadde erfaring med, var et fransk som på den tid var under bygging ved Chamonix i Alpene. Seinere foretok vi et modellforsøk ved Vassdrags- og havnelaboratoriet (VHL) i Trondheim med et enklere system som vi valgte å satse på, se bilag 6. Dette forutsetter et overløp på kote 893,5.

Ved stengt ventil i Rednedal vil tilløpene til Brufoss og Botnabekken helt eller delvis passere overløpet og renne ut flomtunnelen ved breinntaket. Ved en vassføring lik 10 x qm i inntakene, vil f. eks. hele tilløpet til Brufoss på ca. 8 m^3/s renne ut ved breen og komme i tillegg til flommen der på ca. 20 m^3/s. Ved mindre tilløp vil også hele eller en del av tilløpet til Botnabekken og Rednedalsbekken bli overført til breinntaket og renne ut der. Elvepartiet mellom brefoten og sammenløpet med Brufossbekken vil derfor ved den valgte løsning få en øket vassføring i perioder når ventilen i Rednedalen er stengt, se bilag 2. Dette er en situasjon som inntreffer sjelden under normale driftsforhold. Men på grunn av problemene med Mysevassdammen har en vært nødt til å stenge overføringen relativt ofte, noe som har forårsaket en del graving i det berørte elvepartiet. I vår søknad av 6. sept. 1972 pkt. 3.3. beskrives en løsning som vil øke maksimal flom i Botnabekken med 200 pst., fra 10 til 30 m^3/s. Etter nåværende plan vil mesteparten av Rednedalsbekkens flomvassføring, ca. 2 m^3/s, sammen med ca. 10 m^3/s av Brufossbekkens flom renne ut i Botnabekken og øker derved maks. flom fra 10 til 22 m^3/s. Resten av flommen fra Brufossbekken, ca. 15 m^3/s, blir overført til breinntaket. Maks. flom er regnet lik 30 x qm.

Etter vår oppfatning vil den valgte løsning som vi nå søker om, få mindre total skadevirkning da Botnabekkens løp er mindre egnet til å ta mot en øket vassføring enn Bondhuselva.»

Følgjande ytterlegare utgreiing av 7. mars 1979 har og vore lagt fram:

«Viser til følgende referanse:

1. Revidert utbyggingsplan av sept. 67.
2. St. prp. nr. 65 (1968—69).
3. Reguleringsbestemmelser for statsregulering av Maurangervassdragene m. v. (kongelig res. 18. juli 68).
4. Søknad om endring av manøvreringsreglementet, datert 6. september 1972.
5. Hovedstyrets innstilling til Industridepartementet datert 5. juni 78. Svar på søknaden foreligger ikke.
6. Søknad til Vassdragsdirektoratet om ny endring i manøvreringsreglementet, datert 24. oktober 1978.
7. Brev fra Vestlandsverkene datert 16. februar 1979.

Vi finner det ikke nødvendig i denne omgang å gå nærmere inn på forhold som gjelder Jondalsvassdraget, Øyreselvi og Austrepollelvi. Med bakgrunn i referanse 5, side 7 så har Kvinnherad kommune i brev av 22. desember 1972 ingen merknader til vår søknad av 6. september 72 (ref. 4) under forutsetninger av at luke blir installert i overføringstunnelen. Vi mener derfor det er riktig å forenkle problemstillingen slik:

A. Mauranger kraftverk med tilhørende tunneler etc. kjøres i dag med hjemmel i referanse 3 foran.
B. Det er foretatt installasjoner og tiltak som

tilfredsstiller kravene i referanse 5. Dette vil si at flomvassføringen ved Mysevat er beregnet til ikke å overstige 107 m³/s ved avstengt tunnel fra Bondhusbreen m. fl. Dette var som nevnt foran, forutsetningen for vedtaket i Kvinnherad formannskap i desember 1972.

C. Når det gjelder flommen i Bondhuselvi med sidebekker så er forholdene ikke avklaret. På grunn av omstendigheter forklart i referanse 6, så har forutsetningene for vår søknad av 6. september 1972 endret seg. Vi har derfor funnet å måtte sende inn en ny søknad om endring av manøvrerinksreglementet, referanse 6.

D. Det spørsmålet idag dreier seg om, er om forholdene i Bondhuselvi med sidebekker blir verre eller bedre etter vår siste søknad (ref. 6) enn vurdert på grunnlag av den forrige tilleggssøknad (ref. 4). For å få et klarere bilde av årsak og virkning, kan det kanskje være nødvendig å gå nærmere inn på de enkelte trinn i utviklingen:

D.1 Etter forutsetningen i 1968, referanse 3, var det antatt at det enkelte inntak, bortsett fra breinntaket, skulle forsynes med bjelkestengsel som, hvis forholdene tillot det, skulle gjøre det mulig å stenge inntaket i flomsituasjoner når det var fare for skadeflommer i Austrepollelvi.

D.2 Etter vår søknad av 1972 ref. 4, og Hovedstyrets innstilling, ref. 5, ville situasjonen ved en maksimal flom være slik: Ved forhold som tilsier at kraftverkene og/eller magasinene ikke kan ta vare på alt tilløpet, vil overføringen fra Bondhusbreen m. fl. bli stengt ved hjelp av en fjernstyrt ventil som er plassert i tverrslaget i Rednedalen. En forutsatte da at inntaket i Botnabekken var det laveste og en stor del av flomvatnet fra de andre inntakene ville derfor renne ut her. Etter de beregninger som ble giort og referert i søknaden, så ville maksimal-flommen i bekken nedenfor inntaket øke fra 10 til 30 m³/s. Av denne økningen på 20 m³/s vil 2 m³/s komme fra Rednedalbekken, dvs. hele flomvassføringen der, og 18 m³/s fra Brufossbekken. Resten av flommen i Brufossinntaket, 7 m³/s, ville komme ut i breinntaket som derved ville få sin flom økt fra 60 til 67 m³/s.

D.3 Etter vår søknad av oktober 1978, ref. 6, vil breinntaket være laveste inntaket. Dette vil som nevnt i søknaden føre til økt vassføring her. Som et regneksempel er nevnt den situasjon vi har når tilløpet i området er det 10-doble av gjennomsnittvassføringa over året, dvs. en relativt normal flom. Det er videre forutsatt at ventilen i Rednedal er stengt. Beregninger viser da at hele tilløpet til Brufossinntaket på ca. 8 m³/s vil bli overført til breinntaket og renne ut der. Flommen i Breelva i høyde med inntaket vil i denne situasjonen være ca. 20 m³/s (10 x qm) og den vil da bli økt til 28 m³/s eller med 40 pst. Ved en maksimal flom, som kan sammenlignes med det som er referert i pkt. D.2, viser beregningene at flomvatnet i Brufossinntaket, ca. 25 m³/s, vil fordele seg slik: Ca. 10 m³/s vil bli overført til Botnabekken og øker flomvassføringa fra 10 m³/s til 20 m³/s dvs. med 100 pst. og resten, ca. 15 m³/s, strømmer ut ved breen og øker maksimal flommen fra 60 til 75 m³/s eller med 25 pst. I forhold til vår søknad fra 1972, referanse 4, vil en se at ved en normal flom og stengt ventil i Rednedalen så vil vår nåværende plan, ref. 6, for Botnabekkens vedkommende føre til en merkbar forbedring idet «fremmedflommen» blir redusert fra 20 til 10 m³/s i maksimalsituasjonen og fra ca. 9 m³/s til 0 i en normal flomsituasjon. For breelva vil situasjonen være motsatt. Her vil «fremmedflommen» øke fra 0 til 15 m³/s i en maksimal flomsituasjon og fra 0 til 8 m³/s i en normal flom. Spørsmålet blir da hvilket elveløp som er best skikket til å ta imot en økt vassføring. Etter vår oppfatning kan det ikke være tvil om at breelva på strekningen fra brefoten til sammenløp med Brufossbekken, ca. 700 m, tåler en økt vassføring langt bedre enn Botnabekken fra inntaket og ned til Bondhusvatnet, en strekning på ca. 1 700 m. En vurdering på stedet vil bekrefte at Botnabekken idag renner i et relativt stabilt bekkeløp bestående av løsmasser, stor stein og fjell. I tillegg er der et par bruer som vil være utsatt ved økt vassføring, kfr. referanse 4. Breelva derimot renner på en stor del av den aktuelle strekning gjennom et område som er sterkt påvirket av vekslende løp på grunn av stor massetransport og vekslende vassføringer. Det har vært antydet en mulighet for at en økt flomvassføring nedenfor breinntaket ville påvirke breens massebalanse i retning av økt avsmelting. Vi har forelagt spørsmålet for brekontoret i Hydrologisk avdeling som har redegjort for spørsmålet i notat datert mars 79 som vedlegges.»

Nemnde fråsegn frå Hydrologisk avdeling (brekontoret) av mars 1979 lyder slik:

«Observasjoner ved vannutslipp over Bondhusbreen har vist at vannet kun har en meget lokal og kortvarig innflytelse på breen. Vannet som slippes ut over breoverflaten har en temperatur nær frysepunktet.

Størstedelen av fallenergien i vannet vil taes vekk før dette når breen, og vannet vil derfor ha en liten smelteeffekt. Nevnte utslipp vil anslagsvis skje én gang hvert femte år, med en varighet på 3—5 dager og en antatt vassføring på rundt 10 m³/s. Det vil da dannes et smeltehull med noen få meters diameter i breen. På grunn av breisens plastisitet og bevegelse (ca. 55 cm/døgn), vil imidlertid dette hullet lukkes i løpet av noen få døgn. Brefrontens beliggenhet vil ikke influeres av vannutslippet, da dette har minimal innflytelse sammenlignet med de klimatiske faktorer som bestemmer breens massebalanse.»

Saka har vore lagt fram for Kvinnherad kommune til fråsegn, og ein har teke mot desse merknader i brev av 7. mai 1979:

«Dykkar brev av 30. november 78 m/vedlegg ref. 4587/78-V OF/EL. Saka var føre i Kvinnherad kommunestyre, møte 18. april 79, under sak 61, der det med 34 røyster var gjort fylgjande vedtak om uttale:

«Kvinnherad kommunestyre meinar at med dei planar som no ligg føre vil det oppstå flaumskadar ved utløpet av Bondhusbrea og ned til Bondhusvatnet.

Kommunestyret meinar at for å unngå skadeverknader må utsleppa av vatn fordelast på alle tidlegare elvaløp og ikkje slik som søknaden av 24. oktober 78 går ut på. Ein vil peika på at Bondhusbrea er ein av turistattraksjonane i Kvinnherad.»

Mindretalet, 7, røysta for fylgjande forslag frå rådmannen:

«Kvinnherad kommune vil ikkje motsetja seg den endringa i manøvreringsreglement det er søkt om, men vil samstundes oppmoda NVE om å gjera sitt ytterste til at flaumskadane i området vert begrensa til eit minimum.»

Sjå elles vedlagde serutskrift av møteboka.»

Av møteboka går det m. a. fram at saka har vore utsett i kommunestyremøte 19. februar 1979 og at framlegget frå Rådmannen samsvara med mindretalet si tilråding.

I høve vedtaket i Kvinnherad kommunestyre har Statskraftverka merka følgjande i brev av 9. oktober 1979:

«Vi har registrert av Kvinnherad kommunestyre har gått imot vår søknad av 24. oktober 78. Til dette må vi hevde følgende:

1. Vi fastholder våre synspunkter satt fram i vårt brev av 7. mars d. å.
2. For å etablere de forhold som kommunestyrets vedtak innebærer, må det etter vår vurdering installeres fjernstyrte luker i hvert av de 3 inntakene. Dette vil koste i størrelsesorden 1,75 mill. kroner. Slik det er i dag, kan flommene føres tilbake til eget løp v. hj. a. bjelkestengsel, men adkomstmuligheten, spesielt i dårlig vær og mørke, er svært vanskelig. Derfor, men også for å hindre unødig vasstap, mener vi at fjernstyrte luker er den eneste realistiske muligheten i dette tilfelle.
3. Vi mener at det er en feil ressursdisponering å bruke så mye penger med så lite utbytte hvis noe. Sommeren 1979 har vært ganske nedbørrik og Rendedalsventilen har vært stengt ganske hyppig uten at det etter det vi kan forstå, har ført til merkbare skader langs breelva.»

Lars T. Bondhus m. fl. har uttala følgjande i brev av 1. desember 1979:

«Etter at Kraftverka i Mauranger kom i drift, har det skjedd ting med Bondhusvatnet som har skapt store problem med ferdsla over vatnet. Særleg ille har det vorte for dei som må frakta beitedyra sine over med båt. Grunnen til vanskane er at forskjellen mellom høgste og lågaste vannstand er vorten mykkje større enn før. Dette kjem av at størstedelen av vasstilførsla til Bondhusvatnet er overført til Møsevatnet.

Bondhusvatnet har storstein og urd i utlaupet, slik at vatnet renn ut i undergrunnen. Vatnet kan difor verta svært langt nedtappa når tilførslene av vatn er små, men kan stiga raskt oppatt når overvatn vert slept på frå flaumtunnelen ved Bondhusbre.

Når vatnet er nedtappa, er det vanskeleg å koma i og or båt både for menneskje og dyr, for strandsona er bratt og storsteina urd.

Det er ikkje hamn til båtar — slik som før, og det går ikkje an å fortøya båtar på grunn av stor høgdeforskjell på vassflata.

NVE har lagt til oppdrag for båtar, men dette er nokså tungvint, og vanskelegt å få til utan hjelp. Når båtane vert dregne på land, førar dette til at dei sprekk sund og «gisnor», og at dei lek fælt når dei kjem uti att.

Det har og vore prøvt å laga hamn til båtane med å sprengja endel stein ved utlaupet, men dette har ført til sterk straum og vanskelege tilhøve.

Me kan ikkje så anna løysing på dette problemet, enn at det vert byggd veg langs vatnet.

Me er derfor så fri at med søkjer NVE om å byggja drifteveg langs vestsida av Bondhusvatnet.»

Til dette har Statskraftverka merka i brev av 22. januar 1980:

«Krav om driftevei (gangsti) ble fremmet for skjønnet med samme begrunnelse som i den mottatte søknad. Både underskjønnet, avhjemlet 21. oktober 72, og overskjønnet, avhjemlet 8. februar 74 avviste veikravet, men ga istedet pålegg om båtopptrekk og en del andre arbeider som skulle muliggjøre fortsatt bruk av båter. (Se vedlagte utdrag av overskjønnets rettsbok side 36.)

Folgefonnverkene mener å ha etterkommet overskjønnets pålegg, men vil til sommeren foreta noen utbedringer av båtopptrekket.

En endring av flomavledningen fra overføringstunnelen i overensstemmelse med vår søknad av 24. oktober 78 vil ikke influere på vannstandsforholdene i Bondhusvatnet, og vi ser ingen grunn til å revurdere skjønnets avgjørelse.»

Hovudstyret vil merka:

Flaumavleiinga ved dei ymse overføringsgreiner, bekkeinntak og magasin ved Mauranger og Jukla kraftverk har vore teke opp som eiga sak frå Statskraftverket si side og i ei tilråding frå Hovudstyret til Industridepartementet dagsett 5. juni 1973. Tilrådinga konkluderte med eit noko endra manøvreringsreglement i høve til det som ble fastsett opphaveleg ved kongelig resolusjon 18. juli 1969.

Den saka som ligg føre no er eit tillegg til denne førre saka og gjeld ein mindre endring i flaumavleiinga for to bekkeinntak på overføringstunnelen frå Bondhusbreen til Mysevatn. Denne tunnel har 4 inntak:

1) Bondhusbreen.
2) Brufossbekken.
3) Botnabekken.
4) Rednedalsbekken.

I samsvar med 1973-framlegget er det montert fjernstyrt stengeventil i overføringstunnelen mellom inntak Rednedalsbekken og utlaupet i Mysevatn. Etter same plan ville flaumane ved stengt ventil blitt avleia i alt vesentleg i inntak Botnabekken som etter føresetnadene ville ligge lågast. Maksimal flaum var utrekna til å bli auka frå 10 til 30 m³/sek. Denne auken på 20 m³/sek. ville følgje bekkefaret 1 700 m ned til Bondhusvatn der Botnabekken og Bondhusbreelvi flyt saman. Flaumauken var venta å kunne valde skade på 2 gangbruer. Bondhusbreelvi ville likevel få ein flomauke i denne situasjonen på 7 m³/sek. — ein auke frå 60 til 67 m³/sek.

Inntaket under Bondhusbreen har seinare vore problematisk å utforma m. a. av di det var vanskeleg å finna hovudvasslaupet. Dette har ført til at inntaket her er blitt lagt lågare enn føresetnaden var etter den opphavelege plan og med det lågare enn det nemnde inntak i Botnabekken. Utan høve til separatmanøvrering i inntaka vil dette føre med seg overføring av noko av flaumen frå Botnabekken til Bondhusbreelvi. Ved maksimalflaum vil såleis Bondhusbreelvi etter Statskraftverka sine utrekningar få auka flaumvassføringa frå 60 til 75 m³/sek, ɔ: med 15 m³/sek. medan Botnabekken no berre får ein auke på 10 m³/sek. frå 10 til 20 m³/sek.

Ved ein normal flaum er det rekna ut at Botnabekken ikkje får nokon auke etter den framlagde plan mot ein auke på 9 m³/sek. etter framlegget frå 1973 medan Bondhusbreelvi tilsvarande får ein flaumauke på 8 respektive 0 m³/sek. Den auka vassføringa gjer seg gjeldande på ein 700 m lang strekning av breelva ned til Bondhusvatnet.

Kvinnherad kommunestyre har med 34 mot 7 røyster gått inn for at flaumane blir avleia frå kvar sine inntak slik dei opphavelege planane var før framlegget frå 1973 og meiner det vil bli skade på Bondhusbreelvi. Bondhusbreen er halde fram som ein turistattraksjon i kommunen. Mindretalet går inn for søknaden.

Vassdragsdirektoratet har vurdert nøye verknaden på Bondhusbreen av det endra flaumutsleppet og representantar for direktoratet har vore på synfaring i området den 26. november 1979 saman med representantar for grunneigarane og for Direktoratet for statskraftverka. Verknaden på sjølve breen vil vera stuttvarig og ikkje nemnande, jfr. Brekontoret si fråsegn sitert i det førre.

Spørsmålet er om kva for verknader som elles kan koma på i det næraste området kring breen og ned til Bondhusvatnet. Bondhusbreen produserar 7 000—8 000 m³ masse — grus og stein — i året. Før reguleringsinngrep i det heile lagra desse massane seg nedanfor breen og vart under flaum i Bondhusbreelvi ført vidare nedover og tildels ned i Bondhusvatnet. Etter overføringa vil massane i alle høve bli lagra lenger oppe og utvaskinga blir mindre regelbunden enn under naturlege tilhøve, noko som truleg og fører til større masselagring i lengre tidsrom. I samband med breinntaket er byggd eit «slamkammer» som må tømmast årleg. Til no er dette gjort maskinelt, men det vil bli nærare vurdert — m. a. ved å gi oppdrag til Vassdrags- og Havnelaboratoriet om modellforsøk — om ei utspyling kan bli ei framtidig ordning. Om det blir tilfelle, vil det og i nokon monn verka mot ei akkumulering av massar nedanfor brefronten.

Hovedstyret vil likevel halda fram at tilhøva med masselagring blir uvesentleg brigda anten ein legg gjeldande reglement eller planendringa til grunn ved vurderinga. Det er overføringa i og for seg som har verknad her. Det samme gjeld også vasstandstilhøva i Bondhusvatnet. Dei ulemper for båttransport som er påklaga er vurdert av skjønsretten og Hovedstyret kan ikkje sjå at det er grunnlag for vidare tiltak. Ein syner til at utbetringar av båtopptrekket vil bli gjort til sumaren og går då ut frå at det vil verka tilfredsstillande.

Hovudstyret kan ikkje sjå at fleirtalet i kommunen har ført fram vektige argument for eit avslag på søknaden.

Skulle ein på ein tilfredsstillande måte kunne manøvrere slik at flaumane vil bli avleia i kvart inntak, må det monterast luker i inntaka til ein sum av 1,75 mill. kroner. Det må og førast fram kraftliner for fjernstyring av lukene, noko som ein meiner vil føre med seg større landskapsmessige ulemper enn dei nemnde problem med massetransport frå breen.

Ein vil og peika på at Kvinnserad kommune den 22. desember 1972 tilrådde endringa av manøvreringsreglementet som låg til grunn for 1973-planen og som ikkje hadde som føresetnad ei flaumavleiing i kvart inntak.

Hovudstyret rår til at søknaden blir stetta.

Så lenge det ikkje er teke avgjerd i saka om manøvreringsreglementet, rår det ei uvisse om viktige spørsmål om drifta av kraftverka. Når det gjeld Bondhusbreoverføringa, så er ei manøvrering etter gjeldande reglement mogleg, men det er inga varig løysing. Det er tungvint å bruke bjelkstengsel som føreset

at folk blir sendt til staden. I praksis må ein rekna med nye påkostningar som nemnt. Hovudstyret ser det som sers turvande med ei brigde av manøvreringsreglement i samsvar med framlegget av 1973 korrigert slik som denne tilrådinga går ut på.

Som følgje av denne innstillinga rår Hovudstyret til at pkt. 2 i framlegget til manøvreringsreglement som låg ved Hovudstyret si tilråding av 5. juni 1973 får denne ordlyden:

«Ved manøvreringen skal has for øye at de naturlige flommene i vassdragene ikke økes. Ved overløp i magasinene skal disse ikke tilføres vatn gjennom overføringsorgan, og ved overløp i Dravladalsvatn skal driftsvatn for kraftverket fortrinnsvis tas fra dette magasin.

Flommene i inntakene for overføringstunnelen fra Bondhusbreen kan overføres til Bondhusbreelvi. Vannslipping fra magasinene forhåndsvarsles ved oppslag på sentralt trafikerte steder. For øvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i statens kraftverker.»

Innstillingene fra Hovedstyret må sees under et og derfor ble begge innstillinger sendt berørte myndigheter for uttalelse.

Grunneier I. Kvåle uttalte følgende i brev av 7. august 1980:

«Statskraftverka. Folgefonnverka. Endring av manøvreringsreglementet for Maurangervassdraget.
Flaumar i Jondalselvi.

Direktoratet for Statskraftverka har søkt om endring av manøvreringsreglementet for Maurangervassdraget, dagsett 24. oktober 1978. Saka har vore handsama i Hovudstyret 12. november 1979 og 20. april 1980.

I søknaden står det på side 2, punkt 7:

> «Vi finner det ikke nødvendig i denne omgang å gå nærmere inn på forhold som gjelder Jondalsvassdraget, Øyreselvi og Austrepollelvi.»

På grunn av dette vil eg koma med ein del opplysningar i tillegg til merknadene eg sende 12. februar 1973 og 19. januar 1974 om flaumar i Jondalselvi.

6. september 1972 søkte Statskraftverka om endring av manøvreringsreglementet for Maurangervassdraget. M. a. vart det søkt om å auka damhøgda i Dravladalsvatn med 0,5 m. Det vart og søkt om å få auka flaumføringa frå dammen med 9 m^3/sek. eller 11 pst. på grunn av nedsett sjølvreguleringsevna i vatnet. Så vidt eg kjenner til, vart arbeidet utført etter planen. Eg går ut frå at det ikkje var gjeve konsesjon då arbeidet var ferdigt.

Statskraftverka gjev opp at Dravladalsvatn har eit nedbørfelt på 28 km^2. Det vert og gjeve opp at Kvanngrøvatn 10,8 km^2, Skarvabotn 3,2 km^2 og Bleieelvi 2,8 km^2, i alt 16,8 km^2 nedbørfelt som skal overførast til nedbørfeltet til Dravladalsvatn. Dvs. at Dravladalsvatn får eit auka nedbørfelt på 60 pst. Då nedbørfelta ligg nær einannan må ein rekna med lik nedbør over det heile.

Overføringane og den nedsette reguleringsevna i vatnet vil gje stor flaumauke frå dam Dravladalsvatn.

I tillegg til merknaden min av 19. januar 1974 vil eg peika på at dei som skal stengja overføringane bur i Mauranger. Det er lang veg å reise og det må nyttast 2 ferjer over Hardangerfjorden. Ferjene går ikkje om natta. Anleggsvegen frå Krossdalen til Dravladal er stengd om vinteren, då han ikkje vert brøytt.

Under flaum er det regn og ruskever i fjellet. Det vil sjeldan vera råd å bruka helikopter.

Der stengingsorganet til Bleielvi er, ligg det stor snøfonn som sjeldan går bort. Det kan gå mange år millom kvar gong stengingsorganet kan nyttast.

Snø og is gjer det vanskeleg å stengje overføringane i vinterhalvåret.

Statskraftverka gjev opp at under flaum skal driftsvatn til kraftverka fortrinnsvis takast frå Dravladalsvatn når det er overlaup i vatnet. Ventilen i tunnelen frå Dravladalsvatn (og Jukladalsvatn) skal fjernstyrast frå Sauda. Det har vist seg at straumføringa til Dravladal har vore usikker, så straumen har vore borte i kortare eller lenger tid. Det er såleis usikkerhet med opning og stenging av ventilane.

Dei som har med tilsyn av kraftlinja og det avanserte elektriske og tekniske utstyr bur og i Mauranger.

Dersom det vert flaum på fulle magasin, overføringane ikkje er stengde, og driftsvatn til kraftverka vert teke frå Dravladalsvatn vil det verta flaumauke i Øyreselvi og Austrepollelvi.

Er tilhøva dei same, men driftsvatn ikkje vert teke frå Dravladalsvatn, vil det verta flaumkatastrofe langs Jondalselvi. Eg vil gjera merksam på at det vil verta store flaumskadar med langt mindre vassføring enn dette.

Slik tilhøva er, er det ikkje til å unngå at det vil verta store flaumskadar langs Jondalselvi i framtida, dersom det ikkje vert gjort noko frå Statskraftverka si side for å hindra dette.

Som lokalkjend meiner eg at det er råd å gjera tiltak for å hindra flaumskadar. Vert det gjort vil og hyslydane som bur på dei utsette stader langs vassdraget bu trygt i heimane sine.

Eg vil oppmoda Statskraftverka om å planleggja tiltak for å hindre flaumskadar langs Jondalselvi.»

I brev av 11. august 1980 avga Jondal kommune følgende uttalelse:

«Viser til skriv av 23. juni 1980 vedr. overnemnda sak, v/ref. 3260/80 V JR/BK ark. nr. 531.

Jondal kommunestyre har i møte den 8. august 1980 under sak nr. 63/80, vedteke fråsegn i saka. Serutskrift av denne fylgjer vedlagt.

Det er i fråsegna vist til kommunestyrevedtak av 27. desember 1973, sak nr. 99. Ein legg ved serutskrift også av dette då ein ikkje kan sjå at det er nemnt noko om denne frå segna i Dykkar skriv av 23. juni d. å.

Folgefonnverka — Endring av manøvreringsreglement. Formannskapssak nr. 93/80.
Saksvedlegg.
Formannskapet sitt framlegg samrøystes vedteke.

Sak nr. 93/80.
Folgefonnverka — Endring av manøvreringsreglement — fråsegn.
Saksdok.: Skriv frå Olje- og energidepartementet med vedlegg dagsett 23. juni 1980.
Statskraftverka søkte ved skriv av 6. september 1972 til Vassdragsdirektoratet om å få endra manøvreringsreglementet (auka flaumføring).
Jondal kommune fekk saka til fråsegn, og i møte den 27. desember 1972 rådde kommunestyret i frå, jfr. K — sak nr. 130/72.
Etter opptak frå grunneigarane og advokat har kommunestyret ved ny fråsegn den 27. desember 1973 sak nr. 99, ytterlegare streka under at auka flaumføring frå Dravladalsvatnet ikkje vert tillate.
Søknaden galdt å få auka største pårekna avlaupsflaum frå 80 m³/sek. til 89 m³/sek., som svarar til 11 pst. auke.
Det er enno ikkje teke avgjerd i saka. Etter som det no er gått så lang tid, ber Olje- og energidepartementet, i nemnde skriv, om ny fråsegn med svarfrist 10. august 1980. NVE — Hovedstyret si innstilling av 5. juni 1973 ligg ved skrivet.
Ein har ikkje røynsle for at det i åra etter reguleringa har vore storflaumar som fylgje av overløp på Dravladalsdammen. Formannskapet er likevel klår over at ved samantreff av uheldige omstende, kan det verta storflaum som fører til store skadeverknader. Katastrofe har og vore nemnt i denne samanhengen.
Formannskapet vil rå kommunestyret til å vedta slik

f r å s e g n :

Kommunestyret viser til fråsegn i møte 27. desember 1972, sak 130, og i møte den 27. desember 1973, sak nr. 99, og held fast på desse.

Fråsegn vedkomande Statskraftverka sin søknad om endring av manøvreringsreglementet for utbygging av Maurangervassdraga.
Saksvedlegg.
Samrøystes vedteke.

Fråsegn vedkomande Statskraftverka sin søknad om endring av manøvreringsreglementet for utbygging av Maurangervassdraga.
Jondal kommune viser til uttale vedteke på kommunestyremøte den 27. desember 1972 i sak 130/72 og til sivilingeniør Erik Ræstad A/S si utgreiding av 18. desember 1972.
Serskilt når det gjeld Jondalselva og dammen ved Dravladalsvatn vil Jondal Kommune peika på:

I. Søknaden inneheld ingen opplysning om eller vurdering av kva skader ein auka flaumvassføring vil kunna medføra.
II. Søknaden byggjer på tal for vassføring m. v. som ikkje synes å stemma med målingar og observasjonar føretekne i vassdraget.

Sjå Hovudstyret for NVE sitt brev til Industridepartementet av 5. mai 1973 side 16 og 17.

III. Søknaden er fremja for å spara kr. 150 000.

Vedkomande I.
Både folka som er busette i Krossdalen og på Jondalsøyra er mykje ottesame for fylgjene av ein auka flaumvassføring. I dette høve vil vi kort nemna:

a. På ein strekning på 1 100 m i Øvre Krossdalen går flaumen over innmark. Ei auka flamføring kan føra til store skader.
b. I Øvre og Nedre Krossdalen er ca. 250 dekar innmark og 50 dekar skog under vatn i storflaum. Ein del av desse areala ligg ved Espelandsvatn og Eidesvatnet.
c. På Baggegård står husa utsett ved auka flaumføring. Det same gjeld også i noko mon på Espeland og Handegard.
d. Når det gjeld Jondalsøyra kan ein flaumauke føra til at vatnet vil trengja seg bak elveforbygginga der 10 hus og ein viktig transformatorstasjon står særs utsett. Det er verdt å nemna at grunnen under Jondalsøyra for det meste er oppbygd av grus og småstein som er lett å grava ut. Dersom vatnet først tek til å arbeida kan såleis heile Jondalsøyra koma i fare.
e. Ei auka flaummengde vil koma til å grava ut vegen ved Baggegård—Kvåle. I tillegg vil det bli kritisk for 3 offentlege og 4 private bruer.

I verste fall vil såleis ei auke i flaumvassføringa kunna føra til katastrofe som ikkje let seg mæla i pengar. I tillegg kjem den generelle utryggheit som den omsøkte endring av manøvreringsreglementet skaper for bygdesamfunnet.

Vedkomande II.
Den oppgjevne maksimale flaum på 80 m³/sek. avvik frå målingar som er gjorde i vassdraget. Jfr. Hovudstyret sitt brev til Industridepartementet av 5. juni 1973 side 16 der talet maxflaum er oppgjeve til 74 m³/sek. 80 m³/sek. synest difor referera seg til etter overføringa frå Bleie-elva. Denne overføringa og overføringa frå Kvanngrøvatn må i alle høve stengjast i ein flaumsituasjon, men dette vil vera uråd å gjennomføra med manuell lukemanøvrering då det ikkje vil vera råd å koma til fjells å stengje lukene under storm og uver haust og vinter-tid. Det bør difor byggjast ut slik at lukemanøvreringa kan utførast automatisk.
Det tykkjest ikkje å vera teke omsyn til at det tronge overløp ein tidlegare hadde frå Dravladalsvatn gå ein heldig flaumdempande. verknad.

Vedkomande III.
I Statskraftverka sin søknad heiter det m. a.:

«I flg. beregninger utført av VH vil en da med en overløpslengde på 25 m få en maksimal flom på 89 m³/sek, dvs. 11 pst. over en naturleg flom. For å tilfredsstille kravet på maks. flom — 80 m³/sek. — må overløpet innskrenkes til ca. 15 m som til-

svarer en flomstigning på 2,0 m. Dette vil forutsette en høyning av dammen på 0,5 m til en merkostnad på ca. kr. 150 000.»

Av dette går det fram at det er mogeleg å byggja dammen slik at den berekna naturlege flom ikkje vert auka, og at dette kan gjerast for ein kostnad på kr. 150 000.

Med den skade som ei auka flaumføring kan føra til kan det difor ikkje under noko omstende vedra rett å etablera den usikkerheitskjesle og den faktiske risiko av ein storleik det her er snakk om for å spara kr. 150 000.

Konklusjon.

Jondal kommune vil på bakgrunn av det som er nemnt ovanfor, inntrengjande be om — og krev — at ein ikkje tillet eit manøvreringsreglement som gir rom for auka flaumføring i Jondalsvassdraget. Det må vera rett at Statskraftverka vert pålagde kostnaden med å byggja på dammen ved Dravladalsvatn, og å installera automatisk lukemanøvrering i vasstunnelen(ane) frå Kvangrø-vatn og Bleielva, slik at flaumføringa ikkje vert auka.

Dersom søknaden om auka flaumføring vert stetta vil ein førehalda seg rett til seinare å krevja at ekspropiranten vert tilplikta å føreta elveforbygging på dei utsette stader i vassdraget.»

Miljøverndepartementet uttalte følgende i brev av 24. oktober 1980:

«Vi viser til Deres brev av 18. juli 1980. Departementet har ingen merknader til endringen i manøvreringsreglementet.

Vilkår etter lov om vern mot vannforurensning.

Endringen av manøvreringsreglement vil ikke få noen vesentlig virkning for forurensningsforholdene i Bondhusvassdraget. Departementet finner det derfor ikke nødvendig å stille opp vilkår etter lov om vern mot vannforurensning.»

I brev av 26. november 1980 har Kvinnherad kommune uttalt følgende:

«Kvinnherad kommunestyre hadde saka føre i møte 10. november 1980, sak 228/80.

Ein legg med utskrift av møteboka og syner til vedtaket.»

Frå Olje- og energidepartemenetet er komen eit brev dagsett 23. juni 1980:

«Stortinget ga 30. mai 1969 samtykke til statsregulering av Maurangervassdragene m. v. og fastsettelse av reguleringsbestemmelser samt inngåelse av overenskomst med Skiensfjordens Kommunale Kraftselskap om overdragelse av fallrettigheter m. m. (jfr. Innst. S. nr. 265 (1968—69) og St. prp. nr. 65 (1968—69). Ved kgl. res. av 18. juli 1968 ble reguleringsbestemmelsene gitt for nevnte statsregulering (vedlegges).

Direktoratet for Statskraftverkene søkte 6. september 1972 om endring i nevnte reglement. Hovedstyret for Vassdrags- og elektrisitetsvesenet fremmet 5. juni 1973 en innstilling om saken. Av forskjellige grunner har en avgjørelse til nå ikke blitt tatt.

Statskraftverkene har søkt om en ny endring i manøvreringsreglementet, og Hovedstyret har 22. april 1980 fremmet en innstilling om saken.

De to søknadene om endring i manøvreringsreglementet må sees under ett, og departementet oversender derfor kopi av brev av 5. juni 1973 og 22. april 1980 og ber om kommunens uttalelse. Vi ber om svar innen 10. august 1980.

Vedlagt fylgjer:

— Reguleringsbestemmelser for statsregulering av Maurangervassdragene m. v.
— Søknad om endring i manøvreringsreglementet dagsett 5. juni 1973.
— Søknad om endring i manøvreringsreglementet dagsett 22. april 1980.

Formannskapet, møte den 18. august 1980, sak 332/80.

Forslag til innstilling:

Kvinnherad kommune har ingen merknader til søknadene dagsett 5. juni 1973 og 22. april 1980 frå direktoratet for Statskraftverkene om endring av manøvreringsreglementet for Folgefonnverkene.

Folgefonnverkene — endring av manøvreringsreglement, framhald.

Berge Sæberg sette fram følgjande forslag:

Kvinnherad kommune vil vise til manøvreringsreglementet for Maurangervassdragene der det m. a. heiter i pkt. 2:

«Manøvreringen skal foretas slik at de naturlige flommene i vassdragene ikke økes.»

Ein vil også vise til vedtak i Kvinnherad kommunestyre, sak 61/1979.

Kvinnherad kommunestyre kan ikkje sjå der er komen noko serlegt nytt til og som gjev grunn til å endra syn i saka.

Ein vil for ordens skuld gjera merksam på at kommunen sin uttale, datert 22. desember 1978, ikkje er førelagt noko ansvarleg politisk organ i kommunen og må såleis ikkje tilleggjast vekt.

Thorleif Hellesøy sette fram følgjande forslag:

Drifteveg langs Bondhusvatnet vert å byggja straks, av NVE. Det vert om mogeleg å nytta lokale entreprenørar til å utføra arbeidet.

Formannskapet tar samrøystes opp forslaget frå Sæberg og Hellesøy.

Kommunestyret, møte 2. september 1980, sak 173:

Brev av 23. august 1980 frå Sundal Elveeiarlag vart referert av ordføraren. Svein I. Opdal sette fram forslag om utsetjing og oversending til elveeigarlaget og grunneigarane.

Utsetjingsforslaget vart samrøystes vedteke.

Formannskapet, møte 27. oktober 1980, sak 432/80.

I september lyste kommunen ut to gonger i «Grenda» og «Kvinnheringen» melding om at manøvreringsreglementet etc. var å få frå formannskapskontoret for dei som måtte ynskja å komme med merknader. Innan fris-

ten 30. september 1980 var det berre kome fråsegn frå Sundal elveigarlag. Fråsegna ligg ved.

Olje- og energidepartementet baud 14. oktober 1980 formannskapet sine medlemmer til orienteringsmøte m synfaring.

På møtet deltok også representanter frå NVE, Vestlandsverkene, Vassdragsdirektoratet og grunneigarane. Elveigarlaget som sende merknader til manøvreringsreglementet, var serskilt innbudt, men møtte ikkje.

Vedlagt fylgjer ei skisse som syner dei elver og vatn det gjeld.

Folgefonnverkene — endring av manøvreringsreglement, framhald.

Båtopptrekket i Bondhusvatnet har ikkje fungert som tilsikta. Det er heller ikkje gjort noko med båtopptrekket som nemnt i brev frå Statskraftverkene, dagsett 22. januar 1980. I staden for å kosta montering av luker i inntaka for å leia flaumane i kvart av dei, og føra fram kraftliner for fjernstyring av lukene til ein kostnad på fleire millionar må det vera langt rimelegare for NVE å kosta drifteveg rundt Bondhusvatnet for å sikra grunneigarane og fotturistane sikker framkost mot Bondhusbreen uavhengig av vannstanden i vatnet.

Ein er samd med Sundal elveigarlag om at utsetjing av yngel i Bondhuselva bør aukast, men meiner at det ikke er ei slik samanheng mellom ynskje om meir yngel og søknaden om endring av samanheng mellom ynskje om meir yngel og søknaden om endring av manøvreringsreglement at desse to sakene kan koplast saman slik at elveigarlaget sitt ynskje vert sett som vilkår for endring av manøvreringsreglementet.

Forslag til i n s t i l l i n g :

Kvinnherad kommune har ingen merknader til søknadene dagsett 5. juni 1973 og 22. april 1980 frå direktoratet for Statskraftverkene om endring av manøvreringsreglementet for Folgefonnverkene under føresetnad av at NVE straks byggjer drifteveg langs Bondhusvatnet. Det vert om mogeleg å nytta lokale entreprenørar til å utføra arbeidet.

Svein I. Opdal sette fram fylgjande forslag:

«Kvinnherad kommune rår til at søknadane dagsett 5. juni 1973 og 22. april 1980 frå direktoratet for Statskraftverka om endring av manøvreringsreglementet for Folgefonnanlegga vert imøtekomen under førsetnad av at NVE:

1. Snarast byggjar drifteveg langs Bondhusvatnet om mogleg med lokale entreprenørar.
2. Aukar utsetting av fisk i Bondhuselva til 6 000 laksesmolt og 6 000 aure pr. år.

Elveigarlaget skal ha skriftleg rapport om dette kvart år.»

Thorleif Hellesøy sette fram fylgjande forslag:

«Kvinnherad kommune vil visa til manøvreringsreglementet for Maurangervassdraga der det m. a. heiter i pkt. 2: «Manøvreringsreglementet skal foretas slik at de naturlige flommene i vassdragene ikkje økes.»

Ein vil også visa til vedtak i Kvinnherad kommunestyre sak 61 i 1979.

For ordens skuld gjer ein merksam på at kommunen sin uttale datert 22. desember 1972, ikkje er førelagt noko ansvarleg politisk organ i kommunen og må såleis ikkje tilleggjast vekt.

Under fylgjande føresetnader kan då Kvinnherad kommune godta det nye manøvringsreglementet slik det er søkt om 22. april 1980:

1. At NVE straks byggjer drifteveg langs Bondhusvatnet. Det vert om mogeleg å nytta lokale entreprenørar til å utføra arbeidet.
2. At NVE aukar utsetjing av smolt i Bondhuselva til 6 000 laks og 6 000 aure pr. år.

Sundal Elveeigarlag skal kvart år ha skriftleg informasjon om dette arbeidet.»

Rådmannen trekte sitt forslag til fordel for Opdal sitt forslag.

Ved p r ø v e r ø y s t i n g mellom Opdal sitt forslag og Hellesøy sitt forslag, fekk Opdal sitt forslag 5 røyster. Hellesøy sitt forslag fekk 6 røyster.

Opdal trekte sitt forslag, og ved e n d e l e g r ø y s t i n g vart Hellesøy sitt forslag samrøystes vedteke.

Kommunestyre, møte 10. november 1980, sak 228/80.

Vedlegg til saka utsendt til K-møtet 2. september 1980, sak 173/80.

Thorleif Hellesøy sitt forslag vart samrøystes vedteke.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 3. desember 1981 uttalt følgende:

«*5710 Forbygging mot Jondalselva ved Kvåle—Baggegård, Jondal.*

Endring av manøvreringsreglement for statsregulering av Murangervassdragene.

Vi viser til Deres brev av 9. november 1981 og til konferanse med konsulent Runesson 6. november 1981.

Revidert plan til forbygging mot Jondalselv ved Kvåle—Baggegård følger vedlagt. Planen er noe forenklet i forhold til de planer som ble lagt fram i 1962 og 1976, men gir allikevel vesentlig bedre avløpsforhold og større sikkerhet mot utgraving enn tilfelle er idag. Elveløpet er dimensjonert med tanke på den økte flomvassføring som en endring av manøvreringsreglementet vil kunne medføre.

Arbeidet er kostnadsberegnet til k r. 6 5 0 0 0 0.

Overslaget er basert på eldre profiler og en noe skjønnsmessig vurdering av det arbeid som grunneierne selv har gjort for å bedre forholdene i elva.

Planen har ikke vært forelagt de interesserte grunneiere til uttalelse. Det kan derfor bli aktuelt med visse endringer i forbindelse med utførelsen.

Når det gjelder andre forbyggingssaker i Jondalen, er utarbeidet plan for Jondalselv ved Espeland, kostnadsberegnet til kr. 600 000.

Planen har vært forelagt kommunen og berørte grunneiere, som ber om at arbeidet kommer til utførelse snarest mulig. Forbygningsavdelingen regner med å fremme saken som en vanlig forbyggingssak. Dersom arbeidet skal prioriteres på linje med våre øvrige forbyggingstiltak, vil det ta tid før arbeidet eventuelt kommer til utførelse.

Også fra andre steder i Jondalselva har vi fått søknader om forbygging. Disse saker er imidlertid av mindre omfang.

Når det gjelder vurdering av de aktuelle forbyggingsparseller i Jondalselva, er arbeidet ved Espeland det som etter vår mening bør utføres først. Dette skyldes at grunneierne ved Kvåle—Baggegård selv har utført en del arbeid slik at forholdene her ikke lenger er så prekære som lenger nede i vassdraget. Begge elvestrekninger er imidlertid i en slik forfatning at utbedringsarbeider bør igangsettes snarest mulig.»

Vedlagt revidert plan av 3. desember 1981:

«Revidert plan til 5710 Forbygging mot Jondalselva ved Kvåle—Baggegård, Jondal, Hordaland.

Lagt ved 1 blad kart, tegn. nr. 25779.

Lagt ved 7 blad tverrprofiler, tegn. nr. 25780 a—b, e—i.

Jondalselva har sitt utspring bl. a. fra Folgefonna og renner vestover med utløp i Hardangerfjorden ved Jondal. Ved gårdene Kvåle og Baggegård, som ligger i ca. 300 meters høyde ca. 6 km fra Jondal, var nedslagsfeltet før reguleringen ca. 60 km^2.

For å hindre oversvømmelse og bruddutvikling i elvekantene ble det i 1962 planlagt korreksjon av elva i 1 150 m lengde med anlegg av steinkledt flomverk på høyre bredd. Kostnadsoverslaget lød på kr. 400 000, alternativt kr. 340 000 dersom sprenging av kanal ved Lauvbrua kunne sløyfes.

Planen ble sendt fylkesmannen i Hordaland med brev av 16. april 1962 og saksdokumentene returnert med fylkesmannens påtegning av 7. desember 1962. Av dokumentene gikk det fram at kommunen ønsket planen gjennomført, idet den ville bedre forholdene for ca. 120 dekar jord. Arealet fordelte seg på 5 bruk.

Planen ble behandlet i hovedstyremøte 16. januar 1963, men Hovedstyret kunne på den tiden ikke anbefale arbeidet bevilget på vassdragsbudsjettet på grunn av de mange foreliggende krav om forbygginger av mer presserende art.

I forbindelse med utbygging av Folgefonnverkene ble Forbygningsavdelingen i 1975 bedt om å vurdere planen på nytt og revidere overslaget. Ny plan ble lagt fram 8. januar 1976. Denne var i det alt vesentlige lik planen fra 1962 og kostnadsoverslaget ble økt til kr. 900 000, alternativt kr. 800 000 uten sprenging av kanal ved Lauvbrua.

Senere har grunneierne utført betydelige arbeider i elveløpet, dels ved opprensking av avlagrede masser, dels ved sikring av sidene med rydningsstein.

I oktober 1980 ble foretatt ny befaring i Jondal for å vurdere mulighetene for en forenklet plan som allikevel kunne gi en rimelig grad av beskyttelse mot oversvømmelse, selv ved en økt flomvassføring som følge av reguleringen.

Etter det arbeid som allerede er gjort i vassdraget på denne strekningen, synes det rimelig å sløyfe det planlagte gjennomstikk mellom pel 30—55 og la elva følge sitt opprinnelige leie, bare med mindre justeringer. Likeledes sløyfes utsprenging av kanal i fjell på strekningen pel 108 — Lauvbrua.

Løpet er som før planlagt med 16 m bunnbredde og steinkledt, kjørbart flomverk på høyre bredd. Venstre bredd, som ligger mot utmark og på nedre delen også delvis mot fjell, er det ikke regnet med å forebygge.

På grunn av ovennevnte endringer og allerede utførte arbeider, vil gravemassen kunne reduseres til anslagsvis 20 000 m^3. Av dette vil ca. halvparten gå med til flomverket på høyre bredd, som legges opp med topp ca. 2,5 m over planlagt bunn. Resten utplaneres på venstre side.

Verkets vannside forbygges med sprengt stein som legges ut med minimum lagtykkelse 0,5 m. I gjennomsnitt trengs ca. 3,5 m^3 stein pr. l.m. En vesentlig del av steinen er allerede kjørt ut i forbindelse med rydningsarbeid. Steinmengden er derfor redusert til anslagsvis 2 500 m^3.

Revidert kostnadsoverslag.

Transport, tilrigging	kr.	20 000
Graving, fylling, avretting, 20 000 m^3 á kr. 12	»	240 000
Fjellsprenging, 500 m^3 á kr. 100	»	50 000
Forbygging, 2 500 m^3 á kr. 70 ..	»	175 000
Utplanering av overskuddsmasse, 10 000 m^3 á kr. 5	»	50 000
Tilfeldige og uforutsette arbeider, ca. 20 pst.	»	115 000
Tilsammen	kr.	650 000

Overslaget er basert på eldre profiler og en skjønnsmessig vurdering av det arbeid som er utført siden profilene ble opptatt. Masseberegningen er derfor noe usikker.

I forhold til den opprinnelige plan for korreksjon og forbygging mot Jondalselva ved Kvåle—Baggegård, gir denne planen et noe dårligere senkingsresultat. Avløpsforholdene blir imidlertid totalt sett vesentlig bedret. Løpet er også dimensjonert med tanke på en øking av maksimal flomvassføring som følge av en eventuell endring av manøvreringsreglementet for Folgefonnverkene.»

Departementet skal bemerke:

Innledning.

Stortinget ga 30. mai 1969 sitt samtykke til statsregulering av Maurangervassdragene m. v. og inngåelse av overenskomst med Skiensfjordens Kommunale Kraftselskap om overdragelse av fallrettigheter m. v.

I det manøvreringsreglementet som ble fastsatt 18. juli 1969 bestemmes følgende i pkt. 2:

«Manøvreringen skal foretas slik at de naturlige flommene i vassdragene ikke økes. Vasslipping fra magasinene forhåndsvarsles ved oppslag på sentralt trafikkerte steder. For øvrig kan vasslippingen foregå etter behovet i statens kraftverker.»

Statskraftverkene ble, etter at samtykket var gitt, klar over at det med den valgte planløsning ikke var mulig å etterkomme bestemmelsen om at flommene i vassdragene ikke skal økes. For å få rasjonell kjøring av kraftverkene har man søkt om endringer i manøvreringsreglementet i brev av 6. september 1972 og 24. oktober 1978. Sakene foreslås først nå avgjort etter at man har fått avklart enkelte uklarheter.

Mauranger kraftverk med tilhørende tunneler etc. kjøres i dag med hjemmel i gitte reguleringsbestemmelser av 18. juli 1969. Det er imidlertid foretatt installasjoner og tiltak som tilfredsstiller krav som kan ventes ved en endringstillatelse. Disse er drøftet med Vassdragsvesenet.

Omsøkte endring av reglementet.

Generelt gjelder saken en tillatelse til ikke å være bundet av bestemmelsen om at de naturlige flommene i vassdraget ikke skal økes som følge av manøvreringen. Videre gjelder det en tillatelse til å øke flomstigningen i enkelte magasiner.

Vanligvis blir flomvassføringene redusert ved en regulering. Maurangerverkene er dog bygget på en slik måte at de naturlige flommene vil øke under følgende omstendigheter:

1) Flommen tar til på fulle magasiner.
2) Tappetunnelen fra de regulerte vann er steget.
3) Mauranger kraftverk med en kapasitet på 36 m³/sek. står.

Nevnte situasjon er ekstrem og vil sjelden oppstå. På den annen side er det regnet med at avstengningsanlegg er effektive og at de blir stengt så snart vannstanden i magasinet overstiger høyeste regulerte vannstand.

Statskraftverkene har begrunnet søknaden med at det ikke er noen rimelig forhold mellom kostnadene for å holde seg innenfor reglementet og de eventuelle flomskader det er meningen å forhindre.

Konkret søkes det om følgende endringer i reglementet:

Dravladalsvatn.

Dravladalsvatn har avløp til Jondalselv i Jondal kommune. Dammen ved vannet er bygd med 25 m overløpslengde og for en flomstigning på 1,5 m. I gjeldende reglement er det tillatt en flomstigning på 1,0 m. Naturlig flom fra Dravladalsvatn er beregnet til 74 m³/s. Forutsatt at overføringen fra Kvanngrøvatn og Skarvebotn stenges under flom og man får tillatelse til å holde en flomstigning på 1,5 m, blir regulert maksimal flom 89 m³/s. (120 pst. av normal flom). Skal reglementet følges, må man minske overløpslengden og tillate en flomstigning over HRV på 2,0 m som forutsetter en påbygging av dammen på 0,5 m. Denne påbygging ble i 1972 beregnet til kr. 150 000 (334 650 i 1981-kroner).

Overføringen fra Bleieelv er ikke en del av feltet til Dravladalsvatn etter at man har bygget et avstengningsorgan på overføringskanalen.

Svartdalsvatn.

Svartdalsvatn har via Godalselv avløp til Øyreselv i Kvinnherad kommune. Naturlig maksimalflom for Svartdalsvatn er beregnet til 94 m³/sek. Det søkes om å beholde gjeldende flomstigning på 1,5 m samtidig som det forutsettes at overføringen fra Botnane stenges når flommen i overløpet antas å ville overstige en naturlig flom. Som en følge av dette vil regulert maksimal flom bli 105 m³/sek. (112 pst. av normal flom). Skal reglementet følges, må man minske overløpet og tillate en flomstigning over HRV på 2,6 m som forutsetter en påbygging av dammen på 1,1 m. Dette ble kostnadsberegnet i 1972 til kr. 180 000 (401 580 i 1981-kroner).

Mysevatn.

Mysevatn har avløp til Austrepollelv i Kvinnherad kommune. Naturlig maksimalflom er beregnet til 91 m³/sek. Her er det søkt i to alternativ. Det ene går ut på å heve flomstigningen med 0,5 m til 1,5 m over HRV, samtidig som overføringen fra Bondhus

ikke stenges ved flom. Dette vil gi en regulert maksimal flom på 139 m³/sek. (153 pst. av naturlig flom). Alternativt søkes det som at flomstigningen blir 1,5 m over HRV, samtidig som Bondhusoverføringen stenges ved flom. Denne løsning vil gi en regulert maksimal flom på 107 m³/sek. (118 pst. av naturlig flom). Det er idag bygget en fjernstyrt ventil i overføringstunnelen fra Bondhus. Man kan i dette alternativ holde seg til reglementet hvis man innskrenker overløpet og tillater en flomstigning på 3,3 m som forutsetter en påbygging av dammen ved Mysevatn med 1,8 m. Kostnadene for dette ble i 1972 anslått til kr. 650 000. (1 450 150 i 1981-kroner.)

Overføringstunnelen fra Bondhus har fire inntak: Bondhusbreen, Brufossbekken, Botnabekken og Rednedalsbekken. I alternativet med stenging av nevnte overføring søkes om tillatelse til å øke maksimalflommen i Bondhusbreelven fra 60 til 75 m³/sek. og i Botnabekken fra 10 til 20 m³/sek. Mesteparten av Rednedalsbekkens flomvassføring sammen med flomvassføringen fra Brufossbekken vil renne ut i Bondhuselven og Botnabekken.

Kvanngrøvatn.

Vassdragstilsynet har foretatt nærmere undersøkelser av flomsituasjonen i magasinene, og NVE foreslår en øket flomstigning i Kvanngrøvatn med 1,0 m. Det blir da mulig å avlede en maksimalflom på en akseptabel måte med et overløp på 10 m.

Skader og ulemper.

Når det gjelder elven nedenfor Dravladalsvatn, kan en risikere flomskader. På det slake partiet Kvåle—Baggegard ovenfor Laubrua må en regne med at elven flommer over elvebredden ved flomvassføringer som er langt under halvparten av den maksimale. Skadene vil gå mest ut over dyrket mark.

Når det gjelder Svartedalsvatn, er det ikke ventet noen større økning i flomskadene langs Øyreselva som har liten bosetning. Statskraftverkene har først og fremst for å verne Mauranger kraftverks friluftsanlegg, men også av naturvernhensyn bygget større flomverk i nedre del av Austrepollelva. I forhold til gjeldende reglement er det ventet liten økning i flomskader som følge av at Bondhuselva og Botnabekken får motta større flommer. Noen gangbruer kan bli ødelagt. For breen vil det ifølge brekontoret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen ha liten betydning at Bondhuselva mottar flomvassføring slik som omsøkt.

Innkomne uttalelser.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) rår til at søknaden imøtekommes og at reglementets pkt. 2 endres. For Mysevatn bår Hovedstyret inn for det alternativ som gir lavest økning i flomstigningen. Man mener også at Statskraftverkene må bli pålagt å installere avstengningsorgan i alle overføringer, også i overføringskanal fra Bleieelva. Videre at Statskraftverkene må så langt det er teknisk mulig, se til at de naturlige flommer ikke blir øket. Ved overløp i Dravladalsvatn foreslås at driftsvann for kraftverket tas fortrinnsvis fra dette magasin.

Jondal kommune krever at det ikke blir gitt tillatelse til å endre manøvreringsreglementet slik at man kan få øket flomvassføring i Jondalsvassdraget. Som begrunnelse peker man på det arealer som vil påføres skade ved økte flommer og til den økte utrygghet som påføres bygdesamfunnet ved risiko for store flommer. Man mener det ikke er rimelig proposjon mellom det som spares ved å bygge dammen høyere og de skader som oppstår ved store flommer. I tillegg til en høyere dam ber man om at det installeres automatisk stengning av overføringene til Dravladalsvatnet. I tilfelle søknaden blir imøtekommet, tar kommunen forbehold om å komme med krav om elveforbygging.

Grunneieren Kvåle ber om at det iverksettes tiltak som hindrer flomskader. Han påviser vansker med å stenge overføringene til Dravladalsvatn som nettopp vil kunne inntreffe i de perioder flom kan oppstå.

Kvinnherad kommune godtar endring av reglementet dersom Statskraftverkene pålegges å bygge driftsvei langs Bondhusvatn og å øke utsetting av smolt i Bondhuselva. Bakgrunnen for driftsveien er at et båtopptrekk i Bondhusvatn, som er pålagt av skjønnet, ikke fungerer tilfredsstillende som følge av store vannstandsvariasjoner i Bondhusvatnet.

Miljøverndepartementet mener at en endring av manøvreringsreglementet ikke vil få vesentlig virkning for forurensningsforholdene og finner det derfor ikke nødvendig med vilkår etter vannforurensningsloven.

Departementets vurdering:

I gjeldende manøvreringsreglement er det ikke mulig å opprettholde bestemmelsen i pkt. 2 om at naturlige flommer ikke skal økes og samtidig overholde de fastsatte høyder for maksimal flomstigning i Dravladalsvatn, Svartevatn, Mysevatn og Kvanngrøvatn.

Hvis man fastholder at naturlige flommer under enhver omstendighet ikke skal økes, må man enten bygge høyere dammer eller senke grenser for vannets høyeste regulerte vannstand. Både minskede magasinvolumer og påbygging av dammer vil i dag føre til store tap/utgifter sett i forhold til det som vinnes ved at flommer i en ekstrem situasjon ikke økes. Et alternativ er å lempe på bestemmelsen om at de naturlige flommer ikke skal økes samtidig som det iverksettes tiltak for å avbøte ferdselsproblemer på Bondhusvatn og flomskader i Jondalselv. Ved denne løsning får Folgefonnverkene mulighet til å drive rasjonelt med nåværende installasjoner samtidig som ønsker fra de berørte kommuner blir imøtekommet. Departementet er klar over at dette alternativ kan føre til økt flom, men finner at de fordeler som vinnes hvert år klart oppveier dette.

Olje- og energidepartementet foreslår derfor at manøvreringsreglementet for statsregulering av Maurangervassdraget m. v., (fastsatt ved kgl. res. av 18. juli 1969) endres i samsvar med det som er foreslått av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og Hovedstyret.

Den foreslåtte endring av reglementet vil i en situasjon med økt naturlig flom sannsynligvis påføre størst skader i Jondalsvassdraget. Det er særlig områdene ved Kvåle—Baggegard og ved Espeland som er mest utsatt. Forbyggingsavdelingen i NVE har i 1980 utarbeidet en plan for forbygging mot Jondalselv ved Espeland til en kostnad av kr. 600 000. Planen er forelagt kommunen og berørte grunneiere som har bedt om at arbeidet blir utført snarest mulig. Forbyggingsavdelingen regner med å fremme saken som en vanlig forbyggingssak.

Når det gjelder Jondalselv ved Kvåle—Baggegard, ble det allerede i 1962 utarbeidet en forbyggingsplan som dog ikke har kommet til utførelse, fordi det hele tiden har vært nødvendig med offentlige bevilgninger til andre forbygginger av mer presserende art. I 1978 foretok grunneierne på eget initiativ en større opprenskning og noe forbygging av elveløpet på denne strekning. Forbyggingsavdelingen i NVE har etter ønske fra departementet og med utgangspunkt i grunneiernes arbeid utarbeidet en noe forenklet plan i forhold til planen fra 1962. I planen, som er datert 3. desember 1981, er elveløpet dimensjonert med tanke på den økte flomvassføring som en eventuell endring av manøvreringsreglementet vil kunne medføre. Denne reviderte forbyggingsplan er kostnadsberegnet til kr. 650 000.

Departementet vil her foreslå at Statskraftverkene pålegges å gjennomføre forbygging mot Jondalselv ved Kvåle—Baggegard i samsvar med nevnte plan av 3. desember 1981. Departementet forutsetter at endringen av reglementet når det gjelder Draladalsvatnet ikke settes i verk før dette forbyggingsarbeid er gjennomført.

Departementet vil be Hovedstyret om å prioritere den nedre parsellen ved Espeland på en slik måte at denne forbygging kommer til utførelse noenlunde samtidig med den ved Kvåle—Baggegard.

Kvinnherad kommune har som tidligere nevnt bl. a. krevd driftsvei langs Bondhusvatn for å godta en endring av reglementet. Grunnen er at det båtopptrekk (pålagt av skjønnet) som er bygget ikke fungerer tilfredsstillende. Vannet brukes vesentlig for å transportere dyr til ovenforliggende områder.

I utløpet av Bondhusvatnet er det storsteinet ur til relativt stor dybde. Ved små vannføringer vil derfor hele tilløpet gå gjennom urda på et lavt nivå og derved senke vannstanden. Før overføringen ble satt i verk, førte dette stort sett til lav vannstand om vinteren, mens sommervannstanden holdt seg jevnt over i høyde med utløpet i toppen av urda. Etter overføringen er det liten vannføring hele året, bortsett fra i de få tilfellene når ventilen i Rednedal er stengt. Dette gjør at det til enkelte tider kan være stor forskjell mellom høyeste og laveste vannstand i Bondhusvatn, noe som har ført til problemer i forbindelse med båttrafikken på vatnet.

Statskraftverkene har forsøkt å komme til en minnelig ordning med kommunen uten at det har ført fram. Departementet, som har befart vannet, finner for sin del å kunne tilrå at Statskraftverkene blir pålagt å bygge en kreatursti langs vestsiden av Bondhusvatnet.

Det har i denne forbindelse vært noe uklart hvilken standard en slik sti skal ha og hvem som skulle ha vedlikeholdsansvaret. Hensikten med veien er å få ført kreatur opp til høyereliggende områder, og derfor foreslås det at stien skal holde en minimumsbredde av 1,0 m. Vedlikeholdet av stien får bli en sak for kommunen/grunneierne. Når det gjelder de elveoverganger som må bygges, er holdbarheten sterkt avhengig av isforhold og den måten de blir bygget på. Det foreslås derfor at Statskraftverkene har ansvaret for vedlikeholdet av disse.

Når det gjelder Kvinnherad kommunes krav om økt utsetning av smolt i Bondhuselva, finner departementet at det ikke har en slik sammenheng med foreliggende endringssøknad at det foranlediger noen forføyning.

Etter dette får manøvreringsreglementet følgende ordlyd:

Manøvreringsreglement for statsregulering av Maurangervassdragene m. v., fastsatt ved kongelig resolusjon .....

1.

Reguleringer:

Magasin	Naturlig sommer-vannst. m o. h.	Reguleringsgrenser Øvre m o. h.	Reguleringsgrenser Nedre m o. h.	Maks. flomstign. m o. h.	Senkn. m	Oppd. m	Reg.h. m
Kvanngrøvatn	970,5	972,0	937,0	973,5	33,5	1,5	35,0
Dravladalsvatn	938,5	957,0	880,0	958,5	58,5	18,8	77,0
Jukladalsvatn	1 082,9	—	990,0	—	92,9	—	92,9
Heimste Revavatn	1 146,0	1 147,0	1 141,0	1 147,5	5,0	1,0	6,0
Juklavatn	1 010,4	1 060,0	950,0	1 061,0	60,4	49,6	110,0
Langavatn	962,0	—	927,0	—	35,0	—	35,0
Heimste Svartedalsvatn ..	833,6	860,0	780,0	861,5	53,6	26,4	80,0
Innste Svartedalsvatn	837,6	860,0	780,0	861,5	57,6	22,4	80,0
Blådalsvatn	1 072,1	1 104,0	1 018,0	1 105,0	54,1	31,9	86,0
Mysevatn	814,9	855,0	775,0	856,5	39,9	40,1	80,0
Stutatjern	1 216,0	1 217,0	1 214,0	1 217,5	2,0	1,0	3,0
Holmavatn	1 132,0	1 133,0	1 127,0	1 133,5	4,1	1,9	6,0

For Dravladalsvatns og Jukladalsvatns vedkommende refererer høydene seg til vassdragsvesenets nivellement L.nr. 523 for 1963, for Juklavatn og Svartedalsvatns vedkommende til L.nr. 535 for 1964 og for Mysevatns vedkommende til L.nr. 516 for 1960.

De øvrige vatn har høydegrunnlaget fra fotogrammetrisk kart fra 1963.

Overføringer:

a. Avløpet fra Kranngrøvatn sammen med avløpet fra Skarvabotn — nedbørfelter oppgitt til henholdsvis 10,8 og 3,2 km² — overføres til Dravladalsvatn.

b. Avløpet fra 2,8 km² av Bleieelvis nedbørfelt overføres til Revavatn.

c. Avløpet fra 10,5 km² av Dravladalsvatns partielle nedbørfelt med tillegg av avløpet fra Langvatns og Botnanes felt er på henholdsvis 2,8 og 7,7 km² samt de under a. nevnte felter ɔ: samlet avløp fra 35,0 km², overføres gjennom Jukla kraftverks tunnelsystem til Svartedalsvatn.

d. Avløpet fra Heimste Revavatns nedbørfelt på 7,5 km² med tillegg av avløpet under b. overføres til Jukladalsvatn og kan — sammen med avløpet fra dettes partielle felt på 6,4 km² og fra Jordalstjerns felt på 3,6 km² ɔ: totalt 20,3 km² — overføres til Juklavatn, eller om ønskes direkte til driftstunnelen for Jukla kraftverk.

e. Med opptagelse av avløpet fra Juklavatns partielle nedbørfelt på 15,8 km² overføres avløpet under d. — ɔ: tilsammen 36,1 km² — til Svartedalsvatn.

f. Det samlede avløp fra feltene nevnt ovenfor med tillegg av avløpet fra Svartedalsvatns partielle nedbørfelt — ɔ: 71,1 + 32,9 = 104,0 km² samt avløpet fra 23,7 km² av Bondhuselvis og fra 1,0 km² av Rednedalsbekkens nedbørfelter — overføres til Mysevatn i Austrepollelvi.

2.

Ved manøvreringen skal has for øyet at de naturlige flommene i vassdragene ikke økes. Ved overløp i magasinene skal disse ikke tilføres vatn gjennom overføringsorgan og ved overløp i Dravladalsvatn skal driftsvatn for kraftverket fortrinnsvis tas fra dette magasin. Vannslipping fra magasinene forhåndsvarsles ved oppslag på sentralt trafikerte steder. For øvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i statens kraftverker.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, observeres og noteres regnmengder, temperatur m. v.

Protokollen oppbevares ved Maurangerverkene.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som tilsettes av Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang som almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. Det fastsettes nytt manøvreringsreglement for statsregulering av Maurangervassdragene m. v. i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 26. mars 1982.
2. Statskraftverkene pålegges å gjennomføre tiltak i samsvar med beskrivelse inntatt i ovennevnte foredrag.

5. Orkla Industrier A/S.

(Konsesjon på erverv av aksjer i A/S Follum Fabrikker.)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. april 1982.

«Det vises til Deres brev av 22. oktober 1981.

I medhold av lov av 14. desember 1917 § 36 og bemyndigelse gitt ved kongelig resolusjon av 9. januar 1976 meddeles Orkla Industrier A/S konsesjon på å erverve 110 492 aksjer i A/S Follum Fabrikker.

Det settes som vilkår for konsesjon at Orkla Industrier A/S skal ha sete i Norge og et styre som består av bare norske statsborgere.»

6. Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering.

(Tillatelse til planendring og fristforlengelse for Lyas overføring til Nes Kraftverk. Reguleringstillatelse av 5. juli 1968.)

Kronprinsregentens resolusjon 14. mai 1982.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har 25. februar 1981 avgitt følgende innstilling:

«Ved departementets oversendelse av 29. desember 1978 ble følgende søknad av 18. desember 1978 fra Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering (FHR) oversendt Hovedstyret til uttalelse:

«Ved kongelig resolusjon av 5. juli 1968 fikk Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering tillatelse til å overføre Votna og Lya til Nes kraftverk. Tillatelsen ble gitt med de vanlige frister, 2 år for arbeidets påbegynnelse og ytterligere 5 år for arbeidets fullførelse.

Overføringen av Votna ble påbegynt i 1968 og overføringen ble tatt i bruk i november 1969. Etter søknad av 13. mai 1976 ble det med departementets brev av 31. januar 1977 gitt fristforlengelse til 5. juli 1980 for fullførelsen av overføringen av Lya.

Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering (FHR) tillater seg med dette å søke om tillatelse til å foreta en planendring og om ytterligere fristforlengelse for fullførelse av arbeidene med Lyas overføring. Begrunnelsen er gitt i det følgende.

Fra Ål friluftsnemnd er det i henhold til nemndas vedtak i møte den 5. juni 1978 mottatt en anmodning om å flytte inntaket for Lyas overføring til Nes kraftverk fra et sted i henhold til den gjeldende tillatelse på kote ca. 750 som heter Torsteinslåtta til et sted lenger ned i elven på kote ca. 450—510 i Opheimsgrenda. Se vedlegg 1. Gjennom en underskriftskampanje, der det er innsamlet i alt 115 underskrifter fra befolkningen i området, er det mottatt en liknende henvendelse, vedlegg 2. Organisatorene av underskriftskampanjen sier i sitt oversendelsesbrev at de regner med ytterligere tilslutning. Endelig har Buskerud Natur- og Miljøvernforening sluttet opp om henstillingen i brev av 7. juni 1978, vedlegg 3.

Når man har villet gå inn på søknad om planendringstillatelse, har det først og fremst sin årsak i den alvorlige henstilling fra distriktet. Andre vurderinger er også lagt til grunn, slik som nærmere beskrevet i det følgende.

1. *Beskrivelse av alternative løsninger.*

På vedlagte tegning 24-5889 (vedlegg 4) er det vist et oversiktskart over Nes kraftverk, hvor de overførte vassdrag pr. i dag er vist inntegnet. Som det sees, er sideelven Votna vist ført inn på T. 1 (Tverrslag 1 Oppsjø). Lya, som er naboelven mot øst, er på dette kart vist uberørt.

På vedlagte tegning 12-14807 (vedlegg 5) er det vist tre forskjellige alternativ for Lyas overføring, foruten den allerede utførte overføring av Votna. De tre alternativ er vist såvel på plankartet som i prinsippskisser innfelt på kartet.

1.1 *Løsning i henhold til den gitte tillatelse.*

Denne løsning er vist øverst til venstre på tegning 12-14807, og betegnet med «Lya-overføring-konsesjon». Inntaket er i dette alternativ lagt på kote ca. 750 ved et sted som heter Torsteinslåtta (utenfor kartrammen på tegn. 12-14807).

Overføringstunnelen er forutsatt drevet fra tverrslag nedenfor inntaket i Lya og frem til toppen av dalsiden nær inntaket for Votna.

Herfra fører en sjakt og en kort tunnel ned til inntaksbassenget for Votnaoverføringen. Sjakten og nedre del av tunnelen er forutsatt drevet fra tverrslag nedenfor dammen i Votna.

Fra Votnainntaket er vannet fra Lya forutsatt ført sammen med vannet fra Votna gjennom den eksisterende overføringstunnel inn i tverrslag 1 for Nes kraftverk.

Den skisserte plan er valgt med tanke på å legge forholdene til rette for en fremtidig utnyttelse av det ca. 250 m høye fall mellom de to ovenfor beskrevne inntak i h.h.v. Lya og Votna. Oslo Lysverker har ervervet de nødvendige fall for en slik utnyttelse.

Hvis man gir avkall på å legge forholdene til rette allerede i dag for en slik fremtidig utbygging av fallene i Lya, kan inntaket flyttes ned til kote 450—510. Det er på tegning 12-14807 vist to alternative utførelser.

1.2 *Alternativ A.*

Ved dette alternativ er inntaksdammen valgt lagt på kote ca. 510, dvs. litt høyere enn inntaksbassenget i Votna. Fra inntaket i Lya fører en ca. 5,9 km lang tunnel vestover til Votnainntaket. Det er forutsatt 8 m^2 tunnel. På samme måte som for alternativ beskrevet under avsnitt 1.1 foran, forutsettes vannet fra Lya overført sammen med Votna gjennom den allerede eksisterende overføringstunnel for Votna.

Den 5,9 km lange overføringstunnel for Lya er tenkt sprengt fra et tverrslag omtrent midt på tunnelstrekningen.

1.3 *Alternativ B.*

Inntaket i Lya er i dette alternativ flyttet ned til kote ca. 450 som er noe høyere enn inntaksmagasinet i Strandefjorden for Nes kraftverk, som har en vannstand som kan svinge mellom kote 444,4 og 445,2.

Fra inntaket føres en sjakt ned til Hallingdalselven, som krysses med en tunnel så meget dykket under elvenivået at man kan regne med å unngå noen form for utforing med mindre man treffer på svakhetssoner i fjellet. Fra elvekrysningen fører en sjakt opp langs dalsiden og opp i tverrslag 2 for Nes kraftverk.

Sprengning av overføringssystemet er forutsatt å skje fra tverrslag 2 for Nes kraftverk.

2. *Sammenlikning mellom de forskjellige løsninger.*

2.1 *Sammenligning mellom anleggskostnader, kraftproduksjon og fremtidige muligheter.*

Som det vil sees av tabellene på tegn. 12-14807 (vedlegg 5), vil utførelse etter gjeldende tillatelse medføre de høyeste anleggskostnader. Dette har sin årsak i at man forskutterer en del av utgiftene til en eventuell fremtidig utnyttelse av Lyas fall over kote ca. 500 ved bl. a. å investere i en sjakt. Det tør være tvilsomt om det er riktig i dag å pådra seg utgifter knyttet til et såvidt usikkert fremtidsprosjekt. En utbygging av Lyas fall nødvendiggjør nemlig etablering av visse reguleringsmagasin i Lyas nedbørsfelt, og det er usikkert om nødvendig reguleringstillatelse i sin tid vil bli gitt.

Merutgifter ved gjennomføring av konsesjonsalternativet i forhold til de to andre alternativ vist på tegning 12-14807 er 8—11 mill. kroner.

Konsesjonsalternativet er også det alternativ som ved overføring til Nes kraftverk (uten utbygging av Lyafallene) gir den minste kraftproduksjon. Dette skyldes i det vesentligste forskjellen i utnyttede nedbørsfelter. For konsesjonsalternativet og Alt. A, vil overføringskapasiteten av Votnatunnelen dessuten begrense produksjonen noe, sett i forhold til Alt. B.

Det gunstigste alternativ på det nå aktuelle utbyggingsstadium såvel kostnadsmessig som produksjonsmessig, er alternativ B.

Velges et av alternativen A eller B, vil en eventuell fremtidig utbygging av fall i Lya måtte vurderes som en helt ny plan med utnyttelse av fallet ned til inntaket som bygges i Lya, eventuelt til det allerede etablerte inntak i Votna. Velges alt. A, vil kostnadene med overføringstunnelen Lya—Votna bli en fordyrende faktor på utbyggingen av Lyafallene, og likeså vil ved valg av alt. B overføringstunnelen Lya—Nestunnelen bli en fordyrende faktor sammenliknet med utbyggingskostnadene med «konsesjonsalternativet» som utgangspunkt. Imidlertid med dagens høye rentenivå, vil renteutgiftene i løpet av de år som man må regne vil medgå før en eventuell regulerings- og utbyggingstillatelse for Lya måtte foreligge, andra til betydelige beløp. Man må også ta med i betraktningen verdien av den større kraftproduksjon som man får etter alternativ A eller B. Sett med dagens øyne, synes det således som om en planendring er gunstig også ut fra økonomiske og tekniske vurderinger.

2.2 *Miljømessig og driftsteknisk sammenlikning mellom alt. A og B.*

For alt. A har det vært vanskelig å finne sted for tverrslag p. g. a. stor mektighet av løsmasser over fjell i det aktuelle område for tverrslaget. Bare på det viste sted har man funnet fjell i dagen i en ravine. Det er her dårlige muligheter for tipplass. Selv om steinen forutsettes brukt til ombygging av riksveien ved Torpo, er det nødvendig med en plass for mellomlagring, idet all erfaring viser at det ikke er mulig på økonomisk måte å koordinere tunneldrift og veibygging på en slik måte at stein til enhver tid kan kjøres direkte fra tunnelen og på veien.

Tverrslaget ligger nær inntil en skole. Anleggsvirksomheten vil virke sjenerende for skolen ved siden av at anleggstrafikken vil medføre fare for skolebarna.

Ved alternativ A kan man ikke se bort fra at tunnelen vil kunne drenere vannårer i fjellet over trykklinjen for tunnelen og således påføre skader på vannforsyning til gårder langs tunneltraséen samt bevirke uttørring av jordsmonn.

Inntaksdammen vil bli plassert på toppen av en ca. 50 m høy foss i Lya. Denne foss vil derved forsvinne, bortsett fra i flomperioder.

Ved alternativ A vil tunnelsteinen være relativt lett tilgjengelig for utførelse av riksveiomlegging ved Torpo, hvilket er et av motivene for distriktets ønske om planendring.

Ved valg av alt. B vil inntaksdammen bli plassert ved foten av den 50 m høye fossen. Fossen blir således bevart ved dette alternativ så lenge Lyas fall ikke blir utbygget ovenfor inntaket. Ved begge alternativ bevares vannføringen i Lya inntil eventuell fallut-

bygging finner sted på hele strekningen mellom Torsteinslåtta og inntaket ved Opheim.

Ved alternativ B ansees det ikke så oppstå noen vannforsyningsproblemer langs tunneltraséen p. g. a. dennes drenerende virkning, delvis fordi det bare i beskjeden grad finnes bebyggelse langs traséen, men mest fordi trykklinjen for vanntrykket inne i tunnelen for mesteparten av strekningen ligger over terrenget. Hvis lekkasjer fra tunnelen skulle finne sted, ville man tvert i mot kune få forsumpning. Mulighetene for dette er imidlertid små, fordi man i dette alternativ vil forsøke å tette eventuelle større slepper for ikke å miste vann.

Sprengningsarbeidene vil ved alternativ B foregå i sin helhet fra tverrslag 2 (T 2) for Nes kraftverk. Her er ingen bebyggelse, og virksomheten vil derfor ikke virke sjenerende. Transportlengden for tunnelsteinen til riksveiomleggingen ved Torpo vil bli kortere i dette tilfelle, men det kreves ombygging og forsterkning av en relativt lang anleggsvei frem til T 2.

For den fremtidige kraftverksdrift vil alt. B ved inspeksjoner og eventuelle utbedringer av tunnelen være mindre gunstig fordi tunnelsystemet bare kan tømmes ved pumping.

3. *Ål kommunes uttalelse til planendringsforslaget.*

Med brev av 11. juli 1978 har man forelagt planendringsforslaget for Ål kommune. Ål kommunestyre har behandlet saken i møte den 28. september 1978. Med ekspedisjon av 6. oktober 1978 har Ål kommune oversendt utskrift av møteboka. Kopi av ekspedisjonen vedlegges (vedlegg 6). Til uttalelsen tillater man seg følgende bemerkninger:

Ad pkt. 2 a.

Det vil bli inngått avtale med Buskerud Fylkes Vegvesen om å stille gratis til disposisjon stein fra tunneldriften for veiutbyggingsformål. Omfanget av de ønskede omleggінger av riksveien forbi Torpo og tidsrammen for arbeidenes utførelse ligger utenfor FHR's ansvarsområde. Det samlede kvantum tunnelstein på ca. 83 000 m³ vil bli stillet til disposisjon etter hvert som tunnelarbeidene drives frem i løpet av ca. 2 år. Forhandlinger med Buskerud Fylkes Vegvesen om koordinering av tunnelarbeidene og veiarbeidene er innledet.

Ad pkt. 2 b.

Av hensyn til steintransporten fra tverrslaget til riksveianlegget gjennom Torpo, må det foretas forsterkninger av den gamle anleggsveien til tverrslaget.

Det må dessuten anordnes ny kryssing med jernbanen, idet eksisterende planundergang er for smal. Bl. a av hensyn til tømmertransporten har det lenge vært et sterkt ønske fra distriktet å få anlagt en ny lysregulert planovergang. Planene for en slik overgang foreligger.

Det ansees ikke nødvendig a. h. t. steintransporten å foreta ombygging av den gamle broen over Hallingdalselven. Dette er et stort og kostbart arbeid, som dessuten vil ta betydelig tid. En rimeligere og raskere løsning synes å kunne oppnås ved å anordne provisorisk kryssing med elven. (Fylling og kulvertrør.)

Regulanten er villig til å bære en vesentlig del av omkostningene med ovennevnte arbeider. Den endelige løsning av tiltakene krever imidlertid samarbeid mellom flere parter: NSB, Ål kommune/grunneiere, Buskerud Fylkes Vegvesen og FHR ved Oslo Lysverker. Saken forutsettes løst ved forhandlinger.

Ad pkt. 2 c.

Når det gjelder den alminnelige vannforsyning til det regulerte strøk i Torpo, henvises til konsesjonsvilkårenes pkt. 20 (tillatelse av 5. juli 1968) som fortsatt forutsettes å gjelde.

Ad pkt. 2 d.

Når det gjelder forsamlingslokale til arbeiderne, er dette ivaretatt ved konsesjonsvilkårenes pkt. 17. Det bemerkes dog at vilkårene under dette punkt etter FHR's oppfatning i første rekke tar sikte på å ivareta arbeidernes tarv og er ikke primært ment å skulle være en ytelse til distriktet. Arbeidsstokken for det aktuelle arbeid antas å dreie seg om 25—30 mann. For denne arbeidsstokk antas oppholdsrom + spiserom i brakke på anleggsplassen å dekke behovet.

Ad pkt. 2 e.

I henhold til telefonsamtale med kontorsjef Nordberg i Ål kommune er det opplyst at det er falt ut en betydelig del av setningen i utskrift fra møteboka. Det skal stå:

> «Den gratiskraft som grunneigarane er tilkjent som ein del av salssum for fallrettar må stå ved lag også ved utbygging etter alt. B.»

Det dreier seg om krav om utdeling av såkalt salgskraft («gratiskraft») til grunneiere som har solgt fallrettigheter etter overenskomst. Det kreves at slik kraft deles ut, uavhengig av om det dreier seg om fall ovenfor eller nedenfor inntaket i Lya.

Ved erverv av fallrettigheter i minnelighet, er det ikke uvanlig at bare en del av salgssummen betales i rene penger ved kjøpekontraktens inngåelse. Resten av kjøpesummen betales ved levering av en bestemt årlig kraftmengde fra det tidspunkt fallet blir utbygget. Selgere av fall ovenfor det aktuelle inntak har intet juridisk krav på tildeling av kraft, og regulanten kan derfor ikke gå med på dette krav. Regulanten er imidlertid villig til å innløse forpliktelsen til å levere gratiskraft i fremtiden med et kontantoppgjør nå svarende til en kapitalisert verdi av gratiskraften.

Ad pkt. 2 f.

Det henvises til konsesjonsvilkårenes pkt. 20. Jfr. også bemerkningene under pkt. 2 c foran.

Ad pkt. 2 g.

Nåværende søknad om planendring skjer etter henstilling fra distriktet. Søknaden kan ikke gi noen foranledning til endring av konsesjonsavgiftene. Det forutsettes at de gjeldende konsesjonsvilkår forblir uendret, herunder vilkårenes pkt. 3 om konsesjonsavgifter. Det vises i denne forbindelse til departementets brev av 31. januar 1977 vedrørende meddelelse om fristforlengelse der departe-

mentet uttalte at det ikke finner at det foreligger grunnlag for en ny behandling av avgiftsspørsmål i denne forbindelse.

Ad pkt. 2 g og 2 i.
Det henvies til konsesjonsvilkårenes pkt. 20 og bemerkninger ovenfor til punktene 2 c og 2 f.

Ad pkt. 3.
Det protesteres på det mest bestemte mot at en fristforlengelse skal gjøres avhengig av om regulanten aksepterer Ål kommunes krav. Fristforlengelse er blitt nødvendig fordi FHR har etterkommet distriktets ønske om en planendringssøknad. For å kunne overholde konsesjonens tidsfrist om ferdigstillelse av anlegget innen 5. juli 1980, måtte arbeidene ha vært påbegynt inneværende høst. Forberedelse til dette var i gang da henstillingen fra distriktet kom, og det var avsatt midler på budsjettet. Arbeidene kan ikke komme i gang før nærværende søknad er endelig behandlet, og det søkes derfor om en fristforlengelse, slik at ferdigstillelse ikke kan kreves tidligere enn min. 2,5 år etter at et endelig svar på nærværende søknad foreligger.

Ad pkt. 4.
Kopi av nærværende søknad er sendt Ål kommune.

Sammendrag.
Under hevnisning til foranstående tillater man seg å søke om planendring for Lyas overføring til Nes. Videre tillater man seg å søke om fristforlengelse for anleggets fullførelse.

Planendringsforslaget går ut på å flytte inntaket for Lyas overføring fra Torsteinslåtta på kote ca. 750, der inntaket etter gjeldende tillatelse av 25. juli 1969 var forutsatt plassert, til kote ca. 450 i henhold til alt. B på vedlagte tegning 12-14807. Fra inntaket forutsettes overføringen å skje via sjakter og dykket krysning med Hallingdalselven ved utløpet av Tingvollfjorden. Overføringen skjer til tverrslag 2 ved Nes kraftverk. Det utnyttede nedbørsfelt øker ved dette fra 87 km^2 til 131 km^2. Årlig middelavløp for de to felt er beregnet til henholdsvis 51 mill. m^3 og 73 mill. m^3. Utnyttet middelavløp er beregnet til henholdsvis 31 mill. m^3 og 56 mill. m^3. Kraftproduksjonen var for konsesjonsalternativet beregnet til 20 GWh i et middels år. Ved planendringen er produksjonen beregnet å øke til 37 GWh pr. år. Steinen fra tunneldriften forutsettes stillet til disposisjon for Buskerud Fylkes Vegvesen til ombygging av riksveien ved Torpo.

Ifølge gjeldende tillatelse av 5. juli 1968 med fristforlengelse gitt med departementets brev av 31. januar 1977 er frist for fullførelse av Lyas overføring til Nes kraftverk satt til 5. juli 1980. Det søkes om at denne frist forlenges slik at fullførelse må skje innen 2,5 år etter at planendringstillatelse er gitt i henhold til nærværende søknad.

Planendringstillatelsen og fristforlengelsen forutsettes forøvrig gitt på de samme vilkår som gjelder for tillatelsen for Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering til å foreta overføring av Votna og Lya til Nes kraftverk meddelt ved kongelig resolusjon av 5. juli 1968.»

Den nemnde anmodninga frå Ål friluftsnemnd av 5. juni 1978 er slik:

«Friluftsnemnda er kjend med at Lya no skal byggjast ut, og at det etter konsesjon vert tunnelinntak ved Torsteinslåtta. Nemnda er også kjend med at det er mogeleg å endre dette slik at tunnelinntaket vert ved Opheim.

Etter synfaring og møte den 5. juni 1978 har nemnda gjort vedtak om å beda Oslo Lysverker å endre utbygginga slik at tunnelen vert ved Opheim, dette av fleire grunnar:

1. Ein vil då ikkje få ein stor og skjemmande steintipp ved Torsteinslåtta.
2. Lya vert uberørt til langt ned i Opheimsbygda.
3. Tunnelmassen kan nyttast til den nye riksvegen gjennom Torpo.

Friluftsnemnda sett helst at Lya ikkje vert utbygd, men med endring av tunnelinntaket vert det tross alt liten skade på natur og friluftsinteressene.

Me vonar i alle høve at Lya frå Opheim og innover vert verna for framtida.»

Ordlyden i den nemnde underskriftkampanjen er slik:

«Det er ei kjent sak at Oslo Lysverker i nær framtid vil bygge ut Lya. Etter planen skal denne takast i tunnel frå Torsteinsslåtta/Ørndokki til Votndalen. Dette er ei utbygging som er lite tenleg for Opheim og Torpo. Det kan her visast til store ulemper både av driftsmessig og miljømessig art.

I den seinare tid har ein vorte kjent med at Oslo Lysverker vurderar eit anna alternativ med tunnel frå Opheim. Dette vil vera ei regulering som er meir i samsvar med bygdefolkets interesser.

1. Lya vil då frå bygda og innover få ligge urørt. Dette må vera av uerstatteleg verdi både for oss og for komande slekter.
2. Det ser ut som om Oslo Lysverker vil få ei mykje bedre utnytting av dei vassressursar som finns.
3. Ved å ta inntaket i Opheim vil ein lettare få kombinert og samkøyrt den planlagte omlegging av riksvegen i Torpo med utkøyring av masse frå tunnelen. Det må her vera store verdiar å vinna ved å bruke tunnelmassen til riksveg imot å øydelegge den fine naturen på fjellet med ei slik stor steinfylling som det her er snakk om.
4. Det er fare for at utbygging både etter alternativ 1 og 2 kan skade vasstilførsla til vassverka i Torpo sentrum.

I konsesjon som er gjeve frå Ål kommune er Oslo Lysverker pålagt å skaffe vatn i tilfelle det vert burte. Det må væra eit vilkår at det må verta avklåra kvar dette vatnet skal takast frå før utbygging vert igangsett.

Me vonar at dei ansvarlege tek denne saka alvorleg og at alternativet med tunnelinntaket i Opheim må bli ein realitet.

Vidare ber me om at dei få rettar som står att i Lya vert erstatta i samsvar med den gjevne konsesjon.»

Buskerud Natur- og Miljøvernforening, fråsegn av 7. juni 1978:

«Buskerud Natur- og Miljøvernforening er fylkeslag av Norges Naturvernforbund. Vi er kontaktet av bygdefolk i Torpo og gjort kjent med at Oslo Lysverker har planer om å sette igang arbeide med overføring av elva Lya til Nes—Usteanlegget til høsten. Det ble gitt konsesjon i 1968. Elva skal føres i tunnel fra Ørnedokk-området til Nes—Uste (Votnainntaket).

Området ble befart 5. og 6. juni d. å. sammen med friluftsnemnda og representanter fra bygdefolket.

Dersom det er slik at Oslo Lysverker, i samsvar med bygdefolkets ønsker, er villige til å endre konsesjonsbetingelsene slik at elva får renne fritt ned til gården Opheim synes vi dere fortjener honnør for det.

Vi vil be Oslo Lysverker gå inn for dette alternativ i møtet med Ål kommune og Vegvesenet i Buskerud den 8. juni d. å.

Ved en slik endring vil en oppnå:

1. Å hindre at flere hundre dekar god skogsmark, av stor betydning for vedkommende grunneier og et flott turområde for befolkningen, ødelegges med en steintipp på 75 000 m³ og en tørrlagt elvestrekning på 6—7 km.
2. Å kunne benytte fyllmassen til ny riksveg 7, utenom Torpo sentrum slik et samla bygdefolk krevde det i skriv til Samferdselsdepartementet av mars 1977, med gjenpart til Vegdirektoratet, Buskerud Vegvesen og Miljøverndepartementet, hvor det understrekes at denne må bygges ut nå for å hindre enda flere dødsoffer og skadete på denne farlige vegstrekningen.

Vi støtter fullt ut opp om bygdefolkets ønsker slik de kommer fram i friluftsnemndas vedtak av 5. juni d. å. og bygdefolkets underskriftskampanje. Dette materialet er oversendt Oslo Lysverker, Ål kommune, Buskerud vegvesen og Miljøverndepartementet.»

Ål kommunestyre vedtok i møte 28. september 1978 (22 mot 3 røyster):

«Ål kommunestyre viser til Kgl. resolusjon av 5. juli 1968, der Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering er gjeven konsesjon for overføring av Votna og Lya til Nes Kraftverk, og til brev frå Oslo Lysverker av 11. juli 1978 om uttale til eventuelle endringar i planane for overføring av Lya til Votna.

Til spørsmålet om endringar i planane vil kommunestyret uttale:

1. All kraftutbygging må vurderast i ein einhetlig samfunnsmessig samanheng. Såleis må også kommunestyret ved sin vurdering av alternative planar for overføring av Lya, vurdere verknadene både for lokalsamfunnet og utbyggjaren — med serleg vekt på lokalsamfunnet sine interesser og behov. Uttalen nedanfor er gjeven ut frå eit slikt samfunnsmessig heilhetsperspektiv.
2. Ål kommunestyre vil tilrå at overføringa av Lya vert gjennomført etter Oslo Lysverker sine planar alternativ B, datert 11. juli 1978, på følgjande vilkår:
   a) Massane frå tunnelen må kunne nyttast av Buskerud Vegvesen til omlegging av Riksveg 7 forbi Torpo tettstad (jfr. vegvesenet sine planar), og Oslo Lysverker må gjere avtale med vegvesenet om eit samarbeid som gjer det samfunnsmessig forsvarleg å forsere omlegging av Riksveg 7 (jfr. kontorsjefen si saksutgreiing).
   b) Oslo Lysverker må setja vegen frå tippen ved tverrslaget til Torpo stasjon/tettstad i stand til å kunne tåle massetransport og seinare tømmertransport.

      Vidare må Oslo Lysverker saman med NSB ta kostnaden med ny sikra planovergang ved Torpo stasjon i samsvar med kommunen/NSB sine planar, samt forsterke eksisterande bru over Hallingdalselva eller delta i bygging av ny bru over elva — etter nærare avtale med kommunen/vegkontoret/NSB (jfr. kontorsjefen si saksutgreiing).
   c) Oslo Lysverker er ansvarleg for at framtida vassforsyning på Torpo er sikra (jfr. konsesjonsvilkåra pt. 20), slik at vasstilførselen og kvaliteten er like god etter som før overføringa av Lya.
   d) Oslo Lysverker yter eit tilskot til forsamlingslokale på Torpo stort kr. 100 000 (jfr. konsesjonsvilkåra pt. 17).
   e) Den gratiskraft som grunneigarane er tilkjent som del av salssum for fallrettar.
   f) Ved konsesjonsutviding som omfatter nedslagsfeltet for m. a. Vesleåne, må jordbruksvatning og vanleg vassforsyning i Opheim sikrast vederlagsfritt.
   g) Ved konsesjonsendring reknar kommunestyret med at konsesjonsavgifta vert sett til lovens maksimum på den tid konsesjonen vert gjeven, og at den vert justert i høve til endringar i avgiftene for statens konsesjonar.
   h) Vassforsyninga til renseanlegget på Torpo må vere sikra på same måte etter som før utbygginga.
   i) Nødvendig vatn til vatningsanlegg som i framtida vert bygt eller kunne vore bygt med vatn frå Lya eller tilførselselvar/bekkar til den, må vederlagsfritt stillast til rådvelde.
3. Dersom ovannemnde vilkår vert imøtekome, vil kommunestyret tilrå at det vert gjeve utsetjing med fristen for fullføring av arbeide med inntil 2 år.
4. Kommunestyret føreset å få saka attende til handsaming i samband med søknad om ny konsesjonsendring.»

Søknaden har vore kunngjort på vanleg måte i Norsk lysingsblad og i lokalavisa, og dokumenta har vore lagde ut til gjennomsyn ved kommunekontoret i Ål. Vidare har søknaden vore forelagt distriktet og Miljøverndepartementet samt fleire andre institusjonar.

Ål kommunestyre har i møte 25. september 1980, med mindre justeringer i for-

mannskapet den 20. oktober s. å. gjeve følgjande uttale til søknaden:

«Ål kommunestyre viser til kgl. res. av 5. juli 1968, der foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering er gjeven konsesjon for overføring av Votna og Lya til Nes Kraftverk, og til søknad frå Oslo Lysverker av 18. desember 1978 om planendring og fristforlenging for gjennomføring av arbeida.

Kommunestyret viser og til tidlegare gjeven uttale i K.sak 141/78.

Til søknaden om planendring vil kommunestyret gje slik u t t a l e :

1. All kraftutbygging må vurderast i ein einhetleg samfunnsmessig samanheng. Såleis må også kommunestyret ved si vurdering av alternative planar for overføring av Lya, vurdere verknadene både for lokalsamfunnet og utbyggaren — med serleg vekt på lokalsamfunnet sine interesser og behov.

   Uttalen nedanfor er gjeven ut frå eit slikt samfunnsmessig heilskapssyn.
2. Ål kommunestyre vil tilrå at overføringa av Lya vert gjennomført etter Oslo Lysverker sine planar alternativ B, datert 18. desember 1978 på følgjande vilkår:
   a) Det vert gjort bindande avtale mellom Oslo Lysverker og Buskerud Vegvesen om samordning av tunneldrifta og omlegginga av riksveg 7 forbi Torpo tettstad og/eller forskottering av midlar frå OL si side slik at omlegging av riksvegen vert gjennomført samtidig med tunnelarbeida (1981/1982).
   b) Oslo Lysverker må koste og utføre forsterking og utviding av den gamle anleggs- og tiltaksvegen frå tverrslaget og ned til Torpo stasjon, legge om vegen ved Torpo stasjon og koste ny lysregulert planovergang over jernbanelina.

      Ål kommune ordnar med nødvendig grunn til omlegginga av vegen og den nye planovergangen.
   c) Ledige steinmasser etter opprustinga av anleggs- og tiltaksvegen og omlegging av riksveg 7 er gjennomført, skal Oslo Lysverker legge i ny skogsbilveg i ei lengd av ca. 500 m vestover frå steintippen og ny skogsbilveg i ei lengd av ca. 1 km oppover i lia fra steintippen. Massene skal leggast i utstikka vegtrasé og planerast for fingrusing.

      Massene skal leggast ut slik at vegen vert etter vegklasse III. Nærare detaljer om vegane går fram av brev frå heradskogmeistaren i Ål og Hol av 8. august 1980.

      Grunneigarane ordnar med nødvendig grunn til vegane.
   d) Oslo Lysverker er ansvarleg for at framtidig vassforsyning på Torpo er sikra (jfr. konsesjonsvilkåra pkt. 20), slik at vasstilførselen og kvaliteten er like god etter som før overføringa av Lya.

      Dette bør m. a. løysast ved å få påslept ei minstevassføring over inntaksdammen for overføring av Lya. Vidare at det vert bygd terskel mellom Skjerping sag og Lya bru, slik at vatnet vert samla og går i undergrunnen som før til Torpo vassverk.

      Nedanfor Lya bru bør det også byggast ein terskel for å få ein vasspegel som kan gje elveleiet eit meir naturvenleg preg.
   e) Oslo Lysverker yter eit tilskot til forsamlingslokale på Torpo stort k r. 1 0 0 0 0 0 (jfr. konsesjonsvilkåra pkt. 17).
   f) Oslo Lysverker har i søknaden av 18. desember 1978 s. 6 gjeve tilsagn om innløysing av gratiskraft for falleigarane ovanfor inntaket.

      Den gratiskraft som grunneigarane er tilkjent som del av salssum for fallrettar må stå ved lag også ved utbygging etter alternativ B.

      Planendringa er etter dei opplysningar som er gjeve i søknaden svært lønsam for Oslo Lysverker og fører dessutan til at det heretter ikkje blir aktuelt å nytte ut falla i Lya separat.
   g) Ved eventuell konsesjonsutviding som omfattar nedslagsfeltet for m. a. Vesleåne, må jordbruksvatning og vanleg vassforsyning i Opheimsgrenda sikrast vederlagsfritt.

      Tilsvarande gjeld for jordbruksvatning og eventuell vanleg vassforsyning til Liagardane, jfr. elva Svartetjørna/Grytegrovi, og for gardsbruk på nedsida av utløpet for Lya i Hallingdalselva.
   h) Konsesjonsavgifta for denne overføringa/utbygginga vert sett til lovens maksimum frå den tid det vert gjeve konsesjon.

      Det er eit vilkår for planendringa at alle konsesjonsavgifter Oslo Lysverker i dag betaler til Ål kommune, vert justert i samsvar med dei endringar Staten har vedteke for sine konsesjonar.
3. Kommunestyret vil tilrå at det vert gjeve utsetjing med fristen for fullføring av arbeida.
4. Ål kommune forutset at det må haldast nytt skjøn, då flytting av inntaket fører til endringar som det ikkje vart rekna med ved skjøna i 1971 og 1972.
5. Dersom det ikkje kjem i stand slik avtale mellom Oslo Lysverker og Buskerud vegvesen som nemnt under pkt. 2. a) vil kommunestyret ta konsesjonssaka opp att til ny handsaming.»

Ål J o r d s t y r e o g Ål V i l t n e m n d ser planendringen, alt. B, som ein føremon i høve til tidlegare plan.

Ål H e l s e r å d har ingen innvendingar mot planendringa.

Ål i n n l a n d s f i s k e n e m n d har i møte 26. mars 1979 gjeve slik fråsegn:

«Ein finn det uråd å kunne gjeva ei fagleg vurdering av den aktuelle elvestrekning, når det p. g. a. tidsfrister ikkje har vore høve til befaring på bar mark. Ål innlandsfiskenemnd viser derfor her til brev frå NVE, (ref. 19/79 — V AA/KD) der det går fram at NVE vil innhente uttale fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk/Miljøverndepartementet ang. forholda for blandt anna fiske. Etter dette går Ål innlandsfiskenemnda ut frå at nemnde instanser gjer dei nødvendige undersøkelser.

Alternativa: For dei interesser Ål innlandsfiskenemnd skal ivareta, er regulering etter alternativ B og det beste. Elva innover vil ved denne utbyggingsform bli spara for inngrep, og forholdene for framtidig kultivering av vassdraget er derfor fortsatt til stades.

Elvestrekningen frå inntaket til Hallingdalselva blir turrlagt. Her har elva med tidlegare vorte nytta til sportsfiske, med vanlige gode fangster av bekkefisk.

For om mogeleg å motvirke denne skaden, ber Ål innlandsfiskenemnd om at det blir vurdert bygging av mindre terskler i dei gunstigste områder. Desse måtte sikres ei viss minstevannføring.

Landskapsmessig ville det og vera ein fordel om ovennevnte kunne gjennomførast.»

Frå lokalt hald er det peika på at om det vert gjeve løyve til planendringa, vil bygging av vegen frå Opheim langs Lya til skytebanen falle bort. Dermed taper store skogområder, beiteområder og dyrkingsområder eit stort aktivum. Det vert og peika på at fleire vassforsyningsanlegg og vatningsanlegg kan miste vatnet sitt, likeeins vil ein campingplass bli vasslaus.

Fylkesfriluftsnemnda i Buskerud har i brev av 17. desember 1980 einstemmig slutta seg til vedtaket i Ål friluftsnemnd av 5. juni 1978.

Buskerud fylkesskogråd har i møte 20. august gjort slik fråsegn:

«Buskerud fylkesskogråd anser alternativ B for å være det beste alternativet både når det gjelder skoglige og miljømessige forhold.

Fylkesskogrådet slutter seg til Ål skogråds uttalelse med hensyn til mulig utnyttelse av stenmassene til skogsveier og terminal.»

Ål skogråd har i brev 4. juli 1979 uttala:

«Alternativ B for Lyas overføring til Nes kraftverk kan neppe føre til noen store skader for skogbruket, men det kan ikke sees bort fra at drenerende virkning fra tunnelen kan føre til redusert tilvekst på skogen i visse områder. Skulle dette vise seg å bli tilfelle, så er det klart at vedkommende skogeiere bør få erstatning for tilveksttapet. Oslo Lysverker bør derfor legge fram materiale som viser trykklinjen for vanntrykket i tunnelen, slik at områdene som eventuelt blir drenert kan kartlegges. I disse områdene bør skogens utvikling følges med tilvekstmålinger i en del år etter at reguleringen er gjennomført, og arbeidet med dette bør bekostes av Oslo Lysverker.

Det vil fremgå av søknaden m. v. at en vesentlig del av steinmassen fra tunnelen skal benyttes til omlegging av riksveien forbi Torpo, og at Oslo Lysverker i forbindelse med dette har sagt seg villig til å bære en vesentlig del av utgiftene med å utbedre veien fram til steintippen ved tverrslag 2 samt anlegg av nytt lysregulert kryss over jernbanen ved østsiden av Torpo st. Dette er en fordel for skogbruket, og i samsvar med aktuelle skogsveiplaner.

Fra denne veien er det ellers planer om å bygge en skogsbilvei vestetter til Smedsplassen (ca. 1,5 km), hvor det er en romslig undergang i kryss med jernbanen. Det ville være fordelaktig om veien mot Smedsplassen kunne ta av fra steintippen ved tverrslag 2, noe som kunne bli mulig ved at det under Lya-anlegget ble fylt tunnelmasse vestetter fra den eksisterende steintippen over en strekning på 150—200 m. Dette skulle også være fordelaktig for Oslo Lysverker, da det — etter hva jeg har hørt — blir mere steinmasser fra tunnelen enn det som skal brukes til omlegging av riksveien forbi Torpo. Veifyllingen vestetter fra steintippen blir til dels ganske høy og godt synlig. Den bør derfor dekkes med finere masse, slik at skråningen kan tilsås.

I dette området er det også planer om en avskjærende skogsbilvei omlag midtlies. En av mulighetene er at denne veien tar opp fra steintippen ved tverrslag 2, men dette er noe vanskelig (dyrt) på grunn av bratt terreng og fjell i dagen. Denne løsningen ville trolig bli den mest fordelaktige dersom en del tunnelmasse også kunne plasserest som veifylling et stykke oppetter lia (sydøstlig retning) fra steintippen.

Til skogveiplanene hører det også med en tømmerterminal ved Torpo st. forbi Torpo st. vil veien til den nye lysregulerte planovergangen gå over jernbanens grunn, og terminalen blir på begge sider av veien innenfor dette arealet. Her vil det også kunne plasseres en god del tunnelmasse for å gjøre grunnen bæredyktig nok til lagring og omlasting av tømmer m. v.

Det pågår fortsatt forhandlinger mellom Ål kommune og Oslo Lysverker om vilkår for utbyggingen m. v., og jeg antar at de forhold jeg har nevnt kan tas opp under disse forhandlingene.»

Buskerud fylkeslandbruksstyre har i møte 21. august 1979 samstemmig slutta seg til fråsegnet frå Ål jordstyre og tilrår alternativ B for overføringa av Lya til Nes kraftverk.

Buskerud fylkesutvalg har i møte 20. februar 1980 fatta slik samsrøystes vedtak:

«Buskerud fylkesutvalg finner å kunne tilrå søknaden fra Oslo Lysverker av 18. desember 1978 om planendring og fristforlengelse for Lyas overføring til Nes kraftverk.»

Fylkesmannen i Buskerud, brev av 19. desember 1980:

«Saken har i henhold til Deres anmodning vært forelagt til uttalelse for Buskerud fylkeskommune, Buskerud fylkeslandbruksstyre, Buskerud fylkesskogråd og fylkesfriluftsnemnda i Buskerud.

Uttalelser fra disse følger vedlagt.

I tillegg har fylkesmannen den 14. november 1980 mottatt uttalelse fra Ål kommune (vedlegges).

Fylkesmannen vil for sin del tilrå at den omsøkte planendring (alt. B) for overføring

av Lya til Nes kraftverk samt fristforlengelse imøtekommes i samsvar med søknad av 18. desember 1978 fra Oslo Lysverker og på de vilkår som er foreslått satt av Ål kommunestyre den 25. september 1980, med mindre justeringer i formannskapet den 20. oktober 1980.»

Miljøverndepartementet har i brev av 25. juli 1979 sendt over fråsegna frå Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, Statens forurensningstilsyn og Universitetets Oldsaksamling.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, fråsegn av 18. juni 1979:

«Deres oversendelse av 5. februar 1979. Saken har vært forelagt Fiskerikonsulenten i Øst-Norge og Viltkonsulenten i Øst-Norge til uttalelse.

Søknaden gjelder.

Planendringsforslaget går ut på å flytte inntaket for Lyas overføring fra Torsteinslåtta på kote ca. 750, der inntaket etter gjeldende tillatelse av 5. juli 1968 var forutsatt plassert, til kote ca. 450, (alternativ B i søknaden).

Fra inntaket forutsettes overføringen å skje via sjakter og dykket krvssing med Hallingdalselven ved utløpet av Tingvollfjorden. Overføringen skjer til tverrslag 2 ved Nes kraftverk. Det utnyttede nedbørsfelt øker ved dette fra 87 km^2 til 131 km^2. Årlig middelavløp for de to felt er beregnet til henholdsvis 51 mill. m^3 og 73 mill. m^3. Utnyttet middelavløp er beregnet til henholdsvis 31 mill. m^3 og 56 mill. m^3. Kraftproduksjonen var for konsesjonsalternativet beregnet til 20 GWh i et middels år. Ved planendringen er produksjonen beregnet å øke til 37 GWh pr. år. Steinen fra tunneldriften forutsettes stillet til disposisjon for Buskerud Fylkes Vegvesen til ombygging av riksveien ved Torpo.

Ifølge gjeldende tillatelse av 5. juli 1968 med fristforlengelse gitt med departementets brev av 31. januar 1977 er frist for fullførelse av Lyas overføring til Nes kraftverk satt til 5. juli 1980. Det søkes om at denne frist forlenges slik at fullførelse må skje innen 2,5 år etter at planendringstillatelse er gitt i henhold til nærværende søknad.

Planendringstillatelsen og fristforlengelsen forutsettes forøvrig gitt på de samme vilkår som gjelder for tillatelsen for Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering til å foreta overføring av Votna og Lya til Nes kraftverk meddelt ved kongelig resolusjon av 5. juli 1968.

Virkninger på viltinteressene.

Viltkonsulenten har forelagt søknaden for Ål viltnemnd. Planendringen vil ikke medføre neddemming av areal, og den elvestrekningen som tørrlegges vil bli kortere enn hva den tidligere godkjente planen ville medføre. Ut fra dette mener viltnemnda at planendringen er positiv med hensyn til viltinteressene. Viltkonsulenten støtter denne oppfatningen, og direktoratet slutter seg til dette.

Virkninger på fiskeinteressene.

Fiskeinteressene i Lya er ikke av særlig omfattende karakter, men har en viss lokal verdi.

Den foreslåtte planendring vil være av positiv verdi for fisket i forhold til det alternativ som dekkes av gjeldende tillatelse, av 25. juli 1969, fordi større deler av elva nå forblir urørt. De nedre strekninger er bratte og dårlig egnet til fiskeproduksjon, mens forholdene er bedre på de øvre strekninger som nå blir uberørt.

Konklusjon.

Direktoratet finner ingen grunn til å gå imot den foreliggende søknad om planendring ut fra hensynet til vilt- og fiskeinteressene. De vilkår som er knyttet til vilt- og fiskeinteressene ved den gjeldende tillatelse av 5. juli 1968, bør også gjøres gjeldende for den omsøkte planendring.

Disse er:

1.

For så vidt angår terskelbygginger m. v. betinget i post 15 i konsesjonen gitt ved kgl. resolusjon 20. juli 1962 til Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering vedrørende reguleringer og overføringer i Uste-Hallingdalsvassdraget m. v., gjelder nevnte vilkår for så vidt angår Hallingdalselva nedenfor Votnas samløp med denne. I tilfelle tvist avgjøres spørsmålet om deltagelsens omfang for øvrig av vedkommende departement.

2.

1. og 2. ledd av post 17 i betingelser for konsesjonen av 20. juli 1962 gjøres gjeldende også for denne konsesjonen. Konsesjonæren plikter å svare en forholdsmessig andel av det fiskefond som er betinget i nevnte post, og eventuelle tvistespørsmål avgjøres av vedkommende departement.

3.

De neddemte inntaksområder ryddes for trær og busker som er over 1,5 m høye eller har over 8 cm stammediameter målt i en høyde av 25 cm over bakken. Gjenstående stubber skal ikke være over 25 cm høye. Ryddingen skal være fullført senest 2 år etter første neddemming av vedkommende areal.»

Statens forurensningstilsyn, fråsegn av 9. juli 1979:

«Oslo Lysverker har på vegne av Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering (FHR) søkt om tillatelse til å foreta en planendring og om ytterligere fristforlengelse for fullføring av arbeidene med Lyas overføring til Nest kraftverk.

FHR fikk ved kgl. res. av 5. juli 1968 tillatelse til å overføre Lva og Votna til Nes kraftverk. Overføringen av Votna ble tatt i bruk i 1969, mens det ble gitt fristforlengelse til 5. juli 1980 for fullføring av overføringen av Lya.

Overføringen av Lya i henhold til tillatelsen går ut på å ta inn elva på kote ca. 750 og føre den via en trykksjakt til inntaksbassenget for Votnaoverføringen. Denne planen legger forholdene til rette for en framtidig utnyttelse av det ca. 250 m høye fallet mellom

inntaket i Lya og utløpet i Votna. 87 km² av nedbørfeltet vil bli utnyttet etter denne planen.

Omsøkte planendring er utarbeidet i to alternativer. I det ene alternativet (A) overføres Lya til inntaksbassenget til Votna. Inntaksstedet er valgt på k. 510. I det andre alternativet overføres Lya direkte — under Hallingdalselva — til tverrslag 2 på driftstunnelen til Nes kraftverk. Inntaket i Lya i alternativ B er lagt på k. 450. Begge alternativene vil utnytte et nedbørfelt på 131 km² mot 87 km² for den planen det er gitt tillatelse til.

Økningen i kraftproduksjonen i Nes kraftverk ved alternativ A og B er 34 GWh og 37 GWh henholdsvis, mens overføringen det er gitt tillatelse til vil gi 20 GWh. Det søkes primært om overføring etter alternativ B.

Planendringen vil medføre at ytterligere 44 km² av Lyas nedbørsfelt overføres til Nes kraftverk. Dette utgjør en gjennomsnittlig vannføring over året på ca. 1 m³/sek.

Nedenfor overføringsstedene på henholdsvis kote 510—450 (alternativene A og B) er det to gårdsbruk ved Lya, mens det mellom disse overføringsstedene og overføringsstedet på kote 750 bor ca. 200 personer ved Lya. Resipientmessig synes derfor planendringsforslaget å være klart bedre for Lyas vedkommende enn overføringen det er gitt tillatelse til.

Hallingdalselva har sterkt redusert vannføring som følge av tidligere kraftutbygginger. Etter utbyggingen av Nes kraftverk slippes 10 m³/sek. til Hallingdalselva fra Strandefjorden i tidsrommet 15. mai og 15. sept. og 2,5 m³/sek. resten av året. Ved Gol kommer Hemsila til slik at vannføringen nedenfor Gol er ca. 40 m³/sek. om sommeren. Buskerud fylkeskommune, utbyggingsavdelingen, med tilskott fra staten, gjennomfører et overvåkingsopplegg for Hallingdalsvassdraget. Undersøkelsen ble satt i gang i 1977. I overvåkingsrapporten som ble gitt ut i juni 1978 heter det:

— Vannkvaliteten i den øvre delen av elva er meget dårlig og forholdene ved Teigen bro, utløp Uppsjøen, Moen bro og Svenkerud bro er nærmest alarmerende, særlig ved de to øverste prøvestedene. De dårlige forholdene er et resultat av en uheldig kombinasjon av vassdragsregulering og at store mengder urenset kloakk tilføres vassdraget.

  Vannkvaliteten forbedres etter hvert som det regulerte vannet føres tilbake til elva, men forholdene i elva er ikke akseptable før nedstrøms Krøderen.

De fleste tettsteder, hoteller, campingplasser og bedrifter har bygget eller skal bygge renseanlegg for avløpsvann. Vannkvaliteten antas derfor å bli bedre som følge av disse tiltakene. En reduksjon i vannføringen i Hallingdalselva mellom samløpet med Lya og utløpet av Nes kraftverk på ca. 1 m³/sek. i gjennomsnitt over året vil føre til at Hallingdalselva blir en dårligere resipient enn nå. SFT finner det derfor rimelig at konsesjonæren betaler de merkostnader til rensetiltak som er nødvendige for å redusere de forurensningsmessige ulempene som følge av ytterligere overføringer til Nes kraftverk. Forurensningsmessig sett anses de to planedringsalternativene å være likeverdige.

Vannforsyningsforholdene antas ikke å bli berørt i vesentlig grad ved noen av de to planendringsforslagene.

Under henvisning til det ovennevnte og lov om vern mot vannforurensning (§§ 4 og 10) tilrår SFT at følgende vilkår tas med i en eventuell tillatelse til planendring:

— Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser som følge av utbyggingen å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpende rensekrav til kloakkavløp og industriavløp og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytting til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning fra all bebyggelse m. v. i Ål og Gol kommuner som drenerer til Hallingdalselva nedstrøms samløpet med Lya.»

Universitetets Oldsaksamling seier i brev av 20. april 1979 at dei ikkje kjenner til fornminner i dei områda der terrenginngrepa vil vere ved alternativ B. Dei går difor inn for alt. B.

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer, Universitetet i Oslo, fråsegn av 23. februar 1979:

«Ut i fra de gitte konsesjoner og den foreliggende søknad vil en foreslå at alternativ B velges for overføring. Dette fører til at en større del av Lyas nedbørfelt blir skånet for inngrep enn ved valg av alternativ A. Området er faglig ukjent. I denne sak synes de naturvitenskapelige interesser best ivaretatt ved at inngrepene blir foretatt lengst mulig nedstrøms.»

Den Norske Turistforening seier i brev av 3. april 1979 at dei ikkje har nokre merknader til søknaden.

Advokat Asle Hesla, brev av h.h.v. 30. april og 15. mai 1979:

«På vegne av de to grunneiere Leif Sato og Olav Skjerping, med eiendommene henholdsvis gnr. 11, bnr. 1 og gnr. 12 og bnr. 1, samt interessenter nedenfor den planlagte nye dam etter alt. B, vil jeg peke på de interesser som må varetas når innstilling til konsesjon skal gis. Jeg setter nedenfor opp en del momenter punktvis:

1) Det må holdes nye vassdrags-, fallretts- og brønnskjønn.
2) Konsesjonæren må pålegges å slippe tilstrekkelig vann over dammen til
   a) å sikre tilførsel av vann av samme kvalitet og mengde som det er før utbygging i de tre brønner/oppkommer som er spesifisert i siste brønnskjønn i Uste/Nes/Lyareguleringen. For Torpos regulerte strøk samt også for Lya Camping, Wangen Camping med inntilliggende hus/eiendommer, kfr. punkt 20 i konsesjonstillatelsen for Lyautbyggingen ved kgl. res. av 5. juli 1968.
   b) Jordvatning gjennom vatningsanlegg som i framtida måtte bli anlagt nedenfor Lyas utløp i Hallingdalselven.

c) Kloakkrensing.
Alt uten vederlag.

3) Olav Skjerping som mister driftsvatnet til sin sag, kfr. takstnr. 36 i skjønn av 4. desember 1971, må gis full erstatning for innskrenket brukstid av sagen. Videre må han gis adgang til å opprettholde sitt jordvatningsanlegg ved tiltak.
4) Veganlegget som er behandlet under takst nr. 5 C i «Votna-Lya» skjønnet til Torsteinslåtta, avhjemlet 4. desember 1971 må gjennomføres uavhengig av endrede utbyggingsplaner. Skjønnet er rettskraftig og både Oslo Lysverker og Ål kommune er ansvarlig for dets fullførelse.

En del av de momenter jeg har pekt på, tjener også almenhetens interesser og både for disses og for de grunneiere jeg representerer, bes Departementet ta kravene til følge i videre behandling av reguleringssaken.»

«Mitt brev til Det ærede departement av 30. april 1979 inneholder en feilaktig påstand i punkt 3. Erstatning for innskrenket bruk av sagen er allerede gitt ved skjønnet for Ustereguleringen og Uste/Nes-utbyggingen avhjemlet 4. desember 1971 under takst nr. 36. Det som vil skje grunnet planendringen er at Skjerping mister alt driftsvannet til sagen. Påstanden i pkt. 3 endres derfor med dette således:

Olav Skjerping må gis full erstatning for tap av alt driftsvann til sitt sagbruk på gnr. 12, bnr. 1.»

Søkeren — Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering v/Oslo Lysverker har i brev av 26. januar 1981 gjeve slik kommentar til dei fråsegna som er komne inn i saka:

«Med vassdragsdirektoratets brev av 8. januar 1981 har vi fått oversendt en rekke uttalelser til ovennevnte søknad.

Vi har notert oss at det i alle uttalelser anbefales godkjenning av planendringssøknadens alternativ B. Dette alternativ omfatter inntak i Lya på ca. kote 450 med tunnel herfra som krysser dalen under Hallingdalselva og går videre opp i tverrslag 2 for tilløpstunnelen til Nes kraftverk. Noen stiller visse vilkår for anbefalingen. Bare disse vil i det følgende bli kommentert i den utstrekning betingelsene foranlediger bemerkninger.

1. *Ål kommunestyres vedtak av 25. september 1980. Ål formannskaps vedtak av 20. oktober 1980.*

Ad pkt. 2a og b.

De tre samarbeidspartnere for Nes kraftverk, Akershus, Buskerud og Oslo, har gjennom vedtak i Oslo Lysverkers byggekomité (der de tre partnere deltar) sluttet seg til forslaget om en koordinering av tunnelarbeidene for Lyaoverføringen og veiomleggingsarbeidene gjennom en fellesentreprise. Anbudsforespørsel er under utarbeidelse. Byggekomitéen har dessuten besluttet å forskuttere et beløp på inntil 8,3 mill. kroner til riksveiomleggingen ved Torpo. Videre har byggekomitéen besluttet å bekoste forsterkning og utvidelse av den gamle anleggsvei fra tverrslag 2 og ned til Torpo stasjon, bekoste omlegging av veien ved Torpo stasjon og bekoste ny lysregulert planovergang, alt under forutsetning av at Ål kommune ordner med nødvendig grunn til veiutvidelsen, veiomleggingen og planovergangen.

Det er enighet med Buskerud fylkes Vegvesen om ovennevnte grunnlag for samarbeidet.

Ad pkt. 2 c.

Kravet om utkjøring av tunnelstein på to nye skogsbilveier fra steintippen ved tverrslag 2 kan ikke godtas. Dette krav har ingen relevans til de aktuelle kraftutbyggingsplaner og planer for riksveiomleggingen.

Steinmasser til slike arbeider kan imidlertid stilles til disposisjon under forutsetning av at uttransporten skjer før den avsluttende landskapsbehandling av tippen finner sted. Videre stilles som vilkår at arbeidene utføres på et slikt tidspunkt og på en slik måte at Oslo Lysverkers arbeider ikke påføres ekstrautgifter.

Ad pkt. 2 d.

Når det gjelder den alminnelige vassforsyning til det regulerte strøk i Torpo, henvises til konsesjonsvilkårenes pkt. 20 (tillatelse av 5. juli 1968) som fortsatt forutsettes å gjelde.

Ad pkt. 2 e.

Arbeidsstokken ved dette anlegg blir i høyden 25—30 mann. Arbeidernes møter kan derfor avvikles i brakkens spise- og oppholdsrom. Kravet om tilskudd til forsamlingslokale på Torpo avvises derfor.

Ad pkt. 2 f.

I skjøtene for fallrettservervelsene i Lya er det forutsatt at det som en del av godtgjørelsen for ervervelse av fall skal leveres et bestemt kvantum gratiskraft av forskjellig størrelse til de opprinnelige eiere «når fallet blir utbygget».

Fallene ovenfor det nye inntak på kote ca. 450 vil ikke bli utbygget ved Lyas overføring til Nes kraftverk etter planendringsalternativet.

Forpliktelsen til å levere gratiskraft forfaller først når det bygges et kraftverk som utnytter fallene overfor kote 450.

Kravet i forbindelse med nåværende utbyggingsplaner avvises derfor. Det tidligere fremsatte tilbud om utløsning av kraftleveringen med et kontantoppgjør nå, opprettholdes imidlertid, se vår søknad av 18. desember 1978, s. 6.

Ål kommunes anførsler om at det ikke blir aktuelt å nytte ut fallene i Lya separat dersom tillatelse til planendring måtte bli gitt, har intet grunnlag i planendringssøknaden. Planendringen utelukker ikke at det i fremtiden kan foretas utbygging av Lyas fall ovenfor kote 450. Dette forhold er også fremhevet av energikonsulenten i Buskerud fylke i hans uttalelse av 4. februar 1980 i saksfremlegget for Buskerud fylkesutvalg. Dette er et av de grunnlag han bygger sin anbefaling på og som da følgelig også er et av grunnlagene for fylkesutvalgets vedtak om å anbefale planen. Planendringen medfører imidlertid at eventuelle planer for utbygging

av de øvre fall blir skjøvet ut i tid, bl. a. av prismessige grunner.

Ad pkt. 2 g.
Det er ved nærværende søknad om planandring ikke forutsatt noen regulering eller andre inngrep i de sidevassdrag til Lya som Ål kommune omtaler. Kravene som Ål kommune reiser kan derfor utstå til det eventuelt måtte bli aktuelt å søke om tillatelse til inngrep i de nevnte sidevassdrag. Slike planer foreligger for tiden ikke.
Når det gjelder eventuelle problemer for jordvanning for gårdsbruk som ligger inntil Lya nedenfor inntaket på kote ca. 450, er dette et spørsmål som best kan behandles av skjønnet.

Ad pkt. 2 h.
Søknaden om planendring er foretatt etter ønske fra distriktet. Søknaden kan ikke gi noen foranledning til endring av konsesjonsavgiftene. Det forutsettes at de gjeldende konsesjonsvilkår forblir uendret, herunder vilkårenes pkt. 3 om konsesjonsavgifter. Det vises i denne forbindelse til departementets brev av 31. januar 1977 vedrørende meddelelse om fristforlengelse der departementet uttalte at det ikke finner at det foreligger grunnlag for en ny behandling av avgiftsspørsmål i denne forbindelse.
Konsesjonsavgiften til Ål kommune for gamle reguleringer er for Oslo Lysverkers vedkommende vedtatt justert for fremtiden på samme måte som for statens gamle reguleringer, dog uten etterbetaling for den forløpne tid.

Ad pkt. 4.
Vi er innforstått med at det må holdes nytt skjønn langs Lya og overføringstunnelen.
Bemerkninger til uttalelse fra Ål skogråd av 4. juli 1979:
Skogrådet reiser spørsmål om eventuell tørkeskade som følge av overføringstunnelens drenerende virkning. Det kan opplyses at trykklinjen for vanntrykket i overføringstunnelen vil ligge på ca. kote 440. Fra inntaket i Lya vil terrenget langs tunnelaksen ligge over trykklingen i en lengde av ca. 690 m. Herfra og i en lengde av ca. 1 850 m vil terrenget ligge lavere. Over en strekning på ca. 480 m nær tverrslag 2 på tilløpstunnelen til Nes kraftverk vil terrenget ligge over trykklinjen. Det foreligger således en teoretisk mulighet for såvel uttørring ved drenerende virkning som forsumping langs tunnelaksen ved lekkasje.
Spørsmålet er imidlertid en typisk skjønnssak og foreslås derfor henvist til slik behandling.
Når det gjelder kravet om utkjøring av stein på to prosjekterte skogsbilveier og på tømmerterminalen ved Torpo stasjon, henvises det til bemerkningene foran om at disse krav avvises, da de ikke har noen relevans til de planlagte arbeider med overføringen av Lya og transport av stein til riksveiomleggingen.

3. *Uttalelse fra Statens Forurensningstilsyn av 9. juli 1979.*
Forurensningstilsvnet tilrår at konsesjonæren pålegges å bestride markostnadene ved skjerpede krav til kloakkrensing langs hele Hallingdalselva fra Lyas utløp og til Gol. Tilrådingen begrunnes med at det ved planendringen overføres til Nes kraftverk et nedbørsfelt som er 44 km² større enn etter konsedert plan. Det uttales at dette fører til en gjennomsnittlig reduksjon over året av vannføringen i Hallingdalselva på 1 m³/sek. For fortynningen av kloakk i vassdraget er det ikke de gjennomsnittlige vannføringer som er av betydning, men minimumsvannføringen. Settes alminnelig lavvannføring til 2,0 l/sek./km² (Bergheim V. M. 1,8 l/sek./km²), fås følgende vannføring etter Lyas samløp:

Sluppet fra Strandefjord ifølge konsesjonspålegg	2,50	m³/sek.
Tilrenning Strandefjord—Lya (67,7 km²) 67.7×0.002=	0,13	»
Fra Lva nedenfor kote ca. 750 (45,8 km²) 45,8×0.002=	0,09	»
Lavvannføring i Hallingdalelv etter Lvas samløp ifølge gammel plan	2,72	m³/sek.
Tilleggsfelt overført til Nes kraftverk ifølge planendring (44 km²) 44×0,002=	0,09	»
Ny lavvannføring	2,63	m³/sek.

Planendringen fører til en reduksion i lavvannføringen umiddelbart etter Lyas samløp i Hallingdalselva på ca. 3 pst. Andelen blir ytterligere redusert jo lenger ned i elva man kommer.
Endringen i fortynningsgraden er i virkeligheten neglisierbar. Kravet om deltakelse i kloakkrenseanlegg som følge av planendringen må derfor avvises.

4. *Uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk av 18. juni 1979.*
Vi er enig med direktoratet når det hevdes at planendring ikke medfører negative virkninger på vilt- og fiskeriinteressene. Vi er også enig i at de konsesionsvilkår som gjelder for den eksisterende tillatelse gjøres gjeldende for den nye. De konsesionsvilkår som direktoratet gjengir i sitt brev under punktene 1, 2 og 3 gjelder tillatelsens poster 13, 14 og 15.

5. *Brev fra advokat Asle Hesla av 30. april 1979 og 15. mai 1979.*
Ad pkt. 1.
Oslo Lysverker er enig i at det må holdes nytt skjønn langs Lya.

Ad pkt. 2.
Pålegg om vannslipping for alminnelig vannforsyning for det regulerte strøk i Torpo er gitt i pkt. 20 i tillatelsen av 5. juli 1968. Denne bestemmelse i likhet med de øvrige bestemmelser i den gitte tillatelse, forutsettes å bli gjort gjeldende også for den nye tillatelse.
De spørsmål Hesla tar opp i tilknytning til det nevnte punkt 20 kan best løses av det skjønn som må avholdes.
Når det gjelder kloakkrensing, henvises til det som foran er sagt under pkt. 3 om uttalelsen fra Statens forurensningstilsyn.

Ad pkt. 3.
Forholdene vedrørende Skjerpings sag er en typisk skjønnsak.

Ad pkt. 4.
Inntak og inntaksdam ved Torsteinslåtta bortfaller dersom planendringssøknaden godtas. Forutsetningen for anleggsveien er således ikke lenger til stede. Veien kan derfor ikke komme til utførelse.

6. *Avsluttende bemerkninger.*
I planendringssøknaden av 18. desember 1978 ble det søkt om en fristforlengelse på 2,5 år regnet fra den dato en eventuell planendringstillatelse blir gitt. Dette kan bli en noe for snau frist. Sammenhengen er følgende:
Under forhandlingene med Buskerud Fylkes Vegvesen var man opprinnelig innstilt på at Oslo Lysverker for gjennomføring av steintransporten til riksveiomlegging ved Torpo måtte bygge en provisorisk overkjørsel over Hallingdalselva ved siden av den eksisterende Torpo bro, fordi denne bro ikke har tilstrekkelig bæreevne for de kjørelaster som kommer på tale. Vegvesenet på sin side har forutsatt at det med tiden må bygges ny bro ved Torpo fordi broen er for svak også for den alminnelige trafikk i dag.
Den eksisterende Torpo bro er en fin gammel hvelvbro i huggen tørrmur som er bevaringsverdig. Vegvesenet har nå funnet ut at broen kan forsterkes ved at det bygges et nytt bæresystem av pillarer og bjelker inne i den eksisterende bro. Derved kan broen bevares og man unngår den uheldige løsning som man ofte ser at nye moderne broer bygges ved siden av og parallelt med gamle broer, som blir liggende som museumsgjenstander uten praktisk funksjon. Oslo Lysverker har tilbudt å skyte inn i ombyggingsprosjektet 0,5 mill. kroner tilsvarende kostnadene av provisorisk bro over Hallingdalelva. Resten av kostnadene med forsterkningen, ca. 0,5 mill. kroner, regner Vegvesenet med å kunne skaffe delvis ved tilskudd fra distriktet, delvis ved egne midler.
Gjennomføringen av prosjektet på denne måte vil imidlertid forlenge den nødvendige byggetid for Lya-overføringen med ca. 0,5 år.
Man søker derfor om at fristforlengelsen for ferdigstillelse av Lyas overføring ikke må settes kortere enn 3 år fra den dato tillatelsen til planendring måtte bli gitt.»

Hovudstyret vil merka:
Ved Kgl. res. av 4. juni 1948 fekk Oslo Lysverker løyve til å regulere Holsvassdraget og til å føre deler av Votna til Holselv.
Ved Kgl. res. av 5. juli 1968 fekk Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering løyve til å føre over deler av Votna og Lya til driftstunnelen til Nes kraftverk. Samstundes vert det gjeve nytt manøvreringsreglement for reguleringen av Uste—Hallingdalsvassdraget m. v.
Den oppstilling som følgjer syner ei oversikt over reguleringane og overføringane som følgjer av den gitte konsesjon av 5. juli 1968:

I. *Reguleringar.*

	Sommervasstand kote	Øvre kote	Nedre kote	Oppdemn. i m	Sekn. i m	Reg.høgd i m
Finsevatn	1 214,7	1 215	1 211,7	0,3	3,0	3,3
Ørteren	1 138	1 147	1 134	9	4	13
Lægreidvatn	1 143,2	1 147		3,8		3,8
Nedre Trestiklan	1 142,1	1 147		4,9		4,9
Øvre Trestiklan	1 146,5	1 147		0,5		0,5
Nygårdsvatn	991	995	984,0	4	7	11
Sløtfjord	984,5	985	970,0	0,5	14,5	15
Ustevatn	984,5	985	967,5	0,5	17,0	17,5
Rødungen	947,9	957,4	943,9	9,5	4	13,5*)
Strandefjord	444,4	445,2	444,0	0,8	0,4	1,2

*) Heri inkludert den gjennomførte del av statsregulering etter kgl. resolusjon 11. september 1925.

II. *Overføringar.*
Avløpet frå Ustevatn (502 km²) kan med visse begrensningar overføres til Rødungen for magasinering. Avløpet frå følgende nedbørfelt overføres til driftstunnelen for Nes kraftverk med unntak av vatn til vassforsyning og vatningsanlegg som måtte bli forlangt avgitt i medhold av de til enhver tid gjeldende vassdragskonsesjonar:
a) Kula 41,5 km²
b) Ridøla 41,8 km²
c) Dokkelvi 60,2 km²
d) Rukkedalselvi 227,5 km²
e) Kvinda 56,7 km²
f) Avløp fra 87,0 km² av Lyas felt føres over til Votna og videre derfra sammen med avløpet fra 144 km² av Votnas eget felt over ca. kote 455 til driftstunnelen for Nes kraftverk.

Det som står att av desse arbeida er å føre ein del av nedbørfeltet til Lya over til Votna.

Etter søknad av 13. mai 1976 vart det med brev frå departementet av 31. januar 1977 gjeve lenging av fristen til 5. juli 1980 for fullføringa av overføring av Lya.

Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering (FHR) har nå søkt om løyve til ei ytterlegare overføring av Lya, og om løyve for ytterlegare lenging av fristen for å fullføre arbeida.

Bakgrunnen for søknaden er at det fra Ål friluftsnemnd er anmoda om å flytte inntaket for overføringa av Lya frå kote ca. 750 ved Torsteinslåtta til en stad lengre ned i elva på kote ca. 450—510 i Opheimsgrenda. Det har og vore ein underskriftkampanje for å få flytta inntaket. Likeeins har Buskerud Natur- og Miljøvernforening slutta opp om ønsket om flytting av uttaket. Breva frå dei nemnde interessentane er tatt med lenger framme .

Det ligg difor no føre 3 alternativ. Ei overføring etter det gjevne løyvet frå 1968 skjer ved at Lya vert teken inn på kote ca. 750 ved Torsteinslåtta, og ført ned til inntaksbassenget for Votnaoverføringa. Herifrå er vatnet frå Lya forutsett ført saman med vatnet frå Votna gjennom tunnelen inn i tverrslag 1 for Nes kraftverk.

Dei to nye alternativa er kalla alternativ A og B.

Alternativ A skal taka vatnet frå Lya omlag på kote 510. Herifrå skal vatnet førast i tunnel ca. 5,9 km vestover til Votnainntaket, og vidare saman med vatnet frå Votna gjennom tunnel inn i tverrslag 1 for Nes kraftverk.

Alternativ B skal ha inntaket i Lya omlag på kote 450. Herifrå førest ei sjakt ned til Hallingdalselva, som kryssist med tunnel, og vidare drives ei sjakt opp langs dalsida og opp i tverrslag 2 for Nes kraftverk.

Når det gjeld kraftproduksjon og kostnader kan ein sette opp følgjande:

Alternativ	Produksjon GWh	Utbyggingspris øre/kWh
Konsesjonsalternativet	20	210
Alternativ A	34	100
Alternativ B	37	84

Ved konsesjonsalternativet har ein lagt forholda til rette for ei mogeleg utbygging av falla mellom dei to inntaka i Lya og Votna, fallhøgd ca. 250 m. Ved alt. A eller B vil ei mogeleg utbygging av fall i Lya måtte vurderes som ein heilt ny plan. Både ved alt. A og B vil ein få større kraftproduksjon sett i høve til konsesjonsalternativet, fordi ein vil kunna nytte eit større nedbørfelt, totalt 131 km². Årleg middelavlaup for det nye totale feltet og feltet etter konsesjonsalternativet er h. h. v. 73 mill. m³ og 51 mill. m³. Det utnytta middelavlaup er beregnet til h. h. v. 56 mill. m³ og 31 mill. m³.

Steinen frå tunneldrifta er forutsett stilt til disposisjon for Buskerud Fylkes Vegvesen for ombygging av riksvegen ved Torpo.

Av omsyn til planendringa er det og søkt om lenging av fristen for anlegget. Denne fristen må ikkje settas stuttare enn 3 år frå den dato mogeleg løyve til den ytterlegare overføring vert gjeve. Overføringa er søkt etter alt. B, og fallrettane tilhøyrer frå før av FHR.

Skader og ulemper samt føremoner.

Sett i høve til konsesjonsalternativet vil dei nye alternativ A og B medføre ei betring for Lya, fordi elva vert urørt frå fjellet og heilt ned i Opheimsbygda. Det bur om lag 200 menneske mellom det planlagde nye inntak i Lya og inntaket etter konsesjonsalternativet, ei lengd på ca. 6—7 km. Ein slepp også ein stor steintipp ved Torsteinslåtta. Ved å leggje inntaket i Opheim vil ein lettare få samordna den planlagde omlegging av riksvegen i Torpo med utkøyring av tunnelmasse til bruk til riksvegen. Av ulemper kan nemnast at det blir mindre vatn attende i Lya nedafor inntaket, fordi det nytta feltet vil auke med 44 km². Dette fører med seg at det kan bli vanskar med vatn til dei vassverk m. v. som ligg nedafor uttaksstaden. Vatnet frå desse 44 km² vil ikkje kome ut i vassdraget før nedafor Nes kraftverk.

Når det gjeld dei ymse alternativ, inneheld søknaden ei samanlikning mellom dei, og Hovudstyret syner til dette. Alt. A vil under anleggsperioden kunne sjenere ein skule, og medføre fare for skuleborna. Likeeins vil tunnelen kunne drenere vassårer i fjellet, og påføre skader på vassforsyning og medføre uttørring av jordsmonn. Fossen i Lya med fall ca. 50 m vil og bli borte ved dette alternativ. Ein føremon er at tunnelsteinen vert relativt lett tilgjengeleg for bruk til vegomleggingen.

Ved alt. B vil den før nemnde foss bli urørt. Det vil heller ikkje oppstå særlege vassforsyningsproblem langs tunneltraséen, fordi trykklina for vasstrykket på mesteparten av strekningen ligg over terrenget. Det er og lite truleg at det kan bli forsumping. Anleggsarbeidet vil heller ikkje virke sjenerande, idet heile sprengningsarbeida vil gå føre seg frå tverrslag 2 for Nes kraftverk. Transportlengda for stein vert stuttare enn ved alt. A, men ein må styrke vegen på eit langt stykke, og ein må og krysse Halling-

dalselva. Når det gjeld kraftproduksjon og kostnader syner ein til den tidlegare oppsette tabell. Både alt. A og B er økonomisk meget gode.

Ål kommune har tilrådd søknaden på visse vilkår etter alternativ B, sjå fråsegna frå kommunen. Kommunen krev at det vert gjort bindande avtale mellom søkar og Buskerud vegvesen om at samordning av tunneldrifta og omlegging av riksvegen vert gjennomført samtidig med tunnelarbeida. Likeledes må søker koste og utføre forsterking og utviding av den gamle anleggs- og tiltaksvegen frå tverrslaget og ned til Torpo stasjon, legge om vegen ved Torpo stasjon og koste ny lysregulert planovergang over jernbanelina. Dei tre samarbeidspartnerne for Nes kraftverk — Akershus, Buskerud og Oslo — har gjennom vedtak i Oslo Lysverker sin byggekomité sagt seg villig til å imøtekomme alle desse krava. Dei skal også forskottere inntil 8,3 mill. kroner til riksvegomlegginga ved Torpo.

Kommunen har vidare krevd at ledige steinmasser etter at det forannevnte arbeid er gjort, skal legges i ny skogsbilveg i ei lengd av ca. 500 m vestover frå steintippen og ny skogsbilveg i ei lengd av ca. 1 km oppover i lia frå steintippen. Søkar har i sin merknad ikkje godtatt dette krav, fordi det ikkje har nokon direkte samanheng med kraftutbyggingsplanane og planar for riksvegomlegginga. Men søkaren vil stille steinmassar til slike arbeid til disposisjon på vilkår av at uttransporten vil gå føre seg før landskapsbehandlinga av tippen er avslutta.

Hovudstyret seier seg her samd med søkaren, og meiner at distriktet også får ein stor føremon ved å få gratis tippmasser til desse skogsbilvegane.

Søkar peiker elles på at denne nye overføringa ikkje hindrar ei mogeleg seinare utbygging av falla i Lya ovafor ca. kote 450.

Kommunen krev vidare at ved ei mogeleg konsesjonsutviding som omfattar nedbørfeltet for m. a. Vesleåne, må jorbruksvatning og vanleg vassforsyning i Opheimsgrenda sikrast vederlagsfritt. Det tilsvarande gjeld for jordbruksvatning og vanleg vassforsyning til Liagardene og for gardsbruk på nedsida av utlaupet for Lya i Hallingdalselva.

Søkar syner til at det no ikkje blir regulering eller andre inngrep i sidevassdraga, og krava må difor vente til det kan bli aktuelt å søke om inngrep der. Mogelege vanskar for jordvatning for gardsbruk nedafor inntaket i Lya meiner søkar best kan handsamast av skjønet. Hovudstyret syner og til at det i slike saker har vore vanleg å la skjønet ta avgjerda.

Vidare krev kommunen at det må haldast nytt skjøn i samband med planendringa. Dette er søkar enig i. Hovudstyret viser her til at det blir endra forhold i Lya, og nytt skjøn må difor haldas i alle høve.

Ål skogråd har peika på at tunnelen kan virke drenerande på skogareala, og at ein difor kan få redusert tilvekst. Søker viser til at dette er ei typisk skjønssak, og må takast opp under skjønet.

Hovudstyret syner og til at slike saker må takast opp i samband med skjønet. Når det gjeld skogsbilvegane, syner Hovudstyret til merknad gitt under fråsegnet frå Ål kommune.

Både Buskerud Landbruksselskap, Fylkesfriluftsnemnda, Buskerud Natur- og Miljøvernforening og Buskerud fylkesskogråd tilrår alt. B. Det samme gjer Ål friluftsnemnd, som også vonar at Lya frå Opheim og innover vert verna for framtida.

Buskerud Fylkeskommune tilrår søknaden; det same gjer Fylkesmannen på dei vilkår som Ål kommune har sett opp.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk meiner at overføringa er positiv med omsyn til viltet og for fisket i Lya, og meiner dei vilkår som er knytta til vilt- og fiskeinteressa ved den gjeldande tillatelse av 5. juli 1968 bør bli gjeldande også for den omsøkte planendring.

Statens forurensningstilsyn syner til at den ytterlegare overføring vil føre med seg at ytterlegare 44 km^2 av nedbørfeltet til Lya vert ført over til Nes kraftverk. Dette medfører minska vassføring i Hallingdalselva, og dei har difor tilrådd eit vilkår om betaling av meirkostnader for tiltak grunna dette.

Universitetets Oldsaksamling, Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer og Den Norske Turistforening har ingen innvendingar mot søknaden.

Advokat Hesla krev nye skjøn, slepping av vatn over dammen i Lya for ymse bruk, og full erstatning for tap av driftsvatn til sagbruket på gnr. 12, bnr. 1.

Søkar er enig i at det må haldast nye skjøn. Når det gjeld vasslipping, syner søker til pkt. 20 i den gjeldande konsesjon for vassdraget. Dette pkt. på samme vis som dei andre pkt. i den gitte konsesjon forutsett dei skal gjelde også i den nye konsesjon. Når det gjeld vasslepping og forholda vedkomande saga på g.nr. 12, bnr. 1 er dette ei typisk skjønsak. Hesla har vidare kravd at veganlegget opp til Torsteinslåtta må byggast i samsvar med tidlegare skjøn. Søkar avviser dette fordi grunnen for bygging av veganlegget ikkje lenger er til stade. Hovudstyret seier seg samd i søkar si fråsegn, og syner til at søkar

er plikta til å utføre betydelege arbeid på veg, bru osv. i samband med den nå søkte planendring, jfr. avtalen med Ål kommune og vegvesenet.

På bakgrunn av dei forannemnde fråsegner og merknader, finn Hovudstyret etter ei samla vurdering at skadeverknadene og ulempene ved denne søknaden er små i forhold til nytten, og rår difor til at planane, alt. B, vert utførd som omsøkt. Hovudstyret syner og til at det frå lokalt hald kom krav om å flytte inntaket i Lya lengre ned i vassdraget, slik som nå omsøkt. Ved sida av dei føremoner dette får for vassdraget, vil ein også få bygd om vegen ved Torpo mykje snøggare og rimeligare ved at ein nå nyttar tunnelmassane, og ved at ein får forskottering frå søkar på 8,3 mill. kroner. Av omsyn til dei nye planane er det og naudsynt med ei lenging av utbyggingsfristen og Hovudstyret rår til at søkar får ein frist på seg for fullføring av anlegget på 3 år frå den tid mogeleg konsesjon til den ytterlegare overføring vert gjeven. Desse 3 år er grunna i merknadene frå søkar om at dei skal vere med på å koste ei forsterking av den gamle brua over elva ved Torpo i staden for å lage ei førebels kryssing av elva på kulvert. Arbeida vil da ta ½ år lengre tid enn før planlagd.

Hovudstyret syner elles særleg til fråsegna frå Statens forurensningstilsyn (SFT). Ved at desse nye 44 km² vert tekne vekk frå nedbørfeltet til elva, vil dette føre med seg at tilrenninga til vassdraget vert mindre. Det nytta middelavlaupet frå desse 44 km² er berekna til omlag 25 mill. m³. Hovudstyret syner vidare til at det av omsyn til forureiningsproblema og dei allmenne interessane i vassdraget er pålagt FHR å sleppe ei viss mengde vatn til elva frå dammen i Strandefjord. Denne vassmengde er no 10 m³/sek. om sumaren og 2,5 m³/sek. om vinteren, og vassmengda renn heile elva nedetter. Ved å ta bort 44 km² av nedbørfeltet nedafor, vil det regulerte tilsig bli mindre, og vassføringa blir noe endra nedetter elva heilt frå utlaupet frå Lya til utlaupet frå Nes kraftverk. Hovudstyret finn det difor rett å ta med eit vilkår som er sett fram av SFT.

Hovudstyret syner vidare til at det frå fleire hald har kome fram ynskje om at Lya frå inntaket og oppover må bli verna mot utbygging. Hovudstyret peikar på at flytting av inntaket lengre ned i vassdraget var særleg grunna med at ein da fekk vatn i Lya 6—7 km nedover i bygda frå Torsteinslåtta til Opheim, og dette var ein stor føremon for heile bygda på alle måtar. Dersom ein seinare byggjer ut fallet frå Torsteinslåtta til Opheim, eller til inntaket i Votna, vil vatnet bli teke vekk frå Lya heilt frå Torsteinslåtta, og grunnlaget for den no søkte planen fell bort. Hovudstyret er difor av den meining at dersom denne nye planen vart godkjend, er det på vilkår av at Lya ovafor Opheim ikkje blir bygd ut til kraftproduksjon.

Det har frå Ål innlandsfiskenemnd kome ynske om bygging av mindre tersklar i Lya for å motvirke den minska vassføringa. Hovudstyret meiner det er rett å ta inn eit vilkår om dette.

Hovudstyret meiner elles at konsesjon skal gjevast på dei same vilkår som den gamle konsesjon, men med tillegg av eit vilkår som sett fram av SFT om forureininga og eit vilkår om terskelbygging. Det vert og små endringar i andre vilkår.

Til enkelte postar i vilkåra vil Hovudstyret merke:

Årlege avgifter, post 3.

Kommunen har kravd at konsesjonsavgifta vert sett til lovens maksimum frå den tid det vert gjeve konsesjon. Likeeins at alle konsesjonsavgifter Oslo Lysverker i dag betaler til Ål kommune vert justert i samsvar med dei endringar staten har vedteke for sine konsesjonar.

Hovudstyret syner til at konsesjonsavgifta til Ål kommune for gamle reguleringar er for Oslo Lysverker sin del vedteke justert for framtida på same vis som for statens gamle reguleringar, men utan etterbetaling for den forløpne tid.

Når det gjeld konsesjonsavgifta for den ytterlegare overføring av Lya sitt felt på 44 km², vil ein her kunne fastsette nye avgifter. Denne ytterlegare overføring fører med seg ein auke i antall naturhestekreftar på totalt 1 348 nat.-hk, hvorav 1 026 nat.-hk i Nes kraftverk. Hovudstyret syner til at dette er ei rimeleg utbygging, og at den også har stor føremonn for bygda ovafor inntaket ved Opheim. Hovudstyret rår difor til at den årlege avgifta vert sett til kr. 10 pr. nat.-hk til kommunen og kr. 2 til staten. Avgifta for den overføring det er gitt konsesjon på (87 km²) skal vere slik som fastsett i konsesjonen av 5. juli 1968.

Frister, post 5.

Hovudstyret rår til at fristen for fullføring av arbeidet med overføringa vert sett til 3 år frå konsesjonstillatelse er gjeve.

Vegar, bruer, post 11.

Ål kommune har kravd at søkar må koste og utføre forsterking og utviding av visse

vegar m. v. Dette er det oppnådd enighet om med søkar. Ål kommune skal ordne med nødvendig grunn til omlegging av vegen og den nye planovergangen.

Når det gjeld utlegging av steinmassar til skogsbilvegane, meiner Hovudstyret dette ikkje skal takast med som vilkår, men steinmassane kan verte stillt til disposisjon for desse vegane i den grad det vert noko til overs etter at dei andre veganlegga er bygde.

Tersklar, post 13.

Hovudstyret syner til at det har kome krav om bygging av tersklar i Lya nedafor inntaket ved Opheim, mellom anna av omsyn til fisken. Hovudstyret har difor rådd til eit vilkår om dette.

Forsamlingslokale, post 17.

Ål kommune har kravd at søkar yter eit tilskott til forsamlingslokale på Torpo på kr. 100 000.

Hovudstyret syner til at det berre vil vere omlag 25—30 mann ved anlegget. Dei har difor plass til møte m. v. i dei spise- og opphaldsrom som er i samband med brakkene.

Tiltak mot forureining, ny post 28.

Posten er utforma i tråd med tilrådinga av Statens forurensningstilsyn.

Hovudstyret har ikkje funne det naudsynt med merknader til dei andre postane.

Manøvreringsreglement.

Det vert her ei endring i samband med den ytterlegare overføring av Lya. Forslag til nytt manøvreringsreglement ligg ved.

Andre merknader.

Ål kommune har kravd at den gratiskrafta som grunneigarane er tilkjent som del av salssum for fallrettar må stå ved lag også ved utbygging etter alternativ B.

Søkar har i søknaden av 18. desember 1978 gjeve tilsagn om innløysing av gratiskraft for falleigarane ovafor inntaket. I dokumenta for fallervervelsen i Lya er det forutsett at gratiskrafta skal leveres «når fallet blir utbygget». Ved denne ytterlegare overføring vil ikkje falla ovafor kote 460 bli utbygd. Hovudstyret har tilrådd at desse falla ikkje skal bli utbygd til kraftproduksjon seinare av omsyn til bygda ovafor inntaket. Hovudstyret fin det difor rimeleg at søkar løyser inn gratiskrafta med et kontantoppgjer, slik søkar sjølv har tilrådd.

Forslag til utforming av dei tillegg til postane frå den gamle konsesjon av 5. juli 1968 ligg ved.

Dokumenta i saka er lagde ved.

Saka er handsama i møte i Hovudstyret 23. februar 1981.»

Eksisterende vilkår og manøvreringsreglement.

Betingelser for tillatelse for Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering til å foreta overføring av Votna og Lya til Nes Kraftverk, fastsatt ved kgl. resolusjon av 5. juli 1968:

1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonsvilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år, regnet fra 20. juli 1962. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. vassdragsreguleringslovens § 10, post 2 siste ledd.

Dersom vassfall som ikke tilhører staten eller norske kommuner, deltar i overføringen eller blir medeiere i anleggene, gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 60 år fra 20. juli 1962. Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve disse vassfalleieres andeler i anleggene avstått uten vederlag.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte overføringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

I det 40. år fra 20. juli 1962 skal staten kunne innløse de andeler i overføringsanleggene som måtte tilhøre eiere for hvem tillatelser er tidsbegrenset. Benytter staten seg ikke herav, skal den i det 10. år deretter ha samme adgang. Bestemmelsen om innløsning må være meldt anleggenes eier 5 år i forveien. Innløsningssummen blir å beregne under hensyn til at grunnstykker og rettigheter samt vannbyggingsarbeider og hus har en verdi svarende til hva de bevislig har kostet ved ervervelsen med fradrag for amortisasjon etter en amortisasjonstid av 60 år. For annet tilbehør beregnes den tekniske verdi etter skjønn på statens bekostning.

Anleggene skal ved innløsningen være i fullt driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn av uvillige menn på statens bekostning.

Anleggenes eier plikter på sin bekostning å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme.

3.

For den øking av vasskraften som ved overføringen tilflyter eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. nat.-hk.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 4,50 pr. nat.-hk, dog slik at hvis kommunene ønsker å øke vannføringen fra Strandefjorden til inntil 12 m^3/sek. i sommermånedene, skal agiften reduseres til kr. 4 pr. nat.-hk, jfr. manøvreringsreglementets post 2, femte ledd, og post 3 i vilkår tilknyttet Oslo Lysverkers tillatelse til utbygging av Nes kraftverk m. v.

Etter 20 år kan fastsettelsen av avgiften tas opp til ny prøvelse.

Økingen beregnes på grunnlag av den økning av lavvassføringen som overføringen antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet med den tidligere bestående regulering. Ved beregning av økningene forutsettes det at magasinene utnyttes på en sådan måte at vassføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva der i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved overføringen innvunne økning av vasskraften avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som den ved overføringen innvunne vasskraft tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. årlig rente.

4.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter etter post 3, kontroll med vassforbruket og angående avgivelse av kraft, jfr. post 26, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

5.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år etter at konsesjonen er gitt og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år.

I fristen medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utyntte.

For hver dag fristen uten tillatelse av Kongen måtte oversittes erlegger konsdesjonæren en løpende mulkt til statskassen av kr. 1 000.

6.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvedne norske varer, for så vidt disse kan fåes like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at der er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestilling — samt til en pris som ikke med mer enn 10 — ti — pst. overstiger den pris med tillagt toll, hvortil de kan erholdes fra utlandet. Er der adgang til å velge mellom forskjellige inenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innen landet fallende arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovenevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg til sammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist herom avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer.

Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i nærværende post erlegger konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 — femten — pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

7.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

8.

Konsesjonæren skal være ansvarlig for at hans kontraktører oppfyller sine forpliktelser overfor arbeiderne ved anleggene.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden å skaffe arbeiderne og funksjonærene ved anleggene og disses familier den nødvendige legehjelp ved fastboende lege og å holde eller helt eller delvis dekke utgiftene til for øyemedet tjenlig sykehus eller sykestue med isolasjonslokale og tidsmessig utstyr.

Det kan også pålegges konsesjonæren, etter vedkommende departements nærmere bestemmelse, helt eller delvis å bære utgiftene til vedkommende kommuners alminnelig forebyg-

gende helsetjeneste og alminnelige sosiale tiltak.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

10.

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene sunt og tilstrekkelig husrom etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement.

Konsesjonæren er ikke uten vedkommende departements tillatelse berettiget til i anledning av arbeidstvistigheter å oppsi arbeiderne fra bekvemmeligheter eller hus leid hos ham. Uenighet om hvorvidt oppsigelse skyldes arbeidstvist, avgjøres med bindende virkning av departementet.

Bestemmelsene i annet ledd får ikke anvendelse på leieforholdet mellom konsesjonær og arbeider når § 38 i lov om husleie av 16. juni 1939 gjelder i kommunen og leieforholdet er beskyttet gjennom oppsiingsreglene i nevnte paragraf.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger og bruer, hvor disse utgifter blir særlig økt ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger og bruer som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for så vidt vedkommende departement finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget. Ved utstikking av veger skal de stedlige myndigheter tas med på råd.

12.

Konsesjonæren plikter å treffe nødvendige tiltak for å søke å avhjelpe de skader og ulemper som overføringen fører med seg for bygdefolkets interesser. Spørsmålet om hvilke tiltak som skal treffes, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn, som i tilfelle kan fremmes i forbindelse med skjønnet etter vassdragsreguleringslovens § 16, eventuelt § 19.

13.

For så vidt angår terskelbygginger m. v. betinget i post 15 i konsesjonen gitt ved kgl. resolusjon 20. juli 1962 til Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering vedrørende reguleringer og overføringer i Uste—Hallingdalsvassdraget m. v., gjelder nevnte vilkår for så vidt angår Hallingdalselva nedenfor Votnas samløp med denne. I tilfelle tvist avgjøres spørsmålet om deltagelsens omfang for øvrig av vedkommende departement.

14.

1. og 2. ledd av post 17 i betingelser for konesjonen av 20. juli 1962 gjøres gjeldende også for denne konsesjonen.

Konsesjonæren plikter å svare en forholdsmessig andel av det fiskefond som er betinget i nevnte post, og eventuelle tvistespørsmål avgjøres av vedkommende departement.

15.

De neddemte inntaksområder ryddes for trær og busker som er over 1,5 m høye eller har over 8 cm stammediameter målt i en høyde av 25 cm over bakken. Gjenstående stubber skal ikke være over 25 cm høye.

Ryddingen skal være fullført senest 2 år etter første neddemming av vedkommende areal.

16.

Konsesjonæren plikter å ta del i innbetaling til næringsfondet fastsatt i post 20 i konsesjonen gitt ved kgl. resolusjon 20. juli 1962 til Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering angående reguleringer og overføringer i Uste—Hallingdalsvassdraget m. v. Eventuell tvist om deltagerandelen avgjøres av vedkommende departement.

17.

Konsesjonæren er forpliktet til ved arbeidets påbegynnelse å sørge for midlertid forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anlegget, eller hvis departementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utvidelse eller utbedring av permanente forsamlingslokaler, f. eks. samfunnshus.

18.

Konsesjonæren plikter, før arbeidet påbegynnes å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende overføringsanleggene, således at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av departementet. Anleggene skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Deres utførelse så vel som deres senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

19.

Anleggenes eier plikter å avgi vann i sådan utstrekning at den alminnelige fløting forulempes så lite som mulig ved overføringen. Spørsmålet om hvilke forføyninger han skal treffe, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Skade eller ulempe for fløtingen, som ikke på denne måte avhjelpes, blir å erstatte overensstemmende med reguleringslovens § 16.

20.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement å avgi det nødvendige vatn fra Lya til alminnelig vassforsyning for det regulerte strøk i Torpo.

21.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske iakttagelser, som i det offentliges interesser finnes påkrevd og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige. De tillatte oppdemningshøyder ved inntakene betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker, som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene skal tilstilles Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

22.

De vassfalls- og brukseiere, som benytter seg av det ved overføringen innvunne driftsvann, er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 3). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig.

Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten dette er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi, er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris. Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere denne kraft uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

Konsesjonæren er forpliktet til å samarbeide med andre kraftverker når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den alminnelige kraftforsyning. Bestemmelse herom treffes i mangel av minnelig overenskomst av et av Kongen oppnevnt skjønn som også fastsetter de nærmere tekniske og økonomiske vilkår for sådant samarbeid.

Konsesjonæren plikter på egen bekostning å foreta de forandringer av anlegget som måtte finnes påkrevd av hensyn til sådant samarbeid. Bestemmelse herom treffes av departementet. Der tas ved avgjørelsen størst mulig hensyn til anleggets økonomiske forhold.

23.

Departementet kan under særlige omstendigheter gi en vassfalls- eller brukseier som ikke er medeier i overføringsanleggene, tillatelse til å benytte driftsvann, som er innvunnet ved overføringen, mot en årlig godtgjørelse til anleggenes eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

24.

Det påhviler konsesjonshaveren i den utstrekning hvori dette kan skje uten urimelige

ulemper og utgifter —å unngå ødeleggelser av plante- og dyrearter, geologiske og mineralogiske dannelser samt i det hele naturforekomster og områder, når dette anses ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

Såfremt sådan ødeleggelse som følge av arbeidenes fremme i henhold til foranstående ikke kan unngås, skal Naturvernrådet i betimelig tid på forånd underrettes om saken.

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding herom til vedkommende museum.

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Konsesjonæren plikter ved planleggingen og utførelsen av anleggene i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å dra omsorg for at hoved- så vel som hjelpeanlegg virker minst mulig skjemmende i terrenget. Plassering av stein- og jordmasser skjer i samråd med vedkommende kommuner. Anleggenes eier plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for gjennomføring av pålegg i forbindelse med denne post. Konsesjonæren har plikt til forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift. Overholdelsen av bestemmelsen i dette ledd undergis offentlig tilsyn. De hermed forbundne utgifter utredes av anleggets eier.

Om nærværende bestemmelse gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere fornøden meddelelse.

25.

Til skjønn i anledning av overføringene skal skjønnsmenn oppnevnes av Kongen.

26.

Anleggenes eier underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av anleggenes eier etter nærmere av vedkommende departement fastsatte regler.

27.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke overføringen kan medføre forpliktelser.

Manøvreringsreglement for regulering av Finsevatn, Ørteren med Lægreidvatn og øvre og nedre Trestiklan, Nygårdsvatn, Sløtfjord, Ustevatn og Rødungen og for døgnregulering av Strandefjord. Fastsatt ved kgl. resolusjon av 5. juli 1968:

1.

I. *Reguleringer.*

	Sommervannstand kote	Øvre kote	Nedre kote	Oppdemn. i m	Senkning i m	Reg.høyde i m
Finsevatn	1 214,7	1 215	1 211,7	0,3	3,0	3,3
Ørteren	1 138	1 147	1 134	9	4	13
Lægreidvatn ...	1 143,2	1 147		3,8		3,8
Nedre Trestiklan	1 142,1	1 147		4,9		4,9
Øvre Trestiklan .	1 146,5	1 147		0,5		0,5
Nygårdsvatn ...	991	995	984,0	4	7	11
Sløtfjord	984,5	985	970,0	0,5	14,5	15
Ustevatn	984,5	985	967,5	0,5	17,0	17,5
Rødungen	947,9	957,4	943,9	9,5	4	13,5[1])
Strandefjord ..	444,4	445,2	444,0	0,8	0,4	1,2

[1]) Heri inkludert den gjennomførte del av statsregulering i henhold til kongelig resolusjon 11. september 1925.

Kotehøydene er angitt i NGO's høydesystem før 1954.

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

II. *Overføringer.*

Avløpet fra Ustevatn (502 km²) kan, med de begrensninger som framgår av nedenstående pkt. 2, 4. ledd overføres til Rødungen for magasinering. Avløpet fra følgende nedbørfelt overføres til driftstunnelen for Nes kraftverk med unntak av vatn til vassforsyning og vatningsanlegg som måtte bli forlangt avgitt i medhold av de til enhver tid gjeldende vassdragskonsesjoner:

a) Kula 41,5 km².
b) Ridøla 41,8 km².
c) Dokkelvi 60,2 km².
d) Rukkedalselvi 227,5 km².
e) Kvinda 56,7 km².
f) Avløp fra 87,0 km² av Lyas felt føres over til Våtna og videre derfra sammen med avløpet fra 144 km² av Våtnas eget felt over ca. kote 455 til driftsunnelen for Nes kraftverk.

2.

Flomlukene i dammen nedenfor Ustevatns utløpsos skal dimensjoneres slik at de tar største påregnelige flom og skal manøvreres slik at flomvasstanden ikke overstiger tidligere flomvasstand over kote 985,7. For de øvrige magasiner tillates følgende flomstigninger over det faste overløp som legges på samme nivå som høyeste regulerte vasstand: Finsevatn + 0,50 m, Ørteren 0,30 m, Nygårdsvatn + 0,90 m og Rødungen + 0,30 m.

Lukene i tunnelen som forbinder Rødungen med Ustevatn, manøvreres på en slik måte at flomvatn fra Ustevassdraget ikke overføres til Rødungen etter at sistnevnte magasin er fullt.

Det skal slippes vatn fra Ustevatn slik at det til enhver tid opprettholdes en vassføring på minst 0,2 m³/sek. ved utløpet av Ustedalsfjord. Vasspeilet i fjorden skal være minst i høyde med kote 766,25 (topp grunndam).

Ved manøvreringen skal for øvrig has for øyet at vassdragets tidligere flomvassføring ikke økes. Lågvassføringen i Ustekveikja og i Hallingdalselva nedenfor Nes kraftverk må heller ikke forminskes til skade for andres rettigheter. Magasinet i Ustevatn—Sløtfjord skal så lenge isen er farbar så vidt mulig manøvreres slik at vasstanden ikke stiger mere enn den ville ha steget uten regulering. Tapping av magasinvatn fra Ustevatn—Sløtfjord, Ørteren, Finsevatn og Nygårdsvatn må innstilles senest 1. mars. Tapping av naturlig tilsig fra Ustevatn—Sløtfjord innstilles senest 1. mai. Jfr. imidlertid denne posts 3. ledd. Overføring til Rødungen kan skje ved vasstander over kote 984,0. Magasinvolumet i Ustevatn—Sløtfjord over kote 984,0 tillates brukt som flomdempningsmagasin i den tid overføringen til Rødungen pågår. Når Rødungen er fylt skal Ustevatn snarest mulig bringes opp til kote 984,5. Tapping under denne vasstand skal ikke skje før 1. oktober. Finsevatn fylles så snart som mulig etter at Ustevatn—Sløtfjord har nådd kote 984,0 og holdes fylt til lågvassperiodens begynnelse.

I tiden 16. september til 15. mai skal det fra Strandfjord gå en vassføring på minst 2,5 m³/sek. Fra dette tidspunkt økes slippingen til minst 10 m³/sek. De berørte kommuner kan imidlertid kreve at vassføringen fra 16. mai til 15. september blir økt med ytterligere inntil 2 m³/sek., jfr. post 3 i konsesjonsvilkårene og post 3 i vilkår tilknyttet Oslo Lysverkers tillatelse til utbygging av Nes kraftverk m. v. Endringer i vassføringen skal skje gradvis over et tidsrom av minst en uke.

For øvrig kan vasslippingen foregå etter behovet for Uste og Nes kraftverker, under hensyntagen til de øvrige interesserte kraftverk i vassdraget.

3.

Det avgis det til den alminnelige fløting i vassdraget nødvendige vatn overensstemmende med de ved overenskomst eller skjønn fastsatte regler.

4.

Til å forestå manøvreringene antas norske statsborgere, som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokterne skal bo, og at de skal ha telefon i sine boliger.

5.

Det skal påses at flomløpene ikke hindres av is eller liknende, og at dammene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over dammenes manøvrering og avleste vasstander samt observeres og noteres, om det forlanges, nedbørmengder, temperaturer, snødybder m. v. Av protokollen sendes ved hver måneds utgang avskrift til Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

6.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglement som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Forslag til ytterligere vilkår for tillatelse for Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering til å foreta ytterligere overføring av Lya til Nes kraftverk. Vilkår i tillegg til vilkår gitt ved kgl. resolusjon av 5. juli 1968:

Ny post 3.

For den økning av vasskraften som ved overføringen tilflyter eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 0,50 pr. nat.-hk.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 4,50 pr. nat.-hk, dog slik at hvis kommunene ønsker å øke vanføringen fra Strandefjorden til inntil 12 m^3/sek. i sommermånedene, skal avgiften reduseres til kr. 4 pr. nat.-hk, jfr. manøvreringsreglementets post 2, femte ledd, og post 3 i vilkår tilknyttet Oslo Lysverkers tillatelse til utbygging av Nes kraftverk m. v.

For den ytterligere overføring av 44 km^2 av Lyas nedbørfelt til tilløpstunnelen til Nes kraftverk, betales en avgift til staten på kr. 2 pr. nat.-hk og til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 10 pr. nat.-hk.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiften tas opp til ny prøvelse.

Økningen beregnes på grunnlag av den økning av lavvassføringen som overføringen antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet med den tidligere bestående regulering. Ved beregning av økningene forutsettes det at magasinene utnyttes på en sådan måte at vassføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva der i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved overføringen innvunne økning av vasskraften avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som den ved overføringen innvunne vasskraft tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. årlig rente.

Ny post 5.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år etter at konsesjonen er gitt og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år.

Den ytterligere overføring av Lya til tilløpstunnelen for Nes kraftverk skal fullføres innen en frist av 3 år etter at konsesjonen er gitt.

I fristen medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag fristen uten tilaltelse av Kongen måtte oversittes erlegger konsesjonæren en løpende mulkt til statskassen av kr. 1 000.

Ny post 11.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger og bruer, hvor disse utgifter blir særlig økt ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger og bruer som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for så vidt vedkommende departement finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget. Ved utstikking av veger skal de stedlige myndigheter tas med på råd.

Konsesjonæren skal bekoste og utføre forsterkning og utvidelse av den gamle anleggs- og tiltaksvegen fra tverrslaget og ned til Torpo stasjon, legge om vegen ved Torpo stasjon og bekoste ny lysregulert planovergang over jernbanelinjen.

Ål kommune skal ordne med nødvendig grunn til omleggingen av vegen og den nye planovergangen.

Ny post 13.

For så vidt angår terskelbygginger m. v. betinget i post 15 i konsesjonen gitt ved kgl. resolusjon 20. juli 1962 til Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering vedrørende reguleringer og overføringer i Uste—Hallingdalsvassdraget m. v., gjelder nevnte vilkår for så vidt angår Hallingdalselva nedenfor Votnas samløp med denne. I tilfelle tvist avgjøres spørsmålet om deltagelsens omfang for øvrig av vedkommende departement.

I Lya, nedenfor inntaket ved Opheim, kan departementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og almene interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE — Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Ny post 28.

Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser som følge av utbyggingen å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og industriavløp og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytting til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning fra all bebyggelse m. v. i Ål og Gol kommuner som drenerer til Hallingdalselva nedstrøms samløpet med Lya.

Forslag til manøvreringsreglement for regulering av Finsetvatn, Ørteren med Lægreidvatn og øvre og nedre Trestiklan, Nygårdsvatn, Sløtfjord, Ustevatn og Rødungen og for døgnregulering av Strandefjord. (Fastsatt ved kgl. resolusjon av 5. juli 1968):

1.

I. *Reguleringer.*

	Sommervannstand kote	Øvre kote	Nedre kote	Oppdemn. i m	Senkning i m	Reg.høyde i m
Finsevatn	1 214,7	1 215	1 211,7	0,3	3,0	3,3
Ørteren	1 138	1 147	1 134	9	4	13
Lægreidvatn ...	1 143,2	1 147		3,8		3,8
Nedre Trestiklan	1 142,1	1 147		4,9		4,9
Øvre Trestiklan .	1 146,5	1 147		0,5		0,5
Nygårdsvatn ...	991	995	984,0	4	7	11
Sløtfjord	984,5	985	970,0	0,5	14,5	15
Ustevatn	984,5	985	967,5	0,5	17,0	17,5
Rødungen	947,9	957,4	943,9	9,5	4	13,5[1])
Strandefjord ..	444,4	445,2	444,0	0,8	0,4	1,2

[1]) Heri inkludert den gjennomførte del av statsregulering i henhold til kongelig resolusjon 11. september 1925.

Kotehøydene er angitt i NGO's høydesystem før 1954.

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

II. *Overføringer.*

Avløpet fra Ustevatn (502 km²) kan, med de begrensninger som framgår av nedenstående pkt. 2, 4. ledd overføres til Rødungen for magasinering. Avløpet fra følgende nedbørfelt overføres til driftstunnelen for Nes kraftverk med unntak av vatn til vassforsyning og vatningsanlegg som måtte bli forlangt avgitt i medhold av de til enhver tid gjeldende vassdragskonsesjoner:

a) Kula 41,5 km².
b) Ridøla 41,8 km².
c) Dokkelvi 60,2 km².
d) Rukkedalselvi 227,5 km².
e) Kvinda 56,7 km².
f) Avløp fra 144 km² av Votnas felt over ca. kote 455.
g) Avløp fra 131 km² av Lyas felt over ca. kote 450.

2.

Flomlukene i dammen nedenfor Ustevatns utløpsos skal dimensjoneres slik at de tar største påregnelige flom og skal manøvreres slik at flomvasstanden ikke overstiger tidligere flomvasstand over kote 985,7. For de øvrige magasiner tillates følgende flomstigninger over det faste overløp som legges på samme nivå som høyeste regulerte vasstand: Finsevatn + 0,50 m, Ørteren 0,30 m, Nygårdsvatn + 0,90 m og Rødungen + 0,30 m.

Lukene i tunnelen som forbinder Rødungen med Ustevatn, manøvreres på en slik måte at flomvatn fra Ustevassdraget ikke overføres til Rødungen etter at sistnevnte magasin er fullt.

Det skal slippes vatn fra Ustevatn slik at det til enhver tid opprettholdes en vassføring på minst 0,2 m³/sek. ved utløpet av Ustedalsfjord. Vasspeilet i fjorden skal være minst i høyde med kote 766,25 (topp grunndam).

Ved manøvreringen skal for øvrig has for øyet at vassdragets tidligere flomvassføring ikke økes. Lågvassføringen i Ustekveikja og i Hallingdalselva nedenfor Nes kraftverk må heller ikke forminskes til skade for andres

rettigheter. Magasinet i Ustevatn—Sløtfjord skal så lenge isen er farbar så vidt mulig manøvreres slik at vasstanden ikke stiger mere enn den ville ha steget uten regulering. Tapping av magasinvatn fra Ustevatn—Sløtfjord, Ørteren, Finsevatn og Nygårdsvatn må innstilles senest 1. mars. Tapping av naturlig tilsig fra Ustevatn—Sløtfjord innstilles senest 1. mai. Jfr. imidlertid denne posts 3. ledd. Overføring til Rødungen kan skje ved vasstander over kote 984,0. Magasinvolumet i Ustevatn—Sløtfjord over kote 984,0 tillates brukt som flomdempningsmagasin i den tid overføringen til Rødungen pågår. Når Rødungen er fylt skal Ustevatn snarest mulig bringes opp til kote 984,5. Tapping under denne vasstand skal ikke skje før 1. oktober. Finsevatn fylles så snart som mulig etter at Ustevatn—Sløtfjord har nådd kote 984,0 og holdes fylt til lågvassperiodens begynnelse.

I tiden 16. september til 15. mai skal det fra Strandfjord gå en vassføring på minst 2,5 m³/sek. Fra dette tidspunkt økes slippingen til minst 10 m³/sek. De berørte kommuner kan imidlertid kreve at vassføringen fra 16. mai til 15. september blir økt med ytterligere inntil 2 m³/sek., jfr. post 3 i konsesjonsvilkårene og post 3 i vilkår tilknyttet Oslo Lysverkers tillatelse til utbygging av Nes kraftverk m. v. Endringer i vassføringen skal skje gradvis over et tidsrom av minst en uke.

For øvrig kan vasslippingen foregå etter behovet for Uste og Nes kraftverker, under hensyntagen til de øvrige interesserte kraftverk i vassdraget.

3.

Det avgis det til den alminnelige fløting i vassdraget nødvendige vatn overensstemmende med de ved overenskomst eller skjønn fastsatte regler.

4.

Til å forestå manøvreringene antas norske statsborgere, som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokterne skal bo, og at de skal ha telefon i sine boliger.

5.

Det skal påses at flomløpene ikke hindres av is eller liknende, og at dammene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over dammenes manøvrering og avleste vasstander samt observeres og noteres, om det forlanges, nedbørmengder, temperaturer, snødybder m. v. Av protokollen sendes ved hver måneds utgang avskrift til Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

6.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglement som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Til Hovedstyrets innstilling har det kommet følgende uttalelser:

Oslo Lysverker har i brev 4. mars 1981 uttalt følgende:

«Vi har fått oversendt fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen hovedstyrets innstilling til ovennevnte sak.

Til hovedstyrets innstilling tillater vi oss å komme med følgende bemerkninger.

Fallretter ovenfor inntaket kote 450.

Hovedstyret har tilrådd «at dersom denne nye planen vert godkjend, er det på vilkår av at Lya ovafor Opheim ikkje blir bygd ut til kraftproduksjon» (innst. s. 31, 4. avsnitt). Det vises også til s. 33, 2. avsnitt der det står: «Hovudstyret har tilrådd at desse falla ikkje skal bli utbygd til kraftproduksjon seinare av omsyn til bygda ovafor inntaket. Hovudstyret finn det difor rimelig at søker løyser inn gratiskrafta med eit kontantoppgjer slik søkar sjølv har tilrådd.»

Når det forutsettes at fallene ovenfor kote 450 blir unntatt fra fremtidig kraftutbygging, faller forutsetningene for den foreslåtte innløysing av kratiskraft bort. Gratiskraftleveranse skal først finne sted når fallene er utbygd. Blir fallene unntatt fra utbygging, får selgeren ikke krav på kraft, og det er følgelig ikke noe å innløse.

Konsesjonsavgifter.

Det er uoverensstemmelse mellom hovedstyrets uttalelse s. 32 om konsesjonsavgiftens størrelse og forslag til konsesjonsvilkår slik som det fremgår av post 3. På s. 32 er foreslått en avgift av kr. 2 pr. nat.-hk til staten og kr. 10 til kommuner, for den del av kraftinnvinningen som skriver seg fra økningen av det utnyttede nedbørsfelt. I konsesjonsvilkårenes post 3 er det foreslått en avgift på kr. 1,50 pr. nat.-hk til staten og kr. 8 til kommuner.

Vi går ut fra at det er de sistnevnte avgifter man skal holde seg til, idet forholdet mellom disse og lovens maksimumssatser er tilnærmet det samme som mellom avgiften for de tidligere konsederte overføringer og maksimumssatsene den gang.

Tilskudd til kloakkrenseanlegg.

I en ny post 28 er foreslått et vilkår om å betale merkostnader for kloakkrensing for hele elvestrekningen ned til Gol som en følge av de skjerpede rensekrav som måtte bli stillet til kloakkrensing som på grunn av at et større nedbørsfelt i Lya blir ført inn i Nes kraftverk.

Pålegget synes uten grense, og man har ikke oversikt over hva man påtar seg. Upresis som bestemmelsen er, kan den gi grunnlag for strid mellom regulanten og de lokale myndigheter som en følge av det forskjellige syn de to parter måtte ha på den marginale virkning den økede overføring har på resipientforholdene.

Det kan opplyses at skjønnet har behandlet regulantens tilskudd til kloakkrenseanlegg på Torpo, og at alle forhold mellom utbygger og de lokale myndigheter er ordnet når det gjelder kloakkrenseanleggene bygget på Ål og i Gol i h. h. t. de gitte konsesjonsvilkår for Uste/Nes-utbyggingen.»

Buskerud Fylkeskommune har avgitt følgende uttalelse av 2. april 1981:

«Det vises til departementets brev av 5. mars 1981 med vedlegg.

Saken har vært forelagt energikonsulenten for Buskerud til uttalelse, som 24. mars 1981 uttaler følgende:

«Energikonsulenten har tidligere gitt uttalelse i saken, jfr. skrivelse til fylkesrådmannen av 25. januar 1980. Såvel planendring som fristforlengelse ble anbefalt.

Saken ble videre behandlet av fylkesutvalget som sak 65/80 den 20. februar 1980. Fylkesrådmannens innstilling som enstemmig ble vedtatt av fylkesutvalget er referert side 15 i Hovedstyrets skrivelse av 25. februar 1981.

Energikonsulenten har ikke ytterligere anførsler til saken.»

Fylkesrådmannen har ingen merknader til saken.»

Landbruksdepartementet har avgitt følgende uttalelse av 30. april 1981:

«Olje- og Energidepartementets ekspedisjon av 5. mars 1981, OED 1678/81 V.

K o n s e s j o n s a l t e r n a t i v e t fra 1968 forutsatte at Lya skulle overføres fra Torsteinslåtta til inntaksbassenget for Votnaoverføringen, og videre i tunnell inn i tverrslag for Nes Kraftverk. Det var lagt til rette for en mulig utbygging av fallet mellom inntak i Lya og i Votna.

I a l t e r n a t i v A vil inntaket i Lya ligge på kote 510, ovenfor Oppheimgrenda, og overføres til Votnainntaket.

I a l t e r n a t i v B blir Lya-inntaket ved kote 450 i Oppheimgrenda, og føres i tunnel under Hallingdalselven vest for Torpo og inn i tverrslag 2 for Nes Kraftverk. Ved både alternativene A og B vil en mulig utbygging av Lya ovenfor Oppheim måtte vurderes som en helt ny plan. Hovedstyret uttaler at dersom den nye planen (A eller B) blir godkjent, må det være et vilkår at Lya ovenfor Oppheim ikke blir bygd ut til kraftproduksjon.

I likhet med de fleste innkomne uttalelser tilrår L a n d b r u k s d e p a r t e m e n t e t at det gis tillatelse til å foreta den omsøkte planendring, og til å fullføre utbyggingen etter alternativ B.

Landbruksdepartementet forutsetter at det blir lagt til rette for at veibyggingstiltak kan bli realisert, (jfr. Ål kommune, Ål skogråd), og at vilkår knyttet til vilt- og fiskeinteressene blir gjort gjeldende som nevnt i tillatelsen av 1968.

Landbruksdepartementet er enig med Ål kommune og må kreve at vatnings-, og vassforsynings- og andre interesser som sokner til Lya og Vesleåne må sikres vederlagsfritt. Reduksjonen i sommervannføringen fra Lya's utløp i Hallingdalselva til Nes, vil skade jordbrukets interesser generelt, og vannforsyningsinteressene spesielt, idet det er på det rene at den teknisk/økonomiske utvikling i jordbruket har ført til at vatning er en nødvendig driftsfaktor i Hallingdal. En senkning av vannstanden i elva vil kunne øke behovet for vatning.

Landbruksdepartementet kan ikke godta at jordbruksinteressene i forbindelse med en regulering blir henvist til skjønnet. Vi vil s ø k e å u n n g å d e n u h e l d i g e k o n s e k v e n s a v f r a m t i d i g e r e g u l e r i n g e r som en har fått i Hallingdalselven, hvor grunneiere med rettigheter etter vassdragslovens § 8, jfr. § 14, må ekspropriere vann til vatning fra regulanten, og blir nektet å utnytte sommervannføringen (minstevannføringen) med følgende argument fra Vassdragsvesenet:

«I sommersesongen skal det slippes en minstevassføring på 10 m^3/sek. Denne slipping skal tilgodese de almene interesser i vassdraget, f. eks. fiske. Vassdragsvesenet vurderer ikke uttak av vann til jordvatning som almen interesse, og vi kan heller ikke se at det er f r e m s a t t n o e k r a v om senere uttak av vann til jordvatning ved salg av grunneiernes rettigheter i elva.»

Vassdragsvesenet nektet også grunneierne å nytte vann fra restnedbørfelt, som ikke gikk til kraftproduksjon, og som går i elva i tillegg til den konsesjonsbestemte minstevassføring.

I likhet med andre berørte interesser i forbindelse med vassdragsreguleringer, må det kreves at landbrukets interesser ikke bare henvises til skjønnet, men blir varetatt ved at konsekvensene blir gjenstand for analyse og vurderinger av sakkyndig utvalg, f ø r konsesjonssøknaden behandles, og foreligger som et bilag til søknaden.

Vi beklager forsinket uttalelse.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet har avgitt uttalelse av 12. mai 1981:

«Vi viser til brev fra Olje- og energidepartementet av 5. mars 1981.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til at Foreningen til Hallingdal-vassdragets Regulering gis tillatelse til endringene av planene for og forlengelse av fristen for gjennomføringen av Lyas overføring til Nes kraftverk på de vilkårene som er foreslått av Hovedstyret i NVE.

Vi ber imidlertid om at det i vilkår nr. 3 tas inn en anmerkning om at konsesjonsavgiftene skal avsettes til et fond som sammen med kommunens øvrige konsesjonsavgifter og næringsfond skal disponeres av kommunestyret etter vedtekter som er godkjent av Kommunaldepartementet.»

Ål kommune har 3. juni 1981 kommet med følgende uttalelse:

«1. Ål kommune har tidlegare (i k.sak 162/80 og f.sak 407/80) tilrådd utbygging av Lya etter alternativ B, jfr. Oslo Lysverker sine planar av 18. desember 1978. Kommunen held fast ved dette, og sameleis ved dei krav som vart framsett i samband denne saka.

2. Kommunen vil understreke følgjande i tidlegare innsendt uttale (sett opp etter same punktinndeling):

2 c. Kravet om utkøyring av eventuelle overskotsmassar til skogsbilvegar vest for Tingvolltippen må ein halde fast ved, då dette vil gje ei samla vesentleg innsparing av vegkostnaden — som bør kome bygdesamfunnet til gode.

2 d. Etter konsesjonsvilkåra punkt 20 vil Oslo Lysverker bli ansvarleg for framtidig vassforsyning til Torpo. Eventuell turrlegging av Lya vil utvilsamt få betydning for vassforsyninga til Torpo og det tykkjest ikkje tilfredsstillande å overlata dette spørsmålet til skjøn.

Ein vil difor understreke tidlegare framsett krav om ei viss minstevassføring i elva. Det vil også ha liten verdi å byggje dammar i elva, dersom det ikkje vert ei viss vassføring til ei kvar tid.

2 e. Kravet om tilskot til forsamlingslokal vert fasthalde, då det i anleggstida kan verta eit vesentleg auka behov for lokal til ymse møter og kulturtiltak i Torpo.

2 f. Kommunen meiner det bør vere ein sjølsagt ting at avtaler om gratiskraft til dei aktuelle grunneigarar vert oppfylt. Ein kan på ingen måte godta at fallrett-eigarane vert avspist med kontantoppgjer i staden for den gratiskraft dei har sikra seg i avtalene.

Ein vil i denne samanheng understreke at det i framtida neppe vil kome på tale med ytterlegare utbygging av dei unytta fallrettane i Lya. Grunneigararane bør ikkje stillast dårlegare av den grunn at det av samfunnsmessige årsakar er ønskjeleg å utnytte kraftmengdene på annan måte enn opprinneleg forutsatt.

2 g. Også pålegg om sikring av nok vatn til gardsdrift må være sjølsagt. Henvisning til skjøn må ikkje skape noka uklårheit på dette punkt.

2 h. Kommunen fastheld kravet om konsesjonsavgift etter lovens maksimum.

Miljøverndepartementet har 28. august 1981 kommet med følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres brev av 5. mars 1981.

Prosjektet vil nå gi 37 GWh til meget lav kostnad, mens det konsesjonsgitte prosjektet ville gitt 20 GWh til høy kostnad.

Departementet tilrår i likhet med Hovedstyret planendringen på vilkår av at Lya ovenfor inntaket blir varig vernet.

Vilkår vedr. fisk, vilt, m. v.

Hovedstyret foreslår i likhet med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk at de vilkår som er knyttet til den gjeldende tillatelse også gjøres gjeldende for den omsøkte planendring. Departementet støtter dette i likhet med Hovedstyrets forslag om terskelbygging.

Tillatelse etter lov om vern mot vannforurensing.

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot vannforurensing §§ 4 og 10 på følgende vilkår: Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å betale merkostnader forbundet med at det som følge av utbyggingen stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og industriavløp, fastsettes kortere gjennomføringsfrist, mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning fra all bebyggelse m. v. i Ål og Gol kommuner som drenerer til Hallingdalselva nedstrøms samløpet med Lya.»

Industridepartementet har 31. august 1981 kommet med følgende uttalelse:

«Det vises til brev fra Olje- og energidepartementet av 5. mars 1981 angående søknad fra Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering om planendring og om fristforlengelse for Lyas overføring til Nes kraftverk.

Departementet har ingen merknader til Hovedstyrets innstilling av 25. februar 1981 i saken.»

Hermann Moen har i forbindelse med utbyggingssaken tatt opp en rekke forhold vedrørende manøvreringsreglement og terskelhøyde. Han har kommet med følgende brev av 28. juli, 10. august, 2. september og 13. oktober 1981:

«Hos Ål kommune har jeg fått se og kopiere Oslo Lysverkers skriv av 8. september 1981 (ref. OJW/SA 421.70) om «Uste-/Nesreguleringen: Manøvreringsreglement» med vedlegg. Disse dokumentene inneholder mange upålitelige eller misbrukte data og forvrengte framstillinger, som ikke kan stå uimotsagt.

Det hevdes at høyeste vannføring i 1981 (den 13. juli) var 155 m^3/sek. Ut fra dette er det beregnet at den høyeste vannstand i Oppsjø var 3,70 og at kjellergolvet i vårt nye hus svarer til 3,30—3,40, alt i forhold til det gamle vannstandsmerket i Oppsjø.

Som det fremgår av mitt brev av 2. september 1981 med vedlegg ble vannføringen målt ved dammen i Strandafjorden tidligere oppgitt til 196 m^3/sek. den 14. juli 1981. I tillegg vet jeg at det da var svært høy vannføring i det østre løpet av sideelven Kulu, som munner ut i Hallingdalselven mellom Strandafjorden og Oppsjø.

Som nevnt tidligere var jeg bortreist under denne flommen, men andre personer — bl. a. turister i en hytte vi har på eiendommen —

har fortalt meg hvor høyt vannet rakk, og de satte også merker som viste dette. Rusk og rask som lå igjen på land viste også hvor høyt vannet rakk, bl. a. like innenfor vannstandsmerket. Her brukte jeg et enkelt nivelleringsinstrument og fant at vannstanden hadde vært ca. 4,30. Dette har jeg nå kontrollert og på nytt funnet riktig.

På hyttemuren rakk vannet iflg. turistene til ca. 30 cm under tømmerveggen. Her har det fra gammelt av stått et tømret bryggerhus. Oslo Lysverker legger også fram vannstandskurver fra 1920-årene som viser flomtopper på nesten 4,50 — altså 70—80 cm høyere enn den beregnede vannstand for 1981. Det er ganske enkelt umulig at vannstanden noen gang kan ha vært 70—80 cm høyere enn i 1981 uten at det hadde blitt svært omfattende skader. Jeg er også skeptisk til vannstandskurvene fra 1920-årene, bl. a. ut fra det faktum at vannstandsmerket i Oppsjø ikke rekker lenger enn til 4,00. Oslo Lysverker burde heller ha lagt fram vannstandskurver for 1930-årene, for det kunne vært sammenholdt med hva folk i dag husker.

Det opplyses at vannføringen 10. august 1979 var 87 m³/sek. i døgnmiddel. Dette skal vel være den dato da det ble støpt kjellergulv i det nye huset, og da vannet rakk til 10—12 cm over dette gulvet. Jeg var da selv tilstede på eiendommen, og jeg har aldri ellers opplevet så høy vannstand i Oppsjø. Jeg vet at den dagen var to av flomlukene i Strandafjorddammen åpne, og at det dessuten var topp vannføring i det østre løpet av Kulu. Hver av flomlukene i Strandafjorddammen har jo en kapasitet på 80—90 m³/sek., (kfr. mitt brev av 2. september 1981), og da må den maksimale vannføringen denne dagen ha vært i nærheten av 200 m³/sek. Det stemmer også med de holdepunkter jeg har langs stranden her at vannstanden da var nesten like høy som i 1981.

Som bilag I legger Oslo Lysverker fram kurver som skal vise at reguleringene har ført til synkende flomvannstander i Oppsjø. For perioden etter at terskelen ble bygget har det ikke vært vannstandsobservasjoner i Oppsjø, så her bygges det på beregnede vannstander som helt klart er for lave. Hvis feilen for alle disse årene er like stor som for 1981, så ligger kurvene for perioden etter at terskelen ble bygget ca. 0,6 m for lavt. Altså har flomvannstanden da vært høyere enn for 1920-årene.

For konsederte reguleringer oppgis det en flomgrense på 4,15 etter vannstandsmerket i Oppsjø. Jeg er da sikker på at denne grensen ble overskredet i 1981, og det kan også ha vært tilfelle tidligere, bl. a. i 1979.

Oslo Lysverker hevder at det nye huset ikke skulle vært tillatt bygget så lavt, eller at det har vært målt med 1 meters høydefeil. Faktum er at grunnmuren for det nye huset er høyere enn for det gamle, mens kjellergolvene er nesten på samme nivå, dvs. litt høyere i det nye. Mine foreldre opplyste at det aldri var vann i kjelleren i det gamle huset, og kjelleren i det nye huset er basert på dette.

Oslo Lysverker hevder også at reguleringen har gitt mulighet for at tidligere beite- og slåtteland langs Oppsjø kunne dyrkes opp. Det faktiske forhold er at uten regulering, eller uten terskel i Oppsjø, kunne jeg ha dyrket ca. 4,00 da mer enn det nå ble mulighet for. Dette tilsvarer det arealet hvor det hadde foregått utgraving etter at terskelen ble bygget, og som Oslo Lysverker v/overingeniør Lorange muntlig hadde lovet å erstatte da jeg i 1974 gikk med på å flytte elveforbygningen inn til den daværende strandlinjen. De utgravde massene har anslagsvis omfattet ca. 2 000 m³ matjord.

Det er ikke riktig at herredsagronomen fraådet tanken om oppdyrking i 1974, og en slik påstand burde Oslo Lysverker dokumentere. Det er riktig at jeg nå har foretatt noe utplanering, men det er ikke riktig at utplaneringen ble foretatt fra et område som tidligere ble oversvømmet. Dette var nødvendig for å fylle opp visse partier hvor det hadde skjedd utgraving. Hit kjørte jeg også til en god del masse, bl. a. ca. 300 m³ matjord. Det ville ikke blitt skader på nybrottet dersom Oslo Lysverker hadde fullført forbygningen slik som avtalt, dvs. til ca. 50 cm høvere enn vanlig sommervannstand.

Oslo Lysverkers tegning over elveforbygningen (bilag K) er ikke riktig når det gjelder utstrekning av forbygningen. Som det fremgår av vedlagte dokumenter er den reparasjon som fant sted i 1980 en «hestehandel» som jeg fikk i stand med ingeniør Wik ved Oslo Lysverkers avdeling Gol etter at overingeniør Lorange hadde nektet å gjøre mer med forbygningen. De profiler som Oslo Lysverker tok opp i 1973 før forbygningen startet, er heller ikke korrekte, bl. a. ved at den raskant som da eksisterte, ikke er markert.

Det skulle vel være klart — ikke minst etter Oslo Lysverkers egen fremstilling — at det i Oppsjø ikke tåles stort høyere vannstander dersom vår eiendom skal eksistere. Det er også klart at Oslo Lysverker sjelden ordner opp i urimelige forhold frivillig. Jeg har hørt om mange andre saker, spesielt i Hol kommune. Oslo Lysverkers linje synes å være å slå menigmann ned med data og dokumenter, som ikke alltid er riktige, samt heller å føre rettssaker. Derfor må mulige tiltak for å unngå at forholdene her ved Oppsjø blir enda verre etter Lyautbyggingen fastlegges som konsesjonsbetingelser. Jeg viser her til mine tidligere forslag.

Til slutt i brevet påstår Oslo Lysverker at det pr. i dag ikke har forekommet manøvrering som er i strid med manøvreringsreglementet. Det er i hvert fall mange som mener noe annet, og jeg har bl. a. hørt tale om at grensene som gjelder for Stolsvann, Ustevann og Hovsfjorden har vært overskredet.

En annen side av saken er at gjeldende reglement synes å gi Oslo Lysverker urimelig stor handlefrihet. Praksis ser ut til å være at ikke en vannliter skal gis bort gratis, men når magasinene er fulle og det blir regn eller manglende last i nettet så tappes det uten noe som helst hensyn. Jeg viser her til vedlagt kopi av plakat, som Oslo Lysverker har satt opp mange steder langs Hallingdalselven.

Noe kan også illustreres ved den manøvrering som har vært de siste ukene. Pr. 15. september ble vannføringen redusert til min. vintervannføring, som i Oppsjø gir en vannstand på ca. 2,80. Få dager etterpå og gjentatte ganger senere har det vært tappinger, som i Oppsjø har gitt vannstander på opptil

3,50. Mellom tappingene er vannstanden gått ned til det som tilsvarer min. vintervannføring. Slike variasjoner skaper mange slags ulemper spesielt for dem som har eiendommer langs elven, og det er vanskelig å forstå at det kan være nødvendig. Hvis man i stedet hadde f. eks. beholdt sommervannføringen, så antar jeg at mange av disse tappingene kunne vært unngått.

Jeg mener at det må være grunnlag for å endre manøvreringsreglementet med tanke på at folk ikke skal bli utsatt for unødvendige ulemper. Ledd i dette bør være varslingsplikt før nødvendig flomtapping settes i verk samt kontroll med at manøvreringsreglementet blir overholdt.

2. september 1981.

Fra advokat O. T. Ruud har jeg i dag fått tilsendt kopi av Oslo Lysverkers brev av 26. august 1981 (ref. OJW/SA 421.70).

Jeg må peke på at Oslo Lysverkers forslag til bestemmelse i manøvreringsreglement for Lya er uten noen betydning i forbindelse med de problemer jeg har tatt opp. Forslaget går jo ut på at bunntappeløpet i Lya skal åpnes for fullt når flomavledningen ved dammen i Strandafjorden går ut over kapasiteten for 2 av de 4 installerte flomlukene.

Etter forespørsel pr. telefon til Oslo Lysverkers avd. Gol, har jeg fått opplyst at de 4 flomlukene i dammen ved Strandafjorden er like store og at hver av dem har en kapasitet på 80—90 m³/sek. Det ble sagt noe om at dette ikke uten videre kunne tolkes slik at den totale kapasitet var fire ganger den nevnte vannføring, fordi det var en innsnevring ovenfor dammen som hadde innvirkning. På videre spørsmål fikk jeg opplyst at når vannføringen var på det høyeste i uke 29 i år, så var 2 av flomlukene samt en egen luke for minstevannføringen (10 m³/sek) åpnet. Som det vil fremgå av vedlagte brev av 3. juli 1981 fra Oslo Lysverker, avd. Gol, var den høyeste vannføring målt ved Strandafjorddammen da 196 m³/sek.

Under de nåværende forhold var denne vannføringen katastrofeaktig for min eiendom. Etter de merker som ble satt ned har jeg funnet at vannstanden i Oppsjø da var ca. 4,3 m målt på de gamle vannstandsmerkene.

Ut fra dette må det være innlysende at Oslo Lysverkers forslag til manøvreringsreglement for Lya er uten betydning i forbindelse med de skader og ulemper som vi blir utsatt for, og det indikerer at Oslo Lysverker er innstilt på ikke å ta noe som helst hensyn til dette. I brevet fra Oslo Lysverker heter det ellers at den økning i flomvannføringen, som skyldes tilleggsfeltet på ca. 46 km² for Lya, ikke tidligere er forutsatt og heller ikke er vurdert av Uste/Nes-skjønnet.

Dette må vel tolkes slik at man mener at flomvannføringen som må tilskrives det øvrige av nedslagsfeltet for Lya skal være vurdert av Uste/Nes-skjønnet, og at ulempene i forbindelse med dette dermed er oppgjort.

Jeg er klar over at Uste/Nes-skjønnet skulle vurdere bl. a. følgene av terskler i Hallingdalselva, men jeg vet også at det for vår eiendom ikke var noen som forutså slike skader og ulemper som vi er blitt utsatt for og som påpekte dette overfor skjønnet. Dermed er jeg også temmelig sikker på at Uste/Nes-skjønnet i realiteten ikke har vurdert dette, noe som også det årlige erstatningsbeløp på kr. 80+25 pst. — hvorav det meste trolig gjelder skade på fiske — gir et klart uttrykk for ,bl. a. når det sammenlignes med erstatningsbeløp for andre eiendommer.

Nå er det ikke erstatninger fra Oslo Lysverker som er vesentlig for oss, men det er å kunne sikre den eiendommen hvor vi bor. Det kunne bety mye dersom Oslo Lysverker hadde vilje til hensynsfull manøvrering, men jeg tror dessverre at det ikke eksisterer. Jeg er blitt fortalt at det er mye misnøye fordi Oslo Lysverker ofte fyller opp magasiner til over de fastlagte grenser, og at dette bl. a. skal ha vært tilfelle for Ustevann i sommer. Det synes også klart at toppflommen i sommer kunne vært unngått ved en annen manøvrering. Oslo Lysverker burde jo ha erfaring for at det blir «manglende last i nettet» i fellesferien, og dermed kunne ta hensyn til dette i tide. Det hadde vel heller ikke vært nødvendig å stoppe kraftstasjonen i Nes, dersom man i stedet hadde trappet ned kjøringen ved andre kraftstasjoner.

I mitt brev av 28. juli 1981 pekte jeg på en bestemmelse i manøvreringsreglementet for Uste/Nes om at «endringer i vassføringen skal skje gradvis over et tidsrom av minst en uke». I en senere telefonsamtale med overing. Pedersen ved Oslo Lysverkers avd. Gol har jeg fått høre at dette bare gjelder i forbindelse med den pålagte endring fra vinter- til sommervannføring. Det gjelder da for en økning i vannføringen fra 2,5 til 10.0 m³/sek., som jo er ganske uvesentlig. I Oppsjø betyr dette en forskjell i vannstandshøyden på ca. 10 cm. Det synes da merkelig at en økning i vannføringen fra 10 til ca. 200 m³/sek., som var tilfellet i sommer, skal kunne skje plutselig og uten noe forhåndsvarsel. I følge en artikkel i Hallingdølen var det 2 sportfiskere som var nær ved å drukne da flommen i sommer ble sluppet løs. Jeg tror at det nå har vært så mange episoder at det er grunn til å peke på bestemmelsen under pkt. 6 i nevnte manøvreringsreglement om at Kongen kan fastsette endringer i reglementet av hensyn til almene interesser.

Jeg må fastholde kravet i mitt brev av 10. august 1981 om at ett av konsesjonsvilkårene for Lyautbyggingen må bli at hele vannmengden herfra skal tappes i sitt naturlige leie før det kan åpnes flomluker i Strandafjorddammen. Jeg tror at lukene i Lya må være slik at de kan fjernstyres fra kraftstasjonen i Nes dersom dette skal fungere i praksis. Av øvrige tiltak i forbindelse med konsesjonssaken vil jeg nå peke på følgende:

1. Endringer av manøvreringsreglementet for Uste/Nes bør vurderes.
2. Senking av terskelen i Oppsjø bør vurderes. I tilfelle må det også gjøres mye arbeid langs strendene, da det ellers ville bli svært skjemmende strandlinjer. For min strand må jeg da kreve at en god del av den utgraving som har funnet sted blir erstattet ved tilkjøring av nye masser.
3. Dersom senkning av terskelen ikke blir aktuelt, krever jeg at Oslo Lysverker blir pålagt å fullføre elveforbygning langs min eiendom, dvs. slik at den blir ca. 50 cm høvere enn normal sommervannstand og dekket av finere masse på toppen. Jeg krever da også at Oslo Lysverker blir

pålagt arbeid med å gjøre kjelleren i det nye huset her vanntett. Denne kjelleren er bare ca. 16 m² med en matbod samt plass for varmtvannsbereder m. v.

10. august 1981.

Jeg viser til mitt brev av 28. juli 1981 samt til telefonsamtale mellom min kone og Deres ingeniør Adler.

Jeg har forsøkt å skaffe noen nærmere opplysninger om den planlagte Lyautbyggingen og har fått rede på følgende:

Det skal ikke være noe magasin i forbindelse med Lya, som tas inn i tunnel ved et punkt som ligger høyere enn Strandafjorden. Her blir det en dam med luker, men disse er ikke tenkt bygget slik at de kan fjernstyres. Lya er en utpreget flomelv, og vann som ikke kan passere Nestunnelen, vil tappes ved automatisk åpning av lukene i Strandafjorden.

Dersom Lyautbyggingen blir gjennomført på denne måten, er det helt klart at vi langs elvestrekningen mellom Strandafjorden og Torpo kan bli langt mer utsatt for flomskader. På denne strekningen er det neppe noen eiendom som er så utsatt som min, men jeg vet at det også finnes andre som blir påført skader og ulemper under de nåværende forhold.

Jeg synes det er merkelig at dette ikke er kommet fram under behandlingen av Oslo Lysverkers konsesjonssøknad. Nå må jeg hevde så sterkt jeg kan at det som konsesjonsvilkår blir fastlagt at lukene ved dammen i Lya skal bygges slik at de kan fjernstyres fra kraftstasjonen i Nes samt at manøvreringen skal være slik at disse lukene åpnes framfor lukene i Strandafjorden.

Dette er så vidt jeg skjønner det eneste som kan dempe flomfaren her i de mest utsatte perioder. Likevel kan vi bli mer utsatt for flom enn tidligere, da vannet fra Lya må føre til at de nåværende magasinene blir raskere oppfylt. Derfor bør eventuelle andre tiltak også vurderes i forbindelse med konsesjonssøknaden.

Etter min mening må jeg nå ha rett til å få en snarlig orientering om hvordan disse forholdene blir vurdert, og jeg vil be om å bli holdt løpende orientert om saksbehandlingen.

8. juli 1981.

Jeg har en eiendom i Ål med ca. 700 m strandlinje til Oppsjø i Hallingdalselven. I forbindelse med Uste-/Nes-reguleringen ble det bygget en terskel ved utfallsoset i Oppsjø, som har ført tilbetydelige problemer for min eiendom. Etter opplysninger jeg nå har fått, er jeg redd for at den planlagte Lya-utbyggingen vil forsterke dette. Før jeg kommer nærmere inn på det, vil jeg fortelle litt om hvordan Uste-/Nes-reguleringen har virket hittil.

Det første jeg oppdaget var at det foregikk utgraving og utvasking av matjord og andre løsmasser langs stranden. Dette kom av at terskelen hadde ført til at vannstanden i Oppsjø var blitt betydelig høyere enn det som var vanlig før, og samtidig jevnere. Jeg tror det var i 1972 at jeg første gang tok dette opp med Oslo Lysverker, som til å begynne med var helt avvisende. Det ble henvist til overskjønnet, som for min eiendom hadde fastlagt en årlig erstatning på kr. 80 + 25 pst. «for fiske i innfallsoset til Oppsjø, forsumping av jord og skade på grøft p. g. a. terskelen». Omsider gikk de med på å foreta en befaring, og det ble da til at strandlinjen — slik den da var — skulle merkes ved nedsetting av påler. Etter ca. ett år viste det seg at strandlinjen var flyttet enda en god del innetter, og Oslo Lysverker gikk da med på å lage en elveforbygning. Det ble avtalt — mest muntlig i telefonen med overingeniør Lorange — hvordan dette skulle foregå og hvordan forbygningen skulle bli. Arbeidet ble imidlertid ikke utført slik som forutsatt, og forbygningen ble lavere og dårlig tildekket av finere masser. Senere har Oslo Lysverker v/overingeniør Lorange nektet å gjøre noe mer samt nektet å yte erstatning for det arealet som var gått tapt for meg. Han hevdet at jeg i tilfelle måtte gå rettens vei. Jeg ble så lei det hele at jeg ikke har forfulgt saken men har selv kostet på en god del med å gjøre visse partier av forbygningen høyere og penere. Jeg legger ved kopi av et par brev til bekreftelse av denne saken.

I 1977 flyttet jeg til Ål, og i 1978 startet jeg med å bygge nytt hus på eiendommen ved Oppsjø. Senere har jeg fått oppleve hvordan terskelen virker når det blir flomvannføring. Første gang var på høstkanten 1979, akkurat den dagen mureren holdt på å støpe gulv i kjelleren på det nye huset. Ut på dagen begynte vannstanden plutselig å stige, og det nådde en høyde som jeg aldri hadde opplevd tidligere enda jeg er født og oppvokst på denne eiendommen. Etter en stund seg det vann inn langs kantene av kjellergulvet, bl. a. med den følge at støpen ikke ble tett her. Det ble stående 10—12 cm over kjellergulvet. Dette gulvet ligger litt høyere enn kjellergulvet i det gamle huset, som nå er revet, hvor det aldri hadde vært vann. Grunnen til denne flommen var at det hadde regnet mye, og lukene i Strandafjorden ble plutselig åpnet, trolig fordi maksimal reguleringsgrense i Strandafjorden var nådd uten at Nes-tunnelen kunne ta unna vannføringen.

Våren 1981 var det også ekstra stor flom her uten at det var værforhold som skulle betinge det. Senere har jeg fått rede på at årsaken var delvis driftsstans i Nes kraftstasjon p. g. a. reparasjoner. Vannstanden gikk da plutselig opp og så gradvis ned igjen en rekke ganger. I kjelleren kom det inn vann i hvert fall tre ganger, men ikke så mye at det gjorde noen skade.

I uke 29 i år, mens vi var bortreist på ferie, ble det flom. Etter det jeg vet har vannstanden i Oppsjø aldri vært så høy som da. Det var turister i en hytte jeg har på eiendommen, og de hadde satt opp merker som viste hvor høyt vannet gikk. I kjelleren ble det ca. 30 cm vann, bl. a. med den følge at en fryser ble ødelagt. Forøvrig fikk jeg skader på et nybrott, og deler av en tømmerløe som lå lagret i nærheten av stranden, en hagebenk m. v. forsvant på elven. Om morgenen 20. juli, da vi var kommet hjem fra ferie, var vannstanden gått ned til omlag

samme høyde som forbygningen langs Oppsjø, slik at vannet ikke gjorde noen skade lenger.

Om kvlden samme dag var vannstanden gått en del opp igjen, og jeg fant da at det foregikk utgraving i det nevnte nybrottet. Den 21. juli snakket jeg med overingeniør Pedersen ved Oslo Lysverkers avdeling på Gol om dette. Han lovet å vurdere om det kunne manøvreres på en annen måte slik at tappingen fra Strandafjorden ble redusert. Om kvelden samme dag gikk da også vannstanden i Oppsjø ned til normalt nivå. Grunnen til den høye vannstanden denne gangen var at Ustevatn og Strandafjorden vad oppfylt til maksimumsgrensene, samtidig som kraftstasjonen i Nes gikk med lav belastning på grunn av lite strømforbruk i fellesferien. Den ommanøvreringen som ble foretatt den 21. juli var at man prioriterte kjøring av kraftstasjonen i Nes framfor kraftstasjonen i Gol (Hemsila), samt at noen damluker for Rukkedøla ble opnet.

I tillegg til dsise omtalte tilfellene har det en rekke ganger vært mindre «flommer». Det mest sjenerende er at vannstandsøkningen ofte skjer plutselig, og uten noe forhåndsvarsel. Det er f. eks. flaks og tilfeldigheter som har gjort at jeg hittil har klart å redde 2 båter som jeg har i Oppsjø. To ganger har det hendt at en av båtene har vært på drift, men er blitt reddet ved at man har fått fatt i den andre. Etter de opplysningene jeg har fått pleier Oslo Lysverker å legge stor vekt på å fylle opp magasinene og Strandafjorden til maksimumsgrensene. Når det da bli noe ekstra stor nedbør eller redusert belastning på kraftstasjonen i Nes, åpnes lukene i Strandafjorden automatisk. I rettsboken for overskjønnet ved Uste-/Nes-utbyggingen (avhj. 18. mars 1972) er det inntatt et manøvreringsreglement (fastsatt ved kgl. res. av 3. april 1970) hvor det under avsnitt 2, nest siste ledd heter: «I tiden 16. september til 15. mai skal det fra Strandafjorden gå en vassføring på minst 2,5 m³/sek. Fra dette tidspunkt økes slippingen til minst 10 m³/sek. Endringer i vassføringen skal skje gradvis over et tidsrom av minst en uke.» I uke 29 steg vannstanden her med over 1,0 meter i løpet av noen få timer, og ommanøvreringen den 21. juli skulle tyde på at dette kanskje ikke var nødvendig. Det kan da se ut som om Oslo Lysverker ikke holder seg til det nevnte manøvreringsreglement.

Det jeg vil ta opp med denne henvendelsen er at jeg nå har hørt at den planlagte Lya-utbyggingen kan forsterke de omtalte problemene. Tunnelinntaket fra Lya ligger høyere enn Strandafjorden, slik at vannet fra Lya vil øve størst trykk i Nes-tunnelen. Dersom manøvreringen fortsatt blir slik at lukene i Strandafjorden åpner når kraftstasjonen i Nes ikke kan ta unna alt vannet, så synes det klart at vi kan bli utsatt for skader og ulemper både oftere og i større grad enn før.

Jeg har spurt rådmann Bjørgulv Noraberg i Ål kommune om spørsmål i forbindelse med dette har vært fremme under behandlingen av Oslo Lysverkers konsesjonssøknad for Lya-utbyggingen, og svaret var nei.

Jeg tør med dette henstille om at de omtalte problemer blir vurdert i forbindelse med Oslo Lysverkers konsesjonssøknad for utbygging av Lya. Etter min mening må det være rimelig at Oslo Lysverker s o m k o n s e s j o n s v i l k å r blir pålagt tiltak som gjør at det ikke kan bli ytterligere skader eller ulemper ved tapping fra Strandafjorden.

NVE — Vassdragsdirektoratet har i brev av 6. november 1981 kommet med bemerkninger til Herman Moens anførsler:

«Vi viser til Departementets brev m/ vedlegg av 10. og 17. august d. å. ang. ovennevnte sak.

Oslo Lysverker har i brev av 26. august, 8. september og 6. oktober d. å. kommentert saken, og Hermann Moen har i brev av 2. september og 13. oktober d. å. kommet med uttalelser i saken. Departementet sees å ha fått disse brevene direkte eller som gjenpart fra avsenderen.

Oslo Lysverker har i sitt brev av 26. august d. å. foreslått at det blir tatt inn en ny bestemmelse i manøvreringsreglementet for Lya slik:

> «Når Nes kraftverk er ute av drift og det blir nødvendig med flomavledning ved dam Strandefjord utover kapasiten fra 2 stk. (av installert 4 stk.) flomluker, skal bunntappeløpet i inntaksdam åpnes for fullt.»

Når det gjelder den endrete overføringen av Lya, har Hovedstyret foreslått at konsesjon blir gitt på stort sett de samme vilkår som den gamle konsesjonen av 5. juli 1968, jfr. Hovedstyrets innstilling av 25. februar 1981.

I det foreslåtte manøvreringsreglement, post 2, står det bl. a.: «Ved manøvreringen skal for øvrig has for øyet at vassdragets tidligere flomvassføring ikke økes.»

Denne bestemmelse vil medføre at når det er overløp (flomavledning) over dammen i Strandefjordet, må lukene for bekkeinntakene i nødvendig grad stenges, slik at hele eller deler av vassføringen går ut i det gamle elveleiet.

Dette gjelder ikke bare for Lya, men for samtlige bekkeinntak på driftstunnelen til kraftverket. I praksis vil dette si at en i første omgang må stenge lukene i de bekker (elver) der flommen gjør minst skade. Bare på denne måten vil den nevnte betingelse i manøvreringsreglementets post 2 kunne oppfylles. Dette vil gjelde enten Nes kraftverk er i drift eller ikke. Vi finner det derfor unødvendig å foreslå noen endring i det manøvreringsreglement vi har foreslått for Lyas overføring til driftsunnelen til Nes kraftverk.

Når det gjelder vassføringen i vassdraget nedenfor Strandefjord, er det i det gjeldende manøvreringsreglement for Uste/Nes-reguleringen, post 2, uttalt at det i vintersesongen (16. september—15. mai) fra Strandefjord skal gå en vassføring på minst 2,5 m³/sek. Fra 15. mai skal slippingen økes til minst 10 m³/sek. Det er også åpnet adgang til en økning av minstevassføringen om sommeren med ytterligere inntil 2 m³/sek. Endringer i vassføringen skal skje gradvis over et tidsrom av minst en uke.

Vi finner det urimelig som synes hevdet av

Oslo Lysverker at en knytter vilkåret om en jevn overgang av vassføringene til bare å gjelde for slipping av minstevassføringene. Det er ikke noe rimelig forhold mellom å kreve en jevn overgang for vassføringene mellom 2,5 og 10 m³/sek., mens det samme forbehold ikke skulle gjelde for vasslipping for vassmengder over 10 m³/sek. I følge opplysninger fra Oslo Lysverkers driftskontor på Gol gitt i brev av 31. juli 1981 til Hermann Moen, var de maksimale vassføringer ut fra Strandefjorden i dagene fra 13. juli—25. juli d. å. varierende mellom 196 m³/sek. og ned til 10 m³/sek., med størst sprang i vassføringen over et døgn på 59 m³/sek. Vi er klar over at det i denne perioden kom store nedbørsmengder, og at Oslo Lysverker samtidig også magasinerte vatn i Rødungen slik at flomvassføringen i elva ble redusert. Vi vil imidlertid hevde at Oslo Lysverker er pliktig til å manøvrere lukene slik at det blir en jevnest mulig overgang mellom vassføringene ellers i året også. Dette er etter vår mening hjemlet i nevnte post 2 i manøvreringsreglementet for Uste/Nes-reguleringen .

Når det gjelder de skader Hermann Moen har påpekt etter flommen i uke 29, har Oslo Lysverker i brev av 8. september d. å. uttalt at denne flommen lå under flomkote 4,15 (kote 427,95) og at skader og ulemper ved en slik vasstand er bedømt ved reguleringsskjønnet. Herman Moen på sin side hevder at vannstanden må ha vært høyere, og han har nivellert den til flomkote 4,30. En avgjørelse i denne saken tilligger det, i mangel av minnelig ordning, domstolene å ta stilling til.

Bygging av terskler i vassdraget er fastsatt i h. t. konsesjonsvilkårene. og er undergitt en bred saksbehandling. Krav om evt. endring av terskelhøyden må derfor tas opp spesielt, der også kommunen, grunneierlag m. fl. må få uttale seg.»

Departementets bemerkninger:

Ved kongelig resolusjon av 5. juli 1968 fikk Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering tillatelse til å føre over deler av Votna og Lya til driftstunnelen til Nes kraftverk.

Etter søknad av 13. mai 1976 ble det 31. januar 1977 gitt fristforlengelse til 5. juli 1980 for fullføring av overføringen av Lya. Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering har ved søknad av 18. desember 1978 søkt om planendring for overføring av Lya og tillatelse til forlengelse av fristen for å fullføre arbeidene.

Søknaden foreligger i to alternativer: Alternativ A skal ta vannet fra Lya ved omlag kote 510. Herfra skal vannet føres i tunnel til Votnainntaket og videre sammen med vannet fra Votna gjennom tunnel inn i tverrslag 1 for Nes kraftverk. Alternativ B skal ha inntaket i Lya omlag på kote 450. Herfra skal vannet føres gjennom en sjakt ned til Hallingdalselva som krysses med tunnel, og videre drives opp gjennom en sjakt langs dalsiden og opp i tverrslag 2 for Nes kraftverk.

Alternativ A vil gi en produksjon på 34 GWh til en utbyggingspris av 100 øre/kWh, mens alternativ B vil gi en produksjon på 37 GWh til en utbyggingspris av 84 øre/kWh. Til sammenligning gir konsesjonsalternativet en produksjon på 20 GWh til en utbyggingspris av 210 øre/kWh. Begge de nye alternativ er således gunstigere kostnads- og produksjonsmessig sett. Ved begge alternativ vil en også bevare vannføringen i Lya ovenfor Opheim. Videre vil en ved å legge inntaket i Opheim lettere få samordnet den planlagte omlegging av riksveien i Torpo med utkjøring av tunnelmasse til bruk til riksveien.

Når det gjelder valget mellom de to alternativ, er departementet enig med Hovedstyret i at alternativ B synes mest gunstig. Dette gjelder både kostnads- og produksjonsmessig og med hensyn til skader og ulemper. Departementet viser her til det som er anført i Hovedstyrets innstilling.

Hovedstyrets innstilling har vært forelagt bl. a. Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet og Kommunaldepartementet som alle tilrår at det gis tillatelse etter alternativ B. Det samme har, på visse vilkår, Ål kommune gjort.

Olje- og energidepartementet finner etter en samlet vurdering, i likhet med Hovedstyret, at skadene og ulempene ved planendringen er små i forhold til nytten. Departementet vil derfor tilrå at det gis tillatelse til planendring etter alternativ B og at det samtidig gis en frist på 3 år fra dags dato for fullføring av arbeidet med den gitte tillatelsen.

Når det gjelder de ulike krav som er satt frem i anledning saken, vil departementet bemerke følgende:

Ål kommune har krevet at ledige steinmasser skal legges i ny skogsbilvei, og Landbruksdepartementet forutsetter at forholdene blir lagt til rette for at veibyggingstiltak (skogsbilvei) kan bli realisert. Hovedstyret viser til at kommunens krav ikke har noen direkte sammenheng med kraftutbyggingsplanene eller riksveiomleggingen, men at søkeren ikke har noe imot å stille steinmassene til disposisjon for det formål kommunen nevner. Olje- og energidepartementet slutter seg til dette.

Landbruksdepartementet er videre enig med Ål kommune i at vannings-, vannforsynings- og andre interesser må sikres vederlagsfritt. Landbruksdepartementet godtar ikke at jordbruksinteressene blir henvist til skjønnet. Olje- og energidepartementet vil her bemerke at vassdragsreguleringsloven bygger på det prinsipp at konsesjonsmyndighetene som hovedregel skal ta seg av de problemer som

vedrører forholdet til almenheten, mens skjønnet skal ta stilling til tiltak/erstatninger i forhold til den enkelte grunneier. Dessuten kommer at saker som krever detaljvurderinger av lokale forhold, mest hensiktsmessig avgjøres av skjønnet som kan foreta konkrete undersøkelser med sakkyndige uttalelser og befaringer. Olje- og energidepartementet kan derfor ikke slutte seg til Landbruksdepartementets og Ål kommunes krav.

Ål kommune har videre krevet tilskudd til forsamlingslokale. Med det beskjedne antall personer som vil være beskjeftiget ved anlegget antar Olje- og energidepartementet i likhet med Hovedstyret at det ikke er grunnlag for å yte tilskudd til slikt lokale.

Med hensyn til konsesjonsavgifter så har Ål kommune krevet at konsesjonsavgiften blir satt til lovens maksimum fra det tidspunkt det blir gitt konsesjon. Videre har kommuen krevet at alle konsesjonsavgifter Oslo Lysverker i dag betaler til Ål kommune blir justert med de endringer staten har bestemt for sine tillatelser. Olje- og energidepartementet viser i likhet med Hovedstyret til at konsesjonsavgiften til Ål kommune for gamle reguleringer er bestemt justert for fremtiden på samme måte som for statens gamle reguleringer, men uten etterbetaling for den forløpne tid. Når det gjelder konsesjonsavgiften for den ytterligere overføring av Lya, vil en kunne fastsette nye avgifter. Olje- og energidepartementet vil i likhet med Hovedstyret tilrå at den årlige avgift til kommunen blir satt til lovens maksimum, kr. 10 pr. nat.-hk og til staten kr. 2 pr. nat.-hk. Avgiften for den overføring som det allerede er gitt konsesjon på blir slik som fastsatt i konsesjonen av 5. juli 1968. Forøvrig ber Kommunaldepartementet om at det i eksisterende vilkår nr. 3 tas inn en anmerkning om at konsesjonsavgiftene skal avsettes til et fond som sammen med kommunens øvrige konsesjonsavgifter og næringsfond skal disponeres av kommunestyret etter vedtekter som er godkjent av Kommunaldepartementet. Olje- og energidepartementet vil imøtekomme dette.

Ål kommune har krevet at den gratiskraften som grunneierne er tilstått som del av salgssum for fallrettigheter må stå ved lag også ved utbygging etter alternativ B. Ved dette alternativ vil ikke fallene ovenfor kote 450 bli utbygd. Søkeren går inn for å løse inn gratiskraften med et kontantoppgjør. Olje- og energidepartementet er av den oppfatning at dette er en type tvist som hører inn under de ordinære domstoler og således ikke bør løses ved å knyttes til konsesjonsvilkårene.

Miljøverndepartementet slutter seg til Hovedstyrets forslag vedrørende fisk, vilt og terskelbygging. Miljøverndepartementet fastsetter også vilkår i medhold av lov om vern mot vannforurensing.

Med hensyn til advokat Heslas bemerkninger angående slipping av vann og erstatning for driftsvann slutter departementet seg til Hovedstyrets innstilling.

Herman Moen har tatt opp en del forhold i forbindelse med manøvreringsreglementet. Disse forhold er blitt vurdert av NVE — Vassdragsdirektoratet som ikke finner grunn til å foreta noen endring i det foreslåtte manøvreringsreglement. De skader som Hermann Moen har påpekt etter flommen i uke 29 1981 finner Vassdragsdirektoratet at det tilligger domstolene å ta stilling til. Departementet er enig i dette og slutter seg forøvrig til det som er anført i Vassdragsdirektoratets brev av 6. november 1981.

Både Hovedstyret og Miljøverndepartementet tilrår at planendringen blir godkjent på betingelse av at Lya ovenfor Opheim ikke blir bygget ut til kraftproduksjon. Dersom en senere skulle bygge ut fallet fra Torsteinsslåtta til Opheim, eller til inntaket i Votna, ville vannet bli tatt vekk fra Lya helt fra Torsteinslåtta, og grunnlaget for den planen som det nå er søkt etter ville falle bort. Olje- og energidepartementet vil derfor, i likhet med Hovedstyret og Miljøverndepartementet tilrå at planendringen blir godkjent under forutsetning av at Lya ovenfor Opheim ikke blir bygd ut til kraftproduksjon.

Olje- og energidepartementet vil gjøre følgende endringer i de av Hovedstyret foreslåtte vilkår:

I post 3 tas inn som et nytt siste avsnitt:

«Konsesjonsavgiftene avsettes til et fond som sammen med kommunens øvrige konsesjonsavgifter og næringsfond skal disponeres av kommunestyret etter vedtekter som er godkjent av Kommunaldepartementet.»

Som ny post 28 fastsettes:

«Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å betale merkostnader forbundet med at som følge av utbyggingen stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og industriavløp, fastsettes kortere gjennomføringsfrist, mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning fra all bebyggelse m. v. i Ål og Gol kommuner som drenerer til Hallingdalselva nedstrøms samløpet med Lya.»

Olje- og energidepartementet slutter seg forøvrig til de av Hovedstyret foreslåtte vilkår.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 gis Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering tillatelse til planendring og fristforlengelse for Lyas overføring til Nes Kraftverk i samsvar med Olje- og energidepartementets tilråding av 14. mai 1982 og på de vilkår som er inntatt i ovennevnte tilråding.

7. Kraftverkene i Orkla.

(Orkla-Granavassdraget. Tillatelse til planendring ved Svorkmo kraftverk.)

Kronprinsregentens resolusjon 14. mai 1982.

Kraftverkene i Orkla som består av Hedmark Kraftverk, Sør-Trøndelag kraftselskap og Trondheim Elektrisitetsverk fikk ved kongelig resolusjon 16. juni 1978 tillatelse til regulering og utbygging av Orkla/Granavassdraget. I tillatelsen inngår bl. a. bygging av Svorkmo Kraftverk, som er plassert nedenfor samløpet av Orkla og Grana. I brev av 17. mars 1981 har Kraftverkene i Orkla søkt om tillatelse til å flytte avløpet fra Svorkmo kraftverk ca. 500 m nedover i Orkla. Samtidig er det søkt om å erverve og ekspropriere det ekstra fall som derved innvinnes.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 31. august 1981 avgitt følgende uttalelse i saken:

«KVO har i brev av 17. mars 1981 søkt om tillatelse til å flytte avløpet fra Svorkmo kraftverk ca. 500 m nedover i Orkla og å erverve og ekspropriere det ekstra fallet på 2,4 m som derved innvinnes.

Det heter i brevet:

«Det vises til søknad fra 1974 og tillatelsen gitt ved kongelig resolusjon 16. juni 1978.

I nevnte søknad er vannstanden i Orkla ved utløpet angitt til kote +34,0. Mer nøyaktige målinger viser at kotehøyden er +32,8. Søknaden gjelder fallet fra kote +32,8 til +30,4.

Begrunnelsen for søknaden er at planendringen vil gi en økning i årsproduksjon på 6 GWh til en engangskostnad i 1980-kroner på 4,3 mill. kroner ekskl. finansieringskostnad.

Som det fremgår av bilagene er flere alternativer utredet, men vi søker om alt. 3, dvs. en forlengelse av avløpstunnelen og flytting av utløpet.»»

Trondheim Elektrisitetsverks utredning om alternativvalg lyder:

«I konsesjonssøknaden for Orkla-Granautbyggingen er utløpet for Svorkmo kraftverk i teksten angitt med plassering ved Hongsloøybergan i Orkdal, kote ca. 34,00. Tegningsbilag B 14-62-3 viser utløpsarrangementet plassert i Litlmobekkens utløp.

Fra det prosjekterte utløp i Orkla og vel 500 m lenger ned i elva er det et fall på ca. 2,4 m som delvis kan innvinnes ved kanalisering i elva eller ved å flytte utløpsstedet tilsvarende lenger nedover. Hensikten ved dette er å øke innvunnet kraftmengde til en rimelig utbygningskostnad.

På denne bakgrunn ble VHL kontaktet for å utrede kanalprosjektet og det ble bygget modell av elvestrekningen for å dimensjonere kanalen, beregne tillegget i effektiv fallhøyde samt se på eventuelle problemer med erosjon og sandtransport.

Seismiske undersøkelser er i mellomtiden foretatt for å klarlegge om alternativet med forlenget avløpstunnel og flytting av utløpsstedet kunne gjennomføres. De foreløpige undersøkelser viser at dette kan realiseres ved økt dykking av avløpstunnelen.

Når det gjelder fiskeinteressene i Orkla, har vi i brev av 9. desember 1980 bedt Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk om en vurdering av senkningskanalens innvirkning på laksen og laksefiske generelt.

Uttalelsen fra Direktoratet, brev av 11. februar 1981 og 26. februar 1981, bilag 2 og 3, går i korthet ut på at lang senkningskanal ikke er ønskelig og anbefaler at alternativet med flytting av utløpssted velges.

Slik som saken er behandlet i Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk foreligger det ialt 4 alternativer, (se bilag 4, tegning V. 7794-3):

Alternativ 0:

Opprinnelig plassering og løsning på utløpet slik det foreligger i konsesjonstillatelsen. Utløpskanal ca. 200 m.

Alternativ 1:

Ca. 700 m lang senkningskanal hvor fisken ledes utenom kanalen ved hjelp av fiskesperre ved utløpet og ledevoll mellom kanal og elveløp.

Alternativ 2:

Som alt. 1, men hvor fisken går i kanalen og ledes ut av den via fisketrapp i kanalens Øvre del.

Alternativ 3:

Forlenget avløpstunnel med ca. 525 m og nytt utløpssted lenger ned i elva.

Spørsmålet om minstevassføringer i Orkla (20—30 m^3/sek.) generelt er koblet sammen med utløpskanalens utforming. Dersom oppgangen av fisken på noen måte kan sies å bli hindret, vil valget av høyeste minstevassføring være mer aktuelt. Dette har avgjørende betydning for økonomien i prosjektet, idet tapet i såfall vil bli større enn gevinsten.

Alternativ 0 og 3 står likt hva angår lakse-

oppgangen. Alternativ 3 kan muligens være bedre fordi kanallengden er kortere. Direktoratet bekrefter at disse alternativene kan likestilles hva lakseoppgang og minstevassføring angår.

Alternativ 1 vil kunne aksepteres under forutsetning av at de nevnte tiltak for å holde fisken unna kanalen settes i verk. Anleggsmessig vil dette være vanskelig å løse idet separasjon av elv og utløp også skal fungere i flom. Dette alternativ vil øke risikoen for at utbyggeren pådrar seg ansvar for forsinket lakseoppgang i forhold til den opprinnelige plan, erosjonsproblemer i kanal og elvebredd samt at minstevassføringen vil kunne bli forlangt økt.

Alternativ 2 er ikke akseptabelt sett fra lakseinteressens side.

For å kunne foreta et begrunnet valg av alternativ for å øke fallhøyden, er tilleggskostnadene i forhold til alternativ 0 og momenter for og imot forøvrig sammenholdt. Bilag 1 viser at alternativ 3 kommer rimeligst ut med de forutsetningene og kostnadstall vi kjenner. Basis for prisene er anbudsdagens priser for avløpet 2. kvartal 1980. Videre er forutsatt at kostnadene for jernbanebro er de samme for alle alternativene.

Tilleggskostnader for å utnytte ca. 2,4 m brutto fallhøyde blir således:

Alt. 1:
kr. 9 487 000 ÷ kr. 4 295 000 = kr. 5 192 000
Alt. 3:
kr. 8 631 000 ÷ kr. 4 295 000 = kr. 4 336 000

Kostnadstallene samt de øvrige momenter skulle altså tilsi valg av alternativ 3. Selv om utstøpningslengden i tunnelen skulle dobles til 200 m (+ca. 2,0 mill. kroner) og alternativet med lang senkningskanal (1) ble billigst, har vi vurdert dette slik at flytting av utløpsstedet er det sikreste alternativ. Begrunnelsen for dette er:

1. Minstevassføringen trekkes inn i alternativ 1 og kan i verste fall resultere i at tapet i produksjon blir langt større enn gevinsten med økt fallhøyde.
2. Erstatningene for redusert fiske kan bli store for alternativ 1.
3. Vedlikeholdsutgiftene i framtida for en lang kanal i Orkla er uoversiktlige og vanskelige å forutsi, men vil klart bli vesentlig større enn alternativ 3.
4. Gjennomførbarheten av å bygge en effektiv fiskesperre i den lange kanalens utløp er tvilsom.»

I utredningen er nevnt 2 brev fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. I det siste av disse, datert 26. februar 1981, har fiskerikonsulenten anbefalt at alt 3 blir valgt. Han uttaler ellers:

«Når det gjelder valg av alt. 3 i forhold til den løsning som det er gitt konsesjon for (alt. 0), så er dette to alternativ som synes å være tilnærmet like gode. I begge tilfeller vil utløpet føres ut i Orkla nedenfor et mindre strykparti og i overkant av en fiskehøl. I tilfelle av alt. 0 er denne fiskehølen (Gulddjupna) relativt begrenset, mens den i tilfelle av alt. 3 av betydelig større utstrekning (Varghølen).

Ved fastsettelse av en passende fredningssone vil imidlertid en relativt større del av Gulddjupna bli fredet enn hva tilfellet vil bli for Varghølen, som framdeles vil ha betydelige fristrekninger nedenfor sonegrensen.

Gulddjupna er for tiden ikke regnet for å være en like god fiskeplass som Varghølen.

For tiden er utformingen av de to hølene slik at en må anta at fisken stopper opp i større utstrekning i Varghølen enn i Gulddjupna. Dette vil etter alt å dømme også bli forholdet etter reguleringen, og denne stoppen vil kunne bli forlenget p. g. a. avløpsvatnet. Det er imidlertid sannsynlig at dette vil skje uansett valg av alternativ, og det er lite som tyder på at alt. 3 vil representere en større forsinkelse av oppgangen enn alt. 0.

Ved valg av alt. 3 vil utløpskanalen bli kortere enn ved valg av alt. 0. Følgelig vil også avstanden fra elva og inn til fiskesperren bli redusert, noe som vil være en klar fordel for fiskeoppgangen.

At strykpartiet umiddelbart ovenfor Varghølen er noe mer markert enn strykpartiet ovenfor Gulddjupna kan vanskelig betraktes som noen negativ faktor i denne sammenheng; det kan til og med tenkes at dette vil være en fordel for den videre oppgangen.

Når det gjelder potensielle gyteplasser i området, så vil disse ikke bli direkte berørt. Det er gode forhold for gyting i overkant av strykpartiet ovenfor Gulddjupna, i overkant av strykpartiet ovenfor Varghølen og i utløpet av Varghølen. Uansett valg av alternativ vil disse områdene være intakte.

Hva angår den indirekte virkningen på gyting og oppvekst som en følge av forandringer i vassføring og temperatur, så er dette for Orklas vedkommende en lite relevant problemstilling, da det tydeligvis ikke forekommer gyting av laks og oppvekst av laksunger nedenfor utløpet av Raubekken. Dette er en følge av tungmetallforurensningene fra områdene omkring Løkken Verk.

Alt. 3 synes på bakgrunn av dette å være et alternativ som er minst like godt for fiskeinteressene i vassdraget som alt. 0. Vi kan ikke se at fiskeoppgangen vil bli hindret i større grad ved valgt av alt. 3 framfor alt 0, tvert imot kan valg av dette alternativ på visse punkter synes å være en fordel.

Hva angår fiskeutøvelsen synes de to alternativ å være like gode.»

Søknaden har vært forelagt Orkdal kommune, fylkesmyndighetene i Sør-Trøndelag og de i alt 5 falleiere som ekspropriasjonen er rettet mot. Også Miljøverndepartementet er via Olje- og energidepartementet gjort kjent med saken.

Orkdal formannskap har i møte 5. mai 1981 gjort følgende enstemmeige vedtak:

«Formannskapet kan ikke se grunn for Orkdal kommune til å reise innvending mot at Kraftverkene i Orkla får tillatelse til erverv i forbindelse med planendring ved Svorkmo Kraftverk alternativ 3.»

Landbruksnemnda i Orkdal har 1. juni 1981 uttalt:

«Vi rår ikke over ekspertise i spørsmål som angår fiskeoppgang og fiskeutøvelse i Orkla, og vil måtte støtte oss til uttalelsen fra fiskerikonsulenten. Utenom fiskeriinteressene kan en ikke se at det er fare for negative konsekvenser for landbruket som følge av flytting av utløpet etter alt. 3.

En har derfor ingen innvendinger mot at Kraftverkene i Orkla får søknaden imøtekommet.»

Sør-Trøndelag fylkesutvalg har i møte 30. juli 1981 sluttet seg til fylkesrådmannens innstilling, som lyder:

«Sør-Trøndelag fylkesutvalg vil tilrå at Kraftverkene i Orkla får tillatelse til å flytte avløpet for Svorkmo Kraftverk ca. 500 m nedover i Orkla, og til å erverve og ekspropriere det ekstra fallet på 2,4 m som derved innvinnes.

Fylkesutvalget mener det omsøkte alternativ 3 er å foretrekke, både av hensyn til fiskeinteressene i Orkla og av landskapsestetiske årsaker.»

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, som allerede 12. juni 1981 oversendte innhentede distriktsuttalelser — deriblant fylkesrådmannens innstilling til fylkesutvalget — uttaler:

«Det ser ut til å være enighet i alle instanser om at tillatelse til flytting av avløpet for Svorkmo kraftverk og til ekspropriasjon av ekstra fall på 2,4 m bør gis, og at alternativ 3 velges. Fylkesmannen kan foreløpig ikke se at det skulle være innvendinger mot denne løsning, men forbeholder seg å komme nærmere tilbake til dette når fylkesutvalgets vedtak foreligger.»

Fylkesmannen har i brev av 10. august 1981 sluttet seg til fylkesutvalgets vedtak og fastholder at han ikke har noe å bemerke til at KVO får den omsøkte tillatelse.

Plan og utbyggingsavdelingen i Sør-Trøndelag fylkeskommune har 7. august 1981 uttalt:

«De endrede planene for Svorkmo kraftverk innebærer at en strekning på ca. 500 m får lavere vannføring enn ved de tidligere planene.

På denne strekningen blir det tilført ubetydelige mengder forurensinger (det meste kommer fra landbruket), og vi anser mulighetene for økte forurensingsproblemer p. g. a. endringen for minimale.

Dette skulle således ikke være til hinder for endring av planene.»

Hovedstyret vil bemerke:

KVO fikk ved kongelig resolusjon 16. juni 1978 tillatelse til erverv og regulering av Orkla og Grana, i det vesentlige etter selskapets egne framlagte planer. I planen inngikk bl. a. bygging av Svorkmo kraftverk, der det på avløpssiden var regnet med tunnel og en kort kanal for å lede vatnet ut i Orkla ved Hongslo øybergan.

KVO søker nå om tillatelse til å endre utbyggingsplanen på dette punktet ved at avløpstunnelen forlenges ca. 500 m. Derved innvinnes et brutto fall på 2,4 m, som ifølge søknaden vil gi en produksjonsøking på 6 GWh. Kostnaden på denne kraften er meget lav, — under halvparten av gjennomsnittskostnaden for Orklautbyggingen som helhet.

Hovedstyret antar at regulert vassføring i Svorkmo kraftverk i et medianår vil bli 36,0 m^3 sek. etter at det er tatt hensyn til pålagt minstevassføring. I det aktuelle tilleggsfallet tilsvarer dette ca. 1150 nat.-hk.

Det er ikke kommet protester eller innvendinger mot søknaden, — fra fiskesakkyndig hold er det sågar antydet at endringen kan vise seg å ha fordeler sammenlignet med den konsederte planen.

Hovedstyret kan ikke se at utbygging etter det omsøkte alternativ 3 vil føre med seg skader eller ulemper av betydning. Man vil derfor anbefale at søknaden imøtekommes. For så vidt angår ervervet vil man foreslå at vilkårene i den tidligere konsesjonen gjøres gjeldende også for dette nye fallet. For ekspropriasjonstillatelsen finner man det unødvendig med særskilte vilkår.

Departementet har innhentet uttalelser til Hovedstyrets innstilling fra de berørte parter.

Sør-Trøndelag fylkeskommune har i brev av 13. oktober 1981 avgitt følgende uttalelse:

«Ovennevnte sak var oppe til behandling i fylkesutvalget 30. juli 1981. Etter tilråding fra plan- og miljøvernutvalget vedtok fylkesutvalget enstemmig å tilrå søknaden om utbygging etter alternativ 3 imøtekommet.

Da innstillingen fra NVE, Hovedstyret er i samsvar med fylkesutvalgets tilråding og med det alternativ alle øvrige uttaleinstanser har gått inn for, finner fylkesordføreren ingen grunn til å bringe saken frem til fornyet politisk vurdering.

Sør-Trøndelag fylkeskommune tilrår således planendringen i samsvar med innstillingen fra NVE, Hovedstyret.»

Landbruksdepartementet har i brev av 19. april 1982 avgitt følgende uttalelse:

«Planendringen utover tillatelsen gitt 16. juni 1978 er relativt beskjeden. Hovedstyret anbefaler at søknaden imøtekommes og den godkjennes visstnok av de uttalende instanser. Ut fra de brukerinteresser som landbruksmyndighetene er satt til å vareta, har landbruksnemnda i Orkdal 1. juni 1981 uttalt at nemnda ikke har innvendinger mot at søknaden imøtekommes. Det går ikke fram av søknaden at fylkeslandbruksstyrets uttalelse er innhentet. På forespørsel har imidlertid fylkeslandbrukskontoret meddelt at land-

bruksnemnda har oversendt KVO's søknad samt nevnte uttalelse av 1. juni 1981, og er på dette grunnlag kommet til at foreleggelse av denne sak for fylkeslandbruksstyret ikke skulle være nødvendig.

Landbruksdepartementet slutter seg til landbruksnemnda sin uttalelse.»

Orkdal kommune samt Miljøverndepartementet har ingen ytterligere kommentarer til søknaden.

Departementets bemerkninger:

Ved kongelig resolusjon 16. juni 1978 fikk Kraftverkene i Orkla tillatelse til å bygge ut Orkla-Granavassdraget. I tillatelsen inngår bl. a. byggingen av Svorkmo Kraftverk, som er plassert i nedre del av vassdraget. I de opprinnelige utbyggingsplaner for Svorkmo Kraftverk var avløpssiden prosjektert med tunnel og en kort kanal for å lede vannet ut i Orkla ved Hongsloøybergan. Kraftverkene i Orkla søker nå om tillatelse til å endre utbyggingsplanen på dette punkt. Planendringen er å flytte avløpstunnelen ca. 500 m nedover i Orkla. Samtidig er det søkt om ervervs- og ekspropriasjonstillatelse for 2,4 m ekstra fallhøyde som derved innvinnes. Ifølge søknaden vil produksjonsgevinsten bli 6 GWh. Utbyggingskostnadene er beregnet til 4,3 mill. 1980-kroner eksklusive finansieringskostnader, hvilket ifølge Hovedstyret er under halvparten av gjennomsnittskostnadene for Orkla-Grana-utbyggingen som helhet.

Andre alternativ er utredet, men søkte planendring har vist seg mest fordelaktig, tildels også sammenlignet med den konsederte plan. Det er derfor ikke innkommet noen protester eller innvendinger mot søknaden. Orkdal kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune samt Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet stiller seg positive til søkte planendring.

Hovedstyret tilrår at søknaden imøtekommes og foreslår at vilkårene i den tidligere konsesjon også gjøres gjeldende for ervervet av det nye fallet. For ekspropriasjonstillatelsen foreslås ingen særskilte vilkår.

Også Olje- og energidepartementet vil på bakgrunn av søknaden og avgitte uttalelser i forbindelse med denne gå inn for at søkte planendring gjennomføres.

Departementet tilrår at Kraftverkene i Orkla får tillatelse etter ervervsloven til erverv av det ekstra fall på 2,4 m som innvinnes ved planendringen, samt tillatelse til nødvendig ekspropriasjon etter vassdragsloven av samme fall.

Det tilrådes at de nevnte tillatelser gis på de vilkår og det manøvreringsreglement som er fastsatt ved kongelig resolusjon 16. juni 1978 for hovedutbyggingen av Orkla-Granavassdraget.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 gis Kraftverkene i Orkla tillatelse til erverv av innvunnet fall og planendring i forbindelse med at avløpet for Svorkmo Kraftverk forlenges ca. 500 m nedover Orkla, alt på de vilkår og under de forutsetninger som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 16. juni 1978.
2. I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 § 148 tillates Kraftverkene i Orkla å ekspropriere de private fallrettigheter som er nødvendig for å gjennomføre ovennevnte planendring.

8. Saugbrugsforeningen.

(Konsesjon på leie av inntil 18 MW/100 GWh pr. år fra Østfold Kraftforsyning til modernisering og utvidelse av produksjonsanlegget.)

Kgl. resolusjon 21. mai 1982.

Saugbruksforeningen søkte i brev av 13. februar 1981 om konsesjon på leie av inntil 18 MW/100 GWh pr. år fra Østfold Kraftforsyning til modernisering og utvidelse av produksjonsanlegget.

Tilrådingen er i samsvar med NVS's innstilling.

Søknaden av 13. februar 1981 lyder slik:

«Saugbruksforeningen trenger mer elektrisk kraft for å kunne gjennomføre et nødvendig moderniserings- og utvidelsesprogram.

De planer som nå realiseres gjelder en økning av magasinpapirproduksjonen ved hastighetsøkning på maskinene og ombygning av papirmaskin nr. 5.

De nevnte planer tok form i 1979, og omfatter en produksjonsøkning fra 145 000 tonn magasinpapir til 170 000 tonn grunnet hastighetsøkningen, og videre en økning til 215 000 tonn ved ombygging av PM 5.

Behovet for ny kraft for å møte denne produksjonsøkningen ble i en søknad til Olje- og energidepartementet i mai 1979 satt til 150 GWh pr. år.

En rekke forhold måtte avklares i forbindelse med utvidelsesplanene. I tillegg til kraftforsyningen gjelder dette blant annet tilførsel av trevirke og nødvendige utslippstillatelser.

Investeringene for ombygging av PM 5 vil overstige 200 mill. kroner, og gjennomføringen av denne ombygging krever samtykke etter etableringsloven.

I søknaden vedrørende etableringstillatelse for ombygging av PM 5 ble kraftbehovet for

denne ombygging angitt til 100 GWh pr. år. Søknaden ble behandlet i Østfold fylke, Halden kommune og flere departementer før tillatelsen ble gitt i Statsråd 20. juli 1979.

Saken om kraftildeling er behandlet i Statsråd i januar 1981, og vi har først muntlig og senere skriftlig fått bekreftet at følgende kvanta fastkraft blir stilt til rådighet gjennom NVE:

9 MW — 50 GWh pr. år fra 1. mai 1981
9 MW — 50 GWh pr. år fra 1. oktober 1981

Vi søker på denne bakgrunn om konsesjon for kraftleie av tilsammen 18 MW og 100 GWh pr. år i henhold til kapittel 4 i lov av 14. desember 1917.

Kraften er tenkt levert gjennom Østfold Kraftforsyning.

Olje- og energidepartementet har bedt NVE — Statskraftverkene ta opp forhandlinger med Østfold Kraftforsyning og Saugbrugsforeningen for å komme frem til en avtale om levering av de tildelte kraftmengdene.

Det er ikke praktisk å legge ved søknaden kopier av alle de brev og møtereferater som er utarbeidet gjennom den tid saken har vært til behandling i forskjellige instanser. Justeringer og avklaringer har kommet til under sakens behandling, men vi finner det likevel riktig å sende med kopi av den opprinnelige søknad om krafttildeling av 30. mai 1979 og kopi av søknaden om etableringstillatelse for ombyggingen av PM 5 datert 21. mai 1979. Videre vedlegges kopi av brev fra OED av 13. februar 1981.»

Kraftleiekontrakten.

Det er inngått kontrakt av 5./30. juni 1981 mellom NVE — Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning om levering av kraften. Det er bestemt at den skal videreleveres av Østfold Kraftforsyning til Saugbrugsforeningen, jfr. kontraktens § 13 ad § 1 pkt. 1. For kraften skal Saugbrugsforeningen betale den til enhver tid gjeldende statskraftpris med tillegg av Østfold Kraftforsynings administrasjonsutgifter i forbindelse med formidlingen av kraften. Kraften er forutsatt levert i Halden transformatorstasjon ved 47 kV nominell spenning. Jfr. for øvrig kopi av brev av 30. juni 1981 fra Østfold Kraftforsyning til Saugbrugsforeningen bilagt kopi av kontrakten mellom NVE — Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning.

Kontrakten mellom NVE — Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning gjelder fra 1. mai 1981 til 1. januar 1984, jfr. kontraktenes § 11. NVE går ut fra at samme tidsbegrensning blir å legge til grunn for kraftleiekonsesjonen.

Avgitte uttalelser:

Halden kommune i brev av 17. juni 1981 til fylkesmannen i Østfold:

«Halden kommunestyre behandlet søknaden i møte 16. ds. Kommunestyret avga følgende enstemmige uttalelse:

«Saugbrugsforeningens konsesjonssøknad av 13. februar 1981 anbefales innvilget.»»

Halden Elverks uttalelse av 20. mars 1981:

«Saugbrugsforeningen søker 17. desember 1980 om konsesjon på kraftleie av i alt inntil 18 MW/100 GWh pr. år i tillegg til nåværende kraftleie. Krafttillegget skal nyttes for å gjennomføre et nødvendig moderniserings- og utviklingsprogram i magasinpapirproduksjonen. Kraften skal leveres fra Østfold Kraftforsyning fra Halden transformatorstasjon over Saugbrugsforeningens egne 50 kV kabler.

Vi anbefaler at Saugbrugsforeningens konsesjonssøknad innvilges.»

Østfold fylkeskommune i brev av 23. juni 1981 til fylkesmannen:

«Saugbrugsforeningen ssøker med brev av 13. februar d. å. om konsesjon på leie av inntil 18 MW/100 GWh fra Østfold Kraftforsyning. Kraftleveransen er basert på en spesiell tildeling av statskraft: fra 1. mai 1981: 9 MW, 50 GWh/år som øker til 18 MW, 100 GWh/år fra 1. oktober 1981.

Spørsmålet om statskrafttildeling ble behandlet i Statsråd i januar 1981. Kraften vil bli levert gjennom Østfold Kraftforsyning og stilt til Saugbrugsforeningens disposisjon i Halden transformatorstasjon. Kraften vil bli brukt i forbindelse med utvidelser og moderniseringer av magasinpapirproduksjon.

Vi har for øvrig ingen bemerkninger og anbefaler konsesjonssøknaden innvilget.»

Fylkesmannen i Østfold i brev av 28. august 1981 til NVE:

«Det vises til Deres brev av 24. februar og 24. august d. å. vedrørende ovennevnte.

Vedlagt oversendes uttalelser fra Halden kommunestyre og Østfold fylkeskommune.

Fylkesmannen har ingen bemerkninger og anbefaler konsesjonssøknaden innvilget.»

Direktoratet for statskraftverkene i brev av 8. april 1981 til Elektrisitetsdirektoratet:

«Vi viser til Deres ekspedisjon av 31. f. m. Kopi av Saugbrugsforeningens søknad om konsesjon for leie av 18 MW, 100 GWh/år fastkraft fra Østfold kraftselskap er her oversendt for vår uttalelse.

Statskraftverkene har intet å bemerke til at søknaden imøtekommes.»

Industridepartementet i brev av 31. august 1981 til NVE:

«Det vises til brev av 24. februar 1981 fra NVE og til telefonsamtale med Finn Skagen den 20. august 1981.

Spørsmålet om krafttildeling til Saugbrugsforeningen ble behandlet av Regjeringen 6. januar 1981 som ga tilsagn om 50 GWh fra 1. mai 1981 og ytterligere 50 GWh fra 1. oktober 1981.

Etableringssamtykke til ombyggingen av PM 5 ble gitt i Statsråd 20. juli 1979, og igangsettingsfristen etter etableringsloven er senere blitt forlenget til 1. august 1981.

Under den forutgående saksbehandling har Industridepartementet anbefalt planene.

Det søkes nå om konsesjon på den kraftmengde det er gitt tilsagn om.

Departementet har ikke endret sitt syn på planene og vil anbefale at konsesjon gis på det kraftkvantum det er gitt tilsagn om.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 9. september 1981 uttalt følgende:

Søknaden fra Saugbrugsforeningen gjelder leie av

9 MW/ 50 GWh fra 1. mai 1981
+9 MW/ 50 GWh fra 1. oktober 1981
Tils. 18 MW/100 GWh fra 1. oktober 1981

Kraften skal anvendes til et planlagt moderniserings- og utvidelsesprogram. Saugbrugsforeningen har redegjort nærmere for disse planene i vedlagte kopi av brev av 21. mai 1979 til Østfold fylke om etableringstillatelse. Ved kgl. resolusjon av 20. juli 1979 ble slik tillatelse gitt, jfr. vedlagte kopi av brev av 20. juli 1979 fra Kommunal- og arbeidsdepartementet til Distriktenes utbyggingsfond.

Resolusjonen lyder slik:

«I medhold av § 2 første ledd i etableringsloven av 20. februar 1976 gis samtykke til bygging av ny papirmaskin i Halden i samsvar med framlagte opplysninger.

Samtykket innebærer ikke at det er tatt standpunkt til konsesjoner eller andre tillatelser som eventuelt kreves etter andre lover eller forskrifter for gjennomføring av prosjektet.»

Tillatelsen er gitt på nærmere vilkår, bl. a. skal Saugbrugsforeningen innen 1. oktober 1979 forelegge Miljøverndepartementet en utredning om energiøkonomiserende tiltak i bedriften.

Olje- og energidepartementet har i brev av 13. februar 1981 til Saugbrugsforeningen meddelt at departementet har funnet å kunne stille de nevnte kraftkvanta til bedriftens disposisjon.

Søknaden har vært forelagt Halden kommunestyre, herunder Halden Elverk, Østfold fylkeskommune og fylkesmannen i Østfold samt Industridepartementet, som samtlige har anbefalt at søknaden innvilges. Direktoratet for statskraftverkene har heller ikke hatt noe å bemerke.

NVE finner etter dette å kunne anbefale at Saugbrugsforeningen gis tillatelse til å leie inntil 9 MW/50 GWh og fra 1. oktober 1981 ytterligere inntil 9 MW/50 GWh eller i alt inntil 18 MW/100 GWh pr. år fra 1. oktober 1981.

Saugbrugsforeningens øvrige konsesjoner datert 15. oktober 1976 og 14. oktober 1977 på leie av tilsammen 41,5 MW/320 GWh pr. år fra NVE — Statskraftverkene er tidsbegrenset til 1. januar 1985. Likeledes er konsesjonen av 2. mars 1979 på leie av 100 MW spillkraft fra NVE — Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning gitt samme tidsbegrensning.

Konsesjonen foreslås for øvrig gitt med samme vilkår som for de øvrige konsesjoner, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgifgt til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet.

Den årlige avgift til staten etter konsesjonene av 1976 og 1977 er betalt til og med for året 1980/81. For 1980/81 var den kr. 48 934,50. På bakgrunn av tidsbegrensningen vil vi foreslå at den nye konsesjonen gis samme forfall som de tidligere konsesjoner, nemlig 30. juni hvert år.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Departementet vil bemerke:

Saugbrugsforeningens øvrige konsesjoner datert 15. oktober 1976, 14. oktober 1977 er på leie av tilsammen 41,5 MW/320 GWh pr. år fra NVE — Statskraftverkene og tidsbegrenset frem til 1. januar 1985. Likeledes er det gitt en konsesjon av 2. mars 1979 på leie av 100 MW spillkraft fra NVE — Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning som er underlagt samme tidsbegrensning.

Den foreliggende søknad må sees i sammenheng med etableringstillatelse gitt ved kongelig resolusjon av 20. juli 1979 om bygging av ny papirmaskin i Halden. Ombyggingen og hastighetsøkning på øvrige maskiner inngår i planer om økning av magasinpapirproduksjonen i fra 145 000 tonn til 215 000 tonn papir pr. år. Til dette er kraftbehovet stipulert til 100 GWh pr. år.

Når det gjelder bedriftens innsats innenfor energiøkonomisering og videre planer på dette feltet gis følgende orientering om hva bedriften har gjort fram til nå og hvilke planer den har for vider innsats på dette området:

Saugbrugsforeningen har i de senere årene lagt ned meget arbeid i miljøverntiltak og energiøkonomisering. Valg av produkter, valg av produksjonsprosesser og gjennomføring av effektivitetstiltak har her stor betydning.

Ved slike tiltak er f. eks. energiforbruk til dampfremstilling redusert fra ca. 110 000 ekvivalente oljetonn i 1973 til ca. 81 000 ekvivalente oljetonn i 1979, og i budsjett for 1982 regnes med 74 000 ekvivalente oljetonn.

Dampfremstillengen skjer ved hjelp av forbrenning av olje, lut, bark og tilførsel av damp fra elektrokjeler og fra Haldenreaktoren. Damp fra reaktoren tilsvarer et oljeforbruk på rundt 2 700 tonn pr. år, og er forholdsvis konstant. Andel lut til forbrenning er øket fra rundt 7 000 tonn oljeekvivalent til ca. 20 000 tonn i 1979, og videre fremover. Mulig videre økning er blant annet avhengig av produksjonen av silkecellulose.

Bark til forbrenning tilsvarer omtrent 2 000 ekvivalente oljetonn pr. år. Ved bygging av et nytt renseri i 1982/83 antas denne andel å kunne økes til rundt 7 500 ekvivalente oljetonn. Etter installasjonen av de nye 100 MW elektrokjeler kan andel damp fremstilt på elektrokjeler økes betydelig. Forholdet bestemmes av de mengder kjelkraft som kraftselskapene, Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning, kan levere.

Bedriften er engasjert i forskningsprosjekter som PFI står for om varmeenergi i papirmaskiner.

Den har også fått tilskudd fra NTNF for å utrede ytterligere muligheten for å ta vare på spillvarme. Også på andre områder foregår en stadig utvikling når det gjelder nettopp energiøkonomisering.

Energiøkonomisering betyr ikke bare sparing av energi. En må gjerne bruke mer energi på enkelte sektorer for å kunne spare mer på andre. Bedriftens tiltak på miljøvern og energiøkonomisering hittil har anslagsvis ført til et øket forbruk av elektrisk kraft på rundt 30—35 GWh pr. år (ca. 80 pst.). Litt over halvparten av dette går med til gjenvinning av lut til forbrenning, men som tidligere nevnt har dette ført til en betydelig reduksjon i oljeforbruket.

Bruk av termomekanisk masse i papirproduksjonen istedet for slipemasse/cellulose har også ført til større eleketrisk energiforbruk. Men til gjengjeld får man blant annet redusert forbruk av trevirke. Trevirke er som kjent også en knapphetsfaktor i vår industri.

Ved andre tiltak er også elforbruket søkt redusert. Her kan nevnes:

Ved utskifting av gamle vannkraftaggregater med et nytt ble virkningsgraden betydelig forbedret for vår vannkraftproduksjon. Ved omlegging og ombygging av tilførsel har man redusert tapene betydelig. Ved utskiftinger og modernisering i driften har de elektriske tap blitt redusert.

Bedriften har altså klart å redusere dampbehovet betraktelig samtidig som oljebehovet er ytterligere redusert gjennom blant annet installasjon av termokompressor og bruk av mer sulfittavlut til forbrenning, og installasjon av elektrokjeler og bruk av tilfeldig kraft.

På den elektriske side har man også fått en forbruksreduksjon innenfor de tradisjonelle områder, men her er nye forbrukskategorier, som miljøvernanlegg og termoraffinører kommet til, og medført at man totalt får en sliten økning i forbruket.

En sammenligning av energibehovet fra år til år vanskeliggjøres ved at produksjonsspekteret er svært sammensatt. Hvert produkt har dessuten sitt spesifikke energibehov. Sammenlignes f. eks. spesifikke tall i 1975 og 1978 finner man nedgang på varmesiden på vel 5 pst. og en økning i elektrisk forbruk på vel 4 pst. Regner man om til sammenlignbare enheter er det totalt en nedgang i spesifikt energiforbruk på ca. 2,3 pst. i perioden, til tross for de nye forbruksområder som er kommet til.

Bedriftens damforbruk er idag så lavt at den har en viss ledig kapasitet i de installerte 2 mottrykksturbiner på tilsammen 15 MW.

I tiden fremover vil arbeidet med å redusere bedriftens energikostnader bli fortsatt med øket innsats. Blant igangværende prosjekter er en fornyet ajourføring og gjennomgang av systemer for sekundær varme (varmtvann), samt et system for overvåking og kontroll av den enkelte avdelings dampforbruk. Det er også under innføring datastyring av varmetekniske avdelinger, blant annet for å kunne mestre de kompliserte prosesser som det her er tale om.

Det er utført forstudier når det gjelder bruk av turtallsregulerte pumper og vifter.

Til tross for at man tidlig innså faren for en ugunstig utvikling i energikostnader har man ikke maktet å kompensere for den radikale prisøkning som har funnet sted.

Ser man på de samlede energikostnader i prosent av bruttosalg til fremmede, vil en fort oppdage at det er av vital betydning for Saugbrugsforeningen å redusere virkningene av prisøkninger på energisiden. Så sent som i 1976 utgjorde dette ca. 9 pst. I 1980 var prosentandelen ca. 15, og i budsjett for 1982 har man kommet over 20 pst. Disse tall fremkommer altså på tross av den innsats som er gjort, og viser at det er nødvendig med kontinuerlig innsats på dette felt.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at Saugbrugsforeningen gis konsesjon på leie av inntil 18 MW/100 GWh pr. år fra Østfold Kraftforsyning.

Konsesjonen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som kraftleiekontrakten mellom NVE — Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning, til 1. juli 1984. Forøvrig foreslås konsesjonen gitt på samme vilkår som de øvrige konsesjoner, herunder vilkår om

helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.

Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet.

Det foreslås videre at den årlige avgift til staten gis samme forfall som de tidligere konsesjoner, den 30. juni hvert år.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Østfold Kraftforsyning måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1984.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av granneloven § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 5 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempinger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen:

$$kWh/8\,760 = kW$$

Avgiften forfaller til betaling pr. 30. juni hvert år. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettsøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Saugbruksforeningen konsesjon på leie av inntil 18 MW/100 GWh pr. år fra Østfold Kraftforsyning.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 21. mai 1982.

9. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

(Alta Kraftverk. Tillatelse til ekspropriasjon etter vassdragslovens § 62.)

Olje- og energidepartementets tillatelse 24. mai 1982.

«Det vises til Hovedstyret for NVE's innstilling av 20. oktober 1981.

Ved kongelig resolusjon av 15. juni 1979 ble det gitt tillatelse til regulering av Altavassdraget og bygging av Alta kraftverk. Denne beslutning omfattet ekspropriasjonsrett etter vassdragsreguleringslovens § 16. Olje- og energidepartementet ga 6. januar 1982 og 17. februar 1982, på bakgrunn av søknad og Hovedstyrets innstilling av 20. oktober 1981, tillatelse til forhåndstiltredelse til arealer og rettigheter som ble omfattet av nevnte ekspropriasjonshjemmel. Hovedstyrets innstilling av 20. oktober 1981 omfattet også søknad om ekspropriasjon etter vassdragslovens § 62 av de rettigheter som er nødvendig for bygging og drift av Alta kraftstasjon med tilhørende anlegg og innretninger. Denne søknad har vært sendt berørte parter og myndigheter for uttalelse. Hovedstyrets innstilling ble 4. desember 1981 sendt Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet for uttalelse. Landbruksdepartementet har forelagt saken for Reindriftsadministrasjonen i Alta, Finnmark jordsalgskontor og Vest-Finnmark skogforvaltning. Advokat Dunfjeld har iflg. Reindriftsadministrasjonen opplyst at han vil komme med en uttalelse, men denne er, 8 uker etter at den frist Reindriftsadministrasjonen har satt for uttalelse, ennå ikke er mottatt. En har imidlertid mottatt uttalelse fra reinbeitedistrikt 23, som har sommerbeite i det aktuelle område. Denne

uttalelse har Reindriftsadministrasjonen i brev av 29. april 1982 og Landbruksdepartementet av 5. mai 1982 sluttet seg til. Olje- og energidepartementet forstår forøvrig Landbruksdepartementets uttalelse slik at saken kan tas opp til avgjørelse på grunnlag av de uttalelser som nå foreligger. Dette er underhånden blitt bekreftet av Landbruksdepartementet.

Det er ikke kommet vesentlige innvendinger mot søknaden.

Olje- og energidepartementet vil bemerke at uttalelsen fra distrikt 23 delvis omhandler kraftlinjetrasé. Denne trasé omfattes ikke av nærværende søknad og omtales heller ikke i Hovedstyrets innstilling. Tillatelse til omtalte kraftlinje ble gitt av Energidirektoratet 18. februar 1982. Uttalelsen fra distrikt 23 omtaler også vannforsyningsinntaket i Joatkajokka. Departementet vil bemerke at det er en forutsetning at flyttveien for reinen ikke skal bli sperret på grunn av dette vannforsyningsinntaket. Det er forøvrig bare tale om en mindre oppdemming i form av en kulp ved en planketerskel. Med hensyn til de hygieniske sider ved drikkevannsforsyningen som tas opp, viser departementet til at Fylkesmannen i Finnmark ikke har hatt noen bemerkninger til de planer som ble lagt frem for vannforsyningen til brakkeleiren.

Miljøverndepartementet har i brev av 18. februar 1982 tatt opp forholdet til de kulturminneundersøkelser som Tromsø Museum foretar. Olje- og energidepartementet finner å kunne slutte seg til de forutsetninger som Miljøverndepartementet nevner i brevet av 18. februar 1982 som er sendt som kopi til NVE og Tromsø Museum.

På bakgrunn av det ovenstående og i samsvar med vassdragslovens § 126 nr. 1 gir Olje- og energidepartementet herved NVE — Statskraftverkene tillatelse til ekspropriasjon etter vassdragslovens § 62 i samsvar med Hovedstyrets innstilling av 20. oktober 1981.

Olje- og energidepartementet slutter seg til det vilkår, jfr. vassdragslovens § 126 nr. 2, Hovedstyret har foreslått:

«Reguleringsbestemmelsene fastsatt ved kgl. res. 15. juni 1979, postene 15 og 24, gjøres gjeldende så langt de passer for utbyggingen.»

Når det gjelder spørsmålet om tilpassing av anleggsvirksomheten til reindriften, forutsetter departementet at dette kan bli tatt opp i den nedsatte felles planleggingsgruppe dersom det skulle være ønskelig.

Departementet ber NVE sørge for underretning om vedtaket til samtlige berørte parter og med henvisning til klageretten etter forvaltningsloven.»

10. Otteraaens Brugseierforening.

(Planendring vedrørende overføring av avløpet Hartevasstjønn til Hartevatn.)

Kongelig resolusjon 11. juni 1982.

Ved kongelig resolusjon av 15. november 1974 ble det gitt tillatelse for Otteraaens Brugseierforening til å overføre avløpet fra Hartevasstjønn i Auervassåa til Børtemannsbekken.

I/S Øvre Otra/Otteraaens Brugseierforening har ved søknad 27. juni 1980 bedt om tillatelse til å endre denne planen slik at inntil 1,5 m³/sek fra Hartevasstjønn overføres til Børtemannsbekken. Resten av vatnet skal følge Auervassåa og vil fra nedre del av Bastogdalen føres i tunnel direkte til Hartevatn.

I anledning søknaden har Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen avgitt følgende innstilling til Olje- og energidepartementet datert 26. januar 1982:

«I/S Øvre Otra har 27. juni 1980 på vegne av Otteraaens Brugseierforening sendt inn følgende søknad:

«1. *Søknaden.*

1.1. *Resymé av gitt konsesjon.*

I konsesjon av 15. november 1974 er det bl. a. gitt tillatelse til:

a) Å overføre avløpet fra Nørste Brandsvatn i Gjeiskeliåna (14,3 km²) til Auervassåa.
b) Å overføre avløpet fra Hartevasstjønn i Auervassåa (17 km²) til Børtemannsbekken sammen med avløpet under punkt a).

Det søkes nå om tillatelse til:
Vedr. a): Ingen endring.
Vedr. b): Å overføre inntil 1,5 m³ pr. sek. fra Hartevasstjønn til Børtemannsbekken, og overføre resten av avløpet fra Hartevasstjønn direkte til Hartevatn gjennom tunnel fra Bastogdalen sammen med avløpet fra et lokalt felt til Bastogdal på ca. 3 km².

1.2. *Søknaden.*

Det vises til:

1.2.1. «Tillatelse for I/S Øvre Otra til erverv av fallrettigheter og for Otteraaens Brugseierforening til å foreta ytterligere regulering og overføringer i Otravassdraget.»
(Meddelt ved kongelig resolusjon av 15. november 1974.)

1.2.2. «Tillatelse for Otteraaens Brugseierforening til å endre planen for regulering av Øvre Otra.»
(Meddelt ved kongelig resolusjon av 16. mars 1979.)

Søknaden gjelder planendring vedrørende punkt B.a.2. i konsesjon av 15. november 1974.

Alle inngrepene ligger i Bykle kommune.

Otteraaens Brugseierforening søker om tillatelse til

1.2.3. Å overføre inntil 1,5 m³ pr. sek. fra Hartevasstjønn til Børtemannsbekken, og overføre resten av avløpet fra Hartevasstjønn direkte til Hartevatn gjennom tunnel fra Bastogdalen, sammen med avløpet fra et lokalt felt til Bastogdalen på ca. 3,0 km².

1.3. *Betingelser og rettigheter.*

Vi regner med at de samme betingelser vedrørende grunn og rettigheter, fallrettigheter, iverksettelse og eiendomsinngrep etc. som gjelder for konsesjon av 15. november 1974 også vil bli gjort gjeldende ved eventuell tillatelse for å gjennomføre planendring, såfremt ikke noe annet uttrykkelig er nevnt.

1.4. *Begrunnelse for søknaden.*

Begrunnelsen for søknaden er hensynet til naturvern.

Etter den opprinnelige plan som det er gitt konsesjon på måtte det naturlige hovedutløpet fra Hartevasstjønn sperres med dam, og alt avløp føres i kanal mot Børtemannsbekken. Disse arbeidene måtte i tilfelle utføres i nærheten av en meget benyttet turistløype ved Hovden.

Geotekniske undersøkelser som vi har fått utført i forbindelse med planleggingen, har gjort det klart at arbeidene ved Hartevasstjønn, og i det nye vannløp i kanal og i Børtemannsbekken, ville bli så omfattende at vi har funnet det riktig å vurdere et nytt alternativ.

Etter den nye planen vil anleggsarbeidene i området ved Hartevasstjønn og Børtemannsbekken bli små. Tilløpet til Børtemannsbekken som vannforsyningen til Hovdenområdet tas fra, vil kunne gjøres sikrere enn nå, ved — som vår plan går ut på — å overføre inntil 1,5 m³ pr. sek. ved å utvide det naturlige (minste) utløp fra Hartevasstjønn mot Børtemannsbekken.

De pålegg for minstevassføring i Otra nedenfor samløpet med Børtemannsbekken som fremgår av kongelig resolusjon av 16. mars 1979, vil man ikke få vanskeligheter med å overholde. Se bilag 2.

2. *Teknisk løsning. Detaljer.*

Se bilag 1.

2.1. *Auervassåa til Hartevasstjønn.*

På strekningen fra Nørste Brandsvatn gjennom Gråsteinsvatn og videre gjennom Auersvatn til Hartevasstjønn vil det ikke bli noen planendring. Nærmere beskrivelse av den tekniske løsningen på denne strekning forbigåes derfor her.

2.2. *Tunnel fra Auervassåa til Hartevatn.*

Tunnelen som vil få et tverrsnitt på ca. 8 m² og en lengde på ca. 1,25 km vil få inntaket i Auervassåa eller i forbindelse med et lite vatn i denne elven. Tunnelen føres helt ut til Hartevatn, under riksveien. Tunnelmassene vil bli deponert i en vik i Hartevatn. Tippen kan da håndteres med tanke på fremtidig utnyttelse. Tunnelens utløp vil bli utført slik at den ikke representerer personfare.

2.3. *Utløp fra Hartevasstjønn.*

Hartevasstjønn har et lite utløp mot nord mot Børtemannsbekken og et større utløp mot syd mot Bastogdal.

I hovedutløpet mot syd skal ingen større arbeider utføres.

Børtemannsbekken benyttes til vannforsyning for Hovden. For å gjøre vannforsyningen enda sikrere enn den nå er, foreslår vi å legge alt til rette for å overføre opptil 1,5 m³ pr. sek. til Børtemannsbekken ved flom, og slik at hele tilløpet til Hartevasstjønn blir overført denne veien inntil tilløpet overstiger ca. 1 m³ pr. sek. I denne anledning må det anordnes en struping av avløpet mot Børtemannsbekken, og i utløpet mot Bastogdalen må det muligens foretas en ordning av stein.

2.4. *Veier. Kraft.*

Det vil ikke bli aktuelt å bygge anleggsveier eller ledninger for anleggskraft eller telefon i forbindelse med de omhandlede arbeidene.

Årsavløpet i Auervassåa ved utløpet av Hartevasstjønn vil etter den her skisserte plan bli en del mindre enn det nå er. Den maksimale vassføringen vil bli omtrent uendret, da maksimal tilførsel fra Gleiskeliåna vil bli praktisk den samme som skal føres til Børtemannsbekken.

3. *Omkostninger.*

Omkostningene til de foran beskrevne arbeidene ved planendringen vil beløpe seg til ca. 6,3 mill. kroner ekskl. avgift. De arbeidene det er gitt konsesjon på 15. november 1974 vil beløpe seg til ca. 2.1 mill. kroner. Dette beløpet er temmelig usikkert. Bruttokostnad, ekskl. produksjonsgevinst, vil altså bli ca. 4,2 mill. kroner.

4. *Fordeler.*

4.1. *Naturvernmessig.*

Det er vanskelig å få den fullstendige oversikt over de sikringsarbeider som måtte gjøres fra Hartevasstjønn og langs Børtemannsbekken helt ned til Otra ved det alternativ det er gitt konsesjon på.Men det er sikkert at det ville bli av betydelig omfang. De måtte eventuelt utføres med større anleggsmaskiner, og i et område som er sterkt beferdet av fotturister. Ved det nye alternativet vil slike arbeider bli redusert til et meget lite omfang, og da vesentlig samlet ved Hartevasstjønn hvor enkel anordning for overføring av en mindre vassføring mot Børtemannsbekken skal etableres.

Ved Auervassåas utløp fra Hartevasstjønn måtte det etter den løsning man har konsesjon på bygges en lav dam. Ved den nye planløsning trengs neppe noe arbeid her i det hele tatt.

4.2. *Økonomi. Produksjoner.*

Den nye planløsningen vil som nevnt foran bli ca. 4,2 mill. kroner dyrere enn den man har konsesjon på.

Ved det nye alternativ vil imidlertid tilløpet til Hartevatn og altså til Vatnedalsmagasinet øke med ca. 3,75 mill. m³ pr. år. Dette vil igjen føre til:

Større vinterproduksjon i Otra, ca. 6 GWh pr. år, mindre sommerproduksjon i Otra. ca. 2 GWh pr. år.

5. *Skader. Ulemper.*

5.1. *Steintipp.*

Man vil få en steintipp i bukt ved Hartevatn, med volum på bortimot 20 000 m³. Med hen-

siktsmessig plassering og behandling vil denne imidlertid kunne bli av positiv verdi.

5.2. *Vassføringen i Otra nedenfor samløpet med Børtemannsbekken.* Se bilag 2.

I kongelig resolusjon av 16. mars 1979 er bestemt at fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober skal det holdes en minstevassføring på 4 m^3 pr. sek. her, og resten av året 1 m^3 pr. sek. Disse bestemmelsene vil det ikke bli vanskelig å overholde.

På tider av året da tilløpet til Hartevasstjønn ligger under 1 m^3 pr. sek. vil vassføringen i Otra nedenfor Børtemannsbekken ikke påvirkes av planendringen.

Når tilløpet til Hartevasstjønn ligger over 1 m^3 pr. sek. vil vassføringen i Otra nedenfor Børtemannsbekken kunne bli en del redusert ved planendringen.

Det vises her tilberegninger bilag 2. Av disse ser man da f. eks. for forholdene i Otra nedenfor Børtemannsbekken (beregnet på ukebasis, 30-års simulering).

a) Den midlere vassføring vil bli redusert fra 3,66 m^3 pr. sek. til 3,37 m^3 pr. sek.
b) Den vannrikeste uken om sommeren i en periode på 30 år vil ved planendringen få redusert vassføringen fra 14,94 m^3 pr. sek. til 10,17 m^3 pr. sek.
   Den vannfattigste uken om vinteren i et vannrikt år vil få den samme vassføring med og uten planendring, nemlig 2,18 m^3 pr. sek.
c) I 25 pst. av årene vil vassføringen i den vannrikeste uke av sommeren uten planendring være lik eller mindre enn 7,86 m^3 pr. sek. Det tilsvarende tall vil være 6,15 m^3 pr. sek. hvis planendrinken blir gjennomført.
   I den vannfattigste uken om vinteren er vassføringen beregnet til 1,01 m^3 pr. sek. både med og uten planendring.

Vi kan vanskelig tenke oss at disse små endringer i vassføring som man altså vil få på strekningen forbi Hovden, vil kunne få praktisk betydning av noe slag.

6. *Manøvreringsreglement.*

Vi regner med at den her omsøkte planendring ikke vil få noen praktisk betydning på de gitte manøvreringsreglementer for magasinene i Otra.

7. *Varsel. Orienteringer.*

Bykle kommune er orientert om planendringen, og har stilt seg positivt til den.

Ved saksforberedelsene er det også konferert med Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen, Vassdragsavdelingen.

Utenom dette er det ikke konferert med eller innhentet uttalelser fra naturvernhold, grunneiere, direktoratet for Vilt- og Ferskvannsfiske, Kontaktutvalget for Vassdragsreguleringer, Aust-Agder fylke eller andre, da vi har vanskelig for å forestille oss at noen av disse instanser kunne ha annet enn positivt å si om planendringen.

8. *Tidsfrister.*

Vi regner med å påbegynne den omhandlede overføring sommeren 1981. Det er derfor av betydning å få saken avgjort så fort som mulig.»

Søknaden har vært kunngjort og forelagt distriktet og Miljøverndepartementet på vanlig måte. Søknadsdokumentene har også vært utlagt til gjennomsyn på kommunekontoret i Bykle.

Bykle kommunestyre har i møte 4. juni 1981 mot 3 stemmer sluttet seg til følgende enstemmige vedtak i kommunens byggningsråd:

«1. Hovedutvalet for teknisk sektor, byggningsrådet har ikkie merknader til omsøkte planendring. Det er lagt vekt på at minstevassføringa i Børtemannsbekken vil auke, slik at vassforsyninga til Hovden området vert sikrare.
   Ein vil og be om at Øvre Otra vurderar om Bykle kommune kan nytte ein del av tunnelmassane frå tippen ved Hartevatn. Vedtaket vert sendt formannskapet til orientering. Heile tillaupet frå Hartevasstjønn skal overførast til Børtemannsbekken inntil overlaupet overstig 1 m^3/s. Det skal ikkje overførast meir enn 1,5 m^3/s. I samband med struping av avlaupet mot Børtemannsbekken, skal det monterast eit V-overlaup for måling av vassføringa.
2. Dersom helsemyndighetene krev installering av sandfilter ved Hovden vassverk som følgje av forringa vasskvalitet i Børtemannsbekken under og etter kraftutbygginga må kraftutbyggjaren koste dette.
3. Nedbørsfeltet til Børtemannsbekken oppstraums drikkevassinntaket vert på grunn av kraftutbyggjinga auka frå 20 til 50 km^2. Meirkostnaden ved klausulering, må dekkjast av utbyggjaren.
4. Ved utlaupet frå Hartevasstjønn mot Børtemannsbekken må utbyggjaren montere bjelkestengsel eller liknande.»

Bykle kommunestyres mindretall mente at planen ville føre til miljømessig større ulemper for folk på Bjåen og Hovden enn 1974-konsesjonen og gikk derfor mot søknaden.

Aust-Agder fylkesfriluftsnemnd uttalte i møte 13. august 1981:

«Fylkesfriluftsnemnda ser positivt på søknaden om planendring. Det vises imidlertid til de ferdselsmessige problemer som kanalen kan by på og det forutsettes at klopp blir bygget og at ev. andre avbøtende tiltak blir iverksatt om nødvendig.»

Fylkesutvalget i Aust-Agder har i møte 2. november 1981 enstemmig anbefalt planendringen.

Fylkesrådmannen i Aust-Agder har i sin innstilling til fylkesutvalget uttalt bl. a.:

«Fylkesrådmannen slutter seg i hovedsak til flertallssynet i kommunen og til fylkesfriluftsnemndas konklusjon.

Fylkesrådmannen vil særlig fremheve fordelene ved økt vinterkraftproduksjon, sikrere vannforsyning og mindre naturinngrep ved turistløypa som vesentlig. Disse fordeler vil

etter fylkesrådmannens mening være større enn ulemper ved redusert vassføring i Otra mellom Børtemannsbekken og Hartevasstjønn så lenge minstevassføringen likevel overholdes.»

Fylkesmannen i Aust-Agder har 16. november 1981 oversendt innkomne distriktsuttalelser og bemerker:

«Fylkesmannen finner å kunne anbefale den omsøkte planendringen.

Hva angår frilufts- og naturverninteressene vil fylkesmannen vise til at det nå er foreslått ny avgrensning til forslaget om opprettelse av landskapsvernområde på Hovden. Etter det nye forslaget vil grensen følge nordre bredd av Børtemannsbekken mellom Tjørnbrottjørnin og grensen for Hovden Appartementhotell. Ellers viser fylkesmannen til fylkesfriluftsnemndas uttalelse.

Fylkesmannen vil i likhet med fylkesrådmannen ellers peke på fordelene ved økt vinterkraftproduksjon, mindre naturinngrep ved turistløypa og ventelig en bedre vannforsyning til Hovden. Fylkesmannen kan ikke se at ulempene som bl. a. vil bestå av tørrlegging av nedre del av Bastogdalen og en lavere vassføring — dog ikke lavere enn fastsatt i konsesjonen — forbi Hovden tilsier at konsesjon bør frarådes for søknaden om planendring.»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har i brev av 24. april 1981 uttalt:

«Planendringen medfører ingen ulemper for vilt og fiske i forhold til tillatelsen av 15. november 1974. Direktoratet har derfor ingen merknader til søknaden, og foreslår at de vilkår som gjelder for tillatelsen av 15. november 1974 også blir gjort gjeldende for planendringen.»

Statens forurensningstilsyn har i brev av 22. oktober 1980 uttalt:

«Planendringen kan tenkes å få betydning for vannføring og/eller inngrep i vassdraget for følgende områder:

— Hartevasstjønn og bekken fra Hartevasstjønn til Børtemannsbekken.
— Børtemannsbekken fra samløpet med bekk fra Hartevasstjønn og til samløpet med Otra.
— Otra nedstrøms samløpet med Børtemannsbekken.
— Auervassåa nedstrøms Hartevasstjønn.

Hartevasstjønn har hovedutløp sørover gjennom Auervassåa i Bastogdalen og bekken renner ut i Otra ca. 2 km nedenfor Hartevann. I tillegg er det et mindre overløp nordover mot Børtemannsbekken.

Det er ikke bebyggelse langs Børtemannsbekken, bortsett fra noen hytter ved nedre del like før samløpet med Otra. Det kan antas at forurensningstilførslene til Hartevasstjønn og Børtemannsbekken er ubetydelige, slik at den omsøkte planendring neppe vil medføre forurensningsmessige konflikter i Børtemannsbekken nedstrøms samløpet med bekken fra Hartevasstjønn. Ved tillatelse gitt ved kgl. res. av 15. november 1974 vil Børtemannsbekken få en ekstra flomvannføring på ca. 13 m^3/s til totalt 30 m^3/s, mens økningen i flomvannføring ved den omsøkte planendringen vil bli 1,5 m^3/s til ca. 18—19 m^3/s. Den reduserte flomvannføringen vil redusere faren for erosjon samt at planendringen ifølge søknaden vil medføre at inngrepene i naturen vil bli vesentlig redusert i forhold til den gitte tillatelsen.

Bykle kommune bygger anlegg for drikkevannsforsyning til Hovdenområdet med inntak fra Børtemannsbekken nedenfor samløpet med bekken fra Hartevasstjønn. Det kan tenkes at arbeidene i Børtemannsbekken oppstrøms drikkevannsinntaket og i bekken fra Hartevasstjønn vil medføre redusert drikkevannskvalitet i den perioden arbeidene pågår. Det vil i første rekke dreie seg om en tilslamming av vannmassene og påfølgende slamtransport, samt fare for oljesøl fra anleggsmaskiner m. v. Det må derfor vises aktsomhet under arbeidet med kanalisering og erosjonssikring m. v. slik at Hovdenområdet sikres en tilfredsstillende drikkevannsforsyning.

Ved konsesjon av 16. mars 1979 er det bestemt at det i Otra nedstrøms samløpet med Børtemannsbekken skal være en minstevannføring på 4 m^3/s fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober og 1 m^3/s resten av året. Ifølge søknaden vil det ikke by på problemer å overholde disse bestemmelsene ved den omsøkte planendringen. Til de tider av året da tilløpet til Hartevasstjønn ligger under 1 m^3/s, vil vannføringen i Otra nedstrøms samløpet med Børtemannsbekken ikke påvirkes. Når tilløpet til Hartevasstjønn ligger over 1 m^3/s vil vannføringen i Otra nedstrøms samløpet med Børtemannsbekken kunne bli noe redusert ved planendringen i forhold til regulering etter den gitte konsesjonen. Disse reduksjonene i vannføring vil imidlertid bli forholdsvis små ifølge de beregninger som er utført. SFT har i forbindelse med en tidligere planendring i øvre Otra uttalt at vannføringen i Otra nedstrøms Børtemannsbekken bør være 4 m^3/s om sommeren og 1,5 m^3/s om vinteren. Vi mener derfor at det er lite ønskelig at vannføringen i denne delen av Otra skal reduseres ytterligere. Reduksjonene i vannføringene ved den aktuelle planendringen antas imidlertid å være så små at SFT av den grunn ikke vil gå imot den omsøkte planendringen. Det forutsettes imidlertid at de krav til minstevannføringer som er fastsatt i kgl. res. av 16. mars 1979 ikke reduseres.

Det finnes såvidt SFT vet, ikke bebyggelse i Bastogdalen. Den omsøkte planendringen vil medføre økt flomvannføring i Auervassåa nedstrøms Hartevasstjønn på ca. 3 m^3/s til ca. 13—14 m^3/s. Ifølge søknaden vil det bare bli en beskjeden erosjon i bekkeløpet ned til tunnelinnslaget i Bastogdalen som følge av den økte flomvannføringen. Bekkeløpet nedstrøms tunnelinnslaget i Bastogdalen er forholdsvis kort og bratt ned mot Otra nedenfor Hartevann, og det antas at planendringen ikke vil føre til forurensningsmessige konflikter her.

Av ytterligere ulemper i forbindelse med planendringen nevnes det i søknaden at en vil få en steintipp på 20 000 m^3 plassert i en bukt i Hartevann. Vi antar at det i forbindelse med plasseringen av denne steintippen vil kunne følge med rester av sprengstøv med høyt

nitrogeninnhold, oljerester m. v. ut i vannet og at en vil kunne få noe forurensning av vannmassene i Hartevann. Søkeren bør derfor vurdere mulighetene for å utnytte steinmassene andre steder i anleggsområdet, eller eventuelt finne andre steder å legge steintippen for å redusere de mulige forurensningsulemper som kan oppstå i forbindelse med dumping av sprengstein i Hartevann. Vi antar imidlertid at en plassering som antydet i søknaden ikke vil forurense så mye at det er grunnlag for å gå imot en planendring som omsøkt.

SFT antar at den omsøkte planendringen ikke vil medføre større forurensningsmessige ulemper enn de reguleringer som det er gitt tillatelse til i konsesjon av 15. november 1974. Videre antas det at det ved den omsøkte planendringen vil være mindre fare for erosjon i deler av de berørte vassdragsavsnitt, samt at behovet for nødvendige inngrep i terrenget som f. eks. kanalisering, forbyggingsarbeider og veibygging m. v. vil bli mindre, og at dette igjen vil kunne redusere faren for forurensning fra anleggsdrift m. v. Vi forutsetter at de minstevannføringer som er fastsatt i kgl. res. av 16. mars 1979 for Otra nedstrøms Børtemannsbekken og ut fra Hartevann ikke reduseres.

Under henvisning til det ovenstående og til lov om vern mot vannforurensning §§ 4 og 10 vil vi foreslå at det i en eventuell tillatelse til endring av planen for overføring av Hartevasstjønn til Hartevann tas med følgende vilkår:

— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i de berørte vassdragene.»

Det nasjonale kontaktutvalg har i brev av 16. januar 1981 bemerket at overføring av vatn til Børtemannsbekken vil berøre faglige interessante kvaliteter og at det ut fra naturvitenskapelige interesser synes mest ønskelig at bekken bevares mest mulig uberørt og at alt vatnet fra Hartevasstjønn derfor overføres til Hartevatn fra Bastogdalen.

I/S Øvre Otra har i svarbrev til kontaktutvalget 3. februar 1981 påpekt at overføring til Børtemannsbekken bl. a. har som formål å sikre Bykle kommunes vassforsyning til Hovdenområdet. Videre er understreket at konsesjonen av 1974 gir adgang til overføring til Børtemannsbekken av alt tilløp til Hartevasstjønn.

I/S Øvre Otra har fått seg forelagt også de øvrige uttalelsene i saken og har 15. desember 1981 gitt følgende kommentarer:

«Vi har fått tilsendt følgende uttalelser:

B1. Statens Forurensningstilsyn, brev av 22. oktober 1980.
B2. Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk, brev av 24. april 1981.
B3. Fylkesmannen i Aust-Agder, brev m/bilag av 16. november 1981.
B4. Bykle kommunes uttalelse, kommunestyresak 82, formannskapssak 260, 1981.

Vi har følgende kommentarer til foranstående:

1. *Steintippen ved Hartevann. Forurensning. Bruk av tunnelmasse.*

Se:
B1, side 3 avsnitt 1 ovenfra.
B4, side 1, pkt. 1.

Aust-Agder Vegkontor er svært interessert i å få benyttet tunnelsteinen til veiomlegging i Hartevatnområdet. Planer for veiomleggingen er utarbeidd, og arbeidene vil så vidt vi har forstått kunne settes i gang allerede i 1983. Det kan derfor bli aktuelt bare med en kortere deponering av steinmassene ved Hartevatn. Og muligens vil bare en del av det samlede steinkvantumet bli mellomlagret, slik at deponeringen kan foretas over vannstanden i Hartevatn.

Hvis Bykle kommune er interessert i å disponere en del av steinen, bør nok spørsmålet om fordelingen mellom Bykle og Vegkontoret avklares på et møte hvor alle parter er til stede.

Øvre Otra for sin del har ingen interesse i å ha liggende igjen en steintipp etter anleggstidens slutt.

2. *Kanal mellom Hartevasstjønn og Børtemannsbekk. Klopp. V-overløp. Bjelkestengsel. Aktsomhet med tanke på drikkevannsforsyningen til Hovden.*

Se:
B1, side 2, avsnitt 2 ovenfra, og side 3, avsnitt 4 ovenfra.
B3, fra Fylkesfriluftsnemnda.
B4, pkt. 1 og 4.

De planer vi har skissert for utløpet av Hartevasstjønn mot Børtemannsbekken, viser en 4 m bred vei over utløpsrøret som skal begrense overføringen til 1,5 m^3/sek. maksimalt.

Vi kan vanskelig innse behovet for et V-overløp for måling av vannføringen. At minstevassføringen virkelig vil gå mot Børtemannsbekken, vil man kunne få bevis for ved å se. At den maksimale vannføringen blir 1,5 m^3/sek., har man god beregningsmessig kontroll over.

At overføringen bør kunne stenges på en hensiktsmessig måte, er vi enig i.

Hensynet til drikkevannsforsyningen gjør at man i anleggstiden må vise stor aktsomhet mot forurensninger, spesielt fra anleggsmaskinene. Her vil vi — slik som vi ellers har gjort ved alle anleggene i Setesdal — rette oss etter de pålegg som blir gitt av Forurensningstilsynet.

3. *Om utgifter til klausulering, eventuelle ekstrautgifter til sandfilter.*

Se:
B4, pkt. 2 og 3.

Dette er spørsmål som etter vår mening hører hjemme under skjønnet.

4. *Om oppfølgingsundersøkelser i de berørte vassdrag.*

Se:
B1, side 3, avsnitt 5.

Om dette spørsmål skulle det etter vår mening være tilstrekkelig å henvise til de vilkår som er gitt i konsesjon av 15. november 1974.»

Hovedstyret vil bemerke:

Den foreliggende saken gjelder tillatelse til endring av de konsederte planene for overføring av vatn fra Hartevasstjønn i Auervassåa til Børtemannsbekken.

Konsesjon for overføringen ble gitt ved kongelig resolusjon 15. november 1974 i forbindelse med hovedplanen for regulering og utbygging av øvre del av Otra-vassdraget. Normalt årsavløp fra de feltene som skal overføres, dreier seg om 32 mill. m^3. I gjennomsnitt blir dette ca. 1 m^3/sek, men i flomsituasjoner vil avløpet enkelte år kunne komme opp i det 10-dobbelte eller mer. Nyere geotekniske undersøkelser har imidlertid vist at det såvel ved Hartevasstjønn som langs overføringskanalen og i Børtevannsbekken er såvidt store erosjonsutsatte løsmasser at det ville føre med seg omfattende sikringsarbeider dersom vassføringer vesentlig større enn gjennomsnittet skulle føres over. Da det ikke ville være til å unngå at slike arbeider ville medføre skjemmende inngrep i dette meget benyttede tur- og friluftsområdet, har konsesjonæren søkt om å få endre planen slik at bare inntil 1,5 m^3/sek overføres til Børtemannsbekken. Resten av vatnet følger Auervassåi og vil fra nedre del av Bastogdalen bli ført i tunnel direkte til Hartevatn.

Når ikke hele vassføringen — også de før nevnte 1,5 m^3/sek — foreslås overført gjennom tunnelen, vil Hovedstyret for ordens skyld peke på at dette har sammenheng med fastsatte minstevassføringsbestemmelser for elvestrekningen nedenfor Børtemannsbekkens samløp med Otra. I sommerhalvåret skal det således her opprettholdes en vassføring på minst 4 m^3/sek, i vinterhalvåret minst 1 m^3/sek. Disse bestemmelsene ble fastsatt da det ved kongelig resolusjon 16. mars 1979 ble gitt tillatelse til en planendring som bl. a. gikk ut på at avløpet fra Lislevatns felt, 244 km^2, ble ført til store Førsvatn.

For å oppfylle pålegget, vil det i tørkeperioder være nødvendig å slippe tilskuddsvatn fra magasinet i Breivatn—Sesvatn. Dette magasinet er på 16,6 mill. m^3 og vil neppe være tilstrekkelig dersom all overføring fra Hartevasstjønn falt bort. I/S Øvre Otras plan tar imidlertid nødvendig hensyn i så måte og innebærer derfor ingen endring i forhold til det som er konsedert for så vidt angår slippingspålegget. Planendringen vil i dette området utelukkende merkes ved at det blir noe lavere vassføring i perioder når det i alle tilfelle er mer vatn i elva enn det som er pålagt.

Hovedstyret har ikke noe å bemerke til søkerens anførsel om at bakgrunnen for søknaden er naturvernhensyn ved at de omtalte sikringsarbeidene i Børtemannsbekken kan reduseres vesentlig. De inngrepene som til gjengjeld må gjøres i Bastogdalen og ved utløpet i Hartevatn, vil i sammenligning være små. Når det gjelder tippmassene, vil man understreke at det her ikke dreier seg om mer enn ca. 20 000 m^3 og at både Aust-Agder vegkontor og Bykle kommune er interessert i å nytte dem, slik at det muligens bare vil bli tale om en kortere mellomlagring. For øvrig har NVEs natur- og landskapsavdeling ingen innvendinger mot permanent plassering ved Hartevatn i et myrområde som kunne omskapes til fastmark med sikte på bruk i fritids- og turistøyemed. Hovedstyret nøyer seg med å konstatere at tippmassene neppe vil skape estetiske problemer.

Heller ikke på andre felter kan man se at planendringen vil føre med seg nevneverdige ulemper. Ingen av de instansene som har uttalt seg i saken har hatt innvendinger. Hovedstyret vil derfor tilrå at søknaden imøtekommes.

Hovedstyret finner grunn til å nevne at planendringen økonomisk sett vil bety relativt lite. På den ene siden vil overføringstunnelen m. v. falle ca. 4 mill. kroner dyrere enn det de økte sikringsarbeidene i Børtemannsbekken foreløpig er kalkulert til. På den andre siden vil endringen føre til at avløpet fra et nytt felt på 3,0 km^2 i Bastogdalen blir overført via Hartevatn til Vatnedalsvatn og kan utnyttes i Holen kraftverk. Nettoinnvinningen vil bli ca. 2,5 GWh pr. år.

Formelt vil planendringen innebære en øking i regulert vassføring i Holen kraftverk på 0,1 m^3/sek som tilsvarer ca. 350 nat.-hk.

SFT har i sin uttalelse gitt til kjenne at planendringen ikke vil medføre større forurensningsmessige ulemper enn de som ville oppstå om den konsederte planen fra 1974 ble fulgt. Likevel har SFT konkludert med å foreslå at det i en eventuell tillatelse til planendring må tas inn vilkår som etter Hovedstyrets syn nærmest må være ment å skulle omfatte reguleringene og utbyggingene i sin helhet. I denne forbindelse vil Hovedstyret påpeke at det i konsesjonen av 1974 ble fastsatt følgende pålegg i vilkårenes post 23:

«Konsesjonæren plikter å sørge for og bekoste undersøkelser med sikte på å klarlegge reguleringenes, overføringenes og utbyggingens virkninger på resipientforhold i vassdraget.

Konsesjonæren er forpliktet til å bekoste renseanlegg i vassdraget etter senere bestemmelse av departementet.»

Hovedstyret mener at dette vilkåret må være tilstrekkelig også for den beskjedne planendringen som nå skal behandles. Prinsipalt mener man derfor at tillatelse bør kunne gis uten

ytterligere vilkår. Dersom Departementet likevel finner det nødvendig med vilkår, vil man subsidiært kunne tilrå en omforming av SFTs utkast slik at det klart går fram at vilkåret bare skal gjelde overfor forhold som direkte vedrører planendringen.

Når det gjelder manøvreringsreglementet, gjør planendringen det nødvendig med en endring av teksten under pkt. 1 B, Overføringer. Hovedstyret foreslår at post a) 2 erstattes av følgende:

«Av avløpet fra Hartevatns felt (17 km²) i Auervassåa, sammen med avløpet under pkt. 1, overføres inntil 1,5 m³/sek til Børtemannsbekken. Resten av avløpet overføres fra Bastogdalen til Hartevatn sammen med avløpet fra et lokalt felt (3,0 km²) i Bastogdalen.»

Avgitte uttalelser:

Aust-Agder fylkeskommune har i brev av 10. mars 1982 avgitt følgende uttalelse:

«Utbyggingsavdelingen finner det nødvendig å påpeke at turiststien som krysser avløpet fra Hartevasstjønn mot Børtemannsbekken har sin naturlige krysning ca. 500 m fra den 4 m brede planlagte vei over utløpsrøret ved Hartevasstjønn. En finner det derfor nødvendig å gjenta ønsket om å få bygget en klopp over kanalen ved det naturlige krysningspunkt mellom kanalen fra Hartevasstjønn og turistløypa langs Børtemannsbekken.

Utbyggingsavdelingen har ellers ingen særlige merknader til innstillingen fra Hovedstyret for Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen.»

Bykle kommune uttaler i brev av 17. mars 1982:

«Bykle formannskap handsama saka i møte 16. mars d. å., og uttaler følgjande:

Formannskapet viser til kommunestyrevedtak 4. juni 1981, og vil merkje følgjande:

a. *Sandfilter ved Hovden vassverk.*

Sosialdepartementet har i brev dagsett 31. juli 1981 halde oppe krav frå Statens institutt for folkehelse om montering av sandfilter ved Hovden vassverk. Kravet om montering av sandfilter må stettast innen 1. januar 1983.

Statens forurensingstilsyn har i brev dagsett 22. oktober 1980, uttala fylgjande:

> «Det kan tenkes at arbeidet i Børtemannsbekken oppstrøms drikkevannsinntaket og i bekken fra Hartevasstjønn vil medføre redusert drikkevannskvalitet i den perioden arbeidene pågår. Det vil i første rekke dreie seg om en tilslamming av vannmassene og påvfølgende slamtransport, samt fare for oljesøl fra anleggsmaskiner m. a. Det må derfor vises aktsomhet under arbeidet med kanalisering og erosjonssikring m. v. slik at Hovdenområdet sikres en tilfredsstillende drikkevannsforsyning.»

Statens institutt for folkehelse grunngjev kravet til sandfilter med at patogene bakteriar kan kapslast inn i silt/leirepartiklar slik at desinfiseringsprosessen ved vassverket ikkje vert effektiv.

Vasskvaliteten i Børtemannsbekken er særs god, og grunnen består primært av fjell slik at det sjølv i flaumperiodar ikkje vert høge turbiditetverdiar på vatnet.

Bykle formannskap finn ut at utbyggjaren bør påleggjast å koste innstallering av sandfilter ved Hovden Vassverk, og ber om at saka på ny vert forelagt Statens institutt for folkehelse, og Statens forurensningstilsyn.

Kanaliseringar mellom Børtemannsbekken og Hartevasstjønn bør ikkje ta til før ny uttale frå SIFF/SFT ligg føre.

b. *Bjelkestengsel og måloverlaup ved utlaup mot Børtemannsbekken.*

I/S Øvre Otra har i brev dagsett 15. desember 1981 sagt seg einig i kommunen sitt krav om at overføringa til Børtemannsbekken bør kunne stengjast. I/S Øvre Otra er ikkje einige i at det bør monterast måleoverlaup.

Formannskapet vil krevje at det vert montera stengjeanordning og måleoverlaup jfr. kommunestyrevedtaket av 4. juni 1981.

c. Formannskapet vil hevde at kommunens ekstrakostnader til klausuleringstiltak i nedbørsfeltet, som fylgje av kraftutbyggjinga må dekkjast av utbyggjaren.

For ordens skuld gjer ein merksam på at overføring av vatn frå Hartevasstjønn/Auervassåi til Børtemannsbekken har samanhang med minstevassføringa i Otra nedstraums utlaupet av Børtemannsbekken. Magasinet i Breivatn—Sæsvatn ville knapt vore tilstrekkjeleg for oppfylle kravet om minstevassføring i Otra dersom overføring frå Hartevasstjønn fall bort.

Vi gjer merksam på at kraftutbyggjaren, i søknaden sin om planendring, grunngjev overføringa til Børtemannsbekken med omsynet til kommunen si drikkevassforsyning.»

Landbruksdepartementet uttaler i brev av 21. april 1982:

«Fylkeslandbruksstyret behandlet denne saken 13. november 1981, men uttalelsen har ikke kommet til NVE. Vi beklager det, og har gått nøye igjennom fylkeslandbruksstyrets kommentarer. Vår konklusjon er at planendringen neppe vil ha vesentlige skadevirkninger for landbruket. Vi aksepterer derfor planendringen.»

Miljøverndepartementet uttaler i brev av 29. april 1982:

«Departementet har ingen innvending til planendringen.

Tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning.

Gjennomføringen av den omsøkte planendringen vil få relativt små forurensningsmessige konsekvenser. Departementet finner det derfor unødvendig å fastsette særskilte vilkår i medhold av vannvernloven, så lenge post 23 i konsesjon av 15. november 1974 også vil omfatte planendringen.»

Departementets bemerkninger:

Otteraaens Brugseierforening ble ved kgl. resolusjon 15. november 1974 gitt tillatelse til å overføre avløpet av Hartevasstjønn i Auervassåa til Børtemannsbekken. Ved brev av 27. juni 1980 har I/S Øvre Otra/Otteraaens Brugseierforening søkt om tillatelse til å endre denne planen slik at inntil 1,5 m^3/sek. fra Hartevasstjønn overføres til Børtemannsbekken. Resten av vatnet skal følge Auervassåa og vil fra nedre del av Bastogdalen føres i tunnel direkte til Hartevatn.

Utbyggeren har begrunnet søknaden av hensyn til naturvernet. Den opprinnelige planen forutsetter omfattende sikringsarbeider mot erosjon såvel ved Hartevasstjønn som langs overføringskanalen og i Børtemannsbekken. Disse arbeid vil medføre skjemmende inngrep i områder som er meget benyttet til tur og friluftsliv. Ved å minske vassføringen til Børtemannsbekken og samtidig føre resten av vannet i tunnel direkte til Hartevatn, kan en unngå ovennevnte inngrep i naturen her. Overføringen av de 1,5 m^3/sek. fra Hartevasstjønn til Børtemannsbekken har sammenheng med fastsatte minstevassføringsbestemmelser for strekningen nedenfor Børtemannsbekkens samløp med Otra, jfr. kgl. resolusjon av 16. mars 1979. Fastsatte minstevassføringer i denne samt i kgl. resolusjon av 15. november 1974 vil ikke bli berørt av søkte planendring.

Omkostningene ved søkte planendring er beregnet til ca. 6,3 mill. kroner eksklusive avgifter. De arbeider det er gitt konsesjon til ved kgl. resolusjon av 15. november 1974 beløper seg til ca. 2,1 mill. kroner. Bruttokostnaden vil dermed bli ca. 4,2 mill. kroner. Produksjonsgevinsten er av NVE, Hovedstyret beregnet til 2,5 GWh pr. år.

Samtlige høringsinstanser, herunder Landbruks- og Miljøverndepartementet, har stilt seg positive til planendringen.

Aust-Agder fylkeskommune har framsatt ønske om å få bygget klopp over kanalen fra Hartevasstjønn ved krysningen med turistløype langs Børtemannsbekken. Departementet kan ikke se grunnlag for å pålegge utbygger å bygge en slik klopp da en 4 m bred vei over utløpsrøret noen få hundre meter fra nåværende sti kan benyttes som overgang.

Bykle kommune bygger anlegg for drikkevannsforsyning til Hovdenområdet med inntak i Børtemannsbekken. I denne forbindelse er kommunen pålagt å bygge et sandfilter, som en nå krever at utbyggeren skal bekoste. Pålegget om sandfilter er satt uavhengig av søkte planendring. Departementet har imidlertid underhånden vært i kontakt med utbyggeren, som er inneforstått med at planendringsarbeidene kan redusere drikkevannskvaliteten i anleggsperioden. Utbyggeren har derfor sagt seg villig til å inngå et samarbeid med kommunen for å finne fram til en samordnet løsning på vannforurensningene. Departementet finner for sin del et slikt lokalt samarbeidsinitiativ tilfredsstillende, og viser for øvrig til vilkårenes pkt. 23 i resolusjonen av 15. november 1974. Bykle kommune ønsker videre V-overløp med måling av vassføringen ved kanalutløpet mot Børtemannsbekken. Departementet mener utbyggerens anordninger med strupning av avløpet gjennom utløpsrør er mest tilfredsstillende for kontrollert vassføring mot Børtemannsbekken.

Departementet har ingen bemerkninger til at søkeren har begrunnet planendringen under henvisning til naturvernet. De inngrep som må gjøres i Bastogdalen og ved utløpet i Hartevatn vil være små sammenlignet med nødvendige sikringsarbeider etter den konsederte plan.

Olje- og energidepartementet vil derfor på bakgrunn av søknaden og avgitte uttalelser i forbindelse med denne gå inn for at søkte planendring gjennomføres, alt på de vilkår som er fastsatt ved kgl. resolusjon av 15. november 1974 og 16. mars 1979.

Når det gjelder manøvreringsreglementet, gjør planendringen det nødvendig med følgende endring i resolusjonen av 1974, 1 B Overføringer post a) 2:

«Av avløpet fra Hartevatns felt (17 km^2) i Auervassåa, sammen med avløpet under pkt. 1, overføres inntil 1,5 m^3/sek. til Børtemannsbekken. Resten av avløpet overføres fra Bastogdalen til Hartevatn sammen med avløpet fra et lokalt felt (3,0 km^2) i Bastogdalen.»

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. Otteraaens Brugseierforening tillates å foreta planendring i den tillatelse som ble gitt ved kongelig resolusjon av 15. november 1974 om ytterligere regulering og overføringer i Otravassdraget i samsvar med og på de vilkår og forutsetninger som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 11. juni 1982.
2. Det gjøres endring i manøvreringsreglement for Otravassdraget i samsvar med ovennevnte foredrag.

11. L/L Firdakraft.

Regulering og overføring i Øksendalselv og Sagelv i Bremanger kommune. Fristlenging.

Kongeleg resolusjon 11. juni 1982.

Ved kgl. resolusjon 13. november 1959 fekk L/L Firdakraft løyve, på nærmare vilkår til å tilegne seg bruksrett til Vestre Øksendalselv og Sagelv i Davik kommune og til regulering og overføring i desse vassdraga. I samband med dette løyvet er det nederste falle fra Store Øksendalsvatn til sjøen bygd ut. Konsesjonen, som er gitt uavgrensa i tid gjeld også to øvre fall; Daurmålvatn — Store Øksendalsvatn og Bjørndalsvatn — Store Øksendalsvatn. Etter post 2 i konsesjonsvilkåra skulle denne utbygginga ha vore gjennomført innan 13. november 1966, L/L Firdakraft arbeider no med planar om ei utbygging av desse falla og søkjer i samband med dette om fristlenging.

Hovudstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har 1. september 1981 gitt følgjande tilråding i samband med L/L Firdakraft sin søknad:

«L/L Firdakraft har sendt Hovudstyret følgjande søknad dagsett 9. april 1981:

«Vedk. bruks og reguleringskonsesjon av 13. november 1959 Vestre Øksendalselv og Sagelv, Bremanger Kommune.

Søknad om forlenging av byggefrist.

Pkt. 2 i vilkåra for overnevnde konsesjon, kravde utbygging av to trappefall, frå Bjørndalsvatn og frå Dauremål, til Øksendalsvatn. Grunna svært vanskelege transporttilhøve er denne utbygginga ikkje fullført. Overføringstunnelar, luker og trappeventil er imidlertid fullførde og i drift.

Det ligg i dag føre planar om ei fullføring av anlegga der falla vert utnytta i to kraftstasjonar på 5,7 MVA og 8,1 MVA. Det er søkt om elektrisk konsesjon for anlegga.

Vassrettane i området leiger L/L Firdakraft av Sogn og Fjordane fylkeskommune.

Bruksleigekontrakten går ut år 2004, men Firdakraft har rett til vidare leige.

Fylkeskommunen er i samband med dei føreliggande planer i brev av 27. november 1980 oppmoda om ei uttale i saka. Ein har enno ikkje motteke svar.

Utfrå det føreliggande, søkjer derfor L/L Firdakraft om at:

Fullføringsfristen av anlegga omtala i pkt. 2 i konsesjonsvilkåra gjeve i samband med bruks- og regul.konsesjon frå 13. november 1959, vert forlenga til 13. november 1986.»

Søknaden har vore lagt fram for distriktet med følgjande resultat:

Bremanger kommunstyre, Sogn og Fjordane fylkesmmune og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane fylke har ingen merknader til søknaden og til at L/L Firdakraft set iverk utbygging av dei to aktuelle falla, jfr. vedtak i møte 25. juni 1981 og 31. mars 1981 og brev av 16. juli 1891.

Hovudstyret vil merka:

L/L Firdakraft fekk ved kgl. resolusjon 13. november 1959 løyve til å tilegne seg bruksrett til Vestre Øksendalselv og Sagelv i Davik kommune — no Bremanger kommune — og har i samband med dette bygd ut det nederste fallet frå Store Øksendalsvatn til sjøen (ca. 380 m) for ei ytring av 25 MW og med ein produksjonsevne på ca. 136 GWh i eit medels år. Bruksrettskonsesjonen som er gitt uavgrensa i tid gjeld også to øvre fall:

a) Daurmålvatn—Store Øksendalsvatn (ca. 160 m) og
b) Bjørndalsvatn—Store Øksendalsvatn (ca. 83 m).

Etter post 2 i konsesjonsvilkåra skulle utbygginga ha vore gjennomført innan 13. november 1966. Det er fastsett ei mulkt på kr. 50 pr. dag for å oversitja fristen.

L/L Firdakraft arbeider no med planar om ei utbygging av desse falla til ei yting på 6,9 MW og ein årleg medelproduksjon på 12,2 GWh for fall a, respektive 5,0 MW og 21,4 GWh for fall b. Anleggskostnadene er i forprosjektet rekna til 30,6 mill. kroner for Daurmål kraftverk og 26,6 mill. kroner for Bjørndalen kraftverk.

L/L Firdakraft har under planlegging vidare utbyggingar i nabovassdraget aust for Øksenelvane (Insteelva m. v.). Det blir arbeidt med flere alternativ og etter eit av dei vil produksjonen i Bjørndalen kraftverk bli redusert til 13,6 GWh i medel pr. år.

Det har no gått nær på 15 år sidan byggefristen gjekk ut og utan at spørsmålet om fristlenging har vore teke opp. Hovudstyret har ikkje tidlegare i slike saker rådd til at mulktbestemmelsen skal bli teken i bruk. I nokre få tilfelle har ein sett konsesjonen som burtfallen, men då har det gått ekstremt lang tid utan fristlenging og utan teikn til planar om utbygging.

I dette høvet er det no fremja planar om utnytting av falla og i samsvar med konsesjonen for so vidt. Hovudstyret finn å kunne rå til at det blir gitt fristlenging slik det er søkt om og utan innbetaling av dagmulkta. Ein vil likevel merka at det står att ein del oppryddings- og naturvernarbeid frå den tidlegare anleggsperioden. Det er også ynskjeleg å ha høve til å vurdere planar, opprydding, terskelbygging og alminneleg naturvern på grunnlag av konsesjonsvilkår som i dag blir fastsett om dette. Havudstyret vil rå til at det blir sett

som vilkår for fristlenginga at postane 14 og 20 i konsesjonen av 1959 blir erstatta av følgjande nye vilkår:

«14

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelsen og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidig hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

20

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 9. juni 1978 nr. 50 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniør eller arbeidsleder nødvendig underretning.

20 a

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan departementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE — Vassdragsdirektoratet.

Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker errosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.»

Sogn og Fjordane fylkeskommune har 6. oktober 1981 gitt følgjande tilråding:

«L/L Firdakraft. Øksendalselv og Sagelv, Bremanger kommune. Fristlenging

I møte i fylkesutvalet 31. mars 1981 vart det som sak nr. 81/1981 tilført møteboka:

«Utkast til «bruksleigekontrakt III» med L/L Firdakraft om fallrettar i Øksenelvane vert godkjent.

Fylkesutvalet har ikkje merknader å gjere til at L/L Firdakraft nå set i verk utbygging av fallet mellom Bjørndalsvatn og Øksendalsvatn, og fallet mellom Dauremålsvatn og Øksendalsvatn.»

Fylkeskommunen har såleis ikkje merknad til at fullføringsfristen for dei 2 anlegga vert forlenga til 13. november 1986.»

Bremanger kommune har 9. november 1981 gitt følgjande tilråding:

«L/L Firdakraft. Øksendalselv og Sagelv — søknad om fristlenging.

Formannskapet:

Bremanger kommunestyre vedtok i møte 25. juni 1981 — sak 47/81 — å rå til at Firdakraft fekk lenging av frist for bygging av kraftstasjonane Bjørndalsvatn og Dauemål.

I skriv av 11. september 1981 ber Olje- og energidepartementet om at kommunen kjem med fråsegn i samband med NVE sin søknad om fristlenging.

Tilråding til vedtak:

1. Ein viser til vedtak i Bremanger kommunestyre 25. juni 1981 — sak 47/81 — der slik lengd frist er gjeven etter søknad frå L/L Firdakraft.
2. Bremanger kommune vil streke under at konsesjonsvilkåra må følgjast frå utbyggaren si side, spesielt når det gjeld opprydding etter anleggsdrifta og utsetjing av fisk i vassdraga.

Kommunestyret:

Formannskapet si tilråding vart samrøystes vedteken.»

Departementets merknader:

Hovudstyret for NVE finn å kunne rå til at det blir gitt fristlenging slik det er søkt om og utan innbetaling av dagmulkt som fastsett i konsesjonsvilkåras post 2. Verken Fylkesmannen i Sogn og Fjordan, Sogn og Fjordane fyl-

keskommune eller Bremanger kommune har motsett seg søknaden om fristlenging.

Departementet vil i samsvar med Hovudstyrets tilråding innvilge søknad om fristlenging. Ein slutter seg til dei vilkåra som angitt i Hovudstyrets tilråding.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhald av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917, nr. 17, § 12, nr. 1 gis L/L Firdakraft fristlenging i samsvar med Olje- og energidepartementets tilråding av 11. juni 1982.

12. Tyssovassdraget.

Statsregulering av Tyssovassdraget. Ytterligere senking av Ringedalsvassdraget.

Kongelig resolusjon av 25. juni 1982.

A/S Tyssefaldene har en gammel konsesjonsfri regulering av vannet med senking til 418 og oppdemming til kote 449,40. Ved kongelig resolusjon 3. oktober 1924 fikk selskapet konsesjon på videre oppdemming til kote 465. — Reguleringshøyden er således i dag 47 m. —

Ved kongelig resolusjon 6. mars 1964 ble samtlige daværende reguleringstillatelser i vassdraget, med unntak for Vendoreguleringen, erstattet med en felles tillatelse.

Den foreliggende sak gjelder en søknad fra Direktoratet for statskraftverkene om tillatelse til en ytterligere senking av Ringedalsvatnet med 44,9 m.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 26. november 1981 avgitt følgende uttalelse i saken:

«Direktoratet for statskraftverkene har sendt inn følgende søknad datert 25. november 1980:

«*Sammendrag.*

Ringedalsvatnet i Tyssovassdraget i Odda kommune er i dag regulert 47 m. Statskraftverkene søker nå om å utnytte ca. 45 m bunnmagasin i tillegg. Økt magasinkapasitet er på ca. 125 GWh og har en beregnet verdi for elforsyningen på ca. 50 mill. kroner.

Eventuelle skader og ulemper for fiske, vannkvalitet og ferdsel er vurdert. De innkomne uttalelser gir oss grunn til å anta at skadene og ulempene blir uvesentlige sammenlignet med nytten av det nye magasinet.

Rent utseendemessig vil man bare få lavere vannstand i tørrår og under oppfyllingen etterpå.

Innledning.

Ved kongelig resolusjon av 3. oktober 1924 fikk A/S Tyssefaldene konsesjon på å regulere Ringedalsvatnet mellom HRV kote 465 og LRV kote 418. Magasinet har hittil vært utnyttet i kraftstasjonene Skjeggedal og Tyssedal (Tysso I), men etter at Oksla kraftstasjon er satt i drift, vil det i stedet bli utnyttet der.

Oversikt, se bilag 1.1.

Den valgte løsning for Okslas tilløpstunnel gjorde det naturlig av tekniske grunner å ha inntak i Ringedalsvatnet langt under nåværende LRV. Dette gjør at nytt magasin kan innvinnes med små kostnader. Tunnelen er allerede ferdig.

Høyder.

Det lokale høydegrunnlaget er nå erstattet av NGO-høyder, og dermed ble alle koter redusert 1,1 m. Nåværende reguleringsgrenser blir dermed HRV kote 463,9 og LRV kote 416,9.

Tunnelutslaget i Ringedalsvatnet gjør det mulig å senke til ca. kote 372.

Avtale mellom A/S Tyssefallene og NVE.

Elproduksjonssystemet i Tyssovassdraget eies nå av Staten ved NVE, men mesteparten er bortleid til A/S Tyssefaldene fram til 31. desember 2006.

I Statskraftverkenes elproduksjonssystem inngår:

1. Tilleggsmagasiner i Tysso II.
2. Oksla kraftstasjon.

Etter avtalen med A/S Tyssefaldene disponerer Statskraftverkene dessuten et eventuelt tilleggsmagasin i Ringedalsvatnet.

Søknad om reguleringstillatelse.

I henhold til lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 søker vi om 44,9 m senkning av Ringedalsvatnet til kote 372. Høydegrunnlag er NGO's Normal Null 1954.

Innvunnet magasinkapasitet.

Det er laget nytt loddekart, S-60136, og dette er grunnlaget for magasinkurve S-60342 av 17. oktober 1980. Under senkningen vil vannet bli delt i tre deler. Magasinkurven forutsetter at tersklene ligger på kotene 385 og 395. Første gang man utnytter magasinet så dypt, vil denne forutsetningen bli kontrollert. Eventuelle justeringer vil bety lite for innvunnet magasinkapasitet.

Den omsøkte senkning er beregnet å gi 134 mill. m^3 ny magasinkapasitet.

Loddekartet vedlegges.

Verdi av magasin.

Med de konsederte magasinene har Oksla 118 pst. magasin. Det nye senkningsmagasinet hever dette til 138 pst.

Tilsvarende magasinprosenter var det i saken om ytterligere senkning av Holskardvatnet (116 og 138 pst.). Man foretok da driftsimuleringer på vanlig måte, men presiserte at simuleringsmodellen JARSIM ikke fungerer nøyaktig nok for høytregulerte magasiner. Heller ikke i dag finnes bedre modeller, og vi har derfor unnlatt å simulere.

Holskardvatnsaken ble behandlet av Hovedstyret 19. februar 1979, og man brukte en

magasinverdi på 40 øre/kWh. Vi har valgt å bruke samme verdi.

Midlere energiekvivalent for bunnmagasinet er ca. 0,95 kWh/m³.

Energiinnhold: 134 × 0,95 = 127 GWh.

Verdi: 127 × 0,4 = 51 mill. kroner.

Fastkraftøkning i samkjøringssystemet.

Årsaken til at vi har unnlatt å simulere er angitt ovenfor. Fastkraftøkningen må derfor anslås ved å studere «kritisk periode» høsten 1939—våren 1942. Ca. 3 kWh ekstra magasinkapasitet gir 1 kWh/år fastkraftøkning. Mye av denne økningen er foredling fra tilfeldigkraft.

Fastkraftøkning: 127/3 = 42 GWh/år, avrundet til 40 GWh/år.

Vannstandsvariasjoner.

Ringedalsvatnet har så høy magasinprosent at det kan karakteriseres som et typisk flerårsmagasin. I de fleste år vil man få vannstandvariasjoner i øvre del av magasinet, og denne variasjonen blir den samme uansett om man har det nye senkningsmagasinet eller ikke.

Bare i dårlige vannår, når elsystemets totalmagasin må tappes langt ned, vil det nye magasinet bli utnyttet helt eller delvis. Sommeren etter vil gjenoppfyllingen skje langsomt, for Ringedalsvatnets lokale nedbørsfelt har 268 pst. magasin. Hvis elsystemets magasinsituasjon er bedre neste vinter, vil Oksla kjøre lite, og mye av tappingen fra Tysso II's magasiner vil bli lagret i Ringsdalsvatnet.

Skader og ulemper.

Erosjon på grunn av senkningen har vært vurdert av Norges geotekniske institutt, som i rapport av 1. august 1979 konkluderte med at det periodevis blir økt slaminnhold i vannet. Rapportens tekstsider følger vedlagt i kopi.

Vi innhentet deretter uttalelser om følgende forhold:

1. Fiske.
2. Vannkvalitet.
3. Isforhold.

Fiske.

Grunneieren og den lokale fiskerforening har ingen innvendinger mot senkningen, se vedlagte kopi av uttalelse 19. mars 1979.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk mener det er unødvendig med nye fiskeribiologiske undersøkelser, se vedlagte kopi av brev 4. februar og arkivuttalelse 22. januar fra Fiskerikonsulenten i Vest-Norge.

Vannkvalitet.

I Okslasaken ble det vedtatt å flytte Ringedalsvatnets avløp fra Skjeggedal/Tysso I til Oksla. Utgangspunktet i denne senkningssøknaden blir dermed at Vetlevatnet bare får tilløp fra restfeltet. Dessuten vil man en sjelden gang ha overløp fra Ringedalsvatnet.

Eventuelt slam i Ringedalsvatnet vil komme ved lave vannstander. Etter slik nedtapping vil det gå lang tid før man får overløp, og slaminnholdet i overflatevannet må da forventes å være beskjedent.

Vi kontaktet Odda helseråd v/distriktslegen over telefon 6. februar og fikk inntrykk av at nåværende inntaksted for vannverket anses tilfredsstillende. Dermed skulle Ringedalsvatnet kunne reguleres uavhengig av vannforsyningen slik den er i dag.

Imidlertid har det vært antydet fremtidig regional vannforsyning med inntak direkte i Ringedalsvatnet, se vedlagte kopi av brev 29. mai 1980 fra Statens institutt for folkehelse (SIFF). Forholdet til SIFF skulle være avklaret ved at vi går inn for:

1. Senkningstillatelsen kan revideres når det eventuelt blir aktuelt å bruke Ringedalsvatnet som regional drikkevannskilde.
2. Når senkningen første gang tas i bruk, det vil si etter at vannstanden har vært under nåværende LRV kote 416,9, tas en fysikalsk-kjemisk vannprøve ved Oksla kraftstasjon hvert kvartal. Prøvene avsluttes når slaminnholdet igjen er lavt nok og igangsettes igjen ved neste bruk av det nye magasinet.

Ferdsel.

Bortsett fra A/S Tyssefaldenes anleggsvei langs nordsiden av vannet er det ingen veier og turistruter. Eneste bebyggelse er hytteområdet i vestenden. For øvrig er terrenget meget bratt og lite brukt som utfartsområde. Det er liten båttrafikk på vannet. Enkelte sommere vil man få lavere vannstand enn hittil. Tersklene i magasinet ligger på ca. kote 390, og selv etter tapping til LRV vil denne vannstanden nås tidlig under vårflommen.

Også skitrafikken er beskjeden. Ved utløpet av Tysso II er isen usikker. Det nye senkningsmagasinet vil bare gi endrede forhold i enkelte vintre. Vinteren etter en utnyttelse av bunnmagasinet kan man få vannstandstigning, og dette medfører råk langs stranden.

For øvrig henvises til vedlagte kopi av uttalelse 10. oktober fra NVE's iskontor.

Landskapsestetiske forhold.

Etter vår vurdering vil senkningen ikke medføre andrer landskapsestetiske virkninger enn dem som er angitt foran om vannstandvariasjoner og økt slaminnhold i vannet.

Konsesjonsavgifter.

Ved vanlig beregning vil senkningsmagasinet gi liten økning i «regulert vannføring». Hovedstyret innførte imidlertid ny praksis når det gjaldt Blåsjø i Ulla-Førresaken og har senere brukt samme prinsipp i lignende tilfeller, blant annet i Holskardvatnsaken.

Vi foreslår at tilsvarende opplegg brukes her og viser til punkt 2 i reguleringsbestemmelsene for Holskardvatnet bestemt ved kongelig resolusjon 18. januar 1980:

> «Hvis det blir vedtatt lovendring i vassdragsreguleringsloven med avgiftsregler som også gjelder for flerårsmagasiner, skal avgiften fra denne endrings ikrafttreden beregnes etter de nye regler for så vidt angår den delen av Ringedalsvatnmagasinet som overstiger 298 mill. m³.»»

Med søknaden fulgte 8 stk. vedlegg.

Vedlegg nr. 1 er en oversiktsskisse over Tysso-verkene.

Vedlegg 2 er følgende uttalelse av 19. mars 1979 vedrørende fisket i Ringedalsvatnet undertegnet av A/S Tyssefaldene og Tyssedal Jakt- og Fiskelag:

«Ringedalsvann ligger i sin helhet på gnr. 75, bnr. 1 og 2 og disse eiendommer disponeres av Aktieselskabet Tyssefaldene som om selskapet var eier i h. t. leieavtale med Staten av 4. mars 1964.

Fisket i vannet er av Tyssefaldene stillet til disposisjon for Tyssedal Jakt- og Fiskelag som administrerer fisket.

Det er tydelig at fisken i Ringedalsvann formerer seg, da det tas adskillig fisk som er for «mager» til bruk.

Det har ikke vært satt ut fisk i Ringedalsvann på over 25 år.

En ytterligere senkning av vannet vil måtte få en innvirkning på fiskens mulighet til formering, men dette vil etter undertegnedes mening bare være en fordel for fiskens «tilstand» slik erfaringene er i dag.

Skulle fremtiden vise at det er næringsgrunnlag for en større bestand enn den som er resultatet av den naturlige formering, vil dette kunne reguleres ved utsetning av fisk.

Ut fra foranstående har vi derfor ingen anmerkninger til at Ringedalsvannet senkes ytterligere.»

Vedlegg 3 er brev datert 4. februar 1980 fra Direktoratet for vilt- og ferksvannsfisk, som slutter seg til følgende uttalelse av 22. januar s. å. fra fiskerikonsulenten i Vest-Norge (vedlegg 4):

«I 1972 var det utført fiskeribiologiske granskingar av Ringedalsvatn. Prøvefisket viste at auren var av mindre god kvalitet; kvit i kjøtet og mager. Vatnet kan karakteriserast som overfolka, veksten var dårleg og viste teikn til stagnasjon.

Første regulering av Ringedalsvatn var i 1908. Seinare har dammen vorte påbygd. Den store reguleringshøgda — i dag 47 meter mellom HRV og LRV — har redusert fiskeproduksjonen i vatnet. Gytetilhøva ser ut til å vera god nok i forhold til næringsgrunnlaget til fisken.

Ringedalsvatnet ligg i eit område som vert lite nytta til rekreasjon. Dette kjem av topografiske forhold, og at det fins finare fjellområde i nærleiken. Dette fører til at det vert hausta lite fisk frå Ringedalsvatn.

Vi meiner at det ikkje er naudsynt med fleire fiskeribiologiske granskingar av Ringedalsvatn.

Dersom LRV vert senka med ytterlegare 45 meter — total reguleringshøgd 92 meter — vert produksjonen av botnnæringsdyr for fisken svært låg, men etter dei røynslene ein har i dag vil aure framleis kunne leve i vatnet.

Ein lengdeprofil viser at den eventuelle senkinga vil dela vatnet i fire. Bak kvar terskel vert det ein refuge med djup på minst 20 meter, kor fisken kan overleva når vatnet er nedtappa til LRV.

Ei eventuell senking av LRV med ytterlegare 45 meter, kan føra til dårlegare gyteforhold. Dersom det frå lokalt hald vert ytra ønskje om utsetjing av setjefisk, kan dette påleggjast konsesjonæren. Vi meiner at kongelig resolusjon av 6. mars 1964 punkt 14, sjå vedlegg, også vert gjort gjeldande for eventuelle nye konsesjonsvedtekter for Oksla kraft.»

Vedlegg 5 er uttalelse av 29. mai 1980 fra Statens institutt for folkehelse:

«Som nevnt i vårt brev av 18. april 1980 kan en 45 meters senking av Ringedalsvatnet medføre et økt svevepartikkelinnhold i Ringedalsvatnet og dermed en forringelse av drikkevannskvaliteten. Reguleringen kan derfor vanskeliggjøre en eventuell framtidig utnyttelse av Ringedalsvatnet som drikkevannskilde.

Instituttet kan imidlertid godta en midlertidig senkning av Ringedalsvatnet. Senkningen forutsettes opphørt dersom det er nødvendig for bedring av vannkvaliteten når Ringedalsvatnet eventuelt tas i bruk som drikkevannskilde.

Det bør tas 1 fysikalsk-kjemisk vannprøve ved Oksla kraftstasjon hvert kvartal for å få oversikt over effekten av den økte reguleringen.»

Vedlegg 6 er følgende utredning av 10. oktober 1980 fra NVE's iskontor:

«Generelt kan en si at nedtappingen kan føre til to slags ulemper for isforholdene. For det første, hvis de strendene som etter hvert blir tørrlagte under nedtappingen er svært bratte og/eller sterkt kuperte, vil isen sprekke opp. Dette vil kunne sjenere eller til og med hindre trafikk over disse strandpartiene. For det andre, hvis nedtappingen fører til grunne partier, vil isdekket over disse kunne svekkes, i spesielle tilfeller til og med brytes opp.

Ifølge dybdekartet er strendene mange steder, særlig langs midtre del av vannet, så bratte at problem som er nevnt ovenfor kan komme på tale. Men det må da tilføyes at de delene av strendene som blir tørrlagte ved den nye nedtappingen ikke blir brattere enn de delene som faller mellom de tidligere reguleringsgrensene. I begge kortendene skulle det imidlertid ikke behøve å oppstå problem med trafikk mellom isdekket på innsjøen og land.

Når det gjelder grunne partier, vil det kunne oppstå slike flere steder under nedtappingen. Først ved Flatanes, der sal-punktet ligger mellom kote 390 og 400. Dernest midtvegs mellom dette stedet og dammen, der en først vil få en grunnen på noe over 390, senere to på begge sider mellom kotene 380 og 390. Et tredje sted med grunne blir ca. 1,5 km fra østenden (Ringedalen), med høyde noe over 390 m o h. Hvis det blir kanalisert på de to førstnevnte sal-punktene vil det på det sistnevnte stedet kunne bli helt tørt. Inntil disse tre partiene blir helt tørrlagte, vil en da en tid under nedtappingen ha en slags grunne sund, med muligheter for dårligere eller ødelagt isdekke. Når en imidlertid er klar over beliggenheten av disse grunne partiene skulle det ikke by på noe problem å trafikkere isen utenom disse.

Når det gjelder isforholdene i Sørfjorden ventes ikke disse å bli merkbart endret ved den ytterligere nedtappingen av Ringedalsvatn. Den nye Oksla kraftstasjon har en allerede bestemt maksimal driftsvassføring, uavhengig av den nye senkningen. Det som imidlertid er nytt er at det med større vannressurs kan

gjøres med maksimal vassføring i noe lengre periode. Hvis det da kjøres med maksimal vassføring under slike meteorologiske forhold som ligger til rette for isproduksjon i fjorden, kan en ikke se bort fra at isproduksjonen vil øke jo lengre en slik vassføring opprettholdes.»

Vedlegg 7 er en rapport datert 1. august 1979 fra Norges geotekniske institutt vedrørende erosjon i magasinet:

«Senkning av LRV i Ringedalsvatn vil føre til erosjon i deltaområder og sedimentære avsetninger langs strendene.

En senkning av LRV til kote 372 innebærer en senkning til under naturlig vannstand fra før regulering. Dette fører til at bunnsedimenter og deltaavsetninger blir blottlagt i perioder, og påvirket av eroderende prosesser som grunnvannstrøm, rennende vann, bølger og vind.

Materialinnholdet i deltaavsetningene og deltaavsetningenes størrelse er avhengig av en rekke faktorer. Viktigst er elvenes vannføring og mektigheten av lett eroderbare masser i og omkring elveleiene.

Den generelle deltaoppbygging består av finkornige jordarter som silt/sand overlagret av grovere masser som sand/grus. Ofte finner vi grus/stein og blokk i toppskiktet. Hele deltaavsetningen hviler vanligvis på bunnmorene eller fjell.

Ved Ringedalsvatn har det vært relativt stor vannføring i Nybuåi og Tysso-vassdraget mens Mosdalsbekken har et relativt beskjedent nedslagsfelt. Felles for vassdragene er relativt lite eroderbare løsmasser langs elvene, men lett eroderbare bergarter fra den Kambro-siluriske lagrekke. Deltaområdenes oppbygging følger sannsynligvis den generelle oppbygging som er beskrevet ovenfor. Detaljerte materialundersøkelser må utføres dersom en nøyaktigere kartlegging anses ønskelig.

Ut fra bunnprofilene finner vi at deltaavsetningenes mektighet varierer. Størst er avsetningen utenfor Nybuåi, der avsetningen ligger som en terrasse ca. 400 m ut for elveosen på kote 450. Avsetningen begrenses av en 40 m høy og 30—34° bratt skråning.

Ved Tysso ligger det sannsynligvis også en mektig avsetning 200—350 m ut for elvemunningen på kote 450. Avsetningens totale mektighet er det vanskelig å uttale seg om da terrenget faller jevnt mot dypet under LRV. Avsetningens fall er ca. 30° og noe slakere enn ved Nybuåi.

Ved Mosdalsbekken er deltaavsetningen lite markert i terrenget og anses derfor som relativt beskjeden.

Det rennende vanns erosjon i deltaavsetningene vil føre til utforming av nye elveleier og utvasking av masser som delvis avleires på et lavere nivå, delvis går i suspensjon i magasinet og blakker vannet. Tilsvarende nedvasking vil skje i bunnsedimentene langs strendene. Bølger og grunnvannsstrøm vil også vaske ut deltaavsetninger, og tidligere avsatte bunnsedimenter og bidra til blakking av vannet når vannstanden er lav.

Det er sannsynlig at de opprinnelige deltaavsetningene med tiden vil eroderes ned, og at det grovere materialet vil avleires på lavere nivå lenger ut i magasinet. Utvasking av finstoffet vil sannsynligvis i lang tid framover blakke magasinets vann under lav vannstand.

Skred i deltaavsetningene anses mulig, men eventuelle konsekvenser blir små.

Det er sannsynlig at deltaavsetningene inneholder store mengder silt-sand-grus og at deltaavsetningenes skråningsvinkel ligger nær rasvinkel. Det vil si at sikkerheten mot utrasing er liten. Ved hurtig senkning av vannstanden i magasinet vil det kunne tenkes at poretrykket i de finkornige jordarter silt og sand ikke utjevnes raskt nok til at massene forblir stabile. Dette kan føre til utglidning. Eventuelle utglidninger vil sannsynligvis være relativt lokale og konsentrert til fronten og andre brattsider i avsetningene. Konsekvensene blir små idet skred vil gå ut i vannet langt fra damsted og tappested og kun føre til masseforskyvning på bunnen av magasinet. Utraste finkornige masser kan føre til slam i vannet på samme måte som ved erosjon.

Urskred kan tenkes å forekomme ved hurtig senkning av vannstanden.

Løsmaterialet i fjellsidene langs Ringedalsvann er stort sett urer og forvitringsmateriale av forskjellig mektighet som delvis ligger på fjell, delvis på morene og delvis over elvetransportert materiale som deltaavsetninger eller finkornige avsetninger langs strendene.

Urenes totalstabilitet er avhengig av underlaget. Skred i disse massene har først og fremst forekommet i forbindelse med værsituasjoner som har ført til ekstremt høyt poretrykk i de finkornige bunnmassene eller ved menneskelig aktivitet som vegbygging.

Urskred ved vannsenkning i Ringsdalsvatnet kan tenkes å forekomme dersom senkningen skjer raskere enn poretrykksutjevningen i de finkornige bunn-massene. Vi har imidlertid ikke gjort noen detaljert analyse av denne utrasingsform da de aktuelle uområdene er relativt små og utrasingen ikke vil kunne gi skadebringende bølgeoppløp mot dammen eller ramme eventuelle vitale steder.»

Vedlegg 8 er magasinkart.

Søknaden er blitt kunngjort i Norsk lysingsblad og lokalpressen, og har vært lagt fram for distriktet m. v. på vanlig måte. Følgende uttalelse er innkommet:

F y l k e s m a n n e n i H o r d a l a n d, brev av 7. september 1981:

«Fråsegner frå dei instansar i distriktet som er beden om å uttale i saka ligg føre.»

O d d a k o m m u n e s t y r e gjorde i møte 10. juni 1981 slikt samrøystes vedtak:

«Konsesjonsnemnda rår til at konsesjon for ytterligere senking av Ringedalsvatnet blir gitt på følgende vilkår:

1. Konsesjonsavgift til kommuner må omregnes på bakgrunn av den innvunne økning av vannkraften. Avgiften settes til lovens høyeste beløp.

2. Statskraftverkene forpliktes til å skaffe Tyssedal tilfredsstillende drikkevann, hvis den vanlige kilde svikter. Det må tas fysikalske-kjemiske vannprøver ved Orkla kraftstasjon hvert kvartal for å få oversikt over effekten ved den økte regulering.»

Hordaland fylkesfriluftsnemnd (møte 5. mars 1981) har ikkje særlege merknader til søknaden.

Hordaland fylkeslandbruksstyre (møte 26. august 1981) har ikkje merknader til ei ytterlegare senking av Ringedalsvatnet.

Hordaland fylkeskommune ved Plan- og utbyggingsavdelinga viser til Odda kommunestyre si fråsegn, punkt 2, vedkommande framtidig drikkevassforsyning. Så vidt ein kan sjå kan desse interessene ivaretakast slik Statskraftverka går inn for i sine merknader til Statens institutt for folkehelse (SIFF) sine ynskje på dette punktet. På bakgrunn av dei opplysningane som går fram av søknaden og føreliggjande fråsegner frå lokalt og fagleg hald kan Plan- og utbyggingsavdelinga rå til at det vert gjeve løyve til ytterlegare senking av Ringedalsvatnet for dermed å auka magasinkapasiteten og energiproduksjonen ved Oksla kraftverk.

Eg har for min del ikkje særlege merknader i saka og rår til at ytterlegare løyve til senking av Ringedalsvatn vert gjeve på dei vilkåra som omsynet til drikkevassforsyninga for Tyssedal måtte krevja.»

Med fylkesmannens brev fulgte bl. a. følgende utskrift av møtebok for 5. februar 1981 for Odda helseråd:

«Helserådsordførerens uttale: Tyssedal får sin drikkevannsforsyning fra elva Tysso et stykke ovenfor Tyssedal. Det er Kloreringsanlegg ved vanninntaket. Dette vannet kommer ikke fra Ringedalsvatnet og kvaliteten har vært tilfredsstillende. I ekstra tørre år kan denne vannforsyning bli for knapp og da kan det bli aktuelt å hente vann fra Ringedalsvatnet. Statens Institutt For Folkehelse har i brev datert 29. mai 1980 nevnt at ved 45 m senkning av Ringedalsvatnet vil medføre et økt svevepartikkelinnhold i Ringedalsvatnet og dermed en forringelse av drikkevannskvaliteten. Jeg regner dog med at denne forurensingen vil bestå av anorganisk stoff. Statskraftverkene bør dog være forpliktet til å skaffe Tyssedal tilfredsstillende drikkevann hvis den vanlige kilde skulle svikte.

INNSTILLING: Helserådet kan anbefale at konsesjon til ekstra senking av Ringedalsvatnet blir gitt på betingelse av at Statskraftverkene blir forpliktet til å skaffe Tyssedal tilfredsstillende drikkevann hvis den vanlige kilde svikter. Det bør tas en fysikalsk-kjemisk vannprøve ved Oksla Kraftstasjon hvert kvartal for å få oversikt over effekten av den økte reguleringen.

Søknad fra Statskraftverkene til senking av Ringedalsvatnet.

VEDTAK: Som innstilling.»

Vestlandske Naturvernforening, brev av 30. april 1981:

«Ringedalsvatnet er idag regulert 47 m. En slik stor regulering vil allerede ha hatt stor virkning på plante- og dyrelivet i vannet. Makrofytter (høyere planter) vil ha forsvunnet fra vannet. Dyrene i littoralsonen (sone der makrofytter vokser) vil ha forsvunnet, og både bunndyrmengde og -diversitet har gått drastisk ned. Hverken marflo eller skjoldkreps (viktige næringsdyr for fisk) har vært registrert i vannet. Vannet er overbefolket av fisk av dårlig kvalitet, som er kvit i kjøttet og mager. Dette er også et generelt trekk ved slike store reguleringer. Fisken representerer liten næringsverdi og økonomisk verdi. Biologisk verneverdi av slike vann må karakteriseres som meget lav. En videre utbygging vil sannsynligvis påvirke fiskebestanden. Næringsgrunnlaget for fisken vil sannsynligvis også bli påvirket i negativ retning. Det er mulig at fiskens formeringsmuligheter vil bli dårligere, men det er vanskelig å forutsi om dette vil ha en positiv virkning på fiskebestanden. Men dette er heller tvilsomt pga. sviktende næringstilgang.

Etter den nåværende senkingen kan en forvente relativt store mengder slam på bunnen av vannet. En videre senking vil sette igang erosjon i disse slamavleiringene. En kan dermed risikere store mengder svevepartikler i vannet som kan skape problemer ved utnytting av vannet som drikkevannskilde. SIFF har gått inn for en midlertidig senking av vannet, dette kan kanskje være den beste løsningen inntil grundigere undersøkelser av senkingseffekten foreligger. En kontinuerlig registrering av fysiske/kjemiske parametre er da nødvendig. Behovet for framtidig bruk av vannet som drikkevannskilde bør også vurderes grundigere.»

Fiskeridirektoratet, brev av 29. april 1981:

«Saken har vært forelagt Havforskningsinstituttet samt Fiskerisjefen i Hordaland.

Instituttet uttaler i brev av 24. februar 1981, kopi følger vedlagt, at en ut fra de foreliggende opplysninger antar at utbyggingen ikke får nevneverdig innvirkning for fisken i Sørfjorden. Videre at det marine miljø i fjorden fra før er påvirket av vassdragsreguleringer og industri og at en noe økt ferskvannstilførsel i vinterhalvåret må antas å gi liten tilleggspåvirkning for fisk og andre marine organismer.

Fra fiskerisjefen har en fått opplyst i brev av 21. april 1981, kopi følger vedlagt, at det ikke finnes registrerte anlegg for fiskeoppdrett i det området som reguleringen vil omfatte. Fiskeridirektøren har på denne bakgrunn ingen merknader til søknaden.»

Kystdirektoratet, brev av 9. februar 1981:

«Under henvisning til siste avsnitt i brev av 10. oktober 1980 fra Vassdragsdirektoratets Hydrologiske avdeling vedrørende isforholdene i Sørfjorden tilrår Kystdirektoratet at det i forbindelse med eventuell konsesjon blir pålagt søkeren å besørge isbryting hvis isforholdene som følge av nedtappingen av Ringedalsvannet skulle bli forverret i Sørfjorden.

Forøvrig har Kystdirektoratet intet å bemerke til saken.»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk slutter seg i brev av 31. mars 1981 til følgende uttalelse fra Fiskerikonsulenten i Vest-Norge av 24. s. m.:

«Som det framgår av vårt brev av 22. januar 1980 (i saksdok.) kan Ringedalsvatnet karakteriseres som et lite verdifullt fiskevatn. Fiskens næringsgrunnlag er vesentlig luftinsekter, plankton og fjørmygglarver. Dette er organismer som i mindre grad enn de fleste botndyr desimeres av regulering. Produksjonsgrunnlaget for fisk blir derfor ventelig ikke redusert nevneverdig av en ytterligere senkning av vatnet, forutsatt at vannstanden ikke blir nær LRV store deler av sommeren.

Dersom reguleringen skulle redusere rekrutteringen, eventuelt slå ut enkelte årsklasser, vil det etter alt å dømme ha en positiv effekt på fisketettheten, ved at denne reduseres.

De topografiske forhold gjør vatnet lite attraktivt til sports/næringsfiske.

Etter vår mening vil den planlagte regulering ikke komme i nevneverdig konflikt med fiskeinteressene.»

Miljøverndepartementet har i følge brev av 6. mai 1981 ikke merknader til at konsesjon gis. Vedrørende vannforurensing uttales:

«Senkingen av Ringedalsvatnet vil neppe føre til større forurensningsmessige ulemper. Departementet finner det derfor tilstrekkelig med et generelt vilkår om tiltak mot forurensninger.

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning § 10, jfr. § 4, til senking av Ringedalsvatnet, dersom følgende vilkår tas med i tillatelsen:

— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverke eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med senkingen.»

De innkomne uttalelser har vært forelagt søkeren, som i brev av 24. september 1981 bemerker:

«Vi har bemerkninger til følgende av de innkomne uttalelsene:

1. Odda kommunestyre 10. juni 1981 og bilagene:
   a) Odda helseråd 5. februar 1981.
   b) Odda natur-, miljø- og friluftsnemnd 9. februar 1981.
2. Hordaland fylkesfriluftsnemnd 5. mars 1981.
3. Fiskeridepartementet 14. mai 1981 og bilag:
   a) Kystdirektoratet 9. februar 1981.
4. DVF — Fiskerikonsulenten i Vest-Norge 24. mars 1981.

Vannprøver ved kraftstasjonen (1 og 1 a).

Hensikten med vannprøvene bør presiseres. Forslaget om en prøve pr. kvartal kommer fra Statens institutt for folkehelse i brev av 29. mai 1980, som var vedlagt søknaden.

Det er behov for nærmere detaljer om hva som skal måles, videre må det administrative opplegget klarlegges for å sikre måleresultater som er nøyaktige nok. Vi foreslår derfor at et eventuelt vilkår gis en mer generell utforming, f. eks.: «Ringedalsvatnets drikkevannkvalitet overvåkes ved at det tas fysisk-kjemiske vannprøver ved Oksla kraftstasjon etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.» Punktet bør utformes slik at departementet har adgang til å sløyfe målingene dersom det mener de er overflødige.

Drikkevann til Tyssedal (1 og 1 a).

Vårt ansvar for drikkevannforsyningen må være begrenset til at dersom eventuelt suppleringsvann fra Ringsdalsvatnet har for dårlig kvalitet, må vi sørge for at det ikke er dårligere enn det ville vært uten ytterligere senkning.

Fiske (1 b, 2 og 4).

Her er uttalelsene motstridende. DVF sier at vannet er overbefolket. Det skulle derfor være unødvendig med utsettingspålegg.

Isproblemer i fjorden (3 og 3 a).

Det er meget vanskelig å vurdere om eventuelle isproblemer er forverret som følge av økt magasin i Ringedalsvatnet.

Selv i dag er magasinet stort nok til at alt vannet kan kjøres ut om vinteren. En magasinøkning vil derfor bare føre til at vann overføres fra en vinter til en annen. Av den grunn mener vi at ytterligere senkning ikke bør pålegges plikt til isbryting.

I vår søknad unnlot vi å kommentere siste avsnitt i uttalelse av 10. oktober 1980 fra NVE's iskontor. Dette avsnittet bør justeres slik at det klart fremkommer at i kuldeperioder er det Okslas installasjon som bestemmer ferskvannstilførselen til fjorden, ikke en magasinøkning.»

Under sakens sluttbehandling er innkommet følgende brev av 9. november 1981 fra Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo:

«I sakspapirene er angitt at en konsekvens for senking av LRV i vannet, er erosjon og økt innhold av suspendert materiale. Naturvitenskapelig sett antar vi at her kan oppstå forhold som det vil være av interesse å studere.

Vi ber derfor om, hvis konsesjon blir gitt, at det blir anledning til å foreta de nødvendige undersøkelser før og etter de nye reguleringer igangsettes.

Videre må understrekes at vi har ingen innvendinger mot at konsesjon gis for ytterligere regulering av Ringedalsvatnet.»

Hovedstyret vil bemerke:

Generelt.

Naturlig lavvasstand i Ringedalsvatnet er på kote 436. A/S Tyssefaldene har en gammel konsesjonsfri regulering av vatnet med senking til kote 418 og oppdemming til kote 449,40. Ved kgl. resolusjon av 3. oktober 1924 fikk selskapet konsesjon på videre oppdemming til kote 465. Reguleringshøyden er således i dag 47 m. I 1964 ble samtlige daværende reguleringstillatelser i vassdraget — med unntak for Vendoreguleringen — erstattet av en felles tillatelse gitt ved kgl. resolusjon 6. mars nevnte år.

Magasinet i Ringedalsvatnet ble tidligere utnyttet i Skjeggedal og Tysso I kraftstasjoner. Verkene er imidlertid hjemfalt til staten, som senere har bygget Oksla kraftstasjon, der hele fallet til sjøen blir utnyttet.

Ved Ringedalsvatnet ligger kraftstasjonen Tysso II, som utnytter fallet fra Nybuvatn i øvre Tyssevassdraget. Dette verk er også hjemfalt til staten. Såvel staten som A/S Tyssefaldene har magasiner i øvre del av vassdraget, som utnyttes i Tysso II og Oksla. Begge verk er utleid til nevnte selskap, som også manøvrerer statens magasiner i vassdraget i henhold til avtale.

Ytterligere senking.

Ved byggingen av Oksla kraftverk var det av tekniske grunner naturlig å legge inntaket i Ringedalsvatnet på ca. kote 370. Dette gjør at en med meget små kostnader kan utnytte et tilleggsmagasin ned til ca. kote 372. Disse sist nevnte tall refererer seg til NGO's høydesystem, der alle høydetall er 1,1 m mindre enn i det lokale system. De nåværende reguleringsgrenser er henholdsvis kote 463,9 og kote 416,9 i NGO-systemet.

En senking til kote 372 som nevnt, vil øke reguleringshøyden med 44,9 m til 91,9 m. Tilleggsmagasinet vil bli på ca. 134 mill. m^3. Det betyr at magasinet i Ringedalsvatnet øker fra 292 mill. m^3 til 426 mill. m^3, og totalt magasin i vassdraget fra 775 til 909 mill. m^3. Reguleringsgraden i vassdraget er i dag 112 pst. Med tilleggsmagasinet vil den bli 132 pst.

Beregnet på vanlig måte vil tilleggsmagasinet gi en økning i regulert vassføring på bare 0,3 m^3/s i bestemmende år, og svært liten økning i antall naturhestekrefter. Grunnlaget for avgiftsberegningen kommer en tilbake til under omtalen av konsesjonsavgifter.

Tilleggsmagasinet vil bare bli nyttet i dårlige vannår, og da i større eller mindre grad. Det er vanskelig å angi nøyaktig produksjonsøkning i samkjøringssystemet, men en regner med en fastkraftøkning på ca. 40 GWh, hvorav en stor del er foredling av tilfeldig kraft. Verdien av tilleggsmagasinet er anslått til ca. 60 mill. kroner ultimo 1981. Kostnadene ved å ta det i bruk er neglisjerbare. Energiøkonomisk er derfor magasinøkningen meget gunstig.

Skader og ulemper.

I de fleste år vil vasstandsvariasjonene i Ringedalsvatnet bli som før, men i dårlige vannår vil det nye magasinet bli nyttet helt eller delvis. Ved lave vasstander vil det da oppstå erosjon og muligens utrasing i tidligere avsatte finmasser, slik at vatnet blir slamholdig. Dette vil sannsynligvis foregå i lang tid framover, og det vil være til ulempe dersom det blir aktuelt å ta drikkevann herfra til Tyssedal.

Senkingen kan også vise seg å bli skadelig for fiskebestanden i vatnet. Den er imidlertid i dag av dårlig kvalitet p. g. a. overbefolkning, og dessuten er området i det hele lite nyttet til rekreasjon. En noe uheldig landskapsestetisk virkning er det ikke reagert på fra distriktets side.

Ved tapping av magasinet vil en få stedvis oppsprekking av isen langs strendene. Dette forekommer også under dagens forhold. Videre vil en ved lavere vasstander kunne få svekket is og oppsprekking over grunnpartier i vatnet. Eventuell stigende vasstand vinterstid kan medføre råkdannelse langs stranden.

Konklusjon.

Det er ikke kommet protester mot søknaden. Odda kommune, Hordaland fylkeskommune og fylkesmannen rår til at konsesjon blir gitt på visse vilkår.

Hovedstyret finner etter en samlet vurdering at skadevirkningene for private, offentlige og allmenne interesser er små i forhold til nytten ved tiltaket. En tilrår at planene godkjennes og at det fastsettes reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement som fremgår av vedlagte utkast.

Merknader til bestemmelsene.

Reguleringstid, post 1.

Da Ringedalsvatnet kan tenkes å bli aktuelt som vassforsyningskilde for Tyssedal, enten permanent eller som tørrårsreserve, foreslår Hovedstyret at reguleringsbestemmelsene skal kunne endres i tilfelle hensynet til vassforsyningen skulle tilsi dette. For øvrig har posten vanlig form.

Konsesjonsavgifter, post 2.

Kommunen har krevd lovens maksimalsatser. Da den nye reguleringen er uvanlig billig,

er Hovedstyret enig i dette og foreslår kr. 10 pr. nat.-hk til kommuner og kr. 3 pr. nat.-hk til staten.

Når det gjelder beregningsgrunnlaget, vil en vanlig kraftøkningsberegning i dette tilfelle ikke gi noe rimelig resultat fordi vassdraget fra før er sterkt regulert. På samme måte som i tidligere liknende saker, f. eks. Holskardvatn i Eksingevassdraget, Øyarvatn i Kvina og Kobbelva, har Vassdragsdirektoratet vurdert nytten av tilleggsmagasinet. Sammenholdt med nevnte tidligere reguleringssaker er en kommet fram til en kraftøkning på 6 500 nat.-hk som rimelig grunnlag for avgiftsberegningen.

Det er tatt forbehold om annen beregningsmåte for det tilfelle at lovens bestemmelser om avgiftsberegning blir endret.

Manøvreringsreglement, post 9.

Posten er tatt inn i vanlig form.

Når det gjelder selve reglementet, foreslår Hovedstyret at tilleggsmagasinet i Ringedalsvatn føyes til i gjeldende reglement for nåværende statsreguleringer i Tyssovassdraget, fastsatt ved kgl. resolusjon av 9. juli 1971.

Konsesjonskraft, post 12.

Posten er tatt inn i vanlig form.

Forurensning m. v., post 13.

Her er tatt inn den generelle bestemmelse som Miljøverndepartementet mener bør være et vilkår for tillatelse i henhold til vannforurensingsloven.

Kommunen krever at det av hensyn til Ringedalsvatnet som mulig drikkevannskilde skal tas fysikalsk-kjemiske vannprøver ved Oksla kraftstasjon for å få oversikt over virkningen av den økte nedtappingen. Forslag om dette kom opprinnelig fra Statens institutt for folkehelse. Hovedstyret har tatt innen bestemmelse om dette i den form Statskraftverkene har tilbudt.

En har også i denne forbindelse — i likhet med post 1 — tatt med forslaget om at reguleringsbestemmelsene skal tas opp til ny vurdering dersom hensynet til vassforsyningen i Tyssedal gjør det nødvendig.

Hovedstyret mener at konsesjonsmyndighetene ved bestemmelsene i denne post i rimelig grad tar hensyn til kommunens krav om tilfredsstillende drikkevann for Tyssedal for det tilfelle at den vanlige kilden svikter.

Isforhold, post 14.

Da en ved sterk nedtapping må regne med vanskeligere forhold for ferdselen på isen på Ringedalsvatnet foreslår Hovedstyret at det på egnede steder skal settes opp skilt med orientering om faremomenter i den forbindelse.

Kystdirektoratet foreslår at søkeren blir pålagt å besørge isbryting på Sørfjorden hvis isforholdene skulle bli forverret som følge av sterk nedtapping av magasinet. Søkeren mener imidlertid at en slik bestemmelse ikke skulle være nødvendig, og at den vil føre til vanskelige vurderinger.

Da en etter Hovedstyrets oppfatning ikke kan utelukke tilfeller av forverrede isforhold, foreslås at reguleringsanleggets eier skal gi tilskudd til nødvendig isbryting. Da det vil være vanskelig å vurdere om — og i hvilken grad — eventuelle isproblemer på fjorden skyldes det nye magasinet, foreslår Hovedstyret at eventuell tvist i denne forbindelse skal avgjøres av departementet.

Andre merknader.

Med søknaden fulgte en uttalelse datert 22. januar 1980 fra Fiskerikonsulenten i Vest-Norge. Den ser ut til å forutsette at eventuelle pålegg vedrørende fiske på grunn av den nye senkingen kan gis i henhold til vilkårene for konsesjon av 6. mars 1964 på regulering av Tyssevassdraget. Nevnte konsesjon ble imidlertid gitt til A/S Tyssefaldene, mens nærværende sak gjelder statsregulering. Vassdragsdirektoratet har derfor under hånden vært i kontakt med Fiskerikonsulentens kontor, hvor man ikke anså det for nødvendig med vilkår vedrørende fiske i forbindelse med den nye reguleringen.

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo har bedt om anledning til å foreta undersøkelser av naturvitenskapelig interesse før og etter at den nye reguleringen eventuelt settes i verk. Hovedstyret forutsetter at Statskraftverkene i tilfelle setter seg i forbindelse med kontaktutvalget.

Utkast til Reguleringsbestemmelser for statsregulering av Ringedalsvatn i Odda kommune:

1.
(Reguleringstid)

Reguleringsbestemmelsene gjelder i ubegrenset tid, for så vidt ikke vassforsyningssituasjonen i Tyssedal skulle tilsi endringer. Bestemmelsene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

2.
(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vasskraften som innvinnes ved reguleringene skal det betales følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 3,00 pr. nat.-hk.

Til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-,

herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 10,00 pr. nat.-hk.

Kraftøkingen settes til 6 500 nat.-hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Dersom det blir vedtatt lovendring i vassdragsreguleringsloven med avgiftsregler som gjelder for flerårsmagasiner, skal avgiftene fra denne endrings ikrafttreden beregnes etter de nye regler.

Hva som i hvert enkelt tilfelle skal anses som innvunnet øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale disse avgifter inntrer etter hvert som den innvunne vasskraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente. Konsesjonsavgiftene skal gå inn i næringsfond for Odda kommune. Fondet skal disponeres etter vedtekter godkjent av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 12 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Bruk av norske varer)

Reguleringsanleggenes eier skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hvor gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

(Husrom for ansatte)

Reguleringsanleggenes eier er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

7.

(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av anleggenes eier.

Anleggenes eier plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessing stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter anleggenes eier å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Anleggenes eier plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Anleggenes eier plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

8.
(Veger m. v.)

Reguleringsanleggenes eier plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet.

I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på regulantens bekostning. Veger, bruer og kaier som anleggenes eier bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

9.
(Manøvreringsreglement m. v.)

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til anleggenes eier, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE/Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

10.
(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Reguleringsanleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som eieren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

11.
(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at reguleringsanleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Reguleringsanleggenes eier må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

12.
(Konsesjonskraft)

Reguleringsanleggenes eier er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune.

Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraft-

mengder i henhold til endret pålegg etter 1. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

13.

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med senkingen.

Når senkingen første gang tas i bruk, det vil si etter at vannstanden har vært under nåværende LRV kote 416,9, tas en fysikalskkjemisk vannprøve ved Oksla kraftstasjon hvert kvartal. Prøvene avsluttes når slaminnholdet igjen er lavt nok og igangsettes igjen ved neste bruk av det nye magasinet.

Dersom det blir nødvendig av hensyn til vassforsyningen i Tyssedal skal reguleringsbestemmelsene tas opp til ny vurdering.

14.

På egnede steder ved Ringedalsvatnet skal det settes opp skilt med orientering om faremomenter ved ferdsel på isen.

I tilfelle av forverrede isforhold i Sørfjorden som følge av tapping fra tilleggsmagasinet skal reguleringsanleggets eier gi tilskudd til nødvendig isbryting. Eventuel ltvist i denne forbindelse avgjøres av departementet.

15.

(Kontroll med overholdelse av vilkårene)

Reguleringsanleggenes eier underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av reguleringsanleggenes eier etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

16.

(Tinglysing)

Reguleringsbestemmelsene skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av bestemmelsene skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Hovedstyrets utkast til manøvreringsreglement for statsreguleringene i Tysso:

1.

Reguleringer:

	Nat. vasst. kote	Reguleringsgrenser		Flomstign. m	Oppd. m	Senkn. m	Reg.høyde m
		Øvre kote	Nedre kote				
Håvardsvatna:							
Øvre	1 240,0	1 264,0	1 230,0	1 265,0	24,0	10,0	34,0
Nedre	1 228,5	1 264,0	1 208,0	1 265,0	35,5	20,5	56,0
Øvre Tyssevatn	1 328,8	1 333,0	1 307,0	1 334,0	4,2	21,8	26,0
Ringedalsvatn	434,9	416,9	372,0			44,9	44,9

(A/S Tyssefaldenes regulering i Nedre Håvardsvatn: mellom kotene 1 228,5 og 1 218,5. I Ringedalsvatn: mellom kotene 463,9 og 416,9.)

Tallene for Ringedalsvatn refererer seg til NGO's høydesystem.

Reguleringsgrensene skal betegnes med faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Vasslippingen foregår etter behovet i de nedenforliggende kraftverker.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybder m. v. Av protokollen sendes ved hver måneds utgang avskrift til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Hovedstyret kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

4.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Odda kommune har ifølge utskrift av møteboken til Odda formannskap i møte 13. januar 1982 uttalt følgende:

«Konsesjonsnemnda har merket seg tilråding fra Hovedstyret for NVE av 23. november 1981 til

Konsesjonsavgifter, post 2.

Kommunen har krevd lovens maksimalsatser. Da den nye reguleringen er uvanlig billig, er Hovedstyret enig i dette og foreslår kr. 10 pr. nat.-hk til kommuner og kr. 3 pr. nat.-hk til staten.

Når det gjelder beregningsgrunnlaget, vil en vanlig kraftøkningsberegning i dette tilfelle ikke gi noe rimelig resultat fordi vassliknende saker, f. eks. Holstardvatn i Eksingevassdraget, Øyarvatn i Kvina og Kobbelva, har Vassdragsdirektoratet vurdert nytten av tilleggsmagasinet. Sammenholdt med nevnte tidligere reguleringssaker er en kommet fram til en kraftøkning på 6 500 nat.-hk som rimelig grunnlag for avgiftsberegningen.

Det er tatt forbehold om annen beregningsmåte for det tilfelle at lovens bestemmelser om avgiftsberegning blir endret.

Forurensning m. v., post 13.

Her er tatt inn den generelle bestemmelse som Miljøverndepartementet mener bør være et vilkår for tillatelse i henhold til vannforurensningsloven.

Kommunen krever at det av hensyn til Ringedalsvatnet som mulig drikkevannskilde skal tas fysikalsk-kjemiske vannprøver ved Oksla kraftstasjon for å få oversikt over virkningen av den økte nedtappingen. Forslag om dette kom opprinnelig fra Statens institutt for folkehelse. Hovedstyret har tatt inn en bestemmelse om dette i den form Statskraftverkene har tilbudt.

En har også i denne forbindelse — i likhet med post 1 — tatt med forslaget om at reguleringsbestemmelsene skal tas opp til ny vurdering dersom hensynet til vassforsyningen i Tyssedal gjør det nødvendig.

Hovedstyret mener at konsesjonsmyndighetene ved bestemmelsene i denne post i rimelig grad tar hensyn til kommunens krav om tilfredsstillende drikkevann for Tyssedal for det tilfelle at den vanlige ki'den svikter.

Konsesjonsnemnda viser til sin tilråding i saka, og Odda Kommunestyre sitt vedtak av 10. juni 1981:

1. Konsesjonsavgift til kommuner må omregnes på bakgrunn av den innvunne økning av vannkraften. Avgiften settes til lovens høyeste beløp.
2. Statskraftverkene forpliktes til å skaffe Tyssedal tilfredsstillende drikkevann, hvis den vanlige kilden svikter. Det må tas fysikalsk-kjemiske vannprøver ved Oksla kraftstasjon hvert kvartal for å få oversikt over effekten ved den økte regulering.

Møtebok.

For Konsesjonsnemnda, Odda formannskap.
Sak nr. 147.
Møtedato 13. januar 1982. 12. februar 1982.
Ark.nr. 654.2.
Jnr. 2237/81.
Vedlegg.

Konsesjonsnemnda har ingen merknader utover disse.

Odda, den 6. januar 1982.
Einar Tveit,
form. i konsesjonsnemnda.

Konsesjonsnemndas møte 13. januar 1982:
Ingen merknader. Enst.

Går til formannskapet.
Jeg viser til OK-sak nr. 118 i møte 10. juni 1981 der det ble gjort vedtak som framgår av foranstående saksutredning.

Forslag til

innstilling:

Odda kommunestyre opprettholder sitt vedtak fra møte 10. juni 1981, sak nr. 118.
Odda formannskapskontor, den 27. januar 1982

Ulf Seter

Sigv. Waagen jr.

Odda formannskaps møte 12. februar 1982:
Innst.: Kontorsjefens forslag vedtas. Enst.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i brev av 20. januar 1982 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til brev datert 3. desember 1981 fra Olje- og energidepartementet.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til at Direktoratet for statskraftverkene gis tillatelse til ytterligere senking av Ringedalsvatnet i Odda kommune på de vilkår som er foreslått av Hovedstyret for NVE.

Kommunaldepartementet legger ved behandlingen av søknader om godkjenning av vedtekter til grunn at konsesjonsavgifter og næringsfond utgjør et og samme fond og at dette benevnes næringsfond. Odda kommune har fra før næringsfond. Vedtektene er ikke godkjent av Kommunaldepartementet. Vi vil derfor foreslå at det i pkt. 2 i utkastet til reguleringsbestemmelser tas inn at konsesjonsavgiftene skal gå inn i næringsfond for Odda kommune og at vedtektene for næringsfondet skal godkjennes av Kommunaldepartementet.»

Landbruksdepartementet uttaler i brev av 22. januar 1982 følgende om saken:

«Landbruksdepartementet kan ikke se at en ytterligere senking av Ringedalsvatnet vil gi skadevirkninger for landbruket, og har ingen videre kommentarer til Hovedstyrets innstilling i denne saken.»

Fiskeridepartementet har i brev av 16. februar 1982 avgitt følgende uttalelse:

«Hovedstyret for NVE's innstilling i ovennevnte sak er forelagt Kystdirektoratet til uttalelse. Saken er ikke forelagt Fiskeridirektoratet da direktoratet tidligere ikke hadde merknader til søknaden.

Kystdirektoratet har i brev av 4. februar 1982, j.nr. 4993/81 uttalt at direktoratet ikke har noe å bemerke til punkt 14 i utkast til reguleringsbestemmelser.

Fiskeridepartementet har ingen bemerkninger til saken.»

Finans- og tolldepartementet uttaler i brev av 15. februar følgende i saken:

«Det vises til Olje- og energidepartementets brev med vedlegg, datert 8. desember 1981 og til telefonsamtaler med konsulent Tron Gundersen.

En har merket seg at en økning av magasinkapasiteten i Ringedalsvatnet, etter de beregninger som er foretatt, økonomisk sett er et lønnsomt prosjekt, samtidig som skadevirkningene for private, offentlige og almene interesser små. Finansdepartementet har ingen merknader til Hovedstyret i NVE's innstilling i sakens anledning.»

Departementet skal bemerke:

Statskraftverkene har i brev av 25. november 1980 søkt om ytterligere senking av Ringedalsvatnet.

Elproduksjonssystemet i Tyssovassdraget eies nå av Statskraftverkene, men mesteparten er bortleid til A/S Tyssefaldene frem til 31. desember 2006.

A/S Tyssefaldene har en gammel konsesjonsfri regulering av vannet med senking til 418 og oppdemning til kote 449,40. Ved kgl. resolusjon av 3. oktober 1924 fikk selskapet konsesjon på videre oppdemming til kote 465. Reguleringshøyden er således i dag 47 m.

Ved kgl. resolusjon av 6. mars 1964 ble samtlige daværende reguleringstillatelser i vassdraget, med unntak for Vendoreguleringen, erstattet med en felles tillatelse.

I henhold til vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 søkes det om 44,9 m senking av Ringedalsvatnet til kote 372. Økt magasinkapasitet er på ca. 125 GWh, og har en beregnet verdi for el-forsyningen på ca. 50 mill. kroner.

Magasinet i Ringedalsvatnet har hittil vært utnyttet i kraftstasjonene Skjeggedal og Tyssedal (Tysso I). Ved bygging av Oksla kraftverk, og når dette blir satt i drift, vil magasinet bli utnyttet der. Den valgte løsning for Oksla's tilløpstunnel gjorde det naturlig av tekniske grunner å ha inntak i Ringedalsvatnet. Det er vanskelig å angi produksjonsøkningen i samkjøringssystemet, men det regnes med en fastkraftøkning på ca. 40 GWh, hvorav en stor del er foredling av tilfeldig kraft.

Skadevirkningene ved en ytterligere regulering synes å bli relativt små. Senkingen kan bli skadelig for fiskebestanden, men bestanden er allerede av dårlig kvalitet p. g. a. overbefolkning. Området er lite nyttet til rekreasjon. Landskapsestetisk er virkningen noe uheldig, men dette er det fra distriktets side ikke reagert på. Tapping av magasinet vil føre til oppsprekking av isen langs strendene, men dette forekommer også i dag. Lavere vannstand kan føre til svekket is og oppsprekking over grunne partier i vannet. Eventuell stigende vannstand vinterstid kan medføre råkdannelse langs stranden.

Ved lave vannstander vil det oppstå erosjon og muligens utrasing i tidligere avsatte finmasser slik at vannet blir slamholdig. Dette vil være til ulempe dersom det blir aktuelt å bruke Ringedalsvatnet som vannforsyningskilde for Tyssedal.

Hordaland fylkeskommune anbefaler konsesjon gitt på betingelse av at muligheten for fremtidig vannforsyning for Tyssedal fra Ringedalsvatnet blir ivaretatt.Odda kommune tilrår også konsesjon dersom denne interesse blir ivaretatt, og at det skal tas fysikalskkjemiske vannprøver ved Oksla kraftstasjon for å kontrollere virkningen av nedtappingen. Miljøverndepartementet har ingen merknad til at konsesjon gis.

Olje- og energidepartementet finner etter dette i likhet med Hovedstyret, at skadene og ulempene er små i forhold til nytten ved tiltaket, og vil tilrå at det blir gitt tillatelse til den omsøkte ytterligere senking av Ringedalsvatnet. I tillatelsen inngår også nødvendig tillatelse etter lov om vern mot vannforurensing i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse. Tillatelsen foreslås gitt på vilkår som foreslått av Hovedstyret. Når det gjelder manøvreringsreglement, foreslås det at tilleggsmagasinet i Ringedalsvatnet føyes til i gjeldende reglement for nåværende statsreguleringer i Tyssovassdraget, fastsatt ved kgl. resolusjon av 9. juli 1971.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 tillates Direktoratet for statskraftverkene å foreta ytterligere 44,9 m senking av Ringedalsvatnet i samsvar med Olje- og energidepartementets tilråding av 25. juni 1982 på de vilkår som er inntatt i ovennevnte tilråding.

13. L/L Tussa Kraft.

(Tillatelser vedrørende overføring av Kårdøla til Tussevatn.)

Kongelig resolusjon av 25. juni 1982.

Ved kongelig resolusjon av 28. juni 1957 fikk L/L Tussa Kraft tillatelse til å erverve bruksrett til Tussavasasdraget, og til å regulere Tussevatnet og Blådalsvatnet. Ved kongelig resolusjon av 29. juni 1962 ble det gitt tillatelse til å foreta en rekke overføringer til Tussa, og å regulere Skipedalsvatnet. Ved kongelig resolusjon av 1. oktober 1965 ble det gitt tillatelse til ytterligere regulering av Tussevatnet.

Den foreliggende sak gjelder en søknad fra L/L Tussa Kraft om tillatelse til å overføre avløpet fra 2,6 km² av Kårdølas nedbørfelt til Tussevatn for utnyttelse i Tussa kraftverk.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 15. februar 1982 avgitt følgende uttalelse i saken:

«I brev av 5. januar 1981 fra Olje- og energidepartementet, OED 9588/80 V MEr/BK. Ark. nr. 531, har Vassdragsdirektoratet fått oversendt følgende søknad fra L/L Tussa Kraft:

«L/L Tussa Kraft søker herved i henhold til vassdragsreguleringsloven om tillatelse til å overføre avløpet fra 2,6 km² av Kårdøla's nedbørfelt til Tussevatn for utnyttelse i Tussa kraftverk.

Kårdøla's samlede nedbørfelt ved utløp i havet er 4,6 km² og derfor så lite at en separat utbygging ikke kan komme på tale.

L/L Tussa Kraft har ved forhandlinger ikke kommet til enighet med grunneierne om kjøp av fallrettighetene i Kårdøla og søker derfor om erverv av disse og om rett til å foreta de nødvendige inngrep i forbindelse med overføringen.

I den etterfølgende plan og utredning er gitt alle de opplysninger utbyggeren har kjennskap til kan ha betydning for vurdering av prosjektet.

2.1 *Orientering.*

Tussa kraftverk ligger i Bjørke innerst i Hjørundfjorden i Ørsta kommune i Møre og Romsdal fylke.

Kraftverket eies av L/L Tussa Kraft som er et interkommunalt engrosverk for 9 av kommunene på Sunnmøre sammen med Møre og Romsdal fylke.

Tussa kraftverk utnytter fallet mellom sjøen og HRV kote 656,0 i Tussevatn som er kraftverkets inntaksmagasin. Kraftverket har en installasjon på 2×30 MW og en årsproduksjon på ca. 230 GWh.

Vassdragets eget nedbørfelt ved utløp Tussevatn utgjør ca. 26,5 km². Ved overføring av en rekke mindre vassdrag, syd og vest for Tussevatn er nedbørfeltet økt til 54,4 km² med et samlet årsavløp på ca. 157 mill. m³. Magasinene Tussevatn og Skipsdalsvatn har et samlet volum på ca. 121 mill. m³.

Kårdøla, hvor det søkes om overføring fra, er et lite vassdrag på nordsiden av Tussevatn som renner i sjøen ved Leira i Hjørundfjorden ca. 3 km nord for Bjørke. Kårdøla har sitt utspring i Kårdølsvatn ca. kote 900, men nedbørfeltet strekker seg opp mot Kårdalstindane ca. kote 1470 og har tilsig fra breene i dette området. Nedbørfeltet er ca. 4 km langt og ca. 2 km bredt. Ved utløp i sjøen er det samlede nedbørfelt ca. 4,6 km². Det feltet det søkes om overføring av tilsiget fra utgjør ca. 2,6 km², altså ca. halvparten av elvens naturlige nedbørfelt.

Kårdøla er et så lite vassdrag at noen form for separat utbygging er utenkelig.

2.2 *Overføring av Kårdøla.*

Ved å slå en ca. 1500 m lang tunnel er det mulig å overføre Kårdøla til Tussevatn. Tunnelpåhugget kan etableres på ca. kote 670, det vil si ca. 16 m over HRV i Tussevatn. Påhugget plasseres i vika ved Trollgjøtta i nærheten av fyllingsdammen i nordvestre ende av Tussevatn. Det overførte vannet vil her gå gjennom ur og noe løsmasser. Det vil bli etablert et tappeløp og i den grad det er behov for det, vil dette bli plastret slik at erosjon ikke oppstår, heller ikke i reguleringssonen under HRV i Tussevatn.

Inntaket i Kårdøla etableres ved at det sprenges ut et basseng i bekkeleiet med overløp på ca. kote 680. Selve inntaket utføres som et dykket inntak i betong med mulighet for avstengning ved revisjon eller kontroll. Inntakets kapasitet begrenses til 3 m³/s.

I nedre ende utstyres overføringstunnelen med en stengeanordning som kan fjernstyres for åpning og lukking. Dette for å ha kontroll med tilsiget til Tussevatn i en flomsituasjon.

Arrangementet er vist på tegning 1157-003.

2.3 *Hydrologi, overført vannmengde.*

Nedbørfeltet som tilsiget overføres fra har et areal på ca. 2,6 km². Basert på observasjonsperioden 1911—1950 i Tussevassdraget, er det spesifikke avløpet 100 l/s pr. km². Dette tallet omfatter også den større breavsmelting som fant sted i denne perioden.

Sivilingeniør Høstmark har i forbindelse med Tussaskjønnet beregnet breavsmeltingen til 8 l/s pr. km². Det korrigerte spesifikke avløpet blir da 92 l/s pr. km². Den del av Kårdøla's nedbørfelt som overføres har i dag ingen bretilsig. Det spesifikke avløpet for det overførte feltet i Kårdøla er på denne bakgrunn satt til 92 l/s pr. km². Hvilket gir et gjennomsnittlig årlig avløp på 7,4 mill. m³.

Kapasiteten i bekkeinntaket er begrenset til 3 m³/s. Man kan dessuten tape vann på grunn av kjøving i inntaket eller tilstopping på annen måte. Det er regnet med et overføringstap på 5 pst. slik at den gjennomsnittlige overførte vannmengde blir 7,1 mill. m³.

2.4 *Magasin, maskinkapasitet og produksjon.*

Magasinet i Tussevatn utgjør 107 mill. m³. Sammen med magasinet i Skipedalsvatn er det samlede magasinvolum 121 mill. m³. Kraftverket har altså et magasinvolum på 77 pst. Selv om tilsiget økes med 7,1 mill. m³ reduseres magasinprosenten bare med 3 pst. til 74 pst.

Maskininstallasjonen i Tussa kraftverk har en brukstid på ca. 4 000 timer. Med den nye overføringen øker brukstiden med ca. 200 timer. På denne bakgrunn skulle det ikke være noe problem å utnytte den samlede vannmengde til kraftproduksjon.

Settes den midlere netto fallhøyde til Hn = 624 m blir den midlere energiekvivalent for overføringene $e = \frac{624}{416} = 1{,}50$ kWh/m³.

Den årlige kraftproduksjon fra det overførte feltet i Kårdøla utgjør følgelig 10,7 GWh.

2.5 *Naturhestekrefter.*

Inntaket i Kårdøla har sin flomoverløpsterskler på kote 680. Når tilsiget fra et felt overføres til et magasin med forhold som i Tussevatn beregnes naturhestekreftene ved at hele den overførte vannmengde fordeles som en jevnt fordelt vannføring over året.

$N = 13{,}3 \times 680 \times 0{,}239 = 2\,160$ HK.

2.6 *Flomavledning.*

For ikke å øke flommen ut av Tussevatn er det lagt opp til en stengning av overføringstunnelen med en luke B × H = 0,8 × 0,8 m. Luken forutsettes motordrevet og fjernstyrt. Inntaksluken for Tussa kraftverk er i dag fjernstyrt slik at strøm og styrekabler allerede er på stedet.

Når luken stenges vil vannet renne over terskelen i inntakskulpen og følge elveleiet som i dag.

3.0 *Bygningstekniske undersøkelser.*

3.1 *Grunnundersøkelser.*

Det er fjell i dagen både ved påhugg overføringstunnel og ved inntaket i Kårdøla, slik at undersøkelser i tillegg til befaring ikke er nødvendig.

3.2 *Ingeniørgeologiske forhold.*

Bergartene i området utgjøres av forskjellige typer gneiser innenfor det såkalte nordvest-norske gneisområdet. Dette er sannsynligvis 900—1100 mill. år gamle grunnfjellsbergarter som er blitt omdannet i den kaledonske fjellkjedefoldning for 350 mill. år siden.

Det opptrer som regel en hyppig veksling mellom de forskjellige gneistyper som kan ha fra mørk (diorittisk) til lys (granittisk) sammensetning. I hovedtrekk er gneisene sterkt foldet. Som uregelmessige linser eller massiver opptrer stedvis ultrabasiske bergarter, hovedsakelig av olivinstein. Mange steder, særlig på sprekker eller i overgangssonen til sidefjellet, er det andre steder i dette gneisområdet observert soner med serpentin, kloritt eller talk i disse bergartene.

Fjellmassene er gjennomgående lite til moderat oppsprukket, og en tunnel vil ventelig ha normale sikringsomkostinger. I forbindelse med eventuelle ultrabasiske bergarter vil det muligens kunne oppstå enkelte stabilitetsproblem som krever noe mer sikring.

3.3 *Erosjon.*

Vannføringen i nedre del av Kårdøla hvor erosjon kan finne sted reduseres til det halve. Overføringen øker derfor ikke faren for erosjon i elveleiet. Fra utløp tappetunnel og ned til vannstanden i Tussevatn finnes enkelte steder masser som kan erodere. Et bekkeløp vil bli tildannet og plastret. Det dreier seg om en strekning på ca. 50 m.

3.4 *Skredfare.*

Boligrigg og tunnelpåhugg ligger i tidligere rigg og arbeidsområde for Tussa kraftverk og har ikke tidligere vært utsatt for jord- eller snøskred.

4.0 *Landskapsmessige inngrep ved overføringen.*

4.1 *Massetak.*

Bortsett fra uttak av noe grus til eventuelt vegvedlikehold vil det ikke bli åpnet massetak i området. Betong eller tilslagsmaterialer for betong vil bli fløyet inn.

4.2 *Rigg.*

Entreprenørens boligrigg, 12—15 mann, vil bli etablert på sydsiden av Trollgjøtta omtrent på samme sted som under dambyggingen i 1960. Øvrig rigg vil bli plassert i tilslutning til tunnelpåhugget. Ved bekkeinntaket i Kårdøla vil det en viss periode være 3—5 mann beskjeftiget. I den grad det er mulig vil utstyret bli fraktet direkte til brukerstedet med helikopter.

4.3 *Steintipp.*

Overføringstunnelen vil ha et tverrsnitt på 6—8 m² noe avhengig av det utstyr vedkommende entreprenør har til rådighet. Steinmassene 18—20 000 m³ fra tunnelsprengningen plasseres i en 10—15 m høy tipp i tilknytning til påhugget. Da dette ligger inne i en relativt trang vik, har den en gunstig plassering og vil være relativt godt skjult i terrenget. Tippen vil på vanlig måte bli utformet etter gjeldende retningslinjer og i samråd med Naturvernkontoret i NVE.

4.4 *Veger.*

Tussevatn har ingen vegforbindelse og vil neppe få det i fremtiden heller. All transport må baseres på helikopter eller sjøfly. Dette vil også gjelde all transport i forbindelse med arbeidene ved overføring av Kårdøla. Det blir ingen ny vegbygging utover de ca. 100 m mellom dammen og tunnelpåhugget. En viss utbedring av den eksisterende veg i anleggsområdet er forutsatt.

5.0 *Almene forhold som berøres, skader og ulemper.*

5.1 *Ferdsel.*

Avløpet fra overføringstunnelen krysser en av stiene til DNT. Det vil bli ordnet med en klopp eller lignende slik at fotturister ikke hindres i å komme frem. Forøvrig berører ikke overføringen den fri ferdsel i området.

5.2 *Fløting.*

Kårdøla tjener ingen fløtingsformål.

5.3 *Fiske.*

Kårdøla fører ikke fisk i dag. Den delen av elven som kan føre fisk berøres ikke av reguleringen. Det vises forøvrig til fiskerisakkyndig uttalelse, Bilag 1.

5.4 *Viltbiologiske forhold, flora, geologi.*

Man kan vanskelig se at overføringen vil ha noen innvirkning på disse forhold.

5.5 *Landskapsinngrep og turisme.*

Inntaket vil ikke bli synlig uten fra helt spesielle utsiktspunkter. Tunneltippen ved påhugg overføringstunnel vil være det mest synlige landskapsmessige inngrepet. Denne vil imidlertid ligge relativt godt gjemt i en vik i nordvestre ende av Tussevatn. Så vanskelig tilgjengelig som dette området er, benyttes det lite til friluftsliv. Man kjenner ikke til at det er noen form for tråkk eller sti langs Kårdøla eller i Kårdalen.

5.6 *Kulturverninteresser.*

Tunnelpåhugget ligger i overkant av en ur og løsemasseskråning slik at sannsynligheten for å støte på fornminner er små. Påhugget ligger bare ca. 100 m fra dammen som ble bygget rundt 1960. Man kan vel gå ut fra at eventuelle fornminner ville vært kartlagt i den forbindelse.

5.7 *Grunnvann.*

På de nedre områder langs elva kan det tenkes at Kårdøla avgir vann til grunnvannet. Kårdøla vil imidlertid fortsatt føre så mye vann at dette forhold neppe vil endre seg.

5.8 *Innvirkning på jordbruk og skogbruk.*

På de nedre områder går Kårdøla gjennom løvskog og kratt og kommer ikke i kontakt med jordbruksarealer. Det er ikke ventet at overføringen vil ha noen innflytelse på jordbruks- eller skogbruksforhold.

5.9 *Vannforsyning og resipientforhold.*

Kårdøla tjener som vannforsyningskilde for gårdene på Seljereite. Etter Tussa Kraft sin vurdering vil dette også kunne skje i fremtiden. Restfeltet til Kårdøla på ca. 2 km^2 skulle gi rikelig med vann. Nedenfor inntak overføringstunnel har Kårdøla tilsig fra breområdene i Kårdalstindane. Selv om sommeren blir aldri så tørr, vil elven ha tilsig fra disse områdene. Vanninntaket ligger i løsmasser like under en hammer hvor vannet fra hele det ovenforliggende felt må passere i dagen. Man risikerer derfor ikke at vannet blir borte i grunnen.

L/L Tussa Kraft vil utbedre inntakskummen samt legge ny rørledning ned til fordelingskummen og mener derved å ha sikret gårdene tilstrekkelig vann. Dersom vannforsyningen mot formodning skulle svikte på grunn av sterk kulde vinterstid, vil Tussa Kraft bore et dypbrønnhull og installere en pumpe som sikrer vannforsyningen også vinterstid.

Kårdøla tjener ikke som resipient for utslipp. Ingen av gårdene på Leira har avløp til elva. Heller ingen jordbruksarealer grenser inn til elva.

6.0 *Fallrettigheter og eiendomsforhold.*

6.1 *Fallrettigheter.*

Fallene i Kårdøla som utnyttes i Tussa kraftverk er beregnet å utgjøre 2 160 nat.HK.

Følgende er kjente falleiere:

Gnr./bnr.	132/1	Knut L. Leira	6190	Bjørke
»	132/2, 132/3, 132/4	Sivert B. Leira		»
»	132/3, 132/5	John J. Leira		»
»	132/6	Thomas Leira		»
»	132/7	Arne K. Aakre		»
»	132/8	Oline J. Leira		»
»	133/1	Bård Sellereite		»
»	133/2	Magnus Skjerdal		»

L/L Tussa Kraft har forhandlet med eierne om kjøp av fallrettighetene, men har ikke kommet frem til en minnelig avtale om dette.

6.2 *Berørte grunneiere.*

Den etterfølgende liste omfatter alle grunneierne som fysisk berøres av inngrep i forbindelse med overføringen.

Grunneiere på Bjørke:

Gnr./bnr.	134/1	Sivert Akslen	6190	Bjørke
»	134/2	Ole Jørgen Mork		»
»	134/3	Olav Mork		»
»	134/4	Arne Aakre		»
»	134/5	Johannes Kalnes		»
»	134/6	Jonny Aakre		»
»	134/8	Ivar Mork		»
»	134/9	Andreas L. Mork		»
»	135/1	John J. Bjørke		»
»	135/2	Andreas O. Bjørke		»
»	135/3	Marta Lavold		»
»	135/4	Solveig Brandal		»
»	135/5	Anvor Bjøringsøy	Wold 6860	Sandane
»	135/6	Knut S. Bjørke	6190	Bjørke

Grunneierne under 6.1 har også beiterett ved Tussavatn, — men i henhold til tinglest avtale har de fått endelig erstatning for alle ulemper og skader ved Tussa Kraft sine reguleringer ved/av Tussavatn. Grunneierne under 6.2 berøres av arbeidene som må utføres ved Tussavatn. Tussa Kraft har imidlertid kontrakter med dem som gir kraftverket uavgrenset reguleringsrett. Kontraktene har således gitt Tussa Kraft rett til overføringene fra Hornindal uten at disse er spesielt nevnt i papirene.

7.0 *Kraftbehov i Tussa sitt forsyningsområde.*

L/L Tussa Kraft.

Prognose vedr. forbruksøkningen og dekningsgraden i Tussaområdet. Tall i GWh.

	-77	-78	-79	1980	-81	-82	-83	-84	-85	-86	-87	-88	-89
Produksjon i Tussa	179	182	230	230	230	230	230	230	230	230	230	230	230
Produksjon i Åmela	63	84	85	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Karftlagas egenprod.	95	134	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Sikre kontrakter ..	102	102	102	121	148	162	162	162	162	162	162	162	162
A Tilgang	439	502	557	591	618	632	632	632	632	632	632	632	632
Forbruk	495	522	547	575	604	631	660	689	720	749	779	810	843
Tap i L/L T.K.'s linjer	17	17	17	17	17	17	17	18	18	18	18	18	18
B Behov	512	539	564	592	621	648	677	707	738	767	797	828	861
Underdekning (B — A)	73	37	7	1	3	16	45	75	106	135	165	196	229
Forbruksøkning i pst.	3,3	5,4	5	5	5	4,5	4,5	4,5	4,5	4	4	4	4

Fra 1961 til 1977 har den årlige forbruksøkning i Tussaområdet vært i underkant av 7 pst. I sin energimelding av 26. juni 1978 anbefaler NVE at verkene ved planleggingen av den framtidige kraftdekning for den alminnelige forsyning bør nytte følgende stigningsprosenter for forbruksøkningen 1976—1985: 4,2 pst.
1985—1990: 4,0 pst.

8.0 *Tempoplan.*

Byggetiden for overføring av Kårdøla vil være ca. 1 år. For å kunne etablere seg på stedet, må oppstartingen skje sommerstid. Dersom oppstartingen kan skje tidlig på sommeren, vil man allerede neste sommer kunne ta overføringen i bruk.

9.0 *Omkostningsoverslag for overføring av Kårdøla.*

Den samlede byggesum utgjør 11,7 mill. kr. basert på prisnivået 1. halvår 1979. Detaljene i overslaget fremgår av oppstillingen på neste side. Justert til dagens prisnivå vil byggesummen utgjøre ca. 13 mill. kr.

Kraftproduksjonen som følge av overføringen er beregnet til 11 GWh. pr. år.

Uten hensyn til drift og vedlikehold blir da utbyggingsprisen

$$\frac{\text{13,0 mill. kr.}}{\text{10,7 GWh}} = \text{1,21 kr./kWh.»}$$

Som bilag til søknaden fulgte en fiskeribiologisk vurdering av Kårdøla ved amanuensis Roald Larsen, Zoologisk Museum, Universitetet i Bergen. Rapporten som er datert 30. august 1980 har følgende konklusjon:

«K o n k l u s j o n.

1. Kårdalsvassdraget fører i dag ikke fisk.
2. Kårdalsvatnet, ca. 150 m av den ene tilløpsbekken og utløpsbekken i en lengde av ca. 1000 m fra utløpet av vatnet kan føre fisk.
3. Elvas nedre 2,5 km har ikke levelige kår for fisk.
4. Området er vanskelig tilgjengelig uten bruk av helikopter.
5. Den delen av vassdraget som kan føre fisk vil ikke bli berørt av reguleringen, da avløpselva tappes inni overføringstunnelen nedenfor dette avsnittet.
6. Reguleringen vil etter forslaget således ikke ha noen innflytelse på fisk og fiske om en i fremtiden skulle finne på å sette ut fisk i Kårdalsvatnet med avløpselv. Men en bør være oppmerksom på at uten fiskesperre vil fisk som vandrer ned fra vatnet kunne komme inn i overføringstunnelen.»

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i lokalpressen, og har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet samt andre interesserte til uttalelse.

Ø r s t a k o m m u n e s t y r e i møte den 3. juli 1981 gjorde følgende vedtak med 24 mot 15 stemmer etter en enstemmig innstilling fra formannskapet:

«Ørsta kommune kan gå med på at L/L Tussa Kraft får konsesjon for overføring av Kårdøla til Tussevatn på følgjande vilkår:

1. L/L Tussa Kraft vert pålagd å betale til Ørsta kommune kr. 2 — to mill. kroner, som tilskot til Næringsfondet for utbyggingsdistriktet innan 6 månader etter konsesjon er gjeve.
2. Konsesjonsavgifta vert sett til kr. 10,— — ti kroner — pr. naturhestekraft pr. år for denne konsesjonen.»

Mindretallet i kommunestyret stemte for et forslag om å tilrå konsesjon uten vilkår.

R å d m a n n e n i Ø r s t a skrev i sin saksforberedelse til formannskap og kommunestyre den 26. juni 1981:

«Ein syner til at Ørsta formannskap i møte 4. mai d. å., under F-sak 226/81, gjorde slikt vedtak vedkomande søknad om konsesjon for overføring av Kårdøla til Tussevatn:

«Saka om overføring av Kårdøla til Tussevatn vert førebels utsett. Formannskapet er sterkt oppteken av fonnsikring av strekninga Viddal/Bjørke, og meddi ein meiner Tussa Kraft i lang tid har hatt til bruk vassrettar på særs rimelege vilkår, ynskjer formannskapet ved dette høve å drøfte med Tussa Kraft ein medverknad frå deira side som kunne monne litt meir og i særleg grad kome lokalsamfunnet til gode ved sikring av ovannemnde vegstrekning.»

Ein kopi av F-sak 226/81, følgjer vedlagt til vitande.

Med tilvisning til ovannemnde vedtak i F-sak 226/81, vart det halde eit møte med representantar frå Tussa Kraft 16. juni d. å.

Tilstades på møtet var ordførar Breiteig, rådmann Hovden, driftsstyrar Sveinung Berge og styreformann Pål Sandvik frå Tussa Kraft.

Ørsta kommune hadde i utgangspunktet teke sikte på at Syver Urke Nordang, som utforma framlegget til vedtak under formannskapet si drøfting av saka, og skulle ta del i drøftingane, men ut frå at møtet kom i stand på svært kort varsel, var det umogeleg å få kalla inn Syver Urke Nordang til ovannemnde møte.

Sjølv om representantane frå Tussa Kraft synte forståing for formannskapet sitt vedtak, fann dei ikkje å kunne ta del i kostnaden med fonnsikringa av strekninga Viddal/Bjørke.

Etter representantane frå Tussa Kraft sitt syn, var det ikkje rett av formannskapet å kople saman fonnsikring av strekninga Viddal/Bjørke og spørsmålet om konsesjon til Tussa Kraft, då dette etter deira syn var saker som ikkje måtte blandast saman.

Dei var elles redde for dei konsekvensar ein innrømming av midlar til fonnsikring ville medføre for andre stader der Tussa Kraft søkte om konsesjon, og meinte at frå deira side ville det vere langt lettare å kunne ta del, anten ved å yte lån eller å gje eit tilskot til ein snøggbåt på Hjørundfjorden, enn å gå inn for fonnsikring, då det kan argumenterast med at ein snøggbåt og vil vere til stor nytte for Tussa Kraft i ein naudsituasjon.

Sjølv om representantane frå kommunen prøvde å få fram formannskapet sitt syn om å setje vilkår for ein eventuell konsesjon, kom ein ikkje fram til noko semje om dette spørsmålet på ovannemnde møte.

Konklusjonen må etter rådmannen sitt syn vere at Tussa Kraft ikkje vil ta del i fonnsikring av strekninga Viddal/Bjørke; men at dei kan tenkje seg å drøfte nærare spørsmålet om lån evnt. tilskot til kjøp av ein snøggbåt på Hjørundfjorden.

Ut frå at ein ikkje kom fram til noko semje med omsyn til spørsmålet om midlar til fonnsikringa på strekninga Viddal/Bjørke i ovannemnde drøftingsmøte, må ein anten godta dette som det endelege forhandlingsresultatet, og såleis innfri søknaden om konsesjon utan vilkår, eller evnt. setje vilkår for ein evnt. konsesjonsgodkjenning.

Etter å ha vurdert ovannemnde spørsmål er rådmannen komen til at det ikkje vil vere rett å gi konsesjon på vilkår i denne saka, då Ørsta kommune i denne samanheng berre er ein av dei partar som skal gi fråsegn i spørsmålet om konsesjon, og ut frå at ein no er kjent med at alle dei andre instansane vil gå inn for konsesjon utan vilkår.

Eg rår etter dette formannskapet til å leggje saka fram for kommunestyret med slik

TILRÅDING TIL VEDTAK:

Ørsta kommunestyre godkjenner at Tussa Kraft A/S får konsesjon for overføring av Kårdøla til Tussevatn.»

Fylkesmannen i Møre og Romsdal, har 15. september oversendt innhentede uttalelser fra Møre og Romsdal fylkeskommune og Fylkesfriluftsnemnda uten ytterligere kommentar.

Fylkeskommunen behandlet saken i fylkesutvalgsmøte den 10. august 1981 og fattet slikt vedtak med 8 mot 6 stemmer:

«1. Fylkesutvalet i Møre og Romsdal rår til at L/L Tussa Kraft får høve til å overføre Kårdøla til Tussa Kraftverk i samsvar med søknaden av 2. desember 1980. Det vert tilrådd at L/L Tussa Kraft får høve til å erverve dei naudsynte fallrettar.
2. Fylkesutvalet meinar det er riktig med ein økonomisk kompensasjon til Ørsta kommune, men vil ikkje ta standpunkt til størrelsen av denne kompensasjonen.»

Mindretallet på 6 stemte for slikt vedtak:

«1. Fylkesutvalet i Møre og Romsdal rår til at L/L Tussa Kraft får høve til å overføre Kårdøla til Tussa Kraftverk i samsvar med søknaden av 2. desember 1980. Det vert tilrådd at L/L Tussa Kraft får høve til å erverve dei naudsynte fallrettar.
2. Fylkesutvalet har med dette ikkje teke stode til Ørsta kommunestyre sitt krav om 2 mill. kr. til eit næringsfond som eit av konsesjonsvilkåra.»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har i en uttalelse fra 1. oktober 1981 følgende konklusjon:

«*Konklusjon.*

Den nye utbyggingen må sees i sammenheng med den tidligere utbyggingen i området som er gitt ved følgende reguleringer og overføringer. Jfr. kgl. resolusjon 1. oktober 1965.

	H. R. V. m o. h.	L. R. V. m o. h.	Reguleringshøyde (m)
Tussevatn ytre del	656	611	45
Tussevatn øvre del	656	622	34

I tillegg er følgende vatn regulert og nedslagsfelt overført Tussevatn ved takrenneprosjekt.

a) Reguleringer
Blåvatn — kan senkes 20 m fra nåværende normalvannstand betegnet med kote 997,6 til 977,6.
Skipedalsvatn — kan senkes 25 m fra nåværende normalvannstand betegnet som kote 758 til kote 733,0.

b) Overføringer

Elv/vassdrag	Nedbørsfelt
Tverrelva	4,4 km²
Laudalselva	4,3 km²
Skipedalselva	4,3 km²
Guridøla	3,8 km²
Lisjedøla	1,5 km²
Blåbreddøla	5,0 km²
Tussedøla	4,6 km²
Blåvatn	4,4 km²

Overføringen av 2,6 km² av Kårdølas nedbørsfelt til Tussevatn vil bli liten sett i forhold til den tidligere utbyggingen i området.

Eventuelle skader for utøvelse av jakt og fiske i området etter den nye reguleringen blir ubetydelige da området ligger lite tilgjengelig til. Regulanten må imidlertid rette seg etter de pålegg som tidligere er gitt for de nedre deler av det berørte vassdraget.

Forslag til konsesjonsvilkår.

På grunnlag av de opplysninger som foreligger om vilt- og fiskeinteressene i området har vi ikke andre merknader til den omsøkte regulering. Dersom søknaden blir godkjent, foreslår vi følgende vilkår m. h. t. vilt og fiske:

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygg fare for tilslamming og annen forurensing av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

III

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Statens forurensningstilsyn har 30. april 1981 uttalt bl. a.:

«Kårdøla nyttes ikke som resipient, hverken for husholdningsavløp eller avrenning fra jordbruksaktiviteter. SFT finner det likevel riktig at det tas med et generelt vilkår om tiltak mot forurensninger.

Gårdene på Seljereite nytter Kårdøla som drikkevannskilde. Overføringen vil redusere vannføringen i Kårdøla med mer enn 50 pst. ved utløpet i fjorden. Nedenfor inntaket får imidlertid Kårdøla tilsig fra et breområde. Om sommeren antas det at dette er tilstrekkelig for vannforsyningen, mens det om vinteren kan bli noe lite. I søknaden har L/L Tussa Kraft uttalt at inntakskummen skal utbedres og at det skal legges ny rørledning ned til fordelingskummen for å sikre gårdsbrukene tilstrekkelig vann etter overføring. L/L Tussa Kraft er også villig til å bore et dypbrønnshull og installere pumpe som sikrer vannforsyningen vinterstid. SFT forutsetter at disse tiltakene kommer til utførelse og har forøvrig ingen merknader til de skisserte vannforsyningstiltakene.

SFT foreslår under henvisning til det ovenstående at følgende vilkår etter lov om vern mot vannforurensning (§§ 4 og 10) tas med i en eventuell tillatelse til overføring:

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med overføringen.»

Det nasjonale kontaktutvalg har i brev av 29. oktober 1981 ingen innsigelser mot at de foreliggende planer gjennomføres.

L/L Tussa Kraft har vært forelagt de innkomne uttalelser og kom med sine merknader i brev av 15. desember 1981:

«L/L Tussa Kraft har ingen bemerkninger til de pålegg som Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og Statens Forurensningstilsyn er kommet med i ovennevnte sak.

Når det gjelder kravene fra Ørsta kommune for å gi sin tilslutning til konsesjonssøknaden synes disse uakseptable og må bero på en mistolkning av gjeldende lovregler.

Erstatning i forbindelse med en kraftutbygging skal dekke opp for de skader som utbyggingen påfører den enkelte eller lokalsamfunnet. Hvor betydelige jord- eller skogbruksinteresser skades eller utbyggingen medfører skadevirkninger på det lokale næringsliv, f. eks. ved at anleggsarbeidene medfører knapphet på arbeidskraft eller lignende ulemper, kan utbyggeren pålegges å opprette et næringsfond for å avhjelpe den påførte skade.

Som det fremgår av søknaden og de innkomne uttalelser, medfører overføringen ingen nevneverdige skader på jordbruk eller skogbruk. Anleggsarbeidene vil pågå ca. 1½ år og beskjeftige 10—12 mann hvorav de fleste vil være tunnelfolk som i liten grad rekrutteres fra det lokale arbeidsmarked. Etter vår mening er derfor grunnlaget for et pålegg om næringsfond ikke tilstede.

Dersom man av andre årsaker finner at det bør opprettes et fond, må dette stå i et rimelig forhold til anleggskostnadene, og være på like linje med vanlig praksis i lignende saker.

T.K. har fått Samkjøringen til å beregne produksjonsøkningen i Tussa som følge av overføringen. Samkjøringen er kommet til at fastkraften utgjør 6,4 GWh og at den gjennomsnittlige årsproduksjonen vil ligge på ca. 7 GWh.

Prisoverslaget pr. første halvår 1979 utgjør 11,7 mill. kroner.

Utbyggingsprisen blir følgelig:

$$\frac{11{,}7 \text{ mill. kr.}}{7{,}0 \text{ GWh}} = 1{,}67 \text{ kr./kWh.}$$

Etter dagens prisnivå tilsvarer dette ca. 2,15 kr./kWh.

På denne bakgrunn synes en konsesjonsavgift på kr. 10,— pr. naturhestekraft som er lovens høyeste sats noe dryg.»

Hovedstyret vil bemerke:

L/L Tussa Kraft, som består av Møre og Romsdal fylkeskommune og 9 primærkommuner i samme fylke, fikk ved kgl. resolusjon 28. juni 1957 tillatelse til å erverve bruksrett til Tussavassdraget og til å regulere Tussevatnet og Blådalsvatnet. Ved kgl. resolusjon 29. juni 1962 fikk laget tillatelse til å foreta en rekke overføringer til Tussa og å regulere Skipedalsvatnet, og ved kgl. resolusjon 1. oktober 1965 ble gitt tillatelse til ytterligere regulering av Tussevatnet.

Den foreliggende søknad gjelder overføring av et 2,6 km² stort nedbørsfelt fra Kårdøla til Tussevatn. Tussevatn er inntaksmagasin i det eksisterende Tussa kraftverk som utnytter fallet mellom HRV kote 656 i Tussevatn og sjøen ved Bjørke innerst i Hjørundfjorden i Ørsta kommune.

Tussa kraftverk har en installasjon på 2 × 30 MW og en årsproduksjon på ca. 230 GWh. Magasinet i Tussevatn er 107 mill. m³ som sammen med 14 mill. m³ i Skipedalsvatn gir en magasinprosent på 77. Overføringen fra Kårdøla, 7,1 mill. m³/år reduserer magasinprosenten med 3 pst. til 74 pst.

Med de foretatte reguleringer i vassdraget er det beregnet at overføringen av Kårdøla til Tussevatn representerer en økt regulert vassføring, utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året, på 0,18 m³/sek. Dette betyr en økning av kraftmengden på ca. 1 600 nat.-hk.

Vassdragsdirektoratet har videre beregnet økningen i kraftproduksjonen i Tussa kraftverk til ca. 10,4 GWh pr. år. Av dette er ca. 6 GWh pr. år fastkraftøkning. Utbyggingskostnadene er i søknaden oppgitt til ca. 13 mill. kroner i kostnadsnivå medio 1980. Oppjustert antas en utbyggingskostnad på ca. 15,2 mill. kroner pr. januar 1982, dvs. ca. kr. 1,46/kWh. Brutto nytteverdi av prosjektet pr. januar 1982 antas til 23,7 mill. kroner. Fra et energiøkonomisk synspunkt er derfor den omsøkte overføring gunstig.

Søkeren angir at forbruksøkningen i Tussaområdet viser en underdekning de nærmeste år og selv om tilskuddet fra Kårdøla bare er på ca. 10 GWh/år, så er det en kraftproduksjon som kan etableres raskt. Byggetiden vil være vel 1 år. Kårdølas samlede nedbørsfelt ved utløp i havet er 4,6 km² og derfor så lite at en separat utbygging ikke kan komme på tale. En overføring til Tussevatn som har god reguleringsgrad synes derfor å være en riktig løsning.

Hovedstyret kan ikke se at denne utbyggingen vil ha nevneverdige skadevirkninger. Det er da heller ikke kommet inn noen uttalelser fra distriktet som tar opp slike forhold. Kårdøla har ingen fiskebestand. Det kan imidlertid leve fisk øverst i vassdraget, i Kårdalsvatnet og ca. 1 km nedover i avløpselva. Dette blir ikke berørt av overføringen da inntaket av Kårdøla skjer lenger ned i elva. Kårdøla nyttes heller ikke som resipient, men noen gårder har drikkevann fra elva.

Hovedstyrets konklusjon blir etter dette at søknaden fra L/L Tussa Kraft bør imøtekommes på de vilkår som følger vedlagt.

Om de enkelte vilkår bemerkes:

Konsesjonstid, post 1.

Hovedstyret foreslår ubegrenset konsesjonstid i overensstemmelse med vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd. Dette er samme vilkår som for de tidligere konsesjoner i vassdraget.

Konsesjonsavgifter, post 2.

Ørsta kommune har foreslått at konsesjonsavgiften til kommunen settes til kr. 10 pr. nat.-hk for denne konsesjonen.

Hovedstyret vil peke på at det her gjelder en tilleggsoverføring med ytterst små skadevirkninger, noe som tilsier en ikke for høg avgiftssats. På den annen side viser prosjektet rimelig god lønnsomhet og Hovedstyret foreslår kr. 9 pr. nat.-hk i årlig avgift til kommunen. Til staten foreslås kr. 3 pr. nat.-hk.

Øvrige merknader.

Ørsta kommune har foreslått som vilkår for konsesjon at L/L Tussa Kraft skal betale 2 mill. kroner som tilskott til næringsfondet for utbyggingsdistriktet innen 6 måneder etter at konsesjon er gitt.

Møre og Romsdal fylkesutvalg mener også det er riktig med en økonomisk kompensasjon til Ørsta kommune, men tar ikke standpunkt til størrelsen av denne kompensasjon.

Argumentasjonen for en slik økonomisk engangserstatning gjelder ikke den foreliggende søknad spesielt, men går på en samlet vurdering av L/L Tussa Kraft's utbygginger i Ørsta kommune. Samlet sett hevdes det at distriktet gjennom mange år har fått svært lite igjen i forhold til de verdier som er skapt gjennom kraftutbyggingen.

Beløpet som Ørsta kommune krever er tenkt brukt til rasforbygging på vegstrekningen Bjørke—Viddal. Det vises også til at slik kompensasjon er gitt tidligere til vegen Tafjord—

Fjørå i forbindelse med konsesjonen til Tafjord 5 i 1977.

Hovedstyret er ikke enig i at det skal gis noen økonomisk kompensasjon i den form og på de premisser som er anført. Et tilskudd til næringsfond i denne saken kan vanskelig begrunnes med påførte ulemper for allmennheten eller næringslivet som følge av at Kårdøla overføres. Anleggsarbeidene blir kortvarige og arbeidsstyrken beskjeden. Det at kommunen er misfornøyd med sine inntekter og avgifter av tidligfere konsesjoner synes heller ikke å være tilstrekkelig grunn til at Hovedstyret her kan anbefale et næringsfond.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyremøte den 15. februar 1982.»

Utkast til vilkår for tillatelse for L/L Tussa kraft til å foreta overføring av Kårdøla til Tussevatnet:

1.
(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.
(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vasskraften som ved reguleringen innvinnes for eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 3 pr. nat.-hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 9 pr. nat.-hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vasskraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vasskraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

Konsesjonsavgiftsfondet skal disponeres etter vedtekter godkjent av Kommunaldepartementet.

3.
(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.
(Byggefrister m. v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 100.

5.
(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.
(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.
(Helsetjeneste m. v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.
(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.
(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

10.
(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

11.
(Terskler m. v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m. v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

12.

Stenging av bruken i overføringstunnelen skal kunne skje gradvis, slik at det ikke oppstår en flomvoll.

13.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

14.

(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

15.

(Konsesjonskraft)

De vassfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvatn er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som Olje- og energidepartementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2).

Fordelingen av kraften bestemmes av departementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig. Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

16.
(Fiske og vilt)

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensing av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

III.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

17.
(Forurensning m. v.)

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med overføringen.

18.
(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14 og 17 første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

19.
(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Miljøverndepartementet uttaler i brev av 5. mai 1982 følgende om saken:

«Vi viser til Deres brev av 4. februar 1982.
Kårdøla er blant de prosjekter som er forutsatt behandlet utenom samlet plan. Etter vurdering av prosjektet har departementet ingen merknader til at konsesjon gis.

Tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning.

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning §§ 4 og 10 på følgende vilkår:

— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med overføring.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet uttaler i saken:

«Vi viser til brev datert 4. mars 1982 fra Olje- og energidepartementet.
Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til at L/L Tyssakraft gis tillatelse til overføring av Kårdøla til Tussevatn på de vilkår som er foreslått av hovedstyret for NVE.
Vi vil imidlertid be om at det i § 2 tas inn bestemmelse om at konsesjonsavgiftsfondet skal disponeres etter vedtekter godkjent av Kommunaldepartementet.»

Ørsta kommune gir følgende kommentar til saken:

«Vi viser til Dykar skriv dagsett 4. februar 1982 der vi mottok innstilling frå hovudstyret for Norges vassdrags- og Elektrisitetsvesen av 15. februar d. å. vedkomande ovanståande. Ørsta formannskap har gitt følgjande uttale i saka:

«Ørsta kommune har ikkje andre merknader til konsesjonsutkastet enn det som før er sagt i kommunestyresak nr. 125/81.»

Vi legg ved særutskrift av formannskapet sitt vedtak frå møte 22. mars d. å., til Dykkar orientering.»

Utskrift av møteboka til Ørsta formannskap frå møte den 22. mars 1982:

«Overføring av Kårdøla til Tussevatn.

Vedtak:

Ørsta kommune har ikkje andre merknader til konsesjonsutkastet enn det som før er sagt i kommunestyresak nr. 125/81.

Samrøystes.»

Landbruksdepartementet gir sin uttalelse i saken, og gir følgende kommentar:

«Den planlagte utbygging vil kunne medføre problemer for landbruket. De fleste av problemene kan kompenseres ved tekniske tiltak. Under forutsetning av at disse tiltakene blir realisert, kan Landbruksdepartementet akseptere utbyggingen.

De forventede problemer som kan kompenseres er:

Opphør av naturlige gjerdeeffekt, sperring av adkomst for beitedyr og flomskade ved plutselig overløp.

Naturlig gjerdeeffekt.

En del av Kårdøla virker i dag som naturlig gjerde for husdyr. Denne naturlige gjerdeeffekten vil trolig bli eliminert etter overføringen. Følgende konsesjonsvilkår må derfor tas inn: Konsesjonæren forplikter seg til bygging og vedlikehold av husdyrgjerder langs Kårdøla etter Landbruksdepartementets bestemmelser.

Sperring av adkomst.

Den planlagte åpne kanal fra påhugg ved Tussevatnet og ut til Tussevatnet vil skape en sperring for husdyr som skal fram mellom vannet og bergveggen. Det er derfor nødvendig med bygging av bru over kanalen. Følgende konsesjonsvilkår må tas inn: Konsesjonæren forplikter seg til å bygge og vedlikeholde bru over kanalen til Tussevatn etter Landbruksdepartementets bestemmelser.

Flomskade ved plutselig overløp.

Iflg. opplysninger fra ingeniør Tveitan ved Berdal A/S vil man kunne få en flomvoll nedover Kårdøla ved den planlagte løsning ved stenging av luken i overføringstunnelen. En slik flomvoll vil kunne medføre erosjon langs Kårdøla.

Det er mulig å endre planløsningen slik at stenging av luken skjer over lengre tid. Kostnadene ved dette vil iflg. Tveitan være under 5 000 kroner.

Landbruksdepartementet vil derfor ha følgende konsesjonsvilkår:

Stenging av luken i overføringstunnelen skal kunne skje gradvis slik at det ikke oppstår en flomvoll.»

Departementet skal bemerke:

L/L Tussa kraft har i brev av 2. desember 1980 søkt om tillatelse til å overføre avløpet fra 2,6 km² av Kårdølas nedbørfelt til Tussevatn for utnyttelse i Tussa kraftverk.

Ved kgl. resolusjon av 28. juni 1957 fikk L/L Tussa kraft tillatelse til å erverve bruksrett til Tussavassdraget, og til å regulere Tussevatnet og Blådalsvatnet. Ved kgl. resolusjon av 29. juni 1962 ble det gitt tillatelse til å foreta en rekke overføringer til Tussa, og å regulere Skipedalsvatnet. Ved kgl. resolusjon av 1. oktober 1965 ble det gitt tillatelse til ytterligere regulering av Tussevatnet.

Kårdølas samlede nedbørfelt ved utløp i havet er 4,6 km², og derfor så lite at en separat utbygging ikke kan komme på tale. Videre kan det angis at forbruksøkningen i Tussaområdet viser en underdekning de nærmeste år. Selv om tilskuddet fra Kårdøla bare er på ca. 10 GWh/år kan denne kraftproduksjonen etableres raskt. Byggetiden vil være vel 1 år.

Skadevirkningene ved utbyggingen synes å være meget små. Det er ingen av uttalelsene fra distriktet som påpeker noen skadevirkninger.

Prosjektet viser rimelig god lønnsomhet.

Kommunaldepartementet har i sin uttalelse av 6. mai 1982 bedt om at det i konsesjonsvilkårenes § 2 tas inn en bestemmelse om at konsesjonsavgiftsfondet skal disponeres etter vedtekter godkjent av Kommunaldepartementet.

Departementet slutter seg til dette, og foreslår bestemmelsen tatt inn i vilkårenes § 2.

Miljøverndepartementet har ingen merknader til at konsesjon gis. I tillatelsen inngår nødvendig tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse.

Ørsta kommune har foreslått som vilkår for konsesjon at L/L Tussa Kraft skal betale 2 mill. kroner som tilskudd til næringsfondet for utbyggingsdistriktet innen 6 måneder etter at konsesjon er gitt.

Møre og Romsdal fylkesutvalg går også inn for en økonomisk kompensasjon til Ørsta kommune.

Departementet er av den oppfatning at slikt tilskudd ikke kan gis. Kraftproduksjonen fra Kårdøla er bare på ca. 10 GWh/år, og skadevirkningene ved utbyggingen synes å være meget små. Departementet vil således slutte seg til Hovedstyrets konklusjon i denne saken og viser til Hovedstyrets nærmere begrunnelse for denne.

Landbruksdepartementet tar i sin uttalelse opp en del problemer for landbruket og foreslår tre forskjellige vilkår for å bøte på disse. Det foreslås bl. a. en plikt for konsesjonæren til å bygge husdyrgjerder langs Kårdøla og bygging av bru over kanalen til Tussevatn.

Olje- og energidepartementet er av den oppfatning at disse vilkår representerer interesser av for lokal karakter til å kunne fremmes gjennom reglene i vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917. Krav av denne art må etter departementets mening vurderes ved skjønnet.

Derimot vil departementet følge opp Landbruksdepartementets forslag til vilkår om at

den planlagte stenging av luken i overføringstunnelen skal skje gradvis slik at det ikke oppstår en flomvoll.

Tillatelsen foreslås ellers gitt på vilkår som foreslått av Hovedstyret. Departementet slutter seg til Hovedstyrets forslag om en årlig avgift til kommunen satt til kr. 9 pr. nat.-hk og tilsvarende avgift til staten kr. 3 pr. nat.-hk.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 nr. 17 tillates L/L Tussa Kraft å overføre avløpet fra 2,6 km² av Kårdølas nedbørfelt til Tussevatn for utnyttelse i Tussa Kraftverk i samsvar med Olje- og energidepartementets tilråding av 25. juni 1982, og på de vilkår som er inntatt i ovennevnte tilråding.
2. I medhold av lov om vern mot vannforurensing av 26. juni 1970 nr. 75 gis nødvendig tillatelse på vilkår inntatt i ovennevnte tilråding.

14. Norsk Hydro Produksjon A/S.

(Tillatelse til erverv av 45,21 pst. av fallrettigheter m. v. i Røldal-Suldal Kraft A/S fra staten og overføring av reguleringstillatelse.)

Kongelig resolusjon av 25. juni 1982.

Stortinget ga i forbindelse med behandlingen av St. prp. nr. 29 for 1962—63 samtykke for et stiftendes aksjeselskap med A/S Rjukonfoss og staten som deltakere til erverv og regulering i Røldal-Suldalvassdraget m. v., jfr. Innst. S. nr. 59 for 1962—63 og Forhandlinger i Stortinget 10. desember 1962. Konsesjon til erverv og regulering av Røldal-Suldalvassdraget ble deretter gitt ved kongelig resolusjon 21. desember samme år. I den forbindelse ble det inngått en samarbeidsavtale 15. februar 1963 mellom NVE og Norsk Hydro om felles utbygging som bl. a. inneholdt en rett for Norsk Hydro til på visse vilkår å løse ut staten av aksjeselskapet Røldal-Suldal Kraft A/S — når Stortinget eventuelt besluttet å bygge ut Ulla-Førre-vassdragene. Avtalen ble fremlagt for Stortinget som tillegg nr. 2 til St. prp. nr. 1 for 1962—63.

Stortinget vedtok utbygging av Ulla-Førre-vassdragene den 13. juni 1974. Norsk Hydro påberopte seg straks sin rett til innløsning, og har i brev av 9. september 1981 til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen søkt om tillatelse til erverv av statens andel i Røldal-Suldal Kraft A/S.

I brev av 19. mai 1982 til departementet uttaler Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen:

«1. *Innledning.*

Med departementets brev av 24. februar 1981 (OED 1263/81 V BC/BK) mottok NVE til uttalelse brev datert 11. februar 1981 fra Suldal kommune. I sitt brev reiser kommunen spørsmål om konsesjonsplikt i forbindelse med overdragelse av NVE's andel i Røldal-Suldal Kraft til Norsk Hydro Produksjon A/S og «om det er slik at kommunane får aksjeoverdraginga til handsaming i samband med ein konsesjonssøknad».

I NVE's uttalelse, gitt i brev datert 12. august 1981, ble det konkludert med at de gjennomførte transaksjoner, som gjaldt 9 042 aksjer av NVE's andel og eventuell overtakelse av resten, 958 aksjer, er konsesjonspliktig etter ervervslovens § 36, jfr. § 39 a.

I OED's svar til Suldal kommune i brev datert 19. august 1981 er bl. a. uttalt:

«Departementet slutter seg til NVE's oppfatning om at Norsk Hydros overtakelse av aksjeandeler er konsesjonspliktige etter ervervlovens § 36, jfr. § 39 a. Ved meddelelse av slik konsesjon kan fastsettes de betingelser som finnes påkrevet av almene hensyn. Ifølge samme lovs § 24, 4. ledd skal det som regel innhentes uttalelse fra vedkommende fylkeskommune og kommunestyre før en søknad om konsesjon avgjøres.»

Norsk Hydro ble senere i et møte i september 1981 gjort oppmerksom på NVE's og OED's standpunkt i spørsmålet om konsesjonsplikt og sendte deretter inn søknad om ervervskonsesjon i brev datert 9. september 1981. Søknaden er gjengitt nedenfor under 2.1. Under 2.2 berøres den samarbeidsavtale som ble inngått i forbindelse med stiftelsen av Røldal-Suldal Kraft A/S og som hjemler Hydros rett til overtakelse av NVE's andel med visse begrensninger. Under 2.3 kommer en innpå de viktigste punkter i avtalen om overdragelsen. Under 3 refereres de uttalelser som er kommet inn. Hovedstyrets vurderinger er gitt under 4 der en behandler konsesjonsspørsmålet (4.1), spørsmålet om nye eller endrede vilkår (4.2), overdragelsens virkning på skatteinntektene (4.3) og konkluderer med Hovedstyrets tilråding (4.4).

2. *Konsesjonssøknaden og de inngåtte avtaler.*

2.1 *Konsesjonssøknaden m/vedlegg.*

Som nevnt har Hydro søkt om ervervskonsesjon i brev datert 9. september 1981. Søkna-

den er sendt av datterselskapet Norsk Hydro Produksjon A/S og lyder slik:

«Under henvisning til:

Lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v.
— lov nr. 16 av 14. desember 1917 —

søker Norsk Hydro Produksjon a.s i henhold til ovennevnte lov's § 36, om tillatelse til erverv av statens andel i Røldal-Suldal Kraft A/S.

I den samarbeidsavtale som ble opprettet mellom NVE og Norsk Hydro a.s av 15. februar 1963 om en felles utbygging i Røldal-Suldal, var det åpent adgang for Norsk Hydro til å innløse NVE's andel når Stortinget besluttet utbygging av Ulla-Førre.

Innløsningsretten er behandlet i §§ 11, 12 og 13 i ovenfornevnte samarbeidsavtale. Denne er inntatt som vedlegg 1 i St. prp. nr. 1. Tillegg nr. 2 for 1962—63. I § 12 er fastsatt den begrensning og de vilkår som skal gjøres gjeldende ved innløsning.

Innløsningsretten er videre begrenset til å gjelde den opprinnelige utbygging. Dette fremgår av § 6 i den tilleggssamarbeidsavtale som ble inngått mellom partene i 1972. Denne er inntatt som vedlegg 3 i St. prp. nr. 109 for 1971—72. Den 13. juni 1974 vedtok Stortinget utbygging av Ulla-Førrevassdraget. Norsk Hydro a.s påberopte seg umiddelbart sin rett til innløsning i samsvar med samarbeidsavtalen av 1962. De nærmere vilkår for overtagelse av statens andel ble fastsatt i en avtale mellom partene av 21. desember 1977. Denne avtale ble oversendt departementet i brev av 7. mars 1978.

I samsvar med denne avtale pkt. 2 og 3, ble overtagelse gjennomført ved at 45,21 pst. av Røldal-Suldal Kraft A/S, aktiva og passiva ble overført fra NVE til Norsk Hydro Produksjon a.s. Oppgjør har funnet sted ved at et foreløpig innløsningsbeløp er innbetalt i perioden 1. juli 1976 t. o. m. 1. juli 1981 i samsvar med avtalens pkt. 6 og 7. Det er foretatt en tilsvarende nedskrivning av aksjekapitalen hvorved NVE's (statens) andel er redusert fra opprinnelige 10 000 til 958 aksjer, og den samlede aksjekapital fra kr. 20 000 000 til kr. 10 958 000.

NVE's 958 aksjer representerer andelen i den tilleggsutbygging som ble foretatt etter 1972, og er ikke her forutsatt overdratt til Norsk Hydro Produksjon a.s.

Sluttforhandlingene om det endelige innløsningsbeløp har funnet sted, og partene har kommet til enighet. Saken ble behandlet av NVE — Hovedstyret 7. september d. å., og blir oversendt departementet i nær fremtid.

De transaksjoner som her er foretatt i samsvar med det refererte avtaleverk, er konsesjonspliktig iflg. Ervervsloven av 1917 § 36.

Norsk Hydro Produksjon a.s søker herved om at de foretatte transaksjoner formelt godkjennes ved at ervervskonsesjon utstedes.

Vi forutsetter at Norsk Hydro a.s ikke blir pålagt vilkår ved utstedelse av ervervskonsesjon som i vesentlig grad avviker fra de vilkår som er fastsatt i St. prp. nr. 1. Tillegg 2, da disse vilkår ble lagt til grunn for forhandlingene av den endelige overtagelsessum, godtatt i Norsk Hydro a.s. Styret og Bedriftsforsamling samt behandlet i NVE — Hovedstyret 7. september d. å.

Da Røldal-Suldal Kraft A/S har eiendommer som ved overdragelse er konsesjonspliktige etter konsesjonsloven — lov nr. 19 av 31. mai 1974 — vil konsesjonssøknad i henhold til denne lov bli oversendt Landbruksdepartementet i nær framtid.»

Med søknaden fulgte avtrykk av vedtekter for Røldal-Suldal Kraft A/S. Disse er ajourført etter Hydros overtakelse av 9 042 av NVE's 10 000 aksjer. Av vedtektene gjengis:

§ 1

Røldal-Suldal Kraft A/S har til formål å bygge ut og drive kraftanlegg i Røldal-Suldal vassdragene og hva dermed står i forbindelse.

§ 2

Selskapets sete og kontor skal være i Suldal.

§ 3

Aksjekapitalen skal utgjøre kr. 10 958 000 fordelt på 10 958 aksjer à kr. 1 000. Hver aksje representerer en stemme. Det kan utstedes aksjebrev lydende på flere aksjer.

§ 4

Aksjene deles i to grupper således:

A-aksjer som utstedes til Staten 958 aksjer à kr. 1 000	kr.	958 000
B-aksjer som utstedes til andre aksjonærer 10 000 aksjer à kr. 1 000	kr.	10 000 000
	kr.	10 958 000

§ 5

Aksjenes omsettelighet skal være innskrenket slik at de ikke skal kunne overdras til andre uten de øvrige aksjonærers skriftlige samtykke.

§ 10

Dersom innehaver av A-aksjer overdrar aksjer til innehavere av B-aksjer eller omvendt, skal disse vedtekter endres i samsvar med samarbeidsavtale mellom Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og Norsk Hydro a.s., datert 15. februar 1963, §§ 6, siste ledd, 10, siste ledd, og 12, litra H.

2.2 *Samarbeidsavtaler inngått i 1963 og 1972.*

Den opprinnelige konsesjon til erverv og regulering av Røldal-Suldalvassdragene ble gitt ved kgl. resolusjon av 21. desember 1962 til et stiftende aksjeselskap med A/S Rjukanfoss og staten v/NVE om deltakere. I forbin-

delse med stiftelsen ble det inngått en avtale om samarbeid mellom NVE og Norsk Hydro på vegne av datterselskapet A/S Rjukanfoss. Avtalen er inntatt som vedlegg 1 til St. prp. nr. 1. Tillegg nr. 2 for 1962—63 som gjelder godkjenning av samarbeidsavtalen og bevilgning av kr. 10 000 000 til dekning av statens/NVE's aksjeinnskudd.

De bestemmelser om Hydros innløsningsrett m. v. som har interesse for nærværende sak er inntatt i avtalens § 12 hvorav gjengis:

A. Hydros innløsningsrett.

Hydro har rett til på de vilkår og innenfor de frister som er anført i det følgende å innløse aksjer som NVE innehar i henhold til post 2.

Hydro kan ikke gjøre innløsningsrett gjeldende for en større del av NVE's andel enn den som tilsvarer det kraftkvantum Hydro i medhold av post 11 har leid eller krevet å få leie på det tidspunkt da kravet om utløsning framsettes.

B. Innløsningsfrist.

Når Stortinget har fattet vedtak om utbygging av Ulla/Førre, kan Hydro med 2 års frist kreve hel eller delvis innløsning, og NVE kan kreve at Hydro innen samme frist tar standpunkt til om og eventuelt i hvilken utstrekning det vil gjøre bruk av innløsningsretten. Dog kan NVE ikke fremsette slikt krav før det er gjennomført utbygging i Røldal/Suldal for en gjennomsnittlig årsproduksjon på minst 1 950 millioner kWh.

Dersom Hydro ikke har tatt standpunkt innen fristens utløp, faller innløsningsretten bort.

C. Innløsningstidspunktet.

Innløsningen iverksettes ved overføring av NVE's aksjer til Hydro. Overføringen foretas ved utløpet av den forannevnte 2-års varselfrist, hvis innløsningen skjer etter krav fra Hydro, og ellers ved Hydros meddelelse til NVE om at det vil gjøre bruk av innløsningsretten. Dette tidspunkt er i avtalen betegnet som «innløsningstidspunktet».

Paragrafen inneholder videre bl. a. detaljerte bestemmelser om fastsettelse og betaling av innløsningsbeløpet. (Post D og E.)

I forbindelse med søknad om tillatelse til ytterligere reguleringer i Røldal-Suldalvassdragene ble inngått en tilleggsavtale hvor det i § 6 er slått fast at Hydros rett til å utta kraft fra NVE's andel etter avtalen av 1963 ikke gjelder tilleggsutbyggingen, jfr. vedlegg 3 til St. prp. nr. 109 for 1971—72. Dette innebærer at Hydro heller ikke har rett til å innløse NVE's andel av tilleggsutbyggingen.

2.3 *Avtalen om overdragelse av andel fra NVE til Hydro.*

Hydros rett etter samarbeidsavtalen til å kreve overtakelse av NVE's andel av den opprinnelige utbygging, ble utløst ved Stortingets vedtak 13. juni 1974 om utbygging av Ulla-Førre, jfr. avtalens § 12 B. Kravet ble fremsatt innen den frist som var satt i avtalen og forhandlinger kom i stand.

Forhandlingene førte til en avtale som ble inngått mellom partene 21. desember 1977. Utkast av avtalen ble sendt departementet med NVE's brev av 25. mai 1977. Den endelige avtalen i det alt vesentlige i samsvar med utkastet, ble i fotokopi sendt departementet med NVE's brev av 7. mars 1978.

Avtalen er utformet i 9 paragrafer med en rekke underposter og med 6 vedlegg. Av innholdet skal her nevnes:

I § 2 er slått fast at Hydro har rett til å overta en så stor del av hele RSK's samlede anlegg som NVE's halvdel av de opprinnelige konsederte anlegg utgjør av det hele og at denne andel tilsvarer 45,21 pst. av selskapets aktiva og passiva.

Av § 3 går fram at Hydro har gitt uttrykk for ønske om å overta verdiene in natura og at partene er blitt enige om på generalforsamling i selskapet etter aksjelovens regler å gjennomføre nedsettelse av NVE's andel av aksjekapitalen mot overføring av 45,21 pst. av selskapets aktiva og passiva til NVE og videre overdragelse til Hydro. Etter nedskrivingen, som representerer 90,42 pst. av NVE's aksjer, vil aksjekapitalen i RSK være fordelt med 10 000 aksjer hos Hydro og 958 aksjer (10 000 — 9 042) hos NVE.

I samsvar med bestemmelser i samarbeidsavtalen av 1963 (§ 12 D annet og tredje ledd og E første til tredje ledd) er det i § 6 fastsatt et foreløpig innløsningsbeløp som utgjør kr. 125 817 167, og som etter § 7 A skal betales i 6 avdrag hver 1. juli f. o. m. 1. juli 1976 t. o. m. 1. juli 1981.

Retningslinjer for det endelige oppgjør er fastsatt i § 9 som lyder:

Ved utløpet av avdragstiden for det foreløpige innløsningsbeløp vil utbyggingen av Ulla/Førre-anleggene ikke være avsluttet. Bestemmelsen i Samarbeidsavtalens § 12 D, siste avsnitt, om fastsettelse av det endelige innløsningsbeløp ved avtale mellom partene får anvendelse og partene er enige om å fortsette de forhandlinger som har vært ført om en slik avtale.

Avtale om de endelige oppgjør er inngått mellom partene 1. september 1981. Denne avtale ble etter behandling i hovedstyremøte sendt departementet med brev datert 9. september 1981. Som det framgår av brevet

(side 4) og avtalens II post 2 og 3 utgjør det endelige innløsningsbeløp kr. 509 257 006. Etter fradrag av det foreløpige oppgjørsbeløp og tillegg av renter framkommer et beløp på kr. 480 000 000 som skal betales 1. juli 1982.

Avtalen av 1977 inneholder i § 7 E en bestemmelse om at «overdragelsen er betinget av at RSK's konsesjoner kan bli overført i nødvendig utstrekning».

I brev datert 5. mai 1982 fra Statskraftverkene til Vassdragsdirektoratet er gjort oppmerksom på at det underhånden er gitt signaler til NVE som tyder på at Hydros standpunkt til spørsmålet om betaling og renteberegning er:

— Betaling finner sted først etter at endelig konsesjon foreligger.
— Rente ved forsinket betaling som skyldes manglende konsesjon skal ikke belastes.
— Pga beløpets størrelse må selskapet i rimelig tid før 1. juli 1982 få beskjed om konsesjon blir gitt.

Dette vil eventuelt kunne medføre et rentetap for Staten på kr. 146 700 pr. dag (etter 11 pst. p. å.). Det vises for øvrig til brevet som er vedlagt.

3. *Innkomne uttalelser.*

3.1 *Innkommet før konsesjonssøknaden.*

I brev av 11. februar 1981 som er nevnt i innledningen uttaler Suldal kommune:

«Suldal kommune er kjent med at sidan 1. juli 1976 har NVE gradvis trappa ned sin eigarandel i Røldal-Suldal-kraftverka mot at Norsk Hydro Produksjon har overteke ein stadig større eigarandel.

Etter det me skjønar er ikkje dei formelle vilkåra for overdraginga endeleg avtala mellom dei to selskapa, men at avtala truleg blir klar i løpet av året.

Ei slik overdragning kan ha store konsekvensar, særleg økonomisk, for dei kommunane der vasskraftutbyggjinga ligg. Som døme kan me nemna spørsmålet om friviljug justering av konsesjonsavgiftene der kommunane har måtte arbeida aktivt for å få RSK til å foreta ei friviljug justering av avgiftene, i samsvar med det som statskraftverka har gjort for sine anlegg, for den halvdelen av kraftverket som tidlegare var i NVE si eige. Me er redde for at aksjeoverdraginga også kan få verde for skattane frå RSK, både når det gjeld inntektsskatt og eigedomsskatt — og eventuelt andre ting.

Ettersom kommunane heile tida har stått utanfor dei tingingane som pågår mellom NHP og NVE er me redde for at ingen tenkjer på våre interessar. Resultatet kan då bli at kommunane blir skadelidande ved overdraginga.

Me vil difor gjera merksam på dette tilhøvet, og me vil be departementet om at dei ivaretek vasskraftkommunane sine tarv under tingingane i denen saka.

Vidare lurer me på om det er slik at kommunane får aksjeoverdraginga til handsaming i samband med ein konsesjonssøknad. Slik me skjønar konsesjonslova § 4 1. ledd, 1. punktum, er det konsesjonsplikt på eit slikt aksjesal. Me vil be om at departementet stadfestar/avkreftar denne oppfatninga.»

Etter å ha mottatt OED's svar i brev av 19. august 1981 (jfr. innledningen, 3. avsnitt), uttaler Suldal kommune i et nytt brev datert 27. august 1981 til NVE:

«Suldal kommune har frå OED fått stadfesta at overdraginga av aksjane i R-SK A/S frå NVE til Norsk Hydro er konsesjonspliktig etter l. a. 14. desember 1917 nr. 16 § 36 jfr. § 39 a, og at kommunen vil få saka til uttale etter same lov § 24, 4. ledd.

For at me på eit så tidleg tidspunkt som mogleg skal få setja oss inn i denne saka, vil Suldal kommune be om å få tilsendt kopi av den avtalen frå 1977 der dei nærare vilkåra for Hydro si ovetaking blei fastsett og det avtaleutkastet som no ligg føre om oppgjer for overtakinga.

Suldal kommune har fått kopi av Dykkar brev av 12. august 1981 til OED om overdraginga av aksjane i R-SK A/S. Her står det at «Røldal-Suldal Kraft A/S har foretatt frivillige justeringer av konsesjonsavgiftene for 1980 og 1981 etter samme mønster som NVE — Statskraftverkene er pålagt for sine verker og har underrettet Suldal kommune om dette i brev av 21. februar 1981». Me vil gjerne be NVE om å få ei stadfesting frå Norsk Hydro om at dette er ei rett forståing av deira brev. Kommunen har sjølv vore i tvil om kva år justeringa gjeld for. Kommunane fryktar såleis at justeringane berre gjeld for 1981.

Suldal kommune er elles usamd med NVE når det gjeld omfanget av det tapet kommunane vil lida ved at staten går ut or R-SK. Ikkje minst er ein redd for dei framtidige tapa kommunen kan koma til å lida. Me reknar med å koma attende til dette under konsesjonshandsaminga.»

3.1 *Innkommet etter konsesjonssøknaden.*

Røldal-Suldalutbyggingen berører 4 kommuner, Suldal i Ragaland fylke, Odda i Hordaland fylke, Bykle i Aust-Agder fylke og Vinje i Telemark fylke. NVE sendte derfor saken til fylkesmennene i de fire fylker med anmodning om å innhente uttalelser fra de respektive kommuner og fylkeskommuner. Brevene til fylkesmennene er likelydende bortsett fra nest siste avsnitt der de respektive kommuner er nevnt og lyder slik:

I brev 9. september 1981 søker Norsk Hydro Produksjon A/S om tillatelse etter ervervslovens § 36 til å erverve 9 042 aksjer av NVE's andel, ialt 10 000 aksjer, i Røldal-Suldal Kraft A/S.

Bakgrunnen for Hydros overtakelse av denne aksjeandel er en samarbeidsavtale som ble

inngått i 1963 i forbindelse med opprettelsen av Røldal-Suldal Kraft A/S mellom Norsk Hydro på vegne av sitt datterselskap A/S Rjukanfoss og NVE. Denne avtale gir Norsk Hydro en begrenset rett til å innløse NVE's aksjeandel, jfr. post 12 i avtalen som er inntatt som vedlegg 1 i St. prp. nr. 1. Tillegg nr. 2 for 1962—63. Retten er begrenset til en så stor del av NVE's andel som svarer til det kraftkvantum Hydro har leid av NVE på det angjeldende tidspunkt, jfr. post 12 A annet ledd. Den er videre begrenset til å gjelde den opprinnelige utbygging i henhold til en tilleggssamarbeidsavtale som ble inngått i 1972, jfr. § 6 i avtalen som er inntatt som vedlegg 3 til St. prp. nr. 109 for 1971—72.

De nærmere vilkår for Hydros overtakelse ble fastsatt i en avtale inngått i 1977 mellom NVE og Norsk Hydro A/S. Overtakelsen er gjennomført ved at 45,21 pst. av Røldal-Suldal Krafts aktiva og passiva er overført til NVE og deretter overført til Hydro, mot betaling av et beregnet foreløpig innløsningsbeløp i tiden f. o. m. 1. juli 1976 t. o. m. 1. juli 1981. Det er gjennomført en tilsvarende nedskriving av aksjekapitalen hvorved NVE's andel er redusert fra opprinnelig 10 000 til 958 aksjer og den samlede aksjekapital fra kr. 20 000 000 til kr. 10 958 000.

Det endelige innløsningsbeløp ble fastsatt i en ny avtale som er datert 1. september i år. Den er behandlet i NVE's hovedstyre 7. september 1981 og sendt Olje- og energidepartementet til godkjenning.

Suldal kommune har i et brev av 11. februar 1981 til departementet uttrykt engstelse for at Hydros overtakelse av ovennevnte andel av NVE's aksjer vil medføre reduserte inntekter for de berørte kommuner og reist spørsmål om «kommunane får aksjeoverdraginga til handsaming i samband med ein konsesjonssøknad», idet kommunen forutsetter at aksjeoverdragelsen er konsesjonspliktig.

NVE har i brev datert 12. august 1981 til OED erklært seg enig i at det foreligger et konsesjonspliktig aksjeerverv.

Departementet har i sitt svarbrev til Suldal kommune bl. a. uttalt:

«Departementet slutter seg til NVE's oppfatning om at Norsk Hydros overtakelse av aksjeandeler er konsesjonspliktige etter ervervslovens § 36, jfr. § 39 a. Ved meddelelse av slik konsesjon kan fastsettes de betingelser som finnes påkrevet av almene hensyn. Ifølge samme lovs § 24, 4. ledd skal det som regel innhentes uttalelse fra vedkommende fylkeskommune og kommunestyre før en søknad om konsesjon avgjøres.»

I brev datert 27. august 1981 til NVE har Suldal kommune deretter bl. a. uttalt:

«Suldal kommune har frå OED fått stadfesta at ovedraginga av aksjane i R-SK A/S frå NVE til Norsk Hydro er konsesjonspliktig etter l. a. 14. desember 1917 nr. 16 § 36, jfr. § 39 a, og at kommunen vil få saka til uttale etter same lovs § 24, 4. ledd.»

Da de foran nevnte samarbeidsavtaler som ble inngått i 1962 og 1971, er behandlet i Regjeringen og Stortinget, antar Vassdragsdirektoratet at det har vært en klar forutsetning at nødvendig konsesjon vil bli gitt. En antar videre at dette vil begrense adgangen til å fastsette spesielle vilkår i medhold av ervervslovens § 36 tredje ledd.

Slik saken har utviklet seg, finner direktoratet at det likevel bør innhentes uttalelser fra de fylkeskommuner og kommuner som er berørt av Røldal-Suldals Krafts utbygginger og overføringer i Suldalsvassdraget, jfr. ervervslovens § 24 fjerde ledd. Foruten Suldal kommune er Odda, Vinje og Bykle kommuner berørt.

En ber Fylkesmannen om å innhente uttalelser fra kommunestyret i Suldal og fra fylkeskommunen. Uttalelsene bør være Vassdragsdirektoratet i hende innen utgangen av november d. å.

To kopier av dette brev, Hydros søknad av 9. september 1981, vedtekter for Røldal-Suldal Kraft samt de avtaler som er inngått mellom Hydro og NVE i 1977 og 1981 vedlegges.

Suldal og Vinje kommuner har i brev datert 11. november 1981 gitt følgende fellesuttalelse:

«Dykkar brev vedr. denne saka, dagsett 21. oktober 1981, er av fylkesmannen i Rogaland sendt Suldal kommune med skriv dagsett 26. oktober d. å. Den 27. oktober mottok Suldal kommune brevet, og sette straks igang saksførebuing.

For dei kommunane dette vedkjem, er dette ei vesentleg sak som krev forsvarleg saksutgreiing. Dette finn me umogleg med den korte svarfrist som Vassdragsdirektoratet har sett.

Etter samråd mellom Suldal og Vinje kommunar, føreheld me oss rett til å ta den tid som trengs for å utgreia saka grundig nok. Dersom me då skulle oversitja fristen som av direktoratet er sett til innan utgangen av november månad, føreset me at direktoratet utset vidare sakshandsaming til dess uttale frå kommunane ligg føre.»

Vinje kommune sendte i brev av samme dato følgende søknad om utsettelse:

«Frist for uttale er fastsett til utgangen av november. Overføring av eigedomsrett frå NVE til Norsk Hydro vil resultere i reduserte inntekter for berørte kommunar. Saka bør drøftast mellom kommunane.

Det vert difor søkt om utsetjing av uttalefrist 1—2 månader.»

Søknaden ble besvart slik i brev datert 17. november 1981:

«I samsvar med Deres anmodning finner Vassdragsdirektoratet å kunne gå med på at fristen for å gi uttalelse i saken blir utsatt til 31. januar 1982. Ytterligere utsettelse kan ikke påregnes.»

Samtidig ble sendt følgende brev til Fylkesmannen i Telemark:

«Vinje kommune har i brev av 11. d. m. søkt om «utsetjing av uttalefrist 1—2 månader». I brev av idag har Vassdragsdirektoratet underrettet kommunen om at fristen for å gi uttalelse i saken utsettes til 31. januar 1982 og at ytterligere utsettelse ikke kan påregnes.

Fristen for å gi uttalelse forlenges tilsvarende for alle berørte kommuner og fylkeskommuner.

En ber Dem underrette fylkeskommunen om utsettelsen.»

Tilsvarende brev med anmodning om også å underrette de respektive kommuner ble sendt fylkesmennene i de øvrige tre fylker.

Bykle kommune har behandlet saken i formannskapsmøte 19. november 1981. Av innstillingen gjengis:

«Bakgrunnen for saka er at Suldal kommune har reist spursmål om konsesjonsplikten for erverv av aksjer i dette høvet. Det er og uttrykt ein viss otte frå Suldal kommune om dei skattemessige konsekvensane i dette høvet.

Dette spursmålet har eg på eiga initiativ bede kommunens juridiske rådgjevar vurdere saman med likningssjefen.

Skatteinnkoma frå Røldal Suldal Kraft A/S for 1980 utgjer:

Formueskatt	kr.	0,—
Inntektsskatt	kr.	1 160,—

Dersom negative skattemessige konsekvensar ikkje ligg føre vil eg be formannskapet angje positiv uttale.

Kontorsjefen bør få fullmakt til i samråd med likningssjef/juridisk rådgjevar å avgje nærare begrunna uttale dersom det er naudsynt med atterhald ansynes eventuelle skattemessige konsekvensar.

Det ble truffet følgende vedtak:

«Formannskapet har ikkje noko å merke til ovenstående.»»

Odda kommune har i brev datert 16. desember 1981 uttalt:

«Med skriv av 17. november 1981 til fylkesmannen i Hordaland har De meddelt at kommunens frist for å avgi uttale i ovennevnte sak er satt til 31. januar 1982.

Odda kommune har overlatt til advokat å gjennomgå saken. Kommunen anser den frist som er satt å være for kort. Saken vil ikke kunne behandles av kommunestyret før i slutten av februar 1982.»

Vinje kommune har behandlet saken i formannskapsmøte 21. januar 1982. Av innstillingen gjengis:

«Eg rår formannskapet til å gjere følgande vedtak:

Vinje kommune krev at det ved konsesjon til Norsk Hydro A/S for overtaking av NVE sine aksjar i Røldal Suldal Kraft A/S skal fastsetjast slike vilkår at kommunen ikkje lir tap på skatter, konsesjonsavgifter og konsesjonskraft ved aksjeoverdraging. Minstekrava må vera:

a. Norsk Hydro A/S justerar konsesjonsavgiftene til kommunen frå sin tidlegare part av R-S K etter same satsar og for same tidsrom som NVE har justert konsesjonsavgiftene for sin part av R-S K. For framtida bør R-S K svara slike konsesjonsavgifter til kommunane som til ei kvar tid vert fastsett av Stortinget for Statskraftverk.
b. Den konsesjonskraft som kommunen har rett til å ta ut frå R-S K skal leverast til kommune for same kostnad som NVE betaler for den kraft NVE framleis har rett til å ta ut frå R-S K, i medhald av avtale dagsett 21. desember 1977, pkt. 8, av oss tolka som sjølkost utrekna etter kapitalkostnader (investert anleggskapital utan oppskriving) og driftskostnader.

Formannskapet har truffet følgende enstemmige vedtak:

«Framlegg frå sakshandsamar vert vedteke.»»

På vegne av Odda kommune har høyesterettsadvokat Eilert Stang Lund i brev datert 29. januar 1982 til OED gitt følgende uttalelse:

«Odda kommune har henvendt seg til dette firma i anledning Norsk Hydro Produksjon A/S søknad 9. september 1981 om overtakelse av NVEs andel i Røldal-Suldal Kraft A/S.

Søknaden er fremmet etter ervervslovens § 36. Denne bestemmelse gjelder konsesjon for erverv av aksjer eller parter i selskaper med begrenset ansvar. Olje- og energidepartementet har i uttalelse 19. august 1981 om konsesjonsplikt gått ut fra at Norsk Hydro skal overta aksjer, og konsesjonsplikt ble på dette grunnlag ansett for å følge av ervervslovens § 36.

Dette kontor har gjennomgått søknaden og underliggende avtaler av 21. desember 1977 og 1. september 1981 som ligger til grunn for Norsk Hydro Produksjon A/S overtakelse. Det fremgår klart av avtalene at Norsk Hydro Produksjon A/S skal overta verdier «i natura» ved at NVE først, og deretter konsesjonssøkeren, skal få overført 45,21 pst. av Røldal-Suldal Kraft A/S aktiver og passiver. Kraftverket vil deretter bli eiet i sameie med Røldal-Suldal Kraft A/S 54,79 pst. og Norsk Hydro Produksjon A/S 45,21 pst. Søknaden gjelder ikke NVEs 958 gjenværende aksjer i Røldal-Suldal Kraft A/S. Overdragelse ble gjennomført med virkning fra 1. juli 1976. Det vises for øvrig til vedlagte kopier av konsesjonssøknad 9. september 1981, avtale 1. september 1981 og avtale 21. desember 1977.

Søknaden 9. september 1981 gjelder erverv av statens andeler i Røldal-Suldal Kraft A/S, og den er fremmet etter ervervslovens § 36 i samsvar med departementets brev 19. august

1981. Overfor kommunen er saken fremmet som en sak om erverv av 9 042 aksjer i Røldal-Suldal Kraft A/S, jfr. vedlagte kopi av Vassdragsdirektoratets brev 21. oktober 1981. Odda kommune har forståelig nok gått ut fra at saken gjaldt erverv av aksjer og har forberedt behandling etter ervervslovens § 36.

Odda kommune er imidlertid kommet i tvil om saken egentlig gjelder overføring av aksjer eller parter i selskaper med begrenset ansvar, eller fysisk overføring av fall (og produksjonsanlegg) som er konsesjonspliktige etter ervervslovens § 2. Konsesjonssaken kreves stanset inntil grunnlaget for søknaden og hvilke bestemmelser som skal anvendes i ervervsloven er avklart.

Odda kommune mener at søknaden reelt sett gjelder fysiske overføring av andel av fall (og produksjonsanlegg), og at ervervslovens § 2 må anvendes. Ervervet er skjedd ved en fysisk overføring (i natura, jfr. avtale 21. desember 1977, jfr. 3) av 45,21 pst. av aktiver og passiver i Røldal-Suldal Kraft A/S. Etter overføringen eies fallene (og produksjonsanleggene) i et sameie (interessentskap) mellom Røldal-Suldal Kraft A/S (med NVE som aksjonær) og Norsk Hydro Produksjon A/S, jfr. avtalene. Etter Røldal-Suldal Kraft A/S oppfatning har dette vært tilfelle fra 1. juli 1976 og forholdet presenteres slik overfor omverdenen, jfr. vedlagte kopi av s. 3 i Røldal-Suldal Kraft A/S beretning og regnskap 1. juli 1979—30. juni 1980. Dette kan etter Odda kommunes mening ikke innebære annet enn at man står overfor fysisk overføring av andel av fall som er konsesjonspliktig, når andre enn staten står som erverver, jfr. ervervslovens § 1. Overføring av andel av fall m. v. til NVE er etter dette konsesjonsfri. Overføring fra NVE til Norsk Hydro Produksjon A/S er konsesjonspliktig og skal behandles etter ervervslovens § 2.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev 12. august 1981 til Olje- og energidepartementet redegjort for spørsmålet om konsesjonsplikt. Det fremgår av brevet at NVE ser dette som en overføring av aksjer eller parter i selskaper med begrenset ansvar, og at ervervslovens § 36, jfr. § 39 a, får anvendelse. Odda kommune er uenig i dette. Søknaden gjelder åpenbart ikke erverv av aksjer, og dette er heller ikke hevdet av søkeren. Det er derfor ikke korrekt når Vassdragsdirektoratet i vedlagte brev 21. oktober 1981 fremmer saken overfor kommunene som erverv av 9 042 aksjer i Røldal-Suldal Kraft A/S. Saken gjelder heller ikke erverv av part i selskaper med begrenset ansvar. Ervervslovens § 36 (og § 39 a) sikter til erverv av andel/part i selskaper som fortsatt står som eier av h e l e a n l e g g. Saken her gjelder overdragelse av konsesjonspliktige fall (og produksjonsanlegg), og etter overdragelsen er fallene (og produksjonsanleggene) i sameie mellom 2 aksjeselskaper med forskjellige eiere. Slike overføringer faller utenfor ervervslovens § 36 (og § 39 a), og ervervslovens § 2 må anvendes etter den praksis Odda kommune kjenner til.

Odda kommune er ikke kjent med de underliggende forhold som førte til at NVE og Norsk Hydro Produksjon A/S valgte å overføre fysiske andeler i stedet for aksjer. Dette er imidlertid uten betydning ved anvendelse av konsesjonsreglene i ervervsloven. Valg av fremgangsmåte har klare konsekvenser for hvilke konsesjonsregler som får anvendelse, uansett om de underliggende motiver gjelder praktiske omsyn eller skattereglene.

Det kan få stor betydning for berørte kommuner om saken går etter ervervslovens § 2 eller ervervslovens § 36. Odda kommune er kjent med at ervervslovens § 36 gir adgang til å fastsette vilkår påkrevd av almene omsyn, og at nye vilkår kan pålegges etter denne bestemmelse. Staten som eier av aksjene, kunne også fastsatt vilkår for overføring (om denne adgang ikke var frafalt ved forhåndsavtale). Ved konsesjon etter ervervslovens § 2 skal imidlertid grunnreglene i § 2, tredje ledd, pkt. 1—23 følges, og dette vil bety nye vilkår på en rekke punkter av stor betydning for berørte kommuner. De vanlige regler om søknadens innhold, saksbehandling, varsling av berørte parter, forholdet til fylket og fremlegg for Storting og Regjering om ervervet gjelder større kraftmengde må også følges.

Kommunen ber etter dette departementet ta standpunkt til om saken gjelder erverv og konsesjonsplikt etter ervervslovens § 2, eller overdragelse av aksjer eller parter i selskapet med begrenset ansvar med konsesjonsplikt etter ervervslovens § 36, jfr. § 39 a. Kommunen ber også om at departementet straks underretter alle berørte instanser om at konsesjonssaken skal stanses inntil forholdet til ervervslovens bestemmelser er klarlagt. Kommunen vil peke på at saken fra NVEs side er fremstilt som en sak om erverv av aksjer, og at dette ved nærmere gjennomgåelse av saken synes ikke å være tilfelle. Odda kommune kan vanskelig gi uttalelse i saken før man vet hvilke regler søknaden skal behandles etter.

Kopi av brevet uten vedlegg er sendt Suldal kommune, Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og Norsk Hydro Produksjon A/S.»

Aust-Agder fylkeskommune har behandlet saken i fylkesutvalgets møte 1. februar 1982 og har truffet følgende enstemmige vedtak etter tilråding fra fylkesrådmannen:

«Under forutsetning av at aksjeoverdragelsen ikke medfører reduserte skatteinntekter for Bykle kommune, har fylkesutvalget ingen innvendinger mot Norsk Hydro Produksjon A/S overtakelse av NVE's aksjeandel i Røldal-Suldal Kraft A/S.»

F y l k e s m a n n e n i A u s t - A g d e r har med brev datert 5. februar 1982 oversendt kopier av de gjengitte uttalelser fra Bykle kommune og Aust-Agder fylkeskommune. I brevet er for øvrig uttalt:

«Fylkesmannen finner for sin del å kunne slutte seg til uttalelse fra Bykle kommune og fylkeskommunen.»

Det er hittil ikke innkommet andre uttalelser.

4. *Hovedstyrets vurderinger.*

4.1 *Spørsmålet om konsesjonsplikt.*

Som nevnt i innledningen, har NVE i sitt brev av 12. august 1981 gitt uttrykk for som sitt syn at Hydros overtakelse av NVE's

aksjeandel er konsesjonspliktig etter ervervslovens § 36, jfr. § 39 a. OED har sluttet seg til dette syn og underrettet Suldal kommune om det.

Den samarbeidsavtale som ble inngått i 1963 og som er behandlet under 2.2, gir Hydro rett til på visse vilkår å overta NVE's aksjeandel med en viss begrensning. Avtalen er behandlet av Kongen og Stortinget. Dette kan imidlertid ikke frita for konsesjonsplikt idet ervervsloven ikke gir hjemmel for unntak i dette tilfelle.

Avtalen berører ikke konsesjonsspørsmålet. Det må imidlertid antas å ha vært en klar forutsetning at det ville bli gitt nødvendig konsesjon når det ble aktuelt med overdragelse til Hydro. Det kan derfor etter Hovedstyrets mening ikke komme på tale å avslå søknaden om konsesjon.

Odda kommune har, som det framgår av det foran siterte brev fra høyesterettsadvokat Stang Lund, reist tvil om det er riktig å behandle søknaden etter bestemmelsene om aksjeervervskonsesjon i ervervsloven § 36. Det hevdes at det reelt sett dreier seg om fysisk overføring av fall og produksjonsanlegg og at ervervslovens § 2 må anvendes. Dette innebærer at grunnreglene i § 2 tredje ledd p. 1—23 må følges og det vil bety nye vilkår på en rekke punkter av stor betydning for de berørte kommuner.

Odda kommune tar ved sin vurdering utgangspunkt i § 3 i den avtale som ble inngått mellom NVE og Hydro i 1977, hvorav går fram at Hydros ønske om å overta verdiene in natura, er imøtekommet (jfr. 2.3 femte avsnitt). Som støtte for det syn at det har skjedd en reell overdragelse av fall m. v. framholdes bl. a., under henvisning til RSK's årsberetning, at det er etablert et interessentskap hvoretter kraftanleggene eies i forholdet 45,21 pst. på Hydro Produksjon og 54,79 pst. på RSK.

I likhet med Odda kommune er Hovedstyret heller ikke kjent med de bakenforliggende motiver for at Hydro har valgt denne konstruksjon. En er dog enig i at motivene er uten betydning ved anvendelse av ervervslovens konsesjonsbestemmelser.

Hovedstyret finner ikke å kunne slutte seg til det syn som Odda kommune gir uttrykk for ved høyesterettsadvokat Stang Lund. En har vanskelig for å akseptere at det har skjedd noen fysisk overføring av fall m. v. slik kommunen hevdet.

Det er bekreftet at NVE's juridiske avdeling og av Hydro at det ikke er tinglyst noen overdragelse av verdier hverken fra RSK til NVE eller fra NVE til Hydro, ei heller fra RSK til Hydro. En går derfor ut fra at eiendommene fortsatt er registrert på RSK. Det skal dog opplyses at RSK's regnskap i tiden etter 1. juli 1976 omfatter bare 54,79 pst. både for så vidt angår balanse og driftsregnskap. Av årsberetningen framgår at «kraftverkets drift ivaretas av styret i RSK A/S».

Det er således på det rene at kraftverksdriften fortsetter som før under RSK's ledelse. Det er videre på det rene at det ikke er skjedd noe med RSK's organisasjonsform. Det eneste som er skjedd, er at en del aksjer har skiftet eier og at aksjekapitalen er blitt nedskrevet tilsvarende. I dag er aksjene fordelt slik:

Norsk Hydro Produksjon A/S	9 999 aksjer
Norsk Hydro A/S	1 aksje
Den norske stats v/NVE	958 aksjer
	10 958 aksjer

Den konstruksjon Hydro har valgt, har etter Hovedstyrets vurdering et sterkt preg av proformaarrangement og kan ikke tillegges avgjørende vekt ved valget av hvilke konsesjonsbestemmelser som skal anvendes.

Hovedstyret finner å måtte legge avgjørende vekt på følgende omstendigheter:

Samarbeidsavtalen av 1963 bruker i § 12 uttrykket «... å innløse aksjer som NVE innehar ...» (jfr. 2.2).

Overdragelsesavtalen av 1977 bruker i vedlegg 1 følgende uttrykksmåter i p. 1:

«... kan Hydro kreve ... å få innløse helt eller delvis aksjer som NVE innehar ...» 1. avsnitt) «... ble det fra Hydro's representanter gitt uttrykk for ønske om innløsing av alle NVE's aksjer i RSK» (4. avsnitt). «... ved fastsetting av omfanget av Hydro's innløsningsrett går ut fra at den omfatter aksjer svarende til ...» (5. avsnitt)

og i p. 2:

«Innløsningen gjelder aksjer ... i 1976 overføres aksjer i RSK fra NVE til Hydro ...» (1. avsnitt). «Omfanget av innløsningen blir således ... 45,21 pst. av aksjene i RSK. Selskapets aksjekapital er på 20 mill. kroner fordelt på 20 000 aksjer à kr. 1 000. NVE har halvparten av disse og innløsningen vil omfatte 9 042 av disse (siste avsnitt).»

De nevnte 9 042 av statens aksjer er faktisk overdratt og det opprinnelige aksjebrev på kr. 10 000 000 er ombyttet med et nytt på kr. 958 000 for de resterende 958 aksjer. Ved vedtak på generalforsamling i RSK 2. juni 1977 ble aksjekapitalen nedskrevet fra kr. 20 000 000 til kr. 10 958 000. Endringen er meldt til Handelsregisteret i november 1977. Nedskrivningen medfører som resultat at de gjenværende aksjers verdi blir tilsvarende økt. Det er nettopp slike forhold som er beskrevet i ervervslovens § 39 a, fjerde ledd, som fast-

slår at lovens bestemmelse om erverv av aksjer skal gjelde tilsvarende i slike tilfelle.

Hovedstyret finner det etter dette riktig å behandle søknaden etter reglene om aksjeervervskonsesjon i ervervslovens § 36. Forøvrig er en av den oppfatning at en eventuell behandling etter § 2 ikke, som advokat Stang Lund uttaler, «vil bety nye vilkår på en rekke punkter av stor betydning for berørte kommuner». De aller fleste av vilkårene er knyttet til utbyggingen som er avsluttet. Det vil derfor ikke i noe tilfelle være aktuelt med endringer av de fleste av vilkårene. De vilkår som det kan være aktuelt å endre, antar Hovedstyret at det er adgang til å ta opp til ny vurdering også ved behandling etter § 36, jfr. tredje ledd.

Som det framgår av foranstående (jfr. 2.2 første avsnitt) var det Hydros datterselskap A/S Rjukanfoss som opprinnelig var statens medeier i RSK. Ifølge årsberetningen er Norsk Hydro Produksjon A/S, som er konsesjonssøker, nå eier av den andel som A/S Rjukanfoss tidligere hadde. Det er imidlertid bragt på det rene at Norsk Hydro Produksjon A/S er identisk med A/S Rjukanfoss idet navnet ble endret i 1974 uten at det skjedde noen endringer med selskapet for øvrig. Det er således ikke skjedd noe konsesjonspliktig erverv fra Rjukanfoss til Norsk Hydro Produksjon.

Det er opplyst fra Hydros side at det på noen sikt vil kunne bli aktuelt å avvikle Røldal-Suldal Kraft A/S slik at Norsk Hydro Produksjon A/S blir stående som direkte eier av kraftanlegg m. v. Det understrekes at de konsesjoner som foreligger, er gitt til RSK og kan ikke overtas av Hydro Produksjon som i tilfelle det blir aktuelt må søke om konsesjon etter ervervslovens § 2.

Nærværende sak gjelder erverv av 9 042 av statens aksjer. Hovedstyret anbefaler at det i medhold av ervervslovens § 36 gis konsesjon til Norsk Hydro Produksjon A/S til erverv av disse aksjer.

4.2 *Vilkår.*

Ved aksjeervervskonsesjon etter § 36 er det adgang til å «fastsette slike betingelser som finnes påkrevet av almene hensyn» (jfr. tredje ledd).

Av de uttalelser som er gjengitt under 3.1 og 3.2 går fram at de berørte kommuner nærer en viss engstelse for at aksjeoverdragingen skal kunne få uheldige virkninger for kommunenes inntekter i form av skatter og konsesjonsavgifter. Vinje kommune trekker også inn spørsmålet om konsesjonskraft.

De konsesjonsvilkår som ble fastsatt i den ervervs- og reguleringskonsesjon som ble gitt ved kongelig resolusjon 21. desember 1962 står fremdeles ved makt. Av bestemmelser som er av vesentlig betydning og fortsatt bør gjelde uendret, skal nevnes bestemmelsene om selskapets styre (post 1), om hjemfall (post 18 og 19), om innløsning (post 20), om innbetaling til næringsfond (post 23).

Bestemmelser om konsesjonskraft finnes i post 15. Disse bestemmelser er gitt under iakttakelse av de detaljerte regler som er fastsatt i ervervslovens § 2 post 12, jfr. reguleringslovens § 12 post 15. Hovedstyret kan ikke se at det er noen grunn til å endre disse bestemmelser i forbindelse med aksjeervervskonsesjonen og vil foreslå at de skal gjelde uendret.

Bestemmelsene om konsesjonsavgifter er inntatt i post 16 som i første ledd fastsetter avgiften «til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer» til kr. 4,50 pr. nat.hk. I annet ledd er bestemt: «Etter 20 år kan fastsettelsen av avgiften tas opp til ny prøvelse.» Denne frist løper ut 21. desember 1982.

Den avgiftssats som betales i dag utgjør kr. 6,04 etter at det ble foretatt frivillig justering for NVE's andel i 1973 og for Hydros andel i 1981. Hovedstyret antar at det er adgang til i medhold av § 36 tredje ledd å fastsette en ny avgiftssats i aksjeervervskonsesjonen. En vil i så fall være bundet av lovens maksimumssats som er kr. 10,—. Hovedstyret mener at avgiften bør være høyere. Det foreligger også forslag til endringer av bestemmelsene i ervervslovens § 2 post 13 og reguleringslovens § 11 post 1 hvoretter avgiften vil kunne settes høyere, jfr. Ot. prp. nr. 1 for 1981—82. Etter opplysninger fra Stortinget må det imidlertid regnes med at nevnte prp. ikke vil være vedtatt før konsesjonen gis.

Ved ny prøvelse 21. desember 1982 vil avgiftssatsen etter de regler som legges til grunn, bli betydelig høyere enn den nåværende maksimalsats. Hovedstyret antar derfor det vil være en fordel for kommunene at en venter med justering av avgiftssatsen til fristens utløp, og vil foreslå at den nå gjeldende justerte sats for konsesjonen av 21. desember 1962 kr. 6,04 gjelder uendret fram til 21. desember 1982 da den blir å ta opp til ny prøvelse etter de fastsatte retningslinjer.

Kommunene legger i sine uttalelser også vekt på at skatteinntektene ikke skal reduseres på grunn av aksjeoverdragelsen. Iligningen og fordelingen av skattene skjer på grunnlag av skattelovgivningen. Etter Hovedstyrets oppfatning må det anses utvilsomt at det ikke er adgang til i medhold av vassdragslovgivningen å fastsette konsesjonsvilkår som tar sikte på å gjennomføre en annen beskatning eller skattefordeling enn det som følger av skattelovgivningen.

4.3 *Kommunenes skatteinntekter.*

Som det framgår av 4.2 siste avsnitt kan det ikke gjennom konsesjonsvilkår gis noen garanti for at kommunenes skatteinntekter skal være upåvirket ved den overdragelse som har funnet sted. Det må også antas å ligge klart utenfor Hovedstyrets oppgave å beregne de samlede skatteinntekter og fordelingen av disse mellom kommunene før og etter overdragelsen. En vil derfor innskrenke seg til å nevne enkelte omstendigheter av betydning i denne forbindelse.

Overdragelsen av aksjene kan ikke sees å berøre Røldal-Suldal Kraft A/S som selvstendig juridisk person og som skattesubjekt. De skattefordelingsregler som er fastsatt i skattelovens § 19, kan heller ikke sees å bli berørt av overdragelsen. Hvilke skattemessige konsekvenser den etterfølgende etablering av et interessentskap mellom Røldal-Suldal Kraft og Hydro Produksjon vil få, ligger det utenfor Hovedstyrets oppgave å drøfte. Dog skal nevnes at RSK mener det vil være til gunst for kommunene idet Hydro Produksjon utenom 45,21 pst. av inntekter og utgifter er belastet helt ut for en ekstraordinær avskrivning på ca. 25 mill. kroner.

Aksjeoverdragelsen kan ikke sees å få noen betydning for eiendomsskatt til kommunene, jfr. lov nr. 1 29 av 6. juni 1975.

Når det gjelder kraftverksbeskatningen skal for øvrig nevnes at et kongelig oppnevnt utvalg har avgitt en innstilling (NOU 1981:23) hvor det bl. a. er foreslått gjennomført lik beskatning av alle kraftverk uansett eierforhold. Dette vil i tilfelle bety at det skattemessige resultat skal bli det samme i RSK enten aksjene eies av staten, Norsk Hydro eller andre.

4.4 *Hovedstyrets tilråding.*

Idet det vises til det som er uttalt foran, tilrår Hovedstyret:

I medhold av ervervslovens § 36 jfr. § 39 a meddeles Norsk Hydro Produksjon A/S konsesjon på erverv av 9 042 aksjer i Røldal-Suldal Kraft A/S fra staten ved NVE på følgende vilkår:

1. I den utstrekning det er foretatt frivillig justering, betales konsesjonsavgifter for 1982 etter de justerte satser.
2. Ved utløpet av den frist som er satt i post 16 i vilkårene i konsesjonen av 21. desember 1962 tas fastsettelse av avgiften opp til ny prøvelse.

Saken er behandlet etter instruksens § 10 og vil bli referert i neste hovedstyremøte.

Saksdokumentene følger vedlagt.»

Odda kommune har ved h.r.advokat Eilert Stang Lunds brev av 28. mai 1982 avgitt følgende uttalelse til Hovedstyrets brev:

«Departementets brev 25. mai 1982 vedlagt Hovedstyrets uttalelse 19. mai d. å. kom inn til kontoret her 27 ds.

NVE's uttalelse er sendt Odda kommune i dag. Det er fastsatt frist for kommunen til å uttale seg innen 7. juni d. å., hvilket vil si at kommunen får noe over 1 uke på saken. Konsesjonssaker vedrørende vassdrag skal behandles i formannskap og kommunestyre. Odda kommune ber derfor fastsatt ny frist for uttalelse som muliggjør behandling i de kommunale organer.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har vurdert de spørsmål som er reist i brev 29. januar d. å. Konklusjonen er at saken skal behandles etter ervervslovens § 36, og ikke etter ervervslovens § 2.

Grunnlaget for NVE's uttalelse er at avtalen mellom NVE og Hydro etter Hovedstyrets vurdering har «et sterkt preg av proformaarrangement», og avtalen kan ikke tillegges avgjørende vekt ved valg av hvilke konsesjonsbestemmelser som kan anvendes. Hovedstyret peker også på at ervervet ikke er tinglyst, at kraftverksdriften fortsetter som før under RSK's ledelse, og at det opprinnelige aksjebrev på kr. 10 000 000 er ombyttet med et nytt på kr. 958 000. Det vises for øvrig til uttalelsen s. 16—18.

Odda kommune er kjent med at «proformaarrangment» kan settes til side ved vurdering av om konsesjonsplikt foreligger eller ikke og ved anvendelse av konsesjonslovens bestemmelser for øvrig. Odda kommune har imidlertid til nå oppfattet avtalene mellom NVE, Norsk Hydro Produksjon A/S og Røldal-Suldal Kraft A/S som reelle. Dette er bakgrunnen for at Odda kommune har reist spørsmål om avtalen gjelder overføring av andel i konsesjonspliktige fall og kraftverk. Det vises for øvrig til brev 29. januar 1982 til Olje- og energidepartementet.

Det er ikke avgjørende om overdragelse er tinglyst eller ikke. Ombytninger av aksjebrev i Røldal-Suldal Kraft A/S endrer ikke at Norsk Hydro Produksjon A/S har fått andel i konsesjonspliktige fall m. v. Det fremgår ikke av saken at NVE overfører aksjer til Norsk Hydro Produksjon A/S.

Realiteten i saken er at Norsk Hydro Produksjon A/S såvidt skjønnes erverver en andel i fall- og produksjonsanlegg i RSK. Ved avtalen etableres et sameie mellom RSK og Norsk Hydro Produksjon (noe som såvidt skjønnes har fått uttrykk i at fall, kraftanlegg m. v. eies av I/S Røldal-Suldal Kraft A/S). Dette kommer til uttrykk ved at RSK's regnskap i tiden etter 1. juni 1976 bare gjelder 54,79 pst. av anleggene, og ved at Norsk Hydro Produksjon A/S eier den resterende del. For denne del skal det betales kr. 509 257 006 i innløsningsbeløp.

Når NVE's Hovedstyre karakteriserer de inngåtte avtaler som «et sterkt preg av proformaarrangement», er det vanskelig for Odda kommune å vite hva man skal holde seg til når man skal avgi uttalelse. Kommunen har gått ut fra at de inngåtte avtaler (og omdanningen av Røldal-Suldal Kraft til et sameie) var ment som de var skrevet, og har basert

sin uttalelse 29. januar d. å. til departementet på dette grunnlag. Dersom uttalelsen er avgitt på uriktig grunnlag, bes departementet skaffe fram opplysninger som godtgjør at man står overfor en aksjeoverføring fra NVE til Norsk Hydro Produksjon A/S.

Departementet bes samtidig meddele på hvilket grunnlag Odda kommune skal behandle konsesjonssaken. Dersom saken gjelder konsesjonspliktig erverv etter ervervslovens § 2, går Odda kommune ut fra at grunnreglene i denne bestemmelse gjelder for den nye konsesjonen.

Kopi av dette brev er sendt Odda kommune.»

Norsk Hydro A/S har i brev av 10. juni 1982 kommet med følgende merknader til h.r.advokat Stang Lunds brev:

«Vi har fått oversendt kopi av brev datert 29. januar og 28. mai 1982 fra h.r.adv. Eilert Stang Lund på vegne av Odda kommune til Olje- og energidepartementet. Brevene gjelder søknad fra Norsk Hydro Produksjon a.s av 9. september 1981 om konsesjon for overtagelse av NVE's andel i Røldal-Suldal Kraft A/S. Søknaden er gjort etter lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av 14. desember 1917 § 36, og saken er av NVE overfor Odda kommune fremmet etter samme bestemmelse. I brevene hevder Stang Lund at dette må være uriktig. Det anføres at søknaden reelt sett gjelder fysisk overføring av andel av fall, og at ervervslovens § 2 må anvendes. Dette vil ifølge Stang Lund føre til at «grunnreglene i § 2 tredje ledd, pkt. 1—23 følges, og dette vil bety nye vilkår på en rekke punkter av stor betydning for berørte kommuner».

Fra Hydros side er konsesjonssøknaden blitt oppfattet som en ren formalitet. Vi har redegjort for sakens realitet i søknaden av 9. september. Vi var opprinnelig av den oppfatning at konsesjon ikke kunne være nødvendig idet Hydros innløsning av NVE's andel i Røldal-Suldal Kraft ble endelig avgjort i konsesjonsmessig forstand i forbindelse med stortingsbehandlingen i 1962. Vi etterkom likevel en anmodning fra NVE om å sende inn søknad, men som det også er presisert i søknaden, har vi hele tiden forutsatt at vi ved konsesjonsbehandlingen ikke ville bli pålagt vilkår som avviker fra det som allerede er fastsatt. En fullstendig behandling etter regelen i § 2 med muligheten for nye og tyngende vilkår er for vår del uakseptabelt og dessuten i strid med forutsetningene som ligger til grunn for innløsningen av NVE's andel.

Etter vår oppfatning er det intet grunnlag for å ta en fullstendig behandling av saken etter § 2 i ervervsloven. Realiteten er at NVE har overført sin andel av det opprinnelige Røldal-Suldal-anlegget til Hydro. Bakgrunnen for innløsningen var samarbeidsavtalen av 1963. Samarbeidet og avtalen ble fremlagt som egen proposisjon, St. prp. nr. 1. Tillegg nr. 2 for 1962—63, som Stortinget behandlet og godkjente i forbindelse med konsesjonsbehandlingen. Innholdet av og bakgrunnen for Hydros innløsningsrett, som bl. a. hang sammen med at vårt selskap allerede på forhånd var eier av samtlige fallrettigheter i Røldal-Suldal-vassdragene, er det uttrykkelig redegjort for og tatt standpunkt til under stortingsbehandlingen. Det følger av denne behandlingsmåte at partene skulle kunne basere seg på samarbeidsavtalen hvis innløsning på et senere tidspunkt ble aktuelt. Avtalen av 1. september 1981 undertegnet av forhandlingsutvalget vil være meningsløs dersom konsesjonsvilkår skulle endre det partene har forhandlet seg frem til.

Vi er derfor fortsatt tilbøyelig til å mene at overdragelsen ikke er konsesjonspliktig fordi innløsningen allerede har Stortingets prinsipielle tilslutning. Vi mener departementet i denne sak må kunne følge den fremgangsmåte som ble benyttet da A/S Skafså Kraftverk ble omdannet til et ansvarlig selskap. Man benyttet den gang formen «overføring av konsesjonene», idet tillatelse til slik overføring ble gitt på uendrede vilkår.

Under enhver omstendighet finner vi å måtte motsette oss en konsesjonsbehandling som rokker ved de stortingsgodkjente forutsetninger og avtaler som ligger til grunn for innløsningen. Vi vil likevel godta at konsesjonsavgiften blir justert fra det tidspunkt avtalen av 1. september 1981 gis endelig godkjennelse.»

Departementet skal bemerke:

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og Norsk Hydro på vegne av sitt datterselskap A/S Rjukanfoss inngikk den 15. februar 1963 en samarbeidsavtale om utnytting av kraftkildene i Røldal-Suldal og om kraftlevering.

Samarbeidet kom i stand ut fra et ønske om å fremskaffe den nødvendige kraft bl. a. til industrireising på Karmøy og på Husnes i Kvinherad.

Norsk Hydro hadde tidligere enerett til samtlige fallrettigheter i Røldal-Suldal-området. Selskapet hadde i begynnelsen av 1960-årene utarbeidet planer om industrireising på Karmøy. Det så seg imidlertid ikke i stand til å gjennomføre både det planlagte prosjektet på Karmøy og den derved forbundne kraftutbygging i Røldal-Suldal fullt ut.

Etter initiativ fra Norsk Hydro ble det i februar 1962 innledet drøftelser mellom selskapet og NVE om muligheter for et samarbeide mellom partene om utnytting av fallene i Røldal-Suldal-vassdragene og fallene i Ulla-Førre-vassdragene tilhørende staten ved NVE.

Etter forhandlinger ble partene enige om å danne et aksjeselskap — Røldal-Suldal Kraft A/S (RSK) — for felles utnytting av vannkraftkildene i Røldal-Suldal. Samarbeidsavtalen — datert 15. februar 1963 — ble behandlet og godkjent av Stortinget, jfr. St. prp. nr. 1. Tillegg nr. 2 for 1962—63. Samtidig med behandlingen av denne saken ga Stortinget tillatelse for et stiftendes aksjeselskap med A/S Rjukanfoss og staten som deltakere til erverv og regulering i Røldal-Suldal-vassdraget m. v., og til inngåelse av kontrakt om levering av

kraft til Sør-Norge Aluminium A/S, jfr. h. h. v. St. prp. nr. 29 for 1962—63 og Innst. S. nr. 59 og 60 for samme år.

Hver av partene gikk inn i RSK med 50 pst. av en samlet aksjekapital på 20 mill. kroner. Norsk Hydros fallrettigheter i Røldal-Suldal ble overdratt til RSK til selvkost. Det samme gjaldt grunneiendommer og rettigheter for øvrig samt materiell m. v. som partene hadde ervervet for utbyggingsformålet. Partene fikk videre rett til å utta hver sin halvpart av kraftmengden mot å dekke halvparten av selskapets driftsutgifter m. v. Norsk Hydro fikk rett til på visse vilkår å kreve å få ta ut NVE's andel av kraften.

Ulla-Førre-vassdragene ble imidlertid holdt utenfor samarbeidet. I stedet fikk Norsk Hydro en betinget rett til å løse ut NVE av RSK. Innløsningsretten skulle etter avtalen tre i kraft på det tidspunkt Stortinget eventuelt ville gi sitt samtykke til utbygging av Ulla-Førre. Samarbeidsavtalen inneholder for øvrig relativt detaljerte retningslinjer vedrørende innløsningstidspunkt og beløp m. v.

Stortinget vedtok utbygging av Ulla-Førre-vassdragene den 13. juni 1974. Norsk Hydro påberopte seg straks sin rett til innløsning. De nærmere vilkår for overtakelse av statens andel ble fastsatt ved avtale mellom partene av 21. desember 1977. I henhold til denne avtalen skulle NVE's andel overføres til Norsk Hydro Produksjon A/S (tidligere Rjukanfos) «in natura». Dette ble gjennomført ved at 45,21 pst. av RSK's aktiva og passiva ble overført til NVE samtidig med at RSK's samlede aksjekapital ble nedskrevet med en tilsvarende andel. NVE overdro deretter sine 45,21 pst. til Norsk Hydro Produksjon A/S. Statens aksjeandel i RSK er etter dette redusert fra 10 000 til 958 aksjer, og den samlede aksjekapital fra kr. 20 000 000 til kr. 10 958 000. Statens gjenværende 958 aksjer representerer statens andel i tilleggsutbyggingen av 1972, og er i h. t. tilleggsavtale av 1972 ikke omfattet av innløsningsretten, jfr. St. prp. nr. 109. Vedlegg 3 for 1971—72.

Aksjene i RSK er nå fordelt på følgende måte:

Norsk Hydro Produksjon A/S	9 999	aksjer
Norsk Hydro A/S	1	»
Den norske stat v/NVE	958	»
	10 958	aksjer

I avtalen av 1977 er det i samsvar med Samarbeidsavtalen av 1963 fastsatt et foreløpig innløsningsbeløp som utgjør kr. 125 817 167 og som er betalt i 6 avdrag hver 1. juli f. o. m. 1. juli 1976 t. o. m. 1. juli 1981.

Avtale om det endelige oppgjør er inngått den 1. september 1981. Det totale innløsningsbeløp er her fastsatt til kr. 509 257 061. Etter fradrag av det foreløpige oppgjørsbeløp og med tillegg av renter gjenstår et beløp på kr. 480 000 000 som forfaller til betaling den 1. juli 1982.

Avtalene er betinget av godkjennelse av overordnet myndighet, og «av at RSK's konsesjoner kan bli overført i nødvendig utstrekning».

Suldal kommune ba i brev av 11. februar 1981 til Olje- og energidepartementet om å få avklart om overføringen av NVE's andel i RSK til Norsk Hydro er konsesjonspliktig. Departementet konkluderte i brev av 19. august 1981 i samsvar med NVE's uttalelse med at konsesjonsplikt måtte antas å foreligge.

Norsk Hydro Produksjon A/S søkte deretter i brev av 9. september 1981 til NVE om tillatelse til erverv av statens andel i RSK under henvisning til ervervsloven av 14. desember 1917 nr. 16 § 36. Saken ble så sendt til uttalelse til de fire berørte kommuner; Suldal, Odda, Bykle og Vinje samt til de respektive fylkeskommuner, Rogaland, Hordaland, Aust-Agder og Telemark.

Suldal kommunestyre og Vinje formannskap har i likelydende vedtak av h. h. v. 26 og 21. januar 1982 fremsatt krav om at det ved overdragelsen skal fastsettes «slike vilkår at kommunen ikkje lir tap på skattar, konsesjonsavgifter og konsesjonskraft ved aksjeoverdraging». — Som minstekrav er fastsatt:

«a. Norsk Hydro A/S justerar konsesjonsavgiftene til kommunen frå sin tidligare part av R-S-K etter same satsar og for same tidsrom som NVE har justert konsesjonsavgiftene for sin part av R-S-K. For framtida bør R-S-K svara slike konsesjonsavgifter til kommunane som til kvar tid vert fastsett av Stortinget for Statskraftverk.

b. Den konsesjonskraft som kommunen har rett til å ta ut frå R-S-K skal leverast til kommunen for same kostnad som NVE betaler for den kraft NVE framleis har rett til å ta ut frå R-S-K, i medhald av avtale dagsett 21. desember 1977 pkt. 8, av oss tolka som sjølkost utrekna etter kapitalkostnader (investert anleggskapital utan oppskriving) og driftskostnader.»

Bykle formannskap har i møte 19. november 1981 uttrykt frykt for de skattemessige konsekvenser av overdragelsen, men for øvrig ikke fremsatt særskilte merknader til saken.

Odda kommune har ved h.r.advokat Eilert Stang Lund i brev av 29. januar 1982 fremsatt påstand om at saken må behandles etter ervervslovens § 2, — ikke etter lovens § 36 som omsøkt. Odda kommune mener det kan

få stor betydning for de berørte kommuner om saken behandles i h. t. ervervsloven § 2 i stedet for etter § 36. Kommunen har derfor ikke ønsket å avgi uttalelse i saken før departementet har tatt standpunkt til hvilke regler søknaden skal behandles etter.

Aust-Agder fylkeskommune har i vedtak av 1. februar 1982 uttalt at fylkesutvalget ikke har noen innvendinger mot overdragelsen under forutsetning av at den ikke medfører reduserte skatteinntekter for Bykle kommune. Fylkesmannen i Aust-Agder fylke har i brev av 5. februar 1982 sluttet seg til uttalelsene fra fylkeskommunen og Bykle kommune.

Rogaland fylkesutvalg har i møte 19. april 1982 sluttet seg til ovennevnte vedtak av Suldal formannskap.

Det vises dessuten til brev av 28. mai 1982 fra h.r.advokat Stang Lund på vegne av Odda kommune inntatt ovenfor.

Departementet er som nevnt ovenfor av den oppfatning at overdragelsen er konsesjonspliktig. — Stortinget tok i 1962 stilling til spørsmålet om erverv og regulering av Røldal-Suldal-vassdragene. Det tok samtidig stilling til spørsmålet om felles utbygging med innløsningsrett for Norsk Hydro. Innløsningsretten var imidlertid en fakultativ rett som ble gitt Norsk Hydro. Retten var dessuten betinget bl. a. av at Stortinget bestemte seg for å bygge ut Ulla-Førre-vassdragene. Det kan derfor ikke antas at Stortinget mente at en eventuell overdragelse av de betydelige kraftkvanta det her dreier seg om skulle være unntatt en vurdering fra konsesjonsmyndighetene i fremtiden. Det kan her vises til at det har gått nær 20 år siden konsesjon opprinnelig ble meddelt RSK. Det har i løpet av denne perioden funnet sted en betydelig utvikling innen området bl. a. i forbindelse med endret lovgivning. Derimot kan ny behandling i Stortinget ikke anses nødvendig ettersom Stortinget tok standpunkt til selve overdragelsen under behandlingen høsten 1962.

Departementet er videre kommet til at overføringen som følge av partenes disposisjoner må behandles etter ervervslovens § 2 som en fysiske overdragelse av fall og anlegg.

Av avtalen av 1977 fremgår det klart at partene selv har ment å gjennomføre overdragelsen «in natura» som også er blitt resultatet av den overdragelsesmåte som faktisk er gjennomført, jfr. om dette ovenfor. De fall og anlegg som tidligere inngikk i RSK og som var gjenstand for konsesjonsbehandling i 1962, er i dag eiet i et sameie mellom Norsk Hydro Produksjon A/S og RSK — betegnet som I/S Røldal Suldal Kraft. Dette sameie er blitt en realitet som følge av Hydros erverv av en andel på 45,21 pst. fra staten i RSK.

På denne bakgrunn vil ervervsloven § 36, jfr. § 39 a om konsesjon for aksjeoverdragelse ikke få anvendelse i denne sak. Det dreier seg her ikke om erverv av andel/part i et selskap som fortsatt står som eier av hele anlegg. Ved den sameiekonstruksjon som er valgt, er det skjedd en overdragelse av fall og produksjonsanlegg til Norsk Hydro Produksjon A/S, slik at det er dannet et nytt selskap — I/S Røldal Suldal Kraft — i sameie mellom to forskjellige eiere.

Foreliggende sak gjelder foruten overføring av ervervskonsesjon gitt til RSK også overføring av tillatelse gitt samme selskap til å foreta reguleringer m. v. i Røldal-Suldal-vassdragene. Departementet skal i denne forbindelse peke på at reguleringstillatelser i h. t. vassdragsreguleringsloven § 14 pkt. 2 ikke kan overdras. Dette er imidlertid alltid blitt fortolket og praktisert slik at forbudet kun gjelder særskilt overdragelse, og at en står mer fritt når den som søker overdragelse allerede disponerer de fall hvor reguleringen nyttes. Dette er tilfelle for de aktuelle tillatelser, idet fallene her eies av Norsk Hydro Produksjon A/S.

De berørte kommuner legger i sine uttalelser vekt på at det i forbindelse med konsesjonen fastsettes slike vilkår at deres økonomiske stilling ikke forringes ved overdragelsen av NVE's andel i RSK til Norsk Hydro Produksjon A/S. Kommunene har spesielt tatt opp spørsmålene om skatteinntekter, konsesjonskraft og konsesjonsavgifter.

Departementet skal i likhet med NVE, Hovedstyret peke på at iligning og fordeling av skatt skjer på grunnlag av den til enhver tid gjeldende skattelovgivning samt Stortingets årlige skattevedtak. Det ligger klart utenfor vassdragslovgivningens område å fastsette konsesjonsvilkår som ville medføre en annen beskatning eller skattefordeling enn det som følger av skattelovgivningen. Det kan ellers vises til omtalen av kommunenes skatteinntekter i Hovedstyrets innstilling som er inntatt foran.

Bestemmelser om konsesjonskraft er inntatt i post 15 i ervervs- og reguleringstillatelsen fastsatt ved kongelig resolusjon 21. desember 1962. Bestemmelsene er gitt i samsvar med de regler som er fastsatt i vassdragsreguleringslovens § 12 post 15, jfr. ervervslovens § 2, 3. ledd post 12 slik disse bestemmelser lyder etter lovendring i 1959.

Vinje og Suldal har i sine uttalelser krevd at konsesjonskraften skal kunne uttas til en pris lik selvkost for anleggene i RSK.

Spørsmålet om pris på konsesjonskraft fra konsesjoner meddelt etter 1959 inngår i de retningslinjer for konsesjonskraft som ble gitt

av Olje- og energidepartementet 2. november 1981. Landssamanslutninga av vasskraftkommunar har krevd at retningslinjene endres. Departementet regner med at det vil bli tatt endelig standpunkt til retningslinjene i løpet av forholdsvis kort tid.

Departementet er imidlertid fullt klar over at prisen på konsesjonskraft kan være av stor betydning for de berørte kommuners økonomi. Det ville derfor være rimelig om det så snart som mulig kunne bli enighet om denne prisen mellom partene. Det kan her vises til at departementets retningslinjer ikke er til hinder for at de berørte parter inngår avtale om prisen på konsesjonskraft fra Røldal-Suldal-anleggene. Departementet ville derfor se det som ønskelig om konsesjonæren tok det nødvendige initiativ overfor kommunene for å få en løsning på spørsmålet om konsesjonskraftpris.

Bestemmelser om konsesjonsavgifter er inntatt i konsesjonsvilkårenes post 16. Etter frivillig justering for NVE's andel i 1973 og for Norsk Hydros andel i 1981 utgjør gjeldende avgiftssats til kommuner i dag kr. 6,04 pr. nat.hk.

Departementet har i Ot. prp. nr. 1 for 1981—82 lagt fram forslag til endringer bl. a. av bestemmelsene i ervervslovens § 2, 3. ledd post 13 og reguleringslovens § 11 post 1 vedrørende konsesjonsavgifter. Det foreslås å gjennomføre justeringer av pålagte avgifter hvert 5. år. Dessuten foreslås bl. a. at gjeldende maksimalsatser helt fjernes fra lovteksten, slik at det overlates til Kongen å fastsette maksimalsatser.

I den foreliggende sak er det i henhold til vilkårenes post 16 anledning til å ta fastsettelsen av avgiftene opp til ny prøvelse den 21. desember 1982. Etter de regler som er foreslått av departementet, vil det bli anledning til å pålegge betydelig høyere konsesjonsavgifter enn etter gjeldende maksimalsatser som for kommunene er på kr. 10,—.

Departementet er i likhet med NVE, Hovedstyret av den oppfatning at konsesjonsavgiften i dette tilfelle bør settes høyere enn gjeldende maksimalsats. En ville finne det riktig allerede på det nåværende tidspunkt å gjennomføre en justering av avgiftssatsen for så vidt gjelder den overdratte andel av RSK. Dette må imidlertid antas å bli til ulempe for kommunene dersom det foreliggende lovforslag trer i kraft innen 21. desember 1982. Justering av avgiften for 45,21 pst. av kraften til mer enn kr. 10,— pr. nat.hk. måtte i så fall utstå til 5 år fra i dag.

På denne bakgrunn finner ikke departementet å ville foreslå endringer i vilkåret om konsesjonsavgifter bortsett fra at justering av avgiften 21. desember 1982 gis virkning fra i dag dersom lovendringen ikke er trådt i kraft på justeringstidspunktet. For øvrig gjelder de tidligere justerte satser. Departementet kan derimot ikke gå inn for et pålegg om at den frivillige justering av konsesjonsavgiften for Hydros tidligere andel fra 1981 skal gjelde allerede fra 1973, da staten justerte sin andel. Med de forutsetninger som er nevnt ovenfor, vil overføringen likevel på ingen måte føre til noe tap for kommunene når det gjelder konsesjonsavgifter.

Departementet vil på denne bakgrunn tilrå at Norsk Hydro Produksjon A/S i forbindelse med innløsning av 45,21 pst. av fallrettigheter m. v. i RSK fra staten meddeles konsesjon på erverv av vannfall og anlegg m. v. Konsesjon gis under de forutsetninger som er omtalt i departementets foredrag og for øvrig i samsvar med vilkår gitt ved kongelig resolusjon av 21. desember 1962.

Samtidig vil departementet foreslå at reguleringstillatelsen overføres til Norsk Hydro Produksjon A/S på uendrede vilkår.

Selv om ervervet representerer en så stor fallmengde at den overskrider den grense som ervervslovens § 2, 2. ledd fastsetter for at Stortingets samtykke bør foreligge, finner ikke departementet det i dette tilfelle nødvendig å forelegge saken for Stortinget. Stortinget må anses for å ha tatt endelig standpunkt til selve overføringen i forbindelse med behandlingen av saken i 1962.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

1) I medhold av lov om konsesjon for vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av 14. desember 1917, tillates Norsk Hydro Produksjon A/S å erverve 45,21 pst. av fallrettigheter m. v. i Røldal-Suldal Kraft A/S fra staten ved Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen under de forutsetninger som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 25. juni 1982.
2) Reguleringstillatelse gitt A/S Rjukanfoss og staten overføres på uendrede vilkår i forbindelse med overdragelse av ovennevnte fallrettigheter til Norsk Hydro Produksjon A/S.

15. Kraftverkene i Orkla.

(Tillatelse til planendring for overføring av Bekkedalsbekken.)

Olje- og energidepartementets samtykke 16. juli 1982.

«Søknad om planendring for overføring av Bekkedalsbekken, jfr. kongelig resolusjon av 16. juni 1978, har vært forelagt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen som ved Hovedstyrets brev av 20. januar bl. a. uttaler:

I KVO's tillatelse til erverv, regulering og overføring i Orklavassdraget — meddelt ved kgl. res. 16. juni 1978 — inngår også overføring av Jøla med sidebekker. Ifølge planen som lå til grunn for tillateslen skulle disse bekkene føres til inntaket i Jøla gjennom en 800 m lang tunnel.

KVO søker nå om tillatelse til å endre denne planen slik at tunnelen erstattes av en kombinasjon av åpen kanal og nedgravde betongrør. Bakgrunnen for søknaden er at den nye planen vil falle 1,35 mill. kroner billigere.

Det er ikke fra noe hold kommet innvendinger mot planendringen, og Hovedstyret vil tilrå at søknaden imøtekommes.

Miljøverndepartementet har bedt om at det må blit satt som vilkår at sporene etter anleggsveien innover til inntaket må fjernes eller repareres i størst mulig grad. Hovedstyret mener at dette er forhold som i og for seg ikke vedrører den foreliggende saken, ettersom en eller annen form for transportveg fram til inntaket ville være nødvendig også ved bygging etter den konsederte planen. KVO har imidlertid underhånden opplyst at anleggsvegen fra Jøla til Bekkedalsbekkinntaket nå i stor utstrekning kan legges i kanal/rørtraseen slik at den derved uten videre delvis blir borte når anlegget er ferdig.

For øvrig vil Hovedstyret peke på at post 12 (om tilsyn m. v.) i KVO's konsesjonsvilkår gir nødvendig hjemmel for de pålegg som kan bli aktuelle i denne forbindelse. Dette gjelder også vedrørende de forutsetninger om god landskapsmessig tilpasning m. v. som er nevnt i distriktsuttalelsene.

Departementet har innhentet uttalelser til Hovedstyrets innstilling fra de berørte parter. Samtlige høringsinstanser, Meldal kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet stiller seg positive til søkte planendring.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyrets uttalelse, og samtykker i søkte planendring alt på de vilkår og de manøvreringsreglement som er fastsatt ved Kongelig resolusjon 16. juni 1978 for hovedutbyggingen av Orkla/Granavassdraget. Vedrørende anleggsveien fra Jøla til Bekkedalsbekken forutsetter departementet at denne blir landskapsmessig behandlet etter NVE, Natur og landskapsavdelingens nærmere bestemmelser.

Dette vedtak kan påklages til Kongen, jfr. lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker kap. VI. Klagefristen er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet fram. Eventuell klage sendes til Olje- og energidepartementet.»

16. Årdal og Sunndal Verk A/S Høyanger Verk.

(Årdal og Sunndal Verk A/S — Høyanger Verk — konsesjon på leie av inntil 75 MW/150 GWh fastkraft pr. år fra A/S Sognekraft.)

Kongelig resolusjon av 23. juli 1982.

Årdal og Sunndal Verk A/S (ÅSV) søkte ved brev av 20. oktober 1978 om konsesjon på leie av den sommerkraft som A/S Sognekraft vil få til disposisjon fra det nye kraftverket i Årøy i Luster og Sogndal kommuner i Sogn og Fjordane fylke.

Søknad om kraftleiekonsesjon ble lagt i bero i påvente av en avklaring av Sognekrafts søknad ved brev av 11. november 1977 om ekspropriasjons-, ervervs- og reguleringstillatelse for bygging av kraftverket.

Ved kgl. resolusjon av 28. november 1980 fikk Sognekraft tillatelse til regulering av Veitastrondvatn og Hafslovatn og erverv av fallrettigheter i Årøyvassdraget. Samtidig ble det gitt tillatelse til ekspropriasjon av grunn og rettigheter.

Ved anleggskonsesjon gitt av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen den 5. mai 1981 fikk Sognekraft tillatelse til å bygge og drive en rekke elektriske installasjoner i det nye Årøy kraftverk. Kraftverket ventes å bli satt i drift i mai 1983.

Ved kgl. resolusjon av 29. mai 1981 fikk ÅSV fornyet konsesjon på leie av 14 MW/84 GWh fastkraft pr. år fra Statskraftverkene til drift av fabrikkanlegg i Høyanger.

Søknad av 20. oktober 1978 lyder slik:

«Mellom A/S Sognekraft og vårt selskap er inngått kontrakt av 25. september/2. oktober d. å. om kjøp av den sommerkraft som A/S Sognekraft vil disponere fra det nye kraftverket i Årøy utover forbruket til eget forsyningsdistrikt. Kopi av kontrakten vedlegges.

På grunn av små magasiner ved Årøy kraftverk vil en vesentlig del av kraftproduksjonen bli sommerkraft, som A/S Sognekraft da vil få overskudd på. Kvantumet som forutsettes uttatt av vårt selskap skal ifølge kontraktens § 1 ikke være mindre enn 150 GWh de første 3 år. Kvantumet vil deretter synke gradvis

ettersom A/S Sognekrafts eget behov for kraften øker.

Ifølge kontraktens § 10 vil kontrakten gjelde fra det tidspunkt da det nye Årøy kraftverk settes i drift. Kontrakten løper i 20 år med en betinget adgang til fornyelse for ytterligere 5 år.

Kraftkjøpet vil dekke endel av det behov for 250 GWh sommerkraft som vårt selskap ifølge St. prp. nr. 179 (1976—77) er forutsatt å kunne erverve i forbindelse med utbygging av Høyanger Verk. Vi viser i denne forbindelse til proposisjonen side 6.

Vi tillater oss herved å søke konsesjon i henhold til § 23 i lov av 14. desember 1917 til å erverve den angjeldende energimengde. Konsesjonens varighet forutsettes fastlagt i samsvar med kontraktstiden. Vi tør be om å bli forelagt forslag til konsesjonsvilkår.

Vårt selskaps styre har sitt sete i Norge og styrets flertall består av norske statsborgere. Styrets erklæring ifølge konsesjonslovens § 24 vil bli ettersendt så snart den er undertegnet av samlige styremedlemmer.

4 gjenparter av nærværende søknad med bilag vedlegges. Kopi av søknaden er sendt A/S Sognekraft til orientering.»

ÅSV har ved brev av 26. august 1981 gitt følgende tilleggsopplysninger:

«I det vi henviser til telefonsamtale med Deres herr Skagen den 24. august 1981, vil vi presisere enkelte punkter i den kontrakten som er inngått mellom A/S Sognekraft og ÅSV.

Den undertegnede kontrakten er direkte knyttet til Årøy kraftverk som vil komme i drift ca. 1. mai 1983. Kraftleveransen gjelder bare sommerkraft, dvs leveranse i perioden 1. mai—30. september. Kontrakten er utformet slik at ÅSV skal overta all sommerproduksjon som Sognekraft ikke har behov for. De tre første årene er angitt at ÅSV skal motta minst 150 GWh/år. Hvis A/S Sognekraft ikke har behov for noe sommerkraft fra Årøy vil ÅSV overta hele sommerproduksjonen som i middel er beregnet til 250.9 GWh/år.

Effekten disponeres på tilsvarende måte ved at ÅSV, til enhver tid, har til disposisjon den del av maskininstallasjonen som Sognekraft ikke benytter, forutsatt at det er tilstrekkelig vann. Hvis Sognekraft ikke har behov for kraft fra Årøy kraftverk og det er tilstrekkelig vann, vil ÅSV kunne ta ut hele maskininstallasjonen som er på 92,5 MW.

Det er ikke angitt noe minimum effekt med tilknytning til den garanterte energileveransen på 150 GWh, men implisitt er det en forutsetning at den nødvendige effekt er tilgjengelig.

Hvis det er ønskelig med ytterligere opplysninger står vi gjerne til tjeneste.»

Det fremgår av St. meld. nr. 27 for 1979—80 at det er antatt at Sognekraft A/S kan levere 150 GWh til ÅSV. I Forhandlingsutvalgets innstilling av august 1981 er Høyanger verk ført opp med 150 GWh fra Årøy. Da det er stramme rammer for kraftintensiv industris elforbruk i forhold til industriens ønskemål (31 TWh i 1985 og 33,2 TWh i 1990 mot 29,7 TWh i dag) ble ÅSV i brev fra departementet av 15. februar 1982 bedt om å redegjøre nærmere for hvorfor kraftmengden nå skal økes med 100 GWh utover de 150 GWh som er lagt til grunn av Stortinget og Forhandlingsutvalget. ÅSV har i brev av 14. april 1982 avgitt svar, og gått tilbake til kun å søke om 150 GWh/år fastkraft som et gjennomsnitt over kontraktperioden mellom Sognekraft og bedriften.

Brevet lyder som følger:

«Idet vi henviser til Deres brev datert 15. februar 1982 finner vi det nødvendig å presisere enkelte forhold i forbindelse med kraftkontrakten mellom A/S Sognekraft og ÅSV.

Moderniseringen av hall A ved Høyanger Verk og utbyggingen av Gautingsdalsvassdraget ble det lagt frem for Stortinget i St. prp. nr. 179 (1976—77). For å dekke det økede energibehov ved Høyanger Verk var det forutsatt kjøp av 250 GWh sommerkraft i tillegg til utbygging av Gautingsdalsvassdraget.

I overensstemmelse med St. prp. nr. 179 ble det den 25. september/2. oktober 1978 inngått en kontrakt med A/S Sognekraft om leveranse av sommerkraft fra det prosjekterte Årøy kraftverk. Kontrakten forutsetter at ÅSV har forpliktet seg til å motta all sommerproduksjon fra Årøy som A/S Sognekraft ikke har behov for i eget forsyningsområde. A/S Sognekraft er forpliktet til å utnytte all sin øvrige krafttilgang før det tas ut kraft fra Årøy kraftverk.

Da kraftkontrakten med A/S Sognekraft ble inngått var det usikkerhet angående prosjektets endelige utforming (konsesjon var ikke gitt) og Sognekrafts energibalanse. Begge disse forhold har direkte innvirkning på det kraftkvantum som stilles til ÅSV's disposisjon og det ble derfor angitt et minimumskvantum på 150 GWh/år de tre første årene.

Etter kontraktsinngåelsen og frem til i dag har følgende forandringer skjedd:

— Effektinstallasjonen er økt fra 68 MW til 92,5 MW
— Midlere sommerproduksjon er økt fra 220 GWh/år til 250 GWh/år
— Sognekraft har fått ny energitilgang i form av konsesjonskraft fra Vik kommune og Luster kommune (fra 1. nov. 1981 er det etablert en ny konsesjonskraftleveranse på ca. 26 GWh/år fastkraft til Luster kommune fra ÅSV's kraftanlegg i Fortun)

Alle disse forhold er med på å øke kraftkvantumet som stilles til ÅSV's disposisjon de første årene uten at kontrakten er blitt forandret. Når forbruket i Sognekrafts forsyningsområde øker vil leveransene til ÅSV avta.

Som tidligere nevnt var det forutsatt 250 GWh sommerkraft for å dekke kraftbehovet i Høyanger, men kontrakten med Sognekraft, er hittil angitt til bare å dekke 150 GWh av dette fastkraftkvantumet. De nevnte forandringer i Årøy-prosjektet, har medført at det fastkraftkvantum som ifølge Sognekrafts prognose kan stilles til ÅSV's disposisjon i 1983 er 207,4 GWh. I tillegg kommer 35,2 GWh tilfeldig kraft. Alt er sommerkraft. Dette gir en økning i fastkraftleveransen de første årene på 57,4 GWh i forhold til tidligere oppgaver.

Økningen av energiforbruket i Sognekrafts forsyningsområde vil medføre reduksjon av vår fastkrafttilgang uten å berøre leveransen av tilfeldig kraft.

I begrepet fastkraft når det gjelder leveransen fra Årøy forståes at det angitte kvantum kan leveres hvert år. Med en magasinprosent på 5,2 % er det grunn til å tro at en stor del av denne leveransen vil komme i perioder da vi har rikelig krafttilgang fra vårt øvrige produksjonssystem. En slik tilgang som varierer over sommeren vil kunne gi en del bundet salg av kraft til Samkjøringen i korte perioder av sommeren hvor krafttilgangen kortsiktig overstiger kraftforbruket. Levering av denne type kraft til Samkjøringen betales normalt med meget lave priser.

Sett i lys av de forhold som er anført ovenfor vil vi anbefale at krafttilgangen fra A/S Sognekraft til ÅSV i forbindelse med krafttildeling til den kraftkrevende industrien fortsatt settes til 150 GWh/år fastkraft som et gjennomsnitt over kontraktsperioden mellom Sognekraft og ÅSV.»

Kraftleiekontrakten

Kontrakten mellom Sognekraft og ÅSV er datert 25. september/2. oktober 1978. Ifølge denne skal ÅSV ha rett til å kjøpe fra Sognekraft den sommerkraft kraftselskapet disponerer fra det nye kraftverket i Årøy utover forbruket kraftselskapet har i eget forsyningsdistrikt. Som forsyningsdistrikt forstår kontrakten de nåværende kommuner Vik, Balestrand, Leikanger og Sogndal, samt Høyanger sørside og Sognekrafts levering i Luster kommune. Kvantumet skal ikke være mindre enn 150 GWh de første 3 årene. Det er forutsatt at Sagnekraft først utnytter sine øvrige tilførsler av sommerkraft fullt ut før kraftselskapet tar ut sommerkraft fra det nye Årøy.

Sommerkraft skal være det kraftkvantum som disponeres i perioden 1. mai—30. september.

ÅSV skal være forpliktet til å ta ut all den sommekraft som vannføring og magasinkapasitet i det nye kraftverk tillater. Kraften skal levers i Årøy kraftstasjon som trefaset vekselstrøm og med en spenning på ca. 275 kV. Kraftleveringen skal måles samme sted, hvor Sognekraft skal sette opp kWh-måler.

Kraftprisen skal som utgangspunkt beregnes med basis i de samlede årlige utgifter til renter, avdrag, drift, vedlikehold og administrasjon for det nye kraftverket ut fra eget regnskap for kraftverket. Utgiftene skal fordeles på den totale årsproduksjon i kraftverket.

Prisforholdet mellom sommer- og vinterkraft skal være det som er fastsatt av NVE på den tiden det nye kraftverket settes i drift. Regulering skal skje i overensstemmelse med NVE's sommer- og vinterkraftpriser for energi til alminnelig forsyning til enhver tid. Prisforholdet skal ifølge kontrakten aldri være mindre enn 1:2.

Kontrakten skal gjelde i 20 år fra det tidspunkt det nye kraftverk i Årøy settes i drift.

Når det gjelder kontraktens øvrige bestemmelser vises til selve kontrakten.

Avgitte uttalelser

Vik kommunestyre har i møte 21. desember 1978 enstemmig vedtatt å uttale at de ikke har noe å bemerke.

Sogn og Fjordane fylkekommune har i møte i fylkestinget den 5. april 1979 med 26 stemmer fattet følgende vedtak:

«Fylkestinget ser det som ei vesentleg oppgåve for fylkeskommunen å medverke til at industrien i fylket får tilført nok kraft.

Fylkestinget har ikkje nemndande merknader til det kontraktsformular A/S Årdal og Sunndal Verk har lagt til grunn for sin søknad om konsesjon på kraftleige frå A/S Sognekraft, men meiner at leveringa må skje innanfor det mønster for elforsyninga i fylket som fylkestinget og fylkesutvalet tidlegare har vedteke med tilslutnad frå NVE. Kraftlevering frå ei utbygging i Årøyvassdraget til A/S Årdal og Sunndal Verk bør difor gå gjennom fylkeskraftverket.»

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i brev til NVE av 18. juni 1979 bl. a. uttalt:

«Fylkesmannen har ikkje noko å merke til at ÅSV får konsesjon på kraftleige frå ei utbyggnig i Årøyvassdraget. Spørsmålet om kraftleveringa skal skje gjennom Sogn og Fjordane Kraftverk, finn fylkesmannen ikkje å kunne gå nærare inn på no. Ein viser til at det er uvisst om og i tilfelle kor langt Sogn og Fjordane Kraftverk skal vere med i denne utbygginga.»

Styret i A/S Sognekraft har den 28. september 1978 fattet følgende enstemmige vedtak:

«Under dei føresetnader som er nemnt i brev fra ÅSV dagsett 25. september 1978, godkjenner styret for A/S Sognekraft den framlagde kontrakt i det ein går ut frå at det med produksjonstap (§ 12 pkt. 1) meinast tapt produksjon av elektrisk kraft i det nye Årøy Kraftverk. Styret vil og i samband med godkjenninga særleg få peika på føresetnadane i § 12 pkt. 3.»

Industridepartementet har i brev til NVE datert 6. desember 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Årdal og Sunndal Verk A.S har inngått en kontrakt med A/S Sognekraft hvorved ÅSV kjøper den sommerkraft Sognekraft disponerer fra det nye kraftverket i Årøy utover forbruket til eget forsyningsdistrikt. Kvantumet skal ikke være mindre enn 150 GWh de 3 første år.

Kraften vil bli nyttet til delvis dekning av det økte forbruket i forbindelse med den forestående utbygging av Høyanger Verk. Totalt vil øket kraftforbruk bli ca. 500 GWh/år hvorav ca. 222 GWh forutsettes dekket ved utbygging av Gautingdalsvassdraget, 24 GWh og ved ombygging av aggregat i eldre kraftstasjon og 250 GWh ved kjøp av sommerkraft. Den foreliggende kontrakt på 150 GWh inngår i de sistnevnte 250 GWh sommerkraft.

I St. prp. nr. 179 (1976—77) om «Regulering av Gautingdalsvassdraget i forbindelse med utbygging av Høyanger Verk» ble det redegjort for utbyggingsplanene. Stortinget behandlet proposisjonen i juni 1977 og ga sin tilslutning til regulering av Gautingsdalsvassdraget. I statsråd 22. juli 1977 ble det gitt etableringssamtykke til en modernisering og utbygging av Høyanger Verk i samsvar med fremlagte planer. Utbyggingen av Gautingsdalsvassdraget ble påbegynt høsten 1977.

De planer som ble fremlagt i proposisjonen er nå videre bearbeidet. I tillegg vurderer selskapet et nytt alternativ hvorved verket bygges ut i 2 trinn.

Industridepartementet vil anbefale at konsesjon på den fremlagte kraftkontrakt mellom ÅSV og A/S Sognekraft gis selv om den endelige plan for utbyggingen av Høyanger Verk ennå ikke er klar.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 25. november 1981 avgitt følgende uttalelse:

«NVE vil etter dette anbefale at ÅSV i forbindelse med produksjonsutvidelsen av Høyanger gis konsesjon på leie av den sommerkraft som Sognekraft vil disponere fra det nye kraftverket i Årøy. Hvis Sognekraft ikke selv har behov for sommerkraften fra Årøy kraftverk, vil ÅSV overta hele sommerproduksjonen, som er beregnet til maksimalt 92,5 MW/250 GWh pr. år, jfr. pkt. 2.1 foran. Ut fra dette vil NVE anbefale at konsesjon gjelder leie av inntil 92,5 MW/250 GWh pr. år.

Konsesjonen foreslås gitt for den tid kraftleiekontrakten mellom partene varer, forutsetningsvis 20 år fra 1. mai 1983.

For øvrig foreslås konsesjon gitt på samme vilkår som konsesjonen av 29. mai 1981, herunder vilkår om at styrets flertall, formannen innbefattet, skal være norske statsborgere, om en årlig avgift til staten av kr 1,50 pr. kW, om husrom, tomter m. v. og om veger, bruer og kaier. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet.

Ellers vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Departementet har pr. telefon forelagt saken for Industridepartementet på nytt, idet den opprinnelige uttalelse var avgitt så tidlig som 6. desember 1978. Industridepartementet ga den 8. januar 1982 muntlig beskjed om at de ikke hadde noen ytterligere kommentarer.

Departementet vil bemerke:

I henhold til St. meld. nr. 27 for 1979—80 om modernisering av elektrolyseanleggene i Høyanger, som ble behandlet i Stortinget 13. desember 1979, jfr. Innst. S. nr. 75 for 1979—80 er kraftbehovet for A/S Årdal og Sunndal Verks avdeling i Høyanger planlagt å bli dekket bl. a. ved levering av 150 GWh pr. år fra A/S Sognekraft .

Det totale kraftbehov forutsettes dekket på følgende måte i henhold til den nevnte stortingsmelding:

a)	Kraftstasjoner eiet av staten, men leiet av ÅSV	575 GWh
b)	Kontrakt Statskraftverkene ..	84 »
c)	Regulering av Gautingsdalsvassdraget	255 »
d)	Kontrakt A/S Sognekraft ..	150 »
e)	Ombygging av gammel stasjon	24 »
	Tilsammen	1 088 GWh

Karftmengden til Høyanger Verk nyttes hovedsakelig til produksjon av råaluminium. En del av denne råaluminium blir videreforedlet ved fabrikken.

Høyanger Verk vil i forbindelse med moderniseringen av elektrolyseanleggene gjennomføre tiltak som vil kunne redusere det spesifikke elektrisitetsforbruket ved produksjon av aluminium. Ved bygging av en ny hall A vil det bli tatt i bruk lukkede ovner med forbrente anoder. Det spesifikke forbruket for produksjon av aluminium i disse ovntypene vil kunne bli ca. 13,5 kWh/kg. Gjennomsnittsforbruket ved norske verk ligger i dag på ca. 17,0 kWh/kg. Også i forbindelse med den videre driften av hall C vil det bli gjennomført tiltak for å få redusert elforbruket. Det arbeides bl. a. med å få tilpasset Sumitomoteknologien til den typen Søderberg-ovner som finnes ved bedriften. ÅSV regner med at en ved bruk av denne teknologien vil kunne redusere forbruket med ca. 10 pst.

Departementet vil tilrå at ÅSV gis konsesjon på leie av inntil 150 GWh fastkraft pr. år fra Sognekraft. Konsesjon gis for den tid kraftleiekontrakten mellom Sognekraft og ÅSV varer, hvilket vil si i 20 år fra forutsatt idriftssettelse av kraftverket med en betinget adgang til fornyelse for ytterligere 5 år.

For øvrig vil departementet foreslå at konsesjonen gis på samme vilkår som konsesjonen av 29. mai 1981, herunder vilkår om at styrets fleretall, formannen innbefattet, skal være norske statsborgere, om en avgift til staten av kr 1,50 pr. kW, om husrom, tomter m. v., og om veier, bruer og kaier.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleiekontrakten av 25. september/2. oktober 1978 med

A/S Sognekraft måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. mai 2003.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke ovedras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en kroner — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av granneloven § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikten følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/ Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke logger over den prisgrense som gjelder i forhold til den utenlandske vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelser av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjtnnomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Husrom, tomter m. v.*

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpilktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe de ved fabrikkanlegegt samt ved driften beskjeftigede arbeidere og funksjonærer og disses familier sunt og tilstrekkelig husrom og tomter til bygging av egne hjem med veger, vann, kloakk og elektrisitet samt grunn til fellesanlegg — alt etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement.

9. *Veger, bruer og kaier.*

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig økt ved anleggsarbeidet og ved transporten til og fra de bedrifter som tilhører konsesjonæren og som forsynes med kraft som leies i henhold til nærværende konsesjon.

I tvilstilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse, ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

10. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

11. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 10 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjon bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestememlser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 10.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Årdal og Sunndal Verk A/S konsesjon på leie av 75 MW/150 GWh fastkraft pr. år fra A/S Sognekraft.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 23. juli 1982.

17. A/S Follum Fabrikker.

(Konsesjon på leie av ytterligere inntil 20 MW fra Buskerud Kraftverker til drift av termomekanisk anlegg for papirmaskin ved bedriftens anlegg i Ringerike kommune.)

Kongelig resolusjon 23. juli 1982.

Ved kongelig resolusjon 3. desember 1976 har Follum fått konsesjon på leie av inntil 15 MW fra Buskerud Kraftverker til drift av selskapets fabrikker i Ringerike kommune. Konsesjonen er tidsbegrenset til 1. januar 1987.

I brev av 9. oktober 1979 har selskapet søkt om konsesjon på leie av ytterligere inntil 20 MW fra Buskerud Kraftverker i tiden fra 1. juli 1981. Det økte kraftbehov står i forbindelse med utbygging av fabrikkanlegget og anskaffelse av ny papirmaskin.

Tilrådingen er i samsvar med Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens innstilling, og konsesjonen foreslås gitt på vesentlig samme vilkår som konsesjonen av 3. desember 1976.

Søknaden.

Søknaden av 9. oktober 1979 lyder slik:

«Vi søker herved om konsesjon på ny kraftleie-avtale med Buskerud Kraftverker. Som det fremgår av avtalen kommer denne inn istedenfor vår nåværende avtale, konsesjon av 10. desember 1976 på inntil 15 MW.

Fra den 1. juli 1981 skal BK stille ytterligere 20 MW helårseffekt til disposisjon. Kraften skal benyttes til vårt nye termomekaniske anlegg for vår nye PM 1.

Vi viser til etableringstillatelse gitt ved kongelig resolusjon av 8. desember 1978 hvor det er angitt et øket kraftkvantum på 125 GWh.

Erklæring fra styre i A/S Follum Fabrikker følger vedlagt.»

Med brev av 9. februar 1981 har Follum sendt inn kopi av følgende underlag:

1. Den nye kraftleiekontrakten mellom Buskerud Kraftverker og Follum.
2. Søknad av 17. april 1978 til Buskerud fylkeskommune om utbygging av Follum.
3. Industridepartementets brev av 10. oktober 1978 om samtykke etter lov av 10. juni 1977 om begrensning av skogindustriens virkesforbruk.
4. Brev av 20. desember 1978 fra Distriktenes utbyggingsfond bilagt Kommunal- og arbeidsdepartementets samtykke av 11. desember 1978 etter etableringsloven.

Kraftleiekontrakten.

Kraftleiekontrakten er datert 23. mars/22. juni 1979 og avløser den tidligere kontrakt av 17. september 1974. Ifølge den nye kontrakten skal Buskerud Kraftverker være forpliktet til fra 1. juli 1979 å stille til disposisjon 12 MW og 48 000 MWh vinterenergi og 24 000 MWh sommerenergi. Ifølge kontraktens § 13 skal Buskerud Kraftverker fra 1. juli 1981 stille til disposisjon ytterligere 20 MW helårseffekt/120 000 MWh fordelt med 80 000 MWh vinterenergi og 40 000 MWh sommerenergi til Follums nye papirmaksin (PM 1) og tilhørende termomekaniske anlegg, Follum skal fra samme tidspunkter med visse unntak være forpliktet til å betale for hele effekt- og energikvantumet. Kraften skal leveres ved og måles i Follum transformatorstasjon, hvor Buskerud Kraftverker har satt opp kWh- og eventuelt KVArh-målere med 1 times registreringsperiode.

For kraften skal betales den til enhver tid gjeldende pris. Ifølge bilag til kontrakten er prisen fra 1. januar 1977 oppgitt til:

Effekt:

Helårseffekt	kr.	180,—	pr. kW
Vintereffekt	»	168,—	» »
Sommereffekt	»	17,—	» »

Energi:

Vinterenergi	5,4	øre/kWh
Sommerenergi	3,1	» »

Overføring

i BK's nett, hele året	1,4	øre/kWh

Fra 1. januar 1979 er energiprisen økt med 0,521 øre/kwh. Kontrakten skal gjelde med 5 års gjensidig oppsigelse.

Avgitte uttalelser.

Ringerike kommunestyre har i møte 18. desember 1980 gjort slikt enstemmig vedtak:

«Ringerike kommunestyre anbefaler at A/S Follum Fabrikker innvilges konsesjon på kraftleie av ytterligere inntil 20 MW fra Buskerud Kraftverker, som er i samsvar med § 13 pst. 5 i avtale 23. mars og 22. juni 1979 mellom Buskerud Kraftverk og A/S Follum Fabrikker.»

Buskerud fylkeskommune har i brev av 3. januar 1980 til fylkesmannen meddelt:

«Det vises til Deres brev av 6. november 1979.

Buskerud fylkesutvalg behandlet ovennevnte sak i møte 21. desember 1979, sak 541/79, og gjorde følgende enstmmige vedtak:

> «Buskerud fylkesutvalg finner å kunne tilrå søknaden fra A/S Follum Fabrikker av 9. oktober 1979 om konsesjon på leie av ytterligere inntil 20 MW fra Buskerud Kraftverker.»

Fylkesrådmannens saksframlegg til fylkesutvalget, datert 6. desember 1979, vedlegges til orientering.»

Fylkesmannen i Buskerud har i brev til NVE av 22. januar 1981 meddelt:

«Deres ekspedisjon av 23. oktober 1979, jfr. senere purrebrev av 14. mars 1980.

Saken har i henhold til Deres anmodning vært forelagt Buskerud fylkeskommune og kommunestyret i Ringerike til uttalelse.

Vedlagt oversendes:

1. Brev av 3. januar 1980 fra Buskerud fylkeskommune m/div. vedlegg.
2. Brev av 28. august 1980 og 12. januar 1981 fra Ringerike kommune m/div. vedlegg.

Fylkesmannen vil for sin del anbefale at A/S Follum Fabrikker meddeles konsesjon på kraftleie av ytterligere inntil 20 MW fra Buskerud kraftverker i samsvar med søknad av 9. oktober 1979.»

Ringerike Kraftverk har i brev til NVE av 1. august 1980 meddelt:

«Det vises til Deres brev av 23. oktober 1979 og senere brev av 14. februar og 31. juli 1980.

Til orientering kan nevnes at det i denne tiden er ført forhandlinger med Buskerud Kraftverker om vilkårene for kraftlevering til Follum Fabrikker som ligger innenfor vårt forsyningsområde.

Forhandlingene, som har vært til dels omfattende, synes nå å være sluttført idet Kraftverkets styre har anbefalt et forslag og vil, etter det vi erfarer, bli forelagt styret i Buskerud Kraftverker med det første.

Dersom forslaget ved sistnevnte behandling blir vedtatt, kan Ringerike Kraftverk oversende saken til sluttbehandling i Ringerike kommunestyre.»

Industridepartementet har i brev til NVE av 20. november 1979 uttalt:

«Det vises til NVE's brev av 23. oktober 1979 med anmodning om Industridepartementets uttalelse.

Det fremgår av søknaden at det omsøkte kvantum på 20 MW helårseffekt i tillegg til nåværende konsederte kraftleiekvantum skal brukes til å dekke noe av det økte behovet i forbindelse med selskapets nye PM 1.

Departementet har tidligere rådd til at selskapet fikk samtykke til etablering av PM 1. Departementets tilråding var basert på et økt behov for elektrisk kraft på ca. 125 GWh, tilsvarende et forbruk på 2 200 kWh pr. tonn økt produksjon av tremasse, hvilket betraktes som rimelig. Dette ble også lagt til grunn ved Regjeringens behandling av etableringssaken.

Industridepartementet vil rå til at søknaden blir innvilget på vanlige vilkår.»

NVE har i brev av 1. april 1981 uttalt:

Søknaden fra Follum gjelder tillatelse til fra 1. juli 1981 å leie ytterligere 20 MW fra Buskerud Kraftverker. Kvantumet vil komme i tillegg til de 15 MW i henhold til konsesjon gitt ved kongelig resolusjon 3. desember 1976. For den samlede kraftmengde foreligger det kontrakt av 23. mars/22. juni 1979 til avløsning av kontrakt av 17. september 1974. Det økte kraftbehov står i forbindelse med anskaffelse av en ny papirmaskin med en produksjonskapasitet på 90 000 tonn/år avispapir til erstatning for den nåværende PM 1 som produserer 40 000 tonn magasin papir/år. Dessuten er fabrikkbygget forutsatt utvidet med 5 470 m^2. Nærmere opplysninger om dette er gitt av Follum i søknad av 17. april 1978 til Buskerud Fylkeskommune om etableringstillatelse. NVE kan vise til det som står der.

Ved kongelig resolusjon 8. desember 1978 er det gitt samtykke etter etableringsloven til utbyggingen av fabrikkanlegget og anskaffelse av ny papirmaskin. Ifølge den kongelige resolusjon innebærer samtykket ikke at det er tatt standpunkt til konsesjoner m. v. som kreves etter andre lover for gjennomføring av prosjektet. I brev av 10. oktober 1978 til Follum har Industridepartementet gitt samtykke etter lov av 10. juni 1977 om begrensning av skogindustriens virkesforbruk.

Søknaden om ytterligere 20 MW er anbefalt av Ringerike kommunestyre, fylkesmannen og fylkeskommunen i Buskerud og Industridepartementet.

NVE vil etter dette rå til at Follum gis tillatelse til fra 1. juli 1981 å leie ytterligere inntil 20 MW fra Buskerud Kraftverker til drift av selskapets fabrikkanlegg i Ringerike kommune. Konsesjonen foreslås gitt for en 10-års periode.

Forøvrig forutsettes konsesjonen gitt på samme vilkår som konsesjonen av 3. desember 1976, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet. Den årlige avgift til staten etter konsesjonen av 3. desember 1976 er betalt til og med for året 1980. For 1980 var den kr. 8 261 på grunnlag av en gjennomsnittseffekt på 5 507 kW.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Departementet skal bemerke:

I henhold til lov av 20. februar 1976 om samtykke til utbygging av næringsverksemd og om rettleiing om stadval, Etableringslova, ble det ved kongelig resolusjon av 8. desember 1978 gitt samtykke til utbygging av A/S Follum Fabrikker's anlegg i Ringerike kommune, samt til anskaffelse av ny papirmaskin samme sted.

Industridepartementet har i brev av 10. oktober 1978 gitt samtykke etter midlertidig lov av 10. juni 1977 om begrensning av skogindustrienes virkesforbruk.

Søknaden av 9. oktober 1979 om ytterligere kraftleie står i forbindelse med anskaffelsen av ovennevnte papirmaskin. Den nye maskinen får en årskapasitet på opptil 90 000 tonn avispapir. Nåværende maskin produserer ca. 40 000 tonn magasinpapir pr. år.

Totalt vil papirproduksjonen øke til ca. 260 000 tonn papir pr. år. Etter moderniseringen vil A/S Follum Fabrikker har et rasjonelt produksjonsanlegg hvor eldste del av hovedproduksjonsmaskineriet vil være fra 1963.

Departementet er av den oppfatning at bedriften arbeider seriøst med energiøkonomisering. Arbeidet foregår på flere områder. Det er blant annet innstallert et barkfyringsanlegg og det arbeides med planer om et søppelforbrenningsanlegg for husholdningsavfall. Bedriftens tiltak er ellers konsentrert på følgende områder:

Produksjon og forbruk av el.energi.

Ved Follum Fabrikker er det i 1982 budsjettert med et Elektrisk forbruk på 523 GWh med en papirproduksjon på ca. 250 000 tonn og et oljeforbruk på 38 000 tonn.

Det elektriske forbruket dekkes med produksjonen fra egne vannkraftstasjoner med ca. 260 GWh samt egen mottrykkskraft (erstatningskraft) ca. 50 GWh, kraftkontrakt ved A/S Viul Tresliperi 40 GWh fastkraft, A/S Kistefoss Tresliperi 12 GWh og Buskerud Kraftverker 180 GWh.

Når det gjelder bedriftens egne kraftstasjoner har disse en gjennomsnittlig produksjon på ca. 310 GWh. På vannkraftsiden er alle fall som A/S Follum Fabrikker eier utnyttet og bedriften har i det siste gjort en del arbeider i vannveiene for å få bedret virkningsgradne.

Når det gjelder økonomiseringstiltak på elektrisk kraft har dette i all vesentlighet gått ut på anvendelse av turtallsregulerte motorer, valg av motorer med høy virkningsgrad samt fasekompensering. I de siste to år har bedriften således installert 4,5 MW i turtallsregulerte motorer hvor den tidligere ville anvende motorer med fast turtall.

Mottrykksproduksjon.

Bedriftens mottrykksaggregat har en effekt på 9,6 MW ved 50 bar 410° C og en generatorytelse på 12,5 MVA. Med bedriftens nye kjel på 80 bar 500° C er ytelsen øket til 11,5 MW.

Oljekjel.

I forbindelse med den nye papirmaskinen ble det installert en ny oljekjel. Denne er spesielt konstruert for raske reguleringer og en høy virkningsgrad over et stort arbeidsområde for parallellkjøring med barkekjel eventuelt søppelforbrenningskjel. Maks. virkningsgrad for kjelen alene 93,8 pst. og gjennomsnittlig virkningsgrad ca. 91 pst.

Elektrokjeler.

Bedriften har idag en installasjon på tilsammen ca. 65 MW slik at den i sommerhalvåret kan dekke nesten hele sitt dampforbruk md elektrisk kraft.

Varmegjenvinningsanlegg.

Ved bedriftens TMP-anlegg har den idag installere varmegjenvinningsanlegg med en effekt på ca. 5 MW hvor den overfører varmen i et vannbærende system til luftforvarming av tørkeluft for papirmaskinene og forbrenningsluft i fyrhuset samt fødevannsforvarming.

For TMP-anlegget har bedriften under prosjektering en installasjon hvor den skal gjenvinne ca. 60 pst. av den elektriske energien som den bruker til raffinørmotorene for TMP. Høyning av trykk og temperatur for dampen skal gjøres med dampinjektorer alt. termokompressorer. På samtlige papirmaskiner er det installert 2 trinns gjenvinningsanlegg for råluft og bedriften har under arbid opplegg for optimalisering av luftsirkulasjon for min. effektforbruk for tørkeprosessen.

Som et ledd i energiøkonomisering har bedriften etter hvert sluttet alle vannsystemer for prosessvann. Som en følge av dette har den et stadig arbeid med reduksjon av sitt friskvannforbruk som gir redusert oppvarmingsbehov og mindre utslipp.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at A/S Follum Fabrikker gis konsesjon til å leie ytterligere inntil 20 MW pr. år fra Buskerud Kraftverker til drift av termomekanisk anlegg for ny papirmaskin ved bedriftens anlegg i Ringerike kommune.

Konsesjon foreslås gitt for en 10-års periode regnet fra 1. juli 1981 da kraften ble stilt til disposisjon for bedriften.

Forøvrig foreslås konsesjonen gitt på samme vilkår som konsesjonen av 3. desember 1976, herundr vilkår om helt norsk styre og en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.

Vilkår om kraftavståelsen forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

Vilkårene er som følger.

Konsesjonsvilkår for A/S Follum Fabrikker for leie av ytterligere inntil 20 MW fra Buskerud Kraftvrker:

1. Leietid.

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleiekontrakten av 23. mars/22. juni 1979 mellom partene måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1991.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig,

at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner bli vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen:

kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave

pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV gis A/S Follum Fabrikker konsesjon på leie av ytterligere inntil 20 MW fra Buskerud Kraftverker.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 23. juli 1982.

18.

a. Løkken Gruber A/S & Co. og Chr. Salvesen og Chr. Thams's Communications Aktieselskab.

b. Løkken Gruber A/S & Co.

(a. Tillatelse til i fellesskap å leie inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap.

b. Tillatelse til å leie inntil 6 500 kW fra Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskab som dette selskap disponerer ved egenproduksjon og kjøp fra de samarbeidende selskaper Løkken Kraft A/S og A/S Gjølme Mølle.)

Kgl. resolusjon av 23. juli 1982.

Ved NVE's brev av 30. desember 1971 fikk Orkla Industrier a/s (tidligere Orkla-Grube Aktiebolag) og Chr. Salvesen og Chr. Thams's Communications a/s tillatelse til i fellesskap å leie inntil 5 500 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til grubedriften på Løkken Verk og dermed sammenhengende virksomhet.

Ved kgl. resolusjon av 7. februar 1975 fikk Orkla Industrier a/s tillatelset til å leie ytterligere inntil 9 500 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap.

Begge tilaltelsene utløp 1. juli 1980.

I brev av 13. mai 1980 søkte Orkla Industrier a/s om fornyet konsesjon på leie av i alt inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til de to selskaper Orkla Industrier a/s og Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskab i fellesskap til drift av grubene på Løkken Verk og dermed sammenhengende virksomhet.

På grunn av endrede eierforhold har Orkla Industrier a/s på vegne av Løkken Gruber a/s & Co. og Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskab sendt inn ny søknad datert 8. oktober 1981.

Departementets tilråding er i samsvar med NVE's innstilling og konsesjonen foreslås gitt på vesentlig samme vilkår som tidligere.

Søknaden lyder slik:

«Vi viser til vår søknad av 13. mai 1980 om forlenget konsesjon på leie inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til grubedriften på Løkken Verk og dermed sammenhengende virksomhet for Orkla Industrier a/s og Chr. Salvesen & Chr Thams's Communications Aktiselskab i fellesskap.

På grunn av endrede eierforhold ved grubene på Løkken Verk endres søknaden til å omfatte følgende konsesjoner:

1. Løkken Gruber A/S & Co. og Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskab gis tillatelse til samlet å leie inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap.
2. Løkken Gruber A/S & Co. gis tillatelse til å leie all den kraft Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskab leier fra Sør-Trøndelag Kraftselskap, samt den kraft — inntil 6 500 kW — Chr. Thams's Communications Aktieselskab disponerer ved egenproduksjon og kjøp fra de samarbeidende selskaper Løkken Kraft A/S og A/S Gjølme Mølle.

Det er i dag et produksjonssamarbeid mellom Sør-Trøndelag Kraftselskap og kraftstasjoner tilhørende Orkla Industrier A/S' heleide datterselskaper Chr. Salvesen & Chr. Thams's Comm. Aktieselskab, Løkken Kraft A/S og A/S Gjølme Mølle. Dette samarbeid koordineres gjennom Chr. Salvesen & Chr. Thams's Comm. A/S, noe vi anser som den mest praktiske løsning også for fremtiden.

Det kraftkvantum som omfattes av søknaden går ikke utover grubedriftens behov i de senere år.

På grunn av vanskelige markedsforhold og den sterke innenlandske kostnadsøkning har det vært nødvendig å gå nye veier for å sikre den fortsatte bergverksdrift i Løkken-feltet. Orkla har derfor gått inn i et samarbeid med den finske selskap Outokumpu Oy, som er et statlig, helintegrert grubeselskap (grube, flotasjon, smelteverk og metallbearbeidende industri). Ved siden av at Outokumpu overtar en eierandel i gruben ,er også inngått avtale om levering av hele produksjonen av

kobberkonsentrat dit på vesentlig bedre betingelser enn det som oppnås på det åpne marked. Hensikten med samarbeidet er således at Løkken Gruber skal oppnå de samme fordeler som en grube som er en del av et helintegrert grubeselskap.

Den avtale Orkla og Outokumpu har inngått med forbehold om at alle nødvendige offentlige tillatelser blir gitt, går ut på i fellesskap å stifte et kommandittselskap som overtar og fortsetter bergverksvirksomheten på Løkken Verk. Den ansvarlige deltager i kommandittselskapet er et nytt aksjeselskap, Løkken Gruber A/S, med en aksjekapital på 2 mill. kroner og som eies av Orkla og Outokumpu med en halvpart på hver. Selskapet ledes av et styre som følger:

— Valgt av Orkla:
Adm. direktør Jens P. Heyerdahl d. y.
Tekn. direktør Egil M. Ullebø
H.r.advokat Gunnar Thommessen
— Valgt av Outokumpu:
Direktør Pertti Voutilainen
Direktør Juhani Tanila

Orkla og Outokumpu er også de to kommanditister i kommandittselskapet, og hver skyter inn som kommandittinnskudd 4 mill. kroner, slik at den samlede egenkapital i kommandittselskapet utgjør 10 mill. kroner, innbetalt i kontanter.

På vegne av Løkken Gruber A/S & Co. søker vi om kraftleiekonsesjon som foran spesifisert.

Det er tidligere søkt om konsesjon for overdragelse av grubeanleggene til det nye samarbeidsselskap. Kopi av konsesjonssøknaden vedlegges til orientering.»

I brev av 14. oktober 1981 har Orkla Industrier A/S gitt følgende tilleggsopplysninger:

«Vi viser til vår søknad av 8. oktober 1981 samt senere telefonsamtaler med Deres herr Skagen.

Vi bekrefter med dette at vi ikke har noe imot at pkt. 2 i nevnte brev endres til:

> Løkken Gruber A/S & Co. gis tillatelse til å leie den kraft — inntil 6 500 kW —Chr. Salvesen & Chr. Tham's Communications Aktieselskab disponerer ved egenproduksjon og kjøp fra de samarbeidende selskaper Løkken Kraft A/S og A/S Gjølme Mølle.»

Orkla Industrier A/S avga 27. oktober 1981 følgende erklæring:

«Vi viser til vår søknad om konsesjon på kraftleie for Løkken Gruber A/S & Co., datert 8. oktober 1981.

I henhold til § 24 i ervervsloven av 14. desember 1917 skal det avgis styreerklæring vedrørende ledelse og grunnkapital for det nye selskapet, og vi tillater oss vedlagt å oversende fotokopi av slik erklæring datert 12. ds. Originalerklæring er oversendt Industridepartementet i forbindelse med behandlingen av søknad om bergverkskonsesjon og eiendomskonsesjon.

ERKLÆRING

Det bekreftes herved at Løkken Gruber A/S er et norsk aksjeselskap med forretningskontor i Meldal kommune. Aksjekapitalen er kr. 2 000 000,00, fullt innbetalt i kontanter. Aksjene eies av Orkla Industrier A/S og det finske selskap Outokumpa Oy med en halvpart hver.

Til selskapets styre er valgt:
Adm. direktør Jens P. Heyerdahl d. y. — formann (norsk statsborger).
Teknisk direktør Egil M. Ullebø (norsk statsborger).
Høyesterettsadvokat Gunnar Thommessen (norsk statsborger).
Direktør Pertti Voutilainen (finsk statsborger).
Direktør Juhani Tanila (finsk statsborger).

Løkken Gruber A/S er komplementar i kommandittselskapet Løkken Gruber A/S & Co. Kommanditister er Orkla Industrier A/S og Outokumpu Oy med forpliktende kapital hver kr. 4 000 000,00, fullt innbetalt i kontanter.

Vi erklærer at ovenstående opplysninger vedrørende ledelse og grunnkapital i Løkken Gruber A/S og Løkken Gruber A/S & Co. er uttømmende og dekker de reelle forhold.»

Avgitte uttalelser.

Meldal kommunestyre har i møte 26. november 1981 etter innstilling fra formannskapet gjort slikt enstemmig vedtak:

«Meldal kommune anbefaler at konsesjonssøknaden fra Orkla Industrier A/S på vegne av Løkken Gruber A/S & Co., innvilges.»

Orkdal kommunestyre har i møte 15. desember 1981 enstemmig vedtatt følgende innstilling fra formannskapet:

«Orkdal kommunestyre tilrår at Løkken Gruber A/S & Co. og Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskab gis konsesjon til samlet å leie inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap samt disponere inntil 6 500 kW av egenproduksjon og kjøp fra Løkken Kraft A/S og A/S Gjølme Mølle.»

Sør-Trøndelag Kraftselskap har i brev av 5. februar 1982 til fylkeskommunen uttalt:

«Til søknaden av 8. oktober 1981 fra Orkla Industrier A/S vil vi bemerke følgende:

Orkla Grube- A/B (senere Orkla Industrier A/S) og Chr. Salvesen & Chr. Thams's Comm A/S fikk den 30. desember 1971 konsesjon på å leie inntil 5 500 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap (S-TK). I tillegg fikk selskapene den 7. februar 1975 konsesjon på å leie ytterligere 9 500 kW slik at den samlede kraftleiekonsesjon fra S-TK da ble 15 000 kW. Det siste tillegget hadde sammenheng med byggingen av et nytt flotasjonsanlegg på Løkken.

For ordens skyld vil vi gjøre merksam på at vår kraftleiekontrakt med selskapet for tiden er på 6 000 kW, og kvantumet har ikke vært høyere tidligere. Kraftforsyningssituasjonen for S-TK har endret seg vesentlig siden 1975. Den sterke økningen av forbruket uten

tilsvarende krafttilgang har medført at S-TK nå er nødt til å reservere seg mot å inngå nye fastkraftforpliktelser såfremt ikke S-TK får anledning til å øke sitt uttak av statskraft. Selv om det foreligger en kraftleiekonsesjon på inntil 150 000 kW innebærer ikke dette at fastkraftkvantumet på 6 000 kW kan økes uten videre.

De anlegg som S-TK har bygget for overføring av kraft til anleggene er dimensjonert for å dekke hele effektbehovet således at det f. eks. ved driftsstans i kraftverk som disponeres av gruveselskapet er mulig å opprettholde full drift. Likeledes kan det om ønskes innenfor samme ramme leveres eventuell ledig tilfeldig kraft utover kontraktskvantumet på nærmere avtalte vilkår.

Med de reservasjoner som er nevnt har vi ellers ikke noe å bemerke til at kraftleiekonsesjonen endres slik det er søkt om på grunn av endrede eierforhold.»

Sør-Trøndelag fylkeskommune har i møte 17. mars 1982 gjort slikt vedtak:

«Næringsutvalget tilrår at konsesjonssøknaden datert 8. oktober 1981 fra Orkla Industrier A/S innvilges.»

Til grunn for vedtaket lå følgende uttalelse:

«Orkla Industrier A/S søkte 13. mai 1980 NVE om fornyelse av konsesjon på kraftleie gitt ved Kgl. res. av 7. februar 1975.

P. g. a. endrede eierforhold ved grubene på Løkken er søknaden ved brev av 8. og 14. oktober 1981 noe endret.

Det er idag et produksjonssamarbeid mellom Sør-Trøndelag Kraftselskap og kraftstasjonen tilhørende Orkla Industrier A/S' heleide datterselskaper Chr. Salvesen & Chr. Thams Comm. Aktieselskab, Løkken Kraft A/S og A/S Gjølme Mølle. Dette samarbeid koordineres gjennom Chr. Salvesen & Chr. Thams Comm. A/S.

Orkla Industrier A/S har nå som kjent inngått en samarbeidsavtale med det statlige finske selskapet Outokompu Oy. Ved siden av at Outokompu overtar en eierandel i gruben, er også inngått avtale om levering av hele produksjonen av kobberkonsentrat dit på bedre betingelser enn det som oppnås på det åpne marked.

Den avtale Orkla og Outokompu har inngått (med forbehold om at alle nødvendige offentlige tillatelser blir gitt) går ut på i felleskap å stifte et kommandittselskap som overtar og fortsetter bergverksvirksomheten på Løkken Verk. Den ansvarlige deltager i kommandittselskapet er et nytt aksjeselskap, Løkken Gruber A/S, med en aksjekapital på 2 mill. kroner og som eies av Orkla og Outokompu med en halvpart på hver.

På grunn av endrede eierforhold søkes det nå om følgende konsesjoner:

1. Løkken Gruber A/S & Co. og Chr. Salvesen & Chr. Thams Communication Aktieselskab gis tillatelse til samlet å leie inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap.
2. Løkken Gruber A/S & Co. gis tillatelse til å leie all den kraft Chr. Salvesen & Chr. Thams Communications Aktieselskab leier fra Sør-Trøndelag Kraftselskap, samt den kraft, inntil 6 500 kW — Chr. Thams Communication Aktieselskab disponerer ved egenproduksjon og kjøp fra de samarbeidende selskaper Løkken Kraft A/S og A/S Gjølme Mølle.

Det kraftkvantum som omfattes av søknaden går ikke utover grubebedriftens behov i de senere år.

Både Orkdal og Meldal kommunestyre har enstemmig anbefalt søknaden.»

STK har i brev av 5. februar 1982 avgitt slik uttalelse til søknaden:

«Når det gjelder uttalelsen fra Sør-Trøndelag Kraftselskap kan vises til nr. 3.3 foran.»

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i påtegning mottatt 31. mars 1982 meddelt:

«Vedlagt oversendes innhentede uttalelser fra fylkeskommunen v/ næringsutvalget i møte 17. mars 1982, herunder fra Sør-Trøndelag kraftselskap 5. februar 1982, Meldal kommunestyre i møte 26. november 1981 og Orkdal kommunestyre i møte 15. desember 1981.

Ingen har noe å bemerke til at kraftleiekonsesjonen endres slik det er søkt om på grunn av endrede eierforhold. Sør-Trøndelag kraftselskap har dog tatt noen reservasjoner.

Fylkesmannen har for sin del ingen merknad og rår til at søknaden imøtekommes.»

Industridepartementet har i brev til NVE av 15.april 1982 meddelt:

«Deres brev 1. april 1982.

Deres brev av 26. oktober 1971 er tidligere besvart ved brev herfra av 12. november 1981 hvor man underrettet om at et andragende om bergverkskonsesjon var under behandling og at det var en forutsetning at saken ble ferdigbehandlet og konsesjon gitt innen utgangen av 1981. Saken ble behandlet i statsråd 18. desember 1981 og konsesjonsdokument utstedt samme dag slik vedlagte avtrykk viser.»

I brevet er vist til NVE's brev av 26. oktober 1971. Det skal være 1981.

NVE har i brev av 1. desember 1981 og 18. mai 1982 avgitt følgende uttalelser:

1. Brev av 1. februar 1981:

«Den foreliggende søknad gjelder som nevnt fortsatt leie av i alt inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til de to selskaper Orkla Industrier A/S og Chr. Salvesen & Chr. Thams's Comm. A/S i fellesskap til drift av grubedriften på Løkken Verk og dermed sammenhengende virksomhet. Ifølge den gjeldende kraftleiekontrakten av 1./2. oktober 1971 er kontraktskvantumet 3 MW. Dette er senere forhøyet til 6 MW. Med Sør-Trøndelag Kraftselskaps samtykke kan bedriften

imidlertid endre kraftkvantumet. Da det foreligger et produksjonssamarbeide mellom de to selskaper og Sør-Trøndelag Kraftselskap vil effektuttaket variere sterkt og maksimaluttaket kan ifølge søknaden komme opp i mellom 12 000—15 000 kW selv om det avregningsmessig maksimaluttak er vesentlig mindre. Ifølge kontrakten skal leveringen skje ved Bårdhaug og Moshaugen transformatorstasjoner med en spenning på 16 kV henholdsvis 22 kV. Måling skal foregå samme sted hvor Sør-Trøndelag Kraftselskap har satt opp en kWh-måler. For kraften skal betales den pris som til enhver tid gjelder for industribedrifter. Kontrakten skal gjelde med 5 års gjensidig oppsigelse.

Søknaden er anbefalt av kommunene Orkdal og Meldal, fylkeskommunen og fylkesmannen samt Industridepartementet. Også Sør-Trøndelag Kraftselskap har hatt saken til uttalelse og har ikke hatt noe å bemerke til at det gis fornyelse.

På bakgrunn av dette finner også NVE å kunne anbefale at Orkla Gruber A S og Chr. Salvesen & Chr. Thams's Comm. A/S i fellesskap gis tillatelse til fortsatt å leie i alt inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til gruvedriften på Løkken Verk og dermed sammenhengende virksomhet.

Tillatelsen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig, regnet fra 1. juli 1980.

For øvrig foreslås tillatelsen gitt på nå vanlige vilkår, herunder vilkår om at styret i hvert av de to selskaper til enhver tid for et flertalls vedkommende, herunder formannen, skal bestå av norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

2. Brev av 18. mai 1982:

«På basis av det som er uttalt foran og under henvisning til NVE's brev av 1. desember 1980 vil NVE anbefale at

a) Løkken Gruber A S & Co. og Chr. Salvesen og Chr. Thams's Communications Aktieselskab gis tillatelse til i fellesskap å leie inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap
b) Løkken Gruber A/S & Co. gis tillatelse til å leie inntil 6 500 kW fra Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskab som dette selskap disponerer ved egenproduksjon og kjøp fra de samarbeidende selskaper Løkken Kraft A/S og A/S Gjølme Mølle

til grubedriften på Løkken Verk og dermed sammenhengende virksomhet.

Tillatelsen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig.

For øvrig foreslås tillatelsen gitt på vanlige vilkår, herunder vilkår om at selskapenes styre til enhver tid for et flertalls vedkommende, herunder formannen, skal bestå av norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Kraftleieforholdene.

Løkken Gruber A/S & Co. vil få sin krafttilførsel dels fra Orklas kraftproduserende datterselskaper, Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communication A S, A/S Gjølme Mølle og Løkken Kraft A/S og dels fra Sør-Trøndelag Kraftselskap. Det samlede kraftbehov utgjør ca. 50 GWh. Orkla Industrier påtar seg å opprettholde leveransen av kraft fra egne kraftkilder til kommandittselskapet i en 3-års periode til selvkost og etter utløpet av 3-års perioden påtar Orkla Industrier seg å skaffe til veie for komandittselskapet de samme kraftmengder på nærmere avtalte vilkår.

Det er i dag et produksjonssamarbeid mellom Sør-Trøndelag Kraftselskap og kraftstasjoner tilhørende Orkla Industriers heleide datterselskaper nevnt ovenfor. Samarbeidet koordineres gjennom Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications A/S, noe konsesjonssøkeren anser som den mest praktiske løsning også for fremtiden.

Kraftleveransen til Løkken Gruber fra Sør-Trøndelag Kraftselskap er regulert i kontrakt mellom kraftselskapet og Chr. Salvesen & Chr. Thams Communications A/S av henholdsvis 1. og 2. oktober 1971. For kraften skal betales den pris som til enhver tid gjelder for industribedrifter. Kontrakten skal gjelde med 5-års gjensidig oppsigelse.

Departementet skal bemerke:

I brev av 13. mai 1980 søkte Orkla Industrier A S og Chr. Salvesen og Chr. Thams's Communications A/S om fornyelse av sine konsesjoner gitt ved NVE's brev av 30. desember 1971 og kongelig resolusjon av 7. februar 1975.

Ved NVE's brev av 30. desember 1971 fikk Orkla Industrier A/S og Chr. Salvesen og Chr. Thams's Communications A/S tillatelse til i fellesskap å leie inntil 5 500 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap.

Ved kongelig resolusjon av 7. februar 1975 fikk Orkla Industrier A/S tillatelse til å leie ytterligere inntil 9 500 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap.

Begge konsesjoner utløp 1. juli 1980.

I søknaden av 13. mai 1980 ble det søkt om at begge tillatelser slås sammen til én, slik at Orkla Industrier A/S og Chr. Salvesen og Chr. Thams's Communications A/S i fellesskap fikk tillatelse til å leie inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap.

På grunn av endrede eierforhold ble imidlertid søknaden trukket tilbake og ny søknad av 8. oktober 1981 ble sendt av Orkla Industrier A/S på vegne av Løkken Gruber A/S & Co. og Chr. Salvesen og Chr. Thams's Communications Aktieselskab.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at Løkken Gruber A/S & Co. og Chr. Salvesen og Chr. Thams's Communications A/S gis nødvendige konsesjoner for en 10-års periode som vanlig.

Forøvrig foreslås tillatelsen gitt på vanlige vilkår, herunder vilkår om at selskapenes styre til enhver tid for et flertalls vedkommende, herunder formannen, skal bestå av norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet.

Vilkårene er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Sør-Trøndelag Kraftselskap henholdsvis Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications A/S måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1990.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen:

kWh/8 760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis a) Løkken Gruber A/S & Co. og Chr. Salvesen og Chr. Thams's Communications Aktieselskab i fellesskap konsesjon på leie av inntil 15 000 kW fra Sør-Trøndelag Kraftselskap, og b) Løkken Gruber A/S & Co. konsesjon på leie av inntil 6 500 kW fra Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskab som dette selskap disponerer ved egenproduksjon og kjøp fra de samarbeidende selskaper Løkken Kraft A/S og A/S Gjølme Mølle.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 23. juli 1982.

19. Otteraaens Brugseierforening.

(Endring av manøvreringsreglement — Regulering av Skarjesvatn m. v. i Otravassdraget.)

Olje- og energidepartementets samtykke 1. september 1982.

«Det vises til Brugseierforeningens brev av 17. november 1981.

Det er heller ikke etter Olje- og energidepartementets oppfatning noen tvil om at alt det vannet som magasineres i Urarmagasinet skal føres gjennom Skarje Kraftverk til Bossvatn. En vil således endre manøvreringsreglement fastsatt 15. november 1974 slik:

1 B. *Overføringer:*

b) 3 endres til

«Avløpet fra Urarvatn overføres via Skarje Kraftverk til Bossvatn.»

Endringen er en presisering av manøvreringsreglementet, og innebærer således ingen realitetsendring.»

20. A/S Ila og Lilleby Smelteverker, avd. Trolla Brug.

(Konsesjon på leie av inntil 1 200 kW fra Røros Elektrisitetsverk A/S.)

Kongelig resolusjon 20. august 1982.

A/S Ila og Lilleby Smelteverker har ved brev av 21. januar 1982 søkt om konsesjon på leie av i alt inntil 1 200 kW fastkraft fra Røros Elektrisitetsverk A/S, hvorav 650 kW til en elektrokjele. Kraften skal nyttes til drift av bedriftens nye etterbehandlingsanlegg på Røros.

Tilrådingen er i samsvar med Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens innstilling, og konsesjonen foreslås gitt på vesentlig samme vilkår som for tidligere konsesjoner.

Søknaden lyder som følger:

«Vi viser til telefonsamtale mellom Skagen og driftssjef Rymoen, Røros El-verk, vedrørende konsesjon på leie av elektrisk kraft.

A/S Ila og Lilleby Smelteverker avd. Trolla Brug som er et gammelt jernstøperi, beliggende i Trondheim, har i samarbeid med Røros kommune bygget opp et etterbehandlingsanlegg på Røros. Byggherre og eier er Røros kommune, og det er opprettet en leiekontrakt med A/S Ila og Lilleby Smelteverker avd. Trolla Brug.

Etterbehandlingsbygget på Røros er bygget som et moderne industribygg i betongelementer og behørig isolasjonsstandard. Det er videre full varmegjenvinning på hele ventilasjonssystemet.

Oppvarmingssystemet består av elektrisk kjel og full oljefyrt reserve.

En av de mest energikrevende prosesser som skal utføres i bygget, er emaljering av støpegods. Videre vil det bli foretatt mindre renseprosesser, boring, maskinering, men fremfor alt sammenmontering, emballering og ekspedisjon.

Effektbehov

Elektrokjel	650 kW
Emaljeringsovn	400 kW
Mindre panelovner i kontorer og varmtvannstank	70 kW
Lys	75 kW

Konsesjonssøknad

A/S Ila og Lilleby Smelteverker avd. Trolla Brug etterbehandlingsanlegg på Røros søker om konsesjon på kjøp av 1 200 kW el. kraft fra Røros El-verk A/S, Røros.

Da A/S Ila og Lilleby Smelteverker tidligere har flere konsesjoner på kraftkjøp, går vi ut fra at det er unødvendig å oversende styreerklæring o. l. underlag.»

Røros Elektrisitetsverk har i brev av 10. februar 1982 til Fylkesmannen i Sør-Trøndelag anført at det ikke har noen merknader til saken.

Kontrakten:

Noen skriftlig kontrakt angående kraftleien er ikke inngått mellom partene. På forespørsel hos Røros Elverk v/Rymoen 23. juni 1982, fikk departementet imidlertid opplysa at kraftleie skal skje på vanlige vilkår etter T-3-tariffen.

Avgitte uttalelser:

Industridepartementet har avgitt uttalelse i brev av 27. januar 1982 til NVE:

«Selskapet søker om kraftleiekonsesjon for kjøp av 1 200 kW el.kraft til Trolla Brugs nye etterbehandlingsanlegg på Røros.

Jernstøperiet Trolla Brug produserer ovnsgods (ovner, peiser og kaminer) og diverse støperiprodukter til industrien. De nåværende produksjonslokaler i Trondheim har i de senere år vist seg svært urasjonelle og er i ferd med å gjennomgå en betydelig opprustning. I den forbindelse ble det også besluttet å flytte hele etterbehandlingslinjen for støpegods til Røros der man vil bygge opp en ny bearbeidingslinje i et nytt industriutleiebygg reist av Røros kommune. Etableringen på Røros er begrunnet ut i fra flere forhold, bl. a. bedre tilgang på tomtearealer, lettere rekruttering og større muligheter til å endre produksjonsstrukturen på lengre sikt.

Industridepartementet vil peke på at myndighetene har ansett etableringen som distriktspolitisk ønskelig og det er ytet betydelig støtte til prosjektet fra Distriktenes utbyggingsfond. Industridepartementet vil på denne bakgrunn tilrå at den omsøkte konsesjon blir innvilget.»

Sør-Trøndelag fylkeskommune/næringsutvalget har fattet følgende enstemmige vedtak på møte 27. april 1982:

«Næringsutvalget tilrår at søknaden fra A/S Ila og Lilleby Smelteverk om konsesjon på leie av 1 200 kW til etterbehandlingsanlegg for støpegods på Røros imøtekommes.»

Røros formannskap har 11. februar 1982 fattet følgende enstemmige vedtak:

«Røros kommune anbefaler at A&S Ila og Lilleby Smelteverker gis konsesjon for kraftleie av 550 kW fastkraft og 650 kW tilfeldig kraft til elektrokjele i samsvar med § 24 i ervervsloven av 14. desember 1917.»

Sør-Trøndelag Kraftselskap har ved brev av 15. mars 1982 til Sør-Trøndelag fylkeskommune/Plan- og utbyggingsavdelingen, kommet med følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres ekspedisjon av 12. ds. hvor De ber om vår uttalelse til A/S Ila og Lilleby Smelteverkers søknad av 21. januar 1982 om konsesjon på kraftleie fra Røros Elektrisitetsverk til et etterbehandlingsanlegg på Røros.

Vi har ikke noen merknader til at det blir gitt konsesjon på leie av 1 200 kW til anlegget men vil peke på at det kan bli vanskelig å skaffe denne kraftmengde til veie for Røros Elektrisitetsverk. Den sterke belastningsutviklingen i området har ført til at Røros Elektrisitetsverk står overfor underdekning både på effekt og energi. Røros kommune dekker i dag sitt kraftforbruk fra Røros Elektrisitetsverks kraftverker, Kuråsfossen og Røstefossen, konsesjonskraft fra Glommaverkene samt en statskrafttildeling på 21 GWh pr. år som formidles gjennom Sør-Trøndelag Kraftselskap.

Som kjent er alle statskraftkontrakter sagt opp fra 1. juli 1984 og det er uvisst om hvilke tildelinger en kan regne med senere. Videre er det oppstått endel usikkerhet om konsesjonsbehandlingen av utbyggingen i Øvre Glomma. En utsettelse av konsesjonsbehandlingen evt. verning av dette vassdrag kan få alvorlige følger for kraftforsyningen i Rørosdistriktet.

Tildeling av kraftleiekonsesjoner i samband med distriktsutbyggingsprosjekter nødvendiggjør en nøye oppfølging av tiltak for en reell oppdekning av kraftbehovet.»

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har 25. mai 1982 bl. a. uttalt:

«Sør-Trøndelag Kraftselskap, se vedlagte uttalelse, har ingen merknad til at konsesjon blir gitt, men peker på at Røros El.verk kan få problemer med å skaffe kraftmengden til veie. Verket står fra før overfor underdekning både på effekt og energi.

Fylkesmannen viser til kraftselskapets uttalelse og har ellers ingen merknad til at A/S Ila og Lilleby Smelteverker gis konsesjon på kraftleie av de omsøkte 1 200 kW fra Røros Elektrisitetsverk.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 14. juni 1982 avgitt følgende uttalelse:

«NVE vil etter dette anbefale at A/S Ila og Lilleby Smelteverker gis konsesjon på leie av i alt inntil 1 200 kW fra Røros Elektrisitetsverk A/S til drift av bedriftens anlegg i Røros kommune.

Konsesjon foreslås gitt for en 10-års-periode som vanlig. For øvrig foreslås konsesjonen gitt med samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.

I tråd med departementets brev av 6. september 1978 — OED 4334/78 V — forutsetter vi at avgiftsbeløpet overfor A/S Ila og Lilleby Smelteverker foreslås fastsatt til kr. 600/år (kr. 0,50×1 200 kW). Inntil videre bruker NVE for sin del den tekst som fremgår av vedlagte konseptformular. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet i samsvar med praksis. Jfr. vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Departementet skal bemerke:

I brev av 21. januar 1982 søker Ila og Lilleby Smelteverker om konsesjon på kraftleie på inntil 1 200 kW fra Røros Elektrisitetsverk A/S.

A/S Ila og Lilleby Smelteverker har fra før konsesjon på leie av inntil 40 000 kW/200 GWh/år fra Sør-Trøndelag Kraftselskap (konsesjon av 26. april 1968), i alt 38 000 kW/291 GWh/år med tillegg av 5 000 kW/40 GWh/år ugarantert kraft fra Statskraftverkene (konsesjoner av 10. september 1970 og 11. mai 1979) og 5 000 kW fra Trondheim elektrisitetsverk (konsesjon av 21 .januar 1977).

A/S Ila og Lilleby Smelteverker avdeling Trolla Brug er et jernstøperi som produserer ovnsgods og forskjellige støperiprodukter for industrien. De nåværende produksjonslokaler i Trondheim har i den senere tid vist seg svært urasjonelle, og bedriften har derfor satt i gang en omfattende opprusting av disse. I den forbindelse er det besluttet å flytte hele etterbehandlingslinjen for støpegods til Røros, og bedriften har gått sammen med Røros kommune om å bygge opp et etterbehandlingsanlegg der.

Byggherre og eier av Røros kommune, og det er opprettet en leiekontrakt med A/S Ila og Lilleby Smelteverker avd. Trolla Brug.

Valg av Røros for etableringen er bl. a. begrunnet i god tilgang på tomtearealer, lettere rekruttering av arbeidskraft og større muligheter til å endre produksjonsstrukturen på lengre sikt. Myndighetene har også ansett etableringen for distriktspolitisk ønskelig, og økonomisk støtte er ytet av Distriktenes utbyggingsfond.

Kraften det søkes konsesjon for skal bl. a. brukes til emaljering av støpegods, noe som er en energikrevende prosess. Videre vil det bli foretatt renseprosesser, boring og maskinering, og fremfor alt sammenmontering, emballering og ekspedisjon:

Etableringsbygget på Røros er på 6 000 kvm og er helt nytt og fullisolert. Varmekilden er en elektrokjele med oljefyrt reserve. Oppvarmingen skjer ved innblåsing av varmluft langs veggene (varmeveksling varmtvann/luft) og med ventilasjonsavsug i midten av lokalet. Emaljeringsovnen står midt i lokalet, og overskuddsvarmen derfra bidrar til romoppvermingen. På avsugssiden av ventilasjonen er det også varmeveksler, slik at ca. 70 pst. av varmen blir gjenvunnet. Bedriften synes således å ha et energiøkonomisk fornuftig anlegg.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at konsesjon blir gitt på de vilkår som er nevnt i NVE's brev av 14. juni 1982. Konsesjonen gis således for en 10-årsperiode, og det betales en årlig avgift til staten på kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Avgiftsbeløpet overfor Ila og

Lilleby Smelteverker foreslås etter vanlig praksis fastsatt til kr. 600 pr. år (0,50 × 1 200 kW). For øvrig foreslås konsesjonen gitt med samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om at bedriften har helt norsk styre, mens vilkåret om kraftavståelse forutsettes sløyfet. For øvrig gjelder vilkår som nedenfor nevnt:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Røros Elektrisitetsverk A/S måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1992.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilskud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbytelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW beregnet etter formelen:

$$kWh/8\,760 = kW.$$

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere

bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

Ut fra konsedert kraftkvantum vil NVE, i samsvar med Olje- og energidepartementets generelle avgjørelse, foreslå at den årlige avgiften inntil videre fastsettes til k r. 6 0 0.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7 bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepartementt

t i l r å r :

I medhold av lov av 14. desember 1917 nr. 16 kap. IV gis A/S Ila og Lilleby Smelteverker konsesjon på leie av inntil 1 200 kW fastkraft fra Røros Elektrisitetsverk A/S.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 20. august 1982.

21. Buskerud Kraftverker.

(Tillatelse til erverv av fallrettigheter i forbindelse med overtagelse av Geithusfoss Kraftverk.)

Kongelig resolusjon 10. september 1982.

I regjeringskonferanse 27. august 1980 tok Regjeringen stilling til en plan for konsolidering av A/S Union. Ett av tiltakene i denne planen var salg av Geithusfoss kraftverk til Buskerud Kraftverker. Overdragelsen omfatter fallrettigheter som i henhold til ervervsloven er konsesjonspliktige.

Den foreliggende sak gjelder søknad fra Buskerud Kraftverker om tillatelse til erverv av fallerettighetene som er utnyttet eller kan utnyttes ved utbygging i Geithusfoss kraftverk.

H o v e d s t y r e t f o r N o r g e s v a s s d r a g s - o g e l e k t r i s i t e t s v e s e n har i brev av 15. desember 1981 avgitt følgende innstilling i saken:

«Hovedstyret har mottatt følgende søknad fra B u s k e r u d K r a f t v e r k e r datert 17. september 1980 vedr. ovenstående:

«I henhold til den plan for konsolidering av A/S Union tiltrådt av Regjeringen i konferanse 27. august 1980 skal Buskerud fylkeskommune v/Buskerud Kraftverker overta Geithusfoss kraftverk på nærmere avtalte vilkår. Det henvises til brev fra Olje- og energidepartementet av 9. september 1980 til Finansdepartementet som vedligger i kopi. Likeledes vedlegger vi utkast til kjøpeavtale som inneholder beskrivelse av de objekter overtagelsen gjelder.

Vi søker med dette om konsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 for erverv av Geithusfoss kraftverk i Modum kommune, g.nr. 43, b.nr. 166/167/168, med tilhørende rettigheter i samsvar med vedlagte kjøpekontrakt.

Videre omfatter rettighetene også en fallrett knyttet til Vikerfossen i Modum g.nr. 90, b.nr. 19 i henhold til vedlagte erklæring datert 7. desember 1916 og protokollutskrift av 27. mars 1917.

Søknad om elektrisk konsesjon vil bli fremmet i særskilt ekspedisjon.»

Olje- og energidepartementets brev til Finansdepartementet av 9. september 1980 som det vises til i søknaden, lyder som følger:

«Det vises til brev fra Buskerud Kraftverker til Finansdepartementet av 26. august 1980 og til brev fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen av 28. august 1980. Kopi av NVE's brev følger vedlagt.

I konferanse 27. august 1980 tok Regjeringen stilling til en plan for konsolidering av A/S Union. Kopi av Industri- og miljøvernministerens notat følger vedlagt. Ett av tiltakene i denne planen er salg av Geithusfoss kraftstasjon til Buskerud Kraftverker for 112 mill. kroner. En forutsetning for Buskeruds Kraftverkers overtakelse av Geithusfoss er at det gis samtykke til utlegging av et partialobligasjonslån eller opptak av et utenlandslån til Buskerud Kraftverker på 115 mill. kroner til finansiring av kjøpet.

Olje- og energidepartementet vil rå til at det blir gitt samtykke til opptak av et partialobligasjonslån på 115 mill. kroner slik som omsøkt av Buskerud Kraftverker og tilrådd av NVE. Det må imidlertid være en uttrykkelig forutsetning at et slikt lån blir gitt i tillegg til de rammer som er gitt for lånefinansiering av kraftverksutbygging for 1980. Disponibelt restbeløp innenfor rammen er ca. 210 mill. kroner, mens ytterligere lånebehov for igangværende anlegg og igangsetting av nye kraftutbyggingsprosjekter er oppgitt til ca. 250 mill. kroner for 1980. Planene om overdragelse av Geithusfoss var ikke kjent og ble ikke lagt til grunn når rammene for lån til kraftverksutbygging ble besluttet. Opptak av et partialobligasjonslån på 115 mill. kroner til finansiering av kjøp av Geithusfoss kraftstasjon, som forøvrig ikke vil gi noen nyekraft i kraftproduksjonssystemet, vil gå ut over og vanskeliggjøre realiseringen av Regjeringens utbyggingsprogram for vannkraft slik dette er kommet til uttrykk i St. meld. nr. 54 for 1979—80 om Norges framtidige energibruk og -forsyning.

Når det gjelder opplysninger om bakgrunnen for overdragelsen og Buskerud Kraftverkers økonomi m. v., viser en til vedleggene.»

Vedlagt søknaden følger dette utkast til kjøpekontrakt mellom kjøperen — Buskerud Kraftverk (BK) og selgeren Drammenselvens Papirfabrikker (DP):

«Om kjøp av Geithusfoss kraftverk med tilhørende vannfall, anlegg og rettigheter m. v.

1. DP selger til BK sitt kraftverk i Geithusfossen i Modum, kalt Geithusfoss kraftverk, med grunneiendommer, vannfall, anlegg og rettigheter som angitt i denne kjøpekontrakt og på de i kontrakten avtalte vilkår.
2. Kjøpesummen utgjør kr. 112 000 000 etthundreogtolvmillioner kroner som betales kontant ved overtagelsen av kraftverket — jfr. pkt. 8 — mot heftefritt, tinglyst skjøte — alternativt utinglyst skjøte med attest for dagbokføring samt panteattest for heftefritatt utstedt pr. overtagelsesdagen.

   Dokumentene overleveres kjøperens bank, Fellesbanken A/S, som foretar kontroll og oppgjør med selgers bank.

   I tillegg til kjøpesummen betaler kjøperen alle omkostninger som er forbundet med kjøpet.
3. Salget omfatter:

   3.1 *Grunneiendommer.*

   Gnr. 43, bnr. 166, Geithusfoss kraftstasjon I i Modum, areal iflg. målebrev 11 403 m², kraftstasjon m. v.,
   gnr. 43, bnr. 167, Geithusfoss kraftstasjon II i Modum, areal iflg. målebrev 1 830 m², tomt for vanninntak til kraftstasjonen,
   gnr. 43 bnr. 168, Geithusfoss kraftstasjon III i Modum, areal iflg. målebrev 5 074 m², tomt for damanlegg.

   Oppmålt grunnareal utgjør ialt 18 307 m².

   Overdragelsen omfatter også de på de nevnte eiendommer oppførte anlegg, herunder kraftstasjon, transformatorstasjon, damanlegg, vanninntak m. v. og en på gnr. 43, bnr. 166 oppført, eldre bolig.

   Overdragelsen omfatter ikke en 14 MWA transformator 60/6 kV med tilhørende utstyr for kraftforsyning til selgerens bedrift, jfr. pkt. 6 nedenfor.

   3.2 *Vannfallsrettigheter.*

   Gnr. 43, bnr. 166 i Modum omfatter iflg. skylddelingsforretning samtlige de til gården Skredsvik hørende vann-, strand- og fiskerettigheter.

   Gnr. 43, bnr. 168 i Modum omfatter iflg. skylddelingsforretning samtlige de til gården gnr. 89, bnr. 1, Geithus (Ilaug) tilliggende vann-, strand- og fiskerettigheter.

   Dette utgjør samtlige selgeren tilhørende vannfallsrettigheter som er utnyttet eller kan utnyttes ved utbygging i Geithusfoss kraftverk.

   Drammen Elektrisitetsverks rett til å holde vannstanden i Geithusfossens undervann er fastlagt i kjøpekontrakt tinglyst 6. september 1946 og dokumenter opprettet i forbindelse hermed.

   3.3 *Oppdemningsrettigheter i Bergsjø.*

   Oppdemningen i Bergsjø bygger på underskjønn av 6. juni 1917 og overskjønn av 21. november 1917 og de i henhold hertil betalte erstatninger.

   Det nåværende damanlegg er godkjent ved forhåndsskjønn av 25. januar 1962 i henhold til vassdragslovens § 112.

   3.4 *Andeler i vassdragsreguleringer.*

   Rett til som medeier å utnytte samtlige vassdragsreguleringer utført av
   Foreningen til Bægnavassdragets Regulering,

Foreningen til Randsfjords Regulering,
Foreningen til Tyrifjords Regulering,

gjennom medlemsskap i disse reguleringsforeninger og forholdsmessig deltagelse i omkostningen ved utførelsen av reguleringene og i løpende driftsomkostninger.

3.5 *Kraftoverføringslinje.*

Registrert kraftledning «Kraftlinjen Geithusfoss—Fylkeslinjen» i Modum med rettigheter i henhold til
avtale tinglyst 14. juni 1954 om rett til å anlegge, vedlikeholde og drive en høyspent kraftledning over gnr. 88, bnr. 64, Kjølstad i Modum,
avtale tinglyst 14. juni 1954 om tilsvarende rett over gnr. 88, bnr. 105, Sterkeby skog i Modum,
avtale tinglyst 14. juni 1954 om tilsvarende rett over gnr. 89, bnr. 14, Holgermoen i Modum,
tillatelse av 18. juni 1954 fra Norges Statsbaner til å krysse Randsfjordbanen med høyspent luftlinje,

samt rett til å vedlikeholde og drive linjen forsåvidt den går over selgerens gjenværende eiendommer.

3.6 *Reserve kraftforbindelse og fjernstyringsanlegg.*

10 kV jordkabelforbindelse til Gravfoss sekundærstasjon med rettigheter i henhold til
avtale tinglyst 20. september 1950 om rett til å legge jordkabel over gnr. 35, bnr. 3 i Modum,
avtale tinglyst 20. september 1950 om tilsvarende rett over gnr. 43, bnr. 57 i Modum,
avtale — utinglyst — om tilsvarende rett over A/S Katfos Fabrikers eiendommer gnr. 43, bnr. 6 og 7 i Modum,
tillatelse av 6. mai 1950 fra Vegsjefen i Buskerud til å legge jordkabel langs bygdevegen Geithus—Gravfoss,
tillatelse av 6. juni 1950 fra Norges Statsbaner til å krysse Randsfjordbanen med høyspent jordkabel,

samt rett til å opprettholde linjen for så vidt den går over selgerens gjenværende eiendommer.

Fjernstyringsanlegg med tilbehør og kabelforbindelse til Embretsfoss kraftverk med rettigheter i henhold til
avtale tinglyst 20. september 1961 om rett til å legge en signalkabel over gnr. 35, bnr. 3 i Modum.

Forøvrig følger kabelforbindelsen for fjernstyringen samme kabelgrøft som jordkabelforbindelsen til Gravfoss frem til jernbanen og følger deretter jernbanelinjen. Kjøperen skal ha rett til å opprettholde fjernstyringskabelen for så vidt den går over selgerens gjenværende eiendommer eller eiendom tilhørende A/S Embretsfos Fabrikker.

4. Kjøperen tilsies dessuten følgende rettigheter:
4.1 Rett til fri adkomst til de kjøpte eiendommer over selgerens gjenværende eiendommer.
4.2 Rett til å drive, vedlikeholde og eventuelt utvide eller forandre tilløpstunnelen til kraftstasjonen under selgerens gjenværende eiendom, dog uten ulemper for selgeren.

Ved utskillelsen av eiendommen Geithusfoss kraftstasjon I, jfr. pkt. 3.1 foran, tilsiktet selgeren en arrondering som tillater utvidelse/nybygging av kraftstasjonen for ytterligere utnyttelse av vannføringen. Om kjøperen i forbindelse med utbygging skulle få behov for mer grunn, vil selgeren stille seg velvillig til overdragelse av nødvendig grunn for så vidt dette kan skje uten avgjørende ulemper for selgeren.

4.3 Rett til å disponere og eventuelt vedlikeholde, utvide eller forandre den tømmertunnel som er anlagt under selgerens gjenværende eiendom. Forandring av inntaket til tømmertunnelen må godkjennes av selgeren.
4.4 Rett til å kjøpe ytterligere en eldre bolig, kalt «Hårkallbakken», beliggende nær ved kraftstasjonen, når denne bolig måtte bli ledig. Kjøpesummen for boligen fastsettes ved takst på grunnlag av markedsverdi.

5. Eiendommer, anlegg og rettigheter overtas slik som de har tilhørt DP og etter besiktigelse av BK.

Varigheten av rettigheter i vassdragsreguleringer gjelder slik som fastsatt i lov eller meddelte konsesjoner.

Selgeren fraskriver seg ansvar for eventuelle skjulte feil og mangler ved anleggene, herunder boliger, men erklærer at man ikke er kjent med slike feil eller mangler.

Selgeren fraskriver seg også ansvar for eventuelle krav som måtte bli reist mot BK om erstatning for skader eller ulemper som voldes tredjemann ved fremtidig utnyttelse av de overdratte anlegg.

Selgeren bekrefter at det ikke er reist krav av noen art mot ham for skader eller ulemper voldt ved anlegg eller drift av Geithusfoss kraftverk.

Selgeren innestår for at det på de solgte eiendommer ikke hviler forkjøpsløsnings- eller gjenkjøpsrettigheter.

6. Selgeren forbeholder seg rett til vederlagsfritt å ha stående på gnr. 43, bnr. 166 den i pkt. 3.1 nevnte transformator med tilhørende utstyr for fremføring av elektrisk kraft til DP's og/eller A/S Union (Union Co.)'s fabrikkvirksomhet på Geithus.

BK har rett til å kreve slike anlegg flyttet, hvis dette er nødvendig av hensyn til utnyttelsen av Geithusfoss kraftverk eller forandringer av kraftverket. Omkostningene ved flytning av DP's anlegg bæres i tilfelle av BK.

DP skal ha rett til å vedlikeholde og eventuelt fornye transformatoren med tilhørende utstyr.

Hvis DP eller Union ikke lenger vil anvende transformatoren, har BK rett til å overta denne etter takstverdi.

7. DP og A/S Union (Union Co.) og deres ansatte skal ha rett til trafikk over kraftverkets inntaksdam i den utstrekning dette er ønskelig i forbindelse med selskapenes fabrikkvirksomhet.
8. Kjøperen overtar Geithusfoss kraftverk med rettigheter og forpliktelser og ansvar av enhver art fra 1. oktober 1980.

   Selegren kan etter nærmere avtale påta seg inntil videre å forestå driften av kraftverket på vegne av den nye eier.

   Kraftverksbetjeningen — 2 mann — skal tilbys ansettelse i BK i sine nåværende eller tilsvarende stillinger.

   Midlertidig leieboer i den i salget medfølgende bolig på gnr. 43, bnr. 166 i Modum skal få rimelig frist til å skaffe seg annen bolig.
9. Overdragelsen er forelagt for og godkjent av kreditormøte i A/S Union (Union Co.) 25. august 1980 og er også godkjent av Unions besluttende organer.
10. Mellomværender mellom partene i forbindelse med kraftleveringer gjøres opp uavhengig av nærværende kontrakt.
11. Kjøperen plikter straks å søke om nødvendige konsesjoner på erververvelse av Geithusfoss kraftverk med tilhørende rettigheter.

    Selgeren plikter å medvirke i den utstrekning dette er påkrevet.
12. Skjøte på grunneiendommer med tilhørende rettigheter og evntuelle andre hjemmelsdokumenter utstedes ved overtagelsen.

Gjensidige rettigheter m. h. t. adkomst m. v., jfr. pkt. 3, 4, 6 og 7, blir å tinglyse som heftelser på de angjeldende eiendommer.

I forbindelse med overtagelsen har kjøperen krav på å få utlevert fra selgeren i original eller kopi alle hjemmelsdokumenter og andre dokumenter som vedrører Geithusfoss kraftverk med tilhørende rettigheter, eventuelt med påtegning om overføring av rettigheter og forpliktelser til BK.»

På Vassdragsdirektoratets anmodning har Buskerud Kraftverker i brev av 31. oktober 1980 gitt følgende tilleggsopplysninger om Geithusfoss kraftverk:

«Vi viser til Deres forespørsel av 24. september 1980 og skal få gi følgende opplysninger:

Geithusfoss kraftstasjon beliggende i Modum kommune.
Idriftsatt 1961.
Produksjon bestem. år ..... 70 GWh
midl. år ..... 84 GWh
Fallhøyde 9,65 m.
Slukeevne 153 m³/sek.
Kaplanturbin, 17 450 Hk, 100 o/min.
Generator, 15 MVA, 6,6 kV.
Transformator, 15 MVA, 60±6×2 %/6,6 kV.
Damanlegg ferdigbygget i 1963 med
2 faste overløp à 15 og 24 m lengde,
1 stk. sektorluke à 18 m lengde
2 stk. klappeluker à 20 m lengde.

Med hensyn til de interesser utbyggingen berører, vil vi henvise til den tidligere oversendte kjøpekontrakt.

Produksjonen i Geithusfoss vil bli disponert til alm. forsyning innen Buskerud fylke. Vår kraftbalanse for kommende 5 år er som følger:

	1981	1982	1983	1984	1985
Bestilt/prognosert salg	2 114	2 293	2 411	2 547	2 676
Produksjon/kjøp	2 081	2 201	2 313	2 313	2 314

Vi håper med dette å ha gitt Dem de opplysninger som er nødvendige.»

Søknaden har vært forelagt Modum kommune og Buskerud fylkeskommune samt fylkesmannen i Buskerud.

Modum kommunestyre behandlet saken på møte 11. februar 1981. Fra rådmannens innstilling siteres:

«Det vises til vedlagte avtrykk av saksutredning (over fire sider) til elverksstyret om konsesjonssøknad fra Buskerud Kraftverker for Geithusfoss kraftverk.

Fra konsesjonssøknadene kan opplyses at Buskerud Kraftverker kjøper Geithusfoss kraftverk med tilhørende vannfall, anlegg og rettigheter m. v. av A/S Drammenselvens Papirfabrikker for 112 mill. kroner. Salget omfatter grunneiendommene Geithusfoss kraftstasjon I, II og III med et samlet areal på 18 307 m². Vannfallsrettighetene er knyttet til eiendommene Skredsvik og Ilaug med rett til oppdemming av Bergsjø og medeierskap i reguleringene av Begnavassdraget, Randsfjorden og Tyrifjorden. Avtalen omfatter også kraftledninger fra kraftstasjonen og over elva til fylkeslinja på Furumo og en jordkabel fra Gravfoss sekundærstasjon for reserve kraftforbindelse og fjernstyringsanlegg. Kjøpekontrakten fastsetter overdragelse 1. oktober 1980. Med kontrakten følger kopi av en erklæring av 7. desember 1916 fra A. C. Skjenneberg om at han fraskriver seg adgangen til å utnytte Vikerfossen som kraftkilde. Modum kommune overtok denne eiendommen i 1973 (Øya på Vikersund vest).

Elverksstyret behandlet saken i møte 19. januar 1981. Styret vedtok å foreslå at kommunestyret treffer slikt vedtak:

«I medhold av lov av 14. desember 1917 nr. 16 anbefaler kommunestyret konsesjon gitt til Buskerud Kraftverker for erverv og drift av Geithusfoss kraftverk i samsvar

med søknader av 17. september og 20. oktober 1980. Kommunestyret bemerker at Modum kommune eier fallrettighetene i Vikerfoss selv om retten til å utnytte fallet er frafalt på visse vilkår.

Kommunestyret ber om at det blir satt følgende vilkår:

1. Konsesjonskraft tildeles kommunen i størst mulig utstrekning til rimeligste vilkår innenfor lovens ramme.
2. Statens rettigheter til uttak av konsesjonskraft overføres til Modum kommune.
3. Konsesjonskraften leveres ved stasjonen transformert til 22 kV uten utgift for kommunen.
4. Konsesjonsavgift tildeles kommunen med høyeste avgiftssats som loven gir høve til.
5. Kommunen tildeles andre rettigheter og fordeler som til vanlig blir fastsatt i forbindelse med kraftutbygging.»

Rådmannen har deltatt under forberedelsen av saken og har ikke noe å tilføye.

Rådmannen tilrår 21. januar 1981 slik innstilling:

Kommunestyret vedtar forslaget av 19. januar 1981 fra elverksstyret om konsesjon til Buskerud Kraftverker for erverv og drift av Geithusfoss kraftverk.»

Kommunestyret sluttet seg enstemmig til rådmannens innstilling i tråd med formannskapets enstemmige vedtak av 29. februar 1981.

Buskerud fylkesting behandlet saken under fylkestingets møte 24. september 1980, og vedtok bl. a. å erverve Geithusfoss kraftverk omfattende følgende eiendommer: G.nr. 43, b.nr. 166, 167 og 168 i Modum med tilliggende rettigheter.

Fylkesmannen i Buskerud har ingen merknader til søknaden og anbefaler konsesjon, jfr. brev av 30. januar 1981.

Hovedstyret vil bemerke:

I konferanse 27. august 1980 tok Regjeringen stilling til en plan for konsolidering av A/S Union. Ett av tiltakene i denne planen var salg av Geithusfoss kraftverk til Buskerud Kraftverker for 112 mill. kroner. Overdragelsen av kraftverket med tilhørende rettigheter er betinget av konsesjon i henhold til ervervsloven av 14. desember 1917 og det er denne søknad som foreligger til behandling.

I forbindelse med overdragelsen er det utarbeidet en kjøpekontrakt som detaljert beskriver de eiendommer og rettigheter salget omfatter, bl. a. grunneiendommer, fallrettigheter, oppdemmingsrettigheter, reguleringsrettigheter, kraftoverføringslinjer m. v.

Geithusfoss kraftverk som ligger i Modum kommune, ble satt i drift i 1961. Kraftverket utnytter en fallhøyde på ca. 9,6 m i Drammenselva og har en midlere årsproduksjon på 84 GWh. Bestemmende årsproduksjon er 70 GWh. Det er installert en kaplanturbin på 17 450 HK som har en slukeevne på 153 m^3/s. Damanlegget som ble ferdigbygget i 1963 har to faste overløp på 15 og 25 m lengde, 1 sektorluke på 18 m og 2 klappeluker hver på 20 m.

Kraftproduksjonen forutsettes disponert til alminnelig forsyning innen Buskerud fylke.

Søknaden er forelagt Modum kommune, Buskerud fylkeskommune og fylkesmannen i Buskerud som samtlige har tilrådd søknaden. Modum kommune har imidlertid fremmet flere krav ved eventuell konsesjon. Det er ikke i noen av uttalelsene pekt på ulemper for omgivelsene ved kraftverksdriften og det er heller ikke fremkommet noe ønske om å ta den nåværende kraftverksdriften opp til revisjon.

Hovedstyret vil anbefale den omsøkte ervervstillatelse gitt på de vilkår som følger vedlagt. Om vilkårene bemerkes generelt at disse faller i tråd med de vilkår som i alminnelighet knyttes til ervervskonsesjoner. Samtidig er det tatt i betraktning at kraftverket er bygd og vil bli drevet videre i sin nåværende form. Derfor er det sløyfet en del vanlige vilkår som bare har betydning for selve utbyggingen.

Om de enkelte vilkår bemerkes:

Konsesjonstid, post 1.

Hovedstyret vil foreslå ubegrenset konsesjonstid i overensstemmelse med ervervslovens § 4 og med forbehold om anledning til å revidere vilkårene etter 50 år.

Årlige avgifter, post 2.

Vassdragsdirektoratet har beregnet at med de foretatte reguleringer i vassdraget, representerer regulert vassføring i medianåret en kraftmengde på 16 343 nat.-hk.

Modum kommune har fremmet krav om at avgiftssatsen fastsettes til lovens maksimum. Hovedstyret er av den oppfatning at avgiftene må fastsettes i overensstemmelse med de i dag alminnelige satser og er blitt stående ved å foreslå kr. 1,50 pr. nat.-hk til staten og kr. 8,00 pr. nat.-hk til kommuner.

Reguleringsavgiftene kommer til fratrekk i beløpet.

Tilsyn og godkjenning av planer, post 6.

Hovedstyret forutsetter at det kan gis pålegg om ytterligere opprydding for så vidt angår de anlegg som er etablert. Eventulle pålegg i så henseende vil bli planlagt og utført i samråd med Vassdragsdirektoratet som også innehar kontrollfunksjonen med oppryddingsarbeidene.

Kraftavgivelse, post 9.

Modum kommune har fremmet krav om at statens rettigheter til uttak av konsesjonskraft overføres til kommunen. Videre krever kommunen at konsesjonskraften leveres ved kraftstasjonen transformert til 22 kV uten utgift for kommunen og at kraften leveres på rimelige vilkår.

Hovedstyret vil foreslå det vanlige vilkår for kraftavgivelse til stat og kommune i tråd med ervervslovens § 2, post 12. Det har imidlertid aldri forekommet at statens konsesjonskraftandel er overført til noen kommune og Hovedstyret kan vanskelig se at det i det foreliggende tilfelle er så pass tungtveiende argumenter til stede at denne praksis bør fravikes.

Behandlet på Hovedstyrets møte 14. desember 1981.»

Hovedstyrets utkast til vilkår for tillatelse for Buskerud Kraftverker til å erverve fallrettigheter i Dramselva vedrørende Geithusfoss kraftverk:

1.
(Konsesjonstid.)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.
(Konsesjonsavgifter.)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 8,00 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.
(Kontroll med betaling av avgifter m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 9 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.
(Bruk av norske varer.)

Konsesjonæren skal ved eventuell ombygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.
(Forsikring.)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.
(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av an-

legg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

7.
(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten. med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

8.
(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

9.
(Konsesjonskraft.)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1,00 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko for så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

10.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 9 eller 10, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

11.

(Tinglysing.)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.

Modum kommune har i brev av 29. januar 1982 avgitt følgende uttalelse i saken:

«Kommunestyret behandlet i møte 11. februar 1981 konsesjonssøknad fra Buskerud Kraftverker for erverv av Geithusfoss kraftverk fra A/S Union (Union Co.). Kommunestyret vedtok følgende forslag fra elverksstyret:

«I medhold av lov av 14. desember 1917 nr. 16 anbefaler kommunestyret konsesjon gitt til Buskerud Kraftverker for erverv og drift av Geithusfoss kraftverk i samsvar med søknader av 17. september og 20 .oktober 1980. Kommunestyret bemerker at Modum kommune eier fallrettighetene i Vikerfoss selv om retten til å utnytte fallet er frafalt på visse vilkår. Kommunestyret ber om at det blir satt følgende vilkår:

1. Konsesjonskraft tildeles kommunen i størst mulig utstrekning til rimeligste vilkår innenfor lovens ramme.
2. Statens rettigheter til uttak av konsesjonskraft overføres til Modum kommune.
3. Konsesjonskraften leveres ved stasjonen transformert til 22 kV uten utgift for kommunen.
4. Konsesjonsavgift tildeles kommunen med høyeste avgiftssats som loven gir høve til.
5. Kommunen tildeles andre rettigheter og fordeler som til vanlig blir fastsatt i forbindelse med kraftutbygging.»

Olje- og energidepartementet har den 23. desember 1981 oversendt innstilling fra hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen i saken. Eventuell uttalelse fra kommunen kan sendes departementet innen 8. februar.

Innstillingen er på 20 sider. Om konsesjonsavgift heter det bl. a.:

«Vassdragsdirektoratet har beregnet at med de foretatte reguleringer i vassdraget, representerer regulert vassføring i medianåret en kraftmengde på 16 343 nat.-hk.

Modum kommune har fremmet krav om at avgiftssatsen fastsettes til lovens maksimum. Hovedstyret er av den oppfatning at avgiftene må fastsettes i overensstemmelse med de i dag alminnelige satser og er blitt stående ved å foreslå kr. 1,50 pr. nat.-hk til staten og kr. 8,00 pr. nat.-hk til kommuner.

Reguleringsavgiftene kommer til fratrekk i beløpet.»

Om konsesjonskraft heter det i innstillingen:

«Modum kommune har fremmet krav om at statens rettigheter til uttak av konsesjonskraft overføres til kommunen. Videre krever kommunen at konsesjonskraften leveres ved kraftstasjonen transformert til 22 kV uten utgift for kommunen og at kraften leveres på rimelige vilkår. Hovedstyret vil foreslå det vanlige vilkår for kraftavgivelse til stat og kommune i tråd med ervervslovens § 2, post 12. Det har imidlertid aldri forekommet at statens konsesjonskraftsandel er overført til noen kommune og Hovedstyret kan vanskelig se at det i det foreliggende tilfelle er så pass tungtveiende argumenter til stede at denne praksis bør fravikes.»

Rådmannen har bedt elverkssjefen om å gjennomgå saken og sette opp et notat. Det vises til vedlagte avtrykk av notat over to sider av 15. januar 1982. Videre følger avtrykk av brev av 2. november 1981 fra Olje- og energidepartementet til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen om avgivelse, fordeling og pris på konsesjonskraft. Elverkssjefen har vist til dette brevet i sitt notat.

Rådmannen er enig med elverkssjefen i at Modum kommune står i en så spesiell stilling at konsesjonsavgifta må bli større enn NVE foreslår. Når det gjelder konsesjonskraften, vil denne kostnadsmessig bety ikke så lite for elverkets utgifter til strømkjøp. De 7,3 GWh som er nevnt, tilsvarer ca. 6 pst. av forbruket i Modum i 1980.

Det kan synes vanskelig å nå fram med ønsket om fri omtransformering av konsesjonskraften, og rådmannen vil foreslå at kommunen lar dette punktet falle.

Svarfristen er så kort at det ikke blir tid til å forelegge saken for kommunestyret. Det tilligger også formannskapet å kunne avgi uttalelse. Saken er imidlertid av så vidt stor allmenn interesse at kommunestyret bør orienteres .

Rådmannen tilrår 19. januar 1982 slikt vedtak:

Formannskapet viser til at vannfallene i Modum i det alt vesentlige er overdratt før konsesjonslovene trådte i kraft, og at kommunen i dag ikke har noen konsesjonskraft og bare et lite beløp (ca. kr. 30 000) i konsesjonsavgift på tross av store produksjonsanlegg innen sine grenser. En stor del av denne konsesjonsfrie kraftproduksjonen er opprinnelig brukt i treforedlingsindustrien. Antall arbeidsplasser innen denne industrien er redusert med 400—500 i løpet av de senere årene. Kommunen har gjort en betydelig innsats for å erstatte disse arbeidsplassene, og dette arbeidet må fortsette i årene framover. Modum kommune synes derfor å stå i en helt spesiell stilling, og formannskapet må derfor be om at konsesjonsavgifta settes høyere enn foreslått av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen. Formannskapet forutsetter videre at konsesjonskraften blir gitt fra overdragelsestidspunktet for kraftverket, og at prisen blir fastsatt etter retningslinjer i departementets brev av 2. november 1981.

Saken oversendes kommunestyret til orientering.

Saken er behandlet av formannskapet i møte 28. d. m. Rådmannens tilråding ble vedtatt.»

Som vedlegg til kommunens uttalelse fulgte følgende notat datert 15. januar 1982, fra elverksjefen i Modum:

«*Notat vedrørende ervervskonsesjon Geithusfoss kraftverk.*

Modum kommunestyre har tidligere behandlet saken i møte den 11. februar 1981. I tråd med elverksstyrets tilråing ble det fra kommunens side satt vilkår om tildeling av konsesjonskraft om konsesjonsavgifter bl. a.

Avtrykk av NVE's brev datert 15. desember 1981, til Olje- og energidepartementet er mottatt til gjennomgåelse og eventuelle kommentarer. Med nevnte brev følger «Utkast til vilkår for tillatelse for Buskerud Kraftverker til å erverve fallrettigheter i Drammenselva vedrørende Geithusfoss kraftverk». Utkastet har 11 hovedavsnitt. Hovedavsnitt 2 og 9 behandler henholdsvis konsesjonsavgifter og konsesjonskraft.

Med bakgrunn i opplysninger innhentet fra vassdragsdirektoratet og elektrisitetsdirektoratet kan følgende sies om konsesjonsavgiftene og konsesjonskraften:

Konsesjonsavgifter:

I utkastet er foreslått kr. 8,00 pr. nat-hk til kommuner. Dette med den begrunnelse at dette er dagens alminnelige satser. Det følger av hovedstyrets kommentarer at vassdragsdirektoratet har beregnet vassføringen i medianåret (etter regulering) til 16 343 nat.-hk.

Konsesjonsavgiften til Modum blir:

Kr. 8×16 343 —reguleringsavgiftene til andre kommuner.

Avgiftene til andre kommuner p. g. a. reguleringene som Geithusfoss kraftverk benytter kan dreie seg om ca. 30—40 tusen kroner.

Loven sier vedr. konsesjonsavgifter: «. . . i regelen ikke over 10 kroner pr. naturhestekraft, . . . I særlige tilfelle kan avgiften settes høyere.»

Høyere avgiftssats bør kreves. Begrunnelse for dette er kanskje: Gjennomsnittsinntekten, alderssammensetningen ,nedlegging av industriarbeidsplasser, fremskaffe nye arbeidsplasser for å nevne noen tanker.

Konsesjonskraft:

Modum kommune har rett på konsesjonskraft i h.h.t. loven. Konsesjonskraftspørsmålet spesielt fordelingen mellom magasinkommuner, fallkommuner og kraftverkskommunen samt prisen på konsesjonskraften er noe usikker. Dette med bakgrunn i nye vurderinger som synes å slå gjennom, men som det på langt nær er full enighet om.

Konsesjonskraftmengden er av vassdragsdirektoratet beregnet til 8,64 G W h totalt (16 343 nat.-hk×0,1×0,736 kW/nat.-hk×0,82 ×8 760 h) kW.

Av de 16 343 nat.-hk er ca. 5 200 nat.-hk økning p. g. a. reguleringene.

Etter tidligere praksis når det gjelder konsesjonskraft fra reguleringene fordeles kraften i forholdet 48,5/48,5/3 pst. til henholdsvis magasin-/fall-/kraftstasjonskommunene.

Denne fordeling synes det vanskelig å unngå når det gjelder konsesjonskraften fra det regulerte vannet. Konsesjonskraften for det uregulerte vannet derimot synes det sannsynlig at Modum kommune skal ha i sin helhet. Dette kan en imidlertid ikke være helt sikker på før endelig tildeling foreligger.

Under de nevnte forutsetninger blir Modums andel av konsesjonskraften: 7,3 G W h.

Det fremgår av konsesjonsforslaget at konsesjonskraften ikke kan påregnes levert 22 kV i Geithusfoss. Dette medfører at det må betales overføringsavgift til en av sekundærstasjonene, eller at elverket bekoster transformator for opptransformering til 22 kV.

Med hensyn til tidspunktet for uttak av konsesjonskraft så vil dette sannsynlig bli tildelt fra den tid konsesjonen blir gitt. Det synes imidlertid naturlig at kraften kreves fra den dag BK overtok kraftverket, det vil si fra 1. oktober 1980.

Med hensyn til prisen på konsesjonskraft vises til OED's brev av 2. november 1981 til NVE hvor det angis hvordan prisfastsettingen skal skje. Den angitte beregningsmåte tilsier at konsesjonskraftprisen vil bli i størrelsen 4—5 øre pr. kWh, i h.h.t. uttalelser fra OED's representanter.

Fylkeskraftprisen, helårskraft, er 12,67 øre pr. kWh fra 1. januar 1982. Fra fylkesverket er oppgitt prisøkninger på henholdsvis 25 pst., 20 pst. og 15 pst. i årene 1983—85.»

Buskerud fylkeskommune har i brev av 9. februar 1982 uttalt følgende i anledning saken:

«Det vises til departementets brev av 23. desember 1981 med vedlegg.
Innstillingen fra Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen av 15. desember 1981 har vært forelagt energikonsulenten for Buskerud, som i sin uttalelse av 2. februar 1982 ikke har merknader til innstillingen.
Under henvisning til at det var en forutsetning for fylkestingets vedtak om å erverve Geithusfoss kraftverk, sak 69/80, at det ble gitt ervervskonsesjon, finner en ikke grunn til å forelegge saken for fylkesutvalget.
Fylkesrådmannen har ingen merknader til saken.»

Departementet skal bemerke:

Buskerud Kraftverker har i brev av 17. september 1980 søkt om tillatelse til erverv av fallrettighetene som er utnyttet eller kan utnyttes ved utbygging i Geithusfoss kraftverk.

Geithusfoss kraftverk ble solgt til Buskerud Kraftverker i forbindelse med en plan for konsolidering av A/S Union som ble vedtatt i Regjeringen i regjeringskonferanse 27. august 1980.

Geithusfoss kraftverk ligger i Modum kommune i Buskerud fylke.

Kraftverket ble satt i drift i 1961 og utnytter en fallhøyde på ca. 9,6 m i Drammenselva. Midlere årsproduksjon og 84 GWh.

Kraftproduksjonen forutsettes disponert til alminnelig forsyning innen Buskerud fylke.

Hovedstyret tilrår at ervervstillatelse blir gitt.

Modum kommune og Buskerud fylkeskommune har uttalt seg i saken og begge anbefaler at konsesjon blir gitt. Modum kommune har imidlertid noen bemerkninger til vilkårene. En viser i den forbindelse til departementets bemerkninger til konsesjonsvilkårene.

Olje- og energidepartementet tilrår at det gis tillatelse etter ervervsloven til erverv av de omsøkte fallrettigheter .

Tillatelsen foreslås gitt på vilkår som foreslått av Hovedstyret.

De foreslåtte vilkår er i samsvar med vanlige vilkår som knyttes til ervervskonsesjoner, men det er tatt hensyn til at kraftverket er bygd og vil bli drevet i sin nåværende form. Vilkår som bare har betydning for selve utbyggingen er derfor sløyfet.

Departementets bemerkninger til vilkårene:

Post 2. *Årlige avgifter.*

Hovedstyret har foreslått at den årlige avgift settes til kr. 8 pr. nat.-hk til kommunen og kr. 1,50 pr. nat.-hk til staten.

Modum kommune peker på at vannfallene i Modum i det alt vesentlige er overdratt før konsesjonslovene trådte i kraft og at kommunen i dag bare har et lite beløp i konsesjonsavgift på tross av store produksjonsanlegg innen sine grenser. Modum kommune mener bl. a. på bakgrunn av dette å stå i en spesiell stilling og ber om at konsesjonsavgiften settes høyere enn foreslått av NVE.

På bakgrunn av at dette bare gjelder overtagelse av fallrettigheter uten nye naturinngrep finner Olje- og energidepartementet ikke å ville sette avgiften høyere enn foreslått av Hovedstyret. Departementet tilrår at avgiftene fastsettes i samsvar med Hovedstyrets forslag. Departementet forutsetter at avgiftene gjøres gjeldende fra overdragelsestidspunktet, dvs. 1. oktober 1980, og etterbetales fra dette tidspunkt.

Det bemerkes at reguleringsavgiftene kommer til fratrekk.

Post 6. *Tilsyn og godkjenning av planer.*

I likhet med Hovedstyret forutsetter departementet at det kan gis pålegg om ytterligere opprydding for så vidt angår de anlegg som er etablert.

Post 9. *Kraftavgivelse.*

Hovedstyret har foreslått det vanlige vilkår i samsvar med ervervslovens § 2, post 12.

Modum kommune forutsetter at konsesjonskraften blir gitt fra overdragelsestidspunktet for kraftverket, og at prisen blir fastsatt etter retningslinjer i departementets brev av 2. november 1981.

Departementet vil bemerke at retten til uttak av konsesjonskraft først kan begynne å løpe fra konsesjonsdato. Prisen blir å fastsette i samsvar med retningslinjene i ovennevnte brev.

Når det gjelder kommunens krav om at statens rett til uttak av konsesjonskraft overføres til kommunen, viser departementet til Hovedstyrets bemerkninger som en slutter seg til.

Departementet slutter seg til Hovedstyrets forslag til vilkår.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om konsesjon for vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av 14. desember 1917, gis Buskerud Kraftverker tillatelse til erverv av fallrettighetene som er utnyttet eller kan utnyttes i Geithusfoss kraftverk.

22. A/S Nordkraft.

(Endring av manøvreringsreglement for Sørfjord kraftverk.)

(Olje- og energidepartementets samtykke 4. oktober 1982.)

«Det vises til søknad av 1. mars 1982.

Olje- og energidepartementet finner å kunne gi tillatelse til at planene for Sørfjord kraftverk endres, slik at flommen i Sørfjordvassdraget på strekningen Brynvatn—Sørfjorden økes. Planendringen gjøres for å spare utgiftene til luker samtidig som menøvreringen blir enklere.

Ny post 2 i manøvreringsreglementet for Sørfjord kraftverk blir etter planendringen sålydende:

«Ved manøvreringen skal flommene fra Brynvatn begrenses ved at lukene i overføringstunnelen fra Kjerringvatn stenges ved en vasstand på kote 515,8 m i Brynvatn. For øvrig kan tappingen skje etter A/S Nordkrafts behov.»

Tillatelsen er i samsvar med Hovedstyrets tilråding.

Spørsmålet vedrørende Austerdalsoverføringen vil bli tatt opp i den St. prp. som skal legges fram.»

23. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

(Direktoratet for Statskraftverkene. Frafall av reguleringstillatelse for Torbuvatn i Lilledalselva (Aura kraftverk).)

Olje- og energidepartementets samtykke 18. oktober 1982.

«Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i innstilling datert 16. desember 1981 overfor Olje- og energidepartementet foreslått at beslutningen om statsregulering av Torbuvatn bør oppheves. Ved kongelig resolusjon av 31. juli 1953 ble det fastsatt reguleringsbestemmelser for statsregulering av Aura og Lilledalsvassdraget som også omfattet regulering av Torbuvatn.

Ifølge ovennevnte innstilling fra Hovedstyret er Torbuvatnet nå det eneste vann i det aktuelle område som ikke er vesentlig berørt av regulering og det skal være et godt fiskevann. Hovedstyret er av den oppfatning at det er gått svært lang tid siden tillatelsen ble gitt uten at det er foretatt annen regulering enn en liten senking. Videre er det i mellomtiden bygget flere hytter rundt vannet. Det er ikke fremkommet innvendinger mot søknaden. Hovedstyret finner det således riktig å holde dette vannet unntatt fra regulering ut i fra frilufts- og naturvernmessige hensyn.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyrets forslag og antar at forslaget kan anses som en mindre planendring som departementet har fullmakt til å ta standpunkt til.

Departementet tillater etter dette at regulering av Torbuvatn i Lilledalselv ikke foretas. Det forutsettes at det foretas en skikkelig opprydding og restaurering av det tidligere anleggsområdet ved Torbuvatn.

I manøvreringsreglementet for statsregulering av Aura og Lilledalsvassdraget, fastsatt ved kongelig resolusjon av 31. juli 1952, går som følge av ovenstående post 1 b ut.»

24. Norsk Wallboard A/S.

(Fornyet konsesjon på leie av inntil 7 000 kW fastkraft fra Gjøvik Elektrisitetsverk, fornyet og utvidet konsesjon på leie av inntil 7 000 kW fastkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og fornyet konsesjon på leie av inntil 30 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og Kristiansand Elektrisitetsverk.)

Kongelig resolusjon av 3. desember 1982.

Ved kgl. res. av 23. februar 1973 fikk Norsk Wallboard A/S tillatelse til å leie inntil 7 000 kW fastkraft fra Gjøvik Elektrisitetsverk, inntil 4 000 kW fastkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og inntil 30 000 kW tilfeldig kraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og Kristiansand Elektrisitetsverk.

Ved kgl. res. av 26. oktober 1973 fikk Norsk Wallboard A/S tillatelse til å leie inntil 30 000 kW tilfeldig kraft fra Statskraftverkene, og ved kgl. res. av 26. mars 1976 fikk selskapet leiet ytterligere inntil 2 000 kW fastkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk.

Samtlige konsesjoner er tidsbegrenset til 1. januar 1980.

I brev av 18. desember 1979 søker Norsk Wallboard A/S om fornyelse og noe utvidelse av konsesjonene på kraftleie.

Departementets tilråding er i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjonen foreslås gitt på vesentlig samme vilkår som tidligere.

Søknaden lyder slik:

«Vi tillater oss herved å søke om fornyelse av våre konsesjoner på kraftleie.

Videre søker vi om utvidelse av våre konsesjoner på kraftleie av primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk fra 6 000 kW til 7 000 kW.

Konsesjonene vi søker om fornyelse av er:

Gitt ved kgl. res. av 23. februar 1973 på leie av
inntil 7 000 kW primakraft fra Gjøvik Elektrisitetsverk,
inntil 4 000 kW primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk,
inntil 30 000 kW spillkraft fra Vest-Agder

Elektrisitetsverk og Kristiansand Elektrisitetsverk.

Gitt ved kgl. res. av 26. oktober 1973 på leie av
inntil 30 000 kW spillkraft fra Statskraftverkene.

Gitt ved kgl. res. av 26. mars 1976 på leie av ytterligere
inntil 2 000 kW primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk.

Årsaken til at vi søker om utvidelse av våre konsesjoner på leie av primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk, er at vi satser i vesentlig sterkere grad på videreforedling av våre produkter, og det er dette som er årsaken til økningen i kraftbehovet.

Vi vedlegger kopi av kontrakter om levering av kraft
mellom Vest-Agder Elektrisitetsverk og Norsk Wallboard A/S,
mellom Gjøvik Elektrisittsverk og Norsk Wallboard A/S,
mellom Statskraftverkene og Norsk Wallboard A/S.

Når det gjelder kontrakt mellom Vest-Agder Elektrisitetsverk og Norsk Wallboard A/S om levering av primakraft, så utløp denne 1. september 1979. På grunn av prisstoppen har vi avtalt med Vest-Agder Elektrisitetsverk at kontrakten skal gjelde inntil prisstoppen opphører, dog foreløpig ikke lenger enn til 1. januar 1980.

Vi har også diskutert forhøyelse av kontraktskvantumet, noe som det etter Vest-Agder Elektrisitetsverks mening ikke skulle by på problemer å kunne gjennomføre. Vi forutsetter at en ny kontrakt om levering av primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk vil bygge på samme prinsipper som nåværende kontrakt.

Søknaden sendes i 3 eksemplarer med de nødvendige bilag. Likeledes følger erklæring, undertegnet av styret, som bekrefter at vedlagte dokumenter er uttømmende og dekker det reelle forhold ved Norsk Wallboard A/S.»

Avgitte uttalelser.

Vennesla kommunestyre har i møte 31. januar 1980 enstemmig fattet følgende vedtak:

«Vennesla kommunestyre har ingen merknader til at Norsk Wallboard A/S gis konsesjon på kraftleie i samsvar med bedriftens søknad av 18. desember 1979.»

Vest-Agder fylkeskommune har i brev av 27. mars 1980 til fylkesmannen meddelt at fylkesutvalget behandlet saken i møte 25. mars 1980 og gjorde enstemmig vedtak i samsvar med følgende innstilling fra fylkesrådmannen:

«Fylkeskommunen blir bedt om å avgi uttalelser til en rekke søknader i forbindelse med utbygging innen elektrisitetsforsyningen, og bruk av elektrisk kraft. Det kan være bygging av kraftstasjoner, linjer, transformatorer o. l. Mindre saker behandles administrativt, mens de større legges fram for fylkesutvalget.

Denne sak er kanskje ikke så stor, men jeg finnr likevel å ville legge den fram for fylkesutvalget.

Norsk Wallboard A/S i Vennesla har konsesjon på kraftleie av 6 000 kW (6 GWh) fastkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk. Bedriften søker om fornyelse av denne konsesjon, samt konsesjon på ytterligere 1 000 kW (1 GWh). Bedriften satser i sterkere grad på videreforedling og trenger i den forbindelse mer fastkraft.

Etter anmodning til sentralmyndighetene og som grunnlag for fylkesplanen, ble det i 1977 utarbeidet prognoser for elektrisitetsforbruket fram til 1995. Det vises til fylkesplanens kapittel 18.

Kraftbalanse — Vest-Agder (GWh).

Brutto fastkraftbehov:	1977	1978	1979	1980	1985	1990	1995
KEV Høy prognose	1 052	1 084	1 118	1 154	1 348	1 530	1 686
KEV Lav prognose	1 052	1 073	1 092	1 112	1 215	1 294	1 323
VAE Høy prognose	1 872	1 919	2 008	2 063	2 369	2 498	2 622
VAE Lav prognose	1 821	1 864	1 951	2 005	2 310	2 442	2 496
Vest-Agder Høy prognose	2 924	3 003	3 126	3 217	3 717	4 028	4 308
Vest-Agder Lav prognose	2 873	2 937	3 043	3 177	3 525	3 736	3 819
KEV Fastkrafttilgang	1 187	1 137	1 141	1 143	1 284	1 622	1 672
VAE Fastkraftilgang	1 958	2 041	2 125	2 240	2 402	2 692	2 710
Vest-Agder Fastkrafttilgang	3 140	3 178	3 266	3 383	3 686	4 314	4 382
KEV Balanse Høy prognose	135	53	23	÷11	÷64	92	÷14
KEV Balanse Lav prognose	135	64	49	31	69	328	349
VAE Balanse Høy prognose	81	122	117	177	33	194	88
VAE Balanse Lav prognose	132	177	174	235	92	250	214
Vest-Agder Balanse Høy prognose	216	175	140	166	÷31	286	74
Vest-Agder Balanse Lav prognose	267	241	223	266	161	578	563

Registrert forbruk:			
KEV	1 043	1 053	1 088
VAE	1 772	1 843	1 915
Vest-Agder	2 815	2 896	3 003

Forbruk sammenliknet med:	1977	1978	1979
Høy prognose	÷109	÷107	÷123
Lav prognose	÷ 58	÷ 41	÷ 40

I prognosen er det regnet med konstant fastkraft til kraftintensiv industri.

Ovenstående tabell viser at registrert forbruk ligger lavere enn lav prognose, dvs. at fylkets kraftoverskott er større enn beregnet.

I forhold til prognosen ser det ut til å være god mulighet for å imøtekomme søknaden. Vest-Agder Elektrisitetsverk har også opplyst at det ikke skulle by på problemer å levere omsøkte kraft.

Dette at bedriftene satser på større grad av foredling må anses som gunstig.

Med dette rår jeg fylkesutvalget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Fylkesutvalget vil anbefale at Norsk Wallboard A/S, Vennesla, får konsesjon på tilsammen 7 000 kW fastkraft som omsøkt den 18. desember 1979.»

F y l k e s m a n n e n i V e s t - A g d e r har i brev til NVE av 2. april 1980 bl. a. meddelt:

«Vest-Agder fylkeskommune har vurdert saken på bakgrunn av blant annet foreliggende prognoser for kraftforbruket fram til 1995 sett i forhold til registrert forbruk, og har funnet at fylkets kraftoverskott er større enn beregnet. Det antas at levering av kraften ikke vil by på problemer for Vest-Agder Elektrisitetsverk.

Søknaden blir anbefalt.

Jeg anbefaler etter dette at konsesjonen må bli gitt i overensstemmelse med søknaden.»

G j ø v i k k o m m u n e s t y r e har i møte 2. juli 1980 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtatt:

«1. Gjøvik kommune anbefaler at søknad av 18. desember 1979 fra Norsk Wallboard A/S om fornyet konsesjon på leie av inntil 7 000 kW primakraft fra Gjøvik El.-verk innvilges.
2. Gjøvik kommune anbefaler at Norsk Wallboard A/S i henhold til søknad av 18. desember 1979, og foreliggende avtaleforslag av 4. juni 1980 mellom søkeren og Gjøvik El.verk gis konsesjon på leie inntil 15 000 kW spillkraft fra Gjøvik E.verk.»

O p p l a n d f y l k e s k o m m u n e har i brev av 7. mars 1980 til fylkesmannen meddelt at fylkesutvalget i møte 26. februar 1980 enstemmig vedtok fylkesrådmannens innstilling. Denne lyder bl. a.:

«Søknaden har vært forelagt Oppland fylkes el-verk til vurdering. Derfra er det uttalt:

«Søknaden om fornyet konsesjon gjelder, forsåvidt angår Oppland, 7 000 kW primakraft fra Gjøvik Elektrisitetsverk.

Under forutsetning av anbefaling fra Gjøvik Elektrisitetsverk har ikke Oppland fylkes elektrisitetsverk noe å innvende mot fornyelse av konsesjon.»

På bakgrunn av at søknaden også er forelagt for Gjøvik kommune, finner fylkesrådmannen ingen grunn til å forelegge saken for Gjøvik Elektrisitetsverk.

Norsk Wallboard A/S representerer en betydelig arbeidsplass på Gjøvik. Dessuten er bedriften av en slik størrelse at den gir betydelig positive ringvirkninger i distriktet, først og fremst for virkesleverandører men også for andre næringsdrivende og Norges Statsbaner. Fylkesrådmannen vil i denne forbindelse også peke på de vurderinger som ligger bak Oppland Industriselskap's engasjement for å sikre fortsatt drift ved bedriftens avdeling på Gjøvik. På denne bakgrunn ser fylkesrådmannen det som helt vesentlig at Norsk Wallboard A/S sikres tilstrekkelig tilgang på elektrisk kraft og vil tilrå fylkesutvalget å fatte slikt

v e d t a k :

Oppland fylke anbefaler at Norsk Wallboard A/S gis konsesjon på kraftleie i samsvar med søknad av 18. desember 1979.»»

F y l k e s m a n n e n i O p p l a n d har i brev av 15. august 1980 til NVE meddelt at han ikke har noen merknader til søknaden og tilrår at konsesjon gis.

I n d u s t r i d e p a r t e m e n t e t og K r i s t i a n s a n d E l e k t r i s i t e t s v e r k har i brever av 10. januar og 21. februar 1980 til NVE meddelt at de ikke har noen bemerkninger til søknaden.

S t a t s k r a f t v e r k e n e har 2. juni 1980 meddelt:

«Den konsesjonssøknad som foreligger gjelder for Statskraftverkene utelukkende spillkraftleveransen i henhold til kontrakt av 23. juli 1964 og påtegning av 18. februar 1972.

Det er ikke inntrått noen endringer i dette kontraktforhold og vi har derfor ikke noe å bemerke til en fornyelse av denne del av konsesjonen.»

Ny søknad om konsesjon på tilfeldig kraft til elektrokjelen i Gjøvik kommune.

I brev av 10. september 1980 til NVE har N o r s k W a l l b o a r d A / S meddelt følgende:

«Vi viser til vår søknad om konsesjon på kraftleie av 18. desember 1979 samt telefonsamtale med Deres herr Finn Skagen.

Etter at konsesjonssøknaden var sendt inn er der opprettet avtale mellom Gjøvik Elektrisitetsverk og Norsk Wallboard A/S om levering av spillkraft.

Videre er kontrakten mellom Statskraftverkene og Norsk Wallboard A/S om levering av spillkraft sagt opp.

Konsesjon som er gitt ved kgl. res. av 26. oktober 1973 på leie av inntil 30 000 kW spillkraft fra Statskraftverkene kan derfor gå ut, samtidig som at vi søker om at denne konsesjonen blir erstattet med ny konsesjon på leie av inntil 15 000 kW spillkraft fra Gjøvik Elektrisitetsverk.

Vi vedlegger kopi av kontrakt mellom Gjøvik Elektrisitetsverk og Norsk Wallboard A/S om levering av spillkraft.»

Gjøvik Elektrisitetsverk har i brev av 25. august 1980 meddelt:

«Viser til telefonsamtale og oversender vedlagt kopi av vedtatt avtale av 22. august 1980 mellom Norsk Wallboard A/S og Gjøvik El.-verk om levering av inntil 15 000 kW spillkraft.

Vi kan opplyse at kraften er planlagt overført på Gjøvik El.verks bestående 10 kV nett fra Gjøvik Trafostasjon til bedriftens kjeleanlegg.

Vi står gjerne til tjeneste med ytterligere opplysninger hvis nødvendig.»

Brevet av 10. september 1980 med bilag fra Norsk Wallboard A/S er forelagt Statskraftverkene som i brev av 26. september 1980 har meddelt:

«Vi viser til Deres forespørsel av 17. september 1980. Av søknaden med bilag fremgår det at Norsk Wallboard A/S nå har sluttet en kontrakt med Gjøvik elektrisitetsverk om en kjelekraftlevering på 15 MW.

Kontrakten mellom Norsk Wallboard A/S og Statskraftverkene om kjelkraftlevering på inntil 30 MW ble av Norsk Wallboard A/S oppsagt til utløp 31. desember 1977. I praksis var bedriftens kjelekraftbehov allerede da gradvis redusert, og lå vel på noe under 15 MW. Kjeleanlegget var blitt finansiert gjennom at Statskraftverkene i begynnelsen av kontraktstiden ikke oppkrevet energiavgift, inntil Statskraftverkenes tilgodehavende tilsvarte kjelekraftanleggets kostnader. Fra da av ble det derved opparbeidede lån tilbakebetalt ved et tillegg i kraftprisen på 0,07 øre/kWh. Ved kontraktens oppsigelse gjenstod et lån på kr. 161 469 som da forfalt til betaling som følge av oppsigelsen. Beløpet ble innbetalt til Statskraftverkene.

Etter at kontrakten utløp har det vært løpende kontakt mellom Norsk Wallboard A/S og Statskraftverkene om fortsatt leveranse, og man har vært enige om inntil videre å praktisere kontrakten, kun med en liten korreksjon for prisberegningen. I overensstemmelse hermed er kjelekraft levert så sent som uke nr. 27 i 1980.

Begge parter har tidligere gitt uttrykk for interesse for å oppta forhandlinger om en ny kontrakt. Når dette har trukket ut og hittil ikke blitt realisert, skyldes det først og fremst de usikre forhold omkring den fortsatte drift av Norsk Wallboard A/S's anlegg på Gjøvik. Vi har i denne forbindelse også hatt løpende kontakt med såvel Gjøvik elektrisitetsverk som med Oppland fylkes elektrisitetsverk, med forespørsel om de ville ha noe å innvende mot at vi sluttet ny kontrakt med Norsk Wallboard A/S. Ingen av de nevnte verker har gitt uttrykk for at de hadde innvendinger mot ny kontrakt. Vi har vært helt uvitende om den nye kontrakt mellom Gjøvik elektrisitetsverk og Norsk Wallboard A/S inntil Deres forespørsel kom. Med den åpenhet som vi hele tiden hittil har diskutert med alle mulige bedrørte parter finner vi den nye kontraktslutning påfallende, og vi synes ikke det er gått fram på en helt fair måte.

I tillegg til den forannevnte saksfremstilling vil vi også fremholde en mere prinsipiell holdning til spørsmålet om hvem som skal være leverandør av såvidt store spillkraftkvanta som det her er tale om. Denne vår holdning har vi tidligere gitt uttrykk for i vår uttalelse til Dem i brev av 9. november 1979 som gjaldt kjelekraftlevering til A/S Toten Cellulosefabrikk, og vi viser til siste avsnitt i brevet. Gjøvik elektrisitetsverk har ikke så store egne ressurser at det er naturlig at de har en slik leveranse som de her har sluttet kontrakt om, og vi mener at den godkjennelse av kontrakten ville stride mot den samordning som tilstrebes innen elektrisitetsforsyningen.»

Norsk Wallboard A/S har til dette bemerket følgende i brev av 3. november 1980:

«Vi mottok Deres skrivelse av 14. oktober 1980 med vedlegg angående rubriserte sak.

For ordens skyld bekrefter vi at Statskraftverkenes saksfremstilling i brev av 26. september 1980 er korrekt og at vi i og for seg ikk har hatt noe i mot å fornye kontrakten.

Imidlertid er vi blitt meddelt at Gjøvik Elektrisitetsverk har sagt opp avtalen med Statskraftverkene om overføring av kjelekraft til oss. Det er Gjøvik Elektrisitetsverk som står som eier av kabelanlegget fra Gjøvik Transformatorstasjon, Kallerud, ned til vår bedrift.

Det viktigste argument overfor oss er imidlertid at Gjøvik Elektrisitetsverk hevder at det er en fordel for kraftforsyningen i Gjøvik at Elektrisitetsverket også har hånd om kjelekraftleveransene, og at vi i hvert fall ikke skal få mindre kjelekraft ved et slikt arrangement.

Vi har videre vært av den oppfatning at Statskraftverkene var kontaktet om at Gjøvik Elektrisitetsverk ønsket å overta kjelekraftleveransene såvel til A/S Toten Cellulose som til oss. I brevet av 26. september 1980 fra Statskraftverkene ser vi at det nå er reist spørsmål av prinsipiell art om hvem som skal være leverandør av spillkraft.

Fra vår side er det derfor ønskelig at en avklaring skjer snarest mulig, slik at vi pånytt kan få ordnede forhold også når det gjelder kjelekraftleveranser.»

Statskraftverkene har i brev av 28. november 1980 bemerket:

«Vi viser til Deres brev av 17. november 1980, hvor vi fikk oversendt kopi av Norsk Wallboards svar til Dem av 3. november 1980.

Vi er glad for at Norsk Wallboard bekrefter vår saksfremstilling i vårt brev av 26. september 1980. Vi kan på vår side bekrefte at Gjøvik Elektrisitetsverk har sagt opp avtalen med oss om overføring av kjelekraft til Norsk Wallboard. Oppsigelsen skjedde omtrent samtidig med at Norsk Wallboard sa opp sin kontrakt med oss om kjelekraftleveringen. Oppsigelsestiden for denne var ett år, mens den for overføringsavtalen var fem år, hvorfor denne ikke utløper før 31. desember 1981. Av grunner som tidligere er nevnt er ny kjelekraftavtale foreløpig ikke opprettet, og det har følgelig heller ikke vært nødvendig ennå å inngå ny overføringsavtale. Det har imidlertid aldri fra Gjøvik Elektrisitetsverks side overfor oss vært antydet at det ikke

skulle la seg gjøre å få en ny avtale om overføring av kjelekraften. Den forandring som har vært drøftet i forhold til nåværende avtale har bl. a. vært at det kanskje ville være mest praktisk at den nye overføringsavtale burde sluttes med Norsk Wallboard og ikke med oss som kontraktspartner for Gjøvik Elektrisitetsverk. Men det har aldri vært kjent for oss at Gjøvik Elektrisitetsverk har vært ute etter å overta selve kraftleveransen før vi mottok Deres brev til oss av 17. september 1980. Vår mening både om Gjøvik Elektrisitetsverks fremgangsmåte og om vårt mere prinsipielle syn på hvem som bør stå som leverandør i dette tilfelle har vi uttrykt tidligere, men vi vil konkludere med at vi vil fraråde at søknaden blir imøtekommet.»

NVE har i brev av 17. oktober 1980 avgitt følgende uttalelse:

«Etter dette finner NVE å kunne anbefale at Norsk Wallboard A/S gis fornyet og utvidet konsesjon på leie av

a. 7 000 kW fastkraft som tidligere fra Gjøvik Elektrisitetsverk, jfr. kontrakt av 21. desember 1976.
b. 7 000 kW fastkraft mot tidligere 6 000 kW fra Vest-Agder Elektrisitetsverk, jfr. kontrakt av 19. februar 1980.
c. 30 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele, som tidligere, fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og Kristiansand Elektrisitetsverk, jfr. kontrakt av 16. april 1969.

Tillatelsen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig, regnet fra de forrige konsesjonenes utløp 1. januar 1980.

Tillatelsen forutsettes gitt på vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes — utenom tilfeldig kraft til elektrokjelen i Vennesla. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet.

For øvrig vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Når det gjelder leveringen av de 15 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjelen i Gjøvik er det som det har fremgått uenighet mellom Statskraftverkene og Gjøvik Elektrisitetsverk om hvem som skal stå som leverandør. Norsk Wallboard A/S har gitt uttrykk for at det er ønskelig med en avklaring snarest mulig, slik at den kan få ordnede forhold også når det gjelder kjelekraftleveransen.

Ifølge Statskraftverkene er oppsigelsesfristen for overføringsavtalen med Gjøvik Elektrisitetsverk 5 år, hvilket vil si at avtalen først løper ut 31. desember 1981. Når det gjelder avtalen om kjelekraftleveranse er den av Norsk Wallboard A/S overfor Statskraftverkene sagt opp til utløpet av 31. desember 1977. Ny kjelekraftavtale er foreløpig ikke inngått av grunner som er nevnt i brevet av 26. september 1980 fra Statskraftverkene.

På bakgrunn av dette vil NVE foreslå at avgjørelsen av spørsmålet om ny konsesjon til Norsk Wallboard A/S på leie av tilfeldig kraft til elektrokjelen i Gjøvik utstår inntil det er mer avklaret hvem som skal stå som leverandør av kraften. NVE forutsetter å komme tilbake til dette så snart som mulig.»

Departementet skal bemerke:

I brev av 18. desember 1979 søker Norsk Wallboard A/S om fornyelse og noe utvidelse av konsesjonene på kraftleie.

Ved kongelig resolusjon av 23. februar 1973 fikk Norsk Wallboard A/S tillatelse til å leie inntil 7 000 kW fastkraft fra Gjøvik Elektrisitetsverk, inntil 4 000 kW fastkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og inntil 30 000 kW tilfeldig kraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og Kristiansand Elektrisitetsverk.

Ved kongelig resolusjon av 26. oktobr 1973 fikk Norsk Wallboard A/S tillatelse til å leie inntil 30 000 kW tilfeldig kraft fra Statskraftverkene, og ved kongelig resolusjon av 26. mars 1976 fikk selskapet leiet ytterligere inntil 2 000 kW fastkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk.

Samtlige konsesjoner er tidsbegrenset til 1. januar 1980.

Norsk Wallboard A/S søker om utvidelse av konsesjonen på leie av fastkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk fra 6 000 kW til 7 000 kW.

Begrunnelsen for denne økningen i kraftbehovet er at bedriften i vsentlig sterkere grad satser på videreforedling av produkter. Departementet tilrår i samsvar med NVE's innstilling at en slik utvidelse av konsesjonene blir gitt.

Kraftleiekontraktene.

Kontrakten mellom Norsk Wallboard A/S og Vest-Agder Elektrisitetsverk om levering av fastkraft gjelder fra 1. januar 1980 til 31. desember 1984 og omfatter én leveranse på 6 500 kW eller 34 mill. kWh pr. år. For energimengden betalte bedriften 7,5 øre/kWh fra 1. januar 1980. 50 pst. av energiprisen reguleres i forhold til midlere konsumprisindeks for 3. kvartal i foregående år. Prisen justeres 1. januar og gjelder ett år fremover.

Kontrakten mellom de samme parter om levering av tilfeldig kraft gjelder fra 1. januar 1970 og kan nå oppsies med 1 års varsel av en av partene. Kontrakten omfatter en leveranse på 30 000 kW som tilfeldig kraft til dampproduksjon dersom elektrisitetsverket har disponibel kraft og bedriften kan utnytte energien.

I kontrakten om levering av fastkraft mellom Gjøvik Elektrisitetsverk og Norsk Wallboard A/S har elverket fra 1. januar 1977 forpliktet seg til å levere 4 700 kW pr. år. Kontrakten løper med ett års gjensidig oppsigelse. For det rekvirerte kvantum betaler bedriften kr. 123 pr. kW/år i effektavgift samt energiavgift på 2,0 øre/kWh i sommertiden og 3,2 øre/kWh i vintertiden. Prisene

reguleres i takt med Oppland fylkes elektrisitetsverks kraftpriser til Gjøvik Elektrisitetsverk. Forøvrig gir kontrakten på visse vilkår adgang til ytterligere kraftlevering.

Når det gjelder den del av søknaden som gjelder levering av 15 000 kW tilfeldig kraft fra Gjøvik Elektrisitetsverk til elektrokjelen i Gjøvik, har det tidligere være uenighet mellom Statskraftverkene og Gjøvik Elektrisitetsverk om hvem som skulle stå som leverandør. Oppland fylkes elektrisitetsverk har også meldt sin interesse for leveringen.

Olje- og energidepartementet har hatt konsesjonssaken liggende siden årsskiftet i påvente av en avklaring. Samtlige konsesjoner utløp imidlertid allerede 1. januar 1980. Selv om nevnte avklaring ennå ikke har funnet sted, har derfor departementet nå funnet det nødvendig å foreta endelig konsesjonsbehandling av de øvrige kraftleiekontrakter. Departementet vil komme tilbake til ovennevnte konsesjon på tilfeldig kraftlevering til elektrokjelen i Gjøvik så snart det er klart hvem som skal stå for leveransen.

Norsk Wallboard A/S på Vennesla har gjennomført vesentlige energiøkonomiseringstiltak og har planer om nye, betydelige tiltak. Blant tiltak som er gjennomført kan nevnes støv/spon fra etterbehandlingen som nyttes som brensel i oljekjel, varmeveksler for oppvarming av matevann ved hjelp av prosessvann, resirkulasjon av transportluft for støv/spon ved hjelp av støvfilter, effektivisert ventilasjonssystem og installerte varmeveksler over gammel presse. Bedriften regner selv at tiltakene har redusert behovet for olje/spillkraft tilsvarende en reduksjon fra ca. 80 GWh til 60 GWh eller ca. 20 pst. av totalt energibehov. Behovet for fastkraft har imidlertid økt noe. Fastkraftforbruket totalt varierer fra 30 GWh til 35 GWh.

Av prosjekter under utførelse eller utredning kan nevnes forvarming av flis ved hjelp av rådamp, nytt utstyr for defibrering av masse for å redusere dampbehovet og forbrenningsanlegg for avfall. Tiltak under utredning kan redusere spillkraftbehovet vesentlig, men det er usikkert om tiltakene blir gjennomført.

Avdelingen på Gjøvik (Hunton Brug) er relativt umoderne og det er ikke igangsatt vesentlige energiøkonomiseringstiltak. Bedriften har imidlertid planer om ulike tiltak som bl. a. går ut på installering av varmevekslere for forvarming. Både utslipp til luft og vann tenkes utnyttet. Energiøkonomiseringstiltakene inngår i en langtidsplan for modernisering og utbygging av bedriften.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at Norsk Wallboard A/S gis konsesjon på vesentlig samme vilkår som tidligere. Konsesjonen foreslås gitt for inntil 10 år frem til 1. januar 1990. Videre foreslås konsesjonen meddelt med vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes — utenom tilfeldig kraft til elektrokjelen i Vennesla. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet.

Vilkårene er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge de respektive kraftleieforhold måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1990.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive

toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes — utenom tilfeldig kraft til elektrokjeler i Vennesla — erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8 760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Norsk Wallboard A/S fornyet konsesjon på leie av inntil 7 000 kW fastkraft fra Gjøvik Elektrisitetsverk, fornyet og utvidet konsesjon på leie av inntil 7 000 kW fastkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og fornyet konsesjon på leie av inntil 30 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og Kristiansand Elektrisitetsverk.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 3. desember 1982.

25. A/S Nordkraft.

(Tillatelse til overføring av vann fra øvre del av Austerdalsvassdraget til Sørfjord Kraftverk i Tysfjord.)

Kongelig resolusjon av 3. desember 1982.

Stortinget har ifølge meddelelse fra dets Presidentskap i møte 17. november 1982 gjort følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at det blir tillatt A/S Nordkraft å overføre vann fra øvre del av Austerdalsvassdraget til Sørfjord Kraftverk.»

Vedtaket er i overensstemmelse med Innst. S. nr. 29 (1982—83) som igjen bygger på St. prp. nr. 11 (1982—83).

De av Stortinget vedtatte nye vilkår for A/S Nordkrafts tillatelse til å foreta erverv og regulering m. v. for utbygging av Sørfjord kraftverk, medregnet overføringen av øvre del av Austerdalsvassdraget lyder:

«1.

Konsesjonen gis på ubestemt tid. Konsesjonstiden begrenses imidlertid til den tid en eventuell leieavtale angående statens fall vil vare.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Dersom vassfall som ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i reguleringen eller blir medeiere i anlegget, gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 60 år fra konsesjonens datum. Ved konsesjonstidens utløp tilfaller disse vassfalleieres andeler i anlegget staten uten vederlag.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 8,— pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

For overføringen av vatn fra øvre del av Austerdalen til Sørfjord kraftverk betales en årlig avgift til staten på kr. 3,— pr. nat.-hk og til kommunene på kr. 10,— pr. nat.-hk. Fastsettelsen av sistnevnte avgifter tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

Når konsesjon er gitt, plikter anleggenes eier å innbetale til Tysfjord kommune kr. 1 500 000 som skal avsettes til næringsfond for kommunen.

For overføringen av vatn fra øvre del av Austerdalselva til Sørfjord kraftverk plikter anleggenes eier å innbetale til Tysfjord kommune kr. 750 000, som skal avsettes til næringsfond for kommunen.

Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtekter for fondene skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

2 a.

Konsesjonæren plikter å innbetale et tilskudd på kr. 300 000 til Tysfjord kommune til planleggingsarbeid.

3.

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 21 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 100.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet. For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje -og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Det kan pålegges konsesjonæren, etter vedkommende departements nærmere bestemmelse, helt eller delvis å bære utgiftene til vedkommende kommunes alminnelige forebyggende helsetjeneste og alminnelige sosiale tiltak.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 50 000 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

Konsesjonæren skal stille et beløp på kr. 50 000 til rådighet for Tysfjord kommune til skogsstua i Straumpollen.

10.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er til-

lagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

Steintippen i havet i Sørfjorden skal utformes slik at ankringsplassene fortsatt blir intakte. Steintippen må godkjennes av Kystdirektoratet.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgiftene blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger, m. v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Konsesjonæren pålegges å besørge nødvendig isbryting i Sørfjorden eller på annen måte å holde forbindelsen oppe for de fastboende i Indre Tysfjord.

Før arbeidene settes igang, skal det Nasjonale Kontaktutvalg for Vassdragsreguleringer varsles, slik at deltatet i indre Pollen kan kartlegges. Kostnadene til kartleggingen bekostes av konsesjonæren.

13.

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. I rimelig grad kan departementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjer som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngeltiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller

egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingenører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE/Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000 for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

16.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingene, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren søke å forebygge forurensning og tilslamming av vassdraget.

II.

Etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement eller den dette bemyndiger plikter konsesjonæren:

a) å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og dekke alle utgifter forbundet med fangst av stamfisk, klekking, fôring og transport av den fisk som skal settes ut.
b) å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene.
c) å dekke utgifter med utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden.
d) å bygge sperre for oppgående laks, sjøaure og sjørøye ved Sørfjord kraftstasjon.
e) å bygge fisketrapper for oppgående laks, sjøaure og sjørøye i Sørfjordvassdraget.
   Trappene skal konstrueres slik at de virker på forskjellige vasstander i Nedre Sørfjordvatn. Tiltaket gjennomføres etter nærmere vurdering og bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Det kan pålegges konsesjonæren å forestå eventuell manøvrering av fisketrappene.
f) å bekoste fisketeller i trappene.
g) å bekoste tiltak i Austerdalsvassdraget for å sikre oppgang og fremme fiske av f. eks. laks, sjøaure og sjørøye, herunder bygging av kulper og fiskeplasser.
   Videre å foreta opprenskninger, hindre erosjonsskader m. m., for å redusere skadevirkninger på fisket.
h) å bedre fiskens mulighet til å passere de stryk som finnes i Austerdalsvassdraget på den strekningen hvor laks og sjøaure har sin naturlige utbredelse.
i) å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fisketrapp i Norddalsfossen, og sørge for nødvendig vann til trappa. Anleggets eier tilpliktes dessuten å anordne fisketeller og fiskefelle i trappa.

III.

Konsesjonæren plikter, fra og med det år konsesjonen er gitt for overføring av vatn fra øvre del av Austerdalen til Sørfjord kraftverk, å innbetale til Tysfjord kommune et årlig tilskudd på kr. 10 000. Det årlige beløp

skal justeres etter tidsintervaller loven til enhver tid fastsetter. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av vilt/fisk i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av vedkommende departement eller den dette bemyndiger.

IV.

Konsesjonæren plikter å delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom vedkommende departement eller den dette bemyndiger finner dette nødvendig.

V.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så framt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VI.

Konsesjonæren plikter av hensyn til fisket å slippe følgende vannmengder i Austerdalselva fra Vatn 621:

1. juli—14. august: Hele den naturlige vassføring inntil 1,2 m³/sek.
15. august—30. september: Hele den naturlige vassføring inntil 3,5 m³/sek.
1. oktober—30. november: Hele den naturlige vassføring inntil 0,5 m³/sek.
1. desember—30. juni: Hele den naturlige vassføring inntil 0,1 m³/sek.

Alle endringer i vannføringen skal skje med myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved en reduksjon i vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum (spesielt for vide og grunne elver). Ovennevnte vannslippingsbestemmelser kan tas opp til revisjon etter 10 år fra igangsetting av Sørfjord kraftverk.

VII.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

18.

Dersom reindriften i Hellemo reinbeitedistrikt blir tatt opp igjen, plikter anleggenes eier i den utstrekning vedkommende departement finner det påkrevet å bekoste tiltak for å avhjelpe skadene for reindriften, f. eks. sperreanordning for å hindre rein i å komme inn i tunnelinntakene, rydding av nye flytteveger, bygging av sperregjerder m. m.

19.

Dersom reindriften i Hellemo reinbeitedistrikt blir tatt opp igjen, plikter konsesjonæren å innbetale til lappefogden i Nordland et årlig beløp fastsatt av skjønnet til fremme av reindriften i det reinbeitedistrikt som blir berørt av reguleringen. Midlene disponeres av lappefogden i samsvar med planer som han utarbeider i samråd med distriktsformannen i det berørte reinbeitedistrikt. Planen skal godkjennes av vedkommende departement.

20.

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

21.

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en bruksstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende.

Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den bruks-tid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraft-mengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen på kr. 2,— pr. dag for hver kW som urettelige ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

22.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 15, 21 og 22 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vass-dragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

23.

1. Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningene av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
2. Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser helt eller delvis å bekoste oppfølgings-undersøkelser i alle berørte vassdrag.

24.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene og overføringene kan medføre forpliktelser.»

Det av Stortinget vedtatte nye manøvreringsreglement for Sørfjord kraftverk lyder:

1.

A. *Reguleringer.*

	Nat. vst.	Reguleringsgrenser Øvre	Reguleringsgrenser Nedre	Reguleringshøyde m
Brynvatn	490,3	515	435	80
Kjerringvatn	574	579	562	17

Botnelv heves sammen med Kjerringvatn til kote 579.

Høydene refererer seg til Nord Norsk Null 1957 (NNN 1957) og kulebolt i dam ved Brynvatn med høyde (NNN 1957) kote 493,45 (i NVE's gamle høydesystem kote 494,3).

Høydene er under revisjon av kartverket, og små justeringer kan ventes.

Reguleringsgrensene skal betegnes med faste og tydelige vasstandsmerker. Ved flom kan vasstanden stige noe over øvre reguleringsgrense.

B. *Overføringer.*

Botnelv og Kjerringvatn (40,4 km²) kan overføres til Brynvatn.

Øvre del av Austerdalen fra Vatn 621 (25,4 km²), Nikkelv (4,6 km²), Elveskarelv N og S (1 km²) og Tverrelva (8,7 km²) overføres til Brynvatn.

2.

Ved manøvreringen skal flommen fra Brynvatn begrenses ved at lukene i overførings-tunnelen fra Kjerringvatn og ved inntaket i

Austerdalselva stenges ved en vasstand på kote 515,8 i Brynvatn. For øvrig kan tappingen skje etter A/S Nordkrafts behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybde m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

4.

Det skal slippes slike vassmengder i Austerdalselva fra Vatn 621:

1. juli—14. august. Hele den naturlige vassføring inntil 1,2 m^3/sek.
15. august—30. september. Hele den naturlige vassføring inntil 3,5 m^3/sek.
1. oktober—30. november. Hele den naturlige vassføring inntil 0,5 m^3/sek.
1. desember—30. juni. Hele den naturlige vassføring inntil 0,1 m^3/sek.

Alle endringer i vannføringen skal skje med myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved en reduksjon i vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum (spesielt for vide og grunne elver). Ovennevnte vannslippingsbestemmelser kan tas opp til revisjon etter 10 år fra igangsetting av Sørfjord kraftverk.

5.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

6.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av departementet.

7.

Viser det seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Departementet skal bemerke:

Departementet vil tilrå at A/S Nordkraft gis tillatelse til overføring av vann fra øvre del av Austerdalsvassdraget til Sørfjord kraftverk på de vilkår og med det manøvreringsreglement som fremgår av Stortingets vedtak. I tillatelsen inngår også nødvendig tillatelse etter lov om vern mot vannforurensing §§ 4 og 10.

Da A/S Nordkraft vil bli enerådende hva angår reguleringer i vassdraget, foreslås et nytt sett vilkår og nytt manøvreringsreglement som gjelder for hele Sørfjord kraftverk, medregnet overføringen fra Austerdalen.

Departementet forutsetter at det er bemyndiget til å samtykke i mindre planendringer og til å foreta de endringer i manøvreringsreglementet som måtte følge av dette.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1) I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 gis A/S Nordkraft tillatelse til å overføre vann fra øvre del av Austerdalsvassdraget til Sørfjord kraftverk i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 3. desember 1982.
2) Det fastsettes nytt manøvreringsreglement for Sørfjord kraftverk i samsvar med det i ovennevnte foredrag inntatte utkast.

26. K/S Orkla Metal A/S & Co.

(Konsesjon på leie av i alt inntil 55 MW/ 410 GWh pr. år fra Statskraftverkene.)

Kongelig resolusjon 17. desember 1982.

Det er inngått avtale mellom Orkla Industrier A/S og det amerikanske selskapet Associated Metals & Minerals Corporation (AMMC) om overdragelse av ferrosilisiumverket på Thamshavn i Orkdal kommune til et nytt kommandittselskap Orkla Metal A/S & Co. Det nye selskapet skal eies av Orkla og AMMC med en halvpart på hver, og det forutsettes i avtalen at nødvendige konsesjoner vil bli gitt. Hensikten med å inngå det samarbeide som her søkes etablert, er å bedre ferrolegeringsverkets konkurranseevne.

I brev av 16. juli 1982 søker advokatfirmaet Thommessen, Karlsrud, Heyerdahl og Bruns-

vig på vegne av K/S Orkla Metal A/S & Co. om konsesjon på leie av kraft fra Statskraftverkene i samme mengde som i dag innehas av Orkla Industrier A/S.

Orkla Industrier A/S har konsesjon på leie av ialt inntil 55 MW/410 GWh pr. år fra Statskraftverkene. Tillatelsen er gitt ved Kronprinsregentens resolusjon av 10. september 1971 til tidligere Orkla Grube-Aktiebolag for leie av inntil 25 MW/187,5 GWh pr. år til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn i Orkdal kommune. Konsesjonen er tidsbegrenset til 1. juli 2004. I 1974 ble selskapsnavnet endret til Orkla Industrier A/S. Ved kgl. resolusjon av 11. september 1981 er det gitt konsesjon på leie av ytterligere inntil 30 MW/222,5 GWh pr. år fra Statskraftverkene med tidsbegrensning til 1. januar 2000.

Kontraktene kan ikke overdras. Formelt sett dreier det seg derfor om opprettelse av nye kraftleiekontrakter. Formålet og anvendelsen av kraften vil imidlertid forbli uendret, og det forutsettes at de nye kontrakters kvanta, varighet og betingelser for øvrig ikke avviker fra de i de nåværende. Av søknaden fremgår det at det er en forutsetning for selskapsdannelsen at det nye selskap blir innrømmet de samme kraftforsyningsmessige rettigheter som det gamle. Ovennevnte konsesjoner bortfaller ved ny konsesjon for K/S Orkla Metal A/S & Co.

Departementets tilråding er i samsvar med NVE's innstilling.

Kraftleiekontrakter:

Orkla Industrier A/S har følgende statskraftkontrakter:

1. Kontrakt av 13. februar 1969 på 18,8 MW/ 150 GWh pr. år fastkraft med utløp 1. juli 2004.
2. Kontrakt av 23. november 1981 på 18,8 MW/ 150 GWh pr. år fastkraft og 13,8 MW/ 110 GWh pr. år ikke-garantert kraft med utløp 1. januar 2000.

Søknaden lyder slik:

«Ved Kronprinsregentens res. av 10. september 1971 og Kgl. res. av 11. september 1981 er Orkla Industrier A.s gitt konsesjoner på leie av inntil 55 MW/410 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av sitt ferrolegeringsverk på Thamshavn i Orkdal Kommune. Kopi av konsesjonsdokumentene vedlegges (bilag 1 og 2).

Det er inngått en avtale mellom Orkla Industrier A.s og Associated Metals & Minerals Corporation (AMMC), et selskap hjemmehørende i USA, om overdragelse av ferrosilisiumverket til et nytt kommandittselskap som skal eies av Orkla og AMMC med en halvpart på hver. For dette kommandittselskap, Orkla Metal A/S & Co., søkes det konsesjon til leie av det samme karftkvantum som er omfattet av Orklas nåværende konsesjoner på kraft til smelteverket. Konsesjonene til Orkla kan i så fall utgå.

Begrunnelsen for overdragelsen av ferrolegeringsverket ligger vesentlig i de endringer som er skjedd i markeds- og konkurransesituasjonen i ferrosilisiumindustrien i de senere år, samtidig som Orkla tredobler sin produksjonskapasitet. I denne situasjon blir betydningen av å ha et best mulig markedsføringsopplegg særlig viktig.

Orklas samarbeidspartner AMMC, er det sentrale selskap i en gruppe tilknyttede selskaper som sammen utgjør en av verdens største markedsføringsorganisasjoner for industrielle råvarer. Gruppen har selskaper og kontorer i 35 land, og omsetningen i 1981 var ca. US$ 4 milliarder. Det er Orklas oppfatning at et eierfellesskap med AMMC vil styrke smelteverkets konkurranseevne. Man vil få en sterkere integrasjon med AMMC's organisasjon med de stordriftsfordeler dette medfører på markedssiden, samtidig som smelteverket får en mer enhetlig organisasjon.

Den avtale Orkla har inngått, med forbehold om at alle nødvendige offentlige tillatelser blir gitt, går ut på i fellesskap å stifte et kommandittselskap som skal overta og fortsette virksomheten ved ferrolegeringsverket på Thamshavn. Den ansvarlige deltager i kommandittselskapet vil være et nytt aksjeselskap, Orkla Metal A/S, som skal ha en aksjekapital på kr 2 mill. Orkla og AMMC's datterselskap, Asoma Norway Inc., også med hovedkontor i USA, tegner halvparten av aksjekapitalen hver. Styret skal bestå av fra 4 til 6 medlemmer, og Orkla og AMMC's datterselskap velger hver 2, eventuelt 3 medlemmer av styret. Orkla og Asoma Norway Inc. vil også være de to kommanditister i kommandittselskapet, og ansvarskapitalen er her avtalt til kr 84 mill. fra hver. Av kommanditistkapitalen forutsettes kr 59 mill. fra hver av partene tilført selskapet fra begynnelsen av, og av Orkla gjøres dette opp ved overføring av anlegget med tilknyttede verdier og gjeld, mens det fra Asoma Norway Inc. forutsettes innbetalt kontant. Kopi av hovedavtalen mellom partene vedlegges til orientering (bilag 3).

Etter hovedavtalens punkt 7 forutsettes at Orklas nåværende kraftkontrakter for smelteverket blir overført til kommandittselskapet på uforandrede betingelser. De kraftkontrakter som søkes overført er kontrakten av 13. februar 1979 for 150 GWh årlig, og kontrakten av 23. november 1981 for 150 GWh fastkraft og 110 GWh ikke garantert kraft årlig. Begge kontrakter er inngått med Statskraftverkene som kraftselger. Spørsmålet om overføring av rettigheter og forpliktelser etter disse kontrakter er tatt opp med Statskraftverkene, som vedlagte kapi av Orklas brev av 10. mai 1982 viser (bilag 4).

Det er søkt Industridepartementet om konsesjon for overdragelse av ferrolegeringsverket til det nye samarbeidsselskap. Kopi av konsesjonssøknaden, hvor det gis mer utførlige opplysninger om partene og avtaleforholdet, vedlegges til orientering (bilag 5).

Orkla og AMMC ber om at den nødvendige kraftleiekonsesjon må bli gitt.

Orkla og eventuelt AMMC står gjerne til disposisjon med ytterligere opplysninger om det skulle være ønskelig.»

Orkdal kommunestyre har i møte 21. september 1982 etter innstilling fra rådmannen og formannskapet enstemmig vedtatt:

«Orkdal kommunestyre tilrår at Orkla Metal A/S & Co. får konsesjon på kraftleie av inntil 55 MW/410 GWh pr. år fra Statskraftverkene.»

Sør-Trøndelag Kraftselskap har i påtegning av 11. august 1982 til fylkeskommunen uttalt:

«Det fremgår av søknaden at kraften skal nyttes til samme formål som tidligere og at det forutsettes at kvanta, varighet og betingelser for kraftleien for øvrig ikke avviker fra de nåværende konsesjoner. Vi kan ikke se at eierskiftet og omorganiseringen vil ha noen innvirkning på den øvrige kraftforsyning i fylket, og vi finner derfor å kunne rå til at søknaden innvilges.»

Sør-Trøndelag fylkeskommunes næringsutvalg har i møte 22. september 1982 enstemmig vedtatt å tilrå at Orkla Metal A/S & Co. får konsesjon på kraftleie om omsøkt.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i påtegning til NVE av 29. september 1982 meddelt:

Fylkesmannen viser til Direktoratets brev 30. juli 1982, jnr. 3627 E-82.

Vedlagt oversendes innhentede uttalelser fra Orkdal kommunestyre og Sør-Trøndelag fylkeskommune, herunder uttalelse fra Sør-Trøndelag Kraftselskap.

Ingen har merknad til at konsesjonssøknaden innvilges.

Fylkesmannen har heller ingen merknad til at den nye eier får konsesjon på samme kraftleie som den forrige eier hadde til drift av ferrolegeringsverket på Thamshavn. Konsesjon tilrås gitt.»

Statskraftverkene har i brev av 29. juni 1982 bl. a. uttalt følgende:

«I brev av 10. mai d. å. søker Orkla Industrier A. S. om å få sine kraftleiekontrakter overført til et nytt kommanditselskap, Orkla Metal A/S & Co.

Dette selskap forutsettes å overta ferrolegeringsverket i Orkdal. Kommanditselskapet vil bli eid i fellesskap av Orkla Industrier A.S. og det amerikanske selskap Associated Metals & Minerals Corporation.

Som bilag til brevet sender Orkla Industrier A.S. div dokumenter, bl. a. kopi av søknad til Industridepartementet om konsesjon. Kopi av ekspedisjonen vedlegges (bilag 1—5).

Det fremgår av dokumentene at hensikten med å inngå det eiersamarbeid som her søkes etablert, er å bedre ferrolegeringsverkets konkurranseevne. Dette ventes oppnådd ved på denne måte å knytte til seg en samarbeidspartner med en betydelig markedsføringskompetanse og finansiell styrke.

Orkla Industrier A.S. har følgende statskraftkontrakter:

kontrakt av 13. februar 1969 — 18,8 MW/150 GWh fastkraft — utløper 1. juli 2004
kontrakt av 23. november 1981 — 18,8 MW/150 GWh fastkraft og 13,8 MW/110 GWh ikke-garantert kraft — utløper 1. januar 2000.

Ifølge kontraktenes § 5 pkt. 1 kan disse ikke overdras. Det er også klarlagt at det samme gjelder kraftleiekonsesjonene og konsesjonene for selskapets elektriske anlegg.

Formelt sett dreier søknaden seg således om opprettelse av nye kraftleiekontrakter. Formålet og anvendelsen m. v. vil imidlertid forbli uendret. Det forutsettes at de eventuelle nye kontrakters kvanta, varighet og betingelser for øvrig ikke avviker fra de i de nåværende, og at det nye selskap tilpliktes å sørge for at alle nødvendige konsesjoner foreligger.

Av søknaden fremgår at det er en forutsetning at det nye selskap blir innrømmet de samme kraftforsyningsmessige rettigheter. Hovedstyret finner det rimelig at en går med på det, dersom myndighetene for øvrig godtar eierskiftet og omorganiseringen.»

Industridepartementet har i brev til NVE av 16. november 1982 uttalt:

«Det vises til NVE's brev av 30. juli 1982.

I medhold av § 2 i lov nr. 19 av 31. mai 1974 er K/S Orkla Metal A/S & Co. i brev av 12. november 1982 fra Industridepartementet meddelt konsesjon på overtagelse av Orkla Industrier A/S' ferrolegeringsverk på Thamshavn i Orkdal kommune.

I den avtale som er inngått mellom interessentene bak kommanditselskapet, Orkla Industrier A/S og Associated Metals and Minerals Corporation, er det forutsatt at nåværende kraftkontrakter for smelteverket overføres til kommanditselskapet på uendrete betingelser.

Industridepartementet vil anbefale at statskraftverkene inngår nye kraftkontrakter med K/S Orkla Metal A/S / Co. på tilsvarende betingelser som Orkla Industriers gjeldende statskraftkontrakter, samt at det gis kraftleiekonsesjon for kontraktene.»

NVE uttaler i brev av 24. november 1982:

«Ifølge søknaden ligger begrunnelsen for en overdragelse av ferrolegeringsverket til et nytt K/S Orkla Metal A/S & Co. vesentlig i de endringer som er skjedd i markeds- og konkurransesituasjonen i ferrosilisiumsindustrien i de senere år. Samtidig som Orkla vil tredoble sin produksjonskapasitet. Det er vist til at i denne situasjon blir betydningen av å ha et best mulig markedsføringsopplegg særlig viktig. Det er Orkla's oppfatning at et eierfellesskap med det amerikanske selskap Associated Metals & Minerals Corporation vil styrke smelteverkets konkurranseevne.

Orkla Industrier A/S har følgende statskraftkontrakter:

Kontrakt av 13. februar 1969 — 18,8 MW/150 GWh fastkraft — utløpstid 1. juli 2004.
Kontrakt av 23. november 1981 — 18,8 MW/150 GWh fastkraft og 13,8 MW/110 GWh ikke-garantert kraft — utløpstid 1. januar 2000.

Ifølge kontraktens § 5 pkt. 1 kan disse ikke ovedras. Formelt sett handler det seg således om opprettelse av nye kraftleiekontrakter. Formålet og anvendelsen m. v. vil imidlertid bli uendret. I NVE's brev til departementet av 29. juni 1982, jfr. pkt. 1 tredje avsnitt foran, er det forutsatt at de eventuelle nye kontrakters kvanta, varighet og betingelser for øvrig ikke vil avvike fra de i de nåværende. Ifølge brevet er det en forutsetning at det nye selskapet blir innrømmet de samme kraftforsyningsmessige rettigheter. I brevet er meddelt at Hovedstyret har funnet det rimelig at en

går med på det, dersom myndighetene for øvrig godtar eierskiftet og omorganiseringen.

Søknaden om kraftleie til det nye kommanditselskapet er anbefalt innvilget av Orkdal kommunestyre, Sør-Trøndelag Kraftselskap, Sør-Trøndelag fylkeskommunes næringsutvalg og fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Industridepartementet har dessuten anbefalt at Statskraftverkene inngår nye kraftkontrakter med K/S Orkla Metal A/S & Co. på tilsvarende betingelser som Orkla Industriers gjeldende statskraftkontrakter, samt at det gis kraftleiekonsesjon for kontraktene.

NVE finner etter dette å ville anbefale at K/S Orkla Metal A/S & CO. gis konsesjon på leie av det samme kraftkvantum som Orkla Industrier A/S, dvs. i alt inntil 55 MW/410 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn i Orkdal kommune. Konsesjonen anbefales gitt på samme vilkår som konsesjonene av 10. september 1971 og 11. september 1981 til Orkla Industrier A/S, herunder med vilkår om at styrets flertall, herunder formannen skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes frortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

For øvrig vises til fullstendig forslag til konsesjonsvilkår.»

Departementet skal bemerke:

K/S Orkla Metal A/S & Co. er gitt konsesjon på erverv av Orkla Industrier A/S' anlegg på Thamshavn i Orkdal kommune ved Industridepartementets brev av 12. november 1982 i medhold av § 2 i lov nr. 19 av 31. mai 1974 om konsesjon og om fokjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom. Til konsesjonen er knyttet en rekke vilkår.

Selskapets kraftbehov er oppgitt til 540 GWh pr. år, hvorav statskraftkontraktene (fastkraft og ikke-garantert kraft) utgjør 410 GWh/år. 130 GWh (ca. 25 pst.) søkes gjenvunnet ved bedriftens energigjenvinningsanlegg som er planlagt fullt funksjonsdyktig i løpet av januar 1983. P. g. a. markedsforholdene for ferrosilisiumsindustrien, regner en imidlertid med kun å ha i drift den største av bedriftens to smelteovner (⅔ av kapasiteten). Dette vil gi en gjenvinningsgrad på 20 pst. eller om lag 70 GWh pr. år.

Departementet vil for øvrig vise til at de kraftmengder det nå er søkt konsesjon for, skal ha samme formål og anvendelse som den kraft Orkla Industrier A/S tidligere er gitt konsesjon for.

Departementet vil i tilslutning til NVE's innstilling foreslå at K/S Orkla Metal A/S & Co. gis konsesjon for leie av kraft fra Statskraftverkene på ialt inntil 55 MW/410 GWh pr. år, på samme vilkår som tidligere konsesjoner til Orkla Industrier A/S.

Vilkåret om at styrets flertall, herunder formannen, skal være norske statsborgere er i samsvar med vilkår i Industridepartementets konsesjon av 12. november 1982. Det foreslås videre en årlig avgift til staten av kr 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet.

For øvrig foreslås vilkår som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Statskraftverkene måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 2004.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. jnui 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av granneloven § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de oppylsninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 prosent årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelser av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særllg oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis K/S Orkla Metal A/S & Co. konsesjon på leie av i alt inntil 55 MW/410 GWh pr. år fra Statskraftverkene.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 17. desember 1982.
